ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI
ÇUKUROVA DEVELOPMENT AGENCY

MERSİN İLİ POTANSİYEL YATIRIM KONULARI ARAŞTIRMASI

2014

Kalkınma
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.

MERSİN İLİ POTANSİYEL YATIRIM KONULARI ARAŞTIRMASI

Mayıs 2014

ANKARA

Hazırlayan:
M. Ali KAFALI - Kıdemli Uzman

Koordinasyon:

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü
Dr. Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ - Müdür
Ömür GENÇ – Müdür Yardımcısı
Mustafa ŞİMŞEK – Müdür Yardımcısı

İş, Ürün ve Planlama Daire Başkanlığı
Dr. Faruk Cengiz TEKİNDAĞ - Müdür

EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MÜDÜRLÜĞÜ

Mayıs 2014

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER ..... **İ**
TABLO LİSTESİ ..... **V**
GRAFİK LİSTESİ ..... **Xİ**
HARİTA LİSTESİ ..... **Xİİ**
KISALTMALAR ..... **Xİİİ**
ÖNSÖZ ..... **XİV**
YÖNETİCİ ÖZETİ ..... **XV**
GİRİŞ **1**
1. MERSİN İLİ EKONOMİK VE SOSYAL DURUM PROFİLİ **3**
2. MEVCUT DURUM **6**
2.1. COĞRAFİ YAPI 6
2.2. DEMOGRAFİK YAPI 10
2.2.1. Nüfus *10*
2.2.2. Eğitim *16*
2.2.3. İstihdam *27*
2.2.4. Sağlık *33*
2.3. İKTİSADİ YAPI 36
2.3.1. Tarım *36*
2.3.1.1. Tarım Hasılasının Gelişimi ve Dağılımı 36
2.3.1.2. Tarım Alanlarının Dağılımı 39
2.3.1.3. Tarımsal İşletmelerin Yapısı 42
2.3.1.4. Bitkisel Üretim 44
2.3.1.5. Örtü Altı ve Organik Üretim 65
2.3.1.6. Tarımsal Araç ve Gereç Durumu 71
2.3.1.7. Gübre Kullanımı 73
2.3.1.8. Hayvancılık 73
2.3.1.8.1. Hayvan Varlığı 75
2.3.1.8.2. Hayvansal Ürünler Üretimi 82
2.3.1.8.3. Su Ürünleri Üretimi 86
2.3.2. Sanayi *88*
2.3.2.1. Sanayi Hasılası 88
2.3.2.2. İmalat Sanayinin Yapısı 95
2.3.2.3. Mersin Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi 105
2.3.3. Hizmetler Sektörü *122*

Sayfa No

2.3.3.1. Turizm 131

2.3.3.1.1. Turizm Merkezleri ve Bölgeleri 132

2.3.3.1.2 Tarih ve Kültür 134

2.3.3.1.3. Turizm Arz ve Talebi 139

2.3.3.2. Bankacılık 150

3. MERSİN İLİ VE İLÇELERİNİN SEKTÖREL KÜMELENME ANALİZİ 158

3.1. MERSİN İLİ KÜMELENME ANALİZİ 160

3.2. MERSİN İLÇELERİ KÜMELENME ANALİZİ 168

4. DIŞ TİCARET YAPISININ ANALİZİ 198

4.1. DIŞ TİCARET HACMİ 198

4.2. İHRACAT 201

4.3. İTHALAT 206

4.4. DIŞ TİCARETTE YOĞUNLAŞMA 209

4.4.1. İhracatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması 211

4.4.1.1. İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları 211

4.4.1.2. İhracatta Sektörel Yoğunlaşma Oranları 215

4.4.2. İhracatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi 220

4.4.3. İhracatta Yoğunlaşma Katsayısı ve İl İhracatında Öne Çıkan Sektörlerin Belirlenmesi 223

4.4.4. İthalatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması 228

4.4.4.1. İthalatta Sektör Yoğunlaşma Oranları 228

4.4.4.2. İthalatta Ülke Yoğunlaşma Oranları 234

4.4.4.3. İthalatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi 236

4.5. İMALAT SANAYİ ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİNDE TEKNOLOJİ DÜZEYİ 238

4.5.1. Mersin İli İmalat Sanayi Dış Ticaretinde Teknoloji Düzeyi 238

4.5.2. Türkiye Teknoloji Düzeyi ve Mersin 244

4.6. İLLERE GÖRE DIŞ TİCARET VE MERSİN 250

4.6.1. Bazı Dış Ticaret Göstergelerine Göre İller ve Mersin 250

4.7. İL İL DIŞ TİCARET POTANSİYELİ VE MERSİN'İN YERİ 252

5. ALTYAPI OLANAKLARI 256

5.1. YERALTI KAYNAKLARI 256

5.1.1. Madenler 256

5.1.2. Jeotermal Kaynaklar 260

5.1.3. Su Kaynakları 260

5.2. ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME 261

5.2.1. Karayolları 262

Sayfa No

5.2.2. Demiryolları *264*
5.2.3. Havayolları *268*
5.2.4. Denizyolu Ulaşımı *269*
5.2.5. Ulaştırma Yatırımları *271*
5.3. Sanayi Altyapısı 272
5.3.1. Serbest Bölgeler *272*
5.3.1.1. Genel Bilgiler 274
5.3.1.2. Ticaret Hacmi 276
5.3.2. Organize Sanayi Bölgesi (OSB) *278*
5.3.3. Küçük Sanayi Siteleri *282*
5.3.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) – Teknoparklar *282*
5.4. Enerji 286
5.4.1. Elektrik Enerjisi *290*
5.4.2. Rüzgâr Enerjisi *295*
5.4.3. Güneş Enerjisi *299*
5.4.4. Nükleer Enerji *301*
5.4.5. Biyokütle Enerjisi *306*
5.5. Kamu Yatırım Harcamaları 309
6. BÖLGENİN GELİŞMİŞLİK DURUMU VE EKONOMİK-SOSYAL GÖRÜNÜM 311
6.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve GSKD Açısından Mersin İli 311
6.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi Açısından Mersin 316
6.3. İnsani Gelişme Endeksi (İGE) Açısından Mersin 321
7. YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI (DESTEK UNSURLARI) 324
7.1. Genel Durum 324
7.2. Yeni Teşvik Sistemi ve Mersin 325
7.2.1. Genel Teşvik Uygulamaları *325*
7.2.2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları *326*
7.2.2.1. Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Destek Unsurları 329
7.2.2.1.1. Vergi İndirimi: 329
7.2.2.1.2. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği 330
7.2.2.1.3. Faiz Desteği, Gelir Vergisi Stopajı Desteği, Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği 331
7.2.2.2. Öncelikli Yatırımlar: 332
7.2.3. Kümelenme ve Ar-Ge Yatırımları *332*
7.2.4. Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki *333*
7.2.5. Stratejik Yatırımların Teşviki *335*

Sayfa No

7.3. MERSİN BÖLGESİNİN YATIRIM TEŞVİKLERİNDEN YARARLANMA DÜZEYİ 336

8. SWOT ANALİZİ VE GELİŞİM BİLEŞENLERİ 339

8.1. GÜÇLÜ YÖNLER 339

8.2. ZAYIF YÖNLER 340

8.3. FIRSATLAR 341

8.4. TEHDİTLER 342

8.5. GELİŞİM BİLEŞENLERİNİN BULUNABİLİRLİĞİ 342

9. BÖLGENİN GELİŞİM POTANSİYELİ VE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARI 345

9.1. BÖLGENİN SEKTÖREL GELİŞME EKSENLERİ 345

9.2. BÖLGE İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ TESPİTİ 346

9.2.1. İmalat Sanayi Rekabet ve Performans Analizi 348

9.2.2. Bölgedeki Sektörel Yatırım Eğilimleri 357

9.2.3. Girdi-Çıktı Analizi 361

9.2.3.1. Sektörlerarası Etkileşim ve "Kısmî Bağlantı Katsayıları" 365

9.2.3.2. Mersin İçin Önerilen Yatırım Konularının Belirlenmesinde Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımı 374

9.2.4. Kümelenme Analizi Neticesinde İmalat Sanayinde Öne Çıkan Sektörler 377

9.2.5. Sektörel Bazda Potansiyel Yatırım Konuları 382

9.2.6. Yatırım Önerilerinin Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması 397

9.2.7. Kuruluş Yeri Faktörleri Açısından Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirilmesi 419

10. SEÇİLMİŞ BAZI YATIRIM KONULARININ SEKTÖRLERARASI ETKİLEŞİMİ VE ETKİ ANALİZİ 423

10.1. SEÇİLMİŞ BAZI YATIRIM KONULARI İÇİN SEKTÖRLERARASI ETKİLEŞİM 423

10.1.1 Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Bağlantı Katsayıları 426

10.1.1.1. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları 426

10.1.1.2. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları 429

10.1.1.3. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları 432

10.1.1.4. Önemli Katsayılar Analizi 434

10.2. MERSİN İÇİN ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ ETKİ ANALİZİ 437

10.2.1. Seçilen Senaryo Bazında Mersin İli İçin Etki Analizi 444

11. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 450

EK 1-A: NACE REVİZE 2 ÜÇLÜ DİJİTE GÖRE MERSİN'DE VERİSİ BULUNAN SEKTÖRLER TABLOSU 454

EK 1-B: ÜÇLÜ DİJİTE GÖRE İMALAT SANAYİ ALT SEKTÖRLERİ TABLOSU (NACE REV. 2) 457

EK 2: GİRDİ-ÇIKTI (INPUT-OUTPUT) TABLOLARI 458

EK 3: 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI 464

EK 4: SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ 467

EK 5: MERSİN İLİ VE TÜRKİYE İÇİN SEKTÖREL İSTİHDAMLAR 478

KAYNAKLAR 481

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Mersin İli Yüzölçümünün İlçeler Bazında Dağılımı 7
Tablo 2: İlçeler Bazında İl İçi Uzaklıklar (km) 7
Tablo 3: Önemli Coğrafi Bilgiler 8
Tablo 4: Yaban Hayatı Koruma Alanları 9
Tablo 5: Mersin İli Meteorolojik Değerleri (2013) 10
Tablo 6: Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin Nüfus Göstergeleri 11
Tablo 7: 2013 Yılı ADNK'ye Göre Mersin, TR62 ve Türkiye Nüfus Yoğunlukları 12
Tablo 8: İl Nüfusunun Yerleşim Merkezlerine Göre Dağılımı (Kişi) 15
Tablo 9: Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin İlinin Göç Durumu ve Net Göç Hızı 16
Tablo 10: Okur-Yazarlık Durumuna Göre 6 Yaş ve Üzeri Nüfus (Kişi) 17
Tablo 11: 2013 Yılı İtibariyle Eğitim Durumuna Göre 15 Yaş ve Üzeri Nüfus (Kişi) 18
Tablo 12: 2013 Yılı İtibariyle Eğitim Durumuna Göre 15 Yaş ve Üzeri Nüfusun Dağılımı (%) 19
Tablo 13: Okul Gruplarına ve Cinsiyete Göre Okullaşma Oranları 20
Tablo 14: Eğitim Kademelerine Göre Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2013–2014) 21
Tablo 15: Mersin Üniversitesi Öğrenci Sayıları (2013-2014) 23
Tablo 16: Mersin Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayıları (2013-2014) 24
Tablo 17: ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2013-2014) 24
Tablo 18: Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO Öğretim Elemanları Dağılımı (2013-2014) 25
Tablo 19: Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO Öğrenci Sayıları (2013-2014) 25
Tablo 20: Özel Çağ Üniversitesi Öğrenci Sayıları (2013-2014) 25
Tablo 21: Özel Çağ Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayıları (2013-2014) 26
Tablo 22: Özel Toros Üniversitesi Öğrenci Sayıları (2013-2014) 26
Tablo 23: Özel Toros Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayıları (2013-2014) 26
Tablo 24: Üniversite Öğretim Elemanları ve Öğrenci Sayısı (2012-2013) 27
Tablo 25: Kurumsal Olmayan Nüfusun İşsizlik ve İstihdam Oranları (2012) 27
Tablo 26: Mersin İli İşsizlik ve İstihdam Oranları 28
Tablo 27: Mersin İli İstihdamının TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (Kişi) 29
Tablo 28: Mersin İli İstihdamının TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (Pay, %) 29
Tablo 29: Türkiye İş Kurumu'na Yapılan Başvurular ve İşe Yerleştirilenler (2013) 30
Tablo 30: 2012 Yılında İş Girişimlerinin Sektörel Dağılımı 31
Tablo 31: TR62 Bölgesi ve Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam Göstergeleri, 2013 (%) 32
Tablo 32: Mersin'deki Yataklı Tedavi Hizmeti Veren Hastanelere Ait Veriler (2013) 34
Tablo 33: Mersin İli Yataksız Tedavi Kurumlarına Ait Veriler (2013) 35
Tablo 34: Mersin İlindeki Sağlık Personeline Ait Veriler 35
Tablo 35: Bazı Sağlık Göstergeleri (2012) 36
Tablo 36: Tarım Hasılasının Yıllar İtibariyle Gelişimi 37
Tablo 37: Tarım Sektörü ve GSYİH Gelişme Hızları (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla) (%) 38
Tablo 38: Mersin İli Genel Arazi Dağılımı (2013) (Birim: Hektar) 40
Tablo 39: Tarım Alanlarının Kullanış Amaçlarına Göre Dağılımı (ha) (2013) 41
Tablo 40: İlçelere Göre Sulanan Tarım Alanları (Hektar) (2013) 42
Tablo 41: Mersin İli Toplam Tarımsal İşletme Sayısı ve İşledikleri Arazi Miktarı 44
Tablo 42: Bitkisel Üretim Değerinin Gelişimi (Milyon TL) 45
Tablo 43: Tarla Ürünleri Üretimi ve Verim Durumu (2013) 52
Tablo 44: Sebze Ürünleri Üretimi (2013) 54
Tablo 45: Meyve Ürünleri Üretimi ve Ortalama Verim Düzeyi (2013) 64
Tablo 46: Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye'de Örtü Altı Tarımın Gelişimi 65

Sayfa No

Tablo 47: Mersin İli Örtü Altı Tarımının Dağılımı (2013) 66
Tablo 48: İlçelere Göre Örtü Altı Tarım Faaliyetleri (2013) 67
Tablo 49: Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye'de Organik Tarımın Gelişimi 70
Tablo 50: Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı (2013) 72
Tablo 51: Kimyevi Gübre Tüketimi (Ton) 73
Tablo 52: Hayvansal Ürünler Üretim Değeri (Milyon TL) 74
Tablo 53: Canlı Hayvan Değeri (Milyon TL) 76
Tablo 54: Mersin İli Sığır Varlığı (2013) 77
Tablo 55: Sığır Varlığının Gelişimi 78
Tablo 56: Mersin İli Küçükbaş Hayvan Varlığı (2013) 79
Tablo 57: Mersin İli Küçükbaş Hayvan Varlığının Gelişimi 80
Tablo 58: İlçeler İtibariyle Kümes Hayvanları Varlığı (Adet) (2013) 81
Tablo 59: İlçeler İtibariyle Arıcılık Faaliyetleri (2013) 82
Tablo 60: Kesilen ve Sağılan Hayvan Sayıları 84
Tablo 61: Süt Üretimi ve Hayvan Başına Verim (2013) 85
Tablo 62: Et Üretimi ve Hayvan Başına Karkas Ağırlığı (2009) 86
Tablo 63: Mersin İli Balıkçılık Hasılasının Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri 87
Tablo 64: 2012 Yılı Su Ürünleri Üretimi (Ton) 87
Tablo 65: Sanayi Hasılanın Yıllar İtibariyle Gelişimi 89
Tablo 66: Sanayi Sektörü ve GSYİH Gelişme Hızları (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla) (%) 90
Tablo 67: Mersin Sanayi Sektörü GSKD'sinin Gelişimi ve Türkiye İçindeki Yeri 92
Tablo 68: TR62 Düzey 2 Bölgesi İmalat Sanayi 98
Tablo 69: TR62 Bölgesi İmalat Sanayi Yerel Birim Sayısı (%) 99
Tablo 70: Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Marka Başvuruları 104
Tablo 71: Türkiye ve Mersin İçin İmalat Sanayinde Yoğunlaşma (2012, Yüzde Pay) 106
Tablo 72: Mersin ve Türkiye İmalat Sanayi Karşılaştırması (2012, Endeks) 108
Tablo 73: Mersin İmalat Sanayiinde Öne Çıkan Sektörler 109
Tablo 74: Türkiye ve Mersin İçin Sektörlerin Yoğunlaşması (2012) 111
Tablo 75: Mersin İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde) 115
Tablo 76: Mersin İli İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi (Olgun Küme Sektörleri) 118
Tablo 77: Hizmetler Sektörü Hasılasının Yıllar İtibariyle Gelişimi 122
Tablo 78: Hizmetler Sektörü ve GSYİH Gelişme Hızları (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla) (%) 123
Tablo 79: TR62 (Adana, Mersin) Bölgesinin Hizmetler Sektörü GSKD'nin Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri 125
Tablo 80: Mersin'de Faaliyet Gösteren Oda ve Birliklerin Dağılımı 128
Tablo 81: Akdeniz İhracatçı Birliklerinin Üye Dağılımı 130
Tablo 82: Kurulan, Tasfiye Edilen ve Kapanan Şirket Sayıları (Birikimli) 131
Tablo 83: Mersin İli Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (2013) 140
Tablo 84: Turizm Yatırım Belgeli Tesislerin İlçeler İtibarıyla Dağılımı (2013) 141
Tablo 85: Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'de Turizm Belgeli Tesisler 142
Tablo 86: Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (2012) 142
Tablo 87: Turizm İşletme Belgeli Tesislerin Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012) 143
Tablo 88: Belediye Belgeli Tesislerin Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012) 144
Tablo 89: İlçeler İtibariyle Turizm İşletme Belgeli Tesislerdeki Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012) 146
Tablo 90: İlçeler İtibariyle Belediye Belgeli Tesislerdeki Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012) 148
Tablo 91: Mersin'e Gelen Yabancı Turistlerin Ülkelere Göre Dağılımı ve Yerli Turist Sayıları 149
Tablo 92: Mersin ve Türkiye Geneli Bankacılık İstatistikleri 150
Tablo 93: Banka Mevduatının Gelişimi (2012) 151
Tablo 94: Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı (2012) 152

Sayfa No

Tablo 95: Banka Kredilerinin Gelişimi (Milyon TL) 154
Tablo 96: Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı (2012) 155
Tablo 97: Kredi/Mevduat Oranı (%) 156
Tablo 98: Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler 162
Tablo 99: Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı 163
Tablo 100: İlçeler ve Ana Sektörlere İtibariyle İşyeri Sayısı Açısından Kümelenme Analizi 169
Tablo 101: İlçeler ve Ana Sektörlere İtibariyle İstihdam Açısından Kümelenme Analizi 171
Tablo 102: Akdeniz İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 172
Tablo 103: Anamur İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 176
Tablo 104: Aydıncık İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 178
Tablo 105: Bozyazı İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 179
Tablo 106: Çamlıyayla İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 181
Tablo 107: Erdemli İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 182
Tablo 108: Gülnar İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 184
Tablo 109: Mezitli İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 185
Tablo 110: Mut İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 187
Tablo 111: Silifke İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 189
Tablo 112: Tarsus İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 191
Tablo 113: Toroslar İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 194
Tablo 114: Yenişehir İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı 196
Tablo 115: Dış Ticaret Hacminin Gelişimi (Milyon USD) 198
Tablo 116: Dış Ticaret Dengesi 200
Tablo 117: Ana Sektörlere Göre İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%) 201
Tablo 118: Mersin Gümrüklerinden Yapılan İhracat (1000 USD) 202
Tablo 119: İhracatın Gelişimi (Milyon USD) 203
Tablo 120: Mersin İhracatının Ana Sektörlere Göre Dağılımı (USD) 205
Tablo 121: Mersin İli İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD) 206
Tablo 122: İthalatın Gelişimi (Milyon USD) 207
Tablo 123: Mersin İli İthalatının Ana Sektörlere Göre Dağılımı (Bin USD) 208
Tablo 124: Mersin İli İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD) 209
Tablo 125: Mersin İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD ve % Pay) 212
Tablo 126: Mersin'in İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları 214
Tablo 127: Mersin İhracatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı 216
Tablo 128: Mersin'in İhracatında 2'li Dijitte Sektör Yoğunlaşma Oranları 217
Tablo 129: Mersin İhracatında (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları (2002, 2006, 2009, 2012) 219
Tablo 130: Mersin İhracatında Ülkelere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi) 221
Tablo 131: Mersin İhracatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi) 222
Tablo 132: Mersin'de Sektörlere Göre İhracat Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler 224
Tablo 133: Mersin'de Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler (4 Dijit) 227
Tablo 134: Mersin İthalatının Sektörlere Göre Dağılımı 229
Tablo 135: Mersin ithalatında 2'li Dijitte Sektör Yoğunlaşma Oranları 231
Tablo 136: Mersin İthalatında (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları 233
Tablo 137: Mersin İthalatında ÜlkeLere Göre Yoğunlaşma Oranları 235
Tablo 138: Mersin İthalatında Ülkelere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi) 236
Tablo 139: Mersin İthalatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi) 237
Tablo 140: Mersin İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 239
Tablo 141: Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 240
Tablo 142: Mersin İli İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzeyi 243

Sayfa No

Tablo 143: Türkiye ve Mersin İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 245
Tablo 144: Türkiye ve Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 247
Tablo 145: Türkiye ve Mersin İli İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzeyi 249
Tablo 146: Seçilmiş Dış Ticaret Göstergelerine Göre Mersin'in Türkiye'deki Yeri (2012) 251
Tablo 147: Mersin İli Maden Varlığının Dağılımı ve Niteliği 259
Tablo 148: Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye Su Tüketim İstatistikleri (2012) 260
Tablo 149: Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin'de Karayolları Durumu (km) (2013) 263
Tablo 150: Mersin ve Türkiye Geneli Taşımacılık Değerleri (2012) (Milyon) 263
Tablo 151: Seçilmiş Bazı Kara Taşıtlarının Bölge ve Türkiye İle Karşılaştırılması (Aralık 2013) 263
Tablo 152: Mersin İli Demiryolu Yük Taşıma İstatistikleri (Ton) 267
Tablo 153: Mersin İli, Türkiye ve Bölgede Demiryolları (Km) 268
Tablo 154: Adana Havaalanından Kalkan Uçak, Taşınan Yük ve Yolcu İstatistikleri 268
Tablo 155: Adana Havaalanındaki Uçak İniş-Kalkışlarının Türkiye Geneliyle Karşılaştırılması 269
Tablo 156: Mersin İli Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Bin TL) 272
Tablo 157: Serbest Bölge'de Faaliyet Gösteren Firmalar ve Firmaların Ruhsat Dağılımı 275
Tablo 158: Mersin'deki Serbest Bölgelerin Türkiye Genelindeki Serbest Bölgeler İçindeki Yeri (Bin USD) 276
Tablo 159: Mersin Serbest Bölge Ticaretinin Ülke Grupları Bazında Dağılımı (Bin USD) 277
Tablo 160: MTOSB'nde Yer Alan Firmalar ve Parselasyon Verileri (2013) 279
Tablo 161: MTOSB'ndeki Firmaların Sektörel Dağılımı 280
Tablo 162: MTOSB'nde İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Firmaların Alt Sektör Bazında Dağılımı 280
Tablo 163: Yıllar İtibariyle MTOSB'nde Elektrik, Su ve Doğalgaz Tüketimi 281
Tablo 164: Silifke OSB'de İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Firmaların Alt Sektör Bazında Dağılımı 281
Tablo 165: Mersin'de Bulunan Küçük Sanayi Siteleri (2012) 282
Tablo 166: Mersin ve Türkiye Genelindeki Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Faaliyetleri (Nisan (2014) 285
Tablo 167: Mersin İlindeki Enerji Santral Yatırımlarına İlişkin Veriler (2011) 288
Tablo 168: Mersin'de EÜAŞ'a ait olan Hidroelektrik Santrallerin Kurulu Gücü ve Üretim Kapasitesi 290
Tablo 169: Mersin'deki Hidroelektrik Santrallerinin Elektrik Üretim Miktarlarının Gelişimi (MWh) 291
Tablo 170: Mersin İli Elektrik Üretiminin Karşılaştırmalı Gelişimi (MWh) 291
Tablo 171: Elektrik Tüketiminin Abone Gruplarına Göre Dağılımı (2012) 292
Tablo 172: TEDAŞ Verilerine Göre 2012 Yılı İl Bazında Kayıp-Kaçak Oranları (%) 294
Tablo 173: Mersin'deki Elektrik Abonelerinin İlçeler Bazında Dağılımı (2012) 294
Tablo 174: Mersin İli Potansiyel RES Kapasiteleri 298
Tablo 175: Mersin İli Global Radyasyon Değerleri TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (KWh/m²-gün) 299
Tablo 176: Mersin İli Güneşlenme Sürelerinin TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (saat) 300
Tablo 177: Kamu Yatırım Tahsisleri (Cari Fiyatlarla, Bin TL) 309
Tablo 178: 2012 Yılı Kamu Yatırım Harcamalarının Sektörel Dağılımı (Milyon TL) 310
Tablo 179: Mersin İli GSYİH'nın Gelişimi, Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri (Cari Fiyatlarla, Milyar TL) 311
Tablo 180: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Gelişimi (USD) 313
Tablo 181: TR62 Düzey 2 Bölgesi GSKD'nin Gelişimi ve Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri (1,000 TL) 314
Tablo 182: Akdeniz Bölgesi İlleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması 318
Tablo 183: Gelişmişlik Endeksine Göre Kademeli İl Grupları (2011) 320
Tablo 184: İlçeler İtibariyle Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu 321
Tablo 185: TR6 Akdeniz Bölgesi ve Mersin İli İnsani Gelişme Endeksi (2004) 322
Tablo 186: Düzey 2 Bölgeleri Bazında İnsani Gelişme Endeksi 323
Tablo 187: Yeni Teşvik Sistemine Göre Bölgeler 327
Tablo 188: Mersin'de Bölgesel Teşvik Desteklerinden Yararlanabilecek Sektörler 327
Tablo 189: Yeni Teşvik Sisteminde Yatırıma Katkı Oranı 329
Tablo 190: Yeni Teşvik Sisteminde Vergi İndirimi 330

Sayfa No

Tablo 191: Yeni Teşvik Sisteminde Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği 331
Tablo 192: Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Sağlanan Destek Unsurları 331
Tablo 193: Teşvik Sistemine Göre Büyük Ölçekli Yatırım Konuları 334
Tablo 194: Teşvik Sistemine Göre Mersin'de Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki 334
Tablo 195: Mersin'de Stratejik Yatırımların Teşviki 335
Tablo 196: Mersin ve Türkiye Geneli 2001–2014 Dönemi Yatırım Teşvik İstatistikleri 336
Tablo 197: 2001–2014 Dönemi İtibarıyla Mersin İli Yatırım Teşvik İstatistikleri 337
Tablo 198: 2004–2009 Dönemi KOBİ Yatırım Teşvik İstatistikleri 338
Tablo 199: Mersin İli Gelişim Bileşenleri Tablosu 343
Tablo 200: Performans Analizinde Kullanılan Kriterler 348
Tablo 201: 2005-2011 Dönemi Toplulaştırılmış Sonuçlarına Göre Kriterler Bazında Sektörlerin Sıra Değerleri 350
Tablo 202: Her Kriter Bazında En İyi Skor Değerine Göre Sektörler 351
Tablo 203: Yıllar İtibariyle Sektörlerin Toplam Skorlarına Göre Sıra Değerleri 352
Tablo 204: Sektörlerin Yıllar İtibariyle En İyi Skor Değerine Göre Sıralanması 353
Tablo 205: Üçlü Dijitte En İyi Skor Elde Eden Sektörler ve Skorları Sıralaması 354
Tablo 206: Sektörlerin Performans Kriterlerinden Aldıkları Sıra Değerleri (1 ile 78 Arası) 356
Tablo 207: Türkiye ve Mersin için İktisadi Faaliyet Kolları Bazında Sabit Sermaye Yatırımları (% Pay) 357
Tablo 208: 2001-2014 Dönemi Türkiye Yatırım Teşvik Belgeleri 358
Tablo 209: 2001-2014 Dönemi Mersin Yatırım Teşvik Belgeleri 359
Tablo 210: Türkiye ve Mersin Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi ve Mersin'de Öne Çıkan Sektörlerin Sıralaması 360
Tablo 211: Toplulaştırma Sonrası Sektörler 362
Tablo 212: Sektörlerin Bağlantı Katsayıları 363
Tablo 213: İmalat Sanayi Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları 366
Tablo 214: İmalat Sanayi Sektörlerinin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları 368
Tablo 215: İmalat Sanayi Sektörlerinin Toplam Kısmî İleri Bağlantı Katsayıları 370
Tablo 216: İmalat Sanayi Sektörlerinin Bağlantı Katsayıları 372
Tablo 217: I/O Tablosunda Yer Alan İmalat Sanayi Sektörleri 375
Tablo 218: Toplam Geri Bağlantı Katsayısı Büyüklüğüne Göre İlk 17 İmalat Sanayi Sektörü 377
Tablo 219: Mersin İmalat Sanayi 3 Dijit Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde) 380
Tablo 220: İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi 386
Tablo 221: Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi 400
Tablo 222: Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi 401
Tablo 223: Lojistik Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi 416
Tablo 224: Eğitim Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi 417
Tablo 225: Turizm Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi 418
Tablo 226: Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi 421
Tablo 227: Mersin İli İçin Girdi-Çıktı Analizi Yardımıyla İncelenecek Sektörler 424
Tablo 228: Seçilmiş Sektörlerin Bağlantı Katsayıları ve Katma Değer Oranları 424
Tablo 229: İlgili Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları ile En Yüksek Katsayıya Sahip İlk 5 Sektör 427

Sayfa No

Tablo 230: Seçilen Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları 430
Tablo 231: Seçilen Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları 433
Tablo 232: Et ve Et Ürünleri Sektörünün Önemli Katsayı Analizi 436
Tablo 233: Mersin İli İçin Hesaplanan Uzmanlaşma Katsayıları (LQi) 440
Tablo 234: 2023 Yılı Mersin İli Sektörleri Tahmini İhracatı (Milyon USD) 443
Tablo 235: Dönüşüm İçin Detaylandırma/Toplulaştırma Uygulanan Sektörler 444
Tablo 236: Mersin İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD) 446

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 1: Mersin Nüfus Piramidi (2013) 13
Grafik 2: TR62 Bölgesi Nüfus Piramidi (2013) 13
Grafik 3: Türkiye Nüfus Piramidi (2013) 14
Grafik 4: Tarım Sektörü Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla) 39
Grafik 5: İl Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı (%) 39
Grafik 6: İl Tarım Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı (%) 40
Grafik 7: Tarımsal İşletme Sayısının Arazi Büyüklüğüne Göre Dağılımı (Dekar) 43
Grafik 8: Mersin İli Bitkisel Üretim Değerinin Dağılımı (2013, %) 46
Grafik 9: Mersin İli Tarla Ürünleri Ekiliş Alanı ve Üretim Değerinin Dağılımı (2013) 47
Grafik 10: Buğday Üretiminin Gelişimi 48
Grafik 11: Mısır Üretiminin Gelişimi 49
Grafik 12: Pamuk Üretiminin Gelişimi 50
Grafik 13: Soya Üretiminin Gelişimi 51
Grafik 14: Nohut Üretiminin Gelişimi 51
Grafik 15: Domates Üretiminin Gelişimi 53
Grafik 16: Mersin İli Meyve Ürünleri Üretim Değerinin Dağılımı (2013, %) 56
Grafik 17: Limon Üretiminin Gelişimi 57
Grafik 18: Portakal Üretiminin Gelişimi 58
Grafik 19: Mandalina Üretiminin Gelişimi 59
Grafik 20: Muz Üretiminin Gelişimi 60
Grafik 21: Üzüm Üretiminin Gelişimi 61
Grafik 22: Zeytin Üretiminin Gelişimi 62
Grafik 23: Çilek Üretiminin Gelişimi 62
Grafik 24: Kayısı Üretiminin Gelişimi 63
Grafik 25: Mersin İlindeki Seraların Türlerine Göre Dağılımı (2013) 68
Grafik 26: Sığır Varlığının Gelişimi 78
Grafik 27: Küçükbaş Hayvan Varlığının Gelişimi 80
Grafik 28: Hayvansal Ürünler Üretim Değerinin Gelişimi 83
Grafik 29: Süt Üretiminin Gelişimi 84
Grafik 30: Et Üretiminin Gelişimi 85
Grafik 31: Sanayi Sektörü Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla) 91
Grafik 32: Sanayi Sektörü GSKD Endeksi Gelişimi (2004=100) 93
Grafik 33: Kişi Başına Düşen Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değerinin Gelişimi (Cari Fiyatlarla) 94
Grafik 34: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başına Düşen Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değeri (2011) 94
Grafik 35: Toplam Ar-Ge Harcamalarının İBBS Düzey 1 Bölgeleri Bazında Dağılımı (2012) 100
Grafik 36: 1995-2013 Dönemi Tescil Sayılarının Başuru Sayılarına Oranı (%) 105
Grafik 37: Hizmetler Sektörü Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla) 124
Grafik 38: Hizmetler Sektörü GSKD Endeksi Gelişimi (2004=100) 125
Grafik 39: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Hizmetler Katma Değerinin Gelişimi (Cari Fiyatlarla) 126
Grafik 40: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başına Düşen Gayri Safi Hizmetler Katma Değeri (2011) 126
Grafik 41: Banka Mevduatının Gelişimi 152
Grafik 42: Banka Kredilerinin Gelişimi 154
Grafik 43: Kredi Mevduat Oranlarının Gelişimi 157
Grafik 44: Dış Ticaret Hacminin Gelişimi 199
Grafik 45: İhracatın İthalatı Karşılama Oranının Gelişimi (%) 200
Grafik 46: Mersin'in Türkiye İhracatına Katkısı 204

Sayfa No

Grafik 47: İthalatın Gelişimi 207
Grafik 48: Mersin İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranı 215
Grafik 49: Mersin İhracatında Sektörel Yoğunlaşma Oranı 218
Grafik 50: Mersin İhracatında Sektörel Yoğunlaşma Oranı (Dört Dijit) 220
Grafik 51: H-I Endeksine Göre Mersin İhracatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması (2002=100) 222
Grafik 52: Mersin İthalatında Sektörel Yoğunlaşma Oranı (iki dijit) 230
Grafik 53: Mersin İthalatında Sektörel Yoğunlaşma (dört dijit) 234
Grafik 54: Mersin İthalatında Ülke Yoğunlaşma Oranı 236
Grafik 55: H-I Endeksine Göre Mersin İthalatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması (2002=100) 238
Grafik 56: Mersin İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 239
Grafik 57: Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 240
Grafik 58: Mersin İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Gelişimi 243
Grafik 59: Türkiye İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 244
Grafik 60: 2011 Yılı İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%) 245
Grafik 61: Türkiye İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi 246
Grafik 62: 2011 Yılı Türkiye ve Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%) 247
Grafik 63: İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Gelişimi 249
Grafik 64: Yıllar İtibariyle Mersin İli Demiryolu Yük Taşıma İstatistikleri 267
Grafik 65: Liman Başkanlıkları Bazında Mersin ve Türkiye Genelindeki Limanlardaki Elleçleme Miktarı 271
Grafik 66: Mersin Serbest Bölgesi Ticaret Hacminin Sektörel Dağılımı (2013) 277
Grafik 67: Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (Mayıs 2014) 286
Grafik 68: Mersin İli Elektrik Tüketiminin Yıllar İtibarıyla Gelişimi (MWh) 292
Grafik 69: İşletmedeki RES'lerin Kurulu Güç Bakımından İllere Göre Dağılımı (MW) 296
Grafik 70: Mersin İlinde Global Güneş Radyasyon Değerleri (KWh/ m²- gün) 300
Grafik 71: Mersin İlinde Güneşlenme Sürelerinin Aylar İtibariyle Gelişimi (saat) 301
Grafik 72: GSYİH Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla) 312
Grafik 73: Kişi Başına Düşen GSYİH'nın Gelişimi 313
Grafik 74: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Katma Değerin Gelişimi (USD) 315
Grafik 75: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başı Gayri Safi Katma Değer (2011-USD) 315

HARİTA LİSTESİ

Sayfa No

Harita 1: Mersin İl Haritası 8
Harita 2: Mersin İli Maden Haritası 258
Harita 3: Mersin Karayolları Ulaşım Ağı 262
Harita 4: Mersin İli Rüzgar Hız Dağılımı 297
Harita 5: Mersin İli Rüzgar Enerjisi Kapasite Faktörü 297
Harita 6: Mersin İlinde Rüzgâr Enerjisi Santralı Kurulabilecek Alanlar 298
Harita 7: Yeni Teşvik Sistemi Bölgeler Haritası 326

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
DLH	Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EİE	Elektrik İşleri Etüt İdaresi
GJ	Gigajoul
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GW	Gigawatt
GWh	Gigawatt Saat
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
Km	Kilometre
KTKGB	Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri
Kw	Kilowatt
M	Metre
m^3	Metreküp
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
MW	Mega Watt
MTA	Maden Tetkik Arama
MWe	Megawatt Elektrik
NACE	Nomenclature statistique des Activites economiques de la Communaute
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
RES	Rüzgâr Enerjisi Santrali
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TEP	Ton Eşdeğer Petrol
TJ	Terra joule
TK	Turizm Kenrti
TM	Turizm Merkezi
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

İlimizde, ülkemizde ve dünyada kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için kalkınma hedeflerinin iyi belirlenmesi ve sağlam kaynaklara dayandırılması gerekmektedir. Bu kaynakların harekete geçirilebilmesi ve bunlara dayanan isabetli hedefler oluşturulabilmesi için en doğru şekilde tespit ve analiz edilmeleri önem arz etmektedir.

Bu kapsamda önümüzdeki dönemde ilimizde gerçekleştirilecek yatırımlar için bölge, ülke ve uluslararası pazarlar düzeyinde arz-talep analizi yapılması ve yatırım alanları arasındaki dikey ve yatay entegrasyon koşullarının incelenmesi ve bu amaca yönelik olarak yatırım yapılacak sektörün ileriye ve geriye doğru bağlantılarının araştırılması gerekir. Bunların yanı sıra hammadde kaynaklarına ve pazara yakınlık gibi faktörler göz önüne alınarak doğru kuruluş yerinin seçilmesi, doğru ölçek büyüklüğü ve uygun teknolojinin tespit edilmesi ve bölgenin iş gücü potansiyelinin ve istihdam koşullarının incelenmesi büyük önem arz etmektedir.

Çukurova Kalkınma Ajansı ile Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. arasında imzalanan bir protokolle, hem ilimizde gerçekleştirilecek yatırımların doğru yönlendirilmesi hem de potansiyel yatırımcılara ilimizin uygun yatırım alanlarının doğru tanıtılabilmesine yönelik bir kaynak sağlamak amacıyla böyle bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

Başta Çukurova Kalkınma Ajansı ve Mersin Ticaret ve Sanayi Odası olmak üzere ilimizde faaliyet gösteren birçok kuruluşun katkılarıyla Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. uzmanları tarafından hazırlanan bu çalışmada Mersin ilinin sosyoekonomik yapısı incelenmiş, ekonomik ve sosyal durum profili çıkarılarak, belirli göstergelerle Mersin'e ait istatistikler, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırma yapılarak özetlenmiş, böylece Mersin'e ilişkin genel bir tablo verilmiştir.

Bunların yanı sıra Mersin'in coğrafi ve demografik yapısı, iktisadi yapısının bileşenleri, dış ticareti, alt yapı olanakları, yeraltı kaynakları, ulaşım ve haberleşme imkânları, sanayi altyapısı, enerji kaynakları ve potansiyeli ayrıntılı olarak incelenmiş ve ildeki iktisadi sektörlere ilişkin çok sayıda teknik analiz yapılmıştır. Tüm bu analizler neticesinde Mersin için önerilen yatırım konuları tespit edilmiştir.

Bu kapsamlı çalışmanın hem başlatılmasında, hem de hazırlığında önemli rol alan Mersin Ticaret ve Sanayi Odası ve çalışmayı bölgemize kazandıran Çukurova Kalkınma Ajansı başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyor, çalışmanın gerek yerli ve yabancı yatırımcılar, gerekse Mersin'liler için hayırlı olmasını diliyorum.

Özdemir ÇAKACAK
Mersin Valisi

YÖNETİCİ ÖZETİ

Mersin ili, yaklaşık 9000 yıllık tarihi ile çok zengin bir kültür mirasına sahiptir. Mersin, bir çekim ve cazibe merkezi olarak çağlardır ekonomik ve sosyal gelişmenin öncü illerinden biri olmayı başarmıştır. Birçok uygarlığa ev sahipliği yapan il, içinde bulunduğu Akdeniz Bölgesinde büyüme kutbu olarak ön plana çıkarak bölgedeki ekonomik aktiviteye yön verirken, tarım, sanayi, ticaret ve turizm faaliyetleriyle ülke ekonomisine de büyük katkılarda bulunmuştur.

Beşeri Gelişme ve Sosyal Altyapı

Türkiye nüfusunun %2,2'sini, Akdeniz Bölgesi nüfusunun ise %17,5'ini oluşturan Mersin, nüfus büyüklüğü bakımından 10. sırada, sosyoekonomik gelişmişlik bakımından 81 il içinde 24. sırada yer almaktadır. Geçmiş dönemlerde yüksek düzeyde göç alan ilde, net göç hızı son dönemlerde düşüş kaydederek 2012-2013 döneminde negatif olmuştur.

İl, işsizlik oranı bakımından 20. sırada yer almaktadır. Bölgedeki istihdamın sektörel paylarına bakıldığında hizmetler sektörünün %52,6 ile birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla %26,3 ile tarım ve %21,1 ile sanayi sektörü izlemektedir.

Eğitim durumu bakımından ilköğretim ve orta öğretimde kız ve erkek okullaşma oranlarında yüksek seviyelerin yakalandığı, özellikle orta öğretim okullaşma oranları bakımından ülke ortalamalarının üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Sağlık altyapısı incelendiğinde, 12'si devlet, 1'i üniversite ve 11'i de özel olmak üzere toplam 24 hastanede kişi başına düşen yatak sayısı 195 ve doktor başına düşen hasta sayısı 513 olarak tespit edilmiştir.

Mersin, İnsani Gelişme Endeksi (İGE)'ne göre, iller arası sıralamada, orta insani gelişme grubunda yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yapılan "2004 İnsani Gelişme Raporu" verilerine göre Mersin ilinin insani gelişmişlik endeks değeri 0,757 olup bu değer ile Türkiye'deki tüm iller arasında 23. sırada yer almaktadır.

Ekonomik Yapı

Hizmetler sektörü, TR62 (Adana, Mersin) bölge ekonomisi içinde en fazla paya sahip olan sektördür. Bölgede hızla gelişen hizmetler sektörü 2004-2011 döneminde Gayrı Safi Katma Değer (GSKD) içindeki payını 4,6 puan artırmıştır. 2011 yılı itibarıyla hizmetler sektörünün GSKD'den aldığı pay TR62 bölgesinde %63,5 iken, Akdeniz Bölgesi'nde %65,0 ve Türkiye genelinde ise %64,2 düzeyindedir. 2011 yılı itibarıyla kişi başına düşen hizmetler sektörü gayri safi katma değeri açısından, Düzey 2 bölgeleri sıralamasında 26 bölge içinde 11. sırada yer almaktadır.

İlde önemli bir turizm potansiyeli mevcuttur. İl doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarıyla, özellikle kongre, fuar, deniz, kent, kültür turizmi ve eko turizm alanında büyük avantajlar taşımaktadır. Ancak, ilin turizm potansiyelini harekete geçirecek ölçüde turistik tesis altyapısı bulunmadığı gözlenmektedir. Turizm işletme belgeli tesislerin doluluk oranı 2013 yılı itibarıyla Türkiye genelinde %54,3 dolaylarında iken, Mersin ilinde bu oran %27,5 dolayındadır.

Ulaşım olanakları, Organize Sanayi Bölgeleri, Serbest Bölgeleri ve büyük bir limanın varlığı yanında, Ticaret Odaları, İhracatçı Birlikleri, Sanayi Odası ve Ticaret Borsası gibi meslek kuruluşlarının da faaliyetleriyle, Mersin'de ticaret oldukça gelişme imkânı bulmuştur. Dış ticaret hacminin ise ulaşabileceği potansiyelin altında olduğu görülmektedir. 2012 yılında Mersin ilinde bulunan gümrük kapılarından 7,6 milyar USD ihracat yapılmış, bunun ancak %17,3'ü (1,3 milyar USD) Mersin iline kayıtlı firmalar tarafından gerçekleştirilmiştir. 2012 yılı itibarıyla kişi başına ihracat 779,3 USD, ile Türkiye ortalamasının (2.016 USD), kişi başına ithalat 671,0 USD ile Türkiye ortalamasının (3.127,8 USD) altında yer almaktadır. Dış ticaret dengesi açısından net ihracatçı konumda olan Mersin ilinde tarım, madencilik ve imalat sanayi sektörleri ihracat fazlası vermektedir.

İldeki bankacılık hizmetlerinin, Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. 18 banka ve 181 şubenin faaliyet gösterdiği ilde şube başına ortalama nüfus sıralamasında 39. sırada yer almaktadır. Mersin, 2012 yılı itibarıyla toplam mevduat büyüklüğü ve tasarruf mevduatı oranı (%64,5) itibarıyla tüm iller arasında 9. sırada yer alırken, ilde kişi başına düşen mevduat tutarı (4.795 TL), Türkiye

ortalamasının (9.576 TL) altında olup tüm iller arasında 20. Sırada yer almaktadır. Mersin, kredi kullanımında iller sıralamasında 10. sırada yer almaktadır.

Sanayi sektörü, bölgede görece gelişmiş olmakla birlikte doğal kaynaklar, sanayi alt yapısı, nitelikli iş gücü potansiyeli, iç ve dış piyasalara yakınlık ve ulaşım olanaklarının çeşitliliği il sanayisinin gelişmesi için uygun bir ortam oluşturmaktadır. TR62 Bölgesi sanayi sektörü gayri safi katma değeri bölge toplam GSKD'si içinde %21,0 oranında pay alırken, Akdeniz Bölgesi sanayi GSKD'si içinde %40,1 ve Türkiye sanayi GSKD'si içinde ise %3,0 oranında pay almıştır. TR62 bölgesi, Türkiye sanayi GSKD'sinden aldığı pay ile 26 Düzey 2 bölgesi içinde 8. sırada bulunmaktadır. Kişi başına düşen sanayi sektörü GSKD'si açısından ise, 2011 yılı itibarıyla, 26 Düzey 2 bölgesi içinde 17. sırada yer almıştır. 2004 yılı itibarıyla il GSKD'si içinde %23,0 olan sanayinin payı 2011'de %21,0 düzeyine inmiştir.

Mersin imalat sanayi bakımından Türkiye'nin en gelişmiş 12., Akdeniz Bölgesinin ikinci ili konumundadır. Mersin ili imalat sanayiinde, özellikle gıda ürünlerinin imalatı, ağaç ürünleri, giyim eşyalarının imalatı, kauçuk plastik, diğer metalik olmayan minerallerin, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin, metal eşya, makine, taşıt araçları ve kâğıt sektörleri ön plana çıkmaktadır.

2011 yılı verilerine göre, Mersin ilinde bulunan sanayi işletmelerinin %51'i Mikro Ölçekli, %40'ı Küçük Ölçekli, %8'i Orta Ölçekli, %1'i Büyük Ölçekli işletmelerdir. Mersin ili sanayi sektörlerinin dağılımının yerel hammadde kaynaklarına göre gelişim gösterdiği görülmektedir. Mersin'in sektörel gelişme eksenleri tarım, imalat sanayi, turizm, yenilenebilir enerji ve lojistik alanlarındadır.

Tarım sektörü, Mersin ekonomisi içerisinde sanayiden sonra ikinci önemli sektör konumundadır. Önemli bir bitkisel üretim merkezi olan Mersin ili topraklarının yaklaşık olarak %26'lık bölümünde bitkisel üretim yapılmaktadır. Bitkisel üretim değerinin büyüklüğü açısından iller arası sıralamada 3. sırada yer alan Mersin, kişi başına düşen bitkisel üretim değeri açısından ise 14. sırada bulunmaktadır. 2013 yılı itibarıyla bitkisel üretim değerinin %47,5'ini meyve ürünleri oluştururken, %40,1'ini sebze ürünleri, %12,5'ini de tarla ürünleri üretimi teşkil etmektedir. Domates (sofralık), limon, sivri biber, hıyar (sofralık), buğday, mısır (dane), patlıcan, portakal, kayısı, çilek, muz, üzüm

ve zeytin olmak üzere öne çıkan 13 tarım ürünü, 2013 yılı itibarıyla bitkisel üretim değerinin yaklaşık olarak %74'ünü oluşturmaktadır.

2004-2013 döneminde örtü altı tarım alanlarında meydana gelen %40'lık artışla birlikte, örtü altı sebze-meyve üretiminde %46'lık bir artış görülmektedir. Örtü altı tarımda süs bitkisi de önemli bir yer tutmaktadır.

İldeki tarımsal üretimde hayvancılığın payı bitkisel üretime kıyasla nispeten düşük olmakla birlikte, hayvansal üretim de önemli bir tarımsal faaliyettir. 2013 yılı itibarıyla 5,4 milyar TL olarak gerçekleşen tarımsal üretim değerinin %22,4'ünü hayvancılık üretim değeri oluşturmaktadır. İl genelinde gerçekleşen 1,2 milyar TL hayvancılık üretim değerinin %7'sını canlı hayvanlar, %24'ünü de hayvansal ürünler üretimi teşkil etmektedir. Hayvansal ürünler üretim değeri açısından iller arası sıralamada 31. sırada yer alan Mersin, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri açısından ise arka sıralarda (73.) bulunmaktadır.

İl için tespit edilen yatırım konuları "Kuruluş Yeri Faktörleri" analizi kullanılarak değerlendirilmiş ve değerlendirmeler neticesinde 93 yatırım konusu önerilmiştir. Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması bazında üçlü kırılıma göre belirlenen 93 yatırım konusunun kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi ile ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda özetlenmiştir *(Tabloda "A" grubu; "AA", "BA", "CA" alt grupları ile ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "A" grubunun toplamını, "B" grubu ise "AB", "BB", "CB" alt grupları ile yine ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "B" grubunun toplamını ifade etmektedir).*

Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı		Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)
TARIM		A	4	**Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi,** Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi, **Hayvansal üretim,** Balıkçılık
		B	1	**Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri**
SANAYİ	Madencilik	B	3	**Demir cevheri madenciliği, Demir dışı cevheri madenciliği, Kum, kil ve taş ocakçılığı**
	İmalat Sanayi	AA	16	**Çimento, kireç ve alçı imalatı**, Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı,**Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması,** Süt ürünleri imalatı, **Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı**, Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, **Plastik ürünlerin imalatı**, Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı**, Metal yapı malzemeleri imalatı,** Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, **Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç,** Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, **Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı,** Genel amaçlı makinelerin imalatı, **Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı,** Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
		AB	9	Fırın ve unlu mamuller imalatı, **Kauçuk ürünlerin imalatı,** Cam ve cam ürünleri imalatı, **Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı,** Kilden inşaat malzemeleri imalatı, **Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı,** Akümülatör ve pil imalatı, **Ev aletleri imalatı,** Motorlu kara taşıtlarının imalatı,
		BA	6	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, **Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı,** Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, **Gemi ve tekne yapımı,** Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar
		BB	14	**Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünler imalatı,** Hazır hayvan yemleri imalatı, **Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı,** Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı, **Diğer kimyasal ürünlerin imalatı,** Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı, **Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı,** Elektrik motoru, jeneratör, transfarmatör, ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı, **Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı,** Diğer elektrikli ekipmanların imalatı, **Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı,** Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı (motosiklet, bisiklet, engelli aracı), **Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı,** Kürkten eşya imalatı,

Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi (Devam)

Ana Faaliyet Alanı		Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)
SANAYİ	İmalat Sanayi	CA	4	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, **Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi,** Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı,
		CB	14	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, **Diğer gıda maddelerinin imalatı,** İçeceklerin imalatı, **Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi,** Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı, **Kağıt hamuru ve mukavva imalatı,** Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, **Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı,** Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı, **Suni veya sentetik elyaf imalatı**, Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı, **Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı,** Diğer özel amaçlı makinaların imalatı, **Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı,**
		A	2	**Askeri savaş araçlarının imalatı,** Oyun ve oyuncak imalatı
		B	5	**Temel eczacılık ürünleri imalatı,** Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, **Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı,** Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı, **Spor malzemeleri imalatı,**
	Enerji	B	2	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı, **Buhar ve iklimlendirme temini**
LOJİSTİK		A	4	Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, **Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı,** Depolama ve ambarlama, **Taşımacılık için destekleyici faaliyetler**
TURİZM		A	5	Oteller ve benzeri konaklama yerleri, **Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri,** Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri, **Diğer konaklama yerleri,** Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri
EĞİTİM		A	4	**İlkokul**, Ortaokul, **Genel Ortaöğretim,** Teknik ve Mesleki Ortaöğretim

GİRİŞ

Sahip olduğu 9000 yıllık tarihi ve zengin kültür mirasıyla uluslararası bir önemi haiz olan, birçok uygarlığın geçiş ve kesişme noktasında bulunan Mersin, kültürel zenginliğiyle, çağlardır cazibe merkezi olma konumunu sürdürmüştür. Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişmişlik bakımından ilk sıralarda yer alan ve Akdeniz Bölgesinin de öncü illerinden biri olan Mersin, bölgedeki sosyal ve ekonomik aktivitenin önemli bir kısmının da şekillendiği yerdir.

Bu çalışmada Mersin ilinin sosyoekonomik yapısı incelenerek, ilin çok yönlü profilinin çıkarılması, böylece Mersin için uygun yatırım konularının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla çalışmanın birinci bölümünde, Mersin ili ekonomik ve sosyal durum profili çıkarılarak, belirli göstergelerle Mersin'e ait istatistikler, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırma yapılarak özetlenmiş, böylece ile ilişkin genel bir tablo verilmiştir.

İlin mevcut durumunun Türkiye ve Akdeniz bölgesi içindeki konumunun ayrıntılı şekilde irdelendiği ikinci bölümde, Mersin'in coğrafi yapısı (yeryüzü şekilleri ve iklim özellikleri), demografik yapısı (nüfus, eğitim, istihdam ve sağlık), iktisadi yapının bileşenleri (tarım ve hayvancılık, sanayi ve hizmetler sektörleri bazında) ayrıntılı olarak incelenmiş ve sanayi sektörüne ilişkin olarak yoğunlaşma ve kümelenme analizi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde bir önceki bölümde imalat sanayi için yapılan kümelenme analizi tüm sektörleri kapsayacak şekilde genişletilmiş, ayrıca ilde kümelenme özelliği gösteren sektörler ilçeler bazında değerlendirilmiştir. Her bir ilçe için kümelenme özelliği gösteren sektörler katsayı ve kriterlere göre belirlenerek bu bölümde verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Mersin'in dış ticareti, ülkeler ve sektörler bazında ayrıntılı olarak incelenerek, il ihracatı ve ithalatında öne çıkan ülke ve sektörlerin yoğunlaşma analizleri yapılmıştır. Ayrıca il, bölge ve ülke için ihracat ve ithalatta teknoloji düzey puanları hesaplanmış, dış ticarete konu mallarda teknoloji açığı tespit edilmiştir.

Beşinci bölümde ise ilin alt yapı olanakları, yeraltı kaynakları, ulaşım ve haberleşme imkânları, sanayi altyapısı, enerji kaynakları ve potansiyeli ile ilin kamu yatırımlarından yararlanma düzeyi bağlamında incelenmiştir.

Altıncı bölümde, ilin sosyoekonomik gelişmişlik durumu; gelir, İnsani Gelişmişlik Endeksi ve seçilmiş belirli göstergelerle (ilin diğer iller arasındaki sırası da belirtilerek) ele alındıktan sonra, yedinci ve sekizinci bölümlerde sırasıyla yatırımlarda devlet yardımları kapsamında

Mersin'in teşviklerden yararlanma düzeyi ve ilin SWOT analizine göre güçlü ve zayıf yönleri, il için fırsatlar ve tehditler irdelenmiştir.

Nihayet çalışmanın en belirleyici bölümlerinden ve bir bakıma diğer bölümlerin bir nevi sonucu hükmünde olan dokuzuncu bölümde, Mersin için önerilen yatırım konularının tespit edilmesi, yatırım eğilimlerinin belirlenmesi ve ilde potansiyel taşıyan/taşıyabilecek faaliyet konuları; yatırım eğilimi, sektörlerarası etkileşim, performans ve kümelenme gibi çeşitli analizlere tabi tutularak, çıkan sonuçlara göre yatırım önerilerinin değerlendirme kriterlerine ve kuruluş yeri faktörlerine göre analizi yapılmıştır.

Çalışmanın onuncu bölümünde Mersin için önerilen yatırım konularından öne çıkanların sektörlerarası etkileşim ve sektörerarası bağlantıları hesaplanarak, bu yatırım konularının sektörel karakteristikleri detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümde, ayrıca, Mersin ili için 2023 yılı hedeflenerek gerçekleştirilen bir senaryoya göre, ilde ihracat potansiyeli taşıyan sektörlerin belirlenen ihracat hedeflerini gerçekleştirmeleri durumunda il ekonomisinde yaratacağı etkiler ve ilin dışarıdan tedarik edeceği sektörel üretimler belirlenmiştir.

Çalışma genel değerlendirme ve sonuç bulgularının yer aldığı onbirinci bölümle sona ermektedir.

1. MERSİN İLİ EKONOMİK VE SOSYAL DURUM PROFİLİ

	Türkiye	Akdeniz Bölgesi	Mersin
COĞRAFİ VE DEMOGRAFİK GÖSTERGELER			
Yüzölçümü (km^2)	783,562	89,838	15,512
Nüfus (2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre)	76,667,864	9,766,093	1,705,744
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (2012–2013) (Binde)	13.66	16.01	13.53
Nüfus Yoğunluğu (2013) (kişi/ km^2)	100	110	110
Şehirleşme Oranı (2013) (Yüzde)	91.35	96.48	100.00
Net Göç Hızı (2012–2013) (Binde)	-	-0.72	-2.35
EĞİTİM GÖSTERGELERİ			
Okur-Yazar Nüfus Oranı (2012) (Yüzde)	95.78	96.36	97.17
İlkokulda Okullaşma Oranı (2012) (Yüzde)	98.86	98.55	98.70
Erkek (Yüzde)	98.81	98.45	98.51
Kız (Yüzde)	98.92	98.66	98.90
Ortaokulda Okullaşma Oranı (2012) (Yüzde)	93.09	92.82	93.75
Erkek (Yüzde)	93.19	92.68	93.85
Kız (Yüzde)	92.98	92.97	93.65
Ortaöğretimde Okullaşma Oranı (2012) (Yüzde)	70.06	71.48	71.91
Erkek (Yüzde)	70.77	71.75	72.13
Kız (Yüzde)	69.31	71.20	71.69
İSTİHDAM GÖSTERGELERİ			
İşgücüne Katılma Oranı (2012) (Yüzde)	50.0	51.5	51.6
İstihdam Oranı (2012) (Yüzde)	45.4	46.5	46.7
İşsizlik Oranı (2012) (Yüzde)	9.2	9.8	9.5
Tarımda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2012) (Yüzde)*	24.6	29.7	26.3
Sanayide Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2012) (Yüzde)*	26.0	19.4	21.1
Hizmetlerde Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (2012) (Yüzde)*	49.4	50.9	52.6
SOSYAL GÜVENLİK GÖSTERGELERİ			
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus/Toplam Nüfus (2012/6) (Yüzde)	83.2	97.4	97.2
Aktif Sigortalılar/Nüfus (Haziran 2012) (Yüzde)	16.3	21.3	21.0
Pasif Sigortalılar/Nüfus (Haziran 2012) (Yüzde)	7.3	11.7	12.4
Aktif Sigortalılar/Pasif Sigortalılar (Dosya) (Haziran 2012)	1.9	1.8	1.7
SAĞLIK GÖSTERGELERİ			
Hastane Sayısı (2012) (Adet)	1,483	167	24
Yüz Bin Kişiye Düşen Yatak Sayısı (2012) (Adet)	265	238	195
Doktor Başına Hasta Sayısı (2012) (Kişi)	378	420	513

	Türkiye	Akdeniz Bölgesi	Mersin
SANAYİ SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ			
Sanayi Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (Cari Fiyatlarla) (2001) (Yüzde)	25.7	19.7	26.6
Sanayi GSYİH Ortalama Yıllık Artış Oranı (1987 Sabit Fiyatlarla)1987-2001 Dönemi (%)	3.4	1.8	1.3
GSKD İçinde Sanayinin Payı (Cari Fiyatlarla) (2011) (Yüzde)*	27.5	19.7	21.0
Sanayi GSKD Türkiye Sanayi GSKD İçindeki Payı (%)*		7.5	3.0
Kişi Başına Sanayi Gayri Safi Katma Değeri (2011) (TL)*	4,262	2,511	2,549
Sanayi İşyeri Sayısının Türkiye İçindeki Payı (2012) (Yüzde)	12.06	9.95	9.34
TARIM SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ			
Tarım Alanlarının Toplam Alan İçindeki Payı (2013) (Yüzde)	30.4	**26.1**	**25.6**
Tarımsal Hasılanın GSYİH İçindeki Payı (Cari Fiyatlarla) (2001) (Yüzde)	12.1	15.8	18.8
Tarım GSYİH Ortalama Yıllık Artış Oranı (1987 Sabit Fiyatlarla)1987-2001 Dönemi (%)	0.8	2.1	2.6
Kişi Başına Düşen Tarımsal Üretim Değeri (TL-2013)	2,486	2,982	3,187
Kişi Başına Düşen Bitkisel Üretim Değeri (TL-2013)	1,206	2,199	2,472
Kişi Başına Düşen Hayvancılık Üretim Değeri (TL-2013)	1,280	782	714
GSKD İçinde Tarımın Payı (Cari Fiyatlarla) (2011) (Yüzde)*	9.0	15.3	14.7
Kişi Başına Tarım Gayri Safi Katma Değeri (2011) (TL)*	1,386.9	1,954.8	1,775.5
Ortalama İşletme Büyüklüğü (2001) (Dekar)	60	41	28
Tarımsal İşletme Başına Düşen Küçükbaş Hayvan Sayısı (2001) (Adet)	9.0	7.4	4.7
Tarımsal İşletme Başına Düşen Büyükbaş Hayvan Sayısı (2001) (Adet)	3.6	2.3	1.3
Traktör Başına Düşen Arazi (2013) (ha)	19.6	15.5	17.3
Hektar Başına Düşen Kimyevi Gübre (2013) (kg)	97	163	105
BANKACILIK GÖSTERGELERİ			
Banka Sayısı	45	-	18
Banka Şube Sayısı (2012) (Adet)	10,158	1,131	181
Banka Mevduatı (2012) (Milyon TL)	724,205.8	51,495	8,069.2
Banka Kredileri (2012) (Milyon TL)	720,885.2	72,002	11,010.7
Şube Başına Düşen Ortalama Nüfus (2012) (Kişi)	7,445	8,498	9,298
Şube Başına Düşen Ortalama Mevduat (2012) (Bin TL)	71,294	45,531	44,581
Şube Başına Düşen Ortalama Kredi (2012) (Bin TL)	70,967	63,662	60,832
Kişi Başına Düşen Banka Mevduatı (2012) (TL)	9,576	5,358	4,795
Kişi Başına Düşen Banka Kredisi (2012) (TL)	9,352	7,492	6,543
Kredi/Mevduat Oranı (2012) (Yüzde)	99.5	139.8	136.5

Not: (*) Değerler TR 62 (Adana, Mersin) bazındadır.

	Türkiye	Akdeniz Bölgesi	Mersin
TURİZM SEKTÖRÜ GÖSTERGELERİ			
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisi Sayısı (2012) (Adet)	2,870	841	44
Tesis Sayısının Türkiye İçindeki Payı (2012) (Yüzde)	-	29.30	1.53
Turizm İşletme Belgeli Tesislerin Yatak Kapasitesi (2012) (Adet)	706,109	362,880	6,130
Yatak Sayısının Türkiye İçindeki Payı (2012) (Yüzde)	-	51.39	0.87
Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Doluluk Oranı (2012) (Yüzde)	54.3		27.5
Belediye Belgeli Tesis Sayısı (2012)	8,988	1,818	333
Belediye Belgeli Tesislerin Yatak Kapasitesi (2012)	512,462	137,147	19,911
Belediye Belgeli Tesislerde Doluluk Oranı (2012) (Yüzde)	34.2		13.0
DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ			
Dış Ticaret Hacmi (2012) (Milyon USD)	389,007	18,631	2,441
Dış Ticaret Dengesi (2012) (Milyon USD)	-84,083	-3,790	182
İhracat (2012) (Milyon USD)	152,462	7,421	1,311
Kişi Başına Düşen İhracat (2012) (USD)	2,016.0	772.1	779.3
İthalat (2012) (Milyon USD)	236,545	11,210	1,129
Kişi Başına Düşen İthalat (2012) (USD)	3,127.8	1,166.4	671.0
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (2012) (%)	64.5	66.19	116.1
DİĞER GÖSTERGELER			
Yatırım Teşvik Belgesi Sayısı (2001-2014 Ocak) (Adet)	44,559	5,411	911
Teşvik Belge Sayısının Türkiye İçindeki Payı (2001-2014 Ocak)(Yüzde)	-	12.14	2.04
Yatırım Teşvikleri Sabit Yatırım Tutarı (2001-2014 Ocak) (1.000 TL)	435,118	71,032	5,776
Sabit Yatırım Tutarının Türkiye İçindeki Payı (Yüzde)	-	16.32	1.33
Yatırım Teşvikleri İstihdamı (2001-2014 Ocak)	1,788,897	274,292	20,741
Teşvik İstihdamının Türkiye İçindeki Payı (%)	-	15.33	1.16
Kamu Yatırım Harcamaları (2012) (Bin TL)	44,434,287	2,147,948	460,100
Kamu Yatırım Harcamasının Türkiye İçindeki Payı (2012) (%)	-	4.83	1.04
Kişi Başına Düşen Kamu Yatırım Harcaması (2012) (TL)	587.5	223.5	273.4
Elektrik Tüketimi (2010) (MWh)	194,923,349	28,160,727	3,558,827
Kişi Başına Elektrik Tüketimi (2010) (Kwh)	2,577	2,930	2,115

2. MEVCUT DURUM

2.1. Coğrafi Yapı

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (İBBS) göre Adana ve Mersin illerinden oluşan TR62 Bölgesi Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Çalışmanın konusunu oluşturan Mersin ili, 15,853 km² yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün %2'sini kapsamaktadır. Büyük bölümü Akdeniz kıyılarının ortasında yer alan Mersin, batıdan Antalya, kuzeybatıdan Karaman, kuzeyden Konya, kuzeydoğudan Niğde, doğudan ise Adana illeri ile çevrilmiştir. İl toprakları, 34° 47' 30'' kuzey enlemleri ile 34° 38' 00'' doğu boylamları arasında yer almaktadır.

İl yüzölçümünün %87'si dağlık, %55'i ormanlık arazidir. Dağlar denize paralel olarak uzanır. İl, akarsu bakımından çok zengin değildir. İlin en önemli akarsuları, Göksu Nehri ve Berdan Çayı'dır.

Orta Toros Dağları Mersin ilini İç Anadolu Bölgesi'nden ayırmaktadır. Mersin ili sınırları içinde kalan en yüksek kesim Bolkar dağlarındaki Medetsiz tepesidir (3,585 m). Kuzeydoğudan kuzeybatıya ve güneye doğru yükseklikler azalmakta ovalar başlamaktadır.

Toros Dağları'nın üst kısımlarında akarsuların, derelerin, atmosferik koşulların ve bölgede bulunan fayların etkisiyle çeşitli düzlükler (yaylalar, platolar) oluşmuştur. Bu düzlüklerin yüksekliği 700-1,500 metre arasında değişmektedir.

Mersin ve çevresinde yer alan ovaların büyük bir kısmı Toros Dağları'nın güney eteklerinde akarsular tarafından ve yamaç eğimine bağlı olarak taşınan tortularca oluşturulmuştur. Tarıma oldukça elverişli olan bu alanlar, Mersin-Adana sınırından başlayıp Silifke'ye kadar uzanmaktadır. Bu bölgede topraklar hayli verimli olup yılda mevsimine göre 3-4 ürün alınabilmektedir. İlde tarla bitkileri yanında, yoğun olarak narenciyenin ön plana çıktığı, bahçecilik de yaygın bir şekilde yapılmaktadır.

Mersin ili orman bakımından çok zengindir. Anamur'dan Tarsus'a kadar kıyı kuşağı makilerle (fundalıklar) kaplıdır. Makiler arasında "Delice" denilen yabani zeytin ve fıstık çamları bulunmaktadır. Maki kuşağından 2,200 metre yüksekliğe kadar sık ağaçlı ormanlara, daha yükseklerde bodur ve seyrek ormanlara rastlanır. 600 metre yüksekliğe kadar olan ormanlarda meşe, sakız, tespih, mersin ve sandal ağaçları bulunur. Daha yükseklerde çeşitli çam türleri, köknar ve sedir ağaçları fazladır. Ormanların kapladığı saha 785 bin, fundalık alan

ise 100 bin hektardır. Ormanlardan her sene 3,500 ton reçine ve 250 bin m³ sanayi odunu elde edilmektedir.

Mersin ili maden bakımından da zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Krom, bakır, demir, kuvarsit, alüminyum, barit ve dolomit çıkarılan maden çeşitlerinden bazılarıdır.

Mersin ilinde, 2,666 km² ile Silifke en geniş yüzölçümüne sahip ilçe iken Aydıncık 410 km² ile en küçük ilçe olarak yer almaktadır. Merkezde yer alan 4 ilçe (Akdeniz, Mezitli, Toroslar, Yenişehir) şehrin coğrafi konumu gereği kıyıya paralel, hemen dikleşen Toroslara sırtını dayamakta olup kentsel yapılaşmanın ağır baskısıyla daha çok imar ve iskân alanlarıdır. Merkezin hemen bitiminde tarımsal üretim ağırlıklı bir yapı dikkat çekmektedir.

Tablo 1: Mersin İli Yüzölçümünün İlçeler Bazında Dağılımı

İlçeler	Yüzölçümü (km²)	Pay (%)
Mersin (Merkez)	1,772	11.2
Anamur	1,280	8.1
Aydıncık	410	2.6
Bozyazı	625	3.9
Çamlıyayla	675	4.3
Erdemli	2,078	13.1
Gülnar	1,769	11.2
Mut	2,554	16.1
Silifke	2,666	16.8
Tarsus	2,024	12.8
TOPLAM	**15,853**	**100.0**

Kaynak: Mersin Valiliği

Mersin ili ilçelerinin birbirlerine olan uzaklıkları incelendiğinde; 314 km ile Anamur-Çamlıyayla ilçelerinin ilde birbirine en uzak iki ilçe olduğu, 27 km ile de Mersin-Tarsus ilçelerinin birbirine en yakın iki ilçe olarak yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2: İlçeler Bazında İl İçi Uzaklıklar (km)

Mersin									
224	**Anamur**								
173	51	**Aydıncık**							
211	13	38	**Bozyazı**						
90	314	263	301	**Çamlıyayla**					
37	187	136	174	127	**Erdemli**				
148	87	36	74	238	111	**Gülnar**			
159	146	95	133	249	122	59	**Mut**		
84	140	89	187	174	47	64	75	**Silifke**	
27	251	200	238	63	64	175	186	111	**Tarsus**

Kaynak: Mersin Valiliği

Harita 1: Mersin İl Haritası

Kaynak: İl Planlama Müdürlüğü

Mersin ilindeki önemli coğrafi varlıklar Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Önemli Coğrafi Bilgiler

Coğrafi Yapı	Bulunduğu Yerler
Ovalar	**Mersin-Berdan ve Efrenk Ovaları**, Silifke, **Gilindire (Aydıncık) Ovaları**, Anamur, **Bozyazı**, Ovacık-Eğribük Ovaları,
Vadiler	**Anamur,** Erdemli, **Göksu (Silifke),** Tarsus,
Yaylalar	**Anamur'da Kaş, Abanoz, Beşoluk, Akpınar; Aydıncık'ta Söğüt, Göcüm, Karagöl**; Erdemli'de Sorgun, Mühlü, Pınarbaşı, Avgadı (Aydınlar),Karakızderesi, Küçük Sorgun (Toros Köyü), Nohutlu, Güneyli, Küçükfındık, Güzeloluk; **Gülnar'da Bardat, Tersakan, Balyaran**; Mersin (Merkez)'de Gözne, Fındıkpınarı, Soğucak, Bekiralanı, Mihrican, Ayvagediği (Fatih), Arslanköy, Kızılbağ (Güzelyayla), Sunturas (Çağlarca); **Mut'ta Kozlar, Çivi, Söğütözü, Sertavul, Elmapınarı, Dağ Pazarı;** Silifke'de Balandız, Gökbelen, Kırobası (Mara Köyü), Uzuncaburç; **Tarsus'ta Gülek**; Çamlıyayla'da Sebil, Atdağı
Akarsular	**Berdan,** Efrenk (Müftü), **Lamas**, Göksu, **Dragon (Anamur)**
Göller	**Çamlıyayla'da krater göllerinin en büyüğü Çinili göl**, Gülnar'da Kamışlı, Uzun, Çıplak, **Silifke'de set gölü (Akgöl, Keklik, Paradeniz)**
Baraj Gölleri	**Tarsus'ta Berdan**, Gülnar'da Aygır, **Mut'da Gezende**,
Göletler	**Merkezde (Evcili Değirmendere, Tepeköy Gölpınarı),** Tarsus'da (Çavuşlu Kaleönü), **Erdemli'de (Karakız, Esenpınar)**
Dağlar	**Bolkar**, Kümpet, **Elma,** Alamusa, **Büyükeğri,** Kızıl, **Geven**, Kayrak, **Naldöken,** Kabaklı, **Karaziyaret**, Tol, **Sunturas,**
Tepeler	**Medetsiz**, Balkalesi, **Ayvagediği**, Makamtepesi, **Kaşkaya**
Geçitler	**Sertavul,** Gülek
Obruklar	**Cennet**, Cehennem, **Kanlıdivane**
Şifalı Su Kaynakları	**Gülnar'da Kafesin Suyu,** Mut'da Hocantı, **Tarsus'ta Akçakoca ve Keşbükü,** Silifke'de Saparca, **Mersin'de Güneysu-Güneyyolu ,**
Şelâle	**Gülnar'da Ilısu Köyünde Düşensu**, Tarsus Şellalesi,
Kıyı Uzunluğu	326 Km.

Tablo 3 (Devam): Önemli Coğrafi Bilgiler

Coğrafi Yapı	Bulunduğu Yerler
Mağaralar	**Anamur: Köşekbükü, Çukurpınar (Düden), Üğü, Bicikli** Aydıncık: Aynalı Göl (Mavi Göl) **Bozyazı: Çaltı** Çamlıyayla: Mehribakan, Hacı Sarının,Saydibi, Karain **Mut: Dereköyü Kuzeyi, Sason Kanyonu Mağaraları, Gökden Kapız Bölgesi** Mağaraları, Çayırharman, Karıkoca,Karain, Kıravga, Alaoda, **Silifke: Cennet Çöküğü, Cehennem Çukuru, Astım- Dilek, Ekizin Düdeni, Sumaklı Düden** Tarsus: Eshab-ı Kehf
Bitki Örtüsü	Kıyı ile 500-600 m. yükseklik arasında görülen maki, Akdeniz Bölgesinin yaz ve kış yeşil kalan tipik bitki topluluğudur. Defne, yabani zeytin, keçi boynuzu, mersin, zakkum, kozayemiş, böğürtlen, kuşburnu bu kuşakta doğal olarak yetişmektedir. Makilerden sonra ormanlar başlar. Meşe 100-1000 m., kızılçam 100-1200 m., karaçam 1500 m., sedir ve ardıç ise 2000 m. yüksekliklerde yetişir. 2500 m.'den sonra çalılıklara ve otlaklara rastlanır.

Kaynak: Mersin Valiliği

Mersin ilinin yaban hayatını koruma amacıyla yaban hayatı koruma varlığı ilan edilen bölgeleri Tablo 4'de verilmektedir.

Tablo 4: Yaban Hayatı Koruma Alanları

Yeri	Alanın Adı ve Yüzölçümü
Anamur	Kızılaliler Keklik Koruma Alanı (4,500 Ha.)
Çamlıyayla	Cehennemdere Yaban Keçisi Koruma Alanı (27,000 Ha.)
Mut	Kestel Dağı Yaban Keçisi Koruma Alanı (1,961 Ha.)
Silifke	Hisar ve Gedik Dağı Yaban Keçisi Koruma Alanı (4,763 Ha.), Göksu Deltası Su Kuşları Koruma Alanı (4,350 Ha.)
Tarsus	Karabucak Turaç Koruma Alanı (1,635 Ha.) Hopur-Topaşır Dağkeçisi Koruma Alanı (9,014 Ha.)

Kaynak: Mersin Valiliği

İklim

Mersin ilinde kıyı kesimlerinde, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen ılıman Akdeniz iklimi hâkimdir. İlin kıyı kesimi lodos, poyraz, meltem ve yıldız rüzgârlarının etkisindedir. Dağlık alanlarda ise kara iklimi hakimdir ve kışın yağışlar kar şeklindedir.

2013 yılı meteorolojik verilerine göre; ilde en yüksek sıcaklık Ağustos ayında 35.7°C ile, en düşük sıcaklık 0.8°C ile Ocak ayında gerçekleşmiş olup ortalama sıcaklık 21°C, ortalama deniz suyu sıcaklığı 22.3°C olarak kaydedilmiştir. Yaz ayları hariç ilde hemen her mevsimde seyrek de olsa yağmur geçişleri görülmüş olup, ilde yağmurlu gün sayısı ortalama 4.8 gün olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Mersin İli Meteorolojik Değerleri (2013)

Aylar	Ortalama Sıcaklık ºC	En Yüksek Sıcaklık ºC	En Düşük Sıcaklık ºC	Aylık Açık Gün Sayısı	Ortalama Deniz Suyu Sıcaklığı ºC	Ortalama Nisbi Nem %	Toplam Yağış Miktarı (mm)	Yağışlı Gün Sayısı	Aylık Maksimum Yağış Miktarı (mm)
Ocak	11.5	19.0	0.8	6	17.0	56.0	50.9	11	20.6
Şubat	13.9	21.9	6.1	4	16.5	61.2	58.8	11	12.1
Mart	16.4	28.5	5.8	4	16.5	52.1	17.1	5	8.1
Nisan	19.2	31.2	11.9	11	18.5	53.4	36.1	7	15.5
Mayıs	23.7	31.5	16.4	9	22.1	67.1	42.7	3	24.6
Haziran	27.0	34.3	19.6	15	25.8	65.0	13.6	3	8.2
Temmuz	29.7	35.4	23.5	20	28.4	62.6	*	*	*
Ağustos	31.0	35.7	25.3	26	30.2	62.9	*	*	*
Eylül	26.9	35.5	20.5	22	28.5	54.4	31.8	3	31.5
Ekim	21.4	29.4	12.7	24	24.9	39.6	34.7	4	32.0
Kasım	19.4	28.8	9.6	12	21.3	51.2	8.2	5	6.1
Aralık	12.4	21.1	1.0	17	17.6	39.2	27.9	6	20.0
Ortalama	**21.0**	**29.4**	**12.8**	**14.2**	**22.3**	**55.4**	**26.8**	**4.8**	**14.9**

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
(*): Yağış yoktur

2.2. Demografik Yapı

2.2.1. Nüfus

Mersin ili, nüfus varlığı bakımından Türkiye'nin onuncu büyük ilidir. Adrese Dayalı nüfus Kayıt sistemi (ADNKS) 2013 yılı verilerine göre 1,705,774 olan il nüfusu, ülke nüfusunun %2.2'sini, Adana ve Mersin illerinden oluşan TR62 Bölgesi nüfusunun ise %44.2'sini oluşturmaktadır.

2007 yılında il nüfusunun %66.19'u il ve ilçe merkezlerinde yaşarken yıllar itibariyle artış göstererek bu oran 2012 yılında %78.91'e yükselmiştir. 2013 yılında ise belde ve köy tüzel kişiliğinin kaldırıldığı ilde tüm nüfus il ve ilçe merkezleri nüfusuna dahil olmuştur. Böylece Mersin ili 2013 yılı itibariyle Türkiye genelinde sayıları 30'a çıkan büyükşehir belediyeleri arasında da nüfus büyüklüğü açısından 10'uncu sırada yer almıştır.

Nüfus artış hızı açısından bakıldığında, 2012-2013 döneminde yıllık nüfus artış hızının Türkiye genelinde ‰13.66 iken Mersin'de ‰13.53 olduğu ve böylece ilin nüfus artış hızının ülke ortalamasına yakın gerçekleştiği görülmektedir. Aynı dönemde TR62 Bölgesi nüfus artış hızı ise ‰12.15 olarak gerçekleşmiştir. 2011-2012 döneminde ‰8.90 nüfus artış hızı ile iller arası nüfus artış hızı sıralamasında 35. sırada yer alan Mersin ili 2012-2013 döneminde ‰13.53 nüfus artış hızı ile 28. sıraya yükselmiştir.

Tablo 6: Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin Nüfus Göstergeleri

Yıllar	Bölgeler	Toplam Nüfus	İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu	Payı (%)	Belde ve Köyler Nüfusu	Payı (%)	Yıllık Nüfus Artış Hızı (‰)
2007	Türkiye	70,586,256	49,747,859	70.48	20,838,397	29.52	-
	TR62	3,602,588	2,667,593	74.05	934,995	25.95	-
	Mersin	1,595,938	1,056,331	66.19	539,607	33.81	-
2008	Türkiye	71,517,100	53,611,723	74.96	17,905,377	25.04	13.10
	TR62	3,629,227	2,992,782	82.46	636,445	17.54	7.37
	Mersin	1,602,908	1,229,431	76.70	373,477	23.30	4.36
2009	Türkiye	72,561,312	54,807,219	75.53	17,754,093	24.47	14.50
	TR62	3,703,114	3,075,766	83.06	627,348	16.94	20.15
	Mersin	1,640,888	1,270,621	77.43	370,267	22.57	23.42
2010	Türkiye	73,722,988	56,222,356	76.26	17,500,632	23.74	15.88
	TR62	3,733,124	3,117,480	83.51	615,644	16.49	8.07
	Mersin	1,647,899	1,281,048	77.74	366,851	22.26	4.26
2011	Türkiye	74,724,269	57,385,706	76.80	17,338,563	23.20	13.49
	TR62	3,776,744	3,167,609	83.87	609,135	16.13	11.62
	Mersin	1,667,939	1,303,018	78.12	364,921	21.88	12.09
2012	Türkiye	75,627,384	58,448,431	77.28	17,178,953	22.72	12.01
	TR62	3,808,483	3,214,494	84.40	593,989	15.60	8.37
	Mersin	1,682,848	1,327,870	78.91	354,978	21.09	8.90
2013[1]	Türkiye	76,667,864	70,034,413	91.35	6,633,451	8.65	13.66
	TR62	3,855,034	3,855,034	100.00	0	0.00	12.15
	Mersin	1,705,774	1,705,774	100.00	0	0.00	13.53

Kaynak: TÜİK, ADNK Sistemi.

Göller hariç 15,512 km^2 yüzölçüme sahip olan Mersin'de 2013 yılı itibariyle nüfus yoğunluğu (kilometre kareye düşen nüfus) 110 kişi/km$^{2'}$dir. Türkiye nüfus yoğunluğunun yaklaşık 100 kişi/km^2 olduğu dikkate alındığında, Mersin'in çok büyük olmayan yüzölçümü nedeniyle görece daha yoğun bir yerleşim yapısına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca nüfus yoğunluğunun ülke ortalamasına göre yüksek olması Mersin ilinin ekonomik potansiyelinin ülke geneline göre daha yüksek olduğunun önemli bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir. Bu nüfus yoğunluğuyla Mersin ili, iller arası nüfus yoğunluğu sıralamasında 20. sırada yer almaktadır.

[1] İl, ilçe, belediye, köy ve mahallelere göre nüfuslar belirlenirken: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM) tarafından, ilgili mevzuat ve idari kayıtlar uyarınca Ulusal Adres Veri Tabanı'nda yerleşim yerlerine yönelik olarak yapılan idari bağlılık, tüzel kişilik ve isim değişiklikleri dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda, 6360 ve 6447 sayılı kanunlar ile düzenlenen ve bu kanunlar uyarınca ilk mahalli idareler genel seçimlerinde yürürlüğe girecek olan idari bağlılık ve tüzel kişilik değişiklikleri ile 5393 sayılı Yasa'nın 8'inci ve 11'inci maddelerine göre alınan ve söz konusu Kanun gereğince ilk mahalli idareler seçimlerinde uygulanacak olan birleşme ve katılmalar, belediye ve köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasına ve bir beldenin köye dönüştürülmesine dair kararlar, Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı'nın 421 sayılı Kararına istinaden, NVİGM tarafından 1 Aralık 2013 tarihi itibarıyla Ulusal Adres Veri Tabanı'na yansıtıldığı için, 2013 ADNKS sonuçları belirtilen değişiklikleri içermektedir.

Tablo 7: 2013 Yılı ADNK'ye Göre Mersin, TR62 ve Türkiye Nüfus Yoğunlukları

Yerleşim Yeri	Toplam Nüfus	Pay (%)	Yüzölçümü (km^2)*	Pay (%)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/km^2)
Türkiye	76,667,864	100.0	769,604	100.0	100
TR62	3,855,034	5.0	29,558	3.8	131
Mersin	1,705,774	2.2	15,512	2.0	110

Kaynak: TÜİK

*: Yüzölçümüne doğal göller ve baraj gölleri dahil değildir.

2013 yılı verilerine göre, Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye için nüfus piramitleri incelendiğinde, TR62 Bölgesinin (TR62 Bölgesi'ni oluşturan illerden Adana'nın Mersin'e göre daha genç bir nüfus yapısına sahip olduğundan) nispeten daha genç bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Mersin ili de Türkiye geneline göre nispeten daha genç bir nüfusa sahiptir. Türkiye'de toplam nüfus içinde 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfusun payı %67.73, 0-14 yaş grubunda bulunan genç nüfusun payı %24.59 ve 65 ve daha yukarı yaş grubunda bulunan yaşlı nüfusun payı ise %7.68 olarak gerçekleşmiştir. Ülke nüfusundan en büyük payı sırasıyla %8.54 ile 30-34 yaş grubu ve %8.45 ile 15-19 yaş grubu almaktadır. Mersin'de ise toplam nüfus içinde 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfusun payı %67.87, 0-14 yaş grubunda bulunan genç nüfusun payı %24.65 ve 65 ve daha yukarı yaş grubunda bulunan yaşlı nüfusun payı ise %7.48 olarak gerçekleşmiştir. Mersin nüfusundan en büyük payı sırasıyla %8.58 ile 15-19 yaş grubu ve %8.48 ile 10-14 yaş grubu almaktadır.

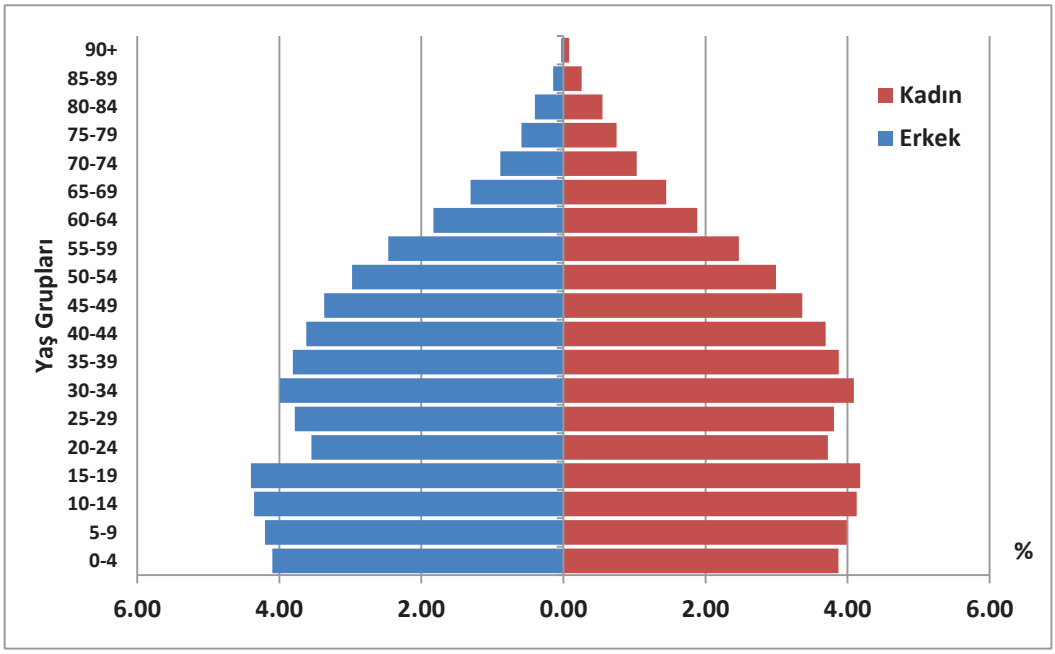
Mersin ili nüfusunun ülke geneline göre nispeten daha genç bir nüfusa sahip olmasının yanında çalışma çağındaki nüfus oranının ülke geneline göre daha fazla olduğu ve yaşlı nüfus oranının ise nispeten ülke ortalamasına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Söz konusu oranlar itibariyle değerlendirildiğinde; çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yüksek olması ilin işgücü potansiyelinin yüksek olduğuna ve olası yeni yatırım girişimlerinin işgücü taleplerinin karşılanmasında sorun yaşanmayabileceğine işaret ederken; genç nüfus oranının yüksek olması ilin genç bağımlılık oranının yüksek olduğu ve önemli bir nüfusunun genç olması nedeniyle işgücü içerisinde yer almayarak ekonomik faaliyetlere katılmadığına ve önümüzdeki dönemlerde işgücü arzına olası katılımlar dolayısıyla ilin yeni istihdam alanı yaratması üzerinde önemli bir baskı unsuru oluşturacağına işaret etmektedir.

2013 yılı itibariyle Türkiye genelinde genç bağımlılık oranı %36.30, yaşlı bağımlılık oranı %11.35 ve toplam yaş bağımlılık oranı %47.65 iken Mersin ili için genç bağımlılık oranı %36.31, yaşlı bağımlılık oranı %11.02 ve toplam yaş bağımlılık oranı %47.34 olarak gerçekleşmiştir. Mersin ili bu oranlar itibariyle iller arası büyüklük sıralamasında, genç

bağımlılık oranında 29., yaşlı bağımlılık oranında 56. ve toplam yaş bağımlılık oranında 45. sırada yer almıştır.

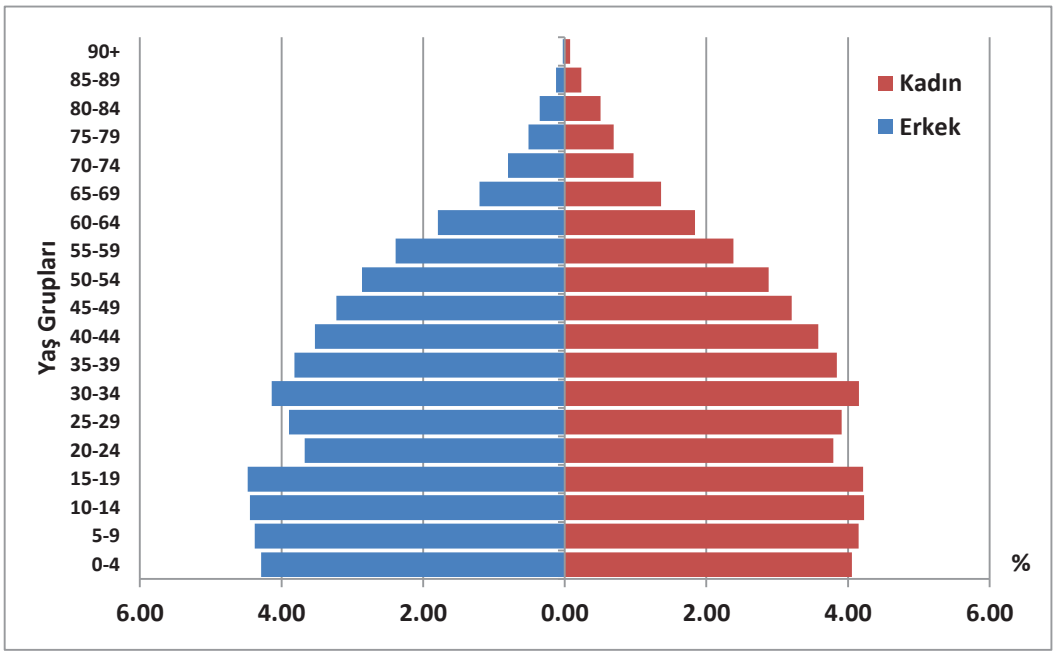
2013 yılı itibariyle Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye için nüfus piramitleri aşağıdaki grafiklerde verilmektedir.

Grafik 1: Mersin Nüfus Piramidi (2013)

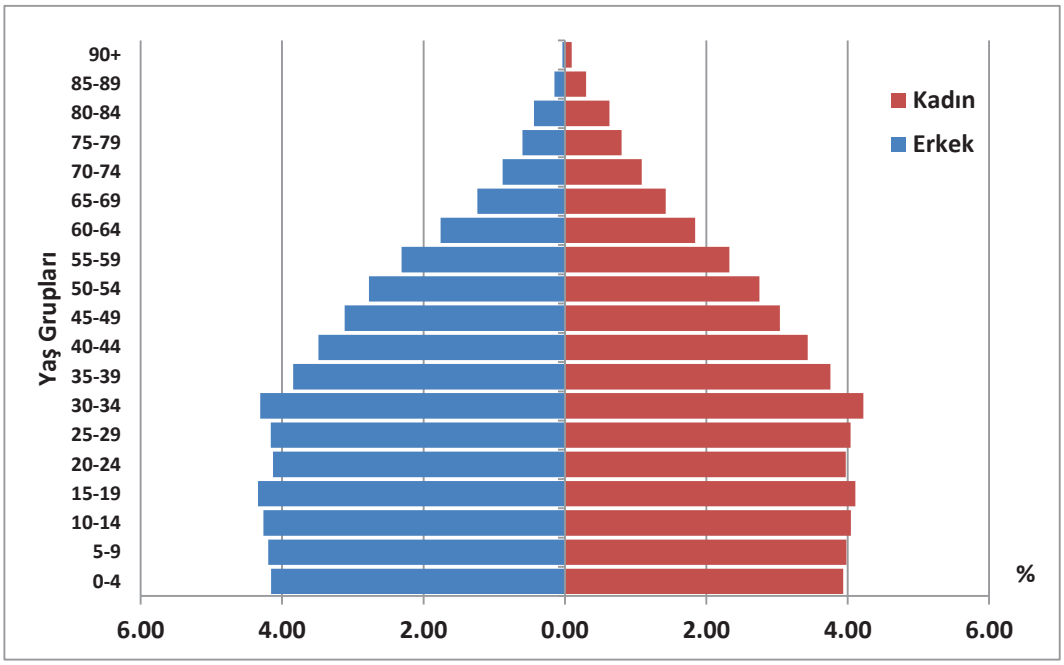
Kaynak: TÜİK

Grafik 2: TR62 Bölgesi Nüfus Piramidi (2013)

Kaynak: TÜİK

Grafik 3: Türkiye Nüfus Piramidi (2013)

Kaynak: TÜİK

2013 yılı ADNKS sonuçlarına göre, Mersin nüfusunun %49.8'ini (849,548 kişi) erkekler, %50.2'sini (856,226 kişi) ise kadınlar oluşturmaktadır.

2013 yılı ADNKS sonuçlarına göre; nüfus büyüklüğü açısından en büyük ilçe Tarsus olup il toplam nüfusunun %18.8'i bu ilçede yaşamaktadır. Tarsus'tan sonra sırasıyla %16.4 nüfus payıyla Akdeniz, %16.3 payla Toroslar, %13.2 payla Yenişehir ve %9.3 payla Mezitli en fazla nüfusa sahip ilçelerdir. Bu beş büyük ilçeden Tarsus hariç diğer dört ilçe Merkez ilçe sınırları içerisindedir. Nüfus büyüklüğü açısından en az nüfusa sahip ilçeler ise Çamlıyayla (8,781), Aydıncık (11,473) ve Gülnar'dır (26,451). Nüfus büyüklüğü açısından ilk beş sırada yer alan Tarsus ve Merkez ilçeyi oluşturan Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir ilçelerinin nüfus yoğunluklarının da sahip oldukları ekonomik potansiyellerden dolayı diğer ilçelere göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Tarsus'da nüfus yoğunluğu 158 kişi/km², Merkez ilçede 530 kişi/km² iken Çamlıyayla ilçesinde 13 kişi/km², Gülnar'da 17 kişi/km² ve Mut'ta 25 kişi/km²'dir.

Tablo 8: İl Nüfusunun Yerleşim Merkezlerine Göre Dağılımı (Kişi)

Yerleşim Yeri	2012			2013			Nüfus Artış Hızı (‰)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/km²)
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam		
Akdeniz	141,612	139,545	**281,157**	140,916	138,467	**279,383**	-6.33	*
Anamur	31,562	31,048	**62,610**	31,977	31,082	**63,059**	7.15	47
Aydıncık	6,207	6,050	**12,257**	5,824	5,649	**11,473**	-66.10	26
Bozyazı	13,336	13,221	**26,557**	13,375	13,220	**26,595**	1.43	47
Çamlıyayla	4,400	4,376	**8,776**	4,469	4,312	**8,781**	0.57	13
Erdemli	64,509	64,535	**129,044**	65,163	65,063	**130,226**	9.12	63
Gülnar	13,132	13,301	**26,433**	13,221	13,230	**26,451**	0.68	17
Mezitli	74,126	77,268	**151,394**	77,742	80,740	**158,482**	45.76	*
Mut	31,079	31,455	**62,534**	31,314	31,379	**62,693**	2.54	25
Silifke	57,460	56,778	**114,238**	57,764	56,911	**114,675**	3.82	44
Tarsus	158,278	160,337	**318,615**	160,032	161,371	**321,403**	8.71	158
Toroslar	138,537	137,883	**276,420**	138,950	138,708	**277,658**	4.47	*
Yenişehir	103,864	108,949	**212,813**	108,801	116,094	**224,895**	55.22	*
Toplam	**838,102**	**844,746**	**1,682,848**	**849,548**	**856,226**	**1,705,774**	**13.53**	**110**

Kaynak: TÜİK

***:** Nüfus yoğunluğu Merkez ilçede (Merkez ilçe Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir olarak değerlendirilmiştir) 530 kişi/km²'dir.

2013 yılı ADNKS sonuçları idari bağlılık ve tüzel kişilik değişiklikleri ile birleşme ve katılmalar, belediye ve köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasına ve bir beldenin köye dönüştürülmesine dair kararları içerdiğinden, belde ve köyler nüfusu il ve ilçe merkezleri nüfusuna dahil edilmiş olup tüm nüfus il ve ilçe merkezleri (şehir nüfusu) kategorisinde yer almıştır. Dolayısıyla il nüfusunun şehir ve köy dağılımına 2012 yılı verilerine göre bakmak daha anlamlı olacaktır. 2012 yılı verilerine göre; Merkez ilçe sınırları içinde yer alan ilçelerde nüfus şehir merkezlerinde (%95.1) yoğunlaşmışken, diğer ilçelerde belde ve köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı (%40.8) hayli yüksektir. Mersin'de, ülke genelinde sıklıkla karşılaşılan, köyden kente göç olgusu görülmemektedir. Bunun en önemli nedeni il topraklarının çok verimli olması ve bu topraklarda yapılan tarımın verimliliğinin yüksek olması nedeniyle yerleşik halkın göçe gereksinim duymayacak oranda gelir elde edebilmesidir.

Tablo 9: Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin İlinin Göç Durumu ve Net Göç Hızı

Dönemler	Bölgeler	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (‰)
2008-2009	Mersin	48,377	49,209	-832	-0.51
	TR62	90,768	92,024	-1,256	-0.34
	Türkiye	2,069,262	2,069,262	0	0
2009-2010	Mersin	50,430	51,739	-1,309	-0.79
	TR62	92,051	97,666	-5,615	-1.50
	Türkiye	2,185,172	2,185,172	0	0
2010-2011	Mersin	51,328	54,630	-3,302	-1.98
	TR62	90,599	105,780	-15,181	-4.01
	Türkiye	2,246,828	2,246,828	0	0
2011-2012	Mersin	46,721	53,523	-6,802	-4.03
	TR62	81,855	102,024	-20,169	-5.28
	Türkiye	2,142,580	2,142,580	0	0
2012-2013	Mersin	51,468	55,482	-4.014	-2.35
	TR62	90,700	107,049	-16,349	-4.23
	Türkiye	2,339,429	2,339,429	0	0

Kaynak: TÜİK
Not: Bölge içindeki illerin birbirleri arasındaki göç kapsanmamıştır.

Net göç ve net göç hızı verilerine bakıldığında, Mersin ilinin yıllar itibariyle göç veren iller arasında yer aldığı ve net göç hızının azalarak devam ettiği görülmektedir. Nitekim 2008-2009 döneminde ‰-0.51 olan net göç hızının yıllar itibariyle azalarak 2012-2013 döneminde ‰-2.35'e gerilediği görülmektedir. 2011-2012 döneminde ‰-4.03 net göç hızı ile en çok göç veren iller arasında 34. sırada yer alan Mersin ili, 2012-2013 döneminde en çok göç veren iller arasında 36. sırada yer almıştır.

2.2.2. Eğitim

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; Mersin ilinde 6 yaş ve üzeri nüfus grubunda, okuryazar nüfus oranı 2012 yılında %97.17 iken 2013 yılında %97.34'e yükselmiştir. Türkiye genelinde okuryazar nüfus oranı ise %95.78'den %96.04 seviyesine ulaşmıştır. 2012-2013 yılları arasında Mersin ilinde okuryazar erkek nüfus oranı %98.99'dan %99.04'e ulaşırken, okuryazar kadın nüfus oranı %95.38'den %95.67'ye yükselmiştir. İl bazında okuma yazma bilmeyenlerin oranı 2012 yılında %2.83 iken 2013 yılında %2.66'ya gerilemiştir. Türkiye genelinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise %4.22'den %3.96'ya gerilemiştir. Mersin ili 2013 yılı illerarası okuryazar nüfus oranı sıralamasında 12. sırada yer almıştır. İl nüfusunun okur-yazarlık durumu, Türkiye ve TR62 Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 10: Okur-Yazarlık Durumuna Göre 6 Yaş ve Üzeri Nüfus (Kişi)

2012	Türkiye			TR62 Bölgesi			Mersin		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
6 yaş ve üzeri toplam nüfus	**67,877,379**	**33,998,532**	**33,878,847**	**3,412,551**	**1,696,649**	**1,715,902**	**1,515,814**	**752,600**	**763,214**
Okuma yazma bilmeyen	2,788,757	475,068	2,313,689	129,565	22,193	107,372	42,136	7,456	34,680
Okuma yazma bilen	63,347,643	32,628,320	30,719,323	3,219,915	1,641,131	1,578,784	1,446,789	730,794	715,995
Bilinmeyen	1,740,979	895,144	845,835	63,071	33,325	29,746	26,889	14,350	12,539
Okuma yazma bilmeyen oranı	***4.22***	***1.44***	***7.00***	***3.87***	***1.33***	***6.37***	***2.83***	***1.01***	***4.62***
Okuma yazma bilen oranı	***95.78***	***98.56***	***93.00***	***96.13***	***98.67***	***93.63***	***97.17***	***98.99***	***95.38***
2013									
6 yaş ve üzeri toplam nüfus	**68,735,145**	**34,421,110**	**34,314,035**	**3,445,132**	**1,714,107**	**1,731,025**	**1,530,669**	**759,947**	**770,722**
Okuma yazma bilmeyen	2,654,643	449,328	2,205,315	123,996	21,288	102,708	39,985	7,138	32,847
Okuma yazma bilen	64,374,134	33,098,329	31,275,805	3,258,747	1,659,995	1,598,752	1,464,155	738,699	725,456
Bilinmeyen	1,706,368	873,453	832,915	62,389	32,824	29,565	26,529	14,110	12,419
Okuma yazma bilmeyen oranı	***3.96***	***1.34***	***6.59***	***3.67***	***1.27***	***6.04***	***2.66***	***0.96***	***4.33***
Okuma yazma bilen oranı	***96.04***	***98.66***	***93.41***	***96.33***	***98.73***	***93.96***	***97.34***	***99.04***	***95.67***

Kaynak: TÜİK
Not: Yabancılar dahil değildir.

Tablo 11: 2013 Yılı İtibariyle Eğitim Durumuna Göre 15 Yaş ve Üzeri Nüfus (Kişi)

15 yaş ve üzeri nüfusun eğitim durumu	Türkiye			TR62 Bölgesi			Mersin		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	2,643,712	443,640	2,200,072	123,379	20,911	102,468	39,728	6,982	32,746
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3,829,953	1,203,461	2,626,492	215,308	67,907	147,401	103,638	30,960	72,678
İlkokul mezunu	14,994,232	6,454,722	8,539,510	746,191	325,327	420,864	361,205	159,195	202,010
İlköğretim mezunu	11,959,942	6,783,011	5,176,931	596,638	341,857	254,781	262,821	147,450	115,371
Ortaokul veya dengi okul mezunu	2,828,299	1,720,425	1,107,874	149,357	86,751	62,606	63,262	37,196	26,066
Lise veya dengi okul mezunu	12,085,335	6,976,694	5,108,641	618,626	345,371	273,255	265,370	147,853	117,517
Yüksekokul veya fakülte mezunu	6,706,780	3,762,530	2,944,250	320,846	177,301	143,545	145,592	80,567	65,025
Yüksek lisans mezunu	532,757	313,397	219,360	17,060	10,012	7,048	7,069	4,232	2,837
Doktora mezunu	154,180	93,407	60,773	4,736	2,798	1,938	1,795	1,049	746
Bilinmeyen	1,683,918	862,885	821,033	61,581	32,451	29,130	26,249	13,995	12,254
15 yaş ve üzeri toplam nüfus	**57,419,108**	**28,614,172**	**28,804,936**	**2,853,722**	**1,410,686**	**1,443,036**	**1,276,729**	**629,479**	**647,250**

Kaynak: TÜİK
Not: Yabancılar dahil değildir

Tablo 12: 2013 Yılı İtibariyle Eğitim Durumuna Göre 15 Yaş ve Üzeri Nüfusun Dağılımı (%)

Bitirilen öğretim kurumu	Türkiye			TR62 Bölgesi			Mersin		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
İlkokul mezunu	26.9	23.3	30.5	26.7	23.6	29.8	28.9	25.9	31.8
İlköğretim mezunu	21.5	24.4	18.5	21.4	24.8	18.0	21.0	24.0	18.2
Ortaokul veya dengi okul mezunu	5.1	6.2	4.0	5.3	6.3	4.4	5.1	6.0	4.1
Lise veya dengi okul mezunu	21.7	25.1	18.3	22.2	25.1	19.3	21.2	24.0	18.5
Yüksekokul veya fakülte mezunu	12.0	13.6	10.5	11.5	12.9	10.2	11.6	13.1	10.2
Yüksek lisans mezunu	1.0	1.1	0.8	0.6	0.7	0.5	0.6	0.7	0.4
Doktora mezunu	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.2	0.1

Kaynak: TÜİK

Eğitim durumuna göre 15 yaş ve üzeri nüfusun dağılımı incelendiğinde; Mersin ili eğitim göstergelerinin hemen hemen tüm kademelerinde gerek Bölge gerekse Türkiye ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir. İl düzeyinde ilkokul mezunu oranı hariç diğer tüm eğitim kademelerinden mezun olan nüfus oranları hem bölge hem de Türkiye ortalamalarının altında kalırken, il yüksekokul ve fakülte mezunu oranı Bölge oranının üstünde gerçekleşmiştir. 2013 yılı itibariyle yüksekokul veya fakülteden mezun olanların oranı Türkiye genelinde %12.0 iken TR62 Bölgesi'nde %11.5 ve Mersin'de %11.6 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran ile Mersin ili illerarası sıralamada 17. sırada yer almıştır.

Mersin'de 2012-2013 ve 2013-2014 eğitim öğretim dönemleri itibarıyla okul kademelerine göre okullaşma oranlarının, mesleki ve teknik ortaöğretim hariç, Türkiye ortalamalarının üstünde olduğu ve bir önceki döneme göre gelişim gösterdiği görülmektedir. Mersin'de net okullaşma oranları 2012-2013 döneminde; ilköğretimde %99.0, ortaöğretimde %71.9, genel ortaöğretimde %38.7 ve mesleki ve teknik ortaöğretimde %33.2 iken 2013-2014 döneminde bu oranlar sırasıyla; ilköğretimde %99.5'e, ortaöğretimde %77.4'e, genel ortaöğretimde %40.1'e ve mesleki ve teknik ortaöğretimde %37.5'e yükselmiştir. Okullaşma oranları cinsiyete göre ele alındığında, ilköğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretim kademelerinde erkek nüfusun okullaşma oranlarının, ortaöğretim ve genel ortaöğretim kademelerinde ise kadın nüfusun okullaşma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Okul Gruplarına ve Cinsiyete Göre Okullaşma Oranları [1, 2]

Okul Grupları		Türkiye				Mersin			
		2012-2013		2013-2014		2012-2013		2013-2014	
		Brüt (%)	Net (%)	Brüt (%)	Net (%)	Brüt (%)	Net (%)	Brüt (%)	Net (%)
İlköğretim (İlkokul+Ortaokul)	**Toplam**	**107.6**	**98.8**	**110.4**	**99.3**	**106.9**	**99.0**	**109.4**	**99.5**
	Erkek	106.7	98.9	109.2	99.4	106.1	99.1	108.6	99.6
	Kadın	108.5	98.7	111.6	99.2	107.8	98.9	110.3	99.3
Ortaöğretim (Lise)	**Toplam**	**96.8**	**70.1**	**103.3**	**76.7**	**94.0**	**71.9**	**99.9**	**77.4**
	Erkek	99.6	70.8	106.1	77.2	95.1	72.1	100.6	77.3
	Kadın	93.8	69.3	100.3	76.0	92.9	71.7	99.0	77.5
Genel Ortaöğretim[3]	**Toplam**	**52.8**	**34.5**	**55.4**	**36.7**	**52.5**	**38.7**	**54.3**	**40.1**
	Erkek	52.8	32.8	55.2	34.7	49.7	35.7	51.3	36.9
	Kadın	52.8	36.3	55.6	38.8	55.5	42.0	57.4	43.5
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim[4]	**Toplam**	**44.0**	**35.6**	**47.9**	**40.0**	**41.5**	**33.2**	**45.6**	**37.3**
	Erkek	46.8	38.0	50.9	42.6	45.4	36.5	49.3	40.5
	Kadın	41.0	33.0	44.8	37.3	37.5	29.7	41.6	34.0

Kaynak: MEB

Not: 18.08.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanun ile 1997/'98 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz eğitim, 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun ile 2012/'13 öğretim yılından itibaren de 12 yıllık kademeli zorunlu eğitime geçilmiştir.

1: Net okullaşma oranları hesaplanırken; Ortaokula kayıtlı olması gereken ancak, yönetmelik gereği kaydı ertelenen veya sınıf tekrarı yapan 10-13 yaş aralığındaki 2012-2013 eğitim öğretim yılında 276.809 ve 2013-2014 eğitim öğretim yılında 220.877 ilkokul öğrencisi ile ilkokulda olması gerekirken, okula erken başlayan yada sınıf atlayan 6-9 yaş aralığındaki 2012-2013 eğitim öğretim yılında 14.631 ve 2013-2014 eğitim öğretim yılında 7.565 ortaokul öğrencisi hesaplamalarda dikkate alınmış olup il bazında da aynı hesaplama yöntemi uygulanmıştır.

2: Brüt okullaşma oranları hesaplanırken Açık Öğretim Ortaokulu ve Açık Öğretim Lise öğrencileri dahil edilmiştir.

3: Genel Lise, Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi ve Özel Liseler.

4: İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Liseler, Özel Eğitim Meslek Liseleri ve Özel Meslek Liseleri.

Mersin'de 2013-2014 eğitim öğretim dönemi itibarıyla 593 okul öncesi eğitim, 478 ilkokul, 369 ortaokul, 75 genel ortaöğretim ve 157 tane de mesleki ve teknik ortaöğretim olmak üzere toplam 1,672 eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 402,775 öğrenci 16,719 şubede öğrenim görmekte olup 22,898 öğretmen görev yapmaktadır. Öğretmen başına düşen öğrenci ve şube başına düşen öğrenci sayıları itibarıyla okul öncesi eğitim hariç eğitimin diğer kademelerinde Türkiye ortalamalarından daha uygun şartlara sahip olan Mersin ilinde daha az kalabalık sınıflarda eğitim yapılmaktadır. Mersin ili iller arası sıralamada ilkokul kademesinde öğretmen başına düşen öğrencide 35., şube başına düşen öğrencide 64.; ortaokul kademesinde öğretmen başına düşen öğrencide 56., şube başına düşen öğrencide 53.; ortaöğretim kademesinde ise öğretmen başına düşen öğrencide 46. ve şube başına düşen öğrencide 38. sırada yer almıştır. Aşağıdaki tabloda eğitim kademelerine göre ildeki okul, öğrenci, öğretmen ve şube sayıları Bölge ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 14: Eğitim Kademelerine Göre Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2013–2014)

	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin
1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM			
-Okul Sayısı	26,698	1,189	593
-Öğrenci Sayısı	1,059,495	63,443	34,332
-Öğretmen Sayısı	63,327	3,264	1,642
-Şube Sayısı	63,273	3,365	1,716
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	17	19	21
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	17	19	20
2. İLKOKUL			
-Okul Sayısı	28,532	1,079	478
-Öğrenci Sayısı	5,574,916	291,932	123,580
-Öğretmen Sayısı	288,444	16,260	7,641
-Şube Sayısı	251,801	12,814	5,697
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	19	18	16
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	22	23	22
3. ORTAOKUL			
-Okul Sayısı	17,019	732	369
-Öğrenci Sayısı	5,478,399	284,267	122,209
-Öğretmen Sayısı	280,804	14,499	6,737
-Şube Sayısı	195,273	10,208	4,708
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	20	20	18
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	28	28	26
4. ORTAÖĞRETİM TOPLAMI (5+6)			
-Okul Sayısı	10,955	502	232
-Öğrenci Sayısı	5,420,178	277,876	122,654
-Öğretmen Sayısı	278,641	14,858	6,878
-Şube Sayısı	177,774	9,284	4,598
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	19	19	18
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	30	30	27
5. GENEL ORTAÖĞRETİM			
-Okul Sayısı	3,744	194	75
-Öğrenci Sayısı	2,906,291	157,656	66,672
-Öğretmen Sayısı	117,353	6,993	2,832
-Şube Sayısı	84,803	5,001	2,334
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	25	23	24
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	34	32	29
6. MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM			
-Okul Sayısı	7,211	308	157
-Öğrenci Sayısı	2,513,887	120,220	55,982
-Öğretmen Sayısı	161,288	7,865	4,046
-Şube Sayısı	92,971	4,283	2,264
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	16	15	14
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	27	28	25
7. TOPLAM (1+2+3+4)			
-Okul Sayısı	83,204	3,502	1,672
-Öğrenci Sayısı	17,532,988	917,518	402,775
-Öğretmen Sayısı	911,216	48,881	22,898
-Şube Sayısı	688,121	35,671	16,719
-Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	19	19	18
-Şube Başına Düşen Öğrenci Sayısı	25	26	24

Not: Toplam öğretmen, kadrolu öğretmenleri kapsar. **Kaynak:** T.C. MEB, Eğitim İstatistikleri

Ekonomik faaliyetlerin hemen hemen tüm sektörlerinin ihtiyaç duyduğu ara eleman yetiştirilmesi için büyük önem taşıyan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının mevcudiyeti açısından Mersin şanslı bir konumdadır. İl genelinde mevcut ortaöğretim kurumlarının %68'i, öğrenci sayısının %46'sı ve şube sayısının %49'u mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından oluşmaktadır.

Mersin ilinde yükseköğrenim alanında biri resmi (Mersin Üniversitesi), ikisi özel (Çağ ve Toros Üniversiteleri) olmak üzere üç üniversite ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne bağlı Deniz Bilimleri Enstitüsü ile Selçuk Üniversitesi'ne bağlı Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu faaliyet göstermektedir.

Tablo 15: Mersin Üniversitesi Öğrenci Sayıları (2013-2014)

Birimler	Öğrenci Sayısı
Fen-Edebiyat Fakültesi	3,587
Mühendislik Fakültesi	1,945
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	1,924
Güzel Sanatlar Fakültesi	312
Tıp Fakültesi	1,136
Su Ürünleri Fakültesi	159
Eczacılık Fakültesi	326
Eğitim Fakültesi	2,187
Mimarlık Fakültesi	357
Turizm Fakültesi	1,191
Tarsus Teknik Eğitim Fakültesi	151
Tarsus Teknoloji Fakültesi	41
İletişim Fakültesi	444
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	234
Sağlık Yüksekokulu	711
Takı Teknolojisi ve Tasarımı Yüksekokulu	110
Anamur Meslek Yüksekokulu	643
Aydıncık Meslek Yüksekokulu	29
Erdemli Meslek Yüksekokulu	1,581
Gülnar Meslek Yüksekokulu	271
Mersin Meslek Yüksekokulu	2,428
Mut Meslek Yüksekokulu	466
Silifke Meslek Yüksekokulu	298
Tarsus Meslek Yüksekokulu	1,321
Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	3,081
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	745
Silifke Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu	250
Tarsus Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu	37
Erdemli Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu	256
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	5,155
Denizcilik Meslek Yüksekokulu	231
Fen Bilimleri Enstitüsü	653
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	201
Sosyal Bilimler Enstitüsü	1,196
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	312
Güzel Sanatlar Enstitüsü	107
Devlet Konservatuarı	79
Toplam	**34,155**

Kaynak: Mersin Üniversitesi Rektörlüğü

Mersin Üniversitesi bünyesinde yer alan 13 fakülte, 18 yüksekokulu, 5 enstitü ve 1 konservatuarda toplam 34,155 öğrenci okumakta olup 1,474 öğretim elemanı bulunmaktadır.

Tablo 16: Mersin Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayıları (2013-2014)

Unvanı	Öğretim Elemanı Sayısı	Pay (%)
Profesör	207	14.0
Doçent	131	8.9
Yardımcı Doçent	286	19.4
Öğretim Görevlisi	223	15.1
Okutman	131	8.9
Araştırma Görevlisi	437	29.6
Uzman	59	4.0
Toplam	**1,474**	**100.0**

Kaynak: Mersin Üniversitesi Rektörlüğü

Mersin Üniversitesi'nde öğretim elemanlarının %14'ü profesör, %9'u doçent, %19'u yardımcı doçent, %15'i öğretim görevlisi, %30'u araştırma görevlisi ve %13'ü de okutman ve uzmanlardan oluşmaktadır.

Erdemli ilçesinde bulunan ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yer alan Kimyasal Oşinografi, Fiziksel Oşinografi, Deniz Jeolojisi ve Jeofiziği ve Deniz Biyolojisi ve Balıkçılık bölümlerinde toplam 9 öğretim üyesi bulunmakta olup 23 öğrenci öğrenim görmektedir.

Tablo 17: ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2013-2014)

	Öğretim Üyesi Sayısı				Öğrenci Sayısı			Araştırma Görevlisi
Ana Bilim Dalı	**Prof.**	**Doç.**	**Yrd. Doç.**	**Toplam**	**Master**	**Doktora**	**Toplam**	**Toplam**
Kimyasal Oşinografi	2	-	1	**3**	2	1	**3**	**-**
Fiziksel Oşinografi	1	-	2	**3**	1	6	**7**	**-**
Deniz Jeolojisi ve Jeofiziği	-	-	-	**-**	-	-	**-**	**-**
Deniz Biyolojisi ve Balıkçılık	2	1	-	**3**	8	5	**13**	
Toplam	**5**	**1**	**3**	**9**	**11**	**12**	**23**	**4**

Kaynak: ODTÜ, Deniz Bilimleri Enstitüsü

Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu'nda, 31 öğretim üyesi bulunmakta ve 1,068'i normal öğretim, 597'si ikinci öğretim olmak üzere toplam 1,665 öğrenci öğrenim görmektedir. 2013-2014 öğretim yılında toplam öğrenci sayısı bir önceki öğretim yılına göre %6 artış göstermiştir. Dış ticaret bölümü gerek normal öğretim gerekse ikinci öğretim açısından öğrencilerin yoğunlaştığı bölüm olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 18: Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO Öğretim Elemanları Dağılımı (2013-2014)

Unvanı	Öğretim Elemanı Sayısı
Profesör	1
Yardımcı Doçent	5
Öğretim Görevlisi	17
Okutman	7
Uzman	1
Toplam	**31**

Kaynak: Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu

Tablo 19: Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO Öğrenci Sayıları (2013-2014)

Bölümler	Öğrenci Sayısı		
	Normal Öğretim	İkinci Öğretim	Toplam
Elektronik ve Otomasyon Bölümü	150	73	223
İnşaat Bölümü	136	117	253
Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü	81	12	93
Dış Ticaret	213	166	379
Yönetim ve Organizasyon Bölümü	79	28	107
Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü	185	110	295
Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü			
- Turizm Seyahat Hizmetleri	136	88	225
- Turizm Rehberliği	88	3	91
Toplam	**1,068**	**597**	**1,665**

Kaynak: Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu

1997'de Mersin-Adana yolu üzerinde Yenice mevkiinde kurulan ve Mersin'e 35 km. uzaklıkta olan Çağ Üniversitesi'nde, üç fakülte, bir yüksekokul ve bir enstitü bulunmaktadır. 2013-2014 öğretim yılında 3,460 öğrencinin eğitimini sürdürdüğü Çağ Üniversitesi'nde 14'ü Profesör, 5'i Doçent, 31'i Yardımcı Doçent olmak üzere toplam 130 akademik personel görev yapmaktadır. Çağ Üniversitesi öğrenci sayısı, 2013-2014 öğretim yılında bir önceki öğretim yılına göre %11 artarken, akademik personel sayısı ise %6 oranında azalmıştır.

Tablo 20: Özel Çağ Üniversitesi Öğrenci Sayıları (2013-2014)

Fakülte ve Yüksekokul Adı	Öğrenci Sayısı
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	1.218
Fen Edebiyat Fakültesi	560
Hukuk Fakültesi	621
Meslek Yüksek Okulu	526
Sosyal Bilimler Enstitüsü	535
Toplam	**3.460**

Kaynak: T.C. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü

Tablo 21: Özel Çağ Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayıları (2013-2014)

Unvanı	Personel Sayısı
Profesör	14
Doçent	5
Yardımcı Doçent	31
Doktor	3
Öğretim Görevlisi	27
Araştırma Görevlisi	9
Okutman	41
Toplam	**130**

Kaynak: T.C. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü

Toros Üniversitesi, Mersin'de kurulan ikinci özel üniversite olarak, 2010-2011 öğretim yılında ilk öğrencilerini kabul ederek faaliyete geçmiştir. 2013-2014 öğretim yılında 19'u Profesör, 4'ü Doçent, 31'i Yardımcı Doçent olmak üzere toplam 107 akademik personel görev yapmakta olup, öğrenci sayısı ise 1,643'tür.

Tablo 22: Özel Toros Üniversitesi Öğrenci Sayıları (2013-2014)

Fakülte ve Yüksekokul Adı	Öğrenci Sayısı
Mühendislik Fakültesi	343
İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	291
Güzel Sanatlar Fakültesi	196
Meslek Yüksek Okulu	243
Fen Bilimleri Enstitüsü	85
Sosyal Bilimler Enstitüsü	485
Toplam	**1.643**

Kaynak: Özel Toros Üniversitesi

Tablo 23: Özel Toros Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayıları (2013-2014)

Unvanı	Personel Sayısı
Profesör	19
Doçent	4
Yardımcı Doçent	31
Araştırma Görevlisi	4
Öğretim Görevlisi	25
Diğer	24
Toplam	**107**

Kaynak: Özel Toros Üniversitesi

2012-2013 öğretim yılı verilerine göre; Mersin'de ön lisans ve lisans seviyesinde 49,265 öğrenci mevcut olup Türkiye toplam ön lisans ve lisans öğrenci sayısının ancak ‰8'i kadardır. Mersin ilindeki üniversitelere yeni kaydolan öğrenciler Türkiye'deki yeni kayıtların %1'ini oluştururken, TR62 Bölgesi'ndeki öğrencilerin %45.8'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'de üniversitelerde okuyan öğrencilerin ‰7'si, TR62 Bölgesi'nde okuyan öğrencilerin ise %45.9'u Mersin'de bulunmaktadır. Türkiye'de 2011-2012 öğretim döneminde üniversitelerden mezun olanların ‰9'u, TR62 Bölgesi'ndeki üniversitelerden mezun olanların

%41.7'si Mersin'deki üniversitelerden mezun olmuşlardır. Mersin üniversitelerinde mevcut 1,604 öğretim elemanı Türkiye toplamının %1.2'sini oluştururken TR62 Bölgesinden aldığı pay %47.8'dir.

2012-2013 öğretim döneminde Mersin üniversitelerindeki öğretim elemanları ve öğrenci sayılarının TR62 Bölgesi ve Türkiye karşılaştırması aşağıda verilmektedir.

Tablo 24: Üniversite Öğretim Elemanları ve Öğrenci Sayısı (2012-2013)

	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin	Mersin/Türkiye (%)	Mersin/TR62 (%)
Ön Lisans ve Lisans	**6,137,104**	**108,558**	**49,265**	**0.8**	**45.4**
Yeni Kayıt	887,104	19,596	8,982	1.0	45.8
Öğrenci	4,676,566	76,019	34,889	0.7	45.9
Mezun Olan (2011-2012)	573,434	12,943	5,394	0.9	41.7
Öğretim Elemanları	**130,653**	**3,353**	**1,604**	**1.2**	**47.8**
Profesör	17,807	563	216	1.2	38.4
Doçent	10,962	254	130	1.2	51.2
Yardımcı Doçent	27,385	632	328	1.2	51.9
Diğer	74,499	1,904	930	1.2	48.8

Kaynak: TÜİK

2.2.3. İstihdam

TÜİK tarafından istihdama ilişkin veriler, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus (15+ yaş) üzerinden yayınlanmakta olup kurumsal olmayan nüfus; okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfus olarak tanımlanmıştır. İşgücü, istihdam edilenler ve işsizlerin oluşturduğu nüfusu kapsamaktadır. Buna göre Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin için işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 25: Kurumsal Olmayan Nüfusun İşsizlik ve İstihdam Oranları (2012)

	Nüfus (15+, Bin)	İşgücü (Bin)	İstihdam (Bin)	İşgücüne Katılma Oranı(%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
Türkiye	54 724	27 339	24 821	50.0	9.2	45.4
TR62 Bölgesi	2 700	1 350	1 208	50.0	10.6	44.7
Mersin*	(…)	(…)	(…)	51.6	9.5	46.7

***:** İller bazında kurumsal olmayan nüfus, işgücü ve istihdam miktarları yayınlanmamaktadır. Bölgesel bazda 2013 yılı verileri olmasına karşın il verileri en son 2012 yılına ait olduğundan karşılaştırma 2012 yılı için yapılmıştır.
Kaynak: TÜİK

Tablodan görüldüğü gibi, 2012 yılı itibarıyla 15 yaş ve üzeri kurumsal olmayan nüfus grubu üzerinden hesaplanan Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı %50, işsizlik oranı %9.2 ve istihdam oranı %45.4 olarak gerçekleşmiştir. TR62 Bölgesi'nde ve Mersin'de işsizlik oranının

Türkiye ortalamasının üstünde seyrettiği, işgücüne katılma oranının da TR62 Bölgesinde Türkiye ortalaması seviyesinde iken Mersin'de Türkiye ortalamasının 1.6 puan üzerinde olduğu görülmektedir. İstihdam oranına bakıldığında; Bölge istihdam oranının Türkiye ortalamasının altında kalırken Mersin istihdam oranının %46.7 ile Türkiye istihdam oranının üstünde gerçekleştiği görülmektedir. 2012 itibariyle TR62 Bölgesi'ni oluşturan 2 ilden biri olan Adana'da işsizlik oranı %11.4 ile Mersin'den 1.9 puan fazla gerçekleşmiştir. 2012 yılı itibariyle işsizlik ve istihdam göstergelerinin iller arası sıralamasında Mersin ili büyükten küçüğe işgücüne katılma oranında 37. sırada, istihdam oranında 39. sırada yer alırken küçükten büyüğe işsizlik oranı sıralamasnda 63. sırada yer almıştır.

Mersin için işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranının yıllar itibarıyla gelişimi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 26: Mersin İli İşsizlik ve İstihdam Oranları

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oran (%)
2008	49.2	13.1	42.8
2009	54.4	17.6	44.8
2010	55.3	14.1	47.5
2011	53.7	9.2	48.7
2012	51.6	9.5	46.7

Kaynak: TÜİK

2008-2012 dönemi işsizlik ve istihdam göstergelerine bakıldığında; Mersin'de işsizlik oranının küresel ekonomik krizin etkilerinin derinleştiği 2009 yılında %17.6 ile en yüksek seviyesine çıktığı, krizin etkilerinin azalmaya başladığı 2010 yılından itibaren düşüş eğilimine girmesine rağmen 2012 yılında düştüğü seviyenin %9.2 olan Türkiye ortalamasının hâlâ üzerinde olduğu görülmektedir.

İşyeri sayısı ve istihdamın sektörlere göre dağılımını gösteren Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre; 2012 yılı itibarıyla Mersin'deki sigortalı işçi çalıştıran işyeri sayısının Türkiye toplam sigortalı işçi çalıştıran işyeri sayısı içindeki payı %2.0, TR62 Bölgesi'ndeki payı %46.2 iken bu işyerlerinde çalışan toplam sigortalı işçi sayısı Türkiye'deki toplam sigortalı işçi sayısının %1.7'sini ve TR62 Bölgesi'nin ise %43.8'ini oluşturmaktadır.

Mersin'deki istihdamın sektörel bazda dağılımına ilişkin göstergeler aşağıda verilmektedir.

Tablo 27: Mersin İli İstihdamının TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (Kişi)

Sektörler	2010			2011			2012		
	Mersin	TR62 Bölgesi	Türkiye	Mersin	TR62 Bölgesi	Türkiye	Mersin	TR62 Bölgesi	Türkiye
İşyeri Sayısı									
Tarım	856	1,503	13,588	703	1,432	14,935	772	1,595	16,722
Sanayi	3,881	8,905	288,349	4,030	9,475	299,039	4,131	9,943	308,567
Hizmetler	21,368	45,097	1,023,812	24,487	51,664	1,121,905	26,070	55,572	1,212,717
Toplam	**26,105**	**55,505**	**1,325,749**	**29,220**	**62,571**	**1,435,879**	**30,973**	**67,110**	**1,538,006**
İstihdam									
Tarım	4,786	10,043	116,817	4,760	10,441	124,112	5,101	11,273	135,883
Sanayi	34,892	87,690	3,132,530	37,501	98,704	3,400,399	38,741	104,563	3,594,171
Hizmetler	120,922	274,803	6,781,463	142,008	318,038	7,506,428	156,634	342,168	8,209,566
Toplam	**160,600**	**372,536**	**10,030,810**	**184,269**	**427,183**	**11,030,939**	**200,476**	**458,004**	**11,939,620**

Kaynak: SGK

2012 yılı itibarıyla ildeki sigortalı işçi çalıştıran işyerlerinin %2.5'i tarım, %13.3'ü sanayi ve %84.2'si hizmetler sektöründe iken sigortalı işçilerin %2.5'i tarım, %19.3'ü sanayi ve %78.1'i de hizmetler sektöründe yer almaktadır.

Tablo 28: Mersin İli İstihdamının TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (Pay, %)

Sektörler	2010			2011			2012		
	Mersin	TR62 Bölgesi	Türkiye	Mersin	TR62 Bölgesi	Türkiye	Mersin	TR62 Bölgesi	Türkiye
İşyeri Sayısı									
Tarım	3.3	2.7	1.0	2.4	2.3	1.0	2.5	2.4	1.1
Sanayi	14.9	16.0	21.7	13.8	15.1	20.8	13.3	14.8	20.1
Hizmetler	81.9	81.2	77.2	83.8	82.6	78.1	84.2	82.8	78.8
Toplam	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
İstihdam									
Tarım	3.0	2.7	1.2	2.6	2.4	1.1	2.5	2.5	1.1
Sanayi	21.7	23.5	31.2	20.4	23.1	30.8	19.3	22.8	30.1
Hizmetler	75.3	73.8	67.6	77.1	74.5	68.0	78.1	74.7	68.8
Toplam	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Kaynak: SGK

2012 verilerine göre Mersin ilinde SGK'ya kayıtlı işyeri sayısı ve istihdamının dağılımı Bölge ve Türkiye verileri ile karşılaştırıldığında, ilde tarım ve hizmetler sektörlerinin aldığı payların gerek Bölge gerekse Türkiye genelinde tarım ve hizmetler sektörlerinin aldıkları payların üzerinde yer alırken sanayi sektörünün aldığı payların gerek Bölge gerekse Türkiye genelinde sanayi sektörünün aldığı payların altında olduğu görülmektedir. Mersin ilinde 2012 yılında sanayi sektöründe sigortalı işçi çalıştıran işyeri sayısı toplam işyerlerinin %13.3'ünü oluştururken TR62 Bölgesinde bu oran %14.8, Türkiye'de %20.1 olmuştur. Aynı şekilde İstihdam açısından bakıldığında da Mersin ilinde sanayi sektöründeki sigortalı işçi sayısı

toplam sigortalı işçilerin %19.3'ünü oluştururken TR62 Bölgesi'nde bu oran %22.8 ve Türkiye genelinde %30.1 olmuştur.

Türkiye İş Kurumu'na yapılan başvurular ve işe yerleştirmelere bakıldığında, 2013 yılında Mersin'de 58,374 kişinin kuruma başvurduğu ve 16,273 kişinin işe yerleştirildiği görülmektedir. Türkiye İş Kurumu'na yapılan başvuru ve işe yerleştirmeler dikkate alındığında, iş yaratma kapasitesinin Türkiye genelinde %28.5, Mersin'de ise %27.9 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 29: Türkiye İş Kurumu'na Yapılan Başvurular ve İşe Yerleştirilenler (2013)

	Türkiye (3)	TR62 Bölgesi (2)	Mersin (1)	(1)/(3) %	(1)/(2) %
Yıl İçinde Yapılan Başvuru	**2,359,304**	**129,386**	**58,374**	**2.5**	**45.1**
- Erkek	1,496,699	80,574	33,761	2.3	41.9
- Kadın	862,605	48,812	24,613	2.9	50.4
Yıl İçinde Alınan Açık İş	**1,481,196**	**74,057**	**32,423**	**2.2**	**43.8**
Yıl İçinde İşverene Yapılan Takdim	**5,082,131**	**365,312**	**197,067**	**3.9**	**53.9**
- Erkek	3,433,023	246,031	127,593	3.7	51.9
- Kadın	1,649,108	119,281	69,474	4.2	58.2
Yıl İçinde İşe Yerleştirme	**671,578**	**36,082**	**16,273**	**2.4**	**45.1**
- Erkek	466,155	24,946	10,299	2.2	41.3
- Kadın	205,423	11,136	5,974	2.9	53.6
Kayıtlı İşgücü	**4,540,488**	**253,326**	**117,560**	**2.6**	**46.4**
- Erkek	2,816,471	150,530	64,722	2.3	43.0
- Kadın	1,724,017	102,796	52,838	3.1	51.4
Kayıtlı İşsizler	**2,610,969**	**144,875**	**69,329**	**2.7**	**47.9**
- Erkek	1,561,203	80,936	35,520	2.3	43.9
- Kadın	1,049,766	63,939	33,809	3.2	52.9

Kaynak: Türkiye İş Kurumu

2012 yılı verilerine göre Mersin ili iş kayıtlarına göre yeni iş girişimlerinin sektörel dağılımı Türkiye ve TR62 Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmektedir.

Tablo 30: 2012 Yılında İş Girişimlerinin Sektörel Dağılımı

Sektörler	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin
Madencilik ve taşocakçılığı	6,768	256	139
İmalat	419,150	16,760	7,172
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	3,158	76	30
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	2,450	87	35
İnşaat	241,434	8,626	4,350
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	1,242,788	62,672	29,320
Ulaştırma ve depolama	576,876	24,784	12,552
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	301,948	14,734	7,795
Bilgi ve iletişim	36,386	1,403	654
Finans ve sigorta faaliyetleri	30,233	1,258	553
Gayrimenkul faaliyetleri	48,587	1,965	1,072
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	184,572	7,476	3,544
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	43,904	1,841	865
Eğitim	19,905	1,077	484
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	40,731	1,805	765
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	36,280	2,012	875
Diğer hizmet faaliyetleri	239,822	13,347	6,544
Toplam	**3,474,992**	**160,179**	**76,749**

Kaynak: TÜİK

Gerek Mersin ve Mersin'in içinde yer aldığı TR62 Bölgesi, gerekse Türkiye'de hizmetler sektörü alt kalemlerinden olan "toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı" sektöründeki yeni iş girişimleri toplam iş girişimleri içerisinde ilk sırayı almaktadır. Bu sektöre yapılan iş girişimleri Türkiye genelinde %35.8 paya sahipken TR62 Bölgesi'nde %39.1, Mersin'de ise %38.2 paya sahiptir. İmalat sektöründeki yeni iş girişimleri Türkiye ve TR62 Bölgesi'nde "ulaştırma ve depolama" sektörü iş girişimlerinden sonra üçüncü sırada yer alırken Mersin ilinde "ulaştırma depolama" ve "konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri"nden sonra dördüncü sırada yer almıştır.

İstihdam konusunda Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri de hiç şüphesiz kayıt dışı istihdamdır. Son yıllarda Türkiye'de kayıt dışı istihdamın azaltılmasında önemli aşamalar kaydedilmiştir. 2000'den 2004 yılına kadar olan beş yıllık dönemde %50'ler seviyesinde bulunan (beş yılın ortalaması %51.5) kayıt dışı istihdam oranı sürekli azalarak 2013 yılındaki %36.7 seviyesine gerilemiştir. Ancak bu görece iyileşmeye karşın, kayıt dışı istihdam oranı hâlâ yüksek bir seviyede bulunmaktadır. 2013 yılı itibariyle Türkiye'de Düzey 2 bölgeleri içinde kayıt dışı istihdamın en düşük olduğu bölgeler sırasıyla TR51 Ankara (%16.1), TR10 İstanbul (%16.5) ve TR41 Bursa, Eskişehir, Bilecik (%24.5) alt bölgeleridir. Mersin ilinin yer

aldığı TR62 (Adana, Mersin) Bölgesi ise %44 kayıt dışı istihdam oranıyla 10. sırada yer almaktadır. Toplam kayıt dışı istihdamın %36.7 olduğu Türkiye'de, tarım sektöründe kayıt dışı oranı %83.3 olarak gerçekleşirken, sanayi sektöründe %25.2 ve hizmetler sektöründe ise %20.9 olarak gerçekleşmiştir. TR62 Bölgesinde ise tarım sektöründe kayıt dışılık oranı %82.5 iken, sanayi sektöründe %33.9 ve hizmetler sektöründe ise %31.1 olarak gerçekleşmiştir. TR62 Bölgesi kayıt dışı istihdam bakımından tarım dışı sektörlerde Türkiye ortalamasının üzerinde bir orana sahiptir.

Tablo 31: TR62 Bölgesi ve Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam Göstergeleri, 2013 (%)

Kayıt dışı İstihdam Göstergeleri	TR62 Bölgesi	Türkiye
Kayıt dışı Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımı (15+ yaş)		
Kayıt Dışı İstihdam Oranı	44.0	36.7
Kadınlar	58.6	52.0
Erkekler	38.1	30.2
Kayıt dışı Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (15+ yaş)		
Tarım sektörü	82.5	83.3
Hizmetler sektörü	31.1	20.9
Sanayi sektörü	33.9	25.2
Kayıt dışı Çalışanların Eğitim Durumlarına göre Dağılımı (15+ yaş)		
Okuma Yazma Bilmeyen	87.8	90.8
Lise altı	56.7	47.2
Lise Mezunu	29.2	19.0
Üniversite Mezunu	10.3	5.3
Kayıt dışı Çalışanların Yaş Grubuna Göre Dağılımı (15+ yaş)		
15-19 yaş grubu	78.2	70.0
20-24 yaş grubu	51.3	36.0
25-34 yaş grubu	32.9	24.1
35-54 yaş grubu	39.0	33.6
55 üstü	71.3	71.3

Kaynak: TÜİK

2013 yılı itibariyle Türkiye'de kayıt dışı istihdam oranı erkek nüfusta %30.2 iken, kadınlarda bu oran %52'ye yükselmektedir. TR62 Bölgesinde erkek nüfusta kayıt dışı istihdam oranı %38.1 iken kadınlarda %58.6'dır. Cinsiyete göre bakıldığında da, hem kadınlarda hem de erkeklerde, TR62 Bölgesinde kayıt dışı istihdam oranının Türkiye ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye'de 2013 yılı itibarıyla yaş gruplarına göre en fazla kayıt dışı istihdam görülen gruplar 55 üstü (%71.3) ve 15-19 genç yaş grubu (%70.0) olarak sıralanmaktadır. Türkiye'de kayıt dışı

istihdamın en az olduğu yaş grupları ise 25-34 yaş grubu (%24.1) ve 35-54 yaş grubudur (%33.6). TR62 Bölgesi için ise kayıt dışı istihdamın en fazla olduğu yaş grupları 15-19 genç yaş grubu (%78.2) ve 55 üstü (%71.3) iken, kayıt dışı istihdamın en az olduğu yaş grupları 25-34 yaş grubu (%32.9) ve 35-54 yaş grubudur (%39). TR62 Bölgesinde 15-19 yaş grubu ve 20-24 yaş gruplarında çok yüksek düzeyde kayıt dışı istihdam olması özellikle dikkat çekmektedir.

Türkiye genelinde 2013 yılı itibarıyla eğitim durumu bazında en fazla kayıt dışı istihdam, okuma yazma bilmeyenlerde (%90.8) gerçekleşmektedir. Yine Türkiye'de yüksekokul/fakülte mezunlarında kayıt dışı istihdam oranı %5.3, lise mezunlarında %19.0 ve lise altında %47.2'dir. TR62 Bölgesinde ise okuma yazma bilmeyen nüfusta kayıt dışı istihdam oranı %87.8 iken, lise altı mezuniyette %56.7, lise mezunlarında %29.2 ve yüksekokul/fakülte mezunlarında %10.3 olarak gerçekleşmiştir. Eğitim durumlarına göre; lise altı, lise ve yüksekokul/fakülte mezunları açısından kıyaslandığında TR62 Bölgesi'nin tüm kademelerde Türkiye ortalamalarının üzerinde bir kayıt dışı istihdam oranına sahip olduğu görülmektedir. Buradan ayrıca, hem Türkiye açısından hem de TR62 Bölgesi açısından eğitim düzeyi yükseldikçe kayıt dışı istihdam oranının önemli düşüş kaydettiği, yani eğitim düzeyi ile kayıtlı çalışmanın paralel hareket ettiği de görülmektedir.

2.2.4. Sağlık

2013 yılı itibarıyla Mersin'de 12'si devlet, 1'i üniversite ve 11'i de özel olmak üzere toplam 24 hastanede yataklı tedavi hizmeti verilmektedir. Hastanelerdeki fiili yatak kapasitesi; 407'si üniversite hastanesinde, 743'ü özel hastanelerde ve 2,210'u da Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanelerinde olmak üzere toplam 3,360'dır. Bir önceki yıla göre yatak kapasitesi 111 adet artmış olup yatan hasta sayısı %1.6 oranında azalırken poliklinik sayısı %9.4 oranında artış göstermiştir.

İldeki yataklı tedavi hizmeti veren hastanelere ait bilgiler aşağıda verilmektedir.

Tablo 32: Mersin'deki Yataklı Tedavi Hizmeti Veren Hastanelere Ait Veriler (2013)

Kuruluşun Adı	Yatak Sayısı		Yatan Hasta Sayısı		Poliklinik Hasta Sayısı	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Mersin Ün.Tıp Fak. Ar. Ve Uy. Hast.	407	407	25,425	20,673	433,968	565,035
Mersin Devlet Hastanesi	506	506	35,469	32,269	853,861	968,756
Toros Devlet Hastanesi	255	250	12,367	14,055	632,734	738,923
Mersin Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi	306	306	26,579	26,059	343,644	428,615
Anamur Devlet Hastanesi	134	134	7,508	6,563	159,205	154,966
Aydıncık Devlet Hastanesi	25	25	263	62	16,907	11,015
Bozyazı Devlet Hastanesi	30	30	1,845	1,572	36,906	30,724
Erdemli Devlet Hastanesi	159	159	8,436	10,104	307,748	343,668
Gülnar Devlet Hastanesi	50	50	1,121	1,028	28,268	30,669
Mut Devlet Hastanesi	54	54	4,826	4,581	118,825	127,474
Silifke Devlet Hastanesi	160	142	8,233	9,784	279,717	239,291
Tarsus Devlet Hastanesi	544	544	31,842	31,132	999,135	989,893
Çamlıyayla Ent. Hastanesi	10	10	-	10	3,008	13,191
Sağlık Bakanlığı Toplam	**2,640**	**2,617**	**163,914**	**157,892**	**4,213,926**	**4,642,220**
Özel İmece Hastanesi	69	87	11,264	11,940	144,078	143,627
Özel Doğuş Hastanesi	52	52	5,870	5,878	90,033	88,970
Özel Yenişehir Hastanesi	57	87	5,124	6,132	111,884	125,750
Özel Olbamed Hastanesi	-	51	-	3,810	-	65,684
Özel Ömer Sayar Hastanesi	49	46	3,788	3,732	36,338	37,452
Özel Ortadoğu Hastanesi	89	100	7,673	8,577	116,904	112,604
Özel Vizyon Göz Merkezi	12	12	3,800	0	57,249	60,598
Özel Tarsus Kadın Doğum Hastanesi	22	22	3,401	3,009	37,685	35,544
Özel Forum Yaşam Hastanesi	75	96	10,317	11,223	174,621	176,837
Özel Anamur Anamed Hastanesi	51	57	6,177	6,806	76,754	76,641
Özel Tarsus Medicalpark Hastanesi	133	133	13,802	12,409	127,280	110,309
Özeller Toplam	**609**	**743**	**71,216**	**73,516**	**972,826**	**1,034,016**
Genel Toplam	**3,249**	**3,360**	**235,130**	**231,408**	**5,186,752**	**5,676,236**

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü

İlde yataklı tedavi kurumlarının yanında yataksız tedavi hizmeti veren 712 adet çeşitli sağlık kurumu bulunmaktadır. İl Halk Sağlığı Müdürlüğü verilerine göre yataksız kurumlarına ait veriler aşağıda verilmektedir.

Tablo 33: Mersin İli Yataksız Tedavi Kurumlarına Ait Veriler (2013)

Yataksız Sağlık Kurumları	Adet
Aile Sağlığı Merkezi	136
Aile Hekimliği Birimi	486
Halk Sağlığı Laboratuvarı	1
Sağlık Evi	17
Toplum Sağlık Merkezi	13
İlçe Sağlık Müdürlüğü	13
İl Ambulans Servisi Başhekimliği	1
Acil Sağlık Hizmeti İstasyonu	45
Toplam	**712**

Kaynak: Mersin Valiliği, Halk Sağlığı Müdürlüğü

Mersin ilinde yataksız tedavi hizmeti veren kurumların başında 486 adet ile aile hekimliği birimi ilk sırada yer almakta olup 136 adet aile sağlığı merkezi ikinci sırada yer almaktadır.

2013 yılı itibarıyla ildeki sağlık personelinin %71.7'si Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanelerinde, %19.3'ü özel hastanelerde, %9.0'u da üniversite hastanesinde yer almaktadır. 2012 yılına göre uzman hekim sayısı %9.3, pratisyen hekim sayısı %4.1, hemşire ve ebe sayısı %8.8 ve sağlık memuru sayısı %21.3 oranında artış kaydetmiştir.

Tablo 34: Mersin İlindeki Sağlık Personeline Ait Veriler

Meslek Grupları	Sağlık Bakanlığı	Özel Sektör	Üniversite	2013 Toplamı	2012 Toplamı
Uzman Hekim	705	408	210	1,323	1,210
Pratisyen Hekim	747	94	193	1,034	993
Diş Hekimi	136	286	-	422	422
Hemşire+Ebe	3,401	578	316	4,295	3,947
Sağlık Memuru	1,855	480	140	2,475	2,040
Eczacı	38	8	-	46	607
Toplam	**6,882**	**1,854**	**859**	**9,595**	**9,219**

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi

Türkiye'deki toplam sağlık personelinin %1.9'u Mersin'de bulunmakta olup doktor sayısı açısından da bu oran %1.8'dir.

Tablo 35: Bazı Sağlık Göstergeleri (2012)

	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin
Hastane Sayısı	**1,483**	**52**	**24**
Özel	541	25	11
Sağlık Bak., Üni. ve Diğer Kamu Toplamı	942	27	13
Yatak Sayısı	**200,072**	**9,515**	**3,279**
Özel	35,767	1,657	639
Sağlık Bak., Üni. ve Diğer Kamu Toplamı	164,305	7,858	2,640
Yüz Bin Kişi Başına Düşen Yatak Sayısı	**265**	**250**	**195**
Sağlık Personeli Sayısı	**488,782**	**22,564**	**9,506**
Uzman Hekim	70,103	3,194	1,250
Pratisyen Hekim	38,877	1,963	854
Asistan Hekim	20,792	717	207
Toplam Hekim	**129,772**	**5,874**	**2,311**
Diş Hekimi	21,404	948	348
Eczacı	26,571	1,276	557
Hemşire	134,906	5,965	2,525
Sağlık Memuru	122 663	5 651	2 278
Ebe	53,466	2 850	1 487
Hekim Başına Düşen Nüfus	**583**	**648**	**728**

Not 1: Fiili yatak sayıları verilmiştir
Not 2: Diğer kamu kuruluşları ve yerel idarelere ait hastaneleri kapsamaktadır.
Not 3: Hastane birleşmeleri ve kapanmalarından dolayı rakamlar değişiklik gösterebilir.
Not 4: Askeri hastaneler kapsanmıştır.
Not 5: Devlet hesabına ve serbest çalışan tüm sağlık personelini kapsar.
Kaynak: TÜİK

Sağlık sektöründe donanım ve personel sayısı açısından Türkiye geneline göre zayıf durumda olan Mersin ilinde yüz bin kişiye düşen yatak sayısı 195 olup bu değerle iller arası sıralamada 64. sırada yer almaktadır. 2012 yılı itibarıyla hekim başına düşen nüfus Türkiye genelinde 583 kişi, TR62 Bölgesi'nde 648 kişi, Mersin'de 728 kişi olup bu değerle Mersin ili iller arası sıralamada 34. sırada yer almıştır.

2.3. İktisadi Yapı

2.3.1. Tarım[2]

2.3.1.1. Tarım Hasılasının Gelişimi ve Dağılımı

Mersin ekonomisi içerisinde tarım sektörü sanayiden sonra ikinci önemli sektör konumundadır. İlin yıllar itibarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) rakamları incelendiğinde, 1987 yılında il GSYİH'sinden %22 oranında pay alan tarım hasılasının payının, 2001 yılında

[2] Bu bölüm Ömür GENÇ tarafından hazırlanmıştır.

%18.8'e düşmesine rağmen, sektörler arası sıralamada, sanayi sektöründen sonra ikinci sırada olduğu dikkati çekmektedir. Genel olarak, tarım hasılasının, Türkiye toplam hasılası ve TR62 Bölgesi toplam hasılası içindeki payı da yıllar itibarıyla düşüş göstermekle birlikte, Mersin ili tarımsal hasılasındaki düşüş daha az olmuştur.

Mersin ili tarım sektörü hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi bölge ve ülke ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir. [3]

Tablo 36: Tarım Hasılasının Yıllar İtibariyle Gelişimi*

	1987	1990	1995	2000	2001
Türkiye Tarım Hasılası	**13,314**	**68,692**	**1,218,178**	**17,540,631**	**21,521,043**
TR62 Bölgesi Tarım Hasılası	**941**	**4,811**	**94,041**	**1,218,165**	**1,534,455**
Mersin Tarım Hasılası	**439**	**2,184**	**36,673**	**735,958**	**948,055**
Çiftçilik ve Hayvancılık	406	2,022	33,543	708,431	914,791
Ormancılık	27	89	1,868	17,681	20,924
Balıkçılık	7	73	1,262	9,846	12,340
Mersin/Türkiye (%)	**3.3**	**3.2**	**3.0**	**4.2**	**4.4**
Mersin/TR62 Bölgesi (%)	**46.7**	**45.4**	**39.0**	**60.4**	**61.8**
Türkiye Tarım Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (%)	**17.8**	**17.5**	**15.7**	**14.1**	**12.1**
TR62 Bölgesi Tarım Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (%)	**20.5**	**19.4**	**18.9**	**16.8**	**14.8**
Mersin Tarım Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (%)	**22.0**	**19.7**	**16.7**	**21.5**	**18.8**

Not (*) : Cari Fiyatlarla, Milyar TL
Kaynak: TÜİK

Mersin ili tarımsal hasılasının toplam hâsıla içindeki payı, Türkiye ve TR62 Bölgesi ile karşılaştırıldığında, il tarımsal hasılasının GSYİH içindeki payı, 2000 yılı hariç olmak üzere, yıllar itibarıyla düşüş göstermesine karşın, 1987 ve 2001 yılları için bakıldığında, il tarım hasılasının Türkiye tarım hasılasından aldığı pay %3.3'ten %4.4'e, TR62 Bölgesi tarım hasılasından aldığı pay ise %46.7'den %61.8 gibi oldukça yüksek bir düzeye yükselmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi Mersin ili tarımsal hasılasının 1987 yılında %92.3'ü, 2001 yılında ise %96.5'i çiftçilik ve hayvancılıktan sağlanmıştır. Çiftçilik ve hayvancılık alt sektörünün payı, ilgili yıllar itibarıyla yükseliş gösterirken, ormancılık sektörünün payı %6 civarından %2.2'ye düşmüş, balıkçılık sektörünün payı ise pek bir değişim göstermemiştir.

Mersin ili tarımsal hasılanın büyüme hızı incelendiğinde, büyüme hızının dalgalı bir seyir izlediği dikkati çekmektedir. Bununla birlikte, 1987-2001 dönemi bir bütün olarak dikkate

[3] Raporda yer alan 2001 yılı ve öncesi Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla rakamlarında ve buna bağlı olarak yapılan yorumlarda yeni TL ve/veya TL dönüşümü yapılmamıştır.

alındığında dönem itibarıyla il tarımsal hasılasının %45 oranında bir artış kaydettiği görülmektedir.

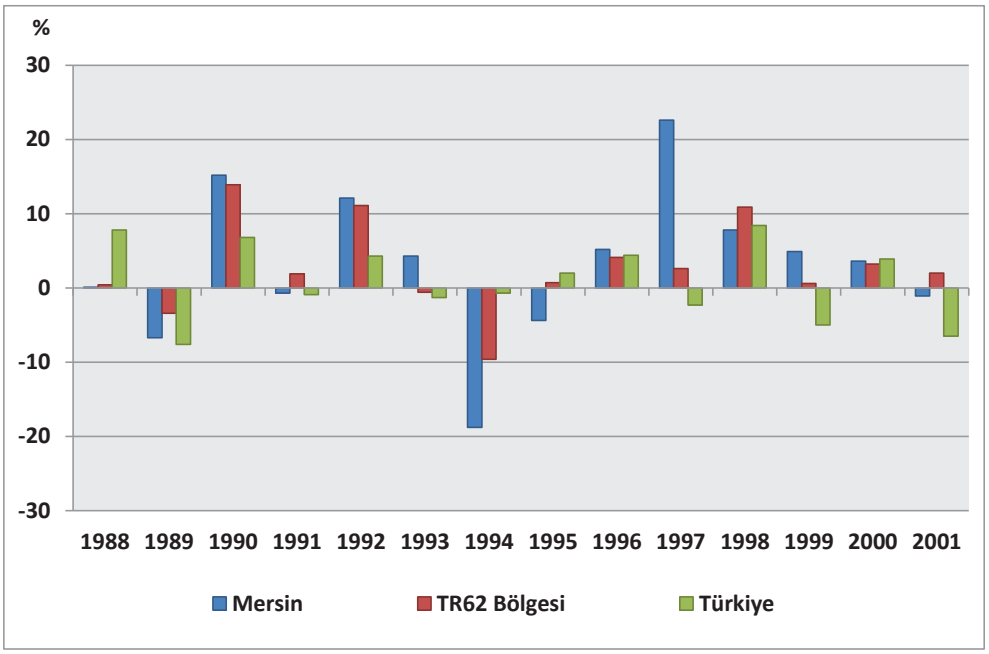
Tablo 37: Tarım Sektörü ve GSYİH Gelişme Hızları (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla) (%)

Yıllar	Mersin		TR62 Bölgesi		Türkiye	
	Tarım GSYİH	Toplam GSYİH	Tarım GSYİH	Toplam GSYİH	Tarım GSYİH	Toplam GSYİH
1988	0.1	0.5	0.4	0.7	7.8	2.1
1989	-6.7	4.7	-3.4	5.3	-7.6	0.3
1990	15.2	11.9	13.9	10.5	6.8	9.3
1991	-0.7	-0.3	1.9	-2.9	-0.9	0.9
1992	12.1	4.8	11.1	5.4	4.3	6.0
1993	4.3	19	-0.6	11.8	-1.3	8.0
1994	-18.8	-10.3	-9.6	-8.2	-0.7	-5.5
1995	-4.4	3.0	0.7	5.7	2.0	7.2
1996	5.2	-2.0	4.1	4.3	4.4	7.0
1997	22.6	10.7	2.6	9.8	-2.3	7.5
1998	7.8	2.6	10.9	3.2	8.4	3.1
1999	4.9	-1.7	0.6	-3.5	-5.0	-4.7
2000	3.6	4.4	3.2	4.8	3.9	7.4
2001	-1.1	-4.3	2.0	-7.6	-6.5	-7.5
1987-2001 Dönemi Ortalama Yıllık Artış Oranı (%)	**2.6**	**2.8**	**2.5**	**2.6**	**0.8**	**2.8**

Kaynak: TÜİK

İl tarım hasılasının büyüme hızı, dönem içerisinde TR62 Bölgesi'nin ortalama artış oranının çok az üstünde kalırken, Türkiye ortalama artış hızının ise oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Nitekim 1987-2001 döneminde Mersin tarımsal GSYİH'si yıllık ortalama %2.6 oranında artış gösterirken Türkiye tarımsal hasılasının ortalama yıllık artış oranı %0.8, TR62 Bölgesi tarımsal hasılasının ortalama yıllık artış oranı ise %2.5 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem itibarıyla Mersin ili toplam GSYİH'sinin ortalama yıllık artış hızı ise %2.8 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 4: Tarım Sektörü Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla)

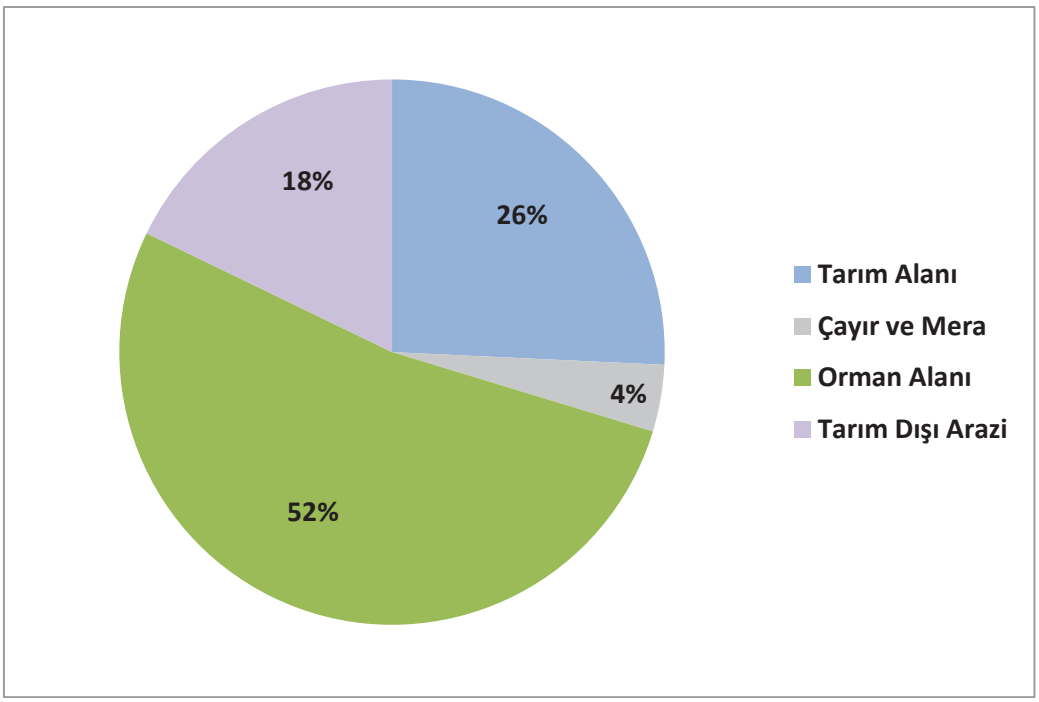

Kaynak: TÜİK

2.3.1.2. Tarım Alanlarının Dağılımı

Toplam 1.6 milyon hektar yüzölçümüne sahip olan Mersin ili topraklarının %25.6'sı tarım alanı, %53'ü orman ve fundalık alan, %3.7'si çayır ve mera arazisi, %17.6'sı da tarım dışı araziden oluşmaktadır.

Grafik 5: İl Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı (%)

Kaynak: Mersin İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Grafikten de izleneceği üzere, Mersin ili topraklarının yaklaşık olarak %26'lık bölümünde (406,000 ha) bitkisel üretim yapılmaktadır. Mersin'de bitkisel üretim yapılan topraklar, daha ziyade Gülnar, Tarsus, Mut, Silifke ve Erdemli ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Bu beş ilçe il tarım alanlarının %82.4 gibi çok yüksek bir bölümünü oluşturmaktadır.

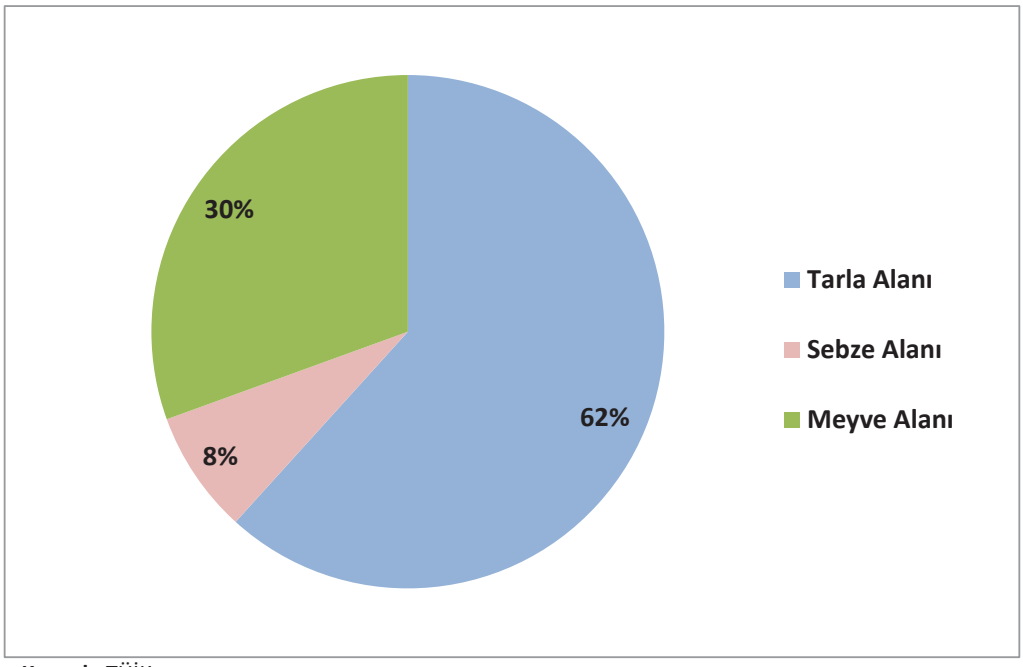
Tablo 38: Mersin İli Genel Arazi Dağılımı (2013) (Birim: Hektar)

	Alan	Pay (%)
Tarım Alanı	406,000	25.6
Çayır ve Mera	59,282	3.7
Orman	840,347	53.0
Tarım Dışı Arazi	279,671	17.6
Toplam	**1,585,300**	**100.0**

Kaynak: Mersin İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

İl tarım alanlarının kullanım durumuna göre dağılımı incelendiğinde, tarım alanlarının büyük bölümünün tarla alanı ve meyve alanı olarak kullanıldığı görülmektedir. 396,156 hektarlık tarım arazisinin %61.7'si tarla alanı olarak kullanılırken, %30.5'i meyve alanı olarak kullanılmaktadır. Mersin'de sebze ekim alanları, tarım arazisinin %7.7'lik kısmını oluştururken, %0.1 gibi çok küçük kısmı ise süs bitkileri üretimi için kullanılmaktadır.

Grafik 6: İl Tarım Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı (%)

Kaynak: TÜİK

Mersin'de tarla alanı olarak kullanılan alanların %90'ı ekilirken, %10'luk bölümü nadasa ayrılmaktadır. Yine meyve alanlarının %31'i zeytin yetiştiriciliğine ayrılmış iken, %17'lik bölümü bağ alanı olarak kullanılmaktadır.

Tablo 39: Tarım Alanlarının Kullanış Amaçlarına Göre Dağılımı (ha) (2013)

İlçeler	Tarla Alanı			Sebze Alanı	Meyve Alanı	Süs Bitkileri	Toplam Tarım Alanı
	Ekilen	Nadas	Toplam				
Anamur	9,733	2,607	12,340	1,103	5,340	0	18,782
Aydıncık	1,916	2,980	4,897	479	275	0	5,651
Bozyazı	4,864	553	5,417	339	1,382	0	7,138
Çamlıyayla	2,095	417	2,512	311	1,970	0	4,793
Erdemli	6,651	7,299	13,950	5,845	13,280	5	33,080
Gülnar	74,159	730	74,889	74	6,228	0	81,190
Mut	23,108	1,758	24,866	2,128	39,683	0	66,676
Silifke	34,849	2,168	37,018	3,736	9,758	0	50,511
Tarsus	58,819	508	59,327	11,640	23,931	37	94,934
Akdeniz	608	0	608	3,506	8,662	3	12,779
Mezitli	1,649	2,607	4,256	1,277	4,170	6	9,709
Toroslar	1,249	1,694	2,944	149	3,905	0	6,998
Yenişehir	498	949	1,447	86	2,382	0	3,915
Toplam	**220,199**	**24,270**	**244,469**	**30,671**	**120,965**	**51**	**396,156**

Kaynak: TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Mersin, Türkiye toplam tarım alanlarının %1.7'sini, TR62 Bölgesi tarım alanlarının ise %45.4'ünü teşkil etmektedir. Tarla alanlarında Türkiye toplamının %1.2'sini, TR62 Bölgesi'nin %39.2'sini oluşturan Mersin, meyve alanında Türkiye genelinin %3.7'sini TR62 Bölgesi'nin %64.7'sini, sebze alanında ise Türkiye'nin %3.8'ini TR62 Bölgesi'nin %50.5'ini oluşturmaktadır.

Mersin İl Gıda ve Tarım Müdürlüğü verilerine göre Mersin'de 406.000 hektar tarım arazisinin yaklaşık olarak %38'i (149,640 hektarı) sulanmakta olup, sulanan arazilerin %69.5 devletçe sulanan tarım arazilerinden oluşurken, %30.5'i de halk tarafından sulanan tarım arazilerinden oluşmaktadır.

Tablo 40: İlçelere Göre Sulanan Tarım Alanları (Hektar) (2013)

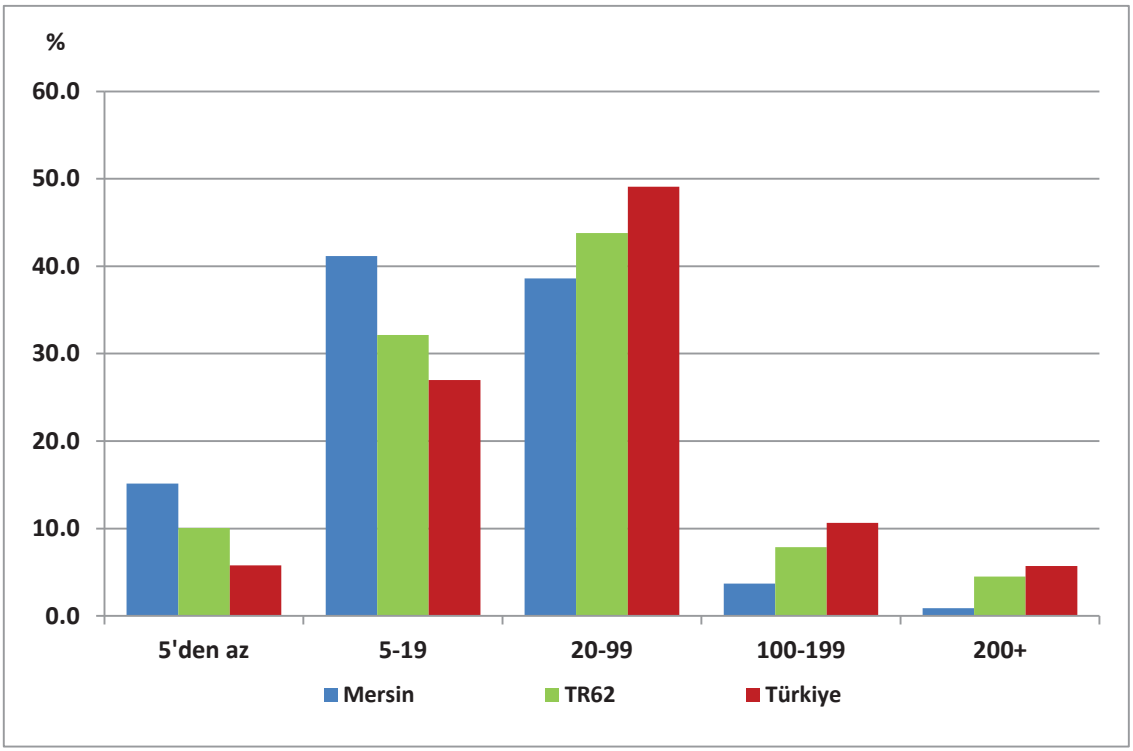
İlçeler	Toplam Tarım Alanı	Sulanan Alan (Ha)			Sulanan Alan/Toplam Tarım Alanı (%)
		Devlet Sulaması	Halk Sulaması	Toplam	
Anamur	18,782	2,000	0	2,000	10.6
Aydıncık	5,651	1,628	69	1,697	30.0
Bozyazı	7,138	832	1,218	2,050	28.7
Çamlıyayla	4,793	670	0	670	14.0
Erdemli	33,080	8,419	9,415	17,834	53.9
Gülnar	81,190	880	1265	2,145	2.6
Mut	66,676	6,334	19890	26,224	39.3
Silifke	50,511	8,390	1334	9,724	19.3
Tarsus	94,934	61,649	1800	6,3449	66.8
Akdeniz	12,779	9,936	3,372	13,308	104.1 (*)
Mezitli	9,709	155	5,581	5,736	59.1
Toroslar	6,998	2,688	297	2985	42.7
Yenişehir	3,915	500	1,318	1,818	46.4
Toplam	**396,156**	**104,081**	**45,559**	**149,640**	**37.8**

Kaynak: TÜİK ve Mersin Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü verilerinden hareketle hesaplanmıştır.
(*): Farklı iki kurumdan alınan verilerin uyumsuzluğundan kaynaklanmaktadır.

2.3.1.3. Tarımsal İşletmelerin Yapısı

Mersin'de tarıma elverişli arazinin büyük bir bölümünde tarla bitkileri ile meyve üretimi yapılmaktadır. Bununla birlikte ilde sebze üretimi de önemli bir faaliyet konusunu oluşturmaktadır. Ekiliş alanlarının ürün grubuna göre dağılımına bakıldığında meyve ve sebze üretim alanlarının payının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, tarla bitkileri için ayrılan alanların payının ise Türkiye ortalamasının bir hayli altında olduğu görülmektedir. Mersin'de çoğunlukla küçük ve orta ölçekte tarım işletmeleri mevcut olup işletme başına ortalama arazi büyüklüğü Türkiye genelinin yarısı kadardır. 2001 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre ilde ortalama işletme büyüklüğü 28 dekar iken TR62 Bölgesi'nde 50, Türkiye genelinde ise 60 dekardır.

Grafik 7: Tarımsal İşletme Sayısının Arazi Büyüklüğüne Göre Dağılımı (Dekar)

Kaynak: TÜİK

Grafikten de görüleceği gibi Mersin ilinde tarımsal üretimde küçük ölçekteki işletmelerin (5-19 dekar araziye sahip işletmeler) oranı, TR62 Bölgesi ve Türkiye geneline kıyasla oldukça yüksek, orta ölçekteki işletmeler ile büyük ölçekteki işletmelerin oranı ise TR62 Bölgesi ve Türkiye geneline kıyasla daha düşük düzeydedir. Türkiye genelinde 5 dekardan az işletme arazisine sahip işletmelerin toplam işletme sayısı içindeki payı %5.8, 5-19 dekar arazi genişliğine sahip işletmelerin oranı %27 iken, Mersin'de 5 dekardan az araziye sahip küçük işletmeler toplam işletmelerin %15.1'ini, 5-19 dekar araziye sahip işletmeler ise toplam işletme sayısının %41.1'sini oluşturmaktadır. Bununla birlikte 100 dekardan büyük arazi varlığına sahip işletmelerin oranı Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Nitekim Mersin'de 100-199 dekar arazi genişliğine sahip işletmelerin oranı %3.7, 200 dekar ve üzeri arazi genişliğine sahip işletmelerin oranı %0.9 iken bu oranlar sırasıyla Türkiye genelinde %10.6, %5.7'dir.

Aşağıdaki tabloda arazi genişliğine göre Mersin ili tarımsal işletme sayısı ve işledikleri arazi miktarı verilmektedir.

Tablo 41: Mersin İli Toplam Tarımsal İşletme Sayısı ve İşledikleri Arazi Miktarı

Arazi Büyüklüğü (da)	İşletme Sayısı		İşletme Arazisi	
	Adet	Pay (%)	Dekar	Pay (%)
Arazisi Olmayan	356	0.5	-	0.0
5'den Az	10,752	15.1	24,504	1.2
5 – 9	12,553	17.7	82,543	4.1
10 – 19	16,683	23.5	217,929	10.9
20 – 49	20,093	28.3	600,850	30.0
50 – 99	7,325	10.3	472,465	23.6
100 – 199	2,618	3.7	338,222	16.9
200 -499	409	0.6	127,965	6.4
500-999	197	0.3	101,196	5.0
1.000-2.499	36	0.1	39,461	2.0
2.500-4.999	-	0.0	-	0.0
5.000+	-	0.0	-	0.0
Toplam	**71,022**	**100.0**	**2,005,135**	**100.0**

Kaynak: 2001 Genel Tarım Sayımı, TÜİK

2001 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre Mersin ili tarım kesiminde faaliyet gösteren işletmelerin %49.9'u yalnızca bitkisel üretim yapan işletmelerden oluşurken, %0.5'i yalnızca hayvancılık faaliyeti yapan işletmelerden oluşmaktadır. İldeki tarımsal işletmelerin %49.6'sı ise hem bitkisel üretim hem de hayvancılık faaliyetleriyle uğraşmaktadır. Türkiye genelinde ise işletmelerin %30.2'si yalnızca bitkisel üretim, %2.4'ü yalnızca hayvancılık yaparken %67.4'ü hem bitkisel üretim hem de hayvancılık faaliyetleriyle uğraşmaktadırlar.

2.3.1.4. Bitkisel Üretim

Mersin ili tarımsal üretim değerinin en önemli kısmını bitkisel üretim değeri oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre 2013 yılı itibarıyla il genelinde 5.4 milyar TL tarımsal üretim değeri[4] elde edilmiş olup bunun %77.6'sını bitkisel ürünler üretimi oluşturmaktadır.

İl bitkisel ürünler üretiminin gelişimi incelendiğinde 2002-2013 döneminde bitkisel üretimin yaklaşık olarak %195 oranında arttığı görülürken, bitkisel üretimde sağlanan bu artış düzeyi, hem TR62 Bölgesi'ndeki artıştan hem de Türkiye genelinden daha yüksektir. Aynı dönemde bitkisel üretimdeki artış oranı TR62 Bölgesi'nde %184 olarak gerçekleşirken, Türkiye genelinde %187 düzeyinde olmuştur.

2013 yılı itibarıyla Mersin ilinde gerçekleşen bitkisel üretim değeri TR62 Bölgesi'nin %55.1'ini, Türkiye genelinin ise %4.6'sını oluşturmaktadır. Mersin bitkisel üretim değerinin büyüklüğü açısından iller arası sıralamada Antalya ve Konya'dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır.

[4] 2011 den itibaren kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri il ve bölge üretim miktarları olmadığı için bu ürünlerin il ve bölge üretim değeri hesaplanamamıştır. Dolayısıyla il ve bölgeye ait hayvansal üretim değeri ve tarımsal üretim değeri bu dört ürüne ait üretim değerini içermemektedir.

Bitkisel ürünler üretiminde kişi başına düşen değerler incelendiğinde, Mersin ili kişi başına düşen bitkisel üretim değerinin hem TR62 Bölgesi hem de Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. 2013 yılı itibarıyla Mersin'de gerçekleşen kişi başına düşen bitkisel üretim değeri 2,472 TL iken, bu değer TR62 Bölgesi'nde 1,985 TL, Türkiye genelinde ise 1,206 TL'dir. Kişi başına bitkisel üretim değeri 2002-2013 döneminde Mersin'de %182 oranında artış gösterirken, artış oranı TR62 Bölgesi'nde %160, Türkiye genelinde ise %157 olarak gerçekleşmiştir.

Bitkisel üretim değeri açısından iller arası sıralamada üçüncü sırada yer alan Mersin, kişi başına düşen bitkisel üretim değeri açısından 14'üncü sırada yer almaktadır.

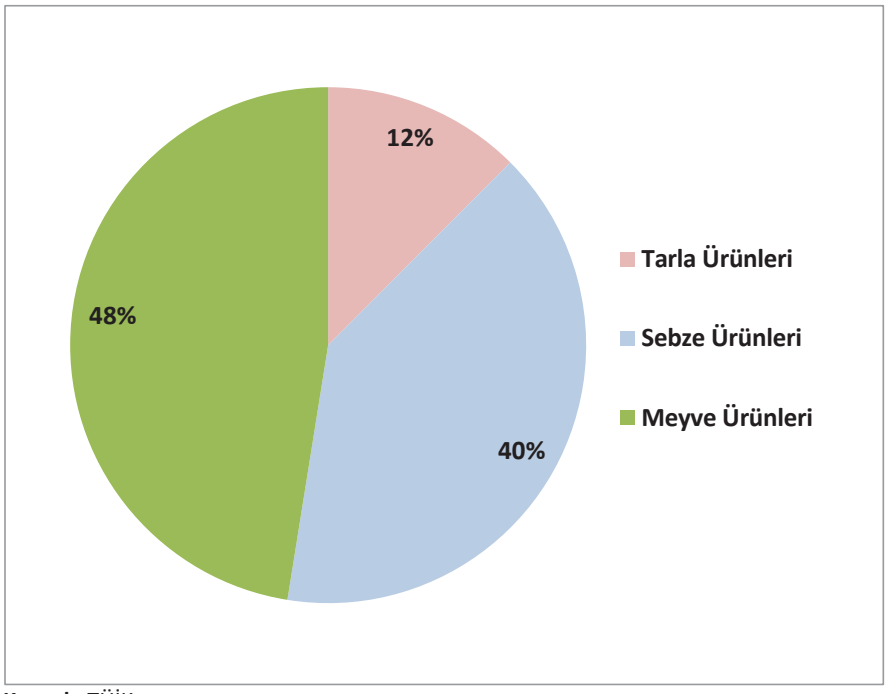
Tablo 42: Bitkisel Üretim Değerinin Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Türkiye		TR62 Bölgesi (2)		Mersin (3)		Pay (%)	
	Değer (1)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer (2)	Kişi Başı Değer (TL)	Değer (3)	Kişi Başı Değer (TL)	(3)/(1)	(3)/(2)
2002	32,264	470	2,699	765	1,431	875	4.4	53.0
2003	40,569	588	3,513	992	1,915	1,177	4.7	54.5
2004	45,680	658	3,779	1,062	2,080	1,284	4.6	55.0
2005	50,940	730	4,529	1,268	2,594	1,610	5.1	57.3
2006	54,515	777	5,068	1,413	2,991	1,865	5.5	59.0
2007	56,787	805	5,946	1,651	3,597	2,254	6.3	60.5
2008	66,010	923	6,370	1,755	3,907	2,437	5.9	61.3
2009	68,267	941	6,560	1,771	3,972	2,421	5.8	60.6
2010	80,038	1,086	7,170	1,921	4,033	2,447	5.0	56.2
2011	88,979	1,191	7,580	2,007	4,331	2,597	4.9	57.1
2012	87,850	1,162	7,329	1,924	4,329	2,573	4.9	59.1
2013	92,490	1,206	7,654	1,985	4,217	2,472	4.6	55.1

NOT: 2002-2006 dönemine ilişkin kişi başına bitkisel üretim değerleri hesaplanırken, 2000-2007 yılları arası nüfus artış oranlarına göre hesap edilen nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır.
Kaynak: TÜIK

Mersin ili bitkisel ürünler üretimi içinde başta meyve ürünleri olmak üzere sebze ürünleri önemli bir ağırlığa sahiptir. 2013 yılı bitkisel üretim değerinin %47.5'ini meyve ürünleri oluştururken, %40.1'ini sebze ürünleri, %12.5'ini de tarla ürünleri üretimi teşkil etmektedir.

Grafik 8: Mersin İli Bitkisel Üretim Değerinin Dağılımı (2013, %)

Kaynak: TÜİK

Mersin tarımsal üretiminde bitkisel ürünler önem açısından ilk sırada olmakla birlikte aynı zamanda dış ticarette de en önemli ürün grubunu oluşturmaktadır. 2013 yılı itibariyle Mersin ilinden yapılan bitkisel ürünler ihracatı toplamı 593 milyon USD olup, bu tutar tarımsal ürünler (bitkisel üretim ve hayvancılık üretimi toplamı) ihracatının %95'ini oluştururken, il genelinde yapılan toplam ihracatın da %38 gibi önemli bir kısmını teşkil etmektedir. Mersin, Türkiye genelinde yapılan bitkisel ürünler ihracat toplamının %11.4'ünü, TR62 Bölgesi ihracatının da %68.6 gibi önemli bir bölümünü karşılamaktadır.

İl bitkisel ürünler ihracatı içerisinde ise en önemli ürün grubunu, üretim de olduğu gibi, meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri oluşturmaktadır. 2013 yılı itibariyle bitkisel ürünler ihracatının %69'unu meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri oluştururken, %22'sini tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler, %9' unu da sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri oluşturmaktadır.

Tarla Ürünleri Üretimi

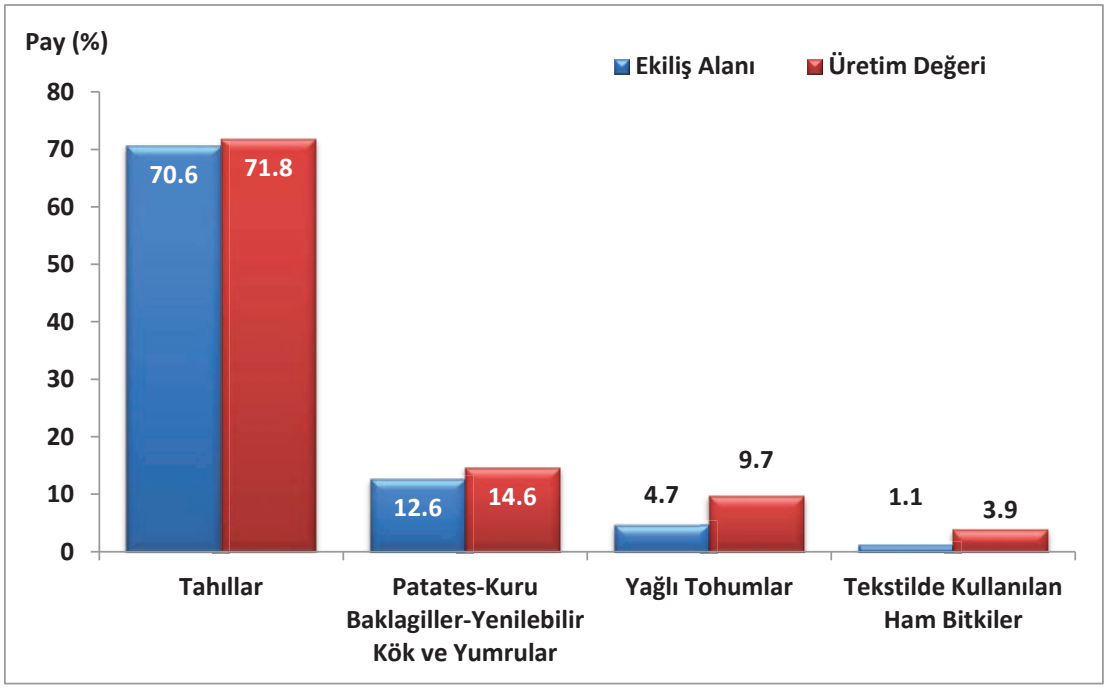
Mersin tarla ürünleri üretim değeri 2013 yılı itibarıyla 526 Milyon TL olup, bu üretim değeri Türkiye genelinin %1.3'ünü oluşturmaktadır.

Mersin ili tarla ürünleri üretimi içinde ekiliş alanı itibarıyla en fazla alanı %74 pay ile tahıllar grubu oluştururken, bunu %13 pay ile patates-kuru baklagiller-yenilebilir kök ve yumrular,

%11 pay ile yem bitkileri, %6 pay ile de tekstilde kullanılan ham bitkiler ve yağlı tohumlar izlemektedir.

Üretim değeri açısından tarla ürünlerinin ürün gruplarına göre dağılımı incelendiğinde ise tarla ürünleri üretim değeri içerisinde en önemli ürün grubunu tahıllar oluşturmaktadır. 2013 yılı itibarıyla 526 Milyon TL düzeyinde olan tarla ürünleri üretim değerinin %71.8'ini tahıllar oluştururken, %22'sini patates-kuru baklagiller-yenilebilir kök ve yumrular, %3.9'unu tekstilde kullanılan ham bitkiler, %2.3'ünü de yağlı tohumlar oluşturmaktadır.

Grafik 9: Mersin İli Tarla Ürünleri Ekiliş Alanı ve Üretim Değerinin Dağılımı (2013)

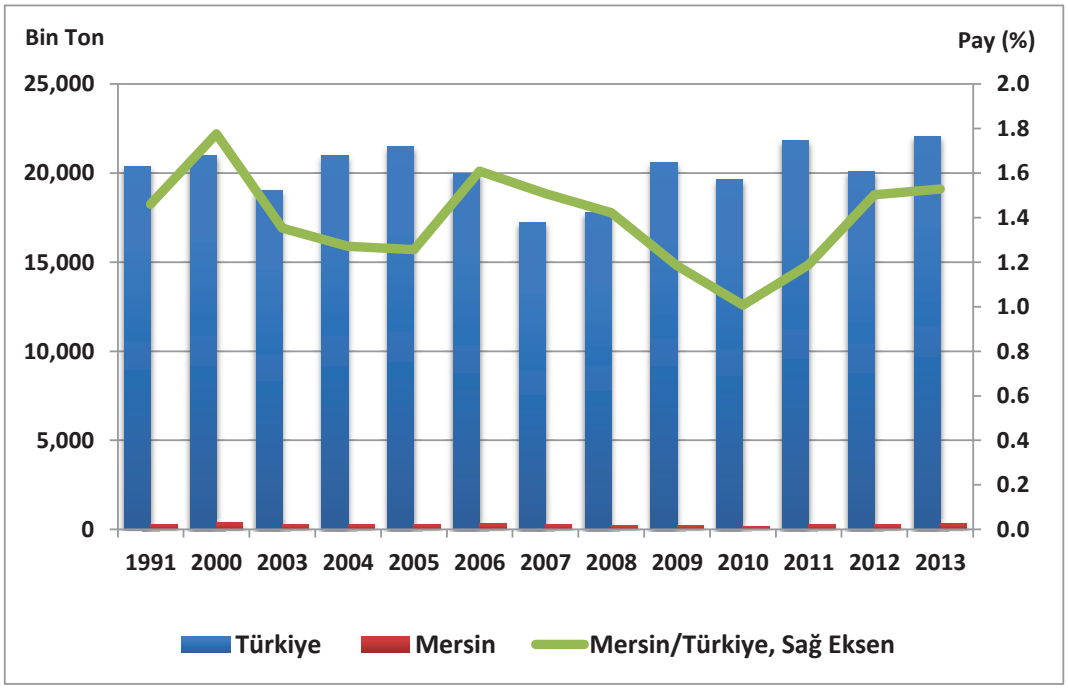
Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hazırlanmıştır.

Mersin ili tahıl üretimi içerisinde en önemli ürün ise buğdaydır. 2013 yılında 230 Milyon TL olan buğday üretim değeri, tahıl grubu üretim değerinin %61'ini oluştururken, tarla ürünleri üretim değerinin de %43.8'ini oluşturmaktadır.

1991 yılında 298,000 ton üretim düzeyi ile Türkiye buğday üretiminin %1.5'ini karşılayan Mersin'de buğday üretimi 1991-2011 döneminde düşüş göstermekle birlikte son yıllarda artış göstererek 2013 yılı itibarıyla 337,000 ton düzeyine yükselmiş, Türkiye buğday üretimi içindeki payı ise değişiklik göstermeyerek %1.5 olarak gerçekleşmiştir. 2012 ve 2013 yıllarında buğday üretimindeki artışın en önemli nedeni ise buğday ekim alanlarının azalmasına karşın, verim düzeyinde sağlanan artışlardır. Buğday üretiminde verim durumu incelendiğinde, gerek durum buğdayı gerekse diğer buğday üretiminde verim düzeyinin son

yıllarda yükselmiş olmasına rağmen, hala Türkiye genelinin ve TR62 Bölgesi'nin altında olduğu dikkati çekmektedir. 2013 yılı itibarıyla durum buğdayı üretiminde Mersin'de dekar başına 211 kg, diğer buğday üretiminde ise 267 kg verim alınırken Türkiye genelinde ortalama verim düzeyi sırasıyla 278 kg/da ve 289 kg/da olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında TR62 Bölgesi'nde ise durum buğdayı üretiminde dekar başına 211 kg, diğer buğday üretiminde de 331 kg verim alınmıştır.

Grafik 10: Buğday Üretiminin Gelişimi

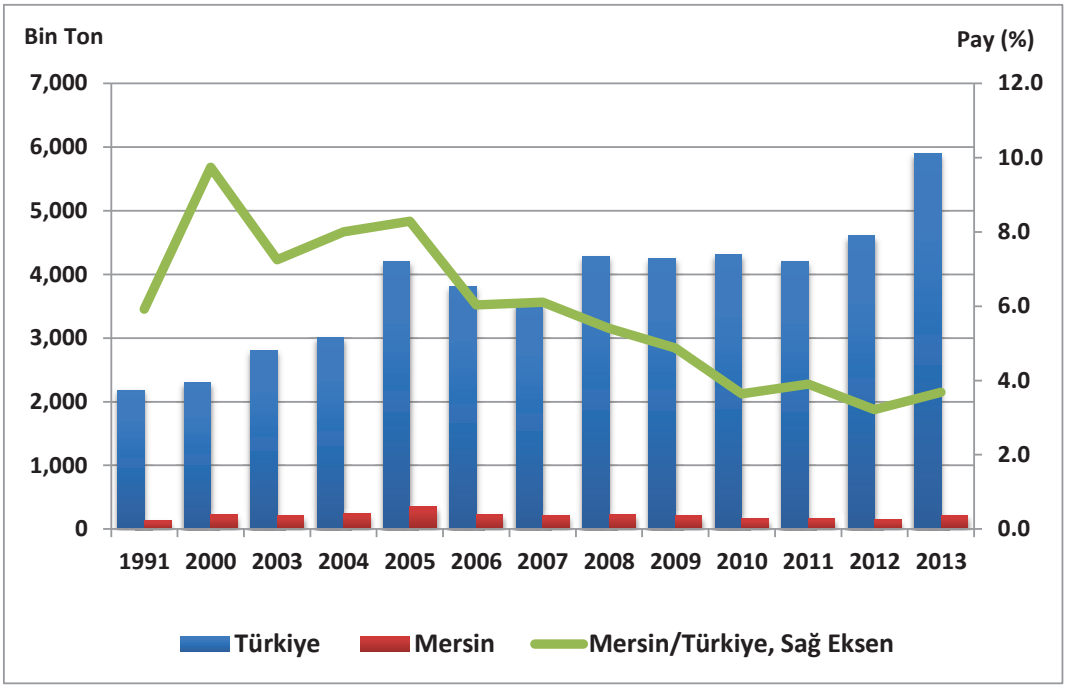
Kaynak: TÜİK

Mersin ili tahıl üretimi içerisinde diğer bir önemli ürün ise mısırdır. 2013 yılında 134 Milyon TL olan mısır üretim değeri, tahıl üretiminin %36'sını, tarla ürünleri üretim değerinin de %25'ini oluşturmaktadır.

İlde 2013 yılında yaklaşık olarak 216,533 ton mısır (dane) üretilmiş olup, bu üretim miktarı Türkiye genelinin %3.7'sini oluştururken, TR62 Bölgesi üretiminin de %19.1'ini teşkil etmektedir. İlde mısır üretimine ayrılan alanlar son 22 yıllık süre içerisinde önemli bir değişiklik göstermemiştir. 1991-2013 döneminde mısır ekim alanları %5 oranında artış gösterirken, mısır üretimindeki artış %68 olmuştur. Mısır üretiminde sağlanan bu artış miktarına rağmen Mersin'in Türkiye içindeki payında azalış olmuştur. 1991 yılında Mersin'de gerçekleşen mısır üretimi Türkiye genelinin %5.9'unu oluştururken, bu pay 2013 yılında %3.7 olarak gerçekleşmiştir.

Mısır üretiminde verim durumu incelendiğinde ise, buğday üretiminin aksine mısır üretiminde Mersin ilinin verim düzeyinin Türkiye genelinin ve TR62 Bölgesi'nin üzerinde olduğu dikkati çekmektedir. 2013 yılı itibarıyla mısır üretiminde Mersin'de dekar başına 1,189 kg verim alınırken Türkiye genelinde ortalama verim düzeyi 895 kg/da, TR62 Bölgesi'nde ise 1,048 kg/da olmuştur.

Grafik 11: Mısır Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

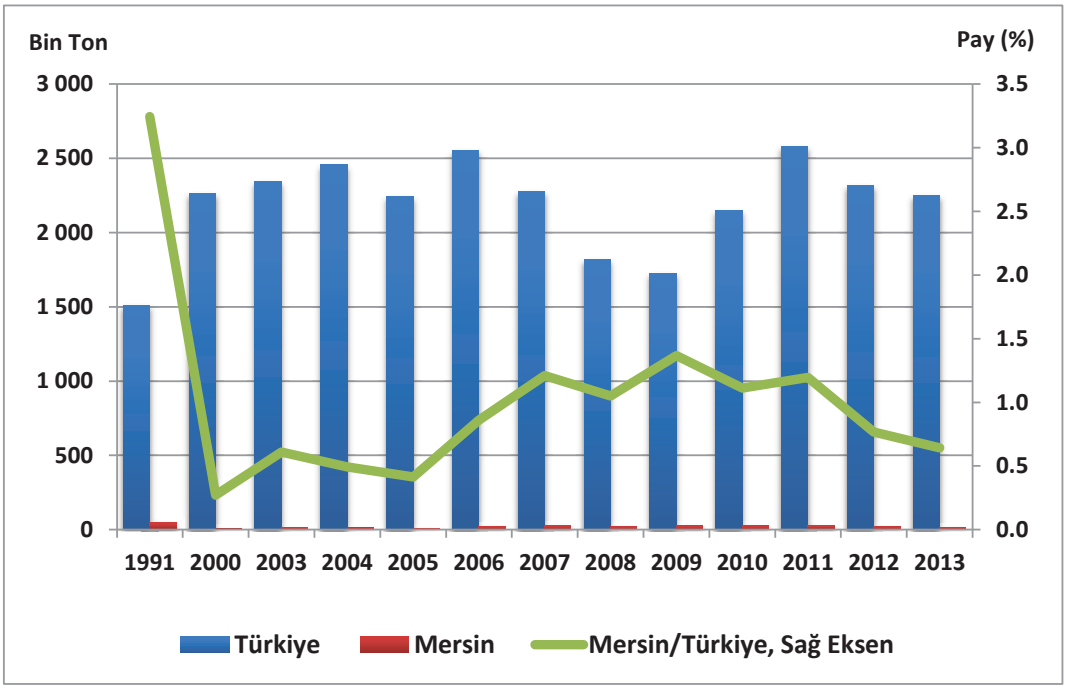
Tekstilde kullanılan ham bitkiler üretimi içerisinde ise en önemli ürün pamuktur. 2013 yılı itibarıyla 21 Milyon TL olan pamuk üretim değeri, tarla ürünleri üretim değerinin ise %3.9'unu teşkil etmektedir.

İlde pamuk üretimi için ayrılan alanların yıllar itibarıyla düşüş göstermesine paralel olarak üretim düzeyinde de azalışlar yaşanmıştır. 1991 yılında il genelinde 16,350 hektar alanda yapılan pamuk ekimi sonucunda toplam 49,050 ton kütlü pamuk üretimi gerçekleştirilmiş olup bu üretim miktarı Türkiye genelindeki kütlü pamuk üretiminin %3.2'sini oluşturmaktaydı. 1991-2013 yıllarını kapsayan 22 yıllık süre içinde pamuk üretimi için ayrılan alan miktarında %84 oranında bir azalma yaşanmış ve pamuk ekim alanı 2,592 hektara gerilemiştir. Ancak, pamuk ekim alanlarında yaşanan bu azalışın etkisi, üretimde aynı düzeyde olmamıştır. Nitekim 1991-2013 döneminde kütlü pamuk üretimi %71 düzeyinde azalış kaydetmiştir. İncelenen dönemde kütlü pamuk üretim miktarındaki azalmanın düşük

kalmasının en önemli nedeni ise gerek Türkiye genelinde gerekse Mersin'de pamuk üretiminde sağlanan verim artışlarıdır. Nitekim Mersin'de kütlü pamuk üretiminde verim düzeyi 1991 yılında 300 kg/da iken, verim düzeyi 1991-2013 döneminde yaklaşık olarak %86 oranında artarak 2013'te 558 kg/da düzeyine yükselmiştir.

Pamuk üretimindeki azalışlar sonucunda 1991-2013 döneminde Mersin'in pamuk üretiminin Türkiye içindeki payı ciddi şekilde azalarak 2013'te %0.6 düzeyine gerilemiştir.

Grafik 12: Pamuk Üretiminin Gelişimi

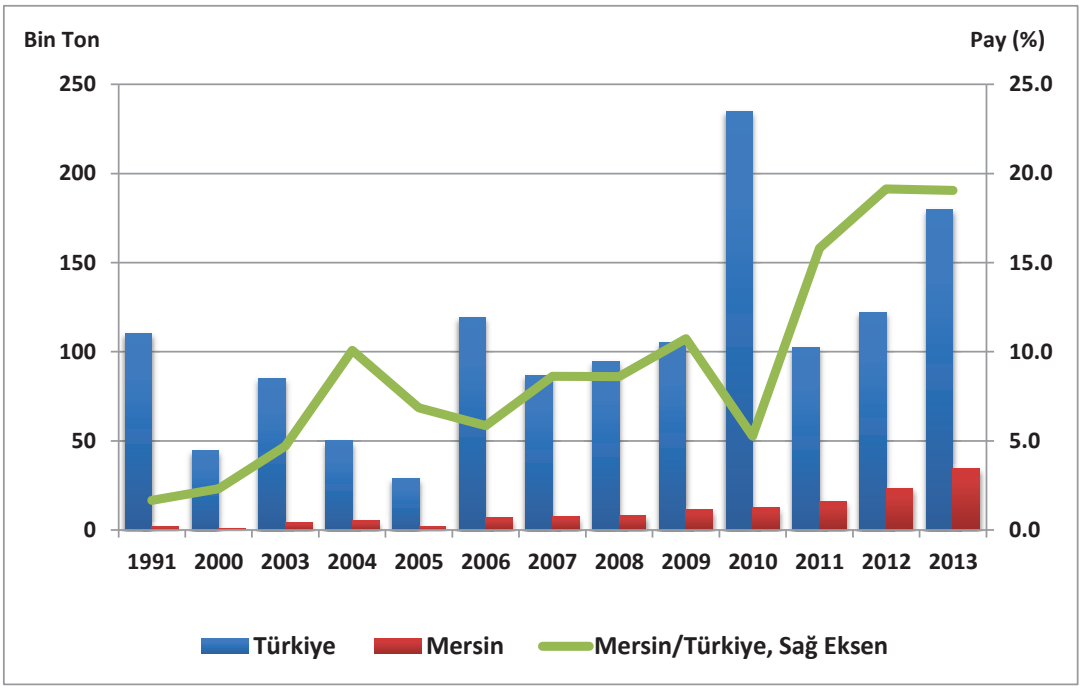

Kaynak: TÜİK

Mersin tarla bitkileri içerisinde diğer bir önemli ürün ise yağlı tohumlar grubu içerisinde bulunan soyadır. 2013 yılı itibarıyla soya üretim değeri, yağlı tohumlar üretim değerinin %76'sını, tarla ürünleri üretim değerinin de %10'unu oluşturmaktadır.

İl bitkisel ürünler üretimi içinde önemli bir ürün olan soya üretimi gerek ekilen alanı itibarıyla gerekse üretim düzeyi açısından önemli bir oranda artış kaydetmiştir. 1991 yılında soya ekimi için ayrılan alan miktarı Mersin genelinde 850 hektar iken, 1991-2013 dönemini kapsayan 22 yıllık süre içerisinde yaklaşık 8 kat artarak 7,548 hektar düzeyine çıkmıştır. Soya ekim alanlarının artmasıyla birlikte soya üretim miktarlarında da yıllar itibarıyla önemli artış yaşanarak 1991 yılında 1,823 ton düzeyinde olan üretim düzeyi yaklaşık olarak 18 kat artış göstererek 34,298 ton düzeyine yükselmiştir. 1991 yılında Mersin'in soya üretiminde Türkiye içindeki payı %1.7 iken, bu pay 2013'te %19.1 düzeyine çıkmıştır.

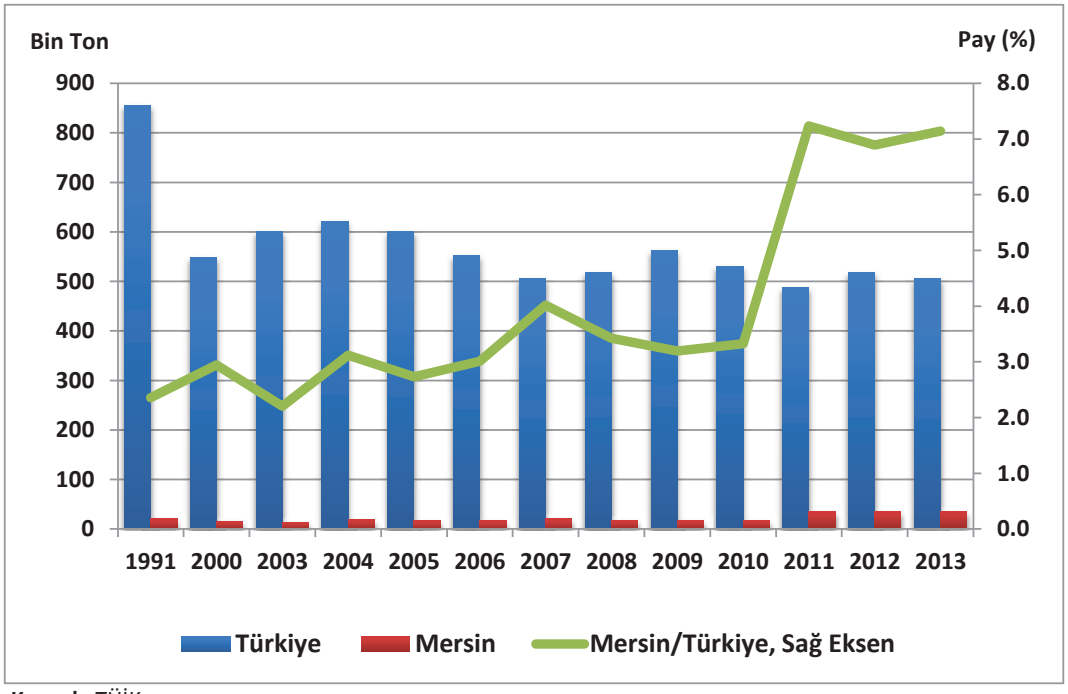
Grafik 13: Soya Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Mersin ili tarla ürünleri içerisinde diğer bir önemli ürün ise kuru baklagiller grubu içerisinde yer alan nohuttur. 2013 yılı itibarıyla 73 Milyon TL olan nohut üretim değeri, tarla ürünleri üretim değerinin %13.8'ini oluşturmaktadır.

Grafik 14: Nohut Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Tablo 43: Tarla Ürünleri Üretimi ve Verim Durumu (2013)

Ürün adı	Türkiye (1)		TR62 Bölgesi (2)		Mersin (3)		Üretim (%)	
	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	(3)/(1)	(3)/(2)
Tahıllar								
Arpa (Diğer)	7,340,000	289	37,728	176	26,003	154	0.35	68.92
Buğday (Diğer)	17,975,000	278	1,025,763	331	322,047	267	1.79	31.40
Buğday (Durum)	4,075,000	319	16,122	211	15,357	211	0.38	95.25
Çavdar	365,000	265	480	192	247	184	0.07	51.46
Çeltik	900,000	814	2,195	533	1,920	521	0.21	87.47
Mısır (Dane)	5,900,000	895	1,131,817	1,048	216,533	1,189	3.67	19.13
Tritikale (Dane)	118,000	334	358	344	28	295	0.02	7.82
Patates-Kuru Baklagiller-Yenilebilir Kök ve Yumrular								
Bakla (Yemeklik)	7,818	209	22	400	22	400	0.28	100.00
Börülce	2,112	103	3	100	3	100	0.14	100.00
Fasulye (Kuru)	195,000	230	2,121	103	118	98	0.06	5.56
Mercimek (Yeşil)	22,000	106	76	121	73	121	0.33	96.05
Nohut	506,000	121	43,545	121	36,153	125	7.14	83.02
Patates (Diğer)	3,948,000	3,160	187,241	3,563	7,466	3,289	0.19	3.99
Tekstilde Kullanılan Ham Bitkiler								
Pamuk (Kütlü)	2,250,000	499	226,504	556	14,469	558	0.64	6.39
Pamuk (Lif)	877,500	195	88,349	217	5,643	218	0.64	6.39
Yağlı Tohumlar								
Ayçiçeği (Yağlık)	1,380,000	265	104,802	290	4,125	250	0.30	3.94
Pamuk Tohumu (Çiğit)	1,287,000	285	129,541	318	8,273	319	0.64	6.39
Soya	180,000	416	153,372	428	34,298	454	19.05	22.36
Susam	15,457	62	2,227	88	579	66	3.75	26.00
Yerfıstığı	141,263	354	70,048	366	1,673	185	1.18	2.39
Parfümeri-Eczacılık vb.Bitkiler-Şekerpancarı ve Yem Bitkileri Tohumları								
Fiğ (Dane)	114,218	127	480	229	20	200	0.02	4.17
Saman ve Ot								
Burçak (Yeşil Ot)	54,566	766	1,070	1,783	1,070	1,783	1.96	100.00
Fiğ (Yeşil Ot)	4,492,466	906	100,768	334	60,484	266	1.35	60.02
Hayvan Pancarı	131,289	4,632	125	4,167	125	4,167	0.10	100.00
Korunga (Yeşil Ot)	1,630,572	859	9,790	1,119	8,590	1,975	0.53	87.74
Mısır (Hasıl)	259,335	1,831	26	578	26	578	0.01	100.00
Mısır (Silajlık)	17,835,115	4,595	319,060	4,256	70,750	3,909	0.40	22.17
Sorgum (Yeşil Ot)	59,358	3,228	2,967	1,845	330	1,500	0.56	11.12
Yonca (Yeşil Ot)	12,616,178	2,014	20,655	1,807	2,609	3,328	0.02	12.63

Kaynak: TÜİK

Tablodan da görüldüğü gibi, Mersin ili tarla ürünleri üretiminde başta buğday olmak üzere mısır (dane), nohut, pamuk ve soya ön plana çıkan tarımsal ürünlerdir. 2013 yılı itibarıyla, bu beş ürüne ait üretim değeri 496 Milyon TL olup, tarla ürünleri üretim değerinin %96 gibi önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

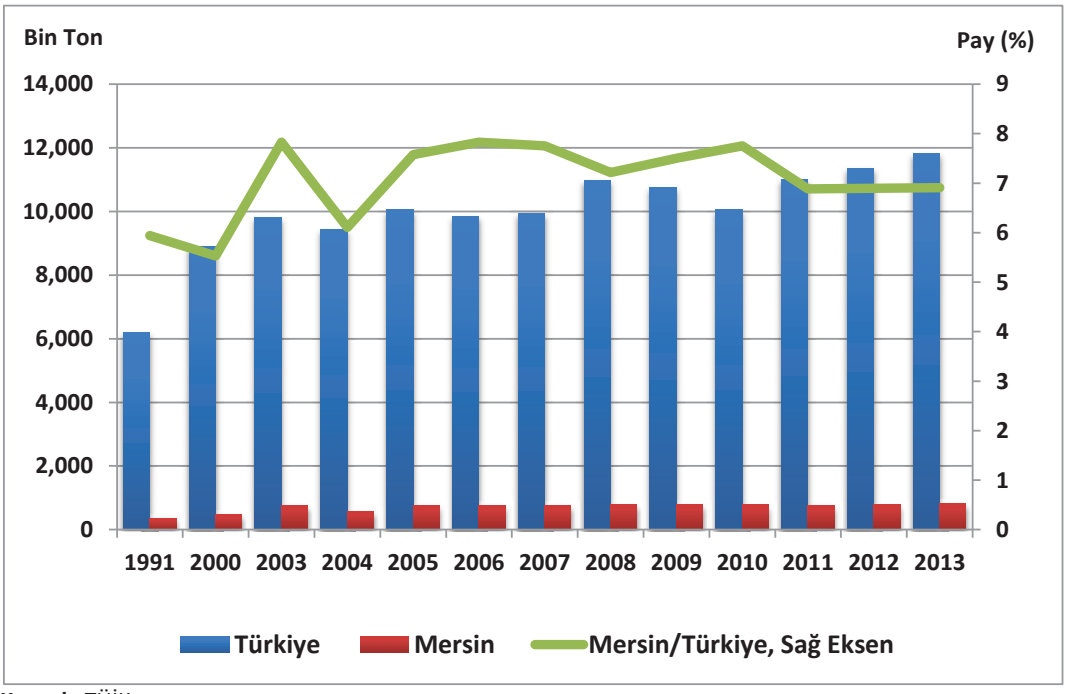
Sebze Ürünleri Üretimi

Mersin ili bitkisel ürünler üretim değeri içinde sebze ürünleri üretimi %40 gibi önemli pay almaktadır. İl genelinde toplam 30,671 hektar alanda yapılan sebze üretimi bütün ilçelerde yapılmakla birlikte, ağırlıklı olarak Tarsus, Erdemli, Silifke ve Akdeniz ilçelerinde

yoğunlaşmıştır. 2013 yılı itibarıyla Mersin sebze ürünleri üretim değeri 1.7 Milyar TL olup, bu üretim değeri Türkiye sebze üretim değerinin %6.6 gibi önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Mersi sebze ürünleri üretiminde en önemli ürün ise domatestir. 2013 yılı itibarıyla sebze ürünleri üretim değerinin (örtü altı üretim de dahil olmak üzere) %48'ini domates oluşturmaktadır. Sebze ürünleri üretiminde diğer önem arz eden ürünler ise hıyar ve biberdir. 2013 yılında sebze üretim değerinin %19'unu sivri ve dolmalık biber, %10'unu da hıyar teşkil etmektedir. Bu üç ürüne (domates, hıyar ve biber) ait üretim değeri, Mersin sebze üretim değerinin yaklaşık olarak %77'sini oluşturmaktadır.

Grafik 15: Domates Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Tablo 44: Sebze Ürünleri Üretimi (2013)

Ürün adı	Üretim (Ton)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	TR62 Bölgesi (2)	Mersin (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Kök ve Yumru Sebzeler					
Soğan (Taze)	153,478	9,670	5,249	3.42	54.28
Soğan (Kuru)	1,904,846	160,979	10,351	0.54	6.43
Sarımsak (Taze)	27,930	1,446	780	2.79	53.94
Sarımsak (Kuru)	87,037	716	116	0.13	16.20
Pırasa	240,391	62,851	61,670	25.65	98.12
Havuç	569,855	332	332	0.06	100.00
Turp (Bayır)	19,484	145	20	0.10	13.79
Turp (Kırmızı)	158,766	6,208	1,575	0.99	25.37
Meyvesi İçin Yetiştirilen Sebzeler					
Domates (Sofralık)	7,941,780	972,630	816,752	10.28	83.97
Domates (Salçalık)	3,878,220	1,626		0.00	0.00
Hıyar (Sofralık)	1,613,771	183,889	165,835	10.28	90.18
Acur	30,606	2,457	2,137	6.98	86.98
Biber (Salçalık)	814,372	27,191	16	0.00	0.06
Biber (Dolmalık)	398,470	32,534	32,188	8.08	98.94
Biber (Sivri)	946,506	228,133	220,420	23.29	96.62
Bamya	33,545	3,107	2,088	6.22	67.20
Patlıcan	826,941	128,133	96,121	11.62	75.02
Kabak (Sakız)	293,709	60,575	51,820	17.64	85.55
Balkabağı	95,076	311	308	0.32	99.04
Bezelye (Taze)	107,549	9,867	4,620	4.30	46.82
Fasulye (Taze)	632,301	31,654	28,743	4.55	90.80
Börülce (Taze)	21,336	320	150	0.70	46.88
Bakla (Taze)	40,243	10,071	8,487	21.09	84.27
Barbunya Fasulye (Taze)	76,751	1,016	716	0.93	70.47
Kavun	1,699,550	139,540	21,175	1.25	15.17
Karpuz	3,887,324	897,529	122,310	3.15	13.63
Diğer Sebzeler (Başka Yerde Sınıflandırılmamış)					
Karnabahar	158,996	14,576	13,038	8.20	89.45
Brokoli	34,649	7,081	6,747	19.47	95.28
Lahana (Beyaz)	496,864	20,946	9,343	1.88	44.61
Lahana (Kırmızı)	138,329	7,780	6,376	4.61	81.95
Marul (Kıvırcık)	159,971	26,376	25,670	16.05	97.32
Marul (Göbekli)	212,189	54,546	16,381	7.72	30.03
Marul (Aysberg)	64,625	12,367	10,967	16.97	88.68
Enginar	34,014	1,657		0.00	0.00
Ispanak	220,274	9,778	6,563	2.98	67.12
Pazı	6,207	20	20	0.32	100.00
Semizotu	7,102	557	557	7.84	100.00
Maydanoz	57,619	4,265	3,170	5.50	74.33
Roka	8,962	1,510	80	0.89	5.30
Tere	7,371	2,706	82	1.11	3.03
Nane	14,143	1,430	858	6.07	60.00
Dereotu	3,806				
Mantar (Kültür)	34,494				

Kaynak: TÜİK

Mersin sebze ürünleri üretiminde birçok ürün, gerek TR62 Bölgesi üretimi içindeki payı gerekse Türkiye üretimi içindeki payı itibarıyla önem arz etmektedir. Sebze üretim değeri

içinde ilk sırada yer alan domateste, Mersin, üretim miktarı itibarıyla, TR62 Bölgesi'nin %84'ünü, Türkiye'nin de %10.3'ünü karşılarken, hıyarda TR62 Bölgesi'nin %90.2'sini, Türkiye'nin %10.3'ünü; sivribiberde ise TR62 Bölgesi'nin %96.6'sını, Türkiye'nin %23.3'ünü karşılamaktadır.

Sebze üretiminde pırasa, patlıcan, kabak, bakla, brokoli ve marul ürünleri de önem taşıyan ürünler arasında yer almaktadır.

Meyve Ürünleri Üretimi

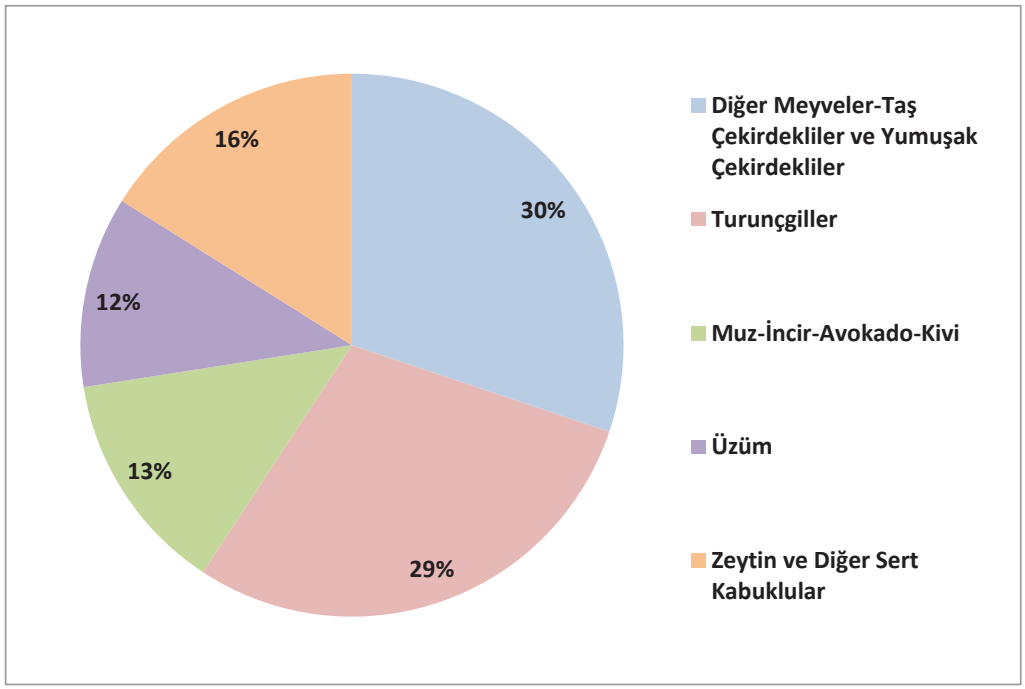
2013 yılı itibarıyla Mersin ili meyve ürünleri üretim değeri 2 Milyar TL olup Mersin, Türkiye geneli meyve ürünleri üretim değerinin %7.2 gibi önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Mersin ilinde 120,965 hektar alanda meyve üretimi yapılmaktadır. Toplam tarım arazisi içinde meyvelik arazinin payı yaklaşık olarak %31'dir. İlde meyvecilik bütün ilçelerde yapılmakla birlikte, başta Mut ve Tarsus ilçeleri olmak üzere Erdemli, Akdeniz ve Anamur ilçelerinde yoğunlaşmıştır.

İl genelindeki meyve alanlarının %31.5'ini zeytin alanları oluştururken, %18.5'ini bağ alanı, %22.8'ini narenciye alanı, %26'sını da genel meyve alanları oluşturmaktadır.

Mersin meyve ürünleri üretim değerinin yapısı incelendiğinde, 2013 yılı itibarıyla meyve üretim değerinin %29.1'ini turunçgiller, %16.1'ini zeytin ve diğer sert kabuklular, %13.3'ünü muz-incir-avokado-kivi, %11.4'ünü üzüm ve %30.2'sini de diğer meyveler-taş çekirdekliler ve yumuşak çekirdekli meyvelerin oluşturduğu dikkati çekmektedir.

Grafik 16: Mersin İli Meyve Ürünleri Üretim Değerinin Dağılımı (2013, %)

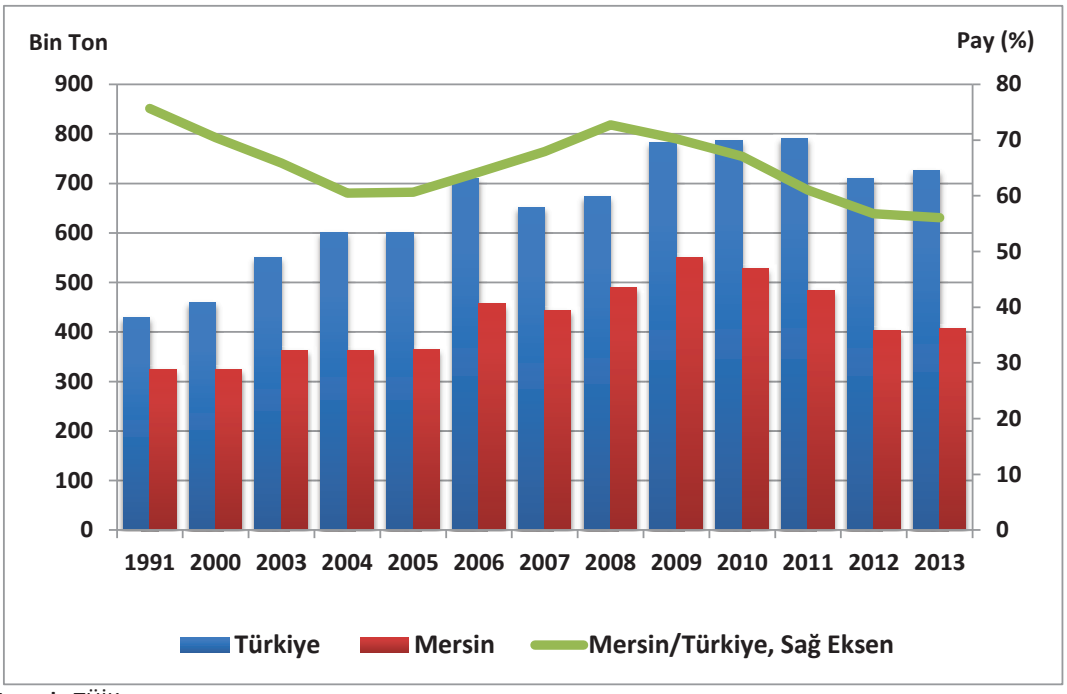
Kaynak: TÜİK

Meyve üretim değeri içinde ilk sırayı alan ürün limondur. 2013 yılı itibarıyla narenciye üretim değerinin %58'ini oluşturan limon üretim değeri, toplam meyve üretim değerinin de %17'sini oluşturmaktadır. Mersin'de limon üretimi bütün ilçelerde yapılmakla birlikte başta Erdemli olmak üzere Tarsus ve Silifke üretimin en fazla yapıldığı ilçelerdir. Mersin ili genelindeki limon üretiminin %53'ünü Erdemli karşılarken, %23'ünü Tarsus, %14'ünü de Silifke karşılamaktadır.

Mersin limon üretiminde Türkiye genelinin %56'sını, TR62 Bölgesi'nin de %74'ünü oluşturmaktadır.

1991 yılında 324,560 ton üretim düzeyi ile Türkiye limon üretiminin %75.7'sini karşılayan Mersin'de limon üretimi 2009 yılına kadar sürekli olarak arış göstermiş ve 2009 yılında en yüksek düzeyi olan 550,212 ton seviyesine çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda meyve veren ağaç sayısındaki azalışlarla birlikte üretim düzeyi de azalarak üretim miktarı 400 bin ton düzeyine gerilemiştir. Üretimdeki azalmaların sonucunda Mersin'in Türkiye geneli limon üretimindeki payı da %56 seviyesine kadar düşmüştür.

Grafik 17: Limon Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

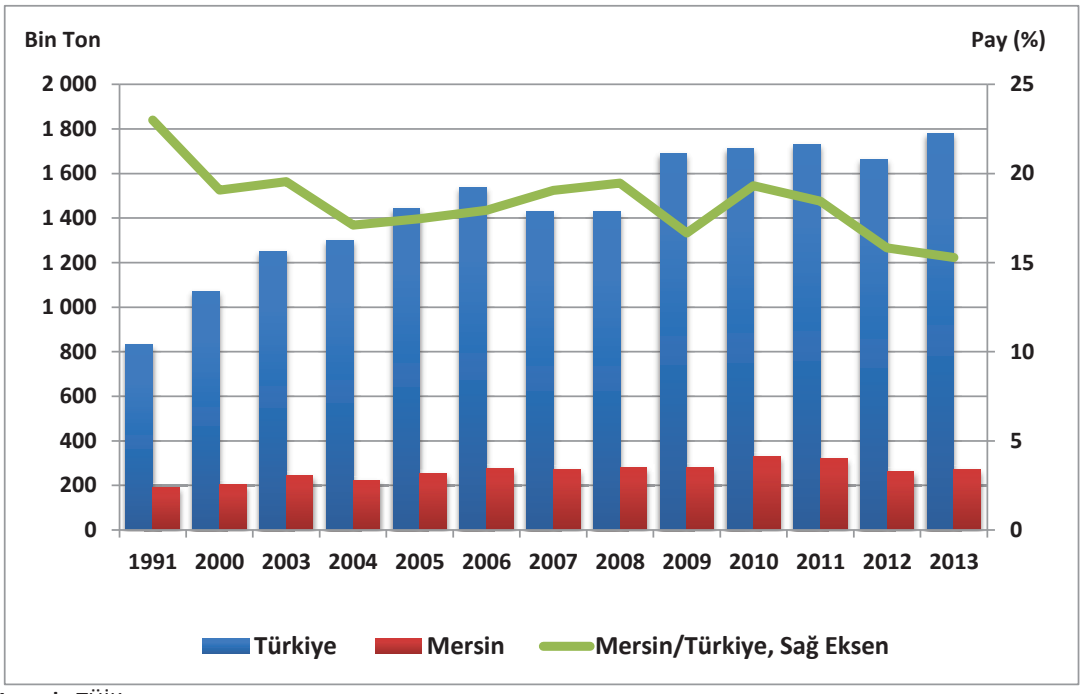
Mersin ili narenciye üretiminde diğer önemli ürünler ise portakal ve mandalinadır. 2013 yılı itibariyle narenciye üretim değerinin %24.5'ini oluşturan portakal, meyve üretim değerinin de %7.1'ini oluşturmaktadır.

Mersin'de portakal yetiştiriciliği bütün ilçelerde yapılmakla birlikte başta Akdeniz ilçesi olmak üzere Tarsus ilçesi üretimin yoğun olduğu ilçelerdir. 2013 yılı itibarıyla il genelinde gerçekleşen 272 bin ton portakal üretiminin %40'ı Akdeniz, %31'i de Tarsus ilçesine aittir.

2000-2013 döneminde Mersin'de portakal üretimi yapılan alanlarda %12'lik bir artış olmasına karşın, meyve veren ağaç sayısındaki artış ancak %3 oranında olmuştur. Buna karşın verim düzeyindeki artışların neticesinde portakal üretimi aynı dönemde %33 oranında artmıştır. 2000 yılında ağaç başına verim düzeyi 96 kg iken, verim düzeyi bu dönem içerisinde %279 oranında artarak 2013'te 364 kg seviyesine ulaşmıştır.

Mersin ili portakal üretiminin Türkiye içindeki payına bakıldığında, 1991'de %23 olan bu payın 2013'te %15.3 seviyesine indiği dikkati çekmektedir.

Grafik 18: Portakal Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

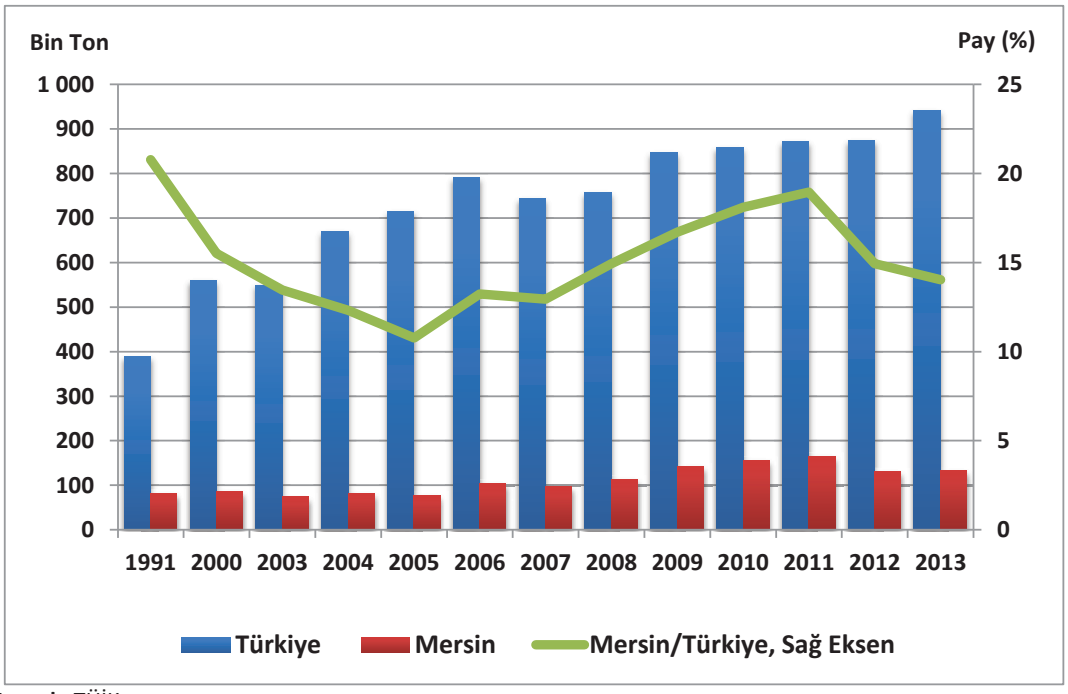
Mersin narenciye üretiminde bir diğer önemli ürün ise mandalinadır. 2013 yılı itibariyle narenciye üretim değerinin %15.9'unu oluşturan mandalina, meyve üretim değerinin de %4.6'sını oluşturmaktadır.

Mersin'de mandalina yetiştiriciliği diğer narenciye türlerinde olduğu gibi bütün ilçelerde yapılmakla birlikte Akdeniz ve Tarsus ilçeleri üretimin en fazla olduğu ilçelerdir. 2013 yılı itibarıyla il genelinde gerçekleşen 132 bin ton mandalina üretiminin %54'ü Tarsus, %30'u Akdeniz ve %9'u da Mezitli ilçesine aittir.

2000-2013 döneminde Mersin'de mandalina üretimi yapılan alanlarda %20'lik bir artış olmasına karşın, meyve veren ağaç sayısındaki artış ancak %14 oranında olmuştur. Buna karşın verim düzeyindeki artışların neticesinde mandalina üretimi aynı dönemde %52 oranında artmıştır. 2000 yılında ağaç başına verim düzeyi 93 kg iken, verim düzeyi bu dönem içerisinde %446 oranında artarak 2013'te 508 kg seviyesine ulaşmıştır.

Mersin ili mandalina üretiminin Türkiye içindeki payına bakıldığında, 1991'de %20.8 olan bu payın 2013'te %14 seviyesine gerilediği dikkati çekmektedir.

Grafik 19: Mandalina Üretiminin Gelişimi

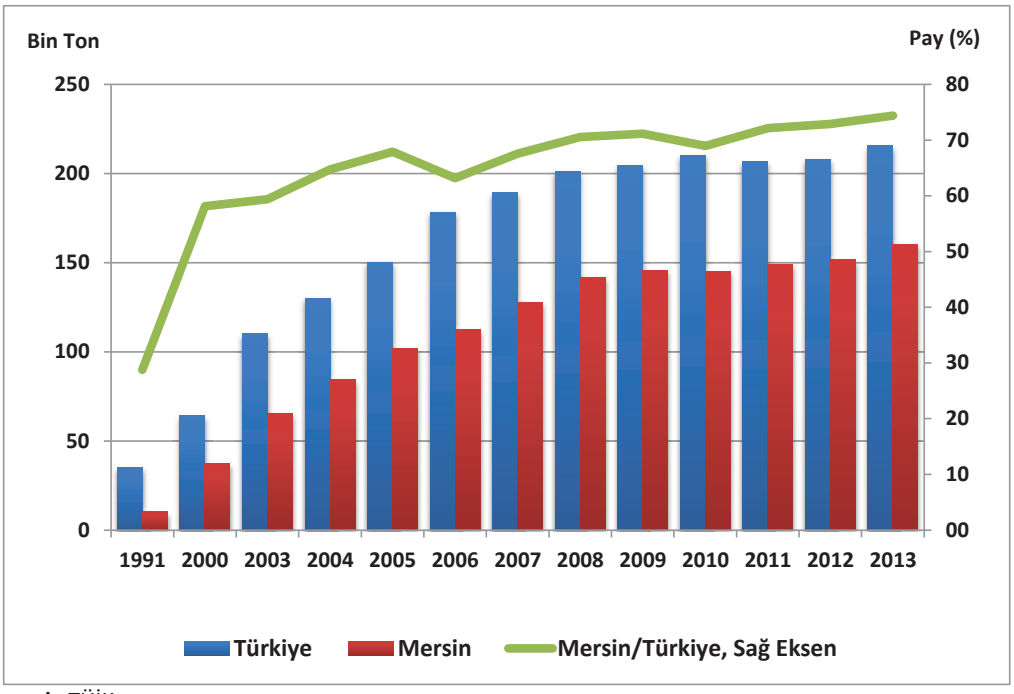

Kaynak: TÜİK

Mersin meyve üretimi içinde diğer bir önemli ürün ise muzdur. 2013 yılı meyve ürünleri üretim değerinin %12.4'ünü oluşturan muz üretimi başta Anamur olmak üzere Bozyazı ve Erdemli ilçelerinde yapılmaktadır. 2013 yılı itibarıyla il genelinde 160 bin ton muz üretimi gerçekleşmiş olup, bunun %71'ini Anamur, %26'sını Bozyazı ve %3'ünü Erdemli ilçesi sağlamıştır.

İlde muz üretimi yapılan alanların miktarı incelendiğinde, son 13 yıllık dönem içinde muz ağaçları ile kaplı alanlarda artış yaşandığı dikkati çekmektedir. Nitekim 2000 yılında 675 hektar alanı kaplayan muz alanı, 2000-2013 döneminde %296 oranında artarak 2013'te 2,672 hektara çıkmıştır. Muz alanlarının artmasıyla birlikte üretim düzeyinde de önemli artışlar yaşanmış ve 2000'de 37,000 ton düzeyinde olan muz üretimi, 2013'te 160,000 ton düzeyine yükselmiştir. 2000-2013 döneminde Mersin'de muz üretiminde %331 oranında artış meydana gelirken, aynı dönemde Türkiye üretimi %237 oranında artış göstermiştir. Üretimde yaşanan bu gelişmeler neticesinde 1991 yılında Türkiye üretimi içinde %28.8 paya sahip olan Mersin'in payı 2013'te %74.4 düzeyine yükselmiştir.

Grafik 20: Muz Üretiminin Gelişimi

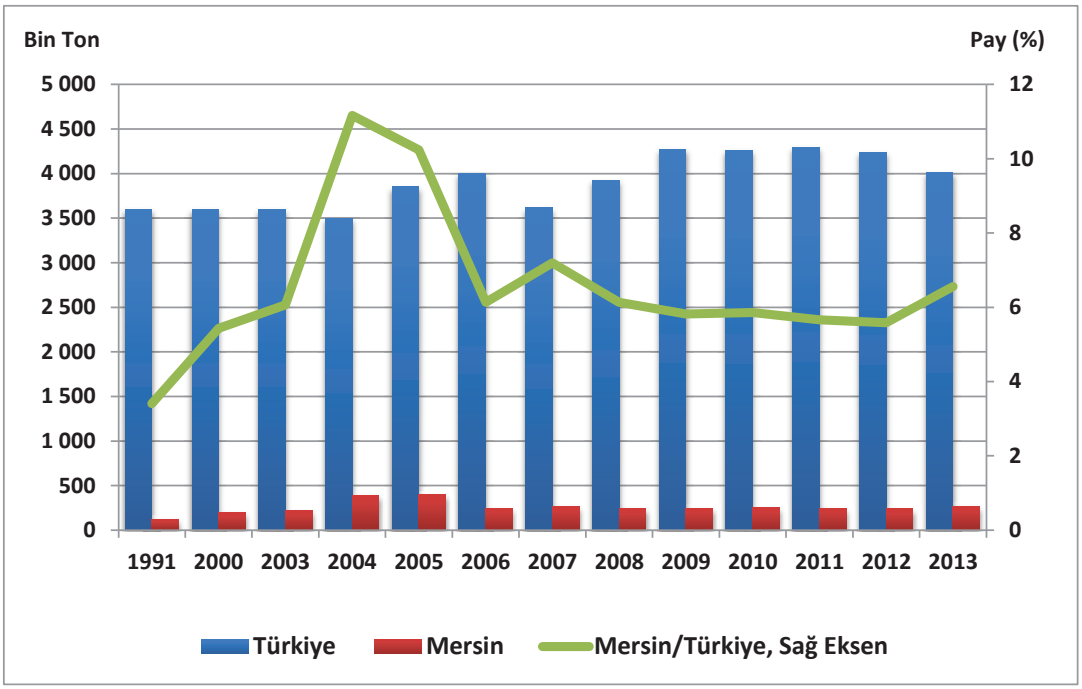

Kaynak: TÜİK

Mersin meyve üretimi içinde diğer bir önemli ürün ise üzümdür. 2013 yılı meyve ürünleri üretim değerinin %11.4'ünü oluşturan üzüm üretiminde ağırlıklı olarak, sofralık üzüm üretilirken, şaraplık üzüm üretiminin toplam üretim değeri içindeki payı %11'dir.

İlde üzüm üretimi ağırlıklı olarak Tarsus ilçesinde yapılmaktadır. 2013 yılı itibariyle Mersin ili genelinde üretilen sofralık çekirdekli üzümlerin yaklaşık olarak %61'i Tarsus'ta gerçekleşmiştir. İlde üzüm üretimi yapılan bağ alanlarının miktarı incelendiğinde, son 13 yıllık dönem içinde bağ alanının artış kaydettiği dikkati çekmektedir. Nitekim 2000 yılında 6,607 hektar alanı kaplayan bağ alanı, 2013'te 22,387 hektara yükselmiştir. Bağ alanlarının artmasıyla birlikte üretim düzeyinde de önemli artışlar yaşanmış ve 1991'de 123 bin ton düzeyinde olan üzüm üretimi, 2013'te 263 bin ton düzeyine ulaşmıştır. 1991-2013 döneminde Mersin'de üzüm üretiminde %115 oranında artış meydana gelirken, aynı dönemde Türkiye üretimi %11 oranında artış göstermiştir. Üretimde yaşanan bu gelişmeler neticesinde 1991 yılında Türkiye üretimi içinde %3.4 paya sahip olan Mersin'in payı 2013'te %6.6 düzeyine yükselmiştir.

Grafik 21: Üzüm Üretiminin Gelişimi

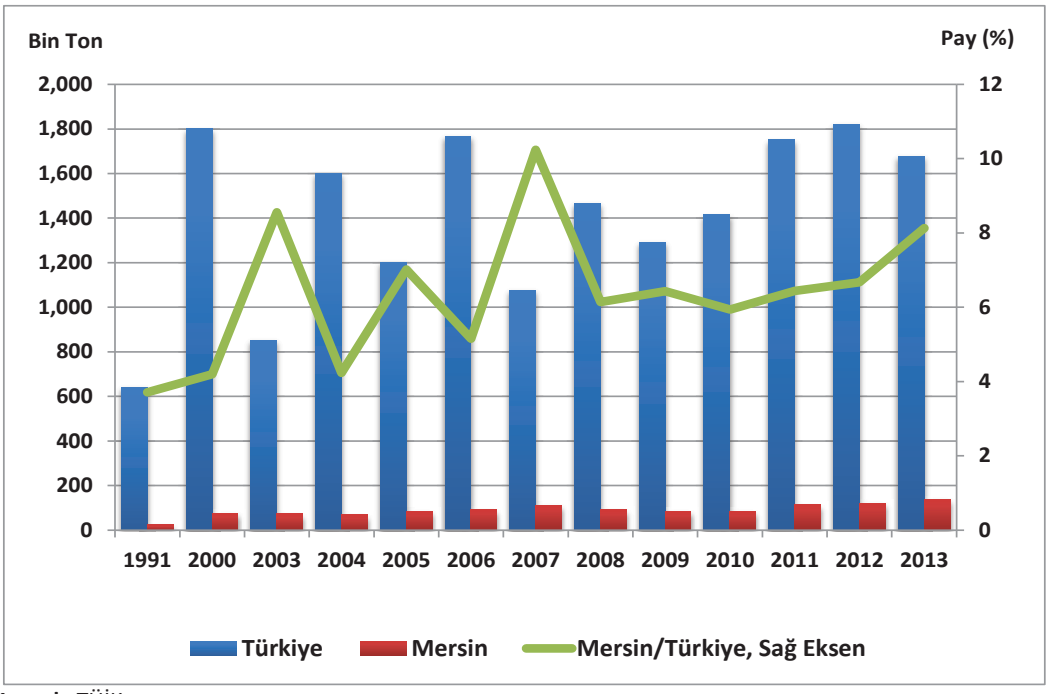

Kaynak: TÜİK

Mersin'de meyve ürünleri üretiminde bir diğer önemli ürün ise zeytindir. 2013 yılı itibarıyla meyve üretim değerinin %10.6'sını oluşturan zeytin, bütün ilçelerde yapılmakla birlikte başta Mut olmak üzere Tarsus ve Silifke ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Daha ziyade yağlık zeytin üretiminin olduğu Mersin'de 2013 yılı itibarıyla 136 bin ton zeytin üretimi gerçekleşmiştir. Üretimin %74'ü yağlık zeytinlerden oluşmakta iken %26'sı da sofralık zeytinden oluşmaktadır. İl genelinde üretilen toplam zeytin üretiminin %57'si Mut, %23'ü Tarsus ve %9'u da Silifke ilçesine aittir.

1991 yılında 24,000 ton üretim düzeyi ile Türkiye zeytin üretiminin %3.7'sini karşılayan Mersin'de zeytin üretiminin gelişimi, dalgalı bir seyir izlemekle birlikte artış trendi göstermiştir. Zeytin alanlarının miktar olarak artması ve buna bağlı olarak meyve veren ağaç sayısındaki artışlarla birlikte Mersin'in zeytin üretim miktarında da önemli düzeyde artışlar yaşanmış ve üretim düzeyi 2013'te 136,000 ton düzeyine çıkarak, Türkiye üretimi içindeki payı %8.1 olmuştur. 1991-2013 dönemi boyunca Mersin'de zeytin ağaç sayısı (meyve veren) %426 oranında artış gösterirken, üretim miktarındaki artış %474 olmuştur. Aynı dönemde Türkiye genelinde zeytin ağaç sayısı ise %58, üretim miktarı da %162 oranında artış göstermiştir.

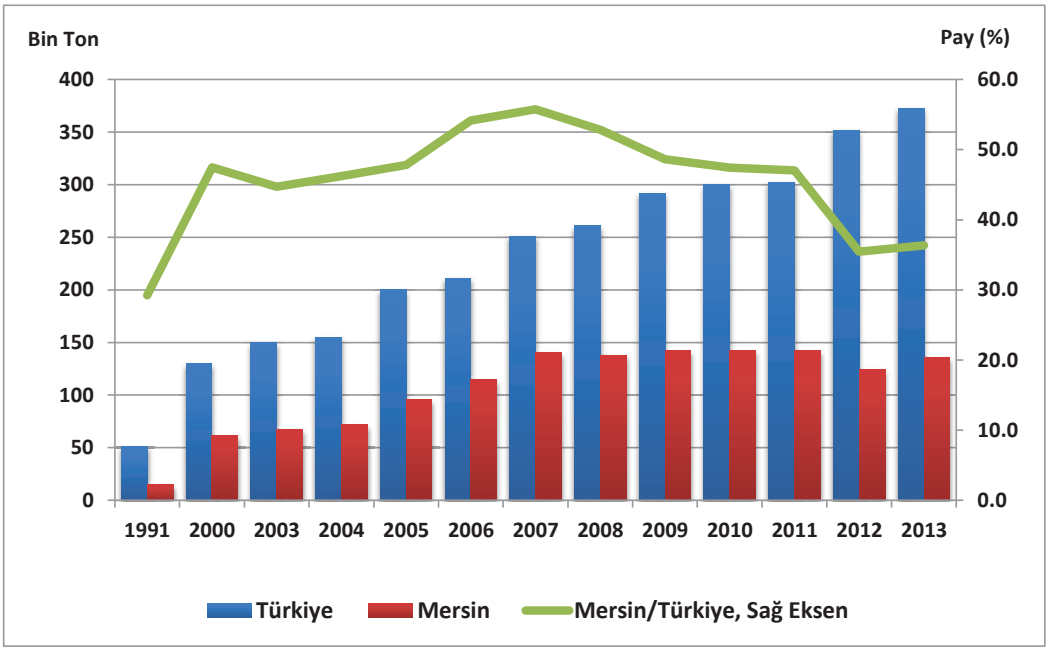
Grafik 22: Zeytin Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Mersin meyve ürünleri üretiminde diğer önemli ürünler arasında kayısı ve çilek gelmektedir. 2013 yılı itibariyle meyve ürünleri üretim değeri içinde çilek %8.4'lük bir pay alırken, kayısının payı %6.2'dir. Mersin, çilek üretiminde Türkiye genelinin %36.3'lük kısmını karşılarken, kayısı üretiminde de %12.1'ini karşılamaktadır.

Grafik 23: Çilek Üretiminin Gelişimi

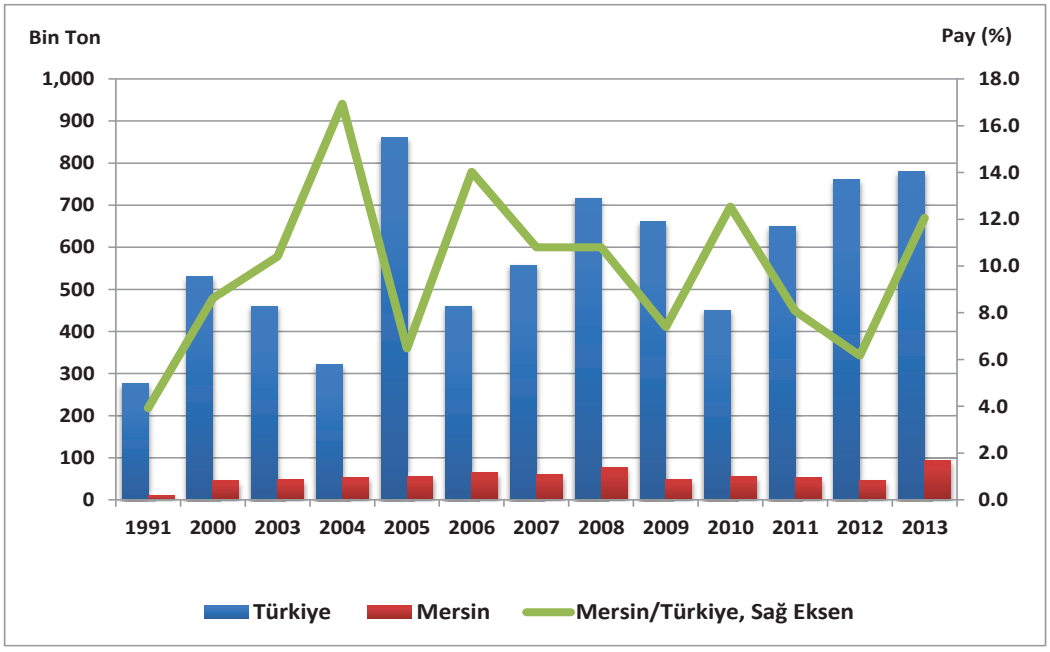
Kaynak: TÜİK

Mersin ilinde çilek üretimi özellikle 2000'li yılların başından itibaren önemli oranlarda artış göstermiştir. İlde 2,700 hektar olan çilek ekim alanları, 2013'te 4,000 hektar seviyesine çıkmıştır. Ekim alanlarında sınırlı düzeyde artış olmasına rağmen, özellikle verim düzeyinde sağlanan ciddi artışlar sonucunda üretim miktarında da önemli artışlar yaşanmıştır. Nitekim 2000-2013 döneminde ekim alanlarındaki artış %45 olurken, üretimdeki artış %119 olarak gerçekleşmiştir.

İlde çilek üretimi yoğun olarak Anamur ve Silifke ilçelerinde yapılmaktadır. 2013 yılında il genelinde sağlanan çilek üretim miktarının %55'i Anamur, %43'ü de Silifke ilçelerine aittir. Bu iki ilçe Mersin'deki çilek üretiminin yaklaşık %98'ini karşılamaktadır.

Meyve üretiminde önem taşıyan bir diğer ürün olan kayısı, bütün ilçelerde üretimi yapılmakla birlikte ağırlıklı olarak Mut ilçesinde yoğunlaşmıştır. 2013 yılı itibarıyla il genelindeki kayısı üretiminin %86'sı Mut ilçesinde gerçekleşmiştir. Mersin'de 2000-2013 döneminde kayısı üretim alanı %91 artarak 6,843 hektara yükselirken, üretim miktarındaki artış %106 olmuştur. İlin Türkiye üretimindeki payı ise 1991-2013 döneminde %3.9'dan %12.1 düzeyine yükselmiştir.

Grafik 24: Kayısı Üretiminin Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi, Mersin ili meyve ürünleri üretiminde başta narenciye (limon, mandalina ve portakal) olmak üzere muz, zeytin, üzüm, kayısı ve çilek ön plana çıkan

meyve ürünleridir. 2013 yılı itibarıyla, bu 8 ürüne ait üretim değeri 1.6 milyar TL olup, meyve ürünleri üretim değerinin %78 gibi önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Tablo 45: Meyve Ürünleri Üretimi ve Ortalama Verim Düzeyi (2013)

	Türkiye (1)		TR62 Bölgesi (2)		Mersin (3)		Pay (%)	
Ürün adı	Üretim (ton)	Ortalama Verim (Kg/Ağaç)	Üretim (ton)	Ortalama Verim (Kg/Ağaç)	Üretim (ton)	Ortalama Verim (Kg/Ağaç)	(3)/(1)	(3)/(2)
Üzüm								
Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	466,529	717	26,831	908	26,006	912	5.57	96.93
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	1,634,596	718	246,323	1,124	216,130	1,265	13.22	87.74
Üzüm (Sofralık-Çekirdeksiz)	498,006	1,461	8,642	1,237	8,434	1,248	1.69	97.59
Üzüm (Şaraplık)	455,229	634	12,661	711	12,656	711	2.78	99.96
Muz-İncir-Avokado-Kivi								
Avokado	1,599	58	248	70	248	70	15.51	100.00
İncir	298,914	31	8,905	47	6,585	56	2.20	73.95
Kivi	41,635	41	341	19	215	20	0.52	63.05
Muz	215,472	4,614	160,259	5,994	160,258	5,997	74.38	100.00
Turunçgiller								
Greyfurt (Altıntop)	228,799	176	193,734	182	23,320	169	10.19	12.04
Limon	726,283	112	549,992	116	407,401	128	56.09	74.07
Mandalina (Clementin)	77,571	94	46,830	107	5,276	123	6.80	11.27
Mandalina (Diğer)	269,841	89	220,410	94	26,870	130	9.96	12.19
Mandalina (King)	9,555	117	7,574	134	7,574	134	79.27	100.00
Mandalina (Satsuma)	585,259	94	128,329	120	92,581	121	15.82	72.14
Portakal (Diğer)	375,585	130	226,890	143	26,987	143	7.19	11.89
Portakal (Washington)	1,333,254	133	378,718	125	210,955	131	15.82	55.70
Portakal (Yafa)	72,419	116	37,400	91	34,450	90	47.57	92.11
Turunç	2,592	52	1,540	65	100	56	3.86	6.49
Diğer Meyveler-Taş Çekirdekliler ve Yumuşak Çekirdekliler								
Armut	461,826	45	9,202	46	6,527	51	1.41	70.93
Ayva	139,311	43	1,206	46	1,020	47	0.73	84.58
Böğürtlen	2,403	973	157	1,481	150	1,485	6.24	95.54
Çilek	372,498	2,749	137,624	3,436	135,322	3,437	36.33	98.33
Dut	74,600	31	1,425	30	993	39	1.33	69.68
Elma (Amasya)	245,849	59	1,886	55	1,263	66	0.51	66.97
Elma (Diğer)	580,425	44	46,122	55	36,497	59	6.29	79.13
Elma (Golden)	825,935	76	23,288	73	19,927	79	2.41	85.57
Elma (Grannysmith)	122,508	56	1,180	38	485	41	0.40	41.10
Elma (Starking)	1,353,733	81	30,054	68	21,959	83	1.62	73.07
Erik	305,393	36	54,596	59	37,327	60	12.22	68.37
Kayısı	780,000	54	98,915	74	94,055	76	12.06	95.09
Keçi Boynuzu	14,261	48	8,873	51	7,775	58	54.52	87.63
Kızılcık	11,838	15	442	23	220	27	1.86	49.77
Kiraz	494,325	28	22,774	40	14,107	47	2.85	61.94
Nar	383,085	35	64,468	46	30,370	47	7.93	47.11
Şeftali (Diğer)	563,686	43	79,183	53	53,593	49	9.51	67.68
Şeftali (Nektarin)	73,857	49	22,285	56	9,450	48	12.79	42.41
Trabzon Hurması	33,232	38	12,425	50	3,731	34	11.23	30.03
Vişne	179,752	31	243	26	59	28	0.03	24.28
Yenidünya	12,902	45	4,896	51	4,695	52	36.39	95.89
Zeytin ve Diğer Sert Kabuklular								
Antep Fıstığı	88,600	2	1,310	5	1,310	5	1.48	100.00
Badem	82,850	16	9,569	28	8,835	30	10.66	92.33
Ceviz	212,140	33	9,082	37	5,938	43	2.80	65.38
Zeytin (Sofralık)	390,000	9	43,166	15	35,536	16	9.11	82.32
Zeytin (Yağlık)	1,286,000	15	136,591	25	100,675	25	7.83	73.71

Kaynak: TÜİK

2.3.1.5. Örtü Altı ve Organik Üretim

Mersin ilinde örtü altı (sera) meyve-sebze ve süs bitkileri üretimi yıllar itibariyle önemli bir gelişme göstermiştir. Bu bölümde Mersin ilinin örtü altı üretimi ile organik tarım üretimi hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilecektir.

Örtü Altı Üretim

Mersin ili, örtü altı tarımında Türkiye geneline göre önemli gelişmeler kaydetmiştir. Nitekim 2004-2013 döneminde Türkiye genelinde örtü altı tarım alanları %21, örtü altı sebze-meyve üretimi %40 artış göstermişken Mersin ilinin örtü altı tarım alanları %40, örtü altı sebze-meyve üretimi ise %46 oranında artış göstermiştir. 2013 yılı itibariyle Mersin'de yaklaşık 149 bin dekar alanda 1 milyon 37 bin ton örtü altı sebze-meyve üretimi gerçekleştirilmiştir. Mersin ili örtü altı üretiminde sahip olduğu üretim alanıyla iller sıralamasında Antalya'dan sonra ikinci sırada yer almıştır.

Tablo 46: Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye'de Örtü Altı Tarımın Gelişimi*

	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mersin							
Üretim Alanı (da)	106,690	126,510	126,326	122,828	153,076	155,197	148,942
Üretim (ton)	710,710	903,501	907,795	876,325	1,095,761	1,098,250	1,037,445
TR62 Bölgesi							
Üretim Alanı (da)	232,170	262,533	264,740	242,782	271,315	253,906	243,184
Üretim (ton)	1,206,031	1,635,397	1,684,238	1,554,064	1,765,024	1,730,520	1,657,858
Türkiye							
Üretim Alanı (da)	564,245	612,541	638,559	638,243	681,861	683,987	682,562
Üretim (ton)	4,354,230	5,063,265	5,524,777	5,750,466	6,138,937	6,170,827	6,273,927
Mersin/TR62 B. (%)							
Üretim Alanı	46.0	48.2	47.7	50.6	56.4	61.1	61.2
Üretim)	58.9	55.2	53.9	56.4	62.1	63.5	62.6
Mersin/Türkiye (%)							
Üretim Alanı	18.9	20.7	19.8	19.2	22.4	22.7	21.8
Üretim	16.3	17.8	16.4	15.2	17.8	17.8	16.5

***:** Örtü altı süs bitkileri üretimi dahil değildir
Not: Ekilen alan ve üretime birden fazla ekilişler dahildir.
Kaynak: TÜİK

2004-2013 döneminde, Mersin ili örtü altı üretim miktarı ve üretim alanının hem TR62 hem de Türkiye içerisindeki payının da artış gösterdiği görülmektedir. Bu dönemde Mersin'in TR62 Bölgesi içindeki payı, üretim alanı açısından %46'dan %61.2'ye, üretim miktarı açısından ise

%58.9'dan %62.6'ya yükselmiş; Türkiye genelinden aldığı pay ise, üretim alanında %18.9'dan %21.8'e, üretim miktarında ise %16.3'den %16.5'e yükselmiştir.

İlde örtü altı üretiminin dağılımına bakıldığında; üretim alanı itibariyle biber (sivri), muz, domates, karpuz ve çilekten oluşan ilk beş ürünün toplam örtü altı ekiliş alanının %75'ini oluşturduğu, üretim miktarı itibarıyla da domates, biber (sivri), muz, hıyar ve karpuzdan oluşan ilk beş ürünün toplam örtü altı üretiminin %81'ini oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 47: Mersin İli Örtü Altı Tarımının Dağılımı (2013)

Sebze-Meyve	Ekilen Alan		Üretim	
	Dekar	Pay (%)	Ton	Pay (%)
Biber (Sivri)	28,739	19.3	184,142	17.7
Muz	26,724	17.9	160,315	15.5
Domates	24,505	16.5	242,290	23.4
Karpuz	16,632	11.2	108,110	10.4
Çilek	15,571	10.5	61,249	5.9
Hıyar	12,215	8.2	141,243	13.6
Patlıcan	8,912	6.0	67,194	6.5
Kabak (Sakız)	6,523	4.4	39,930	3.8
Biber (Dolmalık)	3,347	2.2	17,269	1.7
Kavun	2,813	1.9	11,244	1.1
Fasulye (Taze)	1,490	1.0	1,816	0.2
Marul (Aysberg)	500	0.3	1,000	0.1
Semizotu	464	0.3	557	0.1
Kayısı	324	0.2	633	0.1
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	153	0.1	393	0.0
Şeftali (Nektarin)	30	0.0	60	0.0
Toplam	**148,942**	**100.0**	**1,037,445**	**100.0**

Not: Ekilen alan ve üretime birden fazla ekilişler dahildir.
Kaynak: TÜİK

Örtü altı üretiminde süs bitkileri üretimi de önemli bir faaliyet kolu olarak ortaya çıkmaktadır. 2013 yılı itibariyle Türkiye genelinde 12.7 milyon metrekare alanda 1 milyar 141 milyon adet örtü altı süs bitkileri yetiştirilmiştir. Bu alanda Mersin ili örtü altı yetiştiricilik faaliyetleri de son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. 2013 yılı itibariyle 452 bin metrekare alanda yaklaşık 26 milyon adet örtü altı süs bitkileri yetiştirilmiş olup bu miktarlarla Mersin ili Türkiye örtü altı süs bitkileri üretiminde ekilen alan itibariyle %3.5'lik ve üretim miktarı itibariyle de %2.3'lük paya sahiptir.

Mersin ilinde örtü altı tarım faaliyetleri yoğun olarak Tarsus, Anamur, Akdeniz ve Erdemli ilçelerinde gerçekleştirilmektedir. 2013 yılı itibarıyla, il örtü altı tarım faaliyetinde ilk dört

sırada yer alan bu ilçelerin toplam örtü altı alanlarının %86.4'ünü ve il toplam örtü altı üretiminin %83.9'unu oluşturduğu görülmektedir. İlçeler itibarıyla sera alanlarının dağılımı, birden fazla ekilişlerin de dikkate alındığı ekilen alanlar ve üretim miktarlarının dağılımı ile beraber aşağıdaki tabloda verilmektedir (birden fazla ekilişlerden dolayı ayrılan sera alanı ile ekilen sera alanları arasında farklılıklar olabilmektedir).

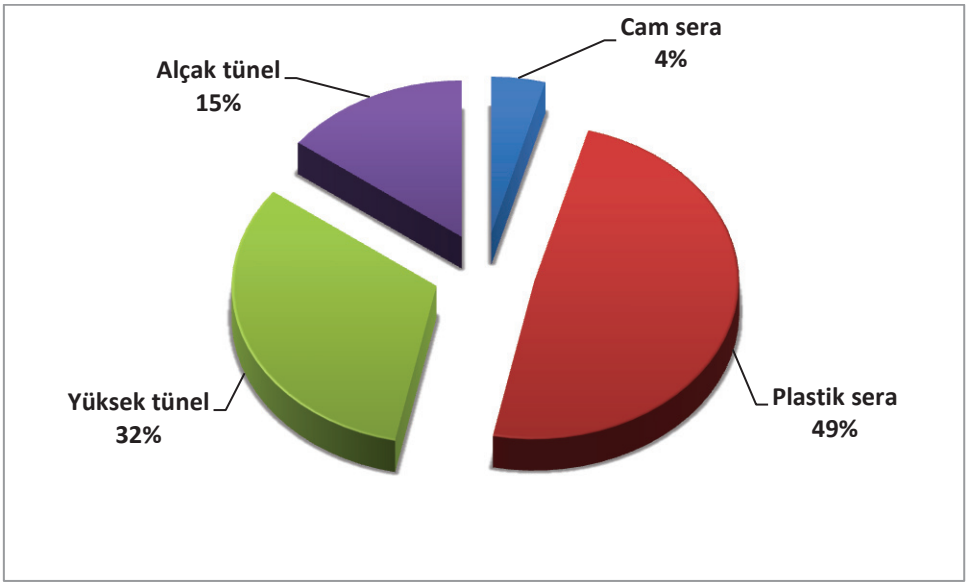
Tablo 48: İlçelere Göre Örtü Altı Tarım Faaliyetleri (2013)

	Sera Alanı		Ekilen Alan		Üretim	
	(Dekar)	Pay (%)	(Dekar)	Pay (%)	(Ton)	Pay (%)
Tarsus	41,198	27.7	40,826	27.4	243,630	23.5
Anamur	37,320	25.1	37,440	25.1	198,763	19.2
Akdeniz	33,548	22.5	33,520	22.5	254,210	24.5
Erdemli	16,451	11.1	16,925	11.4	173,920	16.8
Bozyazı	10,015	6.7	10,015	6.7	69,942	6.7
Silifke	4,605	3.1	4,605	3.1	42,067	4.1
Aydıncık	3,802	2.6	3,802	2.6	39,290	3.8
Mezitli	1,631	1.1	1,605	1.1	13,857	1.3
Gülnar	120	0.1	120	0.1	898	0.1
Yenişehir	50	0.0	50	0.0	578	0.1
Toroslar	19	0.0	19	0.0	65	0.0
Mut	15	0.0	15	0.0	225	0.0
Çamlıyayla	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Toplam	**148,774**	**100.0**	**148,942**	**100.0**	**1,037,445**	**100.0**

Not: Ekilen alan ve üretime birden fazla ekilişler dahildir.
Kaynak: TÜİK

İl örtü altı üretim faaliyetlerinde plastik sera yöntemi daha yoğun olarak kullanılmaktadır. 2013 yılı itibariyle il örtü altı tarım faaliyetlerinin %49'u plastik sera, %32'si yüksek tünel, %15'i alçak tünel ve %4'ü de cam sera olarak gerçekleştirilmektedir. Plastik sera uygulaması başta Anamur olmak üzere Erdemli, Tarsus ve Bozyazı ilçelerinde; yüksek tünel uygulaması başta Akdeniz olmak üzere Anamur ve Tarsus ilçelerinde; alçak tünel uygulaması başta Tarsus (%88) olmak üzere Anamur ve Bozyazı ilçelerinde ve cam sera uygulaması da başta Aydıncık (%59) olmak üzere Bozyazı, Anamur ve Silifke ilçelerinde yoğun olarak kullanılmaktadır.

Grafik 25: Mersin İlindeki Seraların Türlerine Göre Dağılımı (2013)

Kaynak: TÜİK

Organik Tarım:

Organik Tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermekte olup, esas olarak sentetik kimyasal tarım ilaçları, hormonlar ve mineral gübrelerin kullanımını yasaklaması yanında, organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırma, doğal düşmanlardan faydalanmayı tavsiye eden, üretimde sadece miktar artışının değil aynı zamanda ürün kalitesinin de yükselmesini amaçlayan alternatif bir üretim şeklidir.

Bitkisel üretimde; uygun yöntemlerle minimum toprak işleme, toprak verimliliğinin korunmasına ve artırılmasına yönelik çalışmalar, kimyasal gübre yerine organik gübre kullanımı, dayanıklı, sağlıklı tohum ve bitki çeşitlerinin seçimi, uygun ekim-dikim yöntemi, bitki korumada ekolojik yöntem ve girdi kullanımı ve hasat, depolama, işleme ve paketleme faaliyetlerinin ekolojik yöntemler içinde yürütülmesi olarak özetlenebilecek olan organik tarım, hayvansal üretimde ise, sağlıklı hayvan yetiştiriciliği, uygun ahır koşulları, organik yemlerden yararlanma ve damızlık ve ırk seçiminde ekolojik uygunluk olarak özetlenebilmektedir.

Ekolojik Tarım Avrupa'da 1910'larda uygulanmaya başlamış, kontrollü üretim 1930'lu yıllarda yaygınlaşmış ve 1970'li yıllarda ticari anlamda önem arz etmeye başlamıştır. Ekolojik Tarım uygulanan alanlar Avrupa ülkelerindeki tarım alanlarının %2-3'ü dolayındadır. Ekolojik tarım faaliyetleri her yıl yaklaşık %20-30'luk büyüme göstermektedir. Önümüzdeki 10 yıl içinde

dünya ticaret hacminin 11 milyar USD'den 100 milyar USD'ye yükseleceği tahmin edilmektedir.

Ülkemizde organik tarım uygulamaları 1984-1985 yıllarında başlamış, ilk uygulamalar Türkiye'nin geleneksel ihraç ürünlerinden kuru incir ve kuru üzüm üzerinden Ege Bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu ürünlere kuru kayısı, fındık gibi ürünler de katılarak uygulama, farklı bölgelere yayılmıştır. Ekolojik Tarım hareketini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla, 1992 yılında Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği (ETO) kurulmuştur. ETO'nun da katkılarıyla "Bitkisel ve Hayvansal Tarım Ürünlerinin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik", Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 18 Aralık 1994 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde üretilen ekolojik ürünler büyük ölçüde yurt dışı pazarlara gönderildiğinden, ekolojik ürün üretim miktarı ve çeşitliliği yurt dışından gelen talepler doğrultusunda şekillenmektedir. İhracat organizasyonunun gerekliliğinden dolayı üretimler organizasyon kuruluşları tarafından sözleşmeli olarak çiftçilere yaptırılmaktadır. Sözleşmeli tarım üreticilere fiyat ve satış garantisi getirerek avantaj sağlamaktadır. Yapılan sözleşmede taraflar üretim ile ilgili koşulları, fiyat ve varsa prim miktarını açıklayarak mahkemeye başvurma hakkı saklı olmak koşulu ili kanuni güvence altına alınmaktadır. Ekolojik üretimde belirli yasakların olması ve 2-3 yıllık bir geçiş sürecinden sonra ekolojik üretime geçilebilmesi, uzun dönem üretim planlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle yapılan araştırmaların yasal geçerliliğinin olması ve tarafların kurallara uyması ekolojik tarımın başarısı için çok önemli görülmektedir.

Kontrol ve sertifikasyon, organik tarımın önemli basamaklarından biridir. İç ve dış piyasalarda bir ürünün organik olarak satılabilmesi için Organik Ürün Sertifikası'na sahip olması gerekmektedir. Sertifika sistemi ürünlerin ekolojik standartlara göre üretildiğinin, işlendiğinin, paketlendiğinin garantisini vermektedir.[5]

[5] Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş, İzmir İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012.

Tablo 49: Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye'de Organik Tarımın Gelişimi

	2004	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mersin							
Çiftçi Sayısı	165	309	423	376	320	256	365
Üretim Alanı (hektar)	8,203	5,970	15,042	7,458	9,956	18,668	14,396
Üretim (ton)	7,308	12,354	11,370	12,477	12,969	8,492	11,964
TR62 Bölgesi							
Çiftçi Sayısı	179	360	507	468	443	376	580
Üretim Alanı (hektar)	8,365	7,793	18,523	11,015	18,449	55,296	52,885
Üretim (ton)	11,587	19,517	25,084	22,897	24,094	20,103	25,522
Türkiye							
Çiftçi Sayısı	12,751	16,276	14,926	35,565	42,097	42,460	54,635
Üretim Alanı (hektar)	209,573	174,283	166,883	501,641	510,033	614,618	702,909
Üretim (ton)	377,615	568,128	530,224	983,715	1,343,737	1,659,543	1,750,127
Mersin/TR62 B. Pay (%)							
Çiftçi Sayısı	92.2	85.8	83.4	80.3	72.2	68.1	62.9
Üretim Alanı (hektar)	98.1	76.6	81.2	67.7	54.0	33.8	27.2
Üretim (ton)	63.1	63.3	45.3	54.5	53.8	42.2	46.9
Mersin/Türkiye Pay (%)							
Çiftçi Sayısı	1.3	1.9	2.8	1.1	0.8	0.6	0.7
Üretim Alanı (hektar)	3.9	3.4	9.0	1.5	2.0	3.0	2.0
Üretim (ton)	1.9	2.2	2.1	1.3	1.0	0.5	0.7

Kaynak: TÜİK

Mersin, tarımsal yapısı ve üretim alışkanlıkları, ürün çeşitliliği, farklı agro-ekosistemlere sahip oluşu dikkate alındığında organik tarım ürünleri açısından da şanslı gözükmektedir. Ancak tüm bölgelerde olduğu gibi, işletmelerin küçük ve parçalı oluşu, üreticilerin gelir ve eğitim düzeylerinin düşük oluşu organik tarım uygulamalarında da önemli darboğazlar olarak ortaya çıkmaktadır. Organik tarım yapmanın önündeki önemli zorluklardan birisi de birbirine yakın bahçelerde üretim yapılması ve diğer bahçelerde kullanılan ilaçlamanın organik tarım yapılan bahçeleri de olumsuz etkilemesidir (Mersin Tarım Master Planı).

2012 yılı itibariyle Mersin ilinde 14,396 hektar alanda 365 çiftçi organik tarım faaliyetiyle uğraşmaktadır. Türkiye organik tarım alanlarının %2'si, organik tarım üretiminin ‰7'si ve organik tarımla uğraşan çiftçilerin ‰7'si Mersin'de bulunmaktadır. İlde üretilen organik tarım ürünleri arasında üzüm, muz ve kocayemiş ilk sıralarda yer almakta olup, buğday, zeytin, nohut, çilek, elma, erik, limon, mandalina, portakal, yaban mersini ve kekik organik tarımı yapılan başlıca ürünler arasındadır. Hemen hemen her ilçede organik tarım faaliyetleri bulunan Mersin'de, ilçeler bazında Mut, Gülnar, Erdemli ve Silifke gerek organik tarıma ayrılan alan gerekse üretici sayısı açısından önde gelen ilçeler arasındadır. 2012 yılı verilerine göre Mersin ili organik tarım faaliyeti yapılan iller bazında değerlendirildiğinde, üretim

alanının büyüklüğü açısından 12. sırada yer alırken gerek organik tarımla uğraşan çiftçi sayısı gerekse üretim miktarı açısından da 25. sırada yer almaktadır.

Mersin ili organik tarımının Türkiye genelinden aldığı payın yıllar itibariyle artış gösteremediği, hatta işletmelerin küçük ve parçalı oluşu, üreticilerin gelir ve eğitim düzeylerinin düşük oluşu, birbirine yakın bahçelerde üretim yapılması nedeniyle diğer bahçelerde kullanılan ilaçlamanın organik tarım yapılan bahçeleri olumsuz etkilemesi vb. nedenlerle azalışlar gerçekleştiği görülmektedir. 2004-2012 ildeki organik tarım faaliyetinde bulunan çiftçilerin Türkiye genelindeki organik tarım çiftçileri içindeki payı %1.3'den ‰7'ye düşerken, üretim alanının Türkiye içindeki payı %3.9'dan %2.0'a, üretim miktarının payı ise %1.9'dan ‰7'ye düşmüştür.

2.3.1.6. Tarımsal Araç ve Gereç Durumu

Mersin'de tarımsal üretim faaliyetlerinde alet ve makine kullanımı oldukça yaygındır. İlde 1991 yılında 13,575 adet traktör bulunurken, traktör sayısı 1991-2013 dönemini kapsayan 22 yıllık süre içinde %68 oranında artarak 2013'de 22,865 adete yükselmiştir. Mersin 2013 yılı itibarıyla TR62 Bölgesi traktör sayısının %45.6'sını oluştururken, Türkiye genelinin ise %1.9'unu teşkil etmektedir.

İl topraklarının düz ve traktörle işlemeye elverişli olmasının yanı sıra ülke genelinde tarımsal üretimde makineleşme ve modernizasyon çalışmalarının hızlı bir şekilde gelişmesi, ilde traktör sayısıyla birlikte diğer tarımsal araç ve gereç sayısında da ciddi artışlara neden olmuştur. İlde traktör sayısındaki hızlı artışın doğal sonucu olarak traktör başına düşen tarım arazisi miktarı da düşmüştür. Nitekim 1995 yılında traktör başına düşen tarım arazisi 298 dekar iken, 2013 yılında 173 dekar olmuştur. 2013 yılı itibarıyla Türkiye genelinde traktör başına düşen tarım alanı miktarı 196 dekar iken, TR62 Bölgesi'nde 174 dekardır

Diğer modern tarım araçlarındaki mevcut durum incelendiğinde, birçok tarımsal araç kullanımında Mersin'in hem Türkiye hem de bölge ortalamasına göre daha iyi bir görünüme sahip olduğu dikkati çekerken; biçerdöver, hububat ekim makinası, mısır silaj makinası, balya makinası, pamuk toplama makinası, motopomp gibi bazı tarımsal araç kullanımında ise Mersin'in Türkiye ortalamasından daha kötü bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda Mersin ilinde bulunan tarım araç-gereçleri ile ilin TR62 Bölgesi ve Türkiye içindeki yeri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 50: Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı (2013)

	Miktar (Adet)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	TR62 Bölgesi (2)	Mersin (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Traktör	1,213,560	50,171	22,865	1.9	45.6
Biçerdöver	15,486	1,150	18	0.1	1.6
Kulaklı Traktör Pulluğu	1,045,122	35,423	14,804	1.4	41.8
Diskli Traktör Pulluğu	68,773	3,105	2,041	3.0	65.7
Diskli Anız Pulluğu (Vanvey)	44,387	1,860	655	1.5	35.2
Kulaklı Anız Pulluğu	39,909	1,737	802	2.0	46.2
Toprak Frezesi (Rotovatör)	46,716	1,920	1,581	3.4	82.3
Kültüvatör	503,786	29,225	8,102	1.6	27.7
Merdane	83,487	2,161	672	0.8	31.1
Diskli Tırmık (Diskarolar)	232,278	7,957	715	0.3	9.0
Dişli Tırmık	343,906	2,530	1,928	0.6	76.2
Kombikürüm (Karma Tırmık)	24,495	559	389	1.6	69.6
Traktörle Çekilen Hububat Ekim Makinası	131,471	2,438	297	0.2	12.2
Kombine Hububat Ekim Makinası	202,915	2,838	571	0.3	20.1
Çiftlik Gübresi Dağıtma Makinası	2,915	131	62	2.1	47.3
Kimyevi Gübre Dağıtma Makinası	389,918	18,846	3,184	0.8	16.9
Balya Makinası	18,024	525	150	0.8	28.6
Tınaz Makinası	10,710	85	39	0.4	45.9
Mısır Silaj Makinası	21,887	284	85	0.4	29.9
Yerfıstığı Hasat Makinası	295	92	27	9.2	29.3
Pamuk Toplama Makinası	950	110	7	0.7	6.4
Yem Hazırlama Makinası	25,891	341	230	0.9	67.4
Sırt Pulverizatörü	612,626	34,136	27,766	4.5	81.3
Sedyeli, Motorlu Pulverizatör Tozlayıcı Atomizör	14,325	1,322	1,019	7.1	77.1
Kuyruk Milinden Hareketli Pulverizatör	312,651	13,568	5,753	1.8	42.4
Motorlu Pulverizatör	80,457	5,653	4,761	5.9	84.2
Tozlayıcı	19,307	1,250	925	4.8	74.0
Atomizör	116,789	1,531	1,089	0.9	71.1
Santrifüj Pompa	108,872	7,375	3,537	3.2	48.0
Elektropomp	192,378	15,677	14,756	7.7	94.1
Motopomp (Termik)	194,154	3,548	1,071	0.6	30.2
Derin Kuyu Pompa	148,675	4,976	3,300	2.2	66.3
Yağmurlama Tesisi	240,253	14,188	9,693	4.0	68.3
Krema Makinası	197,520	6,549	3,929	2.0	60.0
Süt Sağım Tesisi	8,182	337	290	3.5	86.1
Süt Sağım Makinası (Seyyar)	268,164	5,269	3,612	1.3	68.6
Römork (Tarım Arabası)	1,109,917	44,384	18,430	1.7	41.5
Su Tankeri (Tarımda Kullanılan)	208,544	16,264	5,630	2.7	34.6
Dip Kazan (Subsoiler)	30,401	3,168	398	1.3	12.6
Rototiller	11,942	176	89	0.7	50.6
Pnömatik Ekim Makinası	30,921	3,010	1,430	4.6	47.5
Üniversal Ekim Makinası (Mekanik)	61,922	3,816	1,798	2.9	47.1
Fide Dikim Makinası	13,894	98	28	0.2	28.6
Sap Döver Ve Harman Makinası (Batöz)	181,320	3,155	2,133	1.2	67.6
Motorlu Tırpan	65,013	1,803	1,793	2.8	99.4
Ürün Sınıflandırma Makinası	14,371	112	105	0.7	93.8
Yem Dağıtıcı Römork	2,052	68	58	2.8	85.3
Damla Sulama Tesisi	318,413	40,132	38,493	12.1	95.9
Kepçe (Tarımda Kullanılan)	42,470	652	66	0.2	10.1

Kaynak: TÜİK

2.3.1.7. Gübre Kullanımı

Mersin ilinde kimyevi gübre kullanımı 105 bin ton civarında olup, Mersin, TR62 Bölgesi kimyasal gübre tüketiminin %22.8'ini, Türkiye toplam tüketiminin de %1.8'ini oluşturmaktadır.

İlde hektar başına kimyevi gübre kullanımı Türkiye ortalamasının üzerinde iken bölge ortalamasının altındadır. 2013 yılı itibarıyla Mersin'de hektar başına kullanılan gübre miktarı (saf bitki besin maddesi olarak) 105 kilogram iken, TR62 Bölgesi'nde 210 kg, Türkiye genelinde ise 97 kg'dır.

Tablo 51: Kimyevi Gübre Tüketimi (Ton)

	2000	2005	2010	2012	2013	% Değişim	
						2013/2012	2013/2000
Türkiye	5,294,202	5,198,779	4,968,058	5,339,893	5,813,612	8.9	9.8
TR62 Bölgesi	509,882	516,835	447,870	464,448	465,045	0.1	-8.8
Mersin	126,152	125,832	111,078	102,221	105,958	3.7	-16.0
Mersin/TR62 B. (%)	24.7	24.3	24.8	22.0	22.8		
Mersin/Türkiye (%)	2.4	2.4	2.2	1.9	1.8		

Kaynak: T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

2.3.1.8. Hayvancılık

Hayvancılık sektörü, yeterli ve dengeli beslenme, milli gelire yaptığı katkı, sağladığı döviz ve döviz tasarrufu, kırsal nüfusun önemli bir kesimi için geçim kaynağı olması itibarıyla ülkemiz açısından çok önemli bir yere sahiptir.

Mersin ili tarımsal faaliyetleri içinde hayvancılık, bitkisel üretime kıyasla, daha az gelişmiştir. İl toprakları içerisinde mera alanlarının azlığı ve tarım alanlarının bitkisel üretime elverişliliği çiftçi ailelerini genel olarak bitkisel üretime yönlendirmiştir. 2001 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre Mersin'de, tarımsal işletmelerin %0.5'lik bölümünde yalnızca hayvancılık faaliyetleri yapılmakta iken, %49.6'lık bölümünde bitkisel üretimle birlikte hayvancılık yapılmaktadır. Mersin'de işletme başına düşen küçükbaş ve büyükbaş hayvan sayıları hem TR62 Bölgesi hem de Türkiye genelinin altındadır. İlde tarımsal işletme başına 4.7 adet küçükbaş hayvan, 1.3 adet de büyükbaş hayvan düşerken, Türkiye genelinde tarımsal işletme başına 9 adet küçükbaş hayvan, 3.6 adet de büyükbaş hayvan düşmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Mersin ilinde 2013 yılı itibarıyla 5.4 milyar TL olarak gerçekleşen tarımsal üretim değerinin %22.4'ünü hayvancılık üretim değeri oluşturmaktadır.

İl genelinde gerçekleşen 1.2 milyar TL hayvancılık üretim değerinin %76'sını canlı hayvanlar, %24'ünü de hayvansal ürünler üretimi teşkil etmektedir.

İl hayvansal ürünler üretiminin gelişimi incelendiğinde 2011-2013 döneminde hayvansal ürünler üretimi %0.3 oranında arttığı görülmektedir. Aynı dönemde Türkiye genelinde hayvansal ürünler üretimi %5 oranında azalış gösterirken, TR62 Bölgesi hayvansal ürünler üretiminde %12 oranında artış olmuştur.

2013 yılı itibarıyla Mersin ilinde gerçekleşen hayvansal ürünler üretim değeri TR62 Bölgesi'nin %42'sini, Türkiye genelinin ise %0.7'gibi düşük bir kısmını oluşturmaktadır. Mersin hayvansal ürünler üretim değerinin büyüklüğü açısından iller arası sıralamada 31. sırada yer almaktadır.

Tablo 52: Hayvansal Ürünler Üretim Değeri (Milyon TL)

Yıllar	Türkiye (1)		TR62 Bölgesi (2)		Mersin (3)		Pay (Üretim Değeri %)	
	Üretim Değeri	Kişi Başı Değer (TL)	Üretim Değeri	Kişi Başı Değer (TL)	Üretim Değeri	Kişi Başı Değer (TL)	(3)/(1)	(3)/(2)
2002	9,400	137	336	95	163	100	1.7	48.5
2003	13,443	195	341	96	184	113	1.4	54.0
2004	15,574	224	393	111	226	139	1.5	57.5
2005	16,506	237	475	133	260	161	1.6	54.7
2006	18,898	269	534	149	271	169	1.4	50.7
2007	22,922	325	607	168	285	178	1.2	47.0
2008	23,817	333	683	188	315	197	1.3	46.1
2009	26,611	367	787	212	336	205	1.3	42.7
2010	38,128	517	1,475	395	506	307	1.3	34.3
2011	42,572	570	616	163	288	173	0.7	46.8
2012	49,322	652	740	194	338	201	0.7	45.7
2013	40,459	528	689	179	289	170	0.7	42.0

Not 1: 2002-2006 dönemine ilişkin kişi başına hayvansal ürünler üretim değerleri hesaplanırken, 2000-2007 yılları arası nüfus artış oranlarına göre hesap edilen nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır.
Not 2: Hayvansal ürünlerden kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri üretim miktarları il ve bölge bazında olmadığı için bu ürünlerin il ve bölge üretim değeri hesaplanamamıştır. Bu nedenle 2011 yılı ve sonrası il ve bölge üretim değerleri, önceki yıllarla karşılaştırılmamalıdır.
Kaynak: TÜİK

Mersin ili hayvansal ürünler üretiminde kişi başına düşen değerler incelendiğinde, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değerinin TR62 Bölgesi ortalamasına yakın, Türkiye ortalamasının ise altında olduğu görülmektedir. 2013 yılı itibarıyla Mersin'de gerçekleşen kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri 170 TL iken, bu değer TR62 Bölgesi'nde 179 TL,

Türkiye genelinde ise 528 TL'dir. Kişi başına hayvansal ürünler üretim değeri 2011-2013 döneminde Mersin'de %1.7 oranında azalış gösterirken, Türkiye genelinde %7.4 oranında azalmıştır. Aynı dönemde TR62 Bölgesi'nde kişi başına düşen hayvansal üretim değeri ise %10 oranında artış göstermiştir.

Hayvansal ürünler üretim değeri açısından iller arası sıralamada 31. sırada yer alan Mersin, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretim değeri açısından arka sıralarda bulunmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Mersin, kişi başına düşen hayvansal ürünler üretiminde iller arası sıralamada 73. sırada yer almaktadır.

2.3.1.8.1. Hayvan Varlığı

Mersin ili hayvan varlığı içerisinde ağırlıklı olarak küçükbaş hayvanlardan başta keçi olmak üzere koyun bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği de hayvancılık faaliyetleri açısından önem taşımaktadır. İlde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde melez ve kültür ırkı sığır yetiştiriciliği ön plandadır. Mersin'de genel olarak bitkisel üretimle birlikte yapılan hayvancılık ve özellikle keçi, koyun ve sığır yetiştiriciliği çiftçi aileleri için önemli bir ekonomik uğraştır.

2013 yılı itibarıyla Mersin'de canlı hayvan değeri 929 Milyon TL düzeyinde olup, Mersin, Türkiye canlı hayvan değerinin %1.6'lık bölümünü, TR62 Bölgesi canlı hayvan değerinin de %50.4'ünü oluşturmaktadır. Mersin canlı hayvan değerinin büyüklüğü açısından iller arası sıralamada 22. sırada yer almaktadır.

Kişi başına düşen canlı hayvan değerleri incelendiğinde, Mersin'in TR62 Bölgesi'nin üstünde, Türkiye kişi başına düşen canlı hayvan değerinin ise altında bir değere sahip olduğu görülmektedir. 2013 yılı itibarıyla Mersin'de kişi başına düşen canlı hayvan değeri 545 TL iken, bu değer TR62 Bölgesi'nde 478 TL, Türkiye genelinde ise 752 TL'dir. Kişi başına canlı hayvan değeri 2002-2013 döneminde Mersin'de %292 oranında artış gösterirken, artış oranı TR62 Bölgesi'nde %364, Türkiye genelinde ise %392 olarak gerçekleşmiştir.

Canlı hayvan değeri açısından iller arası sıralamada 22. sırada yer alan Mersin, kişi başına düşen canlı hayvan değeri açısından arka sıralarda bulunmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Mersin, kişi başına düşen canlı hayvan değeri açısından iller arası sıralamada 65. sırada yer almaktadır.

Tablo 53: Canlı Hayvan Değeri (Milyon TL)

Yıllar	Türkiye (1)		TR62 Bölgesi (2)		Mersin (3)		Pay (Canlı Hayvan Değeri %)	
	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	Değeri	Kişi Başı Değer (TL)	Değer	Kişi Başı Değer (TL)	(3)/(1)	(3)/(2)
2002	10,471	153	364	103	227	139	2.2	62.4
2003	14,381	208	514	145	324	199	2.3	63.0
2004	18,395	265	648	182	412	255	2.2	63.6
2005	20,919	300	532	149	255	158	1.2	47.9
2006	22,943	327	584	163	268	167	1.2	45.9
2007	24,666	349	664	184	323	202	1.3	48.6
2008	25,521	357	749	207	351	219	1.4	46.9
2009	28,146	388	887	240	406	248	1.4	45.8
2010	46,873	636	1,549	415	757	459	1.6	48.9
2011	60,077	804	1,943	515	912	547	1.5	46.9
2012	63,547	840	2,346	616	1,118	664	1.8	47.7
2013	57,656	752	1,842	478	929	545	1.6	50.4

Not: 2002-2006 dönemine ilişkin kişi başına canlı hayvan değerleri hesaplanırken, 2000-2007 yılları arası nüfus artış oranlarına göre hesap edilen nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır.
Kaynak: TÜİK

Büyükbaş Hayvan Varlığı

Mersin ili büyükbaş hayvan varlığı içinde sığır ağırlıklı bir yer tutmakta olup manda yok denecek kadar azdır. TÜİK 2013 yılı verilerine göre ilde toplam 127,740 baş sığır bulunmaktadır. İl sığır varlığının yapısı incelendiğinde ağırlığın melez ve kültür ırkı sığırlarda olduğu dikkat çekmektedir. İl sığır mevcudunun yaklaşık olarak %61'i kültür melezi, %35'i kültür, %4'ü de yerli ırk sığırdan oluşmaktadır. Sığır varlığının yapısı Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, 2013 yılı itibarıyla il kültür ırkı sığır varlığı oranının Türkiye genelinin (%41) altında olduğu dikkati çekerken, melez ırk sığırlarda Türkiye ortalamasının (%42) üstünde bir sığır varlığına sahip olduğu görülmektedir. Mersin ili sığır varlığının ilçeler itibarıyla dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 54: Mersin İli Sığır Varlığı (2013)

İlçe Adı	Kültür		Melez		Yerli		Toplam	
	Baş	%	Baş	%	Baş	%	Baş	%
Anamur	0	0.0	3,079	4.0	0	0.0	3,079	2.4
Aydıncık	622	1.4	155	0.2	0	0.0	777	0.6
Bozyazı	476	1.1	1,634	2.1	80	1.5	2,190	1.7
Çamlıyayla	0	0.0	1,765	2.3	390	7.1	2,155	1.7
Erdemli	355	0.8	9,410	12.2	0	0.0	9,765	7.6
Gülnar	6,839	15.2	4,344	5.6	142	2.6	11,325	8.9
Mut	21,373	47.5	0	0.0	0	0.0	21,373	16.7
Silifke	3,545	7.9	10,407	13.5	0	0.0	13,952	10.9
Tarsus	8,400	18.7	29,821	38.6	3,782	69.1	42,003	32.9
Akdeniz	0	0.0	11,876	15.4	0	0.0	11,876	9.3
Mezitli	1,127	2.5	1,667	2.2	1,080	19.7	3,874	3.0
Toroslar	1,545	3.4	3,069	4.0	0	0.0	4,614	3.6
Yenişehir	757	1.7	0	0.0	0	0.0	757	0.6
Toplam	**45,039**	**100.0**	**77,227**	**100.0**	**5,474**	**100.0**	**127,740**	**100.0**

Kaynak: TÜİK

Toplam sığır varlığı bakımından ilk sırada Tarsus ilçesi yer alırken bunu Mut, Silifke, Akdeniz ve Gülnar ilçeleri izlemektedir. İl sığır varlığı içinde Tarsus ilçesinin payı %32.9, Mut ilçesinin payı %16.7, Silifke ilçesinin payı %10.9, Akdeniz ilçesinin payı %9.3 ve Gülnar ilçesinin payı da %8.9'dur. Bu beş ilçe Mersin ili sığır varlığının yaklaşık olarak %79'unu oluşturmaktadır. Mersin ili sığır varlığı içinde payı az olan ilçeler ise Yenişehir (%0.6), Aydıncık (%0.6), Bozyazı (%1.7) ve Çamlıyayla'dır (%1.7).

İlçeler itibarıyla değerlendirildiğinde kültür ırkı sığırın en çok olduğu ilçe Mut ilçesidir. 21,373 baş kültür ırkı sığıra sahip olan Mut ilçesi, Mersin ili kültür ırkı sığır varlığının %47.5'ini oluşturmaktadır.

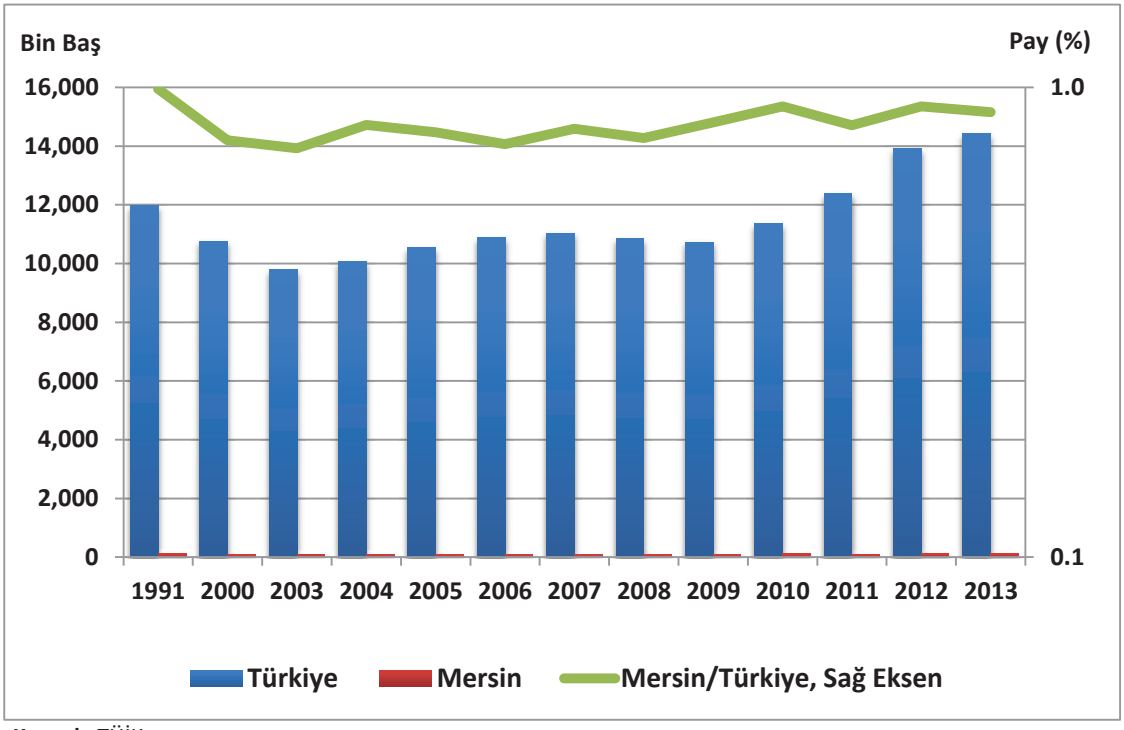
Mersin ili sığır varlığı geçmiş yıllar itibarıyla incelendiğinde, sığır sayısının 1991-2013 dönemi boyunca toplam olarak 8,690 baş artış gösterdiği ve dönem boyunca sığır varlığındaki artışın %7.3 olduğu görülmektedir. Aynı dönem içinde Türkiye genelindeki sığır varlığı ise %20.4 oranında artış kaydetmiştir. Mersin ili sığır varlığının Türkiye içindeki payına bakıldığında ise 1991 yılı itibarıyla Türkiye sığır varlığının %1'ini oluşturan Mersin'in payının yıllar itibarıyla azalış gösterdiği ve 2013 yılında %0.9 seviyesine gerilediği dikkati çekmektedir.

Tablo 55: Sığır Varlığının Gelişimi

Yıllar	Türkiye		Mersin		Mersin/Türkiye (%)
	Baş	% Değişim	Baş	% Değişim	
1991	11,972,923	-	119,050		0.99
1995	11,789,000	-1.5	108,940	-8.5	0.92
2000	10,761,000	-8.7	83,200	-23.6	0.77
2005	10,526,440	-2.2	84,497	1.6	0.80
2010	11,369,800	8.0	103,640	22.7	0.91
2011	12,386,337	8.9	102,928	-0.7	0.83
2012	13,914,912	12.3	126,802	23.2	0.91
2013	14,415,257	3.6	127,740	0.7	0.89

Kaynak: TÜİK

Grafik 26: Sığır Varlığının Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Küçükbaş Hayvan Varlığı

Mersin ili küçükbaş hayvan varlığı içerinde ağırlıklı olarak keçi (kıl) yer almaktadır. İlde küçükbaş hayvan varlığının %60.8'ini keçi, %39.2'sini de koyun oluşturmaktadır.

2013 yılı itibarıyla il genelinde 640,302 baş keçi bulunurken, ilde bulunan keçilerin tamamı kıl keçisinden oluşmaktadır. İl keçi varlığı ise başta Tarsus olmak üzere Mut, Silifke, Erdemli ve Gülnar ilçelerinde bulunmaktadır. Bu beş ilçe, il keçi varlığının yaklaşık olarak %70'ine sahip bulunmaktadır.

2013 yılı itibarıyla il genelindeki koyun varlığı ise 413,403 baştır. İlde bulunan koyunların tamamına yakın kısmı (%99'u) yerli cins koyunlardan oluşmaktadır. Koyun varlığının ilçeler itibarıyla dağılımı incelendiğinde, Tarsus, ilçesinin en çok koyun varlığına sahip olduğu görülürken, bunu Mut, Akdeniz ve Erdemli ilçelerinin izlediği dikkati çekmektedir. Bu dört ilçe, il koyun varlığının yaklaşık olarak %73'üne sahip bulunmaktadır.

Aşağıdaki tabloda Mersin ili küçükbaş hayvan varlığının ilçeler itibarıyla dağılımı verilmektedir.

Tablo 56: Mersin İli Küçükbaş Hayvan Varlığı (2013)

İlçe Adı	Koyun		Keçi	
	Baş	%	Baş	%
Anamur	15,085	3.6	25,380	4.0
Aydıncık	620	0.1	55,200	8.6
Bozyazı	10,904	2.6	33,483	5.2
Çamlıyayla	21,480	5.2	13,140	2.1
Erdemli	35,100	8.5	70,000	10.9
Gülnar	7,256	1.8	65,057	10.2
Mut	97,798	23.7	104,226	16.3
Silifke	16,150	3.9	86,583	13.5
Tarsus	131,706	31.9	122,975	19.2
Akdeniz	37,900	9.2	4,610	0.7
Mezitli	9,937	2.4	3,015	0.5
Toroslar	17,723	4.3	45,000	7.0
Yenişehir	11,744	2.8	11,633	1.8
Toplam	**413,403**	**100.0**	**640,302**	**100.0**

Kaynak: TÜİK

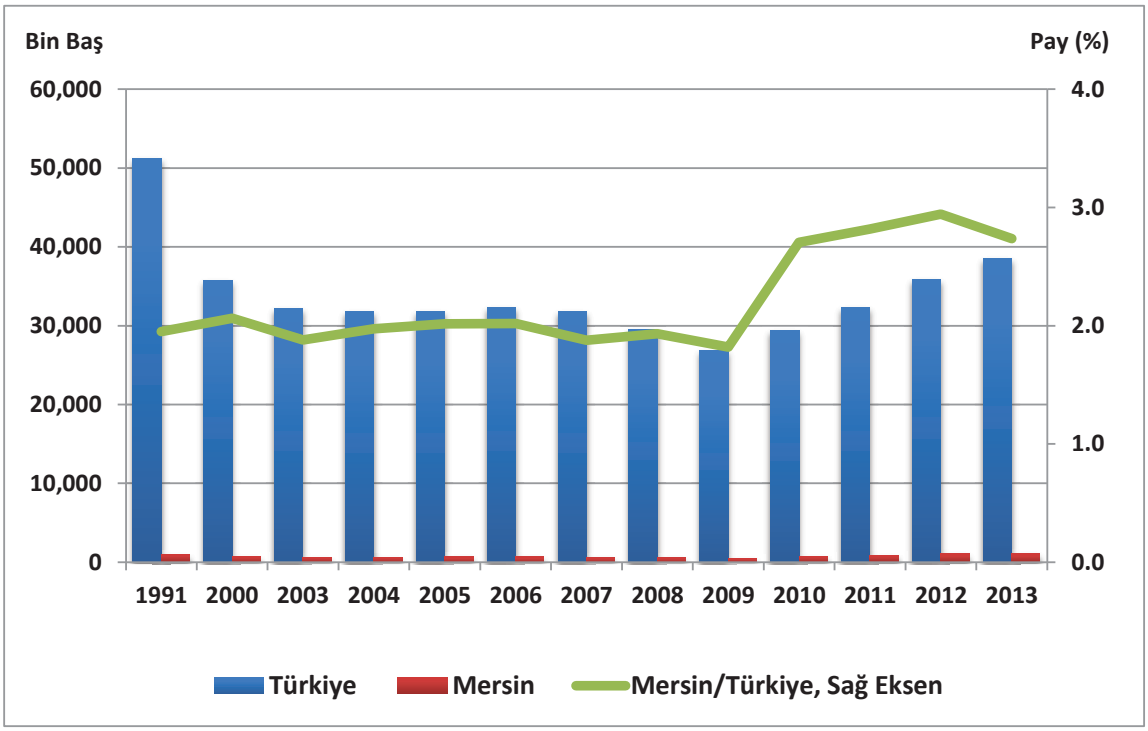
İl küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde gerek koyun gerekse kıl keçisi varlığı, Türkiye genelinde olduğu gibi, 2005 yılına kadar devamlı bir şekilde azalış göstermiştir. Nitekim 1991-2005 döneminde Mersin ili koyun varlığı %29 azalırken, keçi varlığı %39 oranında azalış kaydetmiştir. Aynı dönemde Türkiye genelinde koyun varlığındaki azalış %38 olurken, keçi varlığındaki azalış %39 oranında gerçekleşmiştir. 2005 yılından sonra Mersin'de gerek koyun gerekse keçi varlığında yıllar itibariyle artış yaşanırken, bu artış Türkiye genelinin üzerinde gerçekleşmiştir. 2005-2013 döneminde Mersin ili koyun varlığındaki artış %71 iken, keçi varlığı %60 oranında artmıştır. Aynı dönemde Türkiye genelinde koyun ve keçi varlığındaki artış sırasıyla %16 ve %42 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 57: Mersin İli Küçükbaş Hayvan Varlığının Gelişimi

Yıllar	Koyun			Keçi		
	Baş	Değişim		Baş	Değişim	
		Baş	%		Baş	%
1991	339,516	-	-	658,468	-	-
1995	307,500	-32,016	-9.4	595,040	-63,428	-9.6
2000	280,510	-26,990	-8.8	455,810	-139,230	-23.4
2005	241,465	-39,045	-13.9	399,820	-55,990	-12.3
2010	237,397	-4,068	-1.7	557,100	157,280	39.3
2011	292,993	55,596	23.4	617,050	59,950	10.8
2012	393,309	100,316	34.2	660,325	43,275	7.0
2013	413,403	20,094	5.1	640,302	-20,023	-3.0

Kaynak: TÜİK

Grafik 27: Küçükbaş Hayvan Varlığının Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Kümes Hayvanları Varlığı

Mersin'de kümes hayvanları yetiştiriciliğinde daha ziyade et tavukçuluğu ön plandadır. İlde et tavukçuluğu Anamur, Aydıncık, Bozyazı ve Gülnar ilçelerinin dışında kalan bütün ilçelerde yapılmakla birlikte, başta Tarsus olmak üzere Akdeniz ve Çamlıyayla ilçelerinde daha yaygındır. Bu üç ilçe ildeki et tavuğu varlığının %79'unu oluşturmaktadır.

Yumurta tavukçuluğu da il hayvansal faaliyetlerinde önem arz eden diğer bir koldur. Yumurta tavukçuluğunda Toroslar ilçesi ön plana çıkmaktadır. Toroslar ilçesi 2013 yılı itibarıyla ildeki yumurta tavuğu varlığının %91'ini teşkil etmektedir.

Mersin ilinde diğer kanatlı hayvan (ördek, hindi, kaz) yetiştiriciliği ise yok denecek kadar azdır.

Tablo 58: İlçeler İtibariyle Kümes Hayvanları Varlığı (Adet) (2013)

İlçe Adı	Et Tavuğu	Yumurta Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
Anamur	0	40,100	55	53	53
Aydıncık	0	2,100	20	0	18
Bozyazı	0	5,300	140	30	120
Çamlıyayla	1,100,000	7,500	0	0	25
Erdemli	32,000	27,000	250	100	150
Gülnar	0	1,810	105	17	115
Mut	150,000	4,000	0	0	0
Silifke	140,000	0	671	141	356
Tarsus	2,824,124	111,625	2,600	0	1,400
Akdeniz	1,324,000	0	0	0	0
Mezitli	450,000	0	250	270	300
Toroslar	420,500	1,958,000	0	0	0
Yenişehir	230,000	0	0	0	0
Toplam	**6,670,624**	**2,157,435**	**4,091**	**611**	**2,537**

Kaynak: TÜİK

Arıcılık Faaliyetleri

Mersin ilinde eskiden beri geleneksel olarak arıcılık faaliyetleri de yapılmaktadır. 1991'de 85,000 dolayında arı kovanı varlığına sahip olan Mersin'de, kovan sayısı 2000'de 138,000 adet, 2013'de 208,189 adet olmuştur. 1991 yılında Mersin ilindeki arı kovanı sayısı Türkiye genelinin %2.5'ini oluştururken, bu oran 2013 yılı itibarıyla artış kaydederek %3.1 düzeyine yükselmiştir.

İlde arıcılık yapan işletme sayısı 1,270 olup, arıcılık yapan işletmeler daha çok Erdemli, Silifke, Tarsus, Anamur ve Toroslar ilçelerindedir. 2013 yılı itibarıyla toplam arı kovanı sayısının %21.1'i Tarsus, %20.1'i Erdemli, %11'i Toroslar ve %9.8'i de Silifke ilçesinde bulunmaktadır. İldeki kovanların tamamına yakın bölümü (%99.6) yeni kovanlardan oluşmakta iken, %0.4 gibi

düşük kısmı ise eski kovanlardan oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda Mersin ili arıcılık faaliyetleri, ilçeler itibarıyla verilmiştir.

Tablo 59: İlçeler İtibariyle Arıcılık Faaliyetleri (2013)

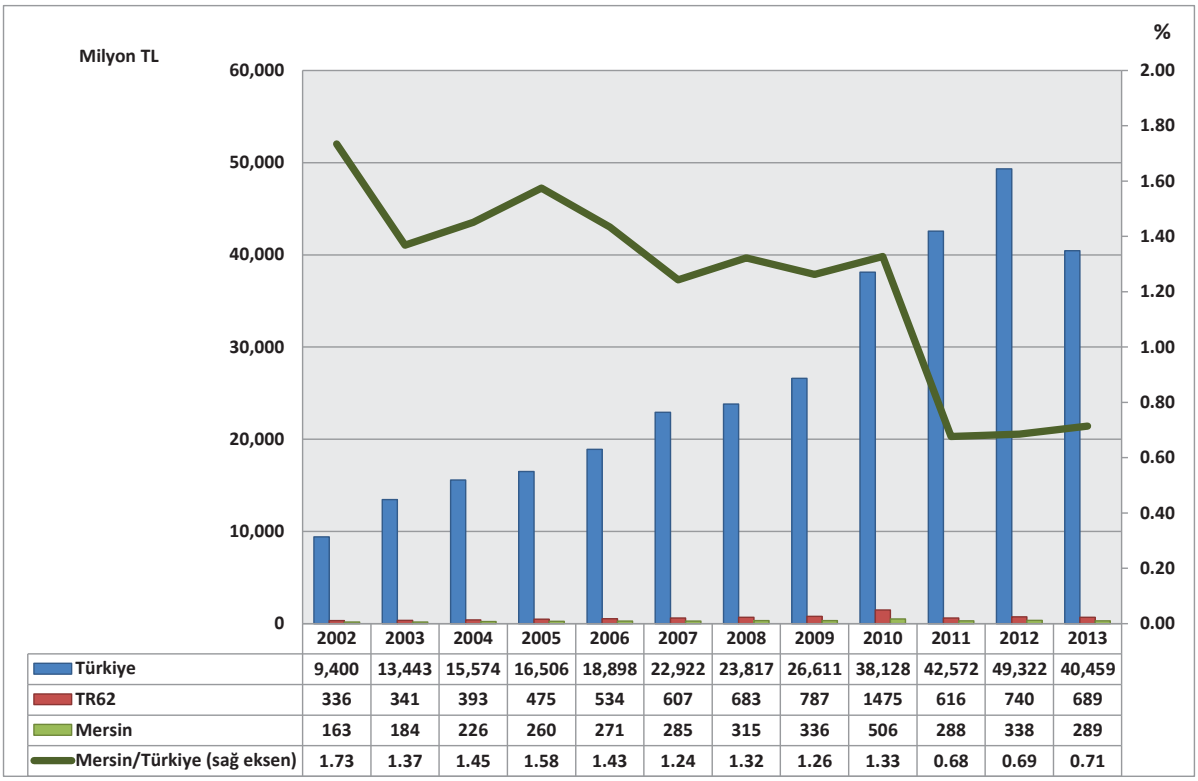
İlçe Adı	Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Adet)	Kovan Sayısı			Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)
		Yeni	Eski	Toplam		
Anamur	160	12,800	210	13,010	182	5
Aydıncık	20	2,500	20	2,520	25	0
Bozyazı	70	5,250	85	5,335	99	22
Çamlıyayla	0	0	0	0	0	0
Erdemli	250	41,909	0	41,909	150	2
Gülnar	31	3,500	55	3,555	50	2
Mut	72	7,000	0	7,000	60	2
Silifke	218	20,328	0	20,328	61	10
Tarsus	217	43,492	450	43,942	1,076	142
Akdeniz	8	19,650	0	19,650	300	11
Mezitli	10	13,535	0	13,535	278	2
Toroslar	125	23,000	0	23,000	360	7
Yenişehir	89	14,405	0	14,405	245	3
Toplam	**1,270**	**207,369**	**820**	**208,189**	**2,886**	**208**

Kaynak: TÜİK

2.3.1.8.2. Hayvansal Ürünler Üretimi

Mersin ilinde hayvansal ürünler üretimi tarımsal üretim değeri içinde önemli bir yer tutmamaktadır. 2013 yılı itibarıyla Mersin ili hayvansal ürünler üretim değeri (kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri üretim değeri hariç olmak üzere) hayvancılık değerinin %24'ünü oluştururken, tarımsal üretim değerinin de %5.3 gibi küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Hayvansal ürünler üretim değeri açısından TR62 Bölgesi'nin %42'sini, Türkiye genelinin ise %0.7'sini karşılayan Mersin ili, hayvansal ürünler üretim değerinin büyüklüğü açısından, iller arası sıralamada 31. sırada yer almaktadır.

Grafik 28: Hayvansal Ürünler Üretim Değerinin Gelişimi

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye	9,400	13,443	15,574	16,506	18,898	22,922	23,817	26,611	38,128	42,572	49,322	40,459
TR62	336	341	393	475	534	607	683	787	1475	616	740	689
Mersin	163	184	226	260	271	285	315	336	506	288	338	289
Mersin/Türkiye (sağ eksen)	1.73	1.37	1.45	1.58	1.43	1.24	1.32	1.26	1.33	0.68	0.69	0.71

NOT: Hayvansal ürünlerden kırmızı et, beyaz et, yumurta ve deri üretim miktarları il ve bölge bazında olmadığı için bu ürünlerin il ve bölge üretim değeri hesaplanamamıştır. Bu nedenle 2011 yılı ve sonrası il ve bölge üretim değerleri, önceki yıllarla karşılaştırılmamalıdır.

Kaynak: TÜİK

İl hayvansal ürünler üretiminin gelişimi incelendiğinde, 2011-2013 döneminde hayvansal ürünler üretiminin %0.3 oranında artış gösterdiği dikkati çekmektedir. Aynı dönemde Türkiye genelinde hayvansal ürünler üretimi %5 oranında azalış gösterirken, TR62 Bölgesi'nde %12 oranında artış gerçekleşmiştir.

2009 yılı itibarıyla Mersin'de kesilen toplam hayvan sayısı 161,071 baş olup, bunun %88'ini küçükbaş hayvanlar (141,652 baş), %12'sini de büyükbaş hayvanlar (19,419 baş) oluşturmaktadır. İlde kesilen büyükbaş hayvan sayısı, TR62 Bölgesi'nden %52.1, Türkiye genelinden %1.3 oranında pay alırken, kesilen büyükbaş hayvan sayısı ise bölgeden %48.1, ülke genelinden ise %3.1 oranında pay almaktadır.

2013 yılında Mersin ilinde sağılan hayvan sayısı ise 567,408 baş olup, bunun %90'ını küçükbaş hayvanlar (508,606 baş), %10'unu da büyükbaş hayvanlar (58,802 baş) oluşturmaktadır. Mersin ilinde sağılan küçükbaş hayvanlar TR62 Bölgesi'nden %63.3, Türkiye'den %2.8 oranında pay alırken, sağılan büyükbaş hayvan sayısı ise bölgenin %36.6'sını, ülke genelinin de %1'ini teşkil etmektedir.

İlde kesilen ve sağılan hayvan sayısı TR62 Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

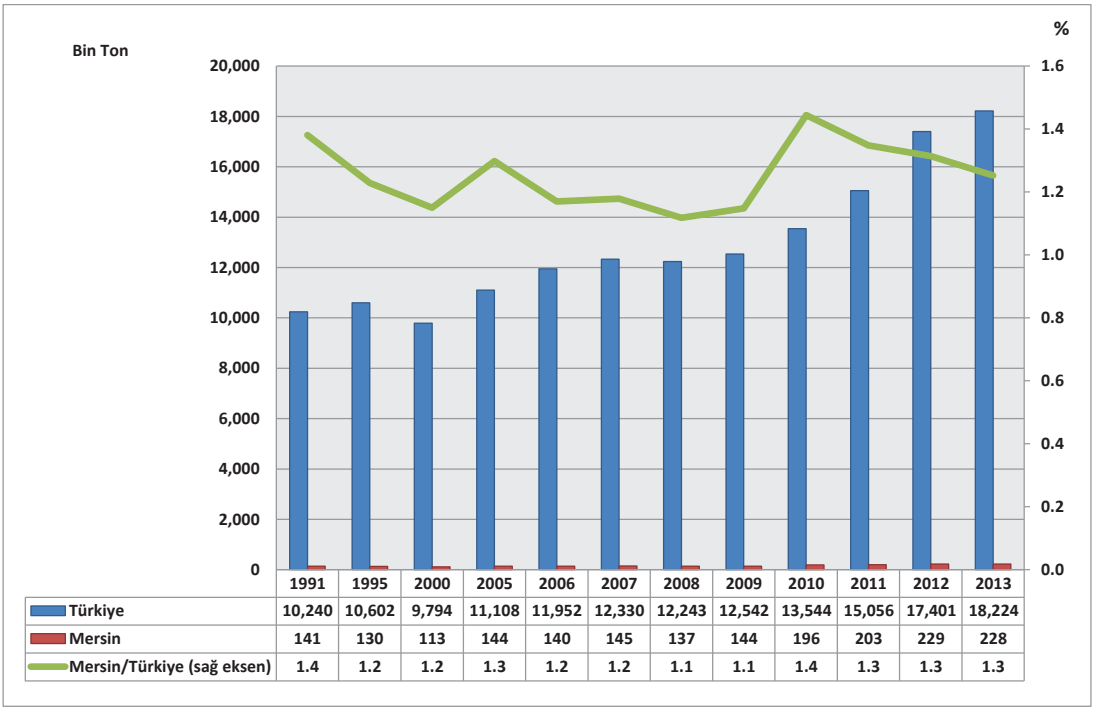
Tablo 60: Kesilen ve Sağılan Hayvan Sayıları

	Adet			(%)	
	Türkiye (1)	TR62 Bölgesi (2)	Mersin (3)	(3) / (1)	(3) / (2)
Kesilen Hayvan Sayısı (2009)	6,110,320	331,867	161,071	**2.6**	**48.5**
Büyükbaş	1,506,930	37,306	19,419	1.3	52.1
Küçükbaş	4,603,390	294,561	141,652	3.1	48.1
Sağılan Hayvan Sayısı (2013)	23,889,767	963,735	567,408	**2.4**	**58.9**
Büyükbaş	5,659,212	160,496	58,802	1.0	36.6
Küçükbaş	18,230,555	803,239	508,606	2.8	63.3

Kaynak: TÜİK

Mersin ili hayvansal ürünler üretimi incelendiğinde; 2013 yılı itibarıyla ilde 228,269 ton süt üretildiği ve süt üretiminin yaklaşık olarak %78'inin büyükbaş hayvanlardan elde edildiği görülmektedir. İlde üretilen süt miktarı, Türkiye geneli süt üretiminin %1.3'ünü, TR62 Bölgesi süt üretiminin ise %41.8'ini oluşturmaktadır. Mersin bu üretim miktarı ile iller arası sıralamada 33. sırada yer almaktadır.

Grafik 29: Süt Üretiminin Gelişimi

	1991	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye	10,240	10,602	9,794	11,108	11,952	12,330	12,243	12,542	13,544	15,056	17,401	18,224
Mersin	141	130	113	144	140	145	137	144	196	203	229	228
Mersin/Türkiye (sağ eksen)	1.4	1.2	1.2	1.3	1.2	1.2	1.1	1.1	1.4	1.3	1.3	1.3

Kaynak: TÜİK

Süt üretiminde hayvan başına verim düzeyi incelendiğinde, Mersin'de büyükbaş hayvanlardan elde edilen süt veriminin (yerli ırk sığır ve manda hariç olmak üzere) Türkiye

genelinden düşük olduğu, küçükbaş hayvanlardan elde edilen süt veriminde ise kıl keçisinde Türkiye ortalamasının üstünde, koyunda ise Türkiye ortalaması düzeyinde olduğu dikkati çekmektedir. Mersin ili süt üretiminin dağılımı ve hayvan başına verim düzeyi aşağıda verilmektedir.

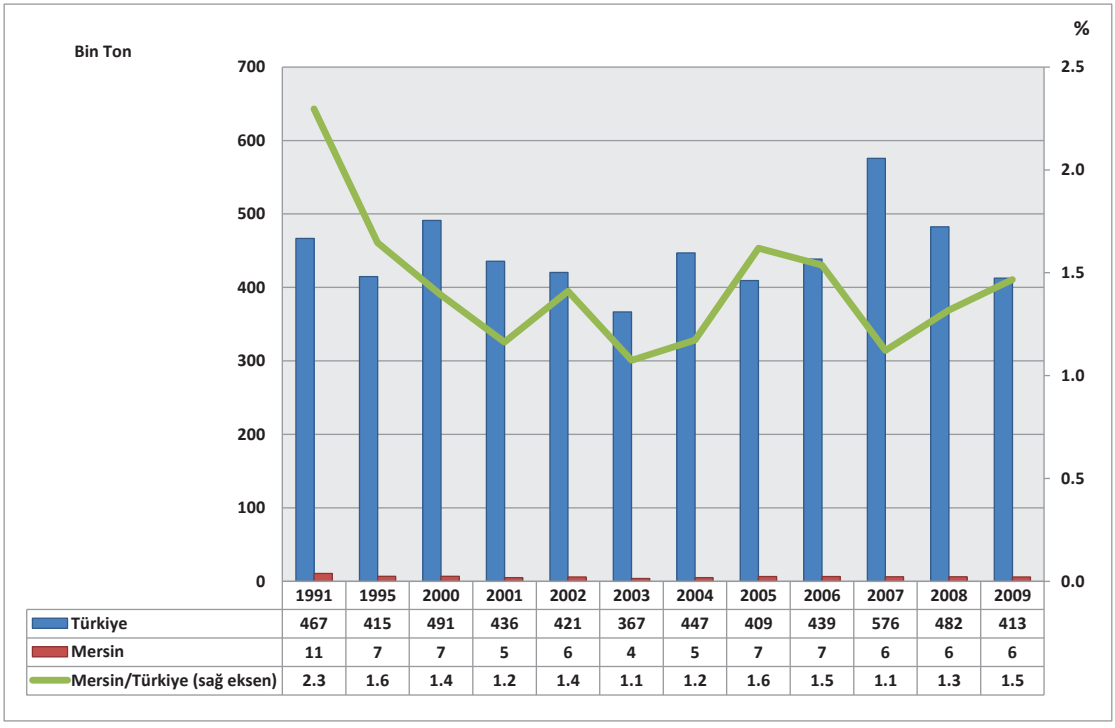
Tablo 61: Süt Üretimi ve Hayvan Başına Verim (2013)

Hayvan Türü	Türkiye		TR62 Bölgesi		Mersin	
	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)
Sığır (Kültür)	8,946,131	3,866	178,264	3,700	45,039	2,205
Sığır(Melez)	6,531,573	2,726	277,213	2,645	98,059	2,716
Sığır (Yerli)	1,177,305	1,312	9,487	1,282	2,971	1,320
Manda	51,947	1,000	106	1,205	29	1,160
Koyun(Yerli)	1,062,274	79	29,948	85	17,015	77
Koyun(Merinos)	38,739	49	219	57	132	49
Keçi (Kıl)	413,444	107	51,059	114	32,482	114

Kaynak: TÜİK

Hayvansal ürünlerin bir diğer kalemi olan et üretimi incelendiğinde; 2009 yılı itibarıyla Mersin'de 6,051 ton et üretildiği ve et üretiminin yaklaşık %56'sının büyükbaş hayvanlardan elde edildiği görülmektedir. İlde üretilen et miktarı, Türkiye et üretiminin %1.5'ini, TR62 Bölgesi et üretiminin de %44.7'sini oluşturmaktadır.

Grafik 30: Et Üretiminin Gelişimi

	1991	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Türkiye	467	415	491	436	421	367	447	409	439	576	482	413
Mersin	11	7	7	5	6	4	5	7	7	6	6	6
Mersin/Türkiye (sağ eksen)	2.3	1.6	1.4	1.2	1.4	1.1	1.2	1.6	1.5	1.1	1.3	1.5

Kaynak: TÜİK

Et üretiminde hayvan başına verim düzeyi incelendiğinde, büyükbaş hayvanlarda karkas ağırlıklarının (düve hariç) Türkiye genelinden düşük olduğu, küçükbaş hayvanlara ait karkas ağırlıklarının (oğlak hariç) ise Türkiye ortalamasının çok az altında olduğu dikkati çekmektedir. Mersin ili et üretimi ve hayvan başına karkas ağırlıkları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 62: Et Üretimi ve Hayvan Başına Karkas Ağırlığı (2009)

Hayvan Türü	Türkiye		TR62 Bölgesi		Mersin	
	Üretim (Ton)	Karkas Ağırlığı (kg)	Üretim (Ton)	Karkas Ağırlığı (kg)	Üretim (Ton)	Karkas Ağırlığı (kg)
İnek	57,678	197	1,783	196	1,420	190
Boğa	8,306	258	0	220	-	-
Dana	34,445	195	548	143	497	145
Düve	26,060	178	933	182	573	187
Tosun	197,337	233	4,392	234	877	165
Öküz	1,461	213	10	192	10	192
Oğlak	2,049	14	224	18	181	16
Koyun	32,732	22	2,380	22	1,148	21
Kuzu	41,901	17	2,029	17	492	15
Keçi	9,626	21	1,132	20	829	20

Kaynak: TÜİK

2.3.1.8.3. Su Ürünleri Üretimi

Mersin'de tarımsal faaliyetler içerisinde su ürünleri üretiminin payı nispi olarak düşüktür. 2001 yılı itibarıyla ilde sağlanan balıkçılık hasılası TR62 Bölgesi balıkçılık hasılasının %57.2'lik kısmını oluştururken, ülke genelinin de %1.6'lık kısmını teşkil etmektedir. Aşağıdaki tabloda Mersin ili balıkçılık hasılasının gelişimi verilmiştir.

Tablo 63: Mersin İli Balıkçılık Hasılasının Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri (*)

Yıllar	Balıkçılık Hasılası (Milyar TL)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	TR62 Bölgesi (2)	Mersin (3)	(3) / (1)	(3) / (2)
1987	277	15	7	2.4	43.7
1988	655	40	19	3.0	48.8
1989	902	68	30	3.4	44.7
1990	2,149	147	73	3.4	49.5
1991	2,981	211	82	2.7	38.7
1992	4,429	428	214	4.8	49.9
1993	12,694	708	393	3.1	55.6
1994	25,556	1,334	698	2.7	52.3
1995	44,033	2,746	1,262	2.9	46.0
1996	72,610	4,430	1,741	2.4	39.3
1997	131,094	7,935	2,978	2.3	37.5
1998	242,014	11,353	4,498	1.9	39.6
1999	367,958	13,451	6,172	1.7	45.9
2000	552,213	18,691	9,846	1.8	52.7
2001	748,830	21,583	12,340	1.6	57.2

Not (*) : Cari Fiyatlarla Milyar TL
Kaynak: TÜİK

Mersin ilinde 2012 yılı itibarıyla yetiştirilen su ürünleri miktarı 615 ton olup, daha ziyade levrek, çipura ve alabalık türlerinden oluşmaktadır. İlde yetiştirilen su ürünleri TR62 Bölgesi'nin %30.2'sini oluştururken, Türkiye genelinin de %0.3 gibi çok az bir kısmını oluşturmaktadır. Yine ilde iç sularda balık avcılığı da yapılmaktadır. 2012 yılı itibarıyla avlanan tatlı su ürünleri miktarı 244 ton olup, daha ziyade sazan ve yayın türlerinden oluşmaktadır. İlde avlanan tatlı su ürünleri, Türkiye genelinin %0.7 gibi düşük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Tablo 64: 2012 Yılı Su Ürünleri Üretimi (Ton)

	Avlanan Tatlısu Ürünleri	Yetiştirilen Su Ürünleri
Mersin	244	615
TR62 Bölgesi	1,552	2,037
Türkiye	36,120	212,410
Mersin/Türkiye (%)	**0.7**	**0.3**
Mersin/TR62 Bölgesi (%)	**15.7**	**30.2**

Kaynak: TÜİK

2.3.2. Sanayi

Mersin ili, ülkemizde sanayi sektörünün geliştiği, sanayileşmenin toplumsal gelişmede rol oynadığı illerden birisidir. Sahip olduğu kaynaklar, sanayi alt yapısı, nitelikli iş gücü potansiyeli, ulaşım olanaklarının çeşitliliği, iç ve dış piyasalara yakınlık, Mersin ili sanayisinin gelişmesindeki ana faktörlerdir.

Mersin ilinin ülkemiz ve Akdeniz Bölgesi sanayi kuruluşları içindeki payı büyük önem taşımaktadır. Çok yönlü olarak, yatırım taleplerini karşılayacak sanayi alt yapısına sahip olan ilde, girişimciler için değişik alanlarda uygun yatırım ortamları bulunmaktadır. Mersin sanayisinin ülkemiz ve bölge sanayisi içindeki yerine bakıldığında; il GSYİH'si içinde 2001 yılı itibarıyla %26.6 oranında paya sahip olan sanayi sektörünün, Akdeniz Bölgesi sanayi sektörü hasılası içinde %31.2 ve Türkiye sanayi sektörü hasılası içinde %2.9 oranında paya sahip olduğu görülmektedir. 2004 yılından itibaren il verileri yayınlanmadığından Gayri Safi Katma Değer (GSKD) açısından, Adana ve Mersin illerinden oluşan TR62 bölgesi bazında incelenmiş ve 2011 yılı itibarıyla, bölge sanayi GSKD'nin bölge toplam GSKD'nin %21.0'ını oluşturduğu görülmüştür. 2011 yılında TR62 bölgesi sanayi GSKD'i, Akdeniz Bölgesi sanayi GSKD'si içinde %40.1 oranında, Türkiye sanayi GSKD'si içinde ise %3.0 oranında pay almıştır.

2011 yılı itibarıyla, TR62 Bölgesindeki toplam istihdamın %20.2'si, toplam işyeri sayısının %12.3'ü imalat sanayi sektörüne aittir. Yine 2011 yılı itibarıyla, Türkiye sanayi sektöründeki işyerlerinin %4.3'ü, istihdamın %2.9'u TR62 (Mersin, Adana) bölgesinde bulunmaktadır.

2.3.2.1. Sanayi Hasılası

Mersin sanayisinin il ekonomisi içindeki payı ve gelişimi, iki farklı dönem ve iki farklı veri seti kullanılarak ele alınacaktır. Birinci dönem; il düzeyinde faaliyet kollarına göre Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla rakamlarının yayınlandığı 1987-2001 dönemidir. İkinci dönem ise, Düzey 2 bölgeleri bazında ana sektörler itibarıyla Gayri Safi Katma Değerlerin yayınlandığı 2004-2011 dönemidir. İl sanayi sektörü hasılasının yıllar itibarıyla gelişimi Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 65: Sanayi Hasılanın Yıllar İtibariyle Gelişimi*

	1987	1991	1995	2000	2001
Türkiye Sanayi Hasılası	**19,276**	**163,310**	**2,042,395**	**29,027,782**	**45,881,462**
Akdeniz Bölgesi	**2,019**	**16,487**	**200,428**	**2,654,863**	**4,300,587**
Mersin	**596**	**5,087**	**59,451**	**794,015**	**1,343,015**
Madencilik ve Taşocakçılığı	1	5	26	2,046	6,714
İmalat Sanayi	577	4,987	57,472	763,056	1,279,123
Elektrik, Gaz ve Su	17	94	1,953	28,913	57,177
Mersin/Türkiye (%)	**3.1**	**3.1**	**2.9**	**2.7**	**2.9**
Mersin/Akdeniz (%)	**29.5**	**30.9**	**29.7**	**29.9**	**31.2**
Türkiye Sanayi Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (%)	**25.8**	**25.9**	**26.3**	**23.3**	**25.7**
Akdeniz B. Sanayi Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (%)	**22.6**	**22.5**	**20.8**	**17.7**	**19.7**
Mersin Sanayi Hasılasının GSYİH İçindeki Payı (%)	**29.9**	**29.4**	**27.1**	**23.2**	**26.6**
Mersin İmalat Sanayi/Mersin Sanayi Hasılası	**96.9**	**98.0**	**96.7**	**96.1**	**95.2**

Not (*) : Cari Fiyatlarla Milyar TL
Kaynak: TÜİK

Mersin ili Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) rakamları incelendiğinde, 1987 yılında il GSYİH'sı içinde %29.9 olan sanayi sektörü payının yıllar itibarıyla azaldığı ve 2001 yılında %26.6 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yukarıdaki tüm yıllar boyunca, sanayi sektörü, il GSYİH'sı içerisinden en yüksek payı alan sektör konumunda olmuştur.

Mersin ilinde yaratılan sanayi hasılasının, Türkiye toplam sanayi hasılası içindeki payının 1987-2001 döneminde çok fazla değişmediği görülmektedir. 1987 yılında %3.1 olan il sanayinin Türkiye sanayi hasılasına katkısı, 2001 yılında %2.9 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde, sanayi hasılasının toplam il hasılasından aldığı paylar, 2000 yılı hariç Türkiye sanayi hasılasının toplam Türkiye hasılasından aldığı payların üzerindedir.

Mersin ili sanayi hasılasının 1987 itibarıyla %96.9'u imalat sanayine aitken, bu pay 2001 yılında %95.2'ye düşmüştür. 2001 yılı itibarıyla il sanayi hasılasının %95.2'sini imalat sanayi hasılası oluştururken, %4.3'ünü elektrik, gaz ve su, %0.5'ini de madencilik ve taşocakçılığı, hasılası oluşturmaktadır.

Mersin ili sanayi hasılanın büyüme hızı incelendiğinde, büyüme hızının dalgalı bir seyir izlediği dikkati çekmektedir. Bununla birlikte, 1987-2001 dönemi bir bütün olarak dikkate alındığında, dönem itibarıyla, il sanayi hasılası artış hızının, toplam GSYİH artış hızından az olduğu görülmektedir. İl sanayi hasılasının büyüme hızı, dönem içerisinde Türkiye ve Akdeniz

Bölgesi ortalama artış oranının da altında gerçekleşmiştir. Nitekim 1987-2001 döneminde Mersin sanayi GSYİH'si yıllık ortalama %1.3 oranında artış gösterirken, Akdeniz Bölgesi sanayi hasılasının ortalama yıllık artış oranı %1.8, Türkiye sanayi hasılasının ortalama yıllık artış oranı %3.4 gerçekleşmiştir. Aynı dönem itibarıyla Mersin ili toplam GSYİH'sinin ortalama yıllık artış hızı ise %2.8 olarak gerçekleşmiştir.

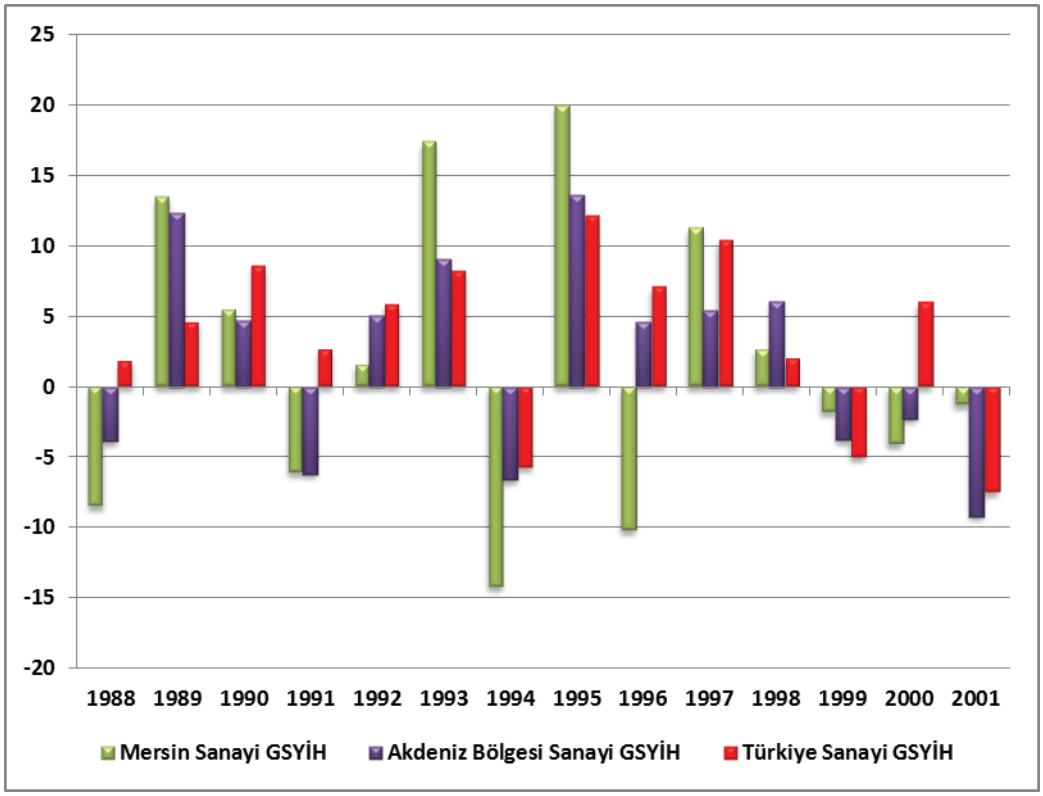
Tablo 66: Sanayi Sektörü ve GSYİH Gelişme Hızları (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla) (%)

Yıllar	Mersin		Akdeniz Bölgesi		Türkiye	
	Sanayi GSYİH	Toplam GSYİH	Sanayi GSYİH	Toplam GSYİH	Sanayi GSYİH	Toplam GSYİH
1988	-8.5	0.5	-3.9	1.4	1.8	2.1
1989	13.5	4.7	12.4	5	4.6	0.3
1990	5.5	11.9	4.7	8.8	8.6	9.3
1991	-6.1	-0.3	-6.2	-3	2.7	0.9
1992	1.6	4.8	5.1	6.3	5.9	6
1993	17.4	19	9.1	9.5	8.2	8
1994	-14.2	-10.3	-6.6	-4.4	-5.7	-5.5
1995	20	3	13.6	6.1	12.1	7.2
1996	-10.2	-2	4.6	5.5	7.1	**7**
1997	11.3	10.7	5.4	9	10.4	7.5
1998	2.7	2.6	6.1	2.3	2	3.1
1999	-1.8	-1.7	-3.8	-3.9	-5	-4.7
2000	-4.1	4.4	-2.3	3.8	6	7.4
2001	-1.3	-4.3	-9.2	-5	-7.5	-7.5
1987-2001 Dönemi Ortalama Yıllık Artış Oranı (%)	**1.3**	**2.8**	**1.8**	**2.8**	**3.4**	**2.8**

Kaynak: TÜİK

Sanayi gayri safi yurtiçi hasılasının il bölge ve Türkiye genelinde 1987-2001 dönemi büyüme hızı yıllara göre nasıl gerçekleştiği aşağıdaki grafikte görülebilir.

Grafik 31: Sanayi Sektörü Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla)

2001 yılına kadar iller itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hasıla değerleri TÜİK tarafından yayınlanmakta iken 2002 yılından itibaren vazgeçilmiş ve 2004 yılından itibaren yeni coğrafi sisteme geçilerek düzey bazında veriler yayınlanmaya başlamıştır. Bu nedenle il bazında Gayrisafi Katma Değer verileri elde edilemediğinden, bu bölümde Düzey 2 bazında değerlendirme yapılacaktır. Mersin'in içinde yer aldığı TR62 Düzey sınıflandırmasında Adana ve Mersin illeri yer almaktadır. Sanayi sektörü Gayri Safi Katma Değer (GSKD) istatistikleri incelendiğinde, TR62 Bölgesinin 2011 yılında 9.6 milyar TL, Akdeniz Bölgesinin 23.8 milyar TL ve Türkiye sanayi GSKD'nin ise 316.3 miyar TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bölge GSKD gelişme hızı açısından değerlendirildiğinde, 2004-2011 yılları arasında TR62 Bölgesinin (Mersin, Adana) gerek Akdeniz Bölgesi gerekse Türkiye sanayi katma değerindeki gelişiminin altında bir gelişme kaydettiği dikkat çekmektedir. Nitekim bu dönemde, Türkiye sanayi GSKD'i %129 oranında, Akdeniz Bölgesi sanayi GSKD'i %128 oranında artış gösterirken, TR62 bölgesi sanayi GSKD'i %107 oranında artış göstermiştir.

Sanayi bakımından Türkiye'nin önde gelen şehirlerinden olan Mersin ve Adana'nın içinde yer aldığı TR62 Bölgesi'nde, 2011 itibarıyla Gayri Safi Katma Değerin %21.0'ı sanayi sektöründe üretilmektedir. 2004 yılında bu oranın %23.0 civarında olduğu dikkate alındığında, sanayinin

katma değerdeki payının gerilediği söylenebilir. Akdeniz Bölgesi'nde ise sanayiinin GSKD içindeki payı 2004'te %20.3 iken 2011'de %19.7'ye gerilemiştir. Bu dönem içerisinde Akdeniz Bölgesi'nin Türkiye sanayi katma değeri içindeki payı da aşağı yukarı 2004 yılındaki seviyesini korumuş ve %7.5 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye GSKD'nin %4.0'ını üreten TR62 Bölgesi, Türkiye sanayi katma değerinin de %3.0'ını üretmektedir. TR62 Bölgesi, Türkiye sanayi GSKD'ne yaptığı katkı bakımından 26 düzey 2 bölgesi içinde 7. sırada bulunmaktadır.

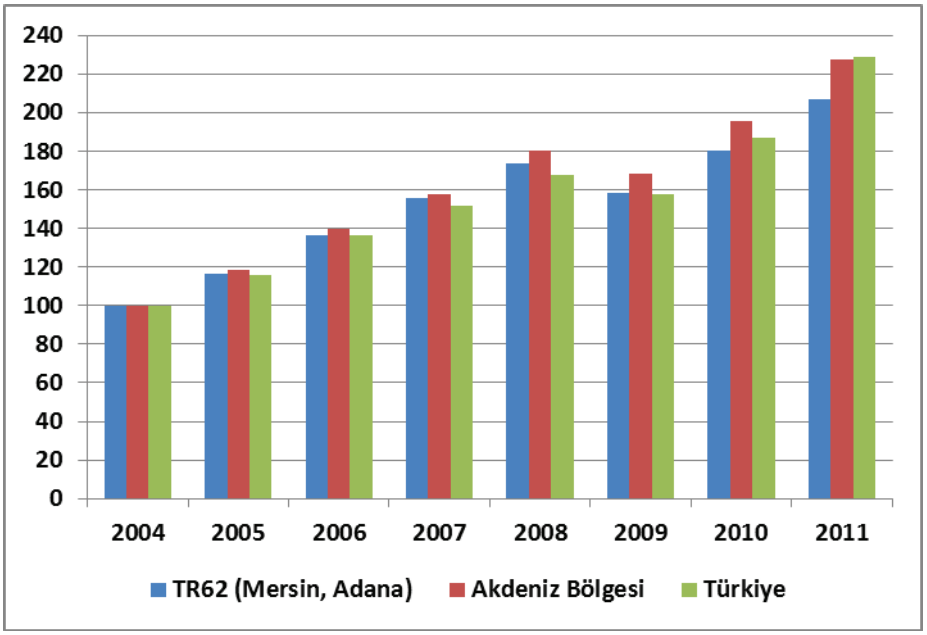
Tablo 67: Mersin Sanayi Sektörü GSKD'sinin Gelişimi ve Türkiye İçindeki Yeri

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Sanayi	TR62 (Mersin, Adana)	4,630	5,394	6,308	7,192	8,042	7,318	8,335	9,571
	Akdeniz Bölgesi	10,468	12,415	14,603	16,499	18,859	17,593	20,482	23,842
	Türkiye	138,412	160,331	188,647	209,515	232,475	218,623	259,022	316,326
	TR62/Akdeniz Bölgesi (%)	44.2	43.4	43.2	43.6	42.6	41.6	40.7	40.1
	TR62/Türkiye (%)	3.3	3.4	3.3	3.4	3.5	3.3	3.2	3.0
	Akdeniz Bölgesi/Türkiye (%)	7.6	7.7	7.7	7.9	8.1	8.0	7.9	7.5
	TR62 Sanayi GSKD/ TR62 GSKD (%)	23.0	23.0	23.2	23.4	23.6	21.1	20.9	21.0
	Akdeniz B. Sanayi GSKD/Toplam GSKD(%)	20.3	20.6	21.1	20.9	21.2	19.3	19.4	19.7
	Türkiye Sanayi GSKD/Toplam GSKD(%)	28.0	28.0	28.2	27.8	27.2	25.3	26.4	27.5
GSKD	TR62 (Mersin, Adana)	20,120	23,417	27,180	30,709	34,120	34,687	39,909	45,529
	Akdeniz Bölgesi	51,583	60,169	69,303	79,038	88,943	91,085	105,545	121,066
	Türkiye	494,884	571,714	668,418	754,385	854,585	864,450	980,547	1,150,453
	TR62/Akdeniz Bölgesi (%)	39.0	38.9	39.2	38.9	38.4	38.1	37.8	37.6
	TR62/Türkiye (%)	4.1	4.1	4.1	4.1	4.0	4.0	4.1	4.0
	Akdeniz Bölgesi/Türkiye (%)	10.4	10.5	10.4	10.5	10.4	10.5	10.8	10.5

Not (*) : Cari Fiyatlarla Milyon TL
Kaynak: TÜİK

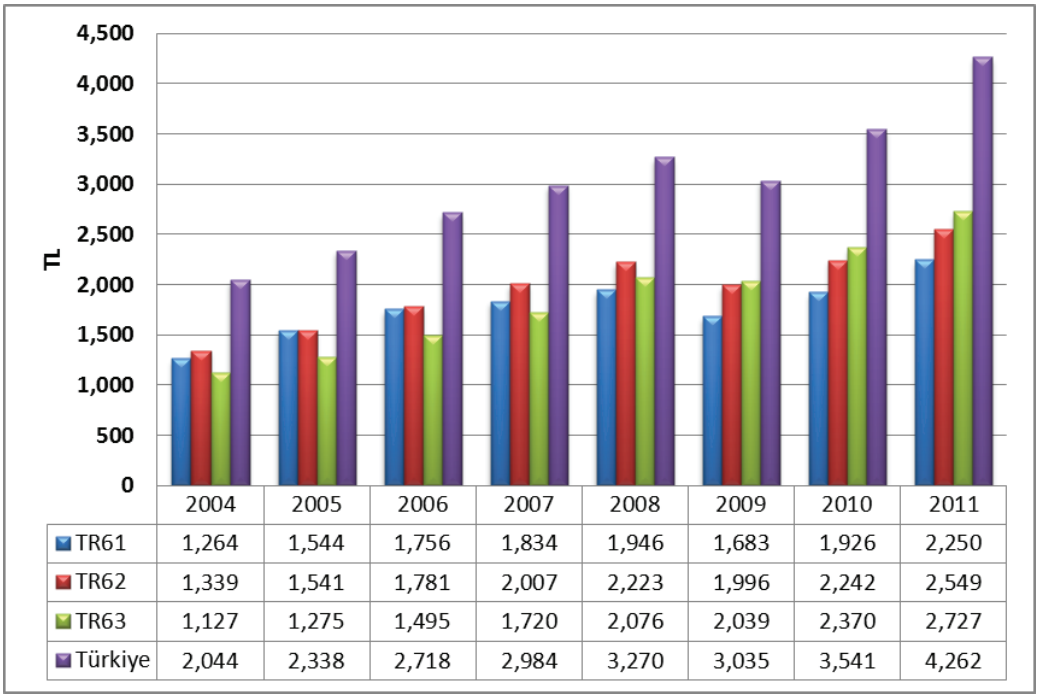
2004-2011 dönemi sanayi gayri safi katma değerindeki gelişmeleri daha net ortaya koyabilmek için 2004 yılı baz yıl olarak kabul edilerek (2004=100) endeks oluşturulmuştur. TR62, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye endeks değerlerinin gelişimi aşağıdaki grafikte verildiği gibidir.

Grafik 32: Sanayi Sektörü GSKD Endeksi Gelişimi (2004=100)

TR62 bölgesi kişi başına gayri safi sanayi katma değeri, 2004 yılı itibarıyla 1,339 TL seviyesindedir. TR62 Bölgesi kişi başına sanayi katma değeri 2004-2011 döneminde %90.3 oranında artarak 2011 yılında 2,549 TL düzeyine yükselmiştir. 2004 yılında Türkiye ortalama kişi başına sanayi gayri safi katma değeri ise 2,044 TL olup, aynı dönemde kişi başına sanayi katma değer artış oranı Türkiye genelinde %108.5 olarak gerçekleşmiştir. Akdeniz Bölgesinde üç Düzey 2 Bölgesi bulunmaktadır. Bunlar; Antalya, Isparta, Burdur illerinden oluşan TR61, Adana, Mersin illerinden oluşan TR62 ve Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye illerinden oluşan TR63 Düzey 2 Bölgeleridir. Mersin'in de içinde yer aldığı TR62 Bölgesi ve diğer Akdeniz Bölgesi Düzey 2 İllerinin yer aldığı TR61 ve TR63 Bölgeleri ile Türkiye ortalama kişi başına sanayi gayri safi katma değerleri aşağıdaki Grafik 33'de verildiği gibidir.

Grafik 33: Kişi Başına Düşen Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değerinin Gelişimi (Cari Fiyatlarla)

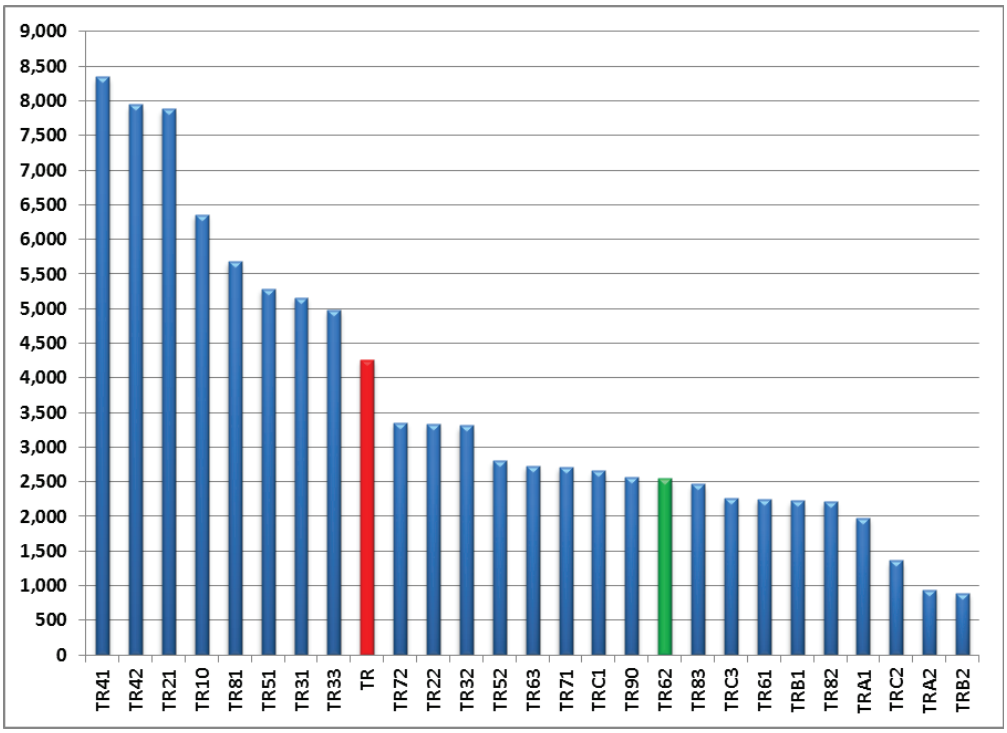

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TR61	1,264	1,544	1,756	1,834	1,946	1,683	1,926	2,250
TR62	1,339	1,541	1,781	2,007	2,223	1,996	2,242	2,549
TR63	1,127	1,275	1,495	1,720	2,076	2,039	2,370	2,727
Türkiye	2,044	2,338	2,718	2,984	3,270	3,035	3,541	4,262

Kaynak: TÜİK

Kişi başına düşen sanayi sektörü gayri safi katma değeri açısından Düzey 2 bölgeleri içinde Akdeniz Bölgesi'nde ikinci sırada bulunan TR62 Bölgesinin, Türkiye'nin tamamının oluşturan 26 bölge içinde 17'inci sırada yer aldığı görülmektedir.

Grafik 34: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başına Düşen Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değeri (2011)

Kaynak: TÜİK

2.3.2.2. İmalat Sanayinin Yapısı

Bu bölümde önce Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 81 il için hazırlamış olduğu rapordan Mersin sanayisiyle ilgili bölüm değerlendirilecek, daha sonra TÜİK'den elde edilen Düzey 2 bölge verilerinden hareketle bir analiz yapılacaktır.

Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi[6]

Türkiye Sanayisi ve Mersin İli Sanayisi:

Kayıtlara göre sanayi işletmelerinin, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara (%7), İzmir (%5), Konya (%4), Gaziantep (%3), Denizli (%3), Kocaeli (%2) , Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2), Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, oniki ilimizdedir

Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48 Marmara Bölgesinde, %17 İç Anadolu Bölgesinde, %14 Ege Bölgesinde, %8 Akdeniz Bölgesinde, %6 Karadeniz Bölgesinde, %5 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %2 Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Mersin İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 1,139'dur. Mersin, toplam sanayi işletmesi içerisinde %2'lik bir oran ile sanayisi gelişmiş illerimiz arasında yer almaktadır.

Akdeniz Bölgesindeki İllerin sanayisine göre bir değerlendirilmesi yapıldığında, Adana İli %25'lik bir oran ile bölge İlleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Adana İlinden sonra %19'luk oran ile ikinci sırada yer alan Mersin İlini sırasıyla %16 Antalya, %13 Hatay, %11 ile Kahramanmaraş, %6 Burdur, %6 Isparta, ve %4 Osmaniye İli takip etmektedir.

Mersin İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı:

Mersin İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %33'lük bir oran ile Gıda Ürünleri İmalatı sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Diğer sektörler de sırasıyla;

% 8 Kauçuk ve plastik Ürünleri İmalatı

% 6 Başka yerde sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı

% 6 Diğer Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı

[6] Bu bölüm "Türkiye Cumhuriyeti, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 81 İl Durum Raporu, Sanayi Genel Müdürlüğü, Mayıs 2012, Ankara" adlı çalışmanın Mersin'le ilgili bölümünden (sayfa 214-215) alınmıştır.

% 5 Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı

% 5 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)

% 4 Giyim Eşyası İmalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması

% 5 Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya hariç

% 4 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı

% 4 Ana metal sanayi,

% 3 Tekstil ürünleri imalatı

% 3 Mobilya İmalatı

% 2 Motorlu Kara Taşıtı,Treyler (römork) ve yarı römork imalatı

% 2 Elektrikli teçhizat imalatı

% 2 kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı

% 1 Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması,

% 1 Diğer imalatlar,

% 1 Metal Cevherleri Madenciliği

% 1 Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı

% 1 Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı,

% 4 Diğer

Çalışan Sayısı ve AR-GE:

Sanayi sicil kayıtlarına göre, Mersin ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı toplam 30,801'dir.

Ar-Ge birimi bulunan firma sayısı 88, Kalite Kontrol birimi bulunan firma sayısı 181'dir.

Genel Değerlendirme:

Büyükşehir belediyesi statüsüne sahip olan Mersin İli Türkiye'nin en büyük serbest bölgesi ve en büyük limanlarından birine sahiptir.

Mersin İli'nin sanayi sektörlerinin dağılımının yerel hammadde kaynaklarına göre gelişim gösterdiği görülmektedir.

Mersin İlinde sanayide çalışanların, %24'ü gıda ürünlerinin imalatı sektöründe, %13'ü giyim eşyası imalatı sektöründe istihdam edilmektedir.

Sanayi istihdamının % 75'i işçi, %3'ü mühendistir.

Mersin İlinde bulunan sanayi işletmelerinin %50'si Mikro Ölçekli, %40'ı Küçük Ölçekli, %9'u Orta Ölçekli, %1'i Büyük Ölçekli işletmelerdir.

TÜİK verilerinden hareketle TR62 için yapılan değerlendirme ise şu şekildedir.

Adana ve Mersin'i kapsayan TR62 Düzey 2 Bölgesi imalat sanayiinde 2011 yılı itibariyle 15,863 işletme faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerde toplam 91,438 kişi çalışmakta olup, bunlara maaş ve ücret olarak 1.3 milyar TL ödeme yapılmıştır. TR62 (Adana, Mersin) imalat sanayiinin 2011 yılı cirosu 21.5 milyar TL'dir. 2011 yılında imalat sanayiinde yapılan brüt yatırımların toplam tutarı ise 1.9 milyar TL'dir. TR62 bölgesi imalat sanayi işletmeleri bölgede faaliyet gösteren toplam işletme sayısının %12.3'ünü oluşturmakta olup, bu işletmelerde çalışanların toplam çalışanlara oranı ise %20.2'dir. Yani Adana ve Mersin illerinde toplam çalışanların %20.2'si imalat sanayiinde istihdam edilmektedir. TR62 bölgesinde (Adana,Mersin) 2011 yılında yapılan brüt yatırımların %39'u imalat sanayiinde gerçekleşmiştir.

TR62 bölgesi verileri Akdeniz Bölgesi ve Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, Akdeniz Bölgesi imalat sanayi işletmelerinin %40.1'i, Türkiye imalat sanayi işletmelerinin %4.3'ü TR62 bölgesinde bulunmaktadır. Türkiye imalat sanayi çalışanlarının %2.9'u TR62 bölgesinde iken Akdeniz Bölgesi imalat sanayi çalışanları içindeki payı %38.3'tür. Akdeniz Bölgesi imalat sanayi cirosunun %38'ini oluşturan TR62 Bölgesinin Türkiye toplam imalat sanayi cirosuna katkısı %3 civarındadır. İmalat sanayi 2011 yılı Türkiye brüt yatırımlarının %3.9'u, Akdeniz Bölgesi 2011 yılı brüt yatırımlarının %25.4'ü TR62 bölgesinde gerçekleşmiştir. İmalat sanayi işletme sayısı bakımından 26 Düzey 2 bölgesi içinde 5. sırada yer alan TR62 bölgesi, çalışanlar açısından 10., imalat sanayi cirosu ve brüt yatırımları bakımından 9. sırada yer almaktadır.

Tablo 68: TR62 Düzey 2 Bölgesi İmalat Sanayi

	Yerel Birim Sayısı	Çalışanlar Sayısı	Maaş ve Ücretler (TL)	Ciro (TL)	Brüt Yatırımlar (TL)
İmalat Sanayi					
TR62-(Adana, Mersin)	15,863	91,438	1,276,371,689	21,518,557,373	1,899,151,120
Akdeniz Bölgesi	39,113	238,881	3,225,541,969	56,586,997,139	7,492,093,630
TR-Türkiye	365,813	3,142,961	50,814,007,546	728,416,323,393	49,130,823,177
Genel Toplam					
TR62-(Adana, Mersin)	128,970	453,565	4,488,802,113	90,718,963,694	4,859,525,724
Akdeniz Bölgesi	354,335	1,245,964	12,377,171,365	224,002,946,036	16,672,935,036
TR-Türkiye	2,784,285	11,519,036	149,842,394,297	2,402,184,734,230	143,302,346,653
İmalat Sanayinin Toplam İçindeki Payı (%)					
TR62-(Adana, Mersin)	12.30	20.16	28.43	23.72	39.08
Akdeniz Bölgesi	11.04	19.17	26.06	25.26	44.94
TR-Türkiye	13.14	27.28	33.91	30.32	34.28
TR62 İmalat Sanayinin Bölge ve Ülke İçindeki Payı (%)					
TR62/Akdeniz	40.56	38.28	39.57	38.03	25.35
TR62/Türkiye	4.34	2.91	2.51	2.95	3.87
Akdeniz/Türkiye	10.69	7.60	6.35	7.77	15.25
TR62 Sıralamadaki Yeri	5	10	8	9	9

Kaynak: TÜİK

TR62 Bölgesinde faaliyet gösteren imalat sanayi işletmelerinin 2011 yılı itibariyle alt sektörlere göre dağılımını incelediğimizde ilk sırada %19.83'lük payla Gıda ürünleri imalatı sektörünün yer aldığı dikkat çekmektedir. İkinci sırada %16.21 ile Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) yer alırken, üçüncü sırada %12.97 ile Mobilya imalatı, dördüncü sırada Giyim eşyaları %12.65 payla yer almaktadır.

Tablo 69: TR62 Bölgesi İmalat Sanayi Yerel Birim Sayısı (%)

Kod	NACE Rev 2 Sektör Adı	2009	2010	2011
10	Gıda ürünlerinin imalatı	22.89	15.32	19.83
25	Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	9.22	18.85	16.21
31	Mobilya imalatı	14.24	12.37	12.97
14	Giyim eşyalarının imalatı	12.21	10.42	12.65
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı	9.54	10.26	9.34
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	7.70	3.21	7.35
23	Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	3.60	5.49	4.17
13	Tekstil ürünlerinin imalatı	2.37	3.03	3.30
18	Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	3.43	2.37	2.45
32	Diğer imalatlar	0.56	2.03	2.33
33	Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	1.66	2.14	2.30
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	3.77	4.75	2.15
27	Elektrikli teçhizat imalatı	2.65	1.11	1.46
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	1.49	0.84	0.89
15	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	1.64	2.92	0.67
17	Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	0.71	0.33	0.59
24	Ana metal sanayii	0.46	0.54	0.56
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	1.25	3.51	0.36
21	Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	0.17	0.15	0.14
11	İçeceklerin imalatı	0.21	0.15	0.11
19	Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	0.08	0.09	0.08
26	Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	0.08	0.07	0.05
30	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	0.05	-	0.03
12	Tütün ürünleri imalatı	0.02	-	0.03

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

TR62 bölgesi imalat sanayinde çalışanların alt sektörler itibariyle dağılımı (2011 yılı) incelendiğinde, ilk sırada %18.49 ile gıda ürünleri imalatının yer aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla %11.23 payla Giyim eşyalarının imalatı, %11.22 payla Fabrikasyon metal ürünleri (makine ve teçhizat hariç), %10.17 ile Tekstil ürünlerinin imalatı takip etmektedir.

AR-GE ve Yenilik Faaliyetleri:

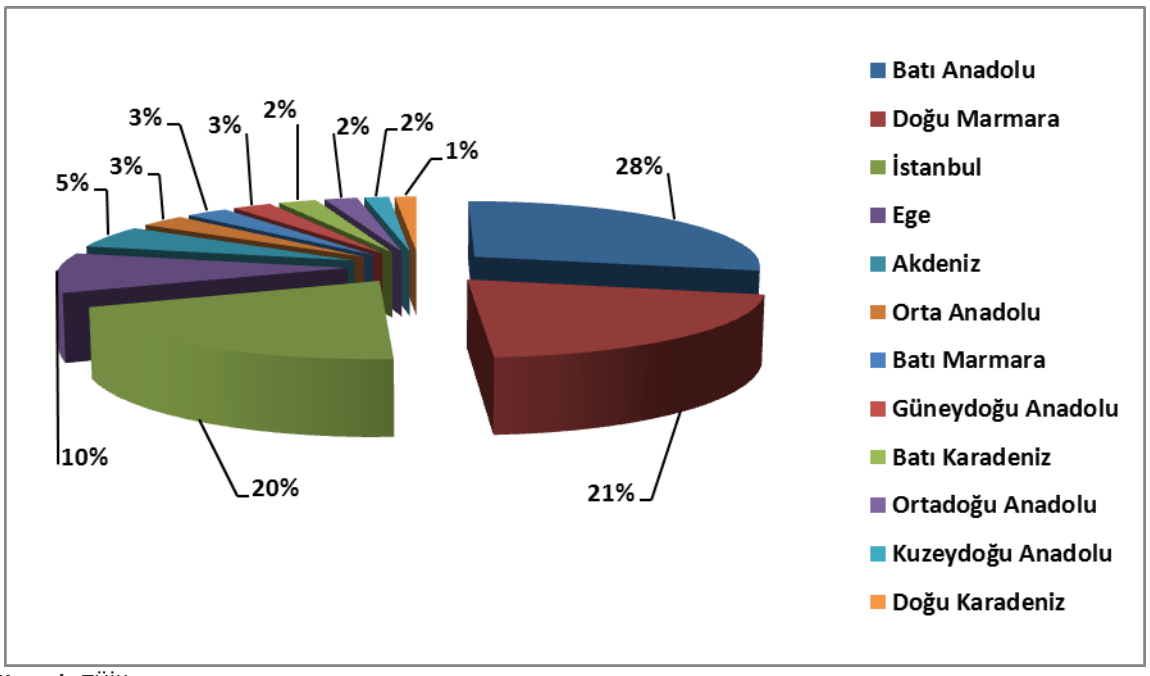
Sürdürülebilir gelişmenin yanı sıra özellikle ürün çeşitliliği ve beraberinde rekabet üstünlüğü sağlayan Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri teknolojik ilerlemenin de en önemli bileşenleridir. Türkiye'de Ar-Ge harcamalarında son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmakla birlikte Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki payı hâlâ düşük seviyededir. Türkiye'de Ar-Ge harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı 2002 yılında ‰5.3 iken bu pay 2012 yılında

‰9.2 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de 2002 yılı itibarıyla 46 USD (satın alma gücü paritesine göre) olan kişi başına düşen Ar-Ge harcamaları 2012'de 166 USD olmuştur.

Türkiye genelinde, 2012 yılı itibarıyla, 13.6 Milyar TL Ar-Ge harcaması yapılmış olup bu harcamanın 5.9 Milyar TL'lik bölümünü ticari kesim Ar-Ge harcamaları oluşturmaktadır. Ticari kesim Ar-Ge harcamalarının %53.0'ını imalat sanayi oluştururken, %25.1'ini bilgi ve iletişim, %15.1'ini mesleki ve teknik faaliyetler sektörü oluşturmaktadır. İmalat sanayi içerisinde ise en fazla Ar-Ge harcaması yapılan sektörler sırasıyla Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, Diğer ulaşım araçlarının imalatı, Elektrikli teçhizat imalatı, Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı, Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı, Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) sektörleridir. En az Ar-Ge harcaması yapılan sektörler ise İçecek, Deri ve deri ürünlerinin imalatı ile Ağaç ve mantar ürünleri imalatı alt sektörleridir.

Ar-Ge harcamalarının Düzey 1 Bölgeleri bazında dağılımı incelendiğinde, en fazla harcamanın Batı Anadolu Bölgesinde olduğu ve bunu sırasıyla Doğu Marmara, İstanbul ve Ege Bölgesinin izlediği, Mersin'in içinde yer aldığı Akdeniz Bölgesinin ise beşinci sırada yer aldığı ve Türkiye Ar-Ge harcamalarından %5 pay aldığı görülmektedir.

Grafik 35: Toplam Ar-Ge Harcamalarının İBBS Düzey 1 Bölgeleri Bazında Dağılımı (2012)

Kaynak: TÜİK

Mersin'de Ar-Ge yeterince önemsenen, yerel unsurların farkında olduğu bir alandır. Bu konuda 2005 yılında, Mersin İli için, ODTÜ-Teknokent'in koordinatörlüğünde, Mersin Üniversitesi, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi ve Yunanistan'dan Epirus Bölgesi İş Geliştirme ve İnovasyon Merkezi'nin katılımıyla bir bölgesel inovasyon stratejisi çalışması gerçekleştirilmiştir. Bölge yenilikçiliğin artırılması amacıyla ildeki mevcut altyapının ve insan sermayesinin en iyi şekilde kullanılması ve geliştirilmesi için yapılması gerekenlere dair bir yol haritası oluşturulmuştur.

Bir ülke veya bölge genelinde, Ar-Ge ve yenilik çalışmalarına destek sağlayan unsurların, üniversiteler, araştırma merkezleri, enstitüler ve meslek yüksekokulları olduğu bilinmektedir.

Mersin'de yükseköğrenim alanında biri kamu (Mersin Üniversitesi), ikisi özel (Çağ, Toros Üniversitesi) olmak üzere üç üniversite ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne bağlı Deniz Bilimleri Enstitüsü ile Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır. Bu üniversitelerde 2013 yılı itibariyle toplam 19 Fakülte, 15 Meslek Yüksekokulu, 6 Yüksekokul ve 9 Enstitü bulunmaktadır. Bu üniversitelerde Silifke Meslek Yüksekokuluyla birlikte toplam 1,751 akademik personel görev yapmaktadır. Ayrıca bölgede bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi faaliyet göstermektedir.

Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi:

18 Haziran 2005 tarihinde 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında kurulan Mersin Teknoloji Bölgesinde yönetici şirket 23 Şubat 2006'da kurulmuştur. Ortakları Mersin İl Özel İdaresi, Mersin Üniversitesi, Mersin- Tarsus OSB, Akdeniz İhracatçı Birlikleri, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası ve ODTÜ Teknokenttir. Teknoloji Geliştirme Bölgesinin tarım, gıda, kimya, bilişim, elektronik, biyoteknoloji, nanoteknoloji, enerji ve çevre teknolojileri alanında faaliyet gösteren yüksek-ileri teknoloji kullanan ulusal ve uluslararası firmaları bölgeye çekeceği değerlendirilmektedir.

Bölge'nin; OSB'de 98,405 m² üzerine kurulu 2 bina, 16 ofis ve 400 kişilik konferans salonu mevcuttur. Üniversite Kampüsünde araştırma merkezi olarak planlanan 50,024 m²'lik alan üzerinde 2007 yılında inşaata başlanmış, yaklaşık 2,000,000 TL harcamayla 2009 yılı içerisinde tamamlanmıştır. 1,600 m²'lik kuluçka merkezi inşaatı ise Ağustos 2010 sonu itibariyle tamamlanmıştır. 2013 yılı itibariyle 271 Ar-Ge personeli ve 28 destek personeli çalışmakta olup, il için önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesinde 2013 yılı sonu itibariyle 128 Ar-Ge projesi tamamlanmış, 95 Ar-Ge projesi devam etmektedir.

"Türkiye'deki işletmelerin bölgesel seviyede Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri ile ilgili hiçbir resmi veri bulunmamaktadır. RIS Mersin projesi kapsamında gerçekleştirilen talep anketi sonuçlarına göre, şirketlerin sadece yüzde 17'si Ar-Ge faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bölgedeki inovasyon yapan firmaların oranı yüzde 45 olup, bunların büyük bir çoğunluğu (yüzde 87) kendi bünyelerinde inovasyon yapmaktadır. Bu firmalar daha çok ürün ve süreç yeniliği gerçekleştirmektedir. Şirketlerin inovasyon yapma nedenleri arasında en önemlilerini, yeni pazarlara girmek, pazar paylarını arttırmak ve ürün kalitesini yükseltmek oluşturmaktadır. Mersin'deki şirketler için başlıca inovasyon kaynakları müşteriler ve çalışanlar olup, üniversiteler, araştırma enstitüleri ve aracı kurumlar diğerlerine oranla daha az öneme sahip kaynaklar arasında yer almaktadır."[7]

1995-2012 döneminde TÜBİTAK Destekli proje başvuru sayı ülke genelinde toplam 16,422 olup bunun %0.7'si Mersin iline aittir. Bu payla TÜBİTAK Destekli proje başvuru sayısı bakımından Mersin, 81 il arasında 15. sıradadır. TÜBİTAK tarafından desteklenen hibe destek tutarı içindeki Mersin ilinin payı %0.2 olup, Mersin bu payla tüm iller arasında 18. sırada yer almaktadır.

Türk Patent Enstitüsü (TPE)'nün verilerine göre; 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 28,710 olan patent başvurusunun %0.6'sı Mersin iline aittir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 1,328 patent başvurusu yapılmış olup Mersin'in bölge içindeki payı %12.7'dir. 1995-2013 dönemi toplam patent başvurularının sayısına göre, Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 17. sırada yer alırken, Akdeniz Bölgesi illeri arasında ise Antalya ve Adana'dan sonra 3. Sırada bulunmaktadır. Patent tesciline göre değerlendirildiğinde 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 5,568 olan patent tescilinin %0.4'ü Mersin iline aittir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 170 patent tescil edilmiş olup, Mersin'in bölge içindeki payı %11.8'dir. 1995-2013 dönemi toplam patent tescil sayısına göre de Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 17. Sırada, Akdeniz Bölgesi illeri arasında Adana ve Antalya'dan sonra 3. sırada bulunmaktadır.

[7] Mersin Bölgesel Inovasyon Stratejisi 2006-2016

Türk Patent Enstitüsü (TPE)'nün verilerine göre; 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 32,126 olan Faydalı Model başvurusunun %0.7'si Mersin iline aittir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 1,055 Faydalı Model başvurusu yapılmış olup, Mersin'in bölge içindeki payı %22.7'dir. 1995-2013 dönemi toplam Faydalı Model başvurularının sayısına göre, Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 16. sırada yer alırken, Akdeniz Bölgesi illeri arasında ise Antalya ve Adana'dan sonra 3. Sırada bulunmaktadır. Faydalı Model tescil sayısına göre Mersin değerlendirildiğinde 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 19,533 olan Faydalı Model tescilinin %0.7'sinin Mersin iline ait olduğu görülmektedir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 901 Faydalı Model tescil edilmiş olup, Mersin'in bölge içindeki payı %15.3'tür. 1995-2013 dönemi toplam Faydalı Model tescil sayısına göre de Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 16. sırada, Akdeniz Bölgesi illeri arasında Antalya ve Adana'dan sonra 3. sırada bulunmaktadır.

Türk Patent Enstitüsü (TPE)'nün verilerine göre; 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 84,085 adet Endüstriyel Tasarım başvurusu yapılmış olup, bunun %0.4'ü Mersin iline aittir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 2,189 Endüstriyel Tasarım başvurusu yapılmış olup, Mersin'in bölge içindeki payı %15.8'dir. 1995-2013 dönemi toplam Endüstriyel tasarım başvurularının sayısına göre, Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 20. sırada yer alırken, Akdeniz Bölgesi illeri arasında ise Antalya ve Adana, Hatay ve Kahramanmaraş'ın ardından 5. sırada bulunmaktadır. Endüstriyel Tasarım tescil sayısına göre Mersin ili değerlendirildiğinde 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 75,602 tescil yapılmış olup, bunun %0.4'ü Mersin iline aittir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 1,888 Endüstriyel Tasarım tescil edilmiştir. Mersin ilinde ise Endüstriye Tasarım tescil sayısı 288 adet olarak gerçekleşmiş olup, bölgenin %15.3'ünü oluşturmaktadır. 1995-2013 dönemi toplam Endüstriyel Tasarım tescil sayısına göre de Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 20. sırada, Akdeniz Bölgesi illeri arasında 5. sırada bulunmaktadır.

İlin rekabet gücü açısından ilde üretilen ürünlerin marka olması olumlu etki yapacak bir diğer husustur. Bu bakımdan Mersin ilinden Türk Patent Enstitüsü (TPE)'nün verilerine göre 1995-2013 döneminde toplam 10,121 marka başvurusu yapılmıştır. Aynı dönemde Türkiye genelinde 866,641, Akdeniz Bölgesinde 37,377 marka başvurusu yapılmıştır. Mersin'in Akdeniz Bölgesi marka başvurularının %27.1, Türkiye marka başvurularının %1.2'sini oluşturduğu görülmektedir. 1995-2013 dönemi toplam Marka başvurularının sayısına göre,

Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 12. sırada yer alırken, Akdeniz Bölgesi illeri arasında ise Antalya ve Adana'nın ardından 3. sırada bulunmaktadır. Marka tescil sayısına göre Mersin ili değerlendirildiğinde; 1995-2013 döneminde Türkiye genelinde toplam 476,975 marka tescili yapılmış olup, bunun %1.1'i Mersin iline aittir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi illerinden toplam 30,524 Marka tescil edilmiştir. Mersin ilinde ise Marka tescil sayısı 5,143 adet olarak gerçekleşmiş olup, bölgenin %16.8'ini oluşturmaktadır. 1995-2013 dönemi toplam Endüstriyel Marka tescil sayısına göre Mersin ili, iller sıralamasında 81 il arasında 12. sırada, Akdeniz Bölgesi illeri arasında 3. sırada bulunmaktadır.

Tablo 70: Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Marka Başvuruları

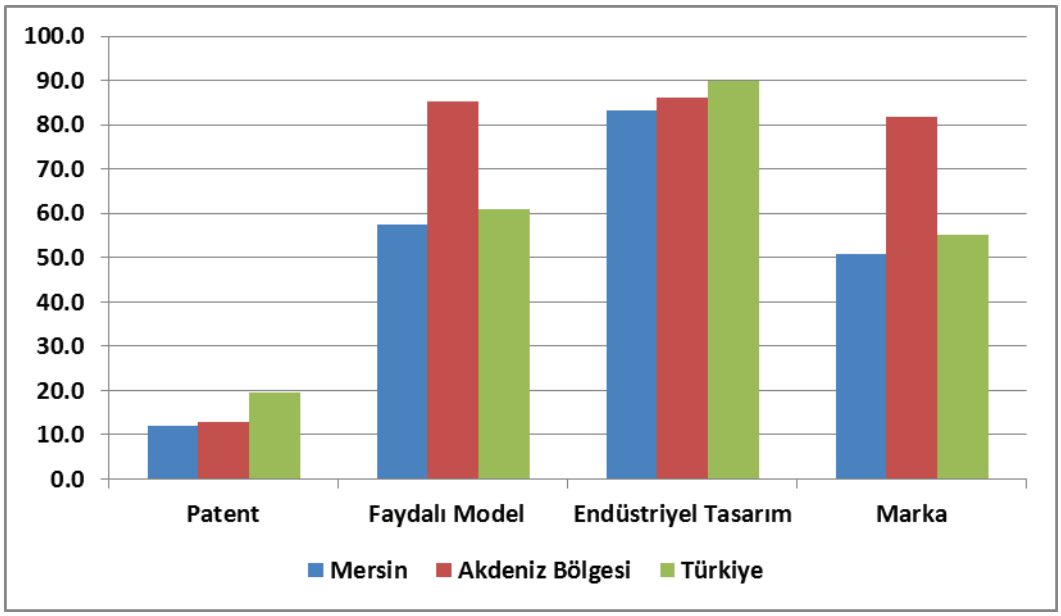
BAŞVURU	Patent		Faydalı Model		Endüstriyel Tasarım		Marka	
	2013	1995-2013	2013	1995-2013	2013	1995-2013	2013	1995-2013
Mersin	35	168	17	240	42	346	997	10,121
Akdeniz Bölgesi	218	1,328	108	1,055	242	2,189	4,196	37,377
Türkiye	4,527	28,710	3,454	32,126	8,216	84,085	93,305	866,641
Mersin/Akdeniz	16.1	12.7	15.7	22.7	17.4	15.8	23.8	27.1
Mersin/Türkiye	0.8	0.6	0.5	0.7	0.5	0.4	1.1	1.2
TESCİL	**Patent**		**Faydalı Model**		**Endüstriyel Tasarım**		**Marka**	
	2013	**1995-2013**	**2013**	**1995-2013**	**2013**	**1995-2013**	**2013**	**1995-2013**
Mersin	4	20	11	138	44	288	774	5,143
Akdeniz Bölgesi	35	170	93	901	249	1,888	480	30,524
Türkiye	1,244	5,568	1,997	19,533	7,816	75,602	68,391	476,975
Mersin/Akdeniz	11.4	11.8	11.8	15.3	17.7	15.3	161.3	16.8
Mersin/Türkiye	0.3	0.4	0.6	0.7	0.6	0.4	1.1	1.1
TESCİL/ BAŞVURU (%)	**Patent**		**Faydalı Model**		**Endüstriyel Tasarım**		**Marka**	
	2013	**1995-2013**	**2013**	**1995-2013**	**2013**	**1995-2013**	**2013**	**1995-2013**
Mersin	11.4	11.9	64.7	57.5	104.8	83.2	77.6	50.8
Akdeniz Bölgesi	16.1	12.8	86.1	85.4	102.9	86.2	11.4	81.7
Türkiye	27.5	19.4	57.8	60.8	95.1	89.9	73.3	55.0

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü

Mersin ili, yukarıda belirtilen birçok olumsuzluğa rağmen, Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri açısından, sayısal veriler ve destekleyici unsurlar dikkate alındığında büyük bir potansiyele ve avantaja sahiptir. Kurumlar arası işbirliği (özellikle üniversite ve sanayi arasında) ve koordinasyonun artırılması yoluyla, mevcut potansiyel ve avantajlar kullanılarak Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri oldukça üst düzeylere çıkarılabilecektir.

Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Marka tescil sayısının başvuru sayılarına oranları bakıldığında Mersin ilinin hem Akdeniz Bölgesi hem de Türkiye geneline göre daha düşük oranlara sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Grafik 36: 1995-2013 Dönemi Tescil Sayılarının Başuru Sayılarına Oranı (%)

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

2.3.2.3. Mersin Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi

Mersin'deki imalat sanayinin sektörel dağılımı, yoğunlaşması ve kümelenmesi analizi "İşyeri Sayısı", ve "İstihdam" kriterlerine göre incelenecektir. İmalat sanayi, işyeri sayısı ve istihdamla ilgili veriler Mersin Ticaret ve Sanayi Odası aracılığıyla Sanayi Bakanlığı'ndan elde edilmiştir.

Mersin'deki imalat sanayi alt sektörlerinin toplam imalat sanayi içindeki payları Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmektedir. Tabloda iki ayrı kriter (işyeri sayısı, istihdam) kullanılarak yoğunlaşmanın farklı açılardan ele alınması hedeflenmiştir.

Tablo 71: Türkiye ve Mersin İçin İmalat Sanayinde Yoğunlaşma (2012, Yüzde Pay)

NACE Rev. 2 Sektörler	İşyeri Sayısı		İstihdam	
	TR	Mersin	TR	Mersin
10-Gıda	20.4	32.4	16.5	17.9
11-İçecek	0.6	0.8	0.8	0.9
12-Tütün	0.1	0.3	0.2	1.2
13-Tekstil	11.2	1.7	14.1	2.0
14-Giyim Eşyası	7.1	5.3	11.7	13.3
15-Deri ve Ürünleri	0.3	0.1	0.4	0.0
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	3.1	3.6	1.5	2.4
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1.8	2.0	2.2	2.3
18-Basım Yayın	1.4	2.0	1.0	0.8
19-Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	0.5	0.8	0.5	0.8
20-Kimyasal Ürünler	3.6	3.9	3.6	6.1
21-Eczacılık	0.2	0.2	0.7	0.5
22-Kauçuk&Plastik	6.8	9.6	5.4	8.9
23-Mineral Ürünler	7.2	9.4	6.8	15.1
24-Ana Metal	3.5	3.6	4.6	6.1
25-Metal Eşya	10.5	8.7	9.0	11.4
26-Bilg. Elektronik. Optik	0.8	0.7	1.5	0.3
27-Elektrikli Teçhizat	2.7	2.0	4.2	0.8
28-Makine ve Ekipman	7.8	6.2	5.9	4.4
29-Motorlu kara taşıtı vb.	2.6	1.3	3.3	0.7
30-Diğer Ulaşım Araçları	0.0	0.0	0.0	0.0
31-Mobilya	5.7	3.9	4.6	2.4
32-Diğer	1.8	1.2	1.5	1.3
33-Makine Montaj ve Onarım	0.2	0.3	0.2	0.5
İmalat Sanayi Toplamı	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Kaynak: TC Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Tablo 71 verileri bazında sektörlerin yoğunlaşmasına bakıldığında; en dikkat çekici verilerin Giyim eşyası sektöründe olduğu görülmektedir. Bu sektör Mersin'de işyeri sayısı içinde yüzde 5'lik payla 6. sırada yer almasına karşın istihdam kriterlerinde üçüncü sırada bulunarak diğer sektörlerin çok ilerisinde bir yoğunlaşma ve temsil gücü sergilemektedir. Mersin ili toplam imalat sanayi istihdamının yüzde 13-14'ü bu sektörde toplanmaktadır. Bu durumun Türkiye geneli ile büyük paralellik gösterdiği gözden kaçmamaktadır. Hem Mersin'de hem de Türkiye genelinde iki kriter bazında da ilk sırada yer alan Gıda sektörü Mersin'de işyeri sayısının yüzde 32.4, istihdamın yüzde 17.9'unu oluşturmaktadır. Mersin ve Türkiye genelinde işyeri sayısı ve istihdam açısından yüzde 10'un üzerinde pay alan tek sektörün gıda sektörü olduğu dikkat çeken bir diğer durumdur.

İşyeri sayısı açısından Mersin imalat sanayi işyerlerinin yüzde 32.9'una sahip olarak birinci sırada yer alan Gıda sektörü, istihdamın yüzde 17.9'unu oluşturmaktadır. Türkiye geneli için de benzerlik gösteren bu yapıdan hareketle, Gıda sektöründe genellikle küçük ölçekli, işletme başına az işçi çalıştıran işletmelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Kauçuk ve Plastik sektörü ile Makine ve ekipman imalatı sektörleri de benzer bir durum sergilemektedir. Kauçuk ve plastik sektörü işyeri sayısı açısından yüzde 9.6 paya sahip olan sektör istihdamın yüzde 8.9'unu oluşturmakta, Mersin Makine ve ekipman sektöründe işyeri sayısı yüzde 6.2 paya sahipken istihdamda bu pay yüzde 4.4 civarındadır.

Mersin imalat sanayiinde yoğunlaşmanın görüldüğü diğer bir sektör de Mineral ürünler sektörüdür. Bu sektör, işyeri sayısının yüzde 9.4'ünü ve istihdamın da yüzde 15.1'ini oluşturmaktadır. Metal eşya sektörü ilde istihdam ve işyeri açısından ön plana çıkan bir diğer sektör olmaktadır. Bu sektörün iki kriter bazında da Türkiye geneline yakın bir yoğunlaşma gösterdiği görülmektedir.

Tablo 71'i her sektör için ayrı ayrı analiz etmek yerine, geliştirilecek bir yöntemle sektörlerin Türkiye geneline göre yoğunlaşma özelliklerini belirtilen kriterler bazında oluşturulacak bir endeksleme ile değerlendirilmesi mümkündür. Bu amaçla hazırlanan Tablo 72'de ilk iki sütunda imalat sanayi sektörlerinin Türkiye imalat sanayi içindeki payları 100 kabul edilerek Mersin bölgesi içindeki payları endeks olarak hesaplanmıştır. Son sütunda ise Türkiye imalat sanayi alt sektörlerinin hesaplanan iki oranı 100 kabul edilerek, Mersin için imalat sanayi alt sektörlerinin endeks değerleri bulunmuştur. Burada hesaplanan oranlarla ilgili kısaca bilgi vermek gerekirse;

İstihdam/İşyeri Oranı: Türkiye için alt sektörler bazında sektör istihdamı/sektördeki işyeri sayısı oranı 100 kabul edilerek, Mersin için alt sektörler bazında sektör istihdamı/işyeri sayısı endeks değeridir. Bu oran Türkiye'yi 100 kabul ederek alt sektör bazında işyeri başına düşen istihdamı, bu anlamda da alt sektördeki işyerinin istihdam kriterine göre Türkiye geneline göreli büyüklüğünü ifade etmektedir. Oranın 100'den büyük çıkması, bu sektör için birim istihdam açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir işletme büyüklüğü olduğunu gösterecektir.

Tablo 72: Mersin ve Türkiye İmalat Sanayi Karşılaştırması (2012, Endeks)

NACE Rev. 2 Sektörler	Türkiye Payı=100 İçin Mersin Endeksi		Türkiye Oranları=100 İçin Mersin Endeksi
	İşyeri Sayısı	İstihdam	İstihdam/İşyeri
10-Gıda	158.5	109.0	54.1
11-İçecek	125.9	116.8	72.9
12-Tütün	683.7	560.4	64.5
13-Tekstil	15.4	14.4	73.5
14-Giyim Eşyası	74.5	113.5	119.9
15-Deri ve Ürünleri	37.5	4.8	10.1
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	116.7	164.1	110.6
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	107.4	103.2	75.6
18-Basım Yayın	138.0	79.0	45.1
19-Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	173.2	157.2	71.4
20-Kimyasal Ürünler	108.7	168.8	122.1
21-Eczacılık	103.2	69.8	53.2
22-Kauçuk&Plastik	142.0	163.9	90.8
23-Mineral Ürünler	129.5	221.8	134.7
24-Ana Metal	103.3	133.0	101.3
25-Metal Eşya	82.9	126.6	120.2
26-Bilg. Elektronik, Optik	82.0	18.2	17.5
27-Elektrikli Teçhizat	73.4	17.8	19.1
28-Makine ve Ekipman	79.5	75.2	74.3
29-Motorlu kara taşıtı vb.	49.1	20.2	32.3
31-Mobilya	68.9	53.2	60.8
32-Diğer	63.4	89.2	110.7
Dağıtılmayan	213.1	194.1	71.6
İmalat Sanayi	**100.0**	**100.0**	**78.7**

Kaynak: Hesaplamalar Mersin Ticaret ve Sanayi Odası tarafından TC Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan elde edilen 2012 verileri kullanılarak yapılmıştır.
Not: Kare içine alınan hücrelerdeki değerler, Mersin ilinin göreli büyüklüğünü/üstünlüğünü göstermektedir.

Tablo 72 için İmalat Sanayi genel sonuçları Mersin ili bazında değerlendirildiğinde, Mersin imalat sanayi profilinin işletme büyüklüğü istihdam açısından bakıldığında yedi sektörde Türkiye'nin üzerinde bir değer aldığı dikkati çekmektedir. Türkiye geneli imalat sanayi 100 kabul edildiğinde Mersin endeks değerleri; işletme başına istihdam açısından 78.7 değerini almaktadır.

Sektörler bazında Tablo 72 bulgularını özetlemek için Tablo 73 hazırlanmıştır. Tablo 73'de Mersin ili alt sektörler itibarıyla Türkiye geneli ile kıyaslanarak, gerek göreli öneme göre (Tablo 72'nin ilk iki sütunundaki değerler), gerekse de göreli büyüklüğe ve üstünlüğe göre kriterler bazında öne çıkan sektörler belirtilmiştir.

Tablo 73: Mersin İmalat Sanayiinde Öne Çıkan Sektörler

NACE Rev. 2 Sektörler	Göreli Önem Taşıdığı Kriter		Göreli Büyüklük/Üstünlük Sağladığı Oran
	İşyeri Sayısı	İstihdam	İstihdam/İşyeri
10-Gıda	X	X	
11-İçecek	X	X	
12-Tütün	X	X	
14-Giyim Eşyası		X	X
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	X	X	X
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	X	X	
18-Basım Yayın	X		
19-Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	X	X	
20-Kimyasal Ürünler	X	X	X
21-Eczacılık	X		
22-Kauçuk&Plastik	X	X	
23-Mineral Ürünler	X	X	X
24-Ana Metal	X	X	X
25-Metal Eşya		X	X
32-Diğer			X
33-Makine Montaj&Onarım	X	X	

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Tablo 73 verileri kullanılarak Mersin'de farklı kriterler ve oranlar bazında öne çıkan sektörlerin analiz edilmesi mümkün olacaktır. Bu noktada, yapılan analizin mutlak üstünlük analizi değil, göreli üstünlük analizi olduğu ve tüm kriterler için Türkiye ortalaması değerlerinin üzerinde kalan sektörlerin oransal değerlendirmesi yapıldığı unutulmamalıdır. Ayrıca Tablo 72 kriterler bazında (yatay olarak) yorumlanabileceği gibi, sektörlerin öne çıktığı kriterler bazında birbirlerine göre üstünlüklerine göre (dikey olarak) de yorumlanabilir. Buna göre sektörler incelenirse;

Ağaç ve Ağaç Ürünleri sektörü, **Kimyasal Ürünler sektörü, Mineral Ürünler sektörü** ve **Ana Metal sektörü**; ilde işyeri sayısı ve istihdamdaki temsil payının yanı sıra, ölçek büyüklüğü anlamında da Türkiye ortalamasının üzerinde performans sergilemektedir. Bu sektörler aynı zamanda tüm kriterlerde birden öne çıkan sektör konumundadır.

Gıda sektörü, İçecek sektörü, Tütün sektörü, Kağıt ve Kağıt Ürünleri sektörü, Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri sektörü, Kauçuk ve Plastik sektörü, Makine Montaj ve Onarım sektörü; bölgede işyeri sayısı ve istihdam kriterleri açısından öne çıkmaktadır. Ölçek büyüklüğü açısından ise Türkiye ortalamasının altında endeks değerlerine sahip sektörlerdir.

Giyim Eşyası sektörü ve ***Metal Eşya sektörü*** istihdam ve ölçek büyüklüğü kriterleri açısından Türkiye'ye oranla öne çıkmaktadır. İşyeri endeks değeri açısından ise Türkiye ortalamasının altında değere sahiptir.

Basım Yayın sektörü ve ***Eczacılık sektörlerinde*** işyeri sayısı kriteri bakımından Türkiye geneline göre göreli üstünlüğe sahip olan Mersin ili, Diğer imalat sektöründe ölçek büyüklüğü açısından Türkiye genelinin üzerinde bir performans göstermektedir.

Farklı kriterler bazında Mersin ilinde öne çıkan sektörlerle Türkiye genelinde öne çıkan sektörlerin benzeşmesini (ya da farklılığını) göstermek amacıyla Tablo 74 hazırlanmıştır. Tablo 74'de işyeri sayısı ve istihdam açısından toplam imalat sanayinden aldıkları pay itibarıyla sektörler büyüklüklerine göre sıralanarak bölge/ülke karşılaştırmasının sektörler bazında daha net görülmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca, belirtilen bu kriterler bazında sektörel yoğunlaşma oranları (Concentration Ratio –CR) hesaplanarak Türkiye geneli ile karşılaştırma imkânı da sağlanmıştır.

İşyeri sayısının dağılımı açısından bakıldığında; Türkiye geneli ile Mersin ilk dört sırada yer alan sektörlerden ikisi bakımından benzerlik gösterirken, sektörlerin sırası ve yoğunlaşma oranları açısından ise farklılıklar olduğu görülmektedir. Gıda, Metal Eşya ve Mineral Ürünler sektörleri ilk beş sırada yer alan ortak sektörlerken, Türkiye geneli ve Mersin'deki işyeri sayısı bakımından Gıda sektörünün baskınlığı söz konusudur. Ayrıca CR_5 (beşinci sıradaki yoğunlaşma katsayısı) da Türkiye için yüzde 57.2 iken, Mersin için yüzde 66.2'dir. Bu anlamda da Mersin, işyeri sayısı açısından Türkiye geneline göre daha homojen bir dağılım göstermektedir.

İstihdam açısından bakıldığında; Türkiye ile Mersin'in imalat sanayii işyeri sayısının aksine Türkiye ile daha çok benzeşmektedir. İlk beş sırada yer alan sektörlerden Gıda, Giyim, Mineral ürünler ve Metal Eşya sektörleri ortaklık gösterirken, Mersin'de Kauçuk ve Plastik, Kimyasal Ürünler ve Ana Metal sektörleri de ön plana çıkmaktadır (Türkiye'de sırasıyla 7., 11. ve 8. sırada yer almaktadırlar). Gıda, Giyim ve Metal Eşya sektörleri hem Türkiye için hem de Mersin için istihdam açısından baskın yapıda görünmektedir. Türkiye'de istihdamın en fazla olduğu ikinci sektör olan Tekstil ürünleri imalatı sektörü, Mersin'de ancak 12. sırada yer almaktadır. CR_5 olarak bakıldığında ise Mersin'de ilk beş sektör toplam istihdamın yüzde 66.6'sını oluştururken, Türkiye geneli için yüzde 66.2'dir.

Tablo 74: Türkiye ve Mersin İçin Sektörlerin Yoğunlaşması (2012)

Cr	İşyeri Sayısı						İstihdam					
	Türkiye	Payı	CR	Mersin	Payı	CR	Türkiye	Payı	CR	Mersin	Payı	CR
Cr_1	10-Gıda	20.4	20.4	10-Gıda	32.4	32.4	10-Gıda	16.5	16.5	10-Gıda	17.9	17.9
Cr_2	13-Tekstil	11.2	31.7	22-Kauçuk&Plastik	9.6	42.0	13-Tekstil	14.1	30.5	23-Mineral Ürünler	15.1	33.0
Cr_3	25-Metal Eşya	10.5	42.1	23-Mineral Ürünler	9.4	51.3	14-Giyim Eşyası	11.7	42.3	14-Giyim Eşyası	13.3	46.3
Cr_4	28-Makine ve Ekipman	7.8	50.0	25-Metal Eşya	8.7	60.0	25-Metal Eşya	9.0	51.3	25-Metal Eşya	11.4	57.8
Cr_5	23-Mineral Ürünler	7.2	57.2	28-Makine ve Ekipman	6.2	66.2	23-Mineral Ürünler	6.8	58.1	22-Kauçuk&Plastik	8.9	66.6
Cr_6	14-Giyim Eşyası	7.1	64.3	14-Giyim Eşyası	5.3	71.6	28-Makine ve Ekipman	5.9	64.0	20-Kimyasal Ürünler	6.1	72.8
Cr_7	22-Kauçuk&Plastik	6.8	71.1	20-Kimyasal Ürünler	3.9	75.5	22-Kauçuk&Plastik	5.4	69.4	24-Ana Metal	6.1	78.9
Cr_8	31-Mobilya	5.7	76.8	31-Mobilya	3.9	79.4	24-Ana Metal	4.6	74.0	28-Makine ve Ekipman	4.4	83.3
Cr_9	20-Kimyasal Ürünler	3.6	80.4	16-Ağaç, Ağaç ürünleri	3.6	83.0	31-Mobilya	4.6	78.5	31-Mobilya	2.4	85.7
Cr_{10}	24-Ana Metal	3.5	83.9	24-Ana Metal	3.6	86.6	27-Elektrikli Teçhizat	4.2	82.8	16-Ağaç, Ağaç ürünleri	2.4	88.1
Cr_{11}	16-Ağaç, Ağaç ürünleri	3.1	87.0	17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	2.0	88.6	20-Kimyasal Ürünler	3.6	86.4	17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	2.3	90.4
Cr_{12}	27-Elektrikli Teçhizat	2.7	89.6	18-Basım Yayın	2.0	90.5	29-Motorlu kara taşıtı vb.	3.3	89.6	13-Tekstil	2.0	92.4
Cr_{13}	29-Motorlu kara taşıtı vb.	2.6	92.2	27-Elektrikli Teçhizat	2.0	92.5	17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	2.2	91.8	32-Diğer	1.3	93.7
Cr_{14}	17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1.8	94.0	13-Tekstil	1.7	94.2	26-Bilg. Elektronik. Optik	1.5	93.3	12-Tütün	1.2	94.9
Cr_{15}	32-Diğer	1.8	95.9	29-Motorlu kara taşıtı vb.	1.3	95.5	16-Ağaç, Ağaç ürünleri	1.5	94.8	11-İçecek	0.9	95.8
Cr_{16}	18-Basım Yayın	1.4	97.3	32-Diğer	1.2	96.6	32-Diğer	1.5	96.2	18-Basım Yayın	0.8	96.6
Cr_{17}	26-Bilg. Elektronik. Optik	0.8	98.1	11-İçecek	0.8	97.5	18-Basım Yayın	1.0	97.3	19-Kok köm. ve raf. pet. Ür.	0.8	97.4
Cr_{18}	11-İçecek	0.6	98.8	19-Kok köm. ve raf. pet. Ür.	0.8	98.3	11-İçecek	0.8	98.0	27-Elektrikli Teçhizat	0.8	98.1
Cr_{19}	19-Kok köm. ve raf. pet. Ür.	0.5	99.3	26-Bilg. Elektronik. Optik	0.7	99.0	21-Eczacılık	0.7	98.7	29-Motorlu kara taşıtı vb.	0.7	98.8
Cr_{20}	15-Deri ve Ürünleri	0.3	99.6	12-Tütün	0.3	99.3	19-Kok köm. ve raf. pet. Ür.	0.5	99.2	21-Eczacılık	0.5	99.3
Cr_{21}	21-Eczacılık	0.2	99.8	33-Mak. Montaj&Onarım	0.3	99.7	15-Deri ve Ürünleri	0.4	99.5	33-Mak. Montaj&Onarım	0.5	99.7
Cr_{22}	33-Mak. Montaj&Onarım	0.2	99.9	21-Eczacılık	0.2	99.9	33-Mak. Montaj&Onarım	0.2	99.8	26-Bilg. Elektronik. Optik	0.3	100.0
Cr_{23}	12-Tütün	0.1	100.0	15-Deri ve Ürünleri	0.1	100.0	12-Tütün	0.2	100.0	15-Deri ve Ürünleri	0.0	100.0
Cr_{24}	30-Diğer Ulaşım Araçları	0.0	100.0	30-Diğer Ulaşım Araçları	0	100.0	30-Diğer Ulaşım Araçları	0.0	100.0	30-Diğer Ulaşım Araçları	0.0	100.0

Kaynak: TC Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

Mersin ili imalat sanayi sektörleri için "Üç Yıldız Tekniği" kullanılarak kümelenme analizi yapılacaktır. Üç yıldız analizi, Avrupa Komisyonu'nca finanse edilen European Cluster Observatory[8] platformu tarafından geliştirilen bir tekniktir.

Üç yıldız tekniğinde hemen tüm uygulamalarda sektörel istihdamlar (kısıtlı sayıdaki bazı çalışmalarda işyeri sayısı) temel olarak alınmaktadır. Mersin için yapılacak bu analizde ise istihdamın yanı sıra işyeri sayısı verileri de kullanılacak ve bu verilerin her birisine göre ayrı ayrı üç yıldız tekniği uygulanacaktır. Üç yıldız analizinde üç temel kriter seçilmekte ve her sektör (bölge) için bu kriterlerin değerleri hesaplanmaktadır. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse;

Büyüklük (Size) (e_i/E_i): Bölgedeki sektör verisinin, sektörün toplam (Türkiye) verisine oranı,

Baskınlık (Dominance) (e_i/e_n): Bölgedeki sektör verisinin, bölge toplam verisine oranı,

Uzmanlaşma (Specialization) [(e_i/e_n) / (E_i/E_n)][9]: Sektörün bölgedeki payının, sektörün ülkedeki payına oranını göstermektedir. Burada;

e_i : Mersin'deki i sektörü değerini,

E_i : i sektörünün Türkiye toplam değerini,

e_n : Mersin'in toplam değerini,

E_n : Türkiye toplam değerini,

ifade etmektedir. Üç yıldız analizinde, her bir kriter (büyüklük, baskınlık ve uzmanlaşma) için bir eşik değer belirlenmekte ve kriterin hesaplanan değeri bu eşik değerini aşarsa, ilgili sektör bu kriterden bir yıldız almaktadır. Bölgeler bazında analiz edilen sektörler eşik değeri aştığı her kriter bazında bir yıldız aldığından, herhangi bir kriterin eşik değerini aşan sektör bir yıldız, herhangi iki kriterin eşik değerini aşan sektör iki yıldız, üç kriterde de eşik değerini aşan sektör üç yıldız almaktadır. Üç yıldız alan sektörün o bölgede "kümelenme" gösterdiği kabul edilmektedir.

Üç yıldız analizinde temel sorun, eşik değerin belirlenmesidir. Eşik değerin uygulanmasında genelde ilk iki kriter için (büyüklük ve baskınlık) eşik değer yüzde 7 olarak alınırken,

[8] www.clusterobservatory.eu

[9]Buradaki katsayı, Location Quotient (LQ) katsayısı olarak farklı alanlarda (coğrafi uzmanlaşma, ihracat uzmanlaşması vb.) da kullanılmaktadır.

uzmanlaşma katsayısı için genellikle 1 olarak alınmaktadır. Burada bilhassa, ilk iki kriter için seçilecek değerin teorik ya da tematik bir değeri bulunmadığından, farklı çalışmalarda farklı eşik değerler kullanıldığı görülmektedir. Mersin için yapılacak bu değerlendirmede ise, imalat sanayinin mekânsal dağılımında ve eşik değerin belirlenmesinde daha objektif ve daha rasyonel bir değer tespit edilmesi için şu yöntem izlenmiştir:

- Analiz imalat sanayi için yapılacağından toplam işyeri ve istihdam rakamları için imalat sanayi toplamı dikkate alınmıştır. İl bazında TC Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verileri[10] kullanılarak NACE Rev. 2 dörtlü sektör kırılımında hesaplamalar yapılmıştır.
- Mersin'de imalat sanayiinin verisi bulunan 140 alt sektörü bulunmaktadır. Türkiye verileri Mersin verileri ile eşleştirilmiş ve 140 alt sektör verisi ve bunların toplamı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.
- Sonuç olarak, eşik değerin belirlenmesinde;
  - *Büyüklük kriteri için bölgedeki ilgili sektörün sektör Türkiye toplamı içindeki payı* ***(e_i/E_i)*** *kriteri için toplam 81 (il) Düzey 3 bölgesi olduğundan ve her bir bölgede bu sektörün ülke geneli içindeki payının beklenen değeri (1/81=0.012346) olacağından, bu değer büyüklük kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.*
  - *Baskınlık kriteri için* ***(e_i/e_n)****, değerlendirmeye alınan imalat sanayi 140 alt sektörü bulunduğundan ve her bir alt sektörün bölgedeki imalat sanayi içindeki payının beklenen değeri de (1/140=0.007143) olacağından, bu değer eşik değer olarak kabul edilmiştir.*
  - *Uzmanlık katsayısı için de* ***[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]*** *beklenen değer 1 olacağından (sektörün bölgedeki payının sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneceğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.*

Dolayısıyla üç yıldız analizinde sektörlerin yıldızlarının belirlenmesinde;

Büyüklük (Size) (e_{ij}/E_i) > 0.012346 ise sektör bir yıldız (daha)[11],

Baskınlık (Dominance) (e_{ij}/e_{nj}) > 0.007143 ise sektör bir yıldız (daha)

Uzmanlaşma (Specialization) [(e_{ij}/e_{nj}) / (E_i/E_n)] > 1 ise sektör bir yıldız (daha) almaktadır.

[10] Hesaplamalar Mersin Ticaret ve Sanayi Odası tarafından TC Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan elde edilen 2012 verileri kullanılarak yapılmıştır.

[11] Buradaki "daha" ifadesi sektörlerin yıldız almasında bunları hangi kriterden aldığının önemli olmadığını göstermek için kullanılmaktadır. Örneğin bir sektör büyüklük ve uzmanlaşma kriterinden, büyüklük ve baskınlık kriterinden ya da baskınlık ve uzmanlaşma kriterinden iki yıldız alabilmektedir.

Çalışmamızda kullanılan ve imalat sanayinin mekânsal dağılımını yoğunlaşmayı da içerecek şekilde verecek olan üç yıldız analizinde, yalnızca eşik değerlerini aşan sektörlerin dikkate alındığı bir kez daha vurgulanmalıdır. Sektörlerin aldıkları yıldızlara göre kümelenme karakteristiklerinin isimlendirilmesinde; üç yıldız alan sektörler için "olgun kümeler", iki yıldız alan sektörler için "potansiyel kümeler" ve tek yıldız alan sektörler için de "aday kümeler" ifadeleri kullanılacaktır.

Mersin için işyeri sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçları Tablo 75'de verilmiştir.

Tablo 75: Mersin İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde)

YILDIZ SAYISI		TEK YILDIZ						İKİ YILDIZ						ÜÇ YILDIZ					
KRİTERLER		İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam		
SEKTÖRLER / KATSAYILAR		1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması							0.03		1.91									
10.13	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ür. İmalatı							0.02		1.19									
10.32	Sebze ve meyve suyu imalatı							0.09		4.90	0.05		3.30						
10.39	B.Y.S meyve ve sebze. İşlenmesi ve saklanması					0.02								0.02	0.03	1.11			
10.41	Sıvı ve katı yağ imalatı													0.02	0.03	1.29			
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı													0.04	0.04	2.14	0.01	0.01	1.01
10.52	Dondurma imalatı							0.02		1.08									
10.61	Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı													0.06	0.10	3.35	0.08	0.09	5.30
10.71	Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı					0.01								0.02	0.05	1.21			
10.72	Peks. ve bis.im.; dayanıklı past. ür. ve dayanıklı kek im.							0.03		1.37									
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı	0.02																	
10.83	Kahve ve çayın işlenmesi	0.01																	
10.84	Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı										0.02		1.39	0.07	0.01	3.65			
10.85	Hazır yemeklerin imalatı					0.01		0.02	0.01										
10.91	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı													0.02	0.01	1.16	0.01	0.01	1.03
11.02	Üzümden şarap imalatı	0.02																	
11.07	Alkolsüz iç. im.; maden su. ve diğ.şişelenmiş suların ür.							0.02		1.34							0.02	0.01	1.22
12.00	Tütün ürünleri imalatı							0.13		6.84							0.08	0.01	5.60
13.20	Dokuma					0.01													
13.92	Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ür. İmalatı		0.01																
14.12	İş giysisi imalatı							0.02		1.00	0.01		1.01						
14.13	Diğer dış giyim eşyaları imalatı					0.02													
14.14	İç giyim eşyası imalatı													0.02	0.04	1.25	0.03	0.10	2.00
16.10	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması							0.02	0.01								0.03	0.01	2.20
16.23	Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ür. İmalatı	0.01									0.02		1.15						
16.24	Ahşap konteyner imalatı													0.05	0.02	2.69	0.05	0.01	3.51
16.29	Diğ. ağaç ür. im.; mant. saz, saman ve ben. Ör. malz. Yap. ür.	0.01																	
17.12	Kağıt ve mukavva imalatı							0.03		1.50							0.02	0.01	1.49
17.21	Oluklu kağ. ve muk. im., kağ. ve muk. yapılan muhafazaların im.													0.02	0.01	1.03			
17.22	Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuv. malz. im.				0.01														
17.29	Kağıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı							0.02		1.12	0.02		1.68						
18.12	Diğer matbaacılık													0.02	0.01	1.15			
18.14	Ciltçilik ve ilgili hizmetler							0.05		2.66	0.04		2.66						
19.20	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı													0.03	0.01	1.73	0.02	0.01	1.57
20.13	Diğer inorganik temel kimyasal maddelerin imalatı							0.04		2.13							0.17	0.03	11.67
20.15	Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı													0.05	0.01	2.99	0.02	0.01	1.35

Tablo 75 (Devam): Mersin İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde)

YILDIZ SAYISI		TEK YILDIZ						İKİ YILDIZ						ÜÇ YILDIZ					
KRİTERLER		İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam		
SEKTÖRLER / KATSAYILAR		1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
20.20	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı							0.03		1.37									
20.41	Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatıcı maddeler imalatı	0.02																	
20.52	Tutkal imalatı							0.06		3.27							0.16	0.01	10.85
20.59	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kimyasal ürünlerin imalatı										0.01		1.04	0.02	0.01	1.29			
21.20	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı							0.02		1.03									
22.11	İç ve dış lastik im.; lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi							0.04		1.93									
22.19	Diğer kauçuk ürünleri imalatı																0.03	0.02	1.86
22.21	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı													0.03	0.03	1.67	0.02	0.03	1.52
22.22	Plas. Tor., çan., poş., çuv., kutu, damc., şişe, mak. pak. Mal.im.													0.03	0.03	1.56	0.04	0.03	2.56
22.23	Plastik inşaat malzemesi imalatı													0.03	0.03	1.57	0.02	0.01	1.18
23.11	Düz cam imalatı							0.06		3.31							0.28	0.02	19.35
23.12	Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi							0.02		1.18							0.02	0.01	1.47
23.13	Çukur cam imalatı							0.05		2.73							0.11	0.03	7.71
23.14	Cam elyafı imalatı							0.05		2.73									
23.19	Diğer camların im. ve işlenmesi (teknik amaçlı cam eşy. dah.)	0.02															0.13	0.03	9.02
23.32	Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı													0.03	0.01	1.42	0.02	0.01	1.14
23.44	Diğer teknik seramik ürünlerin imalatı							0.17		9.12	0.11		7.53						
23.51	Çimento imalatı	0.02															0.04	0.01	2.79
23.52	Kireç ve alçı imalatı							0.02		1.01									
23.61	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı													0.03	0.01	1.37	0.02	0.01	1.48
23.62	İnşaat amaçlı alçı ürünlerin imalatı							0.07		3.65									
23.63	Hazır beton imalatı										0.01	0.01		0.02	0.02	1.17			
23.64	Toz harç imalatı							0.04		2.43									
23.65	Lif ve çimento karışımlı ürünlerin imalatı							0.07		4.05							0.08	0.01	5.73
23.69	Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı							0.02		1.17	0.01		1.04						
23.70	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi													0.02	0.02	1.08			
23.99	B.Y.S. metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı							0.02		1.02									
24.10	Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı					0.01								0.02	0.01	1.13			
24.20	Çel. tüpler, borular, içi boş profil.ve benzeri bağ. Parç. im.	0.01																	
24.33	Soğuk şekillendirme veya katlama													0.06	0.01	3.19	0.07	0.01	5.00
24.34	Tellerin soğuk çekilmesi	0.01									0.05		3.38						
24.41	Değerli metal üretimi							0.03		1.40									
24.43	Kurşun, çinko ve kalay üretimi							0.03		1.66	0.02		1.06						
24.52	Çelik dökümü							0.02		1.03							0.12	0.03	8.37
24.54	Diğer demir dışı metallerin dökümü	0.01									0.03		1.76						
25.11	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı													0.04	0.04	2.13	0.03	0.03	1.74

Tablo 75 (Devam): Mersin İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde)

	YILDIZ SAYISI	TEK YILDIZ						İKİ YILDIZ						ÜÇ YILDIZ					
	KRİTERLER	İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam		
	SEKTÖRLER / KATSAYILAR	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
25.12	Metalden kapı ve pencere imalatı	0.01																	
25.29	Metalden diğer tank, rezervuar ve konteynerler imalatı							0.04		2.04							0.20	0.05	13.64
25.72	Kilit ve menteşe imalatı	0.02																	
25.91	Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı							0.04		1.98	0.04		2.79						
25.92	Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı	0.01																	
25.94	Bağlantı malzemelerinin ve vida makinesi ürünlerinin imalatı										0.02		1.67						
26.12	Yüklü elektronik kart imalatı							0.03		1.61									
26.20	Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatı							0.02		1.22									
26.30	İletişim ekipmanlarının imalatı	0.01																	
26.40	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı							0.04		2.43									
27.40	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı							0.02		1.20									
27.52	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı							0.02		1.25									
27.90	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı	0.02																	
28.13	Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı	0.01																	
28.22	Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı													0.02	0.02	1.08	0.02	0.01	1.25
28.23	Büro mak.ve ekipmanları im. (bilgisayar. ve çev. birimleri har.)							0.09		4.97									
28.25	Soğutma ve havalandırma donanım.im., evde kullanılanlar har.	0.01																	
28.29	B.Y.S diğer genel amaçlı makinelerin imalatı													0.02	0.01	1.15	0.02	0.01	1.20
28.30	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı				0.01									0.03	0.02	1.64			
28.92	Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı										0.02		1.24						
28.93	Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı																0.04	0.01	2.65
28.96	Plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı	0.01									0.02		1.16						
29.20	Mot. kara taş. Kar. im.; treyler ve yarı treyler (yarı röm.) im.							0.02	0.01										
31.01	Büro ve mağaza mobilyaları imalatı										0.02		1.08	0.03	0.01	1.47			
31.02	Mutfak mobilyalarının imalatı	0.02																	
31.09	Diğer mobilyaların imalatı					0.01		0.01	0.02										
32.30	Spor malzemeleri imalatı							0.03		1.61	0.03		2.02						
32.40	Oyun ve oyuncak imalatı				0.01			0.03		1.71									
32.91	Süpürge ve fırça imalatı	0.02															0.10	0.01	6.90
32.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar	0.02																	
33.12	Makinelerin onarımı	0.02																	
33.13	Elektronik veya optik ekipmanların onarımı							1.00		54.69	1.00		69.54						
33.15	Gemilerin ve teknelerin bakım ve onarımı							0.06		3.04	0.04		2.63						

Kaynak: Hesaplamalar Mersin Ticaret ve Sanayi Odası tarafından TC Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan elde edilen 2012 verileri kullanılarak yapılmıştır.

Not: *1. katsayı büyüklüğü (e_i/E_i), 2. katsayı baskınlığı (e_i/e_n), 3. katsayı ise uzmanlaşmayı [(e_i/e_n) / (E_i/E_n)] göstermektedir.*

Tablo verilerinden hareketle özet bir değerlendirme yapabilmek amacıyla, Mersin ilinde herhangi bir şekilde (aday, potansiyel ya da olgun) kümelenme özelliği gösteren sektörler, kümelenme özelliği gösterdiği katsayılara göre (büyüklük, baskınlık, uzmanlaşma) aşağıda verilmiştir.

Tablo 76: Mersin İli İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi (Olgun Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması-Sıvı ve katı yağ imalatı-Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı-Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı-Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı-Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı-Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı-İç giyim eşyası imalatı-Ahşap konteyner imalatı-Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı-Diğer matbaacılık-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı-Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malzemelerinin imalatı-Plastik inşaat malzemesi imalatı-Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı-İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı-Hazır beton imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Soğuk şekillendirme veya katlama -Metal yapı ve yapı parçaları imalatı-Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Büro ve mağaza mobilyaları imalatı-
		İstihdam	Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı--Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı--Alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi--Tütün ürünleri imalatı--İç giyim eşyası imalatı--Ağaçların biçilmesi ve planyalanması--Ahşap konteyner imalatı--Kağıt ve mukavva imalatı--Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı--Diğer inorganik temel kimyasal maddelerin imalatı--Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı--Tutkal imalatı--Diğer kauçuk ürünleri imalatı--Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı--Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malzemelerinin imalatı--Plastik inşaat malzemesi imalatı--Düz cam imalatı--Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi--Çukur cam imalatı--Diğer camların imalatı ve işlenmesi (teknik amaçlı cam eşyalar dahil)--Fırınlanmış kilden tuğla, karo ve inşaat malzemeleri imalatı--Çimento imalatı--İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı--Lif ve çimento karışımlı ürünlerin imalatı--Soğuk şekillendirme veya katlama --Çelik dökümü--Metal yapı ve yapı parçaları imalatı--Metalden diğer tank, rezervuar ve konteynerler imalatı--Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı--Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı--Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı--Süpürge ve fırça imalatı-

Tablo 76 (Devam) : Mersin İli İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi (Potansiyel Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Hazır yemeklerin imalatı--Ağaçların biçilmesi ve planyalanması--Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı--Diğer mobilyaların imalatı
		İstihdam	Hazır beton imalatı
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması-Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı-Sebze ve meyve suyu imalatı-Dondurma imalatı-Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı-Alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi-Tütün ürünleri imalatı-İş giysisi imalatı-Kağıt ve mukavva imalatı-Kağıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı-Ciltçilik ve ilgili hizmetler-Diğer inorganik temel kimyasal maddelerin imalatı-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı-Tutkal imalatı-Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı-İç ve dış lastik imalatı; lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi-Düz cam imalatı-Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi-Çukur cam imalatı-Cam elyafı imalatı-Diğer teknik seramik ürünlerin imalatı-Kireç ve alçı imalatı-İnşaat amaçlı alçı ürünlerin imalatı-Toz harç imalatı-Lif ve çimento karışımlı ürünlerin imalatı-Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı--Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı-Değerli metal üretimi-Kurşun, çinko ve kalay üretimi-Çelik dökümü-Metalden diğer tank, rezervuar ve konteynerler imalatı-Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı-Yüklü elektronik kart imalatı-Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatı-Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı-Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı-Elektriksiz ev aletlerinin imalatı-Büro makineleri ve ekipmanları imalatı (bilgisayarlar ve çevre birimleri hariç)-Spor malzemeleri imalatı-Oyun ve oyuncak imalatı-Elektronik veya optik ekipmanların onarımı-Gemilerin ve teknelerin bakım ve onarımı
		İstihdam	Sebze ve meyve suyu imalatı-Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı-İş giysisi imalatı-Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı-Kağıt ve mukavvadan diğer ürünlerin-imalatı-Ciltçilik ve ilgili hizmetler-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Diğer teknik seramik ürünlerin imalatı-Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı-Tellerin soğuk çekilmesi-Kurşun, çinko ve kalay üretimi-Diğer demir dışı metallerin dökümü-Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı-Bağlantı malzemelerinin ve vida makinesi ürünlerinin imalatı-Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı-Plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı-Büro ve mağaza mobilyaları imalatı-Spor malzemeleri imalatı-Elektronik veya optik ekipmanların onarımı-Gemilerin ve teknelerin bakım ve onarımı
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 76 (Devam) : Mersin İli İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi (Aday Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı-Kahve ve çayın işlenmesi-Üzümden şarap imalatı-Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı-Diğer ağaç ürünleri imalatı; mantardan, saz, saman ve benzeri örme malzemelerinden yapılmış ürünlerin imalatı-Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatıcı maddeler imalatı-Diğer camların imalatı ve işlenmesi (teknik amaçlı cam eşyalar dahil)-Çimento imalatı-Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı-Tellerin soğuk çekilmesi-Diğer demir dışı metallerin dökümü-Metalden kapı ve pencere imalatı-Kilit ve menteşe imalatı-Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı-İletişim ekipmanlarının imalatı-Diğer elektrikli ekipmanların imalatı-Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı-Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç-Plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı-Mutfak mobilyalarının imalatı-Süpürge ve fırça imalatı-Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar-Makinelerin onarımı
		İstihdam	Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Oyun ve oyuncak imalatı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı
		İstihdam	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması-Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı-Hazır yemeklerin imalatı-Dokuma-Diğer dış giyim eşyaları imalatı-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Diğer mobilyaların imalatı
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Kaynak: Tablo 75 verileri

Tablo 76'nın yorumlanmasının kolaylığı ve tablonun sistematiğinin açıklanması açısından şu noktanın belirtilmesi faydalı olacaktır: Tablo 75'de herhangi bir kriterde (işyeri sayısı, istihdam) örneğin üç yıldız alarak o kriter bazında olgun küme özelliği gösteren bir sektör, aynı kriter bazında potansiyel küme ya da aday küme kategorisinde yer almamalıdır (Örneğin; Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması işyeri sayısı kriterine göre üç yıldız aldığı için potansiyel ya da aday kümelerin işyeri sayısı

kriterlerinin yer aldığı satırlarda yer almamıştır). Aynı açıklama potansiyel ya da aday kümelerde yer alan sektörler için de geçerlidir. Bunun yanında, herhangi bir sektör üç yıldız almadığı bir kriter için iki ya da tek yıldız alarak potansiyel ya da aday küme özelliği gösterebilir (Örneğin; Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması istihdam kriterinden üç yıldız almadığı için, bu kriter için baskınlık katsayısına göre aday küme statüsünde yer alabilmiştir).

Genel olarak, herhangi bir sektör aynı anda ancak ve ancak bir kriterin yer aldığı satırda yer alabilir, buna karşın farklı kriterlerde farklı katsayılar bazında olgun küme, potansiyel küme ya da aday küme içinde yer alabilir.

Tablo 76'dan Mersin ilinde farklı kriterlerde 45 alt sektörün üç yıldız alarak "***olgun küme"*** özelliği taşıdığı görülmektedir. Bunlardan 16 tanesi hem işyeri sayısı hem de istihdam açısından üç yıldız almış olgun küme niteliğindedir. Mersin'de iki yıldız alarak ***"büyüklük"*** ve ***"baskınlık"*** kriterlerine göre "***potansiyel küme"*** niteliği taşıyan sektörlerin sayısı; işyeri sayısı bakımından dört (Hazır yemeklerin imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı-Diğer mobilyaların imalatı), istihdama göre bir tek Hazır beton imalatı sektörü *potansiyel küme* özelliği göstermektedirler. "**B*üyüklük" ve "uzmanlık"*** katsayıları açısından *işyeri* sayısı kriterine göre 43, *istihdam* kriterine göre 20 alt sektör potansiyel küme özelliği göstermektedir. ***Baskınlık*** ve ***uzmanlık*** katsayıları açısından potansiyel küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör yoktur.

"Aday küme" özeliği gösteren (tek yıldız alan) sektörlere bakıldığında, büyüklük katsayısına göre 26 sektörün, baskınlık kriterine göre 7 sektörün tek yıldız aldığı dikkat çekmektedir. Uzmanlık katsayısına göre aday küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör bulunmamaktadır. "***Büyüklük"*** kriterine göre tek yıldız alarak aday küme olan sektörler ise; işyeri sayısı kriterine göre 23 alt sektör, istihdam kriterine göre ise Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Oyun ve oyuncak imalatı olmak üzere 3 alt sektör tek yıldız alarak aday küme olmuşlardır. "***Baskınlık"*** kriterine göre işyeri sayısı bakımından Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı sektörü, istihdam bakımından, Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi

ve saklanması-Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı-Hazır yemeklerin imalatı-Dokuma-Diğer dış giyim eşyaları imalatı-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Diğer mobilyaların imalatı sektörleri tek yıldız alarak aday küme olmuşlardır.

2.3.3. Hizmetler Sektörü

Mersin ilinde toplam hasıla içerisinde hizmetler sektörünün payı oldukça yüksektir. 1987 yılında il GSYİH'sı içinde %48.7 olan hizmetler sektörünün payı, 1987–2001 döneminde daha da artarak 2000 yılında %55.3, 2001 yılında ise %54.5 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye geneli ve Akdeniz Bölgesinde hizmetler sektörünün GSYİH içindeki payı Mersin'e göre daha yüksek düzeydedir. Bunu il toplam hasılasından hizmetler sektörünün aldığı payın seyrinden de görmek mümkündür.

Mersin ilinde hizmetler sektöründe yaratılan hasılanın, Türkiye hizmetler sektörü hasılası içindeki payına bakıldığında, 1987 yılı itibarıyla Mersin'in Türkiye geneli hizmetler sektörü hasılası içinden %2.27 pay aldığı ve bunun 1987–2001 dönemi boyunca küçük bir artışla 2001 yılında %2.48'e yükseldiği görülmektedir. Mersin'in Akdeniz Bölgesi hizmetler sektöründen aldığı pay ise 1987 yılında %19.87 iken çok küçük bir düşüşle 2001 yılında %19.50 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 77: Hizmetler Sektörü Hasılasının Yıllar İtibariyle Gelişimi*

	1987	1991	1995	2000	2001
Mersin	**958**	**9,182**	**123,341**	**1,894,634**	**2,749,017**
Akdeniz Bölgesi	**4,822**	**42,573**	**557,136**	**9,492,532**	**14,095,056**
Türkiye	**42,132**	**370,733**	**4,501,883**	**78,015,045**	**111,009,933**
Mersin/Akdeniz (%)	**19.87**	**21.57**	**22.14**	**19.96**	**19.50**
Mersin/Türkiye (%)	**2.27**	**2.48**	**2.74**	**2.43**	**2.48**
Mersin Hizmet Hasılasının GSYİH Payı (%)	**48.07**	**53.01**	**56.20**	**55.32**	**54.54**
Akdeniz Böl Hizmet Hasılasının GSYİH Payı (%)	**53.95**	**58.23**	**57.79**	**63.18**	**64.53**
Türkiye Hizmetler Hasılasının GSYİH Payı (%)	**56.38**	**58.84**	**58.00**	**62.62**	**62.22**

Not (*) : Cari Fiyatlarla Milyar TL
Kaynak: TÜİK

Mersin'de hizmetler sektörü içerisinde ticaret sektörü (özellikle toptan ve perakende ticaret) ile ulaştırma ve haberleşme sektörü ağırlıklı konumda olup inşaat sektörü göreli olarak daha düşük düzeyde bulunmaktadır. 2001 yılı itibarıyla cari fiyatlara göre, Mersin GSYİH'sı içinde ticaret sektörü %17.4 oranında bir paya sahip iken, ulaştırma ve haberleşme sektörü %13.4,

konut sahipliği %4.4, serbest meslek hizmetleri %3.5, inşaat sektörü %2.5 ve malî kuruluşlar %2.5 oranında pay almıştır.

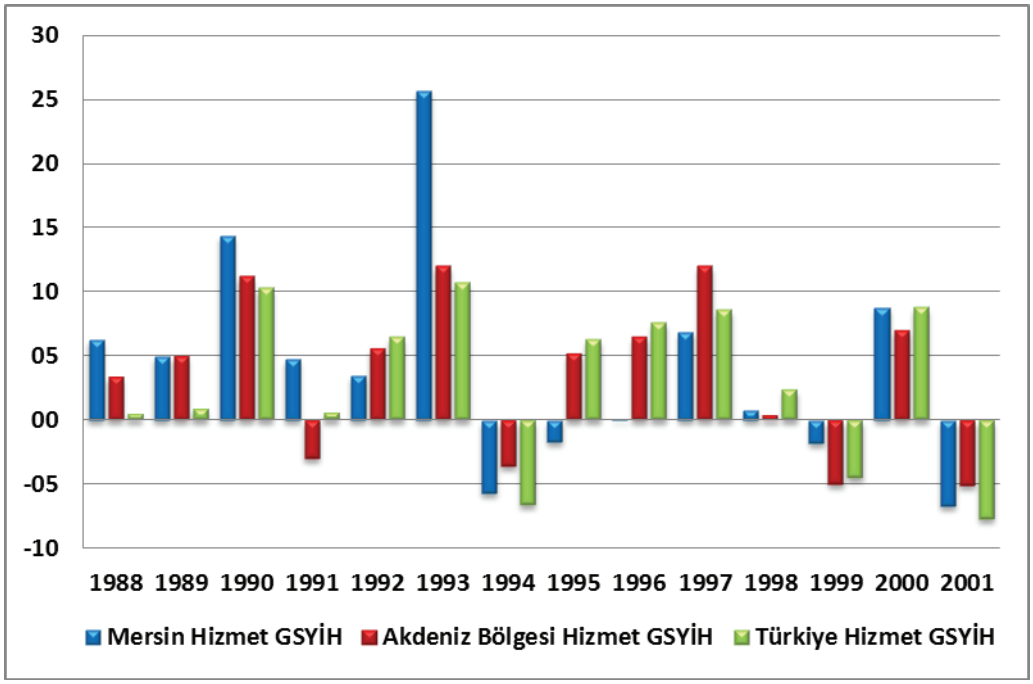
Mersin ili hizmetler sektörü hasılasının büyüme hızı incelendiğinde, büyüme hızının dalgalı bir seyir izlediği dikkati çekmektedir. Bununla birlikte, 1987-2001 dönemi bir bütün olarak dikkate alındığında, dönem itibarıyla, il hizmetler sektörü hasılası artış hızının, toplam GSYİH artış hızından daha fazla olduğu görülmektedir. İl hizmetler hasılasının büyüme hızı, dönem içerisinde Türkiye ve Akdeniz Bölgesi ortalama artış oranının bir miktar üzerinde gerçekleşmiştir. Nitekim 1987-2001 döneminde Mersin hizmetler GSYİH'sı yıllık ortalama %3.7 oranında artış gösterirken Türkiye ve Akdeniz Bölgesi hizmetler hasılasının ortalama yıllık artış oranı sırasıyla %3 ve %3.5'tir. Aynı dönem itibarıyla Mersin ili toplam GSYİH'sinin ortalama yıllık artış hızı ise %2.8 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 78: Hizmetler Sektörü ve GSYİH Gelişme Hızları (1987 Yılı Sabit Fiyatlarıyla) (%)

Yıllar	Mersin		Akdeniz Bölgesi		Türkiye	
	Hizmetler GSYİH	Toplam GSYİH	Hizmetler GSYİH	Toplam GSYİH	Hizmetler GSYİH	Toplam GSYİH
1988	6.3	0.5	3.4	1.4	0.5	2.1
1989	5.0	4.7	5.0	5.0	0.9	0.3
1990	14.4	11.9	11.2	8.8	10.3	9.3
1991	4.8	-0.3	-3.0	-3.0	0.6	0.9
1992	3.5	4.8	5.6	6.3	6.5	6.0
1993	25.7	19.0	12.0	9.5	10.7	8.0
1994	-5.7	-10.3	-3.6	-4.4	-6.6	-5.5
1995	-1.7	3.0	5.2	6.1	6.3	7.2
1996	0.1	-2.0	6.5	5.5	7.6	7.0
1997	6.9	10.7	12.0	9.0	8.6	7.5
1998	0.8	2.6	0.4	2.3	2.4	3.1
1999	-1.8	-1.7	-5.0	-3.9	-4.5	-4.7
2000	8.8	4.4	7.0	3.8	8.8	7.4
2001	-6.7	-4.3	-5.1	5.0	-7.7	-7.5
1987-2001 Dönemi Ortalama Yıllık Artış Oranı (%)	**3.7**	**2.8**	**3.5**	**2.8**	**3.0**	**2.8**

Kaynak: TÜİK

Grafik 37: Hizmetler Sektörü Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla)

2001 yılından sonra TÜİK tarafından GSYİH verileri yayınlanmamakta, 2004 yılından sonra Düzey 2 bazında gayri safi katma değer verileri yayınlanmaktadır. Bu nedenle burada Mersin'in de içinde yer aldığı TR62 (Adana, Mersin) verilerinden hareketle gayri safi katma değer incelenmesi yapılmıştır.

Hizmetler sektörü gayri safi katma değeri 2004 yılında TR62 bölgesinde 12 milyar TL, Akdeniz Bölgesinde 32 milyar TL ve Türkiye'de 303 milyar TL civarında gerçekleşmiştir. 2004-2011 döneminde hizmetler sektörü gayri safi katma değer (GSKD) gelişimi incelendiğinde, Türkiye'nin hizmetler sektörü GSKD'sinin %140.8, Akdeniz Bölgesi hizmetler sektörü GSKD'sinin %145.1 ve TR62 bölgesi hizmetler sektörü GSKD'sinin ise %143.8 oranında arttığı görülmektedir. 2004-2011 döneminde, TR62 bölgesi hizmetler sektörü Türkiye genelinin üzerinde Akdeniz Bölgesi hizmetler sektörünün altında bir artış kaydetmiştir.

2004-2011 döneminde TR62 bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye geneline ait hizmetler sektörü GSKD'sinin toplam GSKD içindeki payı artmıştır. Hizmet sektörünün gayrisafi katma değer içindeki payındaki en yüksek artış ise TR62 bölgesinde olmuştur. 2011 yılı itibarıyla hizmetler sektörünün GSKD'den aldığı pay TR62 bölgesinde %64.2 iken, Akdeniz Bölgesi'nde %65.0 ve Türkiye genelinde ise %63.5 düzeyindedir.

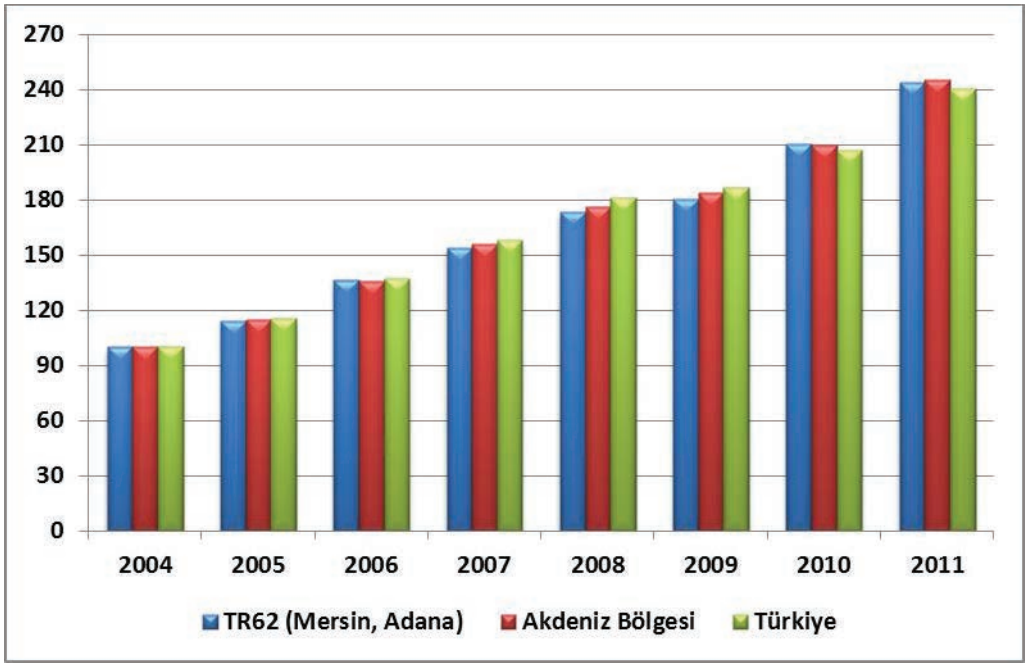
İncelenen dönem içerisinde TR62 bölgesi hizmetler sektörünün toplam GSKD'i içindeki payı %59.6'dan %64.2'ye yükselirken, Türkiye hizmetler sektörünün toplam GSKD'si içindeki payı %61.3'ten %63.5'e yükselmiştir. 2011 yılında, TR62 bölgesi hizmetler sektörünün Akdeniz bölgesi hizmetler sektörü içindeki payı %37.2, Türkiye hizmetler sektörü içindeki payı %4.0 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 79: TR62 (Adana, Mersin) Bölgesinin Hizmetler Sektörü GSKD'nin Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TR62 (Mersin, Adana)	12,000	13,675	16,406	18,503	20,815	21,670	25,225	29,252
Akdeniz Bölgesi	32,097	36,925	43,490	50,007	56,679	59,030	67,251	78,662
Türkiye	303,475	350,670	417,109	480,538	549,836	567,051	628,786	730,491
TR62/Akdeniz Bölgesi (%)	37.4	37.0	37.7	37.0	36.7	36.7	37.5	37.2
TR62/Türkiye (%)	4.0	3.9	3.9	3.9	3.8	3.8	4.0	4.0
Akdeniz Bölgesi/Türkiye (%)	10.6	10.5	10.4	10.4	10.3	10.4	10.7	10.8
TR62 Hizmet. / TR62 GSKD (%)	59.6	58.4	60.4	60.3	61.0	62.5	63.2	64.2
Akdeniz B. Hizmet. / GSKD(%)	62.2	61.4	62.8	63.3	63.7	64.8	63.7	65.0
Türkiye Hizmet./ GSKD(%)	61.3	61.3	62.4	63.7	64.3	65.6	64.1	63.5

Not: Cari Fiyatlarla, Milyon TL)
Kaynak: TÜİK

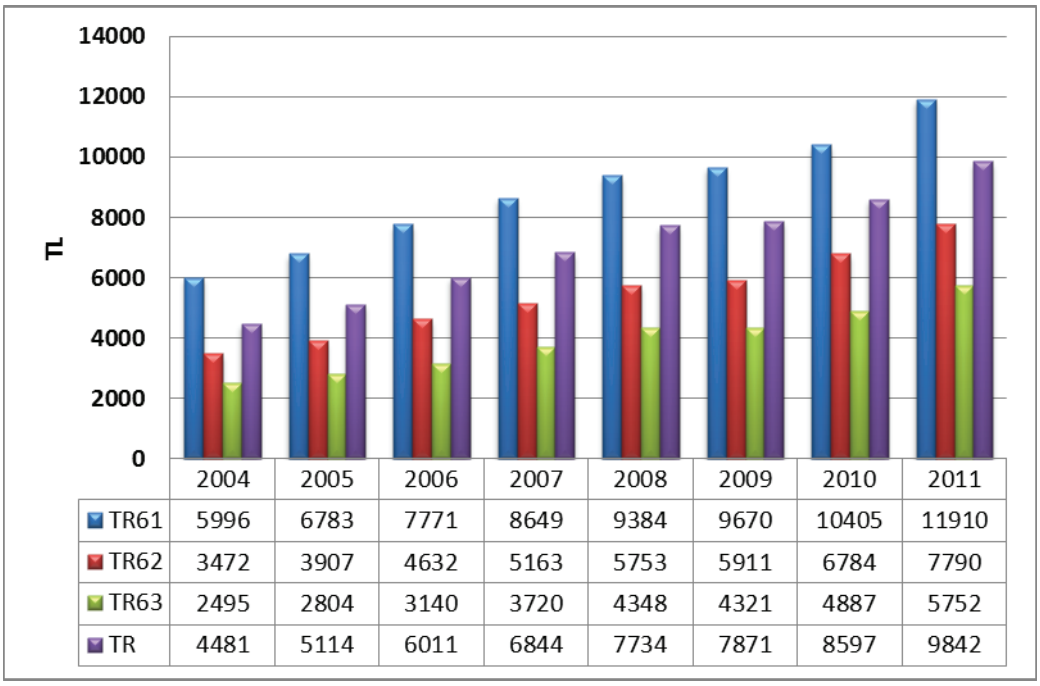
Grafik 38: Hizmetler Sektörü GSKD Endeksi Gelişimi (2004=100)

TR62 bölgesi kişi başına gayri safi hizmetler katma değeri açısından incelendiğinde, 2004 yılı itibarıyla 3,472 TL seviyesinde olan bölge kişi başına hizmetler katma değerinin 2004-2011 döneminde %124.4 oranında artarak 2011 yılında 7,790 TL düzeyine ulaştığı görülmektedir.

Aynı dönemde kişi başına hizmetler katma değer artış oranı Akdeniz bölgesinde yer alan TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) bölgesinde %98.6, TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) bölgesinde %130.5 ve Türkiye genelinde %119.6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

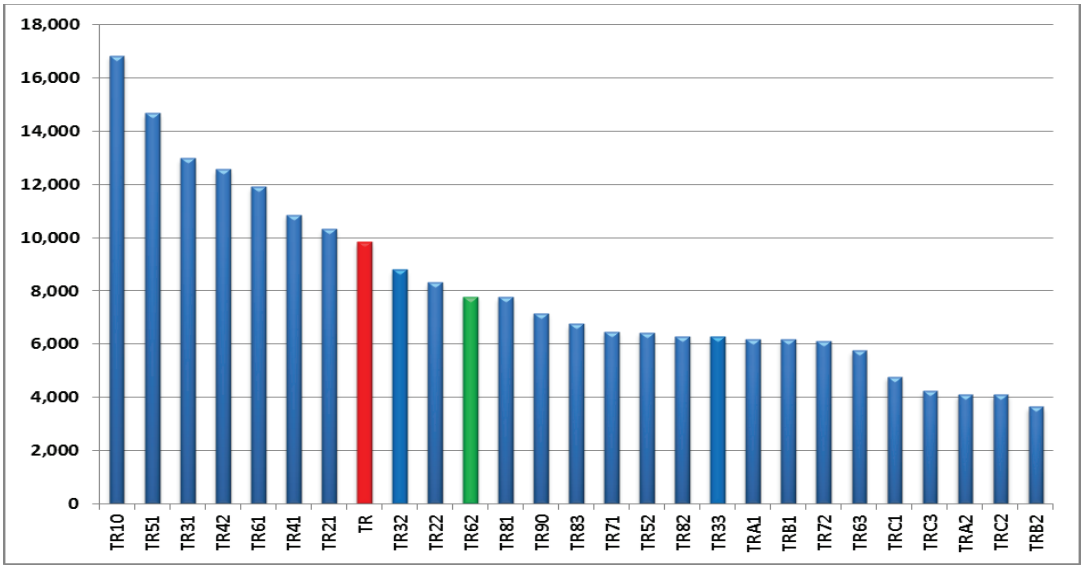
Grafik 39: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Hizmetler Katma Değerinin Gelişimi (Cari Fiyatlarla)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TR61	5996	6783	7771	8649	9384	9670	10405	11910
TR62	3472	3907	4632	5163	5753	5911	6784	7790
TR63	2495	2804	3140	3720	4348	4321	4887	5752
TR	4481	5114	6011	6844	7734	7871	8597	9842

Kişi başına düşen hizmetler sektörü gayri safi katma değerine Düzey 2 bölgeleri sıralaması açısından değerlendirildiğinde, 2011 yılı itibarıyla TR62 (Adana, Mersin) bölgesi kişi başı hizmetler gayri safi katma değerinin, 26 bölge içinde 11'inci sırada yer aldığı görülmektedir.

Grafik 40: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başına Düşen Gayri Safi Hizmetler Katma Değeri (2011)

İldeki Ticari Faaliyetler

Mersin kentinin ortaya çıkışı ve hızlı gelişimi ticaret sayesinde gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda özellikle pamuk ve orman ürünleri ticareti ile önemli bir liman kenti haline dönüşmüş, Çukurova ve Anadolu'nun ürettiği malların ihraç merkezi haline gelmiştir. Bu gelişmenin doğal sonucu olarak ticari kuruluşlar artmış, ABD, Almanya, Fransa, İngiltere ve Rusya gibi ülkelerin konsoloslukları açılmış ve söz konusu konsolosluklarca, yörenin o zamanki durumu ile gelecekteki potansiyeline ilişkin çalışmalarda bulunulmuştur. 1886 yılında kurulan Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, Türkiye'nin en eski odalarından birisidir. 1926 yılında 243 olan üye sayısı 2013 yılında 15,718'e ulaşmıştır.

Mersin kentinin ve ilinin tanınmasında ve gelişmesinde oynadığı rol nedeniyle, ticaret her zaman önemini koruyacak bir sektör olarak görülmektedir. Tarihi süreç içerisinde zaman zaman ticari yaşamda durgunluk ve gerilemeler söz konusu olsa da, Mersin, Türkiye ve Dünya açısından önemli bir ticari merkez niteliğini korumaktadır

Özellikle ticari ve mali kuruluşların gelişmiş olması, dış ilişkilerdeki deneyim ile liman ve serbest bölgenin varlığı Mersin İlinin ticari açıdan güçlü bir altyapıya sahip kılmaktadır. Ticaret Borsaları ve Toptancı Halleri bu altyapıda önemli bir yer tutmaktadır

KKTC'nin ülkemizle olan deniz ulaşımının merkezini Mersin İli oluşturmaktadır. Mersin ve Silifke (Taşucu) limanlarından KKTC'ye düzenli deniz seferleri yapılmakta olup İl dört ayrı noktadan KKTC ile deniz ulaşımı bağlantısı kurmaya elverişlidir. Bu durumun da katkısıyla KKTC ile Mersin İlinin ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri son yıllarda önemli ölçüde artmış olup, sürekli gelişmektedir.

Özellikle 1995 yılında uygulamaya konulan kıyı ticareti yoluyla KKTC ile Mersin İli arasında ekonomik ilişkiler oldukça gelişmiştir. 30.01.1995 tarih ve 95/6557 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile KKTC ile kıyı ticaretinin Mersin İli limanlarından yapılması kararlaştırılmış ve uygulama fiilen Haziran 1995'de başlamıştır.

1996 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde KKTC tarafından üretilen veya KKTC tarafından yüzde 30 katma değer ya da yüzde 40 yerel girdi sağlanan mallar için kıyı ticareti yolu ile ithalat yapılmaktadır. Söz konusu kararda yapılan değişiklerle Mersin ili dışında

Antalya, Adana, Hatay, İstanbul, İzmir, illeri de KKTC ile kıyı ticareti yapabilecek iller kapsamına alınmıştır (2006-Mersin Plan, İl Gelişim Planı).

Mersin İli, limanı, serbest bölgesi, GAP'taki tarımsal ürünü işleyen ve bunları ihraç edebilen merkez oluşu ve gelişmiş tarım potansiyeli ile önemli bir ticari merkez olma potansiyeline sahiptir. Ayrıca Türkiye'nin iç ve doğu bölgeleri ile GAP Bölgesi'nin ve Doğu Akdeniz'de komşu ülkeler ile Kafkasya'ya kadar uzanan coğrafyada bir geçiş kapısı konumundadır.
Ulaşım olanakları, Organize Sanayi Bölgeleri, Serbest Bölgesi, limanların varlığı yanında, Ticaret ve Sanayi Odaları, İhracatçı Birlikleri, Deniz Ticaret Odası ve Ticaret Borsası gibi meslek kuruluşlarının faaliyetleri kapsamında, Mersin'de ticaret oldukça gelişmiştir.

Mersin, coğrafi yapısı, iklim özellikleri, bir kıyı kenti olması, tarım ve sanayi altyapısı, doğal kaynakları, girişimci insan yapısı gibi unsurlar nedeniyle, hâlâ ticaretin yoğun olduğu illerimizden birisidir..

Tüm faaliyetler kapsamında 6 Ticaret ve Sanayi Odası, 1 Deniz Ticaret Odası, Akdeniz İhracatçılar Birliği bünyesinde toplanmış 8 İhracatçılar Birliği, 2 Ticaret Borsası, 9 Ziraat Odası, Mersin Esnaf ve Sanatkarları Odaları Birliği kapsamında 75 esnaf odası bulunmaktadır. Aşağıda Odalar ve Birlikler ile üye sayıları verilmiştir.

Tablo 80: Mersin'de Faaliyet Gösteren Oda ve Birliklerin Dağılımı

Kuruluşların Unvanı	Sayı	Üye Sayısı	
		2012	2013
Ticaret ve Sanayi Odaları	6	30,669	26,240
Deniz Ticaret Odası	1	380	409
Akdeniz İhracatçı Birlikleri	8	5,192	4,997
Ticaret Borsaları	2	1,502	1,349
Ziraat Odaları	9	127,930	129,367
Mersin Esnaf ve Sanatkârları Odaları Birliği	75	61,245	44,237

Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası

2013 yılı itibariyle Mersin ilinde toplam altı Ticaret ve Sanayi Odası ve bir Deniz Ticaret Odası bulunmakta olup bunlara kayıtlı toplam 26,649 üye faaliyet göstermektedir. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası üye sayısı en fazla olan odadır. 2013 yılı itibarıyla Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 12,104'ü sermaye şirketi, 3,387'si şahıs şirketi, 203'ü kooperatif ve 24'ü vakıf dernek, KİT işletmesi olmak üzere 15,718 şirket bulunmaktadır.

NACE Rev 2 sınıflamasına göre Mersin Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı faal üyelerin 9,381'i Hizmetler sektöründe, 1,527'si İnşaat, 1,386'sı Sanayi ve 134'ü Tarım ana faaliyet kollarında yer almaktadır. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yapılan tasnife göre NACE Rev 2 ikili sınıflama bazında bazı sektörler birleştirilerek 38 faaliyet grubu oluşturulmuştur. Bu gruplamaya göre üye sayısı bakımından ilk sıralarda yer alan faaliyet kolları şunlardır; Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının Onarımı 5,312, Ulaştırma ve Depolama 1,761, İnşaat 1,527 (toplamı alınmış), İmalat Sanayi içinde öne çıkan faaliyet kolları ise Gıda ürünleri 194, Fabrikasyon metal ürünleri 109 ve Giyim eşyalarının imalatı 106 işyeri.

Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 926'sı sermaye şirketi, 496'sı şahıs şirketi, 54'ü kooperatif ve 2'si vakıf, dernek ve KİT işletmesi olmak üzere 1,478 şirket bulunmaktadır.

Son durum itibariyle Ticaret ve Sanayi Odalarından gelen verilere göre ilçe odalarına kayıtlı üye sayıları aşağıda aktarılmıştır.

Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası 1,786, Mut Ticaret ve Sanayi Odası 653, Erdemli Ticaret ve Sanayi Odası 931, Silifke Ticaret ve Sanayi Odası 1,196.

Mut Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 187'si sermaye şirketi, 425'i şahıs şirketi, 38'i kooperatif ve 3'ü vakıf, dernek ve KİT işletmesi olmak üzere 653 şirket bulunmaktadır (Mut Ticaret ve Sanayi Odası).

Erdemli Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 472'si sermaye şirketi, 410'u şahıs şirketi, 47'si kooperatif ve 2'si vakıf, dernek ve KİT işletmesi olmak üzere 931 şirket bulunmaktadır (Mut Ticaret ve Sanayi Odası).

Silifke Ticaret Sanayi Odası'na kayıtlı 500 sermaye şirketi, 602 şahıs şirketi, 85 kooperatif, 2 dernek vakıf ve KİT işletmesi bulunmaktadır. Toplam 1,196 kayıtlı üyesi olan Silifke Ticaret Sanayi Odasında 9 tane yabancı sermayeli şirketler ile diğer tür işletme üye durumundadır (Silifke Ticaret ve Sanayi Odası).

Mersin Esnaf ve Sanatkarları Odaları Birliği'ne bağlı 72 oda bulunmakta olup, bu odaların 44,237 üyesi bulunmaktadır. Odaya bağlı faaliyet gösteren meslek gruplarının en büyüğü, tüm üyelerin %5.2'sini kapsayan Mersin Şoförler ve Otomobilciler Odası'dır.

Akdeniz İhracatçılar Birliği çatısı altında 8 ayrı ihracatçılar birliği bulunmakta olup, bunların toplam üye sayısı 2013 yılında 4,997'dir. Akdeniz İhracatçılar Birliği bünyesinde bulunan İhracatçılar Birlikleri ve bunların üye sayısı aşağıda görülebilir.

Tablo 81: Akdeniz İhracatçı Birliklerinin Üye Dağılımı

Akdeniz İhracatçı Birlikleri	Üye Sayısı	
	2012	2013
Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçılar Birliği	598	544
Akdeniz Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller İhracatçıları Birliği	169	189
Akdeniz Yaş Sebze-Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği	954	904
Akdeniz Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği	704	697
Akdeniz Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği	371	340
Akdeniz Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği	259	274
Akdeniz Demir ve Demir Dışı İhracatçıları Birliği	1,292	1.285
Akdeniz Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği	845	764
Toplam	**5,192**	**4,997**

Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası

Mersin ilinde biri Tarsus ilçesinde olmak üzere 2 Ticaret Borsası bulunmaktadır. Ticaret Borsası'nın (Mersin ve Tarsus toplam), 2013 yılı itibarıyla 1,349 üyesi faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan Mersin, bu üretime bağlı olarak gelişmiş bir pazara sahiptir. Ticaret Borsasının (Mersin+Tarsus) ticaret hacmi 2011 yılında 3.8 Milyar TL, 2012 yılında 4.2 Milyar TL'dir. 2012 yılı itibarıyla, Mersin ve Tarsus Ticaret Borsalarının toplam ticaret hacminin %27.5'i hububat, %23.0'ı bakliyat ve mamulleri, %17.8'i yaş meyveler, %7.6'sı yağlı tohumlar ve %4.7'si hububat mamullerinden oluşmaktadır. Bu beş ürünün il ticaret hacmi içindeki payı ise %80.1'dir.

Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Mersin ili için 2012 ve 2013 yıllarında kurulan, tasfiye edilen ve kapanan şirket sayıları da aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 82: Kurulan, Tasfiye Edilen ve Kapanan Şirket Sayıları (Birikimli)

	Kurulan			Tasfiye Edilen		Kapanan		
	Şirket	Kooperatif	Gerçek Kişi	Şirket	Kooperatif	Şirket	Kooperatif	Gerçek Kişi
2012								
Mersin	637	15	901	374	28	238	35	285
Akdeniz Bölgesi	3,872	79	6,439	1,935	263	1,279	230	4,561
Türkiye	38,887	877	67,455	20,610	2,418	14,168	1,895	31,915
2013								
Mersin	985	37	703	288	30	283	19	397
Akdeniz Bölgesi	5,141	121	5,85	1,696	239	1,508	186	3,550
Türkiye	49,028	915	58,987	16,917	2,205	15,538	1,862	65,316

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

Mersin'de 2013 yılında 985 adet şirket kurulmuş, 288 adet şirket tasfiye edilmiş ve 283 şirket kapanmıştır. 2013 yılında kurulan şirket sayısı; Akdeniz Bölgesinde 5,141, Türkiye genelinde 49,028; tasfiye edilen şirket sayısı Akdeniz Bölgesinde 1,696, Türkiye genelinde 16,917; kapanan şirket sayısı Akdeniz Bölgesinde 1,508, Türkiye genelinde 15,538 olmuştur. 2013 yılında Türkiye'de kurulan şirket sayısı içinde Mersin'in payı %2.0, Türkiye'de tasfiye edilen ve kapanan şirket sayısı içinde Mersin'in payı sırasıyla %1.7 ve 1.8 olmuştur. Mersin ili, kurulan şirket ve tasfiye edilen sayısına göre Türkiye'de 81 il arasında 8., kapanan şirket sayısı açısından 7. sırada yer almaktadır.

2.3.3.1. Turizm

Ülke ekonomilerinde önemli bir yeri olan turizm sektörünün boyutları giderek genişlemektedir. Turizm sektöründe yapılan her türlü harcama, ekonomide bir hareketlilik, canlılık oluşturmakta ve ülke ekonomilerini parasal anlamda olumlu yönde etkilemektedir. Turizmin ülke ekonomilerine sağladığı etkilerin düzeyi, aynı zamanda turizm sektörünün gelişme düzeyini de yansıtabilmektedir.

Hızlı ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli bir değişim gözlenmektedir. Zamanla daha da belirginleşen yeni tip turistik beklentiler, deniz-güneş-kum üçgeninin hâkim olduğu alışılmış turizm merkezlerinden uzak, doğa ile iç içe, abartılı olmayan tesislerde uygun bir oda, iyi bir hizmet ve tüm bunların başında bozulmamış ve temiz bir doğal çevrede aktif bir tatil olarak özetlenmektedir.

Mersin, tarihsel ve kültürel kaynaklarının çeşitliliği, coğrafi özellikleri ve deniz-kum-güneş kaynaklı kitle turizmine yönelik altyapısıyla geniş ve canlı bir turizm potansiyeline ve

çeşitliliğine sahiptir. Mersin, farklı turizm türlerinde değerlendirilebilecek doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarıyla, özellikle kongre, fuar, sağlık, deniz, kent, kültür turizmi ve eko turizm alanında büyük avantajlar taşımaktadır.

2.3.3.1.1. Turizm Merkezleri ve Bölgeleri[12]

Mersin Ovacık Turizm Merkezi

Silifke ilçesinin 40 km güney batısında Yeşilovacık Beldesindedir. Planlanan alanda 9,500 yatak kapasitesi hedeflenmektedir. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Mersin Kargıcık Turizm Merkezi

Silifke ilçesinin 39 km güney batısında yer almaktadır. Planlanan alanda 900 yatak kapasitesi hedeflenmektedir. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Mersin Ortaburun Tepesi Mevkii Turizm Merkezi

Aydıncık ilçesinin 25 km doğusunda Gülnar ilçesi sınırları içinde Yanışlı köyü yanındadır. Planlanan alanda 2,500 yatak kapasitesi hedeflenmektedir. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Mersin Melleç Turizm Merkezi

Anamur ilçesinin 25 km. batısında yer almaktadır. Havaalanı bulunan Antalya'nın Gazipaşa ilçesine uzaklığı ise 54 km'dir. Bu alanda plan ile 1.000 yatak kapasitesi hedeflenmektedir. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Mersin-Tarsus Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi

Tarsus İlçesinin güneyinde Akdeniz'e kıyısı bulunan merkeze ulaşım, çevresinde bulunan köy ve belde yollarından sağlanmaktadır. Turizm Merkezi içerisinde ve çevresinde bulunan bakir alanlar turizm yatırımlarına uygun olmakla birlikte, kamping ve golf turizmi içinde imkânlar sunmaktadır. Doğal güzellikler, deniz, kum ve güneşin yanı sıra Merkezin İnanç Turizminde önemli bir yeri olan Tarsus'a, biraz daha kuzeye gidildiğinde ise Kış Turizmi içerisinde önemli bir alana sahip Karboğazı Kayak Merkezi'ne yakın olması bölge ve ülke turizmi içindeki önemini bir kat daha arttırmaktadır. Sahip olduğu doğal ve fiziksel potansiyel nedeniyle

[12] Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (http://www.mersinkulturturizm.gov.tr/TR,73399/turizm-merkezleri-ve-bolgeleri.html)

turizm açısından birinci derecede önem arz etmektedir. Bölgede 7,600 yatak kapasitesi, 2 golf alanı, 1 kongre merkezi, 1 sağlıklı yaşam merkezi ve 1 günübirlik tesis yapılması hedeflenmektedir. Yol, elektrik, doğalgaz, iletişim vb. altyapı çalışmaları devam etmektedir.

Mersin Taşucu-Boğsak Turizm Merkezi

Taşucu – Boğsak Turizm Merkezi, İl merkezine 90 km uzaklıkta bulunmakta olup, Silifke İlçesi Taşucu Beldesinin batısından başlayarak kıyı kesimi boyunca devam etmekte ve Boğsak yerleşmesini içine alıp Tahta Koyu'na kadar uzanmaktadır. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Mersin Narlıkuyu-Akyar Turizm Merkezi

Narlıkuyu-Akyar Turizm Merkezi, Mersin İli, Silifke İlçesi'nin 20 km doğusunda, Kız Kalesine 5 km uzaklıkta yer almakta olup Narlıkuyu yerleşimi, Cennet ve Cehennem Obruklarını, Astım-Dilek Mağarasını içine almaktadır. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Mersin-Tarsus-Gülek-Karboğazı Kültür, Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi

Gülek Kasabasına 13 km uzaklıkta yer alan Karboğazı kış sporlarının her çeşidinin yapılmasına müsaittir. Uluslararası Kayak Federasyonu'nun (FIS) Alp Disiplini kayak yarışmalarında istemiş olduğu faktörlerin tamamına sahip bulunan Karboğazı 3,585 m'lik zirvesi ile 2000-3000 rakımları arasında bulunan 10 km'lik doğal kayak pisti, Ekim ayından Haziran ayına kadar 7-8 ay kaliteli kar tutma özelliği ile dağcıların, kayakçıların ve turizm yatırımcılarının cazibe merkezi olacaktır. Planlama çalışmaları devam etmektedir.

Söz konusu avantajlar, ancak uzun vadede korunabildikleri sürece, bölgenin hem yurtiçi hem de yurtdışı turizm pazarındaki payının büyümesi sağlanabilecektir. Bunun için özellikle turizm yörelerindeki arazi kullanma ve altyapı kararlarının gerek yerel, gerekse merkezi yönetimlerce rasyonel olarak alınması önem kazanmaktadır. Altyapılarda kapasite üstü zorlamalar, doğal değerlerin yok olması tehlikesini de beraberinde getireceğinden, bu kararların alınması sürecinde turizmin en önemli görevinin doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunarak kullanılması olduğu unutulmamalıdır.

2.3.3.1.2 Tarih ve Kültür

Kültür ve İnanç Turizmi:

Mersin çevresi, muazzam bir kültürel mirasa sahiptir. Hıristiyanlığın I. havarisi Aziz Paulus, Mersin'in 25 km. yakınındaki Tarsus kentinde doğmuştur. Tarsus, 6 bin yıllık bir kültürü bağrında saklar. Mersin merkezindeki Yumuktepe höyüğündeki arkeolojik kazılarda, bölgenin 9 bin yıldan beri sürekli yerleşim yeri olduğu ortaya çıkarılmıştır. Büyük İskender'in komutanlarından Selefkos Nikator'un kurduğu Silifke kenti yöresindeki 100'e yakın antik kent, Grek, Roma ve Bizans uygarlıklarının özgün mirasını taşımaktadır. 3 saat uzaklıktaki Aziz Piyer'in kenti Antakya ile 4 saat uzaklıktaki peri bacaları kenti Kapadokya, görülmesi gereken eşsiz tarihsel ve turistik yerlerdir.

Eko Turizmi:

Silifke Göksu Deltası ve Tarsus Berdan Nehri Tuzla Deltası uluslararası sözleşmelerle korunmaya çalışılan sulak alanlardır. Bu kuş cennetleri ve kaplumbağa üreme yerleri, aynı zamanda turistik gezi ve foto-safari alanlarıdır.

Su Sporları ve Rafting:

Mayıs ve Eylül aylarını kapsayan dönemde Köprüçay'da rafting yapılmaktadır. Bu etkinlikler, her hafta sonu uzman rehber ve hocalar denetiminde güvenli bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Kongre Turizmi:

Kentimizdeki küçüklü büyüklü salonlar, şimdiye kadar birçok uluslararası ve ulusal kongreye ev sahipliği yapmıştır. Otellerimiz yeterli kapasiteye sahiptir.

Arkeoloji Turizmi:

Mersin, arkeolojik kazı alanları bakımından Anadolu'nun en zengin kentidir. Yaklaşık 10 kazı merkezinde çeşitli uygarlıkların kalıntıları gün ışığına çıkarılmaktadır. Mersin Müzesi, Mersin Atatürk Evi, Tarsus Müzesi, Silifke Müzesi, Silifke Atatürk Evi ve Narlıkuyu Mozaik Müzesi salı hariç her gün ziyarete açıktır.

Mersin Yaylaları ve Yayla Turizmi:

Mersin–İçel bir yayla cennetidir. Torosların koynunda, arkeolojik yerleşimlerle iç içe onlarca yaylada kentin sıcağından ve gürültüsünden uzak serin zamanlar geçirilebilir.

Mersin'deki Önemli Arkeolojik Kalıntılar ve Tarihi Yerler

Anemurium Antik Kenti (Anamuryum): Anamur'un 6 km. güney batısında Anamur burnunun doğusundaki antik kent, Romalılar tarafından kurulmuş ve Bizanslılar devrinde imar edilmiştir.

Mamure Kalesi:

Anamur'un 6 km. güney doğusunda yer alan kalenin, denizden ve karadan gelecek saldırıları önlemek amacıyla yapılmış mazgalları ve üç tarafından çevrili koruma hendekleri bulunmaktadır. Romalılar, Bizanslılar, Karamanoğulları ve Osmanlılar tarafından kullanılmış olan kalenin içinde cami, çeşme, hamam gibi Türk–İslam mimari eserleri mevcuttur.

Silifke Kalesi:

Silifke'ye hakim bir tepe üzerinde yapılmış olan, etrafı hendekle çevrili oval biçimdeki kalenin içinde kemerli galeriler, su sarnıçları, depolar ve diğer yapı kalıntıları bulunmaktadır. Eski çağlarda ilk yerleşim merkezi görevini üstlenen Silifke'deki kale Türklere karşı kullanılmış bir Haçlı yapıtıdır. Kalenin 23 burcundan 10 tanesi halen ayaktadır. Silifke kalesinin içinde Yıldırım Beyazıt zamanında yapılmış olduğu söylenen cami kalıntısı bulunmaktadır.

Uzuncaburç (Olba–Diocaesarea):

Silifke'nin 30 km kuzeyinde bulunan Uzuncaburç'a vadi ve ormanların arasından geçilerek gidilir. Helenistik devrin dini merkezlerinden biri olan Uzuncaburç, o çağda "Olba", Romalılar devrinde ise "Diocaesarea" diye anılmıştır. Girişinde Roma devrinden kalma bir tiyatro, çevresinde ise antik kalıntıların yer aldığı kutsal bir yol bulunmaktadır. Yüksek duvarlarla çevrili, geniş avlulu 2 bin 300 yıllık Zeus Olbios Tapınağı'nın 36 sütunu da sağlamdır. Kutsal yolun sonunda başarı ve şans tanrıçası Tykhe (Fortuna) adına yaptırılan bir tapınak yer almaktadır. Anıtsal bir nitelik taşıyan Kent Kapısı, kesme taşlarla inşa edilmiştir. Helenistik devirden kalma kule ve kuzeydeki vadi boyunca yamaçları kaplayan kaya mezarları, Uzuncaburç'un dönemin en önemli kentlerinden biri olduğunu göstermektedir.

Kleopatra Kapısı:

Eskiden surlarla çevrili bulunan şehrin üç kapısından sadece deniz kapısı ayakta kalmıştır. Antonius ile görüşmeye geldiğinde Kleopatra'nın bu kapıdan geçerek şehre girdiği söylenir.

Aya Tekla:

Silifke'den 5 km uzaklıkta Taşucu yolu üzerinde bulunan Aya Tekla, Hristiyanlığın en eski ve en önemli merkezlerinden biridir. M.S. 50 yıllarında kurulmuş olan Aya Tekla günümüze nakledilen efsaneleri ve içinde barındırdığı kültürel mirasla eşsiz bir yerdir.

Adamkayalar:

Kız Kalesi'nden Hüseyinler Köyüne giderken 6. km'den ayrılıp 2 km. daha batıya gidildiğinde Şeytan Deresi'ne gelinir. İnsan figürleri bu derin vadinin kayalık yamacına oyulmuştur. Sayısı 13 olan ve tarihi İ.S. 1. yüzyıla uzanan bu Roma kabartmalarında cenaze yemeği sahneleri sergilenmektedir.

Cennet–Cehennem:

Bir yeraltı deresinin yol açtığı kimyasal erozyonla tavanın çökmesi sonucu meydana gelmiş büyük bir çukurdur. Eski çağlarda "Korikos Mağaraları" diye bilinen bu doğal harikalardan biri olan ve ilk göçüğün dibinde yer alan mağaranın Ejder Typhon'un meskeni olduğu söylenir. Mağaranın ağzında, Paulus adında dindar bir adamın yaptırdığı küçük bir kilise vardır. Cennet çöküğüne her biri oldukça geniş 452 basamaklı bir merdivenle inilir. Kiliseye 300 basamakla varılır. Kiliseden sonra mağaranın bitim noktasında mitolojik bir yeraltı deresinin sesi duyulur. Cennet çöküğünün 75 metre ilerisindeki Cehennem çukuru da, benzer bir şekilde oluşmuştur. Cehennem çukuru dehşetli bir görüntüye sahiptir. Eskiden günahkârların ve suçların bu çukura atıldığı rivayet edilmektedir. Mitolojide "devlerin devi" sayılan ve geçtiği yerleri yakıp yıkan Typhon'un da buraya kapatıldığı anlatılmaktadır. Yerin 18 metre altında bulunan Dilek ve Astım Mağarası, buraya yakın bir yerde bulunmaktadır.

Kanlıdivane:

Mersin–Silifke karayolunun 45. kilometresinde sağa sapan yolun 3 km ilerisindedir. Antik Çağda adı Kanytellis olan kent, büyük bir obruğun, yani geniş ve derin bir çöküntünün çevresinde kurulmuştur. Helenistik, Roma ve Bizans çağlarına ait tapınak, kilise, sarnıç ve

şehir kalıntılarının yer aldığı Kanlıdivane'de İ.Ö. 2. yüzyılda yapılmış Helenistik bir kule de bulunmaktadır. Antik basamaklardan obruğun içine inildiğinde sağdaki kayaya oyulmuş kadın ve erkek kabartmaları görülmektedir. Bizans İmparatoru 2. Theodosius zamanında, suçluların içinde vahşi hayvanların bulunduğu bu obruğa atıldığı söylenmektedir.

Yumuktepe:

Şehrin kuzeybatısındadır. Yapılan kazılar sonucu bu höyükte farklı medeniyetlere ait 33 kat bulunmuştur. Yumuktepe'de ilk yerleşme Neolitik dönemde başlamış ve kesintisiz olarak Kalkolitik, Tunç, Hitit, Bizans ve İslami devirlerde de devam etmiştir. Bugün Mersin Müzesi'nde sergilenmiş olan buluntular arasında Hitit devrine ait silahlar, seramikler, taş mühürler, bakır oltalar, kadın heykeli, süs eşyaları ve fırın kalıntıları mevcuttur. Höyüğün 25 metre derinliğinde rastlanan kalenin Boğazköy'dekinin küçük bir örneği olması ilginç bulunmaktadır.

St.Paul Kuyusu:

Tarsus İlçe merkezinde, öteden beri St.Paul'un yaşadığı evin yeri olarak kabul edilen bir avluda bulunmaktadır. Yakın zamanda yapılan kazılarda bazı duvarlar ortaya çıkarılmıştır.

St. Paul Kilisesi :

Hıristiyanlığın önemli isimlerinden olan St.Paul tarafından, Tarsus İlçe merkezinde 1102 yılında St.Paul Katedrali olarak yapıldığı söylenmektedir. Roma tarzında kalın ve yüksek duvarları, iç kısmı geniş, dışa bakan tarafları dar, derin pencereleri ve kalın sütunları dikkat çekicidir.

Eshab-ı Kehf:

Tarsus'un kuzey batısında 14 km. uzaklıkta yer alan, Kuran-ı Kerim'de Kehf Suresi'nde sözü edilen mağara, Müslüman ve Hristiyanlarca kutsal sayılmaktadır. M.S. 250 yıllarında Tarsus şehrinin Rum hükümdarlarından Dakyanus'un tek tanrıya tapmayı kabul eden 7 gence putlara tapmaları için süre verdiği, putlara tapmadıkları halde cezalandırılacaklarını bildirdiği anlatılmaktadır. Rivayetlere göre, hükümdarın zulmünden kaçan 7 genç, Bencülüs dağındaki bu mağaraya kaçıp saklanmış ve inanılışa göre 309 yıl uyumuştur.

Alahan Manastırı:

Mut ilçesinin 24 km. kuzeyindedir. Hıristiyanlığın, Kapadokya ve Likonya'da yayılması sırasında bu yeni dini kabul edenlerin takibe uğraması, inanmayanlar tarafından öldürülme korkusu, Hz. İsa'ya inanları dağlık bölgelerde, mağaralarda, kaya oyuklarında ibadete zorlanmıştır. Hz.İsa'nın havarilerinden olan St. Paul ve yine Tarsus'ta yaşamış Hıristiyan öncülerinden Barnabas'ın ziyareti anısına yapıldığı söylenmektedir.

Üç Huri Mozaiği ve Roma Hamamı:

Mersin'den 67 km. mesafede Narlıkuyu koyunun kenarında bulunur. Hamamın bir bölümü ile mitolojide "Gratiae" diye bilinen üç huriyi temsil eden renkli taban mozaiği bir bina içinde korunmaya alınmıştır. Yapıt 4. yüzyılda Roma çağından kalmadır.

Viranşehir (Soli – Pompeipolis): Mersin'den 12 km. uzaklıkta deniz kıyısındadır. Helenistik çağdaki ismi "Soli" olan bu eski şehir Perslerin, Makedonyalıların, Selefkosların ve Romalıların hakimiyetlerinde bulunmuştur. Roma İmparatorluğunun büyük komutanlarından Pompeus tarafından Roma buyruğuna geçen Soli, yeni düzenlemelerden sonra "Pompeipolis" ismini almıştır. M.Ö. 527 yılındaki depremde harabe haline gelmiştir ve bugün "Viranşehir" olarak bilinmektedir. Sütunlu yol ve eski liman görülmeye değer kalıntılardır.

Korykos Antik Kenti ve Kız Kalesi:

Erdemli'den 23. km batıda ve deniz kenarındadır. İ.Ö. 4. yüzyıldan itibaren canlılık gösteren ve eskiden surla çevrili olan bu kent Roma, Bizans, Iusignan ve Karamanoğulları devirlerini yaşamıştır. Kız Kalesi, eski çağ kenti Korykos'u korumak için yapılmıştır. Efsanelere konu olan Kalenin sağlam taş yapısı oldukça etkileyicidir. Kale, Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından onarılmıştır.

Müzeler

İlde ikisi özel olmak üzere toplam sekiz adet müze bulunmaktadır.

Mersin- Anamur Müzesi: Müzede etnografik ve arkeolojik eserler bölümü, kütüphane, fotoğrafhane, laboratuvar, konservasyon ve sanat galerisi gibi üniteler bulunmaktadır

Mersin- Atatürk Evi: Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Mersin'i ziyaretlerinde kaldığı evde o günlere ait eşyalar ve anılar sergilenmektedir.

Mersin Müzesi: Arkeolojik ve etnografik eserler teşhir edilmektedir.

Mersin-Silifke Müzesi: Neolitik Dönemden başlayarak M.Ö. 1200 yılları, Arkaik, Grek, Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı devirlerine ait eserler sergilenmektedir.

Mersin-Silifke Atatürk Evi: Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 27 Ocak 1925 tarihinde Silifke'ye ilk gelişinde kaldığı evde o günlere ait eşyalar ve anılar sergilenmektedir.

Mersin-Tarsus Müzesi: Paleotik, Kalkolitik, Eski Tunç, Hitit, Urartu, Grek, Roma, Bizans, Selçuklar, Osmanlı devletine ait eserler müzede sergilenmektedir.

Mustafa Erim Kent Tarihi Müzesi: Mersin Kent Tarihi Müzesi; geleneksel mimarisi, ihtisas Kitaplığı, Mersin'de Yaşayan, Yetişen ve iz Bırakanların tanıtıldığı, Mersin Eğitim Tarihi, Mersin'in Kurtuluşu, Çanakkale Savaşı'nda Şehit Düşen Mersinliler, Mersin Kronolojisi, Mersin camileri ve Kiliseleri, Atatürk'ün Mersin Ziyaretleri, Yumuktepe Höyüğü ve Mersin'deki tarihi yapıların tanıtıldığı bir müzedir.

Silifke Taşucu Amphora Müzesi: Tunç Çağı, Demir Devri, Roma ve Bizans Devirlerini kapsayan tüm Eski Çağ ve Orta Çağ (M.Ö 3200-M.S 1800) taşımacılığında yaygın olarak kullanılan ve bölgemizin geçmiş tarih mirasının bir parçasını oluşturan Amphoralardan oluşan zengin bir koleksiyon sergilenmektedir.

2.3.3.1.3. Turizm Arz ve Talebi

Mersin ilinde, 2013 yılı itibarıyla toplam 47 adet turizm işletme belgeli otel bulunmaktadır. Bu otellerin yaklaşık 15'i merkez ilçelerde (Mezitli, Akdeniz vb.) olup, 10'u Erdemli, 12'si, Silifke, 4'ü Anamur, 2'si Bozyazı, 3'ü Mut, 1'i de Tarsus ilçesinde hizmet vermektedir. Beş yıldızlı otellerin ikisi Mersin merkezde biri ise Erdemli ilçesinde faaliyet göstermektedir. Dört yıldızlı otellerin çok büyük bir bölümü Mersin merkez de yer alırken, 3'ü Silifke, 1'i Erdemli, 1'i de Bozyazı ilçesinde hizmet vermektedir. Mersin'in turizm işletme belgeli otellerinin toplam oda sayısı 3,087 olup, toplam yatak kapasitesi ise 6,605'dir.

Tablo 83: Mersin İli Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (2013)

Türü	Turizm İşletme Belgeli Tesisler (2013)			Turizm Yatırım Belgeli Tesisler (2013)			Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Tesisler (2012)		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kap.	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kap.	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kap.
5 Yıldız	3	605	1,218	4	1,472	3,232	7	2,077	4,450
4 Yıldız	10	828	1,838	13	2,165	4,530	23	2,993	6,368
3 Yıldız	18	960	2,001	12	723	1,558	30	1,683	3,559
2 Yıldız	10	352	713				10	352	713
1 Yıldız	2	57	103				2	57	103
Tatil Köyü (TK 4-5 Yıldız)				6	2,050	4,200	6	2,050	4,200
Apart	3	220	598				3	220	598
Motel	1	65	134				1	65	134
Butik				1	48	96	1	48	96
Toplam	**47**	**3,087**	**6,605**	**36**	**6,458**	**13,616**	**83**	**9,545**	**20,221**

Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası

3 ve 2 yıldızlı otellerin dağılımına ilçeler itibariyle bakıldığında, il genelinde toplam 18 adet 3 yıldızlı, 10 adet de 2 yıldızlı otel bulunmakta olup, bu otellerin ağırlıklı olarak %43 oranında Erdemli-Kızkalesi-Silifke sahil şeridinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Mersin genelinde, toplam 36 adet, turizm yatırım belgeli tesis bulunmaktadır. Yatırımlar tamamlandığında, il konaklama kapasitesine 6,458 oda ve 13,616 adet yatak kapasitesi eklenecektir. Yatırım belgeli tesislerin önemli bir kısmı (%33'ü) Tarsus'da bulunmaktadır.

Mersin'deki turizm yatırım belgeli tesislerin ilçeler itibariyle dağılımı incelendiğinde, en fazla tesisin Tarsus'da olduğu (12 adet) ve bunu sırasıyla 8 tesis ile Silifke, 3 tesis ile Erdemli ve 2'şer tesis ile Anamur ve Gülnar ilçeleri izlemektedir. Turizm yatırım belgeli tesislere ait oda kapasitesinin %58.9'u, yatak kapasitesinin %57.3'ü Tarsus ilçesinde iken, oda kapasitesinin %12.3'ü, yatak kapasitesinin %13.8'i Silifke'de bulunmaktadır. Anamur, Erdemli ve Mut ilçesinde devam eden turizm yatırım belgeli 7 tesisin yaratacağı toplam oda kapasitesi turizm yatırım belgeli tesislerin %19, yatak kapasitesinin ise %19.4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 84: Turizm Yatırım Belgeli Tesislerin İlçeler İtibarıyla Dağılımı (2013)

İlçe Adı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	
			Adet	% Dağılım
Akdeniz	4	255	480	3.5
Anamur	2	599	1,244	9.1
Erdemli	3	223	472	3.5
Gülnar	2	399	932	6.8
Silifke	8	796	1,878	13.8
Tarsus	12	3,801	7,804	57.3
Yenişehir	5	385	806	5.9
Toplam	**36**	**6,458**	**13,616**	**100.0**

Kaynak: Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

İlde yatırım aşamasında olan 5 yıldızlı tesislerin 5 tanesi Tarsus (tatil köyleri dahil) 2'si Anamur biri de Silifke bulunurken, 4 yıldızlı tesislerin (tatil köyleri dahil) de 7'si Tarsus, 3'ü Silifke, 2'si Akdeniz, birer tanesi de Erdemli, Gülnar ve Yenişehir ilçelerinde yer almaktadır.

Mersin ilindeki turizm işletme belgeli, turizm yatırım belgeli ve mevcut ile mevcuta ilave yaratılacak oda, yatak kapasitesi ve tesis sayısının Akdeniz Bölgesi ve Türkiye içindeki yeri incelendiğinde Mersin'in turizm potansiyelini yeterince değerlendiremediği söylenebilir. Mersin 2012 yılı itibarıyla, Akdeniz Bölgesindeki turizm işletme belgeli tesisler içerisinde tesis sayısı itibarıyla %5.23 oranında pay alırken, oda ve yatak sayısı açısından sırasıyla %1.68 ve %1.69 oranlarında pay almaktadır. Türkiye genelindeki turizm işletmeli belgeli tesisler içerisinde ise Mersin ilinin payı tesis sayısı itibarıyla %1.53 iken, oda ve yatak sayısı 0.85 ve 0.87'dir. Akdeniz Bölgesi özellikle bölge illerinden Antalya, Türkiye turizm sektöründe çok ağırlıklı bir yere sahiptir. Tablodan da görülebileceği gibi Akdeniz Bölgesinin Türkiye geneli turizm işletme belgeli tesisler içinde tesis sayısı bakımından %29.30, oda kapasitesi açısından %50.44 ve yatak kapasitesi bakımından %51.39'luk payı bulunmaktadır. Tabloda Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye turizm belgeli tesislerin durumu karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 85: Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'de Turizm Belgeli Tesisler

	Turizm İşletme Belgeli			Turizm yatırım Belgeli			Toplam		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Mersin	44	2,853	6,130	33	6,078	12,887	77	8,931	19,017
Akdeniz Bölgesi	841	169,706	362,880	236	41,701	90,229	1,077	211,407	453,109
Türkiye	2,870	336,447	706,109	960	126,592	273,877	3,830	463,039	979,986
Mersin/Akdeniz	**5.23**	**1.68**	**1.69**	**13.98**	**14.58**	**14.28**	**7.15**	**4.22**	**4.20**
Mersin/Türkiye	**1.53**	**0.85**	**0.87**	**3.44**	**4.80**	**4.71**	**2.01**	**1.92**	**1.94**
Akdeniz Bölgesi/Türkiye	**29.30**	**50.44**	**51.39**	**24.58**	**32.94**	**32.95**	**28.12**	**45.66**	**46.24**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

İlde turizm sektöründe son yıllarda önemli hamleler yapılmış turizm bölgesi belirlenmiş olup, altyapı yatırımları devam etmektedir. Buna bağlı olarak da Mersin, turizm yatırım belgeli tesisler açısından gerek bölge gerekse Türkiye içinde turizm işletme belgeli tesislere göre payı artmıştır. Yukarıdaki tablodan da görüleceği gibi turizm yatırım belgeli tesisler açısından 2013 yılında Mersin'in payı tesis sayısı bakımından Akdeniz Bölgesi içinde %13.98, Türkiye içinde %3.44; oda kapasitesi bakımından Akdeniz Bölgesi içinde %14.58, Türkiye içinde %4.80; yatak kapasitesi bakımından Akdeniz Bölgesi içinde %14.28, Türkiye içinde %4.71'dir.

Mersin ilinde, 2012 yılı itibariyle 333 adet belediye belgeli konaklama tesisi bulunmakta olup, bu tesislerdeki oda sayısı 6,264 ve yatak sayısı 19,911'ir. Akdeniz Bölgesindeki tesislerin %18.32'si, bölgedeki toplam oda sayısının %11.38'i, yatak sayısının ise %14.52'si Mersin ilinde bulunmaktadır. Mersin ilinin Türkiye genelindeki belediye belgeli tesis sayısı içindeki payı %3.70, oda sayısı içindeki payı %2.76, yatak sayısı içindeki payı ise %3.89'dur.

Tablo 86: Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (2012)

	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Mersin	333	6,264	19,911
Akdeniz Bölgesi	1,818	55,037	137,147
Türkiye	8,988	226,954	512,462
Mersin/Akdeniz Bölgesi	**18.32**	**11.38**	**14.52**
Mersin/Türkiye	**3.70**	**2.76**	**3.89**
Akdeniz Bölgesi/Türkiye	**20.23**	**24.25**	**26.76**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Mersin ilinde, 2012 yılı itibarıyla toplam 79 adet turizm işletme belgeli seyahat acentesi bulunmakta olup, bunların 78'i A grubunda 1'i B grubunda yer almaktadır. Acentelerin 6'sı şube niteliğindedir. Seyahat Acentalarının 60 tanesi Akdeniz, Yenişehir, Toroslar ve Mezitli gibi merkezdeki ilçelerde yer alırken, 8'i Tarsus'da, 7'si Silifke'de, 2'si Anamur'da, 1'i Erdemli ilçelerinde biri de Çamlıbel'de bulunmaktadır (Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

Mersin ilinde turizm işletme belgeli konaklama tesisleri, Türkiye ve Akdeniz Bölgesiyle, tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları açısından 2012 itibariyle incelendiğinde ilin, potansiyelinin çok altında değerlere sahip olduğu görülmektedir. 2012 yılı verileri Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 87: Turizm İşletme Belgeli Tesislerin Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012)

	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	Mersin/Akdeniz B.	Mersin/Türkiye
Tesise Giriş Sayısı (Kişi)					
Yabancı	43,651	10,312,036	20,481,308	0.42	0.21
Yerli	257,295	3,510,491	15,701,931	7.33	1.64
Toplam	300,946	13,822,527	36,183,239	2.18	0.83
Geceleme					
Yabancı	103,247	60,711,549	90,822,045	0.17	0.11
Yerli	426,217	9,107,999	30,332,132	4.68	1.41
Toplam	529,464	69,819,548	121,154,177	0.76	0.44
Ortalama Kalış Süresi (Gün)					
Yabancı	2.4		4.4		
Yerli	1.7		1.9		
Toplam	1.8		3.3		
Doluluk Oranı (%)*					
Yabancı	5.4		40.7		
Yerli	22.1		13.6		
Toplam	27.5		54.3		

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Tablodan görüldüğü gibi, 2012 yılı itibarıyla Türkiye genelinde toplam tesise geliş sayısı 36,183,239 olup, bunun %0.83'ü (300,946) Mersin'e aittir. Mersin ili, Akdeniz Bölgesi tesise giriş sayılarından ise %2.18 oranında pay almaktadır.

Türkiye genelinde 2012 yılı itibarıyla, turizm işletme belgeli tesislerde geceleme sayısı toplam 121,154,177 olup, bunun %0.44'ü (529,464) Mersin'e aittir. Geceleme açısından Mersin'in Türkiye genelinden aldığı pay, yerli turistlerde %1.41 iken yabancı turistlerde bu pay %0.21'e

düşmektedir. Toplam geceleme sayıları açısından Mersin ilinin, Akdeniz Bölgesi içindeki payı da %0.76 gibi çok düşük oranlardadır.

Turizm işletme belgeli tesislerde ortalama kalış süresi Türkiye genelinde 3.3 iken, Mersin'de 1.8'dir. Özellikle yabancı turistlerin ilde kalış süreleri Türkiye ortalamalarının neredeyse yarısı kadardır. Türkiye genelinde yabancıların işletme belgeli konaklama tesislerinde ortalama kalış süresi 4.4 gün iken Mersin'de 2.4 gündür. Yerli turistlerin ortalama kalış süresi ise Mersin'de 1.7 Türkiye genelinde 1.9 gün olup il verileri bu konuda Türkiye verilerine yakın bir değer almaktadır.

Turizm işletme belgeli tesislerin doluluk oranı 2012 yılı itibarıyla Türkiye genelinde %54.3 civarında iken, Mersin ilinde bu oran yaklaşık olarak %27.5'dir. Doluluk oranlarında Türkiye ortalamasında yabancı turistler daha ağırlıklı olmasına karşın (%40.7), ilde yerli turistlerin yarattığı doluluk oranı (22.1), Türkiye geneline göre daha yüksektir.

Yukarıda turizm işletme belgeli konaklama tesisleri için yapılan değerlendirme belediye belgeli konaklama tesisleri için yapıldığında Mersin ili değerlerinin göreli olarak daha iyi olduğu ifade edilebilir. 2012 yılı itibarıyla Mersin, Akdeniz Bölgesi illeri ve Türkiye geneli tesise geliş, geceleme sayısı, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda görülebilir.

Tablo 88: Belediye Belgeli Tesislerin Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012)

	Tesise Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı			Ortalama Kalış (Gün)			Dol. (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yab.	Yer.	Top.	
Mersin	26,557	407,951	434,508	61,648	665,922	727,570	2.3	1.6	1.7	**13.0**
Adana	2,540	127,359	129,899	7,370	275,911	283,281	2.9	2.2	2.2	**20.3**
Antalya	1,833,878	553,291	2,387,169	7,407,712	2,213,331	9,621,043	4.0	4.0	4.0	**39.7**
Burdur	7,012	398,192	405,204	12,297	418,963	431,260	1.8	1.1	1.1	**30.7**
Hatay	24,411	113,900	138,311	54,577	198,168	252,745	2.2	1.7	1.8	**22.7**
Isparta	9,989	142,280	152,269	12,782	170,422	183,204	1.3	1.2	1.2	**22.4**
K.maraş	841	360,896	361,737	2,443	416,985	419,428	2.9	1.2	1.2	**23.6**
Osmaniye	171	24,999	25,170	740	34,114	34,854	4.3	1.4	1.4	**38.1**
Akdeniz Böl	**1,905,399**	**2,128,868**	**4,034,267**	**7,559,569**	**4,393,816**	**11,953,385**				
Türkiye	**6,388,684**	**16,249,597**	**22,638,281**	**22,508,367**	**28,656,168**	**51,164,535**	**3.5**	**1.8**	**2.3**	**34.2**
Mersin/Akdeniz	**1.4**	**19.2**	**10.8**	**0.8**	**15.2**	**6.1**				
Mersin/Türkiye	**0.4**	**2.5**	**1.9**	**0.3**	**2.3**	**1.4**				

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Türkiye genelinde belediye belgeli tesislerde, toplam tesise geliş sayısı 22,638,281 olup, bunun %1.9'u (434,508) Mersin iline aittir. Mersin, Akdeniz Bölgesi tesise giriş sayılarından ise %10.8 oranında pay almaktadır. Türkiye genelinde 2012 yılı itibarıyla, belediye belgeli tesislerde geceleme sayısı toplam 51,164,535 olup, bunun %1.4'ü (727,570) Mersin'e aittir. Geceleme açısından Mersin'in Türkiye genelinden aldığı pay, yerli turistlerde %6.1 iken yabancı turistlerde bu pay %1,4'e düşmektedir. Toplam geceleme sayılarında Mersin ili, Akdeniz Bölgesi'nden ise %6.1 oranında pay almaktadır.

Belediye belgeli tesislerde ortalama kalış süresi bölge illerinden Antalya'da 4.0 Hatay'da 1.8 gün iken Mersin'de 1.7 gündür. Türkiye genelinde ortalama kalış süresi 2.3 gündür. Mersin Türkiye ortalamasından daha az bir ortalama kalış süresine sahip olup, Akdeniz Bölgesinde ise Mersin'e benzer coğrafi özelliklere ve tarihi-kültürel potansiyele sahip olan Antalya ile karşılaştırıldığında tesise geliş, geceleme ve ortalama kalış süresi açısından Mersin'in çok gerilerde olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye'de yabancı turistlerin ortalama kalış süresinin 3.5 gün, Mersin'de ise 2.3 gün olduğu, yerli turistlerin Türkiye'de ortalama kalış süresi 1.8 gün iken Mersin'de bunun 1.6 gün olduğu görülmektedir.

Belediye belgeli tesislerin doluluk oranı 2012 yılı itibarıyla Türkiye genelinde %34.2 dolaylarında iken, Mersin ilinde doluluk oranı %13.0 dolayındadır.

Turizm açısından, Türkiye geneli ve Mersin karşılaştırıldığında, ortaya çıkan en önemli sonucun, Akdeniz Bölgesi içerisinde de Türkiye genelinde de turizm faaliyetleri açısından sınırlı bir pay alabildiğidir.

Mersin ilinde, turizm işletme belgeli tesislerdeki turizm faaliyetlerine ilçeler itibarıyla bakıldığında; 2012 yılında, tesise geliş sayıları açısından, il genelinden en çok pay alan ilçelerin %42.26 Akdeniz, %16.21 ile Erdemli, %10.28 ile Silifke ve %9.44 ile Yenişehir ilçeleri olduğu görülmektedir. Geceleme sayıları itibarıyla da, il genelinden alınan paylar, aynı ilçeler arasında sırasıyla %38.04, %20.24, %15.65 ve %10.22 olarak dağılmaktadır. Ortalama kalış sürelerinin en yüksek olduğu ilçeler; Silifke (2.7), Erdemli (2.2) ve Yenişehir (1.9) olup, bu ilçelerdeki ortalama kalış süreleri, il ortalamasının (1.8) üzerindedir. İl genelindeki doluluk oranı %27.49 iken, Mezitli'de %47.36, Yenişehir'de %39.10, Mut'da %31.38 ve Akdeniz'de

%29.46'dır. İlde yabancı turistlerin en çok tesise giriş yaptığı ilçeler ise Akdeniz, Erdemli, Yenişehir ve Silifke ilçeleridir.

Tablo 89: İlçeler İtibariyle Turizm İşletme Belgeli Tesislerdeki Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012)

	Tesise Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Anamur	265	5,913	6,178	305	6,119	6,424
Bozyazı	1872	12,326	14,198	1995	15,300	17,295
Erdemli	8385	40391	48776	21,809	85343	107,152
Mut	190	12446	12636	2558	14900	17458
Silifke	5,318	25,622	30,940	18,514	64,322	82,836
Tarsus	731	4,815	5,546	779	5,977	6,756
Akdeniz	18452	108,739	127,191	37424	162,136	199,560
Yenişehir	6,292	22,114	28,406	16,672	37,425	54,097
Toroslar	1066	5,569	6,635	1160	7,109	8,269
Mezitli	1,080	19,360	20,440	2,031	27,586	29,617
Toplam	**43651**	**257,295**	**300,946**	**103247**	**426,217**	**529,464**
	İlçelerin Payı (%)					
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Anamur	0.61	2.30	2.05	0.30	1.44	1.21
Bozyazı	4.29	4.79	4.72	1.93	3.59	3.27
Erdemli	19.21	15.70	16.21	21.12	20.02	20.24
Mut	0.44	4.84	4.20	2.48	3.50	3.30
Silifke	12.18	9.96	10.28	17.93	15.09	15.65
Tarsus	1.67	1.87	1.84	0.75	1.40	1.28
Akdeniz	42.27	42.26	42.26	36.25	38.04	37.69
Yenişehir	14.41	8.59	9.44	16.15	8.78	10.22
Toroslar	2.44	2.16	2.20	1.12	1.67	1.56
Mezitli	2.47	7.52	6.79	1.97	6.47	5.59
Toplam	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	Ortalama Kalış (Gün)			Doluluk (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Anamur	1.2	1.0	1.0	0.36	7.19	7.55
Bozyazı	1.1	1.2	1.2	2.13	16.33	18.46
Erdemli	2.6	2.1	2.2	4.47	17.51	21.98
Mut	13.5	1.2	1.4	4.60	26.78	31.38
Silifke	3.5	2.5	2.7	5.92	20.58	26.50
Tarsus	1.1	1.2	1.2	2.13	16.33	18.46
Akdeniz	2.0	1.5	1.6	5.53	23.94	29.46
Yenişehir	2.6	1.7	1.9	12.05	27.05	39.10
Toroslar	1.1	1.3	1.2	2.94	18.02	20.96
Mezitli	1.9	1.4	1.4	3.25	44.12	47.36
Toplam	**2.4**	**1.7**	**1.8**	**5.36**	**22.13**	**27.49**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Mersin ilinde, belediye belgeli tesislerdeki turizm faaliyetlerine ilçeler bazında bakıldığında; 2012 yılında, tesise geliş sayıları açısından, il genelinden en çok pay alan ilçelerin %42.52 ile Akdeniz, %26.69 ile Erdemli ve %16.12 ile Silifke ilçeleri olduğu görülmektedir. Geceleme sayıları itibarıyla da, il genelinden alınan paylar, Erdemli'de %38.78, Akdeniz'de %34.96 ve Silifke'de %14.58 olarak dağılmaktadır. Ortalama kalış sürelerinin en yüksek olduğu ilçeler; Bozyazı 9.6 gün, Aydıncık 4.5 gün, Erdemli 2.4 gün, Anamur 1.7 gün, Silifke 1.5 gün ve Akdeniz 1.4 gündür. İlde doluluk oranı %13.0 dolayında iken, Gülnar'da %51.1, Akdeniz'de %49.4, Tarsus'da %21.2, Mut'da %11.4, Aydıncık'da %10.0 ve Bozyazı ilçesinde %9.3'tür.

Tablo 90: İlçeler İtibariyle Belediye Belgeli Tesislerdeki Konaklama ve Geceleme İstatistikleri (2012)

	Tesise Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Anamur	1,291	16,850	18,141	3,786	26,436	30,222
Aydıncık	21	1,125	1,146	26	5,152	5,178
Bozyazı	200	0	200	1,910	0	1,910
Çamlıyayla	131	607	738	131	687	818
Erdemli	2,414	113,562	115,976	10,292	271,873	282,165
Gülnar	593	7,128	7,721	1,695	8,542	10,237
Mut	5	3,646	3,651	5	3,646	3,651
Silifke	4,459	65,601	70,060	10,746	95,327	106,073
Tarsus	295	23,821	24,116	389	24,555	24,944
Akdeniz	16,986	167,760	184,746	32,505	221,840	254,345
Yenişehir	0	1,493	1,493	0	1,493	1,493
Mezitli	0	0	0	0	0	0
Toplam	**26,557**	**407,951**	**434,508**	**61,648**	**665,922**	**727,570**
	İlçelerin Payı (%)					
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Anamur	4.86	4.13	4.18	6.14	3.97	4.15
Aydıncık	0.08	0.28	0.26	0.04	0.77	0.71
Bozyazı	0.75	0.00	0.05	3.10	0.00	0.26
Çamlıyayla	0.49	0.15	0.17	0.21	0.10	0.11
Erdemli	9.09	27.84	26.69	16.69	40.83	38.78
Gülnar	2.23	1.75	1.78	2.75	1.28	1.41
Mut	0.02	0.89	0.84	0.01	0.55	0.50
Silifke	16.79	16.08	16.12	17.43	14.32	14.58
Tarsus	1.11	5.84	5.55	0.63	3.69	3.43
Akdeniz	63.96	41.12	42.52	52.73	33.31	34.96
Yenişehir	0.00	0.37	0.34	0.00	0.22	0.21
Mezitli	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Toplam	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	Ortalama Kalış (Gün)			**Doluluk (%)**		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Anamur	2.9	1.6	1.7	1.05	7.31	8.36
Aydıncık	1.2	4.6	4.5	0.05	9.98	10.03
Bozyazı	9.6	-	9.6	9.32	-	9.32
Çamlıyayla	1.0	1.1	1.1	0.37	1.94	2.30
Erdemli	4.3	2.4	2.4	0.30	8.02	8.33
Gülnar	2.9	1.2	1.3	8.46	42.65	51.11
Mut	1.0	1.0	1.0	0.02	11.40	11.41
Silifke	2.4	1.5	1.5	1.05	9.30	10.35
Tarsus	1.3	1.0	1.0	0.33	20.84	21.17
Akdeniz	1.9	1.3	1.4	6.31	43.08	49.39
Yenişehir	-	1.0	1.0	-	6.51	6.51
Mezitli	-	-	-	-	-	-
Toplam	**2.3**	**1.6**	**1.7**	**1.10**	**11.91**	**13.01**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre 2012 yılı itibarıyla toplam turist sayısının %79.7'si yerli, %20.3'ü yabancı turistlerden oluşmaktadır. Yabancı turistlerin ülkelere göre

dağılımına bakıldığında, toplam yabancı turist sayısının 2012 yılında %14.3'ünün Almanlardan, %26.9'unun Iraklılardan, %7.1'inin Suriyelilerden ve %5.9'unun da Lübnanlılardan oluştuğu görülmektedir. Dört ülkeden gelen turistlerin sayısı, Mersin'e gelen toplam yabancı turistlerin yaklaşık %54'ünü oluşturmaktadır. Mersin'e gelen yabancı turistlerin ortalama kalış süresi ise 2012 yılına göre 2.5 gecedir.

Tablo 91: Mersin'e Gelen Yabancı Turistlerin Ülkelere Göre Dağılımı ve Yerli Turist Sayıları

ÜLKENİN ADI	2009		2010		2011		2012		2012 Pay (%)	
	Giriş	Gece.	Giriş	Gece.	Giriş	Gece.	Giriş	Gece.	Giriş	Gece.
Almanya	6,057	15,347	6,621	16,938	4,823	12,464	4,527	15,988	14.32	20.30
Irak	2,672	6,484	3,857	7,467	4,282	7,778	8,508	15,897	26.91	20.18
Suriye	13,234	23,463	32,377	50,178	4,323	8,808	2,237	5,298	7.07	6.73
Rusya fed.	547	1,367	536	1,008	914	3,543	772	4,965	2.44	6.30
İtalya	1,213	1,869	673	1,111	719	2,101	779	2,847	2.46	3.61
Lübnan	3,356	4,216	2,090	2,761	846	1,247	1,849	2,809	5.85	3.57
Hollanda	1,146	2,366	1,163	2,598	1,422	2,480	1,490	2,654	4.71	3.37
A.B.D.	1,675	3,168	1,341	3,145	1,153	3,119	1,000	2,275	3.16	2.89
Fransa	972	2,690	900	1,700	1,293	2,218	858	2,216	2.71	2.81
Danimarka	154	270	133	272	135	680	194	1,965	0.61	2.49
İran	688	1,499	1,160	2,193	1,061	2,051	704	1,684	2.23	2.14
K.K.T.C.	621	1,270	963	1,552	935	1,658	866	1,588	2.74	2.02
İngiltere	484	1,165	556	1,267	535	1,331	514	1,419	1.63	1.80
Çin H. Cumh.	191	895	292	1,581	257	668	417	1,063	1.32	1.35
Ukrayna	164	311	161	328	152	302	330	983	1.04	1.25
İsveç	145	262	211	486	130	284	245	807	0.77	1.02
Macaristan	47	171	59	101	23	66	69	801	0.22	1.02
Belçika	713	1,282	674	1,314	489	1,013	370	778	1.17	0.99
İsviçre	245	443	201	548	223	637	265	669	0.84	0.85
Polonya	1,539	1,804	1,031	1,342	558	972	368	613	1.16	0.78
Romanya	109	189	130	260	153	381	161	525	0.51	0.67
Avusturya	567	1,679	383	876	364	769	225	513	0.71	0.65
Toplam	**36,539**	**72,210**	**55,512**	**99,026**	**24,790**	**54,570**	**26,748**	**68,357**	**84.59**	**86.79**
Diğer	**6,199**	**11,925**	**6,490**	**13,087**	**3,812**	**7,794**	**4,871**	**10,404**	**15.41**	**13.21**
Yabancı top.	**42,738**	**84,135**	**62,002**	**112,113**	**28,602**	**62,364**	**31,619**	**78,761**	**100.00**	**100.00**
Yerli	**222,971**	**346,414**	**240,399**	**345,553**	**222,127**	**348,540**	**188,833**	**309,599**	**85.66**	**79.72**
Toplam	**265,709**	**430,549**	**302,401**	**457,666**	**249,665**	**408,686**	**220,452**	**388,360**	**100.00**	**100.00**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Mersin ili turizm açısından değerlendirildiğinde, zengin tarihi ve kültürel varlıkları ile doğal kaynak potansiyeline sahip olması turizm açısından avantajlarını oluşturmaktadır. Turizm altyapısının geliştirilebilmesi için; doğal çevrenin geliştirilmesi ve rekreasyon turizminde kullanılması, tarih ve kültür varlıklarının korunması ve kültür turizminde daha etkin

değerlendirilmesi, insan kaynaklarının eğitim ve kültür düzeylerinin yükseltilmesi, turizmin geliştirilmesine yönelik, altyapı, plan-proje gereksiniminin, nitelik ve önceliklerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

2.3.3.2. Bankacılık

Mersin'de 2012 yılı sonu itibarıyla 18 ayrı banka, bankacılık faaliyetinde bulunmaktadır. İlde faaliyette bulunan bankaların 3'ü kamusal sermayeli mevduat bankası, 10'u özel sermayeli mevduat bankası ve 5'i de Türkiye'de kurulmuş ya da Türkiye'de şube açmış yabancı sermayeli bankadır (Türkiye genelinde ise, 2012 yılı itibarıyla, faaliyet gösteren banka sayısı 45'dir).

Mersin'de 2000 yılında 138 olan şube sayısı, 2012 yılı sonu itibarıyla, 2000 yılına göre %31.2 civarında artarak toplam 181'e yükselmiştir. İldeki banka şube sayısının ise, 49'u kamu sermayeli mevduat bankalarına, 95'i özel sermayeli mevduat bankalarına, 37'si yabancı bankalara aittir.

Tablo 92: Mersin ve Türkiye Geneli Bankacılık İstatistikleri

	Mersin			Türkiye		
	2000	**2012**	**Değişim (%)**	**2000**	**2012**	**Değişim (%)**
Banka Sayısı	28	18	-35.7	79	45	-43.0
Şube Sayısı	138	181	31.2	7,787	10,158	30.4
Şube Başına Düşen Kişi Sayısı	11,870	9,298	-21.7	8,658	7,445	-14.0
Kişi Başına Mevduat (TL)	529.7	4,795.0	805.3	944.0	9,576.0	914.3
Kişi Başına Kredi (TL)	214	6,543	2953.2	443	9,532	2,051.1
Mevduat (Milyon TL)*	867.6	8,069.2	830.1	63,648.6	724,205.8	1,037.8
Kredi (Milyon TL)*	351.0	11,010.7	3,036.8	29,875.5	720,885.2	2,313.0
Kredi/Mevduat Oranı**	**40.5**	**136.5**	**237.3**	**46.9**	**99.5**	**112.1**
Şube Başına Düşen Mevduat (Bin TL)*	**6,286**	**44,581**	**609.2**	**8,173**	**71,294**	**772.3**
Şube Başına Düşen Kredi (Bin TL)*	**2,543**	**60,832**	**2292.1**	**3,836**	**70,967**	**1,750.0**

(**): KKTC, İller Bankası ve Yurtdışı (kredileri ve mevduatları) dâhil edilmemiştir.
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

2012 yılı itibarıyla, Türkiye genelinde banka şubesi sayısı 10,158 olup, Akdeniz Bölgesi'ndeki banka şubesi sayısı (1,131), Türkiye genelinden %11.1 oranında pay alırken, Mersin, Akdeniz Bölgesindeki şube sayısından %16.0 ve Türkiye genelindeki şube sayısından %1.8 oranında

pay almaktadır. Akdeniz bölgesi, 2012 yılı itibarıyla, şube sayısı açısından, Düzey 1 Bölgeleri arasında 4. sırada yer alırken, Mersin ili, 81 il arasında 9. sırada yer almaktadır.

Banka şubelerinin 67'si Akdeniz, 25'i Yenişehir, 20'si Tarsus ilçeleri olmak üzere, toplam 112'si (%61.8) üç ilçede toplanmış bulunmaktadır. Bankacılığın, sanayi, ticaret, turizm ve hizmetler alanında ekonomik aktivitelerin yoğun olduğu ve nüfusun fazla olduğu merkezlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Toplam 13 ilçeden oluşan Mersin'de, Aydıncık, Çamlıyayla ve Gülnar ilçelerinde sadece birer banka şubesi bulunmaktadır.

Mersin ili, 2012 yılı itibarıyla, illere göre şube başına ortalama nüfus sıralamasında, 9,298 kişi ile 39. sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde, şube başına düşen ortalama nüfus 7,445 kişidir. Buna göre Türkiye genelinde Mersin'in bankalaşma oranının, Türkiye ortalamasının altında olduğu anlaşılmaktadır.

Mevduat Durumu

Aşağıdaki tabloda, Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Mersin için yıllar itibarıyla mevduatın gelişimi verilmektedir:

Tablo 93: Banka Mevduatının Gelişimi (2012)

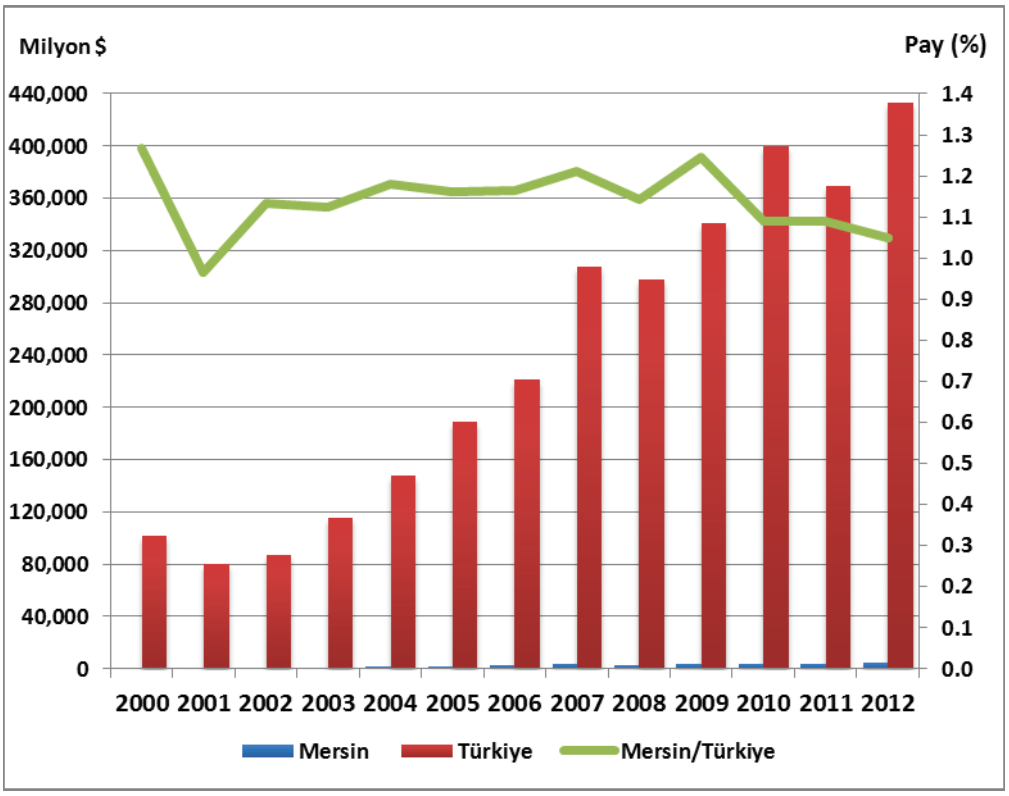
Yıllar	Mersin		Akdeniz Bölgesi		Türkiye		Pay (%)	
	Milyon TL	Milyon USD	Milyon TL	Milyon USD	Milyon TL	Milyon USD	Mersin/Akdeniz	Mersin/TR
2000	868	1,292	4,136	6,157	68,442	101,884	20.98	1.27
2001	1,124	777	7,110	4,915	116,647	80,633	15.81	0.96
2002	1,612	983	9,427	5,749	142,388	86,835	17.10	1.13
2003	1,809	1,298	10,634	7,632	160,812	115,420	17.01	1.12
2004	2,329	1,743	13,963	10,449	197,394	147,717	16.68	1.18
2005	2,947	2,196	16,698	12,445	253,579	188,984	17.65	1.16
2006	3,626	2,580	20,730	14,748	311,549	221,648	17.49	1.16
2007	4,320	3,727	24,387	21,036	356,713	307,697	17.72	1.21
2008	5,176	3,401	30,119	19,792	453,118	297,751	17.18	1.14
2009	6,311	4,243	34,143	22,957	507,100	340,953	18.48	1.24
2010	6,686	4,348	39,899	25,949	614,486	399,640	16.76	1.09
2011	7,617	4,033	47,000	24,882	698,656	369,875	16.21	1.09
2012	8,069	4,539	51,495	28,969	770,016	433,177	15.67	1.05

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Mersin'de 2012 yılı itibarıyla toplam mevduat 8.07 Milyar TL (4.5 Milyar USD) olarak gerçekleşmiştir. Türkiye toplam mevduatının (yurtdışı şubeleri hariç) %6.69'u Akdeniz

Bölgesi'ne, %1.05'i Mersin iline ait iken, Akdeniz Bölgesi mevduat toplamının %15.67'si ise Mersin ilinde toplanmıştır. Mersin ili, toplam mevduat büyüklüğü itibarıyla, Akdeniz Bölgesi içinde 3. sırada, tüm iller arasında ise 9. sırada yer almaktadır.

Grafik 41: Banka Mevduatının Gelişimi

Mevduatın türlerine göre dağılımı incelendiğinde ağırlığın tasarruf mevduatında olduğu ve bunu döviz tevdiat hesabının izlediği dikkati çekmektedir. 2012 yılı itibarıyla mevduatın türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 94: Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı (2012)

Mevduatın Türü	Mersin (1)		Akdeniz Bölgesi (2)		Türkiye (3)		Pay (%)	
	Milyon TL	%	Milyon TL	%	Milyon TL	%	(1)/(2)	(1)/(3)
Tasarruf Mevduatı	5,207	64.5	29,484	57.3	293,590	38.1	17.7	1.8
Resmi Kuruluşlar M.	377	4.7	2,082	4.0	39,858	5.2	18.1	0.9
Ticari Kuruluşlar M.	576	7.1	4,274	8.3	125,896	16.3	13.5	0.5
Bankalar Arası M.	0	0.0	0.271	0.0	43,052	5.6	0.0	0.0
Döviz Tevdiat H.	1,600	19.8	13,584	26.4	218,538	28.4	11.8	0.7
Diğer Kuruluşlar M.	130	1.6	865.164	1.7	34,737	4.5	15.1	0.4
Kıy. Madenler Depo H.	179	2.2	1,205	2.3	14,345	1.9	14.8	1.2
Toplam	**8,069**	**100.0**	**51,495**	**100.0**	**770,016**	**100.0**	**15.7**	**1.0**

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Mersin'de 2012 yılı itibarıyla, 5.2 Milyar TL olan tasarruf mevduatı, %64.5 oranında pay ile toplam mevduatın en önemli unsuru olmuştur. Döviz tevdiat hesabı ise 1.6 Milyar TL tutar ile mevduattan %19.8 oranında pay almıştır. İl mevduatından, üçüncü sırada pay alan mevduat türü ise, %7.1 pay ile ticari kuruluşlar mevduatıdır.

Mersin ili, 2012 yılı itibarıyla, Akdeniz Bölgesi tasarruf mevduatı toplamından %17.7 oranında pay alırken, Türkiye toplam tasarruf mevduatından ise %1.8 oranında pay almıştır. Akdeniz Bölgesi toplam döviz tevdiatı hesabının %11.8'i Mersin iline aitken, Türkiye toplam döviz tevdiatı hesabının ise %0.7'si Mersin'de toplanmıştır.

İlde kişi başına düşen banka mevduatı 2000'de 529.7 TL iken, 12 yıllık dönem içerisinde yaklaşık 8.1 kat artarak 2012 yılında 4,795 TL'ye yükselmiştir. Bu tutar ile Mersin, 2012 yılı itibarıyla Akdeniz Bölgesi illeri arasında 4. sırada yer alırken, tüm iller arasında 26. sırada yer almaktadır. İldeki kişi başına düşen mevduat tutarı, Türkiye genelindeki kişi başına düşen mevduat tutarının (9,576 TL) neredeyse yarısı kadardır. 2012 yılı itibarıyla şube başına düşen ortalama mevduat Türkiye genelinde 71.3 Milyon TL iken Mersin'de 44.6 Milyon TL olup, bu değer ile Mersin, tüm iller sıralamasında 20. Sırada, Akdeniz Bölgesi illeri arasında 4. sırada yer almaktadır.

Kredi Durumu

Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Mersin'de banka kredilerinin yıllar itibarıyla dağılımı aşağıdaki tabloda verilmektedir.

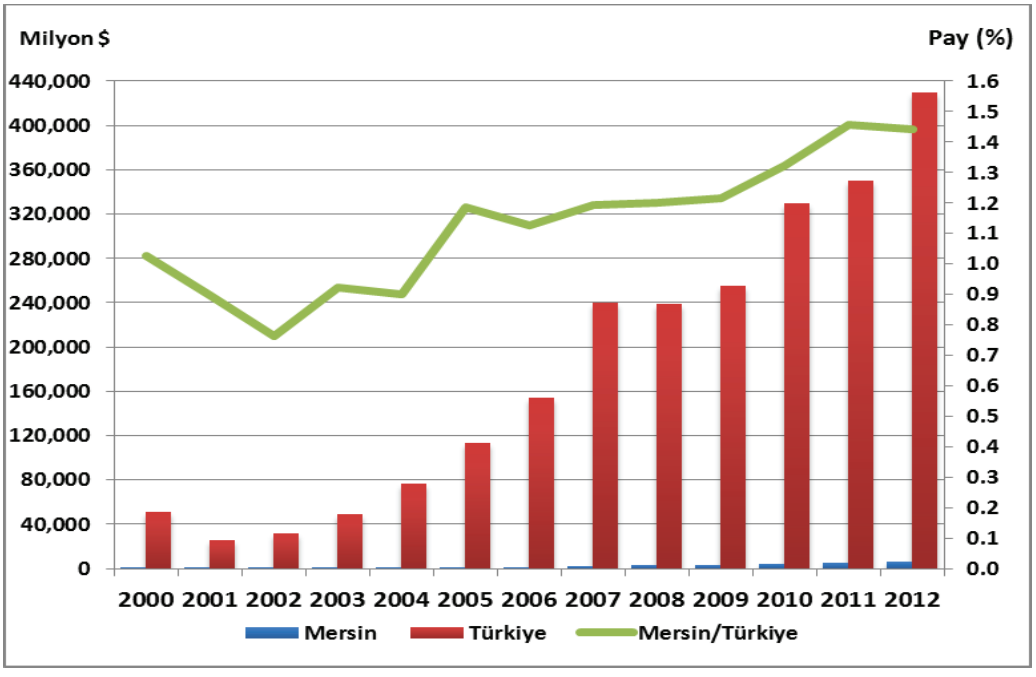
Tablo 95: Banka Kredilerinin Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Mersin		Akdeniz Bölgesi		Türkiye		Pay (%)	
	Milyon TL	Milyon USD	Milyon TL	Milyon USD	Milyon TL	Milyon USD	Mersin/Akdeniz	Mersin/TR
2000	**351**	523	2,069	3,080	34,213	50,931	16.96	1.03
2001	332	229	1,905	1,317	37,086	25,636	17.41	0.89
2002	402	245	2,375	1,449	52,631	32,097	16.92	0.76
2003	635	456	4,021	2,886	69,002	49,525	15.80	0.92
2004	921	689	6,739	5,043	102,482	76,691	13.67	0.90
2005	1,807	1,346	10,673	7,954	152,295	113,500	16.93	1.19
2006	2,445	1,740	15,394	10,952	217,309	154,602	15.88	1.13
2007	3,328	2,871	19,838	17,112	278,998	240,660	16.77	1.19
2008	4,374	2,874	26,833	17,632	363,861	239,099	16.30	1.20
2009	4,613	3,101	29,924	20,120	379,405	255,096	15.41	1.22
2010	6,711	4,364	43,304	28,163	506,994	329,731	15.50	1.32
2011	9,630	5,098	60,620	32,093	660,884	349,878	15.88	1.46
2012	11,011	6,194	72,002	40,505	764,197	429,904	15.29	1.44

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

2012 yılı itibarıyla Türkiye'de 764.2 Milyar TL banka kredisi kullandırılmış olup, bu miktarın %9.4'ü Akdeniz Bölgesine, %1.4'ü de Mersin iline aittir. Mersin ilinin 2012 yılı itibarıyla kullandığı kredi tutarı 11 Milyar TL olup, bu tutar ile Akdeniz Bölgesinden aldığı pay ise %15.3'tür. Mersin ili kredi kullanımında iller sıralamasında 10. sırada yer alırken, Akdeniz Bölgesi illeri arasında ise Antalya ve Adana'dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır.

Grafik 42: Banka Kredilerinin Gelişimi

Banka kredilerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde ise kredilerin ağırlıklı olarak ihtisas dışı kredilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 96: Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı (2012)

İller*	İhtisas Kredileri						İhtisas Dışı Krediler	Toplam	İllerin Payı (%)	
	Tarım	G.menkul	Mesleki	Denizcilik	Turizm	Diğer			Akdeniz	Türkiye
Mersin	767	0	135	0	2	38	10,068	11,011	15.3	1.4
Adana	1,304	0	180	0	0	81	15,132	16,697	23.2	2.2
Antalya	1,137	0	364	0	27	365	23,047	24,940	34.6	3.3
Burdur	269	0	33	0	0	9	1,100	1,412	2.0	0.2
Hatay (Antakya)	483	0	249	0	5	57	8,607	9,402	13.1	1.2
Isparta	280	0	20	0	0	35	1,703	2,037	2.8	0.3
Kahramanmaraş	178	0	81	0	0	93	4,297	4,650	6.5	0.6
Osmaniye	185	0	86	0	3	23	1,556	1,853	2.6	0.2
Akdeniz	4,603	0	1,150	0	37	702	65,510	72,002	100.0	9.4
Türkiye	24,868	0	6,925	0	335	14,252	717,817	764,197		100.0
Mersin/Akdeniz(%)	**16.67**	**0.00**	**11.78**	**0.00**	**4.72**	**5.43**	**15.37**	**15.29**	**-**	**-**
Mersin/Türkiye(%)	**3.09**	**0.00**	**1.96**	**0.00**	**0.52**	**0.27**	**1.40**	**1.44**	**-**	**-**

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği
(*): İller Bankası il bazında dağıtılmadığından Türkiye verilerinde ayrı olarak alınmıştır.

Türkiye genelinde 2012 yılı itibarıyla, ihtisas kredilerinin toplam krediler içindeki payı %6.1 iken, Mersin'de %8.5'tir. Türkiye genelinde ihtisas dışı kredilerin toplam krediler içindeki payı %93.9, Mersin'de ise %91.5 olmuştur. Akdeniz Bölgesi'nde, ihtisas kredilerinin kullanım oranı %9 civarında olup, gerek Mersin, gerekse Türkiye'den daha yüksektir. Mersin ili, Akdeniz Bölgesi toplam ihtisas kredileri kullanımından %14.5 oranında, Türkiye geneli ihtisas kredileri kullanımından ise %2.0 oranında pay almaktadır. Akdeniz Bölgesi ihtisas kredilerinin Türkiye ihtisas kredilerine oranı ise %14 civarındadır.

Türkiye'de 2012 yılı itibarıyla kullandırılan ihtisas kredileri içinde en yüksek paya %53.6 ile tarım sektörüne aittir. İhtisas kredileri içinde tarım sektörünün payı Akdeniz bölgesinde 70.9, Mersin'de ise %81.4'tür. Mersin'deki toplam ihtisas kredileri içinde mesleki kredilerin payı %14.4 ve diğer kredilerin payı ise %4 civarındadır. Önemli bir turizm ve denizcilik potansiyeline sahip olmasına rağmen denizcilik için hiç kredi kullanılmamış turizm kredileri yok denecek kadar az olup, 2 milyon TL civarındadır.

Mersin'de 2012 yılı itibarıyla nüfus başına düşen ortalama kredi miktarı 6,543 TL olup, 9,532 TL olan Türkiye ortalamasının altındadır. Bu tutar ile Mersin tüm iller arasında 18. sırada yer alırken Akdeniz Bölgesi illeri arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Mersin'de şube başına düşen ortalama kredi tutarı ise 60.9 Milyon TL olup, bu değer ile iller arasında 12. sırada yer alırken bölge illeri arasında ise 5. sıradadır. Türkiye genelinde, şube başına ortalama kredi tutarı ise 71 Milyon Milyon TL civarındadır.

Kredi/Mevduat Oranı

Bankacılık sektöründe Türkiye genelinde kredi/mevduat oranının 2000 yılında %50.0 düzeyinde iken 2011 yılında %94.6'ya çıktığı, 2012 yılında da %99.2 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Mersin ilinde ise 2000 yılında %40.5 gibi oldukça düşük bir düzeyde olan kredi/mevduat oranı, 2011 yılında %126.4'e ve 2012 yılında %136.5'e çıkmıştır. 2010 yılına kadar Mersin ili kredi/mevduat oranı gerek Akdeniz Bölgesinin gerekse Türkiye ortalamasının genellikle altında kalmıştır. Başka bir deyişle 2010 yılına kadar ilde kullanılan krediler, il mevduat düzeyinin oldukça altında kalmıştır. Son üç yılda ise Türkiye kredi mevduat oranı ortalamasının üzerine çıkmıştır. Akdeniz bölgesi kredi mevduat oranları ise 2001 yılı hariç sürekli olarak Mersin kredi mevduat oranının üzerinde gerçekleşmiştir. 2010 yılından itibaren hem Mersin ili hem de Akdeniz Bölgesinin kredi/mevduat oranları %100'ün üzerine çıktığı dikkat çekmektedir.

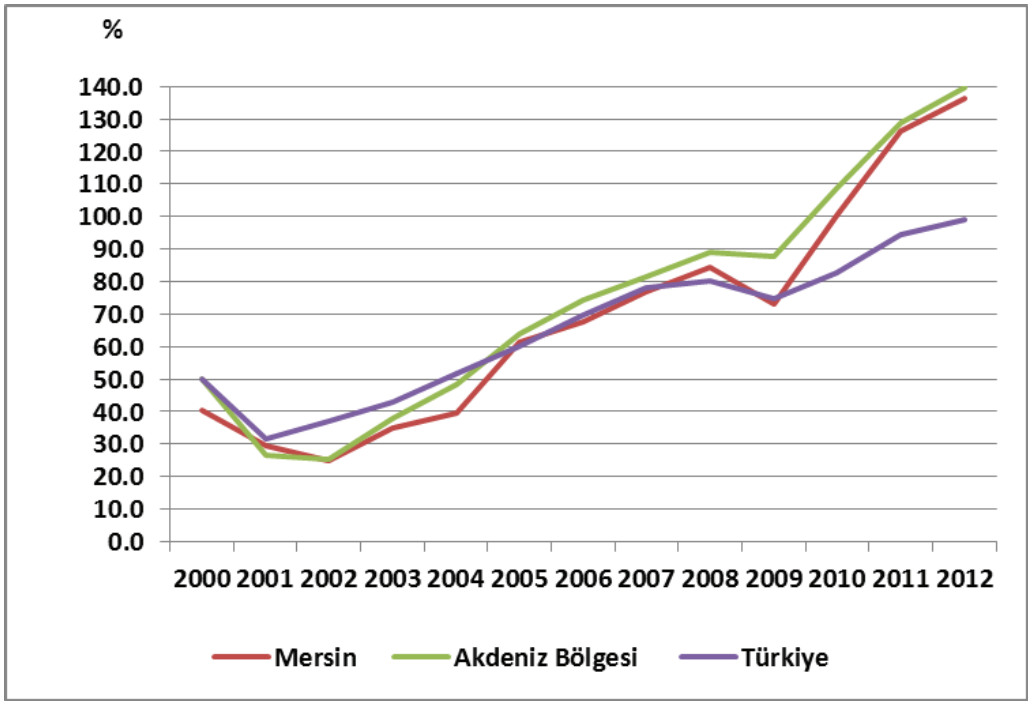
Tablo 97: Kredi/Mevduat Oranı (%)

Yıllar	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye
2000	40.5	50.0	50.0
2001	29.5	26.8	31.8
2002	24.9	25.2	37.0
2003	35.1	37.8	42.9
2004	39.5	48.3	51.9
2005	61.3	63.9	60.1
2006	67.4	74.3	69.8
2007	77.0	81.3	78.2
2008	84.5	89.1	80.3
2009	73.1	87.6	74.8
2010	100.4	108.5	82.5
2011	126.4	129.0	94.6
2012	136.5	139.8	99.2

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Mersin ili, bankacılık faaliyetleri açısından değerlendirildiğinde, ilin mevduat ve kredi düzeyleri açısından iller arası sıralamada ilk on sırada olduğu ve gerek kişi başına mevduat gerekse kişi başına kredi miktarları açısından Türkiye ortalamasının altında kaldığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Mersin'de özellikle ihtisas kredilerinde kredi kullanımı nispeten düşük orandadır. Kredi mevduat oranı açısından son üç yıllık dönemde hızlı bir yükseliş görülen Mersin ilinde kredi/ mevduat oranı 100'ün üzerinde gerçekleşmiştir.

Grafik 43: Kredi Mevduat Oranlarının Gelişimi

3. MERSİN İLİ VE İLÇELERİNİN SEKTÖREL KÜMELENME ANALİZİ

2.3.2.3. Mersin Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi bölümünde imalat sanayi için yapılan kümelenme analizi, bu bölümde SGK verileri ile tüm sektörler için yapılacaktır. "Üç Yıldız Tekniği" kullanılarak yapılan kümelenme analizi daha önceki bölümlerde[13] ayrıntılı olarak anlatıldığından burada sonuçlar üzerinden değerlendirme yapılmış ve analizin kuramsal çerçevesine değinilmemiştir.

Üç yıldız tekniği hemen tüm uygulamalarda sektörel istihdamlar (kısıtlı sayıdaki bazı çalışmalarda işyeri sayısı) temel olarak alınmaktadır. Mersin ili için iki ayrı kümelenme analizi yapılmış olup, birincisinde Mersin ilinin tamamı, ikincisinde ise ilçeler değerlendirilmiştir. İlçeler için yapılan analizde, öncelikle Mersin ili için yapılan kümelenme analizinde yıldız alan sektörler tespit edilmiş ve bu sektörlerin hangi ilçelerde yoğunlaştığını görmek için de il içinde ilçelere yönelik kümelenme analizi yapılmıştır. Hem Mersin ili hem de ilçeler için yapılacak bu analizde ise istihdamın yanı sıra işyeri sayısı verileri de kullanılacak ve bu verilerin her birisine göre ayrı ayrı üç yıldız tekniği uygulanacaktır. Üç yıldız analizinde üç temel kriter seçilmekte ve her sektör (bölge) için bu kriterlerin değerleri hesaplanmaktadır. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse;

Büyüklük (Size) (e_i/E_i): Bölgedeki sektör verisinin, sektörün toplam (Türkiye) verisine oranı,

Baskınlık (Dominance) (e_i/e_n): Bölgedeki sektör verisinin, bölge toplam verisine oranı,

Uzmanlaşma (Specialization) [(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]: Sektörün bölgedeki payının, sektörün ülkedeki payına oranını göstermektedir. Burada;

Mersin	**İlçeler**
e_i **:** Mersin'deki i sektörü değerini,	e_i **:** İlçedeki i sektörü değerini,
E_i **:** i sektörünün Türkiye toplam değerini,	E_i **:** i sektörünün Mersin ili toplam değerini,
e_n **:** Mersin'in toplam değerini,	e_n **:** İlçe'nin toplam değerini,
E_n **:** Türkiye toplam değerini,	E_n **:** Mersin ili toplam değerini,

[13] Bakınız, 2.3.2.3. Mersin Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi Bölümü

ifade etmektedir. Üç yıldız analizinde, her bir kriter (büyüklük, baskınlık ve uzmanlaşma) için bir eşik değer belirlenmekte ve kriterin hesaplanan değeri bu eşik değerini aşarsa, ilgili sektör bu kriterden bir yıldız almaktadır. Bölgeler bazında analiz edilen sektörler eşik değeri aştığı her kriter bazında bir yıldız aldığından, herhangi bir kriterin eşik değerini aşan sektör bir yıldız, herhangi iki kriterin eşik değerini aşan sektör iki yıldız, üç kriterde de eşik değerini aşan sektör üç yıldız almaktadır. Üç yıldız alan sektörün o bölgede "kümelenme" gösterdiği kabul edilmektedir.

Mersin ve ilçeler için yapılacak bu değerlendirmede eşik değerin belirlenmesinde şu yöntem izlenmiştir:

- Analiz tüm sektörleri kapsayacağından toplam işyeri ve istihdam rakamları için sektörlerinin tamamının toplamı dikkate alınmıştır. İl bazında SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) verileri[14] kullanılarak NACE Rev. 2 dörtlü sektör kırılımında temin edilen veriler üçlü kırılıma göre yeniden düzenlenerek hesaplamalar yapılmıştır[15].
- Mersin'de üçlü kırılıma göre verisi bulunan 238[16] alt sektör bulunmaktadır. Türkiye verileri Mersin verileri ile eşleştirilmiş ve 238 alt sektör verisi ve bunların toplamı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.
- İlçelerde, Mersin ili için yapılan analizde işyeri sayısı açısından yıldız alan 153 sektör, istihdam açısından yıldız alan 120 sektör verisi ve bunların toplamı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Özetle

- Mersin ili için eşik değerin belirlenmesinde;
  - *Büyüklük kriteri için, ildeki ilgili sektörün sektör Türkiye toplamı içindeki payı* ***(e_i/E_i)*** *kriteri için toplam 81 Düzey 3 bölgesi (il) olduğundan ve her bir ildeki ilgili sektörün ülke geneli içindeki payının beklenen değeri (1/81=0.012346) olacağından, bu değer büyüklük kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.*

[14] Hesaplamalar Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'ndan temin edilen 2012 verileri kullanılarak yapılmıştır. Bu kapsamda, "istihdam" terimi ilgili işyerlerine kayıtlı ve herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı tüm kişileri ifade etmektedir.

[15] Hangi sektöre ait olduğu belirtilmemiş veriler, veri tabanından çıkartılmıştır.

[16] Sektörlerin listesi, Ek 1-A: NACE Revize 2 Üçlü Dijite Göre Mersin'de Verisi Bulunan Sektörler Tablosu başlığıyla ekte verilmiştir.

- *Baskınlık kriteri için **(e_i/e_n)**, değerlendirmeye alınan 238 imalat sanayi alt sektörü bulunduğundan ve her bir alt sektörün ildeki payının beklenen değeri de (1/238=0.004202) olacağından, bu değer eşik değer olarak kabul edilmiştir.*
- *Uzmanlık katsayısı için de **[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]** beklenen değer 1 olacağından (sektörün ildeki payının sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneceğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.*

- Mersin'in ilçeleri için eşik değerin belirlenmesinde;
  - *Büyüklük kriteri için, Mersin ilinde 13 ilçe bulunduğundan[17], ilçedeki ilgili sektörün Mersin toplamı içindeki payı **(e_i/E_i)** kriteri için, her bir ilçedeki ilgili sektörün Mersin ili geneli içindeki payının beklenen değeri (1/13=0.076923077) olacağından, bu değer büyüklük kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.*
  - *Baskınlık kriteri için **(e_i/e_n), işyeri sayısı açısından** değerlendirmeye alınan 153 alt sektör bulunduğundan, her ilçedeki ilgili alt sektörün Mersin ilindeki payının beklenen değeri (eşik değer) **(1/153=0.006535948)** olarak; **istihdam açısından** değerlendirmeye alınan 120 alt sektör bulunduğundan, her ilçedeki ilgili alt sektörün Mersin ilindeki payının beklenen değeri (eşik değer) **(1/120=0.008333333)** olarak kabul edilmiştir.*
  - *Uzmanlık katsayısı için de **[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]** beklenen değer 1 olacağından (sektörün ilçedeki payının sektörün ildeki payına oranının eşit olması bekleneceğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.*

3.1. Mersin İli Kümelenme Analizi

Çalışmamızda kullanılan ve tüm sektörlerin mekânsal dağılımını yoğunlaşmayı da içerecek şekilde verecek olan üç yıldız analizinde, yalnızca eşik değerlerini aşan sektörlerin dikkate alındığı bir kez daha vurgulanmalıdır. Sektörlerin aldıkları yıldızlara göre kümelenme karakteristiklerinin isimlendirilmesinde; üç yıldız alan sektörler için "olgun kümeler", iki yıldız alan sektörler için "potansiyel kümeler" ve tek yıldız alan sektörler için de "aday kümeler" ifadeleri kullanılacaktır.

Mersin ili için yapılan analiz çerçevesinde işyeri sayısı bakımından 107'si aday küme, 20'si potansiyel küme, 26'sı olgun küme olmak üzere 153 sektörde kümelenme özelliği tespit

[17] Veri setindeki küçük değerlere sahip Merkez İlçe ve Bilinmeyen İlçe verileri Akdeniz ilçesine eklendiğinde, değerlendirmeye tabi tutulacak 13 ilçe bulunmaktadır.

edilmiştir. İstihdam açısından kümelenme özelliği gösteren sektörlerin 80'i aday küme, 15'i potansiyel küme ve 25'i de olgun kümedir.

Gerek işyeri sayısı (6) gerekse istihdam (5) açısından en yüksek kümelenme özelliği (olgun küme) gösteren alt sektörün Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerinin onarımı ana sektöründe olduğu dikkat çekmektedir. Olgun küme özelliği gösteren alt sektörlerin işyeri sayısı açısından 4'ü İnşaat, 4'ü Ulaştırma ve depolama, 3'ü İdari ve destek hizmet faaliyetleri, 2'si İmalat, 2'si Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, 1'i Tarım, ormancılık ve balıkçılık, 1'i Finans ve sigorta faaliyetleri, 1'i Eğitim, 1'i Kültür, sanat, ve sosyal hizmet faaliyetleri ve 1'i de Diğer hizmet faaliyetlerinde bulunmaktadır. İstihdam açısından olgun küme özelliği gösteren alt sektörlerin ana sektörler itibariyle dağılımına bakıldığında 5'inin İmalat, 3'ünün Ulaştırma ve depolama, 2'sinin Tarım, ormancılık ve balıkçılık, 2'sinin İnşaat, 2'sinin İdari ve destek hizmet faaliyetleri, 2'sinin Eğitim, 1'inin Madencilik ve taşocakçılığı, 1'inin Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri, 1'inin Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ve 1'inin de Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetlerde yer aldığı görülmektedir.

Mersin için işyeri sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçlarına göre kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin ana sektörler itibariyle sayısal dağılımı Tablo 98'de verilmiştir.

Tablo 98: Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörler

Yıldız Sayısı / NACE Rev 2 Ana Sektörler	Tek Yıldız		İki Yıldız		Üç Yıldız		Yıldız Toplamı	
	İşyeri	İstih.	İşyeri	İstih.	İşyeri	İstih.	İşyeri	İstihdam
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	9	5	0	0	1	2	10	7
Madencilik ve taş ocakçılığı	6	2	0	0	0	1	6	3
İmalat	38	26	2	1	2	5	42	32
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	1	1	0	0	0	0	1	1
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	5	4	0	0	0	1	5	5
İnşaat	2	2	1	3	4	2	7	7
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	3	7	6	3	6	5	15	15
Ulaştırma ve depolama	5	2	0	1	4	3	9	6
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	2	3	4	1	0	1	6	5
Bilgi ve iletişim	6	4	0	0	0	0	6	4
Finans ve sigorta faaliyetleri	4	3	0	0	1	0	5	3
Gayrimenkul faaliyetleri	0	1	2	0	0	0	2	1
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	6	5	2	2	2	1	10	8
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	6	2	0	1	3	2	9	5
Eğitim	4	3	0	0	1	2	5	5
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	4	5	2	1	0	0	6	6
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	3	3	0	0	1	0	4	3
Diğer hizmet faaliyetleri	3	2	1	2	1	0	5	4
Sektörler Toplamı	107	80	20	15	26	25	153	120

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tablolarda ana sektörler itibariyle sayısal dağılımı verilen alt sektörler, Mersin ili ilçelerinde herhangi bir şekilde (aday, potansiyel ya da olgun) kümelenme özelliği gösterdiği katsayılara (büyüklük, baskınlık, uzmanlaşma) ve kriterlere (işyeri sayısı ve istihdam) göre, her bir ilçe için aşağıda ayrı ayrı verilmiştir (NACE Rev 2, Üçlü kırılıma göre).

Tablo 99: Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Olgun Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Fırın ve unlu mamuller imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Depolama ve ambarlama-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Diğer eğitim-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
		İstihdam	Dikim için bitki yetiştirilmesi-Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı-Atıkların toplanması-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Depolama ve ambarlama-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-İçecek sunum hizmetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim

Tablo 99 (Devam): Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Potansiyel Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Plastik ürünlerin imalatı-Mobilya imalatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri-Hukuk faaliyetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Özel güvenlik faaliyetleri-Hastane hizmetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı-Diğer hizmet faaliyetleri
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 99 (Devam): Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Hayvansal üretim-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Avcılık, tuzakla avlanma ve ilgili hizmet faaliyetleri-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Tabii olarak yetişen odun dışı orman ürünlerinin toplanması-Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Balıkçılık-Ham petrol çıkarımı-Demir cevherleri madenciliği-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı-Diğer gıda maddelerinin imalatı-Hazır hayvan yemleri imalatı-İçeceklerin imalatı-Tütün ürünleri imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı-Kok fırını ürünlerinin imalatı-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı-Diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Kilden inşaat malzemeleri imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı-Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı-İletişim ekipmanlarının imalatı-Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Motorlu kara taşıtlarının imalatı-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Kanalizasyon-Atıkların toplanması-Materyallerin geri kazanımı-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Hizmet projelerinin inşaatı-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Demir yolu ile şehirler arası yolcu taşımacılığı-Deniz ve kıyı sularında yük taşımacılığı-İç sularda yolcu taşımacılığı-İç sularda yük taşımacılığı-Evrensel hizmet yükümlülüğü altında postacılık faaliyetleri-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Diğer konaklama yerleri-Yazılım programlarının yayımlanması-Radyo yayıncılığı-Kablolu telekomünikasyon faaliyetleri-Kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri-Trustlar, fonlar ve benzeri mali varlıklar-Diğer finansal hizmet faaliyetleri (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)-Reasürans Teknik test ve analiz faaliyetleri-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Reklamcılık-Fotoğrafçılık faaliyetleri-Veterinerlik hizmetleri-Motorlu kara taşıtlarının kiralanması ve leasingi-Kişisel eşyaların ve ev eşyalarının kiralanması ve leasingi-Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi-Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Okul öncesi eğitim-Ortaöğretim-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Diğer yatılı bakım faaliyetleri-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Spor faaliyetleri-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri-Sendika faaliyetleri-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı

Tablo 99 (Devam): Mersin İlinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme Sektörleri)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İstihdam	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Balıkçılık-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı-Hazır hayvan yemleri imalatı-İçeceklerin imalatı-Tütün ürünleri imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı-Kauçuk ürünlerin imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Kanalizasyon-Materyallerin geri kazanımı-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı-İç sularda yük taşımacılığı-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Diğer konaklama yerleri-Kablolu telekomünikasyon faaliyetleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler-Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri-Trustlar, fonlar ve benzeri mali varlıklar-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri-Hukuk faaliyetleri-Teknik test ve analiz faaliyetleri-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Veterinerlik hizmetleri-Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi-Okul öncesi eğitim-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri-İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Diğer yatılı bakım faaliyetleri-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Spor faaliyetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi-Ev eşyalarının toptan ticareti-İdari danışmanlık faaliyetleri-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri
		İstihdam	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı-Mobilya imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-İdari danışmanlık faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Kaynak : SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tablonun yorumlanmasında şu hususa dikkat edilmesinde fayda görülmektedir. Herhangi bir kriterde (işyeri sayısı, istihdam) örneğin üç yıldız alarak o kriter bazında olgun küme özelliği gösteren bir sektör, aynı kriter bazında potansiyel küme ya da aday küme kategorisinde yer almamalıdır (Örneğin; Fırın ve unlu mamuller imalatı işyeri sayısı kriterine göre üç yıldız aldığı için potansiyel ya da aday kümelerin işyeri sayısı kriterlerinin yer aldığı satırlarda yer almamıştır). Aynı açıklama potansiyel ya da aday kümelerde yer alan sektörler için de geçerlidir. Bunun yanında, herhangi bir sektör üç yıldız almadığı bir kriter için iki ya da tek yıldız alarak potansiyel ya da aday küme özelliği gösterebilir (Örneğin; Fırın ve unlu mamuller imalatı istihdam kriterinden üç yıldız almadığı için, bu kriter için büyüklük ve baskınlık katsayısına göre potansiyel küme statüsünde yer alabilmiştir).

Genel olarak, herhangi bir sektör aynı anda ancak ve ancak bir kriterin yer aldığı satırda yer alabilir, buna karşın farklı kriterlerde farklı katsayılar bazında olgun küme, potansiyel küme ya da aday küme içinde yer alabilir.

Mersin ilinde farklı kriterlerde (26'sı işyeri, 25'i istihdam) 51 alt sektörün üç yıldız alarak "***olgun küme"*** özelliği taşıdığı görülmektedir. Bunlardan 12 tanesi hem işyeri sayısı hem de istihdam açısından üç yıldız almış olgun küme niteliğindedir. İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı, Yıkım ve şantiyenin hazırlanması, Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı, Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret, Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti, Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti, Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, Depolama ve ambarlama, Taşımacılık için destekleyici faaliyetler, İdare merkezi faaliyetleri, Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri, Diğer eğitim. Mersin'de iki yıldız alarak ***"büyüklük"*** ve ***"baskınlık"*** kriterlerine göre "***potansiyel küme"*** niteliği taşıyan sektörlerin sayısı; işyeri sayısı bakımından 20, istihdama göre 15'tir. "**B*üyüklük" ve "uzmanlık"*** katsayıları ile ***Baskınlık*** ve ***uzmanlık*** katsayıları açısından *işyeri* sayısı ve *istihdam* kriterine göre potansiyel küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör yoktur.

"Aday küme" özeliği gösteren (tek yıldız alan) sektörlere bakıldığında, büyüklük katsayısına göre 26 sektörün, baskınlık kriterine göre 7 sektörün tek yıldız aldığı dikkat çekmektedir. Uzmanlık katsayısına göre aday küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör bulunmamaktadır.

"***Büyüklük"*** kriterine göre tek yıldız alarak aday küme olan sektörler ise; işyeri sayısı kriterine göre 101 alt sektör, istihdam kriterine göre ise 67 alt sektör tek yıldız alarak aday küme olmuşlardır. "***Baskınlık"*** kriterine göre işyeri sayısı bakımından 6, istihdam bakımından 13 alt sektör tek yıldız alarak aday küme olmuşlardır. Uzmanlık kriterine göre ne işyeri sayısı ne de istihdam açısından aday küme özelliği gösteren alt sektör bulunmamaktadır.

3.2. Mersin İlçeleri Kümelenme Analizi

İşyeri sayısı açısından 13 ilçede toplam 488 alt sektörün aday küme (tek yıldız), 157 alt sektörün potansiyel küme (iki yıldız) ve 147 alt sektörün olgun küme (üç yıldız) özelliği gösterdiği tespit edilmiştir. Aday küme özelliği gösteren alt sektörlerin 118'i imalat, 65'i Toptan perakende ticaret; motorlu kara taşıtı ve motosikletlerin onarımı, 19'u Tarım, ormancılık ve balıkçılık, 21'i Madencilik ve taş ocakçılığı, 23'ü Su temini, kanalizasyon, atık yönetimi, 22'si İnşaat, 25'i Ulaştırma ve depolama, 22'si Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, 22'si Bilgi ve iletişim, 35'i Mesleki bilimsel ve teknik faaliyetler, 26'sı İdari ve destek hizmet faaliyetleri, 19'u İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, 18'i eğitim, 13'ünün Finans ve sigorta faaliyetleri, 16'sının Kültür, sanat, eğlence, 1'inin Gayrimenkul ve 15'inin de Diğer hizmet faaliyetleri ana sektörlerinde yer aldığı görülmektedir. Aday küme (tek yıldız) özelliği gösteren alt sektörlerin ilçeler itibariyle dağılımına bakıldığında 100 alt sektörün yer aldığı Akdeniz ilçesinin ilk sırada yer aldığı, bu ilçeyi sırasıyla Tarsus (74), Silifke (53), Yenişehir (50), Toroslar (42), Erdemli (38), Mezitli (35), Mut (22), Anamur (21) Gülnar (17), Bozyazı (15), Aydıncık (9) ilçeleri takip etmekte ve son sırada 8 alt sektörün aday küme özelliği gösterdiği Çamlıyayla ilçesi son sırada yer almaktadır.

Tablo 100'de ilçeler ve sektörler itibariyle kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin sayısal dağılımı verilmiştir.

Tablo 100: İlçeler ve Ana Sektörlere İtibariyle İşyeri Sayısı Açısından Kümelenme Analizi

Sektör/İlçe	Yıldız Say	Akdeniz	Anamur	Aydıncık	Bozyazı	Çamlıyayla	Erdemli	Gülnar	Mezitli	Mut	Silifke	Tarsus	Toroslar	Yenişehir	Toplam
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	*	6	0	0			3	1	1	0	2	3	1	2	**19**
	**			1	3	1									**5**
	***		2		1	1	2	1				4			**11**
Madencilik ve taş Ocakçılığı	*	4	1	0			2	1	1	1	3	3	3	2	**21**
	**			1				1							**2**
	***						1								**1**
İmalat	*	34	3	1	1		7	1	5	7	10	30	10	9	**118**
	**	3	3	1		3	1	1		1		1		1	**15**
	***	3	1				2		2	4	4	4	5	1	**26**
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	*	1	1	0			0	0	0	0	1	1	0	0	**4**
	**					1									**1**
	***									1					**1**
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	*	5	2	0			2	1	2	0	2	4	4	1	**23**
	**				1										**1**
	***				1										**1**
İnşaat	*	6	2	1	1		1	1	0	1	4	1	2	2	**22**
	**	1	2	4	5	5	1	4		3		2			**27**
	***	1	1				2	1	2	2	2	3	3	2	**19**
Toptan ve perakende tic; motorlu karataşıtı ve motosikletlerin on.	*	4	3	2	5	4	8	3	6	8	8	5	6	3	**65**
	**	4	8	3	4		1	3	1	1	1	3	1	5	**35**
	***	8					2		2		1	8	3	4	**28**
Ulaştırma ve depolama	*	4	2	1	3	2	3	0	2	0	3	2	0	3	**25**
	**	1	1	2				2	1	2		1		1	**11**
	***	3									1	1	2		**7**
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	*	4	0	2	2	1	1	1	1	0	2	3	4	1	**22**
	**	2	3	1	2	1		1		2		1			**13**
	***		1				4		2		3			3	**13**
Bilgi ve iletişim	*	5	0	0			2	1	1	0	2	3	3	5	**22**
	**														**0**
	***														**0**
Finans ve sigorta Faaliyetleri	*	4	0	0	1		0	1	1	0	1	4	0	1	**13**
	**		1	1				1						1	**4**
	***														**0**
Gayrimenkul Faaliyetleri	*	1	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
	**														**0**
	***								1					1	**2**
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	*	4	4	2	1		2	2	4	2	5	1	4	4	**35**
	**	1		1				1		1		2		1	**7**
	***	4							1			2		2	**9**
İdari ve destek hizmet Faaliyetleri	*	5	1	0		1	2	3	3	0	2	4	2	3	**26**
	**	1	1	3	3	2		1		1		1			**13**
	***	2	1				3		2		3	2		3	**16**
Eğitim	*	4	0	0			1	0	3	0	2	4	0	4	**18**
	**		1	2	2			2		1		1			**9**
	***								1		1			1	**3**
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	*	3	1	0			1	0	2	1	2	3	1	5	**19**
	**		1				1								**2**
	***	1													**1**
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	*	3	0	0			2	0	2	1	2	2	1	3	**16**
	**		1			1		1		1					**4**
	***						1				1	1			**3**
Diğer hizmet faaliyet.	*	3	1	0	1		1	1	1	1	2	1	1	2	**15**
	**		1	2	2			1		1		1			**8**
	***	2							1		1			2	**6**
Sektörler Toplamı	*	**100**	**21**	**9**	**15**	**8**	**38**	**17**	**35**	**22**	**53**	**74**	**42**	**50**	**484**
	**	**13**	**23**	**22**	**22**	**14**	**4**	**19**	**2**	**14**	**1**	**13**	**1**	**9**	**157**
	***	**24**	**6**	**0**	**2**	**1**	**17**	**2**	**14**	**7**	**17**	**25**	**13**	**19**	**147**

Kaynak: SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

İşyeri sayısı bakımından en çok kümelenme (aday + potansiyel + olgun) İmalat sanayi ana sektöründedir. Bu sektörde 118 alt sektör aday küme (tek yıldız), 26 alt sektör olgun küme (üç yıldız) ve 15 alt sektör potansiyel küme özelliğine sahiptir. İmalat sanayinde kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin sayısal dağılımında ilk sırayı Akdeniz ilçesi (34 aday + 3 potansiyel + 3 olgun küme) alırken, ikinci sırada Tarsus ilçesi (30 aday küme + 1 potansiyel küme + 4 olgun küme) yer almaktadır. İmalat sanayinde en çok olgun küme özelliğine sahip alt sektör ise Toroslar ilçesinde bulunmaktadır. İmalat sanayi açısından kümelenme analizinden hareketle yatırım için en uygun ilçelerin Akdeniz, Tarsus, Toroslar, Yenişehir, Silifke ve Erdemli olduğunu ifade edebiliriz. Ticaret ve Finans sektörlerinde bu iki ilçe öne çıkarken, Lojistik sektöründe bu iki ilçeye ilaveten Yenişehir ilçesinin de en çok kümelenme özelliği gösteren alt sektör sayısına sahip olduğu dikkat çekmektedir.

İstihdam açısından ilçeler itibariyle kümelenme analizine bakıldığında ilk iki sırayı yine Akdeniz ve Tarsus ilçelerinin aldığı görülmektedir. Akdeniz ilçesinde 73 alt sektör aday küme, 12 alt sektör potansiyel küme, 23 alt sektör olgun küme özelliği gösterirken Tarsus ilçesinde 48 alt sektör aday, 7 alt sektör potansiyel 29 alt sektör olgun küme özelliği göstermektedir. Kümelenme özelliğine sahip alt sektörlerin ana sektörler itibariyle dağılımı incelendiğinde 92 alt sektörle Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtları ve motosikletlerin onarımı ana sektörünün ilk sırada, 91 alt sektörle imalat sanayi ana sektörünün ikinci sırada yer aldığı dikkat çekmektedir. Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtları ve motosikletlerin onarımı ana sektöründe yer alan alt sektörlerden 49’ aday, 21’i potansiyel, 22’si olgun küme özelliğini gösterirken, İmalat sanayi ana sektöründe yer alan alt sektörlerden 50’si aday, 11’i potansiyel, 30’u olgun kümedir.

Aşağıdaki tabloda istihdama göre ilçeler itibariyle kümelenme özelliği gösteren alt sektörlerin sayısal dağılımı verilmiştir.

Tablo 101: İlçeler ve Ana Sektörlere İtibariyle İstihdam Açısından Kümelenme Analizi

Sektör/İlçe	Yıldız Say	Akdeniz	Anamur	Aydıncık	Bozyazı	Çamlıyayla	Erdemli	Gülnar	Mezitli	Mut	Silifke	Tarsus	Toroslar	Yenişehir	Toplam
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	*	6					1		1		2	5		2	17
	**			1	1	1									3
	***		2		1	1	1	2		1		1			9
Madencilik ve taş Ocakçılığı	*								1			1	2	1	5
	**			1				1		1					3
	***						2	1			1	1	1		6
İmalat	*	19	1				1	1	2	1	4	17	3	1	50
	**	1		1	2	1	1	1		1	1	1		1	11
	***	9							3	2		12	4		30
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	*	1										1			2
	**					1									1
	***		1							1					2
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	*	5									1	3	2	2	13
	**			1	2										3
	***		1				1	1	2						5
İnşaat	*	3	1	2			1	1	1			1		2	12
	**	4	1	4	5	5		4		5	3	2		2	35
	***		2				4		2	1	1	2	4	1	17
Toptan ve perakende tic; motorlu karataş. ve motosikletlerin on.	*	8	3	1	3	3	4	2	3	3	3	7	3	6	49
	**	2	2	3	3	1	3	2		1	3	1			21
	***	5							3			5	6	3	22
Ulaştırma ve depolama	*	1	2			1	2	1	2	1	3			3	16
	**	1		3	1	1		1		1		1			9
	***	3									1	1	3		8
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	*	3	1	1	1	1	2		1		1	1	1	2	15
	**	1	1		1	1		1		1	1				7
	***						1				3	1		2	7
Bilgi ve iletişim	*	4							2			1		4	11
	**														0
	***											1			1
Finans ve sigorta Faaliyetleri	*	3							1			1		2	7
	**														0
	***														0
Gayrimenkul Faaliyetleri	*	1							1					1	3
	**														0
	***														0
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	*	4	1	1					3		1	2	3	1	16
	**							2						2	4
	***	3							1			1	1	1	7
İdari ve destek hizmet Faaliyetleri	*	3	1				1	2	1		2		2		12
	**			2	2	1				2	1	1		2	11
	***	2					3		2			2	1	1	11
Eğitim	*	2	1						2			2	1	1	9
	**	2	1	2	2	3	2	3		3		1		1	20
	***		2				1		2		3	1	1	3	13
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	*	4		1					3			3	1	4	16
	**	1	1												2
	***								1			1	1	1	4
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	*	3					1		1		1	2	1	3	12
	**														0
	***														0
Diğer hizmet faaliyet.	*	3	1	1			1	1	2	1	2	1	1	3	17
	**				1						1				2
	***	1											1	1	3
Sektörler Toplamı	*	**73**	**12**	**7**	**4**	**5**	**14**	**8**	**27**	**6**	**20**	**48**	**20**	**38**	**282**
	**	**12**	**6**	**18**	**20**	**15**	**6**	**15**	**0**	**15**	**10**	**7**	**0**	**8**	**132**
	***	**23**	**8**	**0**	**1**	**1**	**13**	**4**	**16**	**5**	**9**	**29**	**23**	**13**	**145**

Kaynak: SGK verileri baz alınarak Müdürlüğümüzde oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tablolarda ana sektörler itibariyle sayısal dağılımı verilen alt sektörler, Mersin ilinde herhangi bir şekilde (aday, potansiyel ya da olgun) kümelenme özelliği gösterdiği katsayılara (büyüklük, baskınlık, uzmanlaşma) ve kriterlere göre her bir ilçe için aşağıda ayrı ayrı verilmiştir (NACE Rev 2, Üçlü kırılıma göre).

Tablo 102: Akdeniz İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı (Olgun Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Depolama ve ambarlama-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Hukuk faaliyetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-İdari danışmanlık faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Depolama ve ambarlama-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-İdari danışmanlık faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri

Tablo 102 (Devam): Akdeniz İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Potansiyel Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Temizlik faaliyetleri
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim-Hastane hizmetleri
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 102 (Devam): Akdeniz İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ür. yetiştirilmesi-Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Hayvansal üretim-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Balıkçılık-Ham petrol çıkarımı-Demir cevherleri madenciliği-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı-Diğer gıda maddelerinin imalatı-Hazır hayvan yemleri imalatı-İçeceklerin imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı-Kok fırını ürünlerinin imalatı-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı-Diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı-Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç-Silah ve mühimmat (cephane) imalatı-İletişim ekipmanlarının imalatı-Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Motorlu kara taşıtlarının imalatı-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Kanalizasyon-Atıkların toplanması-Materyallerin geri kazanımı-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Ev eşyalarının toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Demir yolu ile şehirler arası yolcu taşımacılığı-Deniz ve kıyı sularında yük taşımacılığı-İç sularda yolcu taşımacılığı-Evrensel hizmet yükümlülüğü altında postacılık faaliyetleri-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Diğer konaklama yerleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-Radyo yayıncılığı-Kablolu telekomünikasyon faaliyetleri-Kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri-Trustlar, fonlar ve benzeri mali varlıklar-Diğer finansal hizmet faaliyetleri (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)-Reasürans-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri-Teknik test ve analiz faaliyetleri-Reklamcılık-Fotoğrafçılık faaliyetleri-Veterinerlik hizmetleri-Motorlu kara taşıtlarının kiralanması ve leasingi-Kişisel eşyaların ve ev eşyalarının kiralanması ve leasingi-Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi-Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri-Okul öncesi eğitim-Ortaöğretim-Diğer eğitim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri-Diğer yatılı bakım faaliyetleri-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Spor faaliyetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri-Sendika faaliyetleri-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı

Tablo 102 (Devam): Akdeniz İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İstihdam	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ür. yetiştirilmesi-Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ür. ile ilgili faal.-Ormancılık için destekleyici faal.-Balıkçılık-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların im.-Süt ürünleri im.-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin im.-İçeceklerin im.-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı-Mobilya imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Kanalizasyon-Atıkların toplanması-Materyallerin geri kazanımı-İyileştirme faal. ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Diğer özel inşaat faal.-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Diğer konaklama yerleri-İçecek sunum hizmetleri-Kablolu telekomünikasyon faal.-Uydu üzerinden telekomünikasyon faal.-Diğer telekomünikasyon faal.-Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler-Parasal aracı kuruluşların faal.-Trustlar, fonlar ve benzeri mali varlıklar-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faal.-Hukuk faal.-Mimarlık ve mühendislik faal. ve ilgili teknik danışmanlık-Teknik test ve analiz faal.-Veterinerlik hizmetleri-Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi-Temizlik faal.-Çevre düzenlemesi ve bakımı faal.-Okul öncesi eğitim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faal.-İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faal.-Diğer yatılı bakım faal.-Kumar ve müşterek bahis faal.-Spor faal.-Eğlence ve dinlence faal.-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faal.-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
Aday Küme	Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 103: Anamur İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Hizmet projelerinin inşaatı-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Okul öncesi eğitim-Eğitimi destekleyici faaliyetler
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Temizlik faaliyetleri-Diğer eğitim-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
		İstihdam	Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Diğer eğitim-Hastane hizmetleri
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Demir cevherleri madenciliği-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Hastane hizmetleri
		İstihdam	

Tablo 103 (Devam): Anamur İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

Aday Küme	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Özel güvenlik faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer hizmet faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 104: Aydıncık İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Plastik ürünlerin imalatı Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Diğer konaklama yerleri-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-İdare merkezi faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Plastik ürünlerin imalatı-Atıkların toplanması-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Depolama ve ambarlama-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri Hukuk faaliyetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı
		İstihdam	İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Hastane hizmetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 105: Bozyazı İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Atıkların toplanması
		İstihdam	Ormancılık için destekleyici faaliyetler
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Diğer konaklama yerleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Fırın ve unlu mamuller imalatı-Mobilya imalatı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Atıkların toplanması-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı

Tablo 105 (Devam): Bozyazı İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri İçecek sunum hizmetleri-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-İdari danışmanlık faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 106: Çamlıyayla İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi
		İstihdam	Balıkçılık
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Hayvansal üretim-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Mobilya imalatı-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Mobilya imalatı-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Temizlik faaliyetleri-Okul öncesi eğitim-Ortaöğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri
		İstihdam	Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 107: Erdemli İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Fırın ve unlu mamuller imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri
		İstihdam	Dikim için bitki yetiştirilmesi-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Atıkların toplanması-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Eğitimi destekleyici faaliyetler
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Ortaöğretim-Diğer eğitim

Tablo 107 (Devam): Erdemli İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Avcılık, tuzakla avlanma ve ilgili hizmet faaliyetleri-Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Süt ürünleri imalatı-Diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Kilden inşaat malzemeleri imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı-Kanalizasyon-Atıkların toplanması-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-İç sularda yolcu taşımacılığı-Diğer konaklama yerleri-Radyo yayıncılığı-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Kişisel eşyaların ve ev eşyalarının kiralanması ve leasingi-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Spor faaliyetleri
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Süt ürünleri imalatı-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Diğer konaklama yerleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Metal yapı malzemeleri imalatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-Diğer eğitim-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Kara ve demir yollarının inşaatı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 108: Gülnar İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Kara ve demir yollarının inşaatı
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Ormancılık için destekleyici faal.-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faal.-İyileştirme faal. ve diğer atık yönetimi hizmetleri
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Kum, kil ve taş ocakçılığı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Diğer finansal hizmet faal. (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)-Mimarlık ve mühendislik faal. ve ilgili teknik danışmanlık-Büro yönetimi ve destek faal.-Ortaöğretim-Diğer eğitim-Kumar ve müşterek bahis faal.-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faal.
		İstihdam	Kum, kil ve taş ocakçılığı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faal.-İdare merkezi faal.-Mimarlık ve mühendislik faal. ve ilgili teknik danışmanlık-Ortaöğretim-Diğer eğitim-Eğitimi destekleyici faal.
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Tabii olarak yetişen odun dışı orman ür. toplanması-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faal.-İyileştirme faal. ve diğer atık yönetimi hiz.-Kablosuz telekomünikasyon faal.
		İstihdam	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mam. İm.-Elektrik tes., sıhhi tes. ve diğer inşaat tesisatı faal.-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağ. perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğ. ev eşyalarının perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağ. diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faal.-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faal.-Muhasebe, defter tutma ve denetim faal.; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faal.-Özel güvenlik faal.-Temizlik faal.-Çevre düzenlemesi ve bakımı faal.-Diğer hizmet faal.
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Özel güvenlik faal.-Temizlik faal.-Diğer hizmet faal.
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 109: Mezitli İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri Diğer eğitim-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Atıkların toplanması-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı
		İstihdam	

Tablo 109 (Devam): Mezitli İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Dikim için bitki yetiştirilmesi-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Atıkların toplanması-Diğer konaklama yerleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri-Teknik test ve analiz faaliyetleri-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Veterinerlik hizmetleri-Motorlu kara taşıtlarının kiralanması ve leasingi-Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri-Okul öncesi eğitim-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler-Spor faaliyetleri
		İstihdam	Dikim için bitki yetiştirilmesi-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri-Teknik test ve analiz faaliyetleri-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Okul öncesi eğitim-İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-İdare merkezi faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Diğer eğitim-Diğer hizmet faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 110: Mut İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı
		İstihdam	Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Süt ürünleri imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Diğer özel inşaat faaliyetleri
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Diğer özel inşaat faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri-Diğer eğitim-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
		İstihdam	Kum, kil ve taş ocakçılığı-Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim-Diğer eğitim-Eğitimi destekleyici faaliyetler

Tablo 110 (Devam): Mut İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı-Kilden inşaat malzemeleri imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Diğer yatılı bakım faaliyetleri-Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
		İstihdam	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 111: Silifke İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Metal yapı malzemeleri imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Büro yönetimi ve destek faaliyetleri-Diğer eğitim-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
		İstihdam	Kum, kil ve taş ocakçılığı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Diğer konaklama yerleri İçecek sunum hizmetleri-Ortaöğretim-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Diğer eğitim
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri

Tablo 111 (Devam): Silifke İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Balıkçılık-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Kilden inşaat malzemeleri imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Atıkların toplanması-Hizmet projelerinin inşaatı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-İç sularda yolcu taşımacılığı-İç sularda yük taşımacılığı-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Diğer konaklama yerleri-Kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Fotoğrafçılık faaliyetleri-Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi-Ortaöğretim-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Diğer yatılı bakım faaliyetleri-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri
		İstihdam	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Balıkçılık-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı-İç sularda yük taşımacılığı-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Hukuk faaliyetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-İdare merkezi faaliyetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Temizlik faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 112: Tarsus İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ür. yetiştirilmesi-Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Hayvansal üretim-Fırın ve unlu mamuller imalatı-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi-Diğer özel inşaat faal.-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının tic.-Gıda, içecek ve tütün toptan tic.-Ev eşyalarının toptan tic.-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende tic.-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faal.; vergi danışmanlığı-İdari danışmanlık faal.-Özel güvenlik faal.-Büro yönetimi ve destek faal.-Eğlence ve dinlence faal.
		İstihdam	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Fırın ve unlu mamuller imalatı-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı-Kauçuk ürünlerin imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı-Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı-Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Diğer özel inşaat faal.-Gıda, içecek ve tütün toptan tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende tic.-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faal.-Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faal.-İdari danışmanlık faal.-Temizlik faal.-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faal.-Ortaöğretim-Hastane hizmetleri
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faal.-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende tic.-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faal.-Hukuk faal.-Mimarlık ve mühendislik faal. ve ilgili teknik danışmanlık-Temizlik faal.-Diğer eğitim-Diğer hizmet faal.
		İstihdam	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Özel güvenlik faal.-Diğer eğitim
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 112 (Devam): Tarsus İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Ormancılık için destekleyici faaliyetler-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı-Diğer gıda maddelerinin imalatı-Hazır hayvan yemleri imalatı-İçeceklerin imalatı-Tütün ürünleri imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı-Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı-Diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Kilden inşaat malzemeleri imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Motorlu kara taşıtlarının imalatı-Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Kanalizasyon-Materyallerin geri kazanımı-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Kara ve demir yollarının inşaatı-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Demir yolu ile şehirler arası yolcu taşımacılığı-Depolama ve ambarlama-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-Yazılım programlarının yayımlanması-Kablolu telekomünikasyon faaliyetleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri-Diğer finansal hizmet faaliyetleri (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)-Reasürans-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Fotoğrafçılık faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının kiralanması ve leasingi-Kişisel eşyaların ve ev eşyalarının kiralanması ve leasingi-Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri-Okul öncesi eğitim-Ortaöğretim-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Spor faaliyetleri-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri

Tablo 112 (Devam): Tarsus İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İstihdam	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi-Dikim için bitki yetiştirilmesi-Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler-Endüstriyel ve yakacak odun üretimi-Ormancılık için destekleyici faaliyetler Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı-Süt ürünleri imalatı-Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı-Hazır hayvan yemleri imalatı-İçeceklerin imalatı-Tütün ürünleri imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı-Çimento, kireç ve alçı imalatı-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı-Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı-Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı-Mobilya imalatı-Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması-Kanalizasyon-Materyallerin geri kazanımı-Motorlu kara taşıtlarının ticareti-Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti-Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri-Hukuk faaliyetleri-Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri-İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri-Eğlence ve dinlence faaliyetleri-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
Aday Küme	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret
		İstihdam	Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 113: Toroslar İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri
		İstihdam	Kum, kil ve taş ocakçılığı-Fırın ve unlu mamuller imalatı-Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Mobilya imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Kara ve demir yollarının inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Diğer hizmet faaliyetleri
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti
		İstihdam	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 113 (Devam): Toroslar İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Hayvansal üretim-Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Kum, kil ve taş ocakçılığı-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Kürk hariç, giyim eşyası imalatı-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı-Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi-Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı-Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu-Kanalizasyon-Atıkların toplanması-Materyallerin geri kazanımı-İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Diğer konaklama yerleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-Kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri-Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri-Diğer telekomünikasyon faaliyetleri-Teknik test ve analiz faaliyetleri-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Fotoğrafçılık faaliyetleri-Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Spor faaliyetleri
		İstihdam	Demir dışı metal cevherleri madenciliği-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Ağaçların biçilmesi ve planyalanması-Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı-Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı-Kanalizasyon-Materyallerin geri kazanımı-Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı-Teknik test ve analiz faaliyetleri-Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri-Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri-Spor faaliyetleri-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İdare merkezi faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Diğer eğitim
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 114: Yenişehir İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Kriterlere Göre Dağılımı

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Fırın ve unlu mamuller imalatı-İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri-İdare merkezi faaliyetleri Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Özel güvenlik faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Diğer eğitim Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı-Diğer hizmet faaliyetleri
		İstihdam	İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı-Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti-Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri-İçecek sunum hizmetleri-Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık-Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Diğer eğitim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri-Diğer hizmet faaliyetleri
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	Mobilya imalatı-Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT) teçhizatının perakende ticareti-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-İdari danışmanlık faaliyetleri
		İstihdam	Fırın ve unlu mamuller imalatı-Hizmet projelerinin inşaatı-Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri-İdare merkezi faaliyetleri-İdari danışmanlık faaliyetleri-Özel güvenlik faaliyetleri-Temizlik faaliyetleri-Ortaöğretim
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

Tablo 114 (Devam): Yenişehir İlçesinde Kümelenme Özelliği Gösteren Sektörlerin Dağılımı (Aday Küme)

	Katsayı	Kriter	Sektörler
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	Dikim için bitki yetiştirilmesi-Balıkçılık-Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı-Süt ürünleri imalatı-Diğer gıda maddelerinin imalatı-İçeceklerin imalatı-Diğer kimyasal ürünlerin imalatı-Plastik ürünlerin imalatı-Cam ve cam ürünleri imalatı-Metal yapı malzemeleri imalatı-Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı-Kanalizasyon-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Binanın tamamlanması ve bitirilmesi-Motorlu kara taşıtlarının tic.-Ev eşyalarının toptan tic.-İç sularda yolcu taşımacılığı-Diğer konaklama yerleri-Yazılım programlarının yayımlanması-Kablolu telekomünikasyon faal.-Kablosuz telekomünikasyon faal.-Uydu üzerinden telekomünikasyon faal.-Diğer telekomünikasyon faal.-Parasal aracı kuruluşların faal.-Teknik test ve analiz faal.-Reklamcılık-Fotoğrafçılık faal.-Veterinerlik hizmetleri-Motorlu kara taşıtlarının kiralanması ve leasingi-Güvenlik sistemleri hizmet faal.-Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faal.-Okul öncesi eğitim-Ortaöğretim-Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim-Eğitimi destekleyici faaliyetler-Hastane hizmetleri-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faal.-Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faal.-Diğer yatılı bakım faal.-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Kumar ve müşterek bahis faal.-Spor faal.-Eğlence ve dinlence faal.-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faal.-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı
		İstihdam	Dikim için bitki yetiştirilmesi-Balıkçılık-Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler-Metal yapı malzemeleri imalatı-Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması Atıkların toplanması-Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı-Yıkım ve şantiyenin hazırlanması-Motorlu kara taşıtlarının tic.-Gıda, içecek ve tütün toptan tic.-Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende tic.-Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende tic.-Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı-Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı-Oteller ve benzeri konaklama yerleri-Diğer konaklama yerleri-Kablolu telekomünikasyon faal.-Uydu üzerinden telekomünikasyon faal.-Diğer telekomünikasyon faal.-Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler-Parasal aracı kuruluşların faal.-Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler-Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faal.-Teknik test ve analiz faal.-Okul öncesi eğitim-Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faal.-İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler-Diğer yatılı bakım faal.-Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler-Kumar ve müşterek bahis faal.-Spor faal.-Eğlence ve dinlence faal.-İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faal.-Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı-Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Gıda, içecek ve tütün toptan tic.-Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri-Taşımacılık için destekleyici faaliyetler
		İstihdam	Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	

4. DIŞ TİCARET YAPISININ ANALİZİ

4.1. Dış Ticaret Hacmi

Mersin ilinin dış ticaretteki durumunu değerlendirirken başvuracağımız kriterlerden ilki dış ticaret hacmindeki gelişmelerdir. Mersin ilinde faaliyet gösteren firmaların 2012 yılında gerçekleştirdikleri ihracat ve ithalatın toplamı yaklaşık olarak 2.44 milyar ABD dolarıdır. Mersin'in dış ticaret hacmi 2002 yılında 483.5 milyon dolar civarında iken 11 yılda yaklaşık olarak 4 kat artmıştır. Aynı dönemde Mersin ilinin içinde yer aldığı Akdeniz Bölgesinde dış ticaret hacmi 5 kat artmış 2002 yılında 3 milyar ABD doları iken 2012 yılında 18.6 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Türkiye toplam dış ticaret hacmi ise 87.6 milyar dolardan 389 milyar dolara yükselmiştir. Tablo 115'de Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye dış ticaret hacmi 2002-2012 dönemindeki gelişmeler verilmiştir.

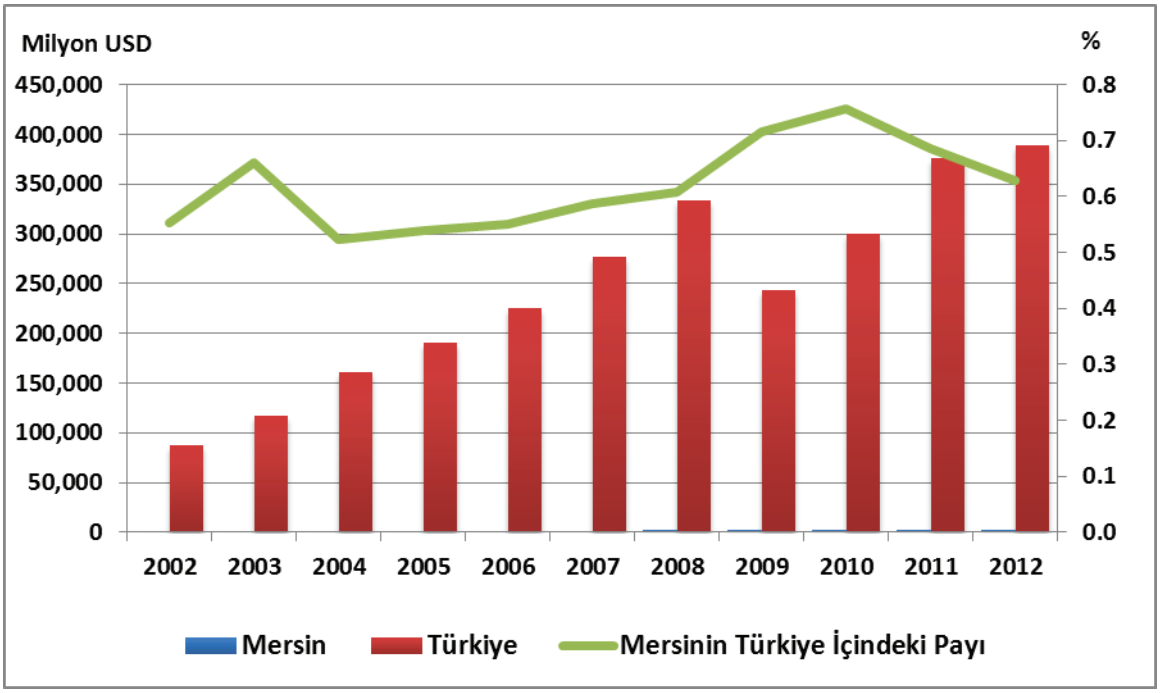
Tablo 115: Dış Ticaret Hacminin Gelişimi (Milyon USD)

Yıllar	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	Mersin'in Akdeniz Bölgesi İçindeki Payı (%)	Mersin'in Türkiye İçindeki Payı (%)
2002	483.5	3,052.0	87,612.9	15.84	0.55
2003	770.1	4,159.1	116,592.5	18.52	0.66
2004	839.3	5,662.0	160,706.9	14.82	0.52
2005	1,027.0	6,564.8	190,250.6	15.64	0.54
2006	1,240.7	8,060.9	225,110.8	15.39	0.55
2007	1,625.9	10,979.4	277,334.5	14.81	0.59
2008	2,032.5	13,267.0	333,990.8	15.32	0.61
2009	1,738.4	11,124.7	243,071.0	15.63	0.72
2010	2,262.8	14,511.7	299,427.6	15.59	0.76
2011	2,576.2	18,923.6	375,748.5	13.61	0.69
2012	2,440.6	18,630.6	389,006.9	13.10	0.63

Kaynak: TÜİK

Mersin'in Akdeniz Bölgesi dış ticaret hacmi içindeki payı 2002 yılında %15.8 iken 2012 yılında %13.1'e gerilemiş, Türkiye dış ticaret hacmi içindeki payı ise 2002 yılında %0.55 iken 2012 yılında %0.63'e yükselmiştir. Mersin'in Türkiye dış ticaret hacmi içindeki payındaki gelişmeler Grafik 44'de görülebilir.

Grafik 44: Dış Ticaret Hacminin Gelişimi

Mersin ili dış ticaret dengesi açısından incelendiğinde; dış ticaret fazlası veren ve net ihracatçı konumunda bir il olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim Mersin 2012 yılında 182 milyon USD dış ticaret fazlası vermiştir. 2002 yılında 156.4 milyon dolar olan Mersin'in dış ticaret fazlası 2006 yılında 309.5 milyon USD'ye yükselmiş daha sonra düşerek 2008 yılında 119.3 milyon USD'ye kadar gerilemiştir. 2009 yılında son 11 yılın en yüksek değeri olan 358.9 USD'ye çıkan dış ticaret fazlası daha sonra gerileyerek 2010 ve 2011 yılında 102 milyon USD civarında gerçekleşmiştir. 2002-2012 döneminde Akdeniz Bölgesi ve Türkiye dış ticaret dengesi ise negatiftir. Akdeniz Bölgesi sadece 2003 yılında dış ticaret fazlası verirken diğer yıllarda dış ticaret açığı vermiştir. Türkiye geneli için tüm yıllarda dış ticaret dengesi açık vermiştir. Dış ticaret dengesi açısından Mersin'in dikkat çeken bir diğer özelliği Türkiye ekonomisinin daraldığı kriz yıllarında dış ticaret fazlasının yüksek olmasıdır.

Mersin ili ihracatın ithalatı karşılama oranı düşme eğilimi göstermekle birlikte yüzde yüzün üzerindedir. 2002 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı Mersin'de 195.67 iken 2012 yılında 116.13 olarak gerçekleşmiştir.

Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye dış ticaret dengesi ile ihracatın ithalatı karşılama oranları yıllar itibariyle Tablo 116'da verilmiştir.

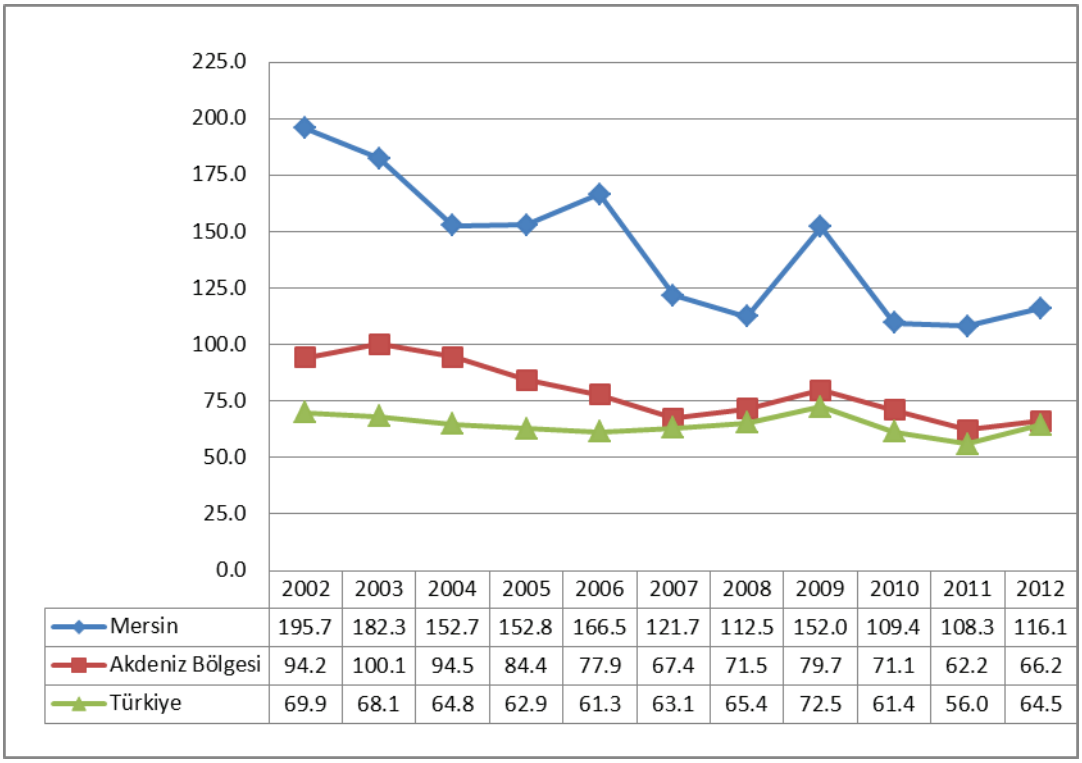
Tablo 116: Dış Ticaret Dengesi

Yıllar	Dış Ticaret Dengesi (Milyon $)			İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)		
	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye
2002	156.4	-90.6	-15,494.7	195.67	94.24	69.94
2003	224.4	2.0	-22,086.9	182.26	100.10	68.15
2004	175.0	-159.4	-34,372.6	152.70	94.52	64.76
2005	214.5	-556.0	-43,297.7	152.80	84.38	62.92
2006	309.5	-1,002.7	-54,041.5	166.46	77.87	61.28
2007	159.1	-2,136.5	-62,791.0	121.70	67.42	63.08
2008	119.3	-2,206.3	-69,936.4	112.47	71.48	65.37
2009	358.9	-1,255.7	-38,785.8	152.03	79.71	72.48
2010	102.0	-2,455.1	-71,661.1	109.44	71.06	61.38
2011	102.5	-4,404.4	-105,934.8	108.29	62.24	56.01
2012	182.1	-3,789.5	-84,083.4	116.13	66.20	64.45

Kaynak: TÜİK

Akdeniz Bölgesi ve Türkiye genelinde ihracatın ithalatı karşılama oranı 100'ün altındadır. 2012 yılında Akdeniz Bölgesi'nde ihracatın ithalatı karşılama oranı %66.2, Türkiye genelinde ise %64.4'tür. Mersin ili ihracatın ithalatı karşılama oranındaki gelişmeler Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Grafik 45'de görülebilir.

Grafik 45: İhracatın İthalatı Karşılama Oranının Gelişimi (%)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mersin	195.7	182.3	152.7	152.8	166.5	121.7	112.5	152.0	109.4	108.3	116.1
Akdeniz Bölgesi	94.2	100.1	94.5	84.4	77.9	67.4	71.5	79.7	71.1	62.2	66.2
Türkiye	69.9	68.1	64.8	62.9	61.3	63.1	65.4	72.5	61.4	56.0	64.5

Mersin ili dış ticaret dengesi ve ihracatın ithalatı karşılama oranı ana sektörler itibariyle incelendiğinde; 2002-2012 döneminde, toplamda net ihracatçı konumda olan Mersin'in, Tarım ormancılık ile Madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinde tüm yıllar itibariyle net ihracatçı olduğu dikkat çekmektedir. İmalat sanayiinde 2007, 2008, 2010 ve 2011 yıllarında dış ticaret açığı verilmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı 100'ün altında gerçekleşmiş olup, diğer yıllarda ise sektör net ihracatçı durumdadır. Toptan ve perakende ticaret sektörlerinde 2005, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında dış ticaret fazlası görülürken, diğer yıllarda ise dış ticaret açık vermiştir.

Ana sektörler itibariyle Mersin ve Türkiye geneli ihracatın ithalatı karşılama oranı Tablo 117'de verildiği gibidir.

Tablo 117: Ana Sektörlere Göre İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

	Tarım ve ormancılık		Madencilik ve taşocakçılığı		İmalat sanayi		Toptan ve perakende ticaret		Toplam	
	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye
2002	271.7	103.0	2,234.3	5.4	137.0	81.4	50.4	12.9	195.7	69.9
2003	265.5	83.6	385.4	5.2	133.9	79.7	27.5	9.0	182.3	68.1
2004	256.1	92.2	201.4	5.9	104.0	74.1	19.9	7.0	152.7	64.8
2005	196.1	118.8	252.8	5.0	123.8	73.0	102.1	8.3	152.8	62.9
2006	276.3	119.9	629.8	5.2	115.0	72.7	214.8	9.7	166.5	61.3
2007	179.8	80.3	701.7	6.6	94.4	75.5	156.9	7.8	121.7	63.1
2008	132.6	61.6	963.3	6.0	98.6	83.3	108.5	4.5	112.5	65.4
2009	217.6	94.6	1,454.3	8.2	112.1	86.0	121.8	7.2	152.0	72.5
2010	158.0	76.4	14,796.6	10.4	84.9	72.6	9.2	5.9	109.4	61.4
2011	162.2	58.1	5,054.3	7.5	85.0	68.5	11.1	6.0	108.3	56.0
2012	141.2	69.7	4,219.3	7.5	101.9	81.3	23.4	5.2	116.1	64.5

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

4.2. İhracat

Mersin, limanı, serbest bölgesi, gelişmiş tarım potansiyeli ve Doğu Akdeniz'de gerek GAP Bölgesi için ve gerekse komşu ülkeler için bir geçiş kapısı konumunda olması nedeniyle ihracat için çok büyük avantajlara sahip bir ildir. Doğu Akdeniz Bölgesi Türkiye için stratejik bir öneme sahiptir. Mersin'in GAP bölgesine yakınlığı ve GAP bölgesi ürünleri ihracatının ağırlıklı olarak Mersin limanından yapılmasına yol açmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin önemli bir

sanayi ve tarım bölgesi olan Çukurova'nın Mersin'in de içinde bulunduğu Doğu Akdeniz Bölgesinde olması, Kerkük-Yumurtalık ve planlanan Bakü-Ceyhan petrol boru hatlarının bu bölgede son bulması ve dünya piyasasına sunulması, KKTC'ne yakınlığı gibi nedenler Mersin'in önemini daha da artırmaktadır. Kısaca Mersin İli Türkiye'nin Akdeniz Bölgesinde yer alan tarım ve tarıma dayalı sanayiler, ticaret ve turizm potansiyeli açısından önemli bir konumda bulunmakta, ulusal ve uluslararası konumu itibariyle de ihracat açısından stratejik bir önem göstermektedir.

Ancak Mersin'in bu konumunu fırsata çevirmesi Mersinli firmaların ihracata yönelik üretim alanlarını iyi değerlendirmesiyle mümkün olacaktır. Günümüze kadar ihracat Mersinli firmaların yaptığı ihracat tutarları değerlendirildiğinde bu avantajın çok da iyi kullanılmadığını göstermektedir. 2012 yılı itibariyle Mersin ilinde faaliyet gösteren firmaların yaptığı toplam ihracat, Mersin hinterlandından yapılan ihracatın ancak %17'sini oluşturmaktadır.
Son dört yılın Mersin Gümrüklerinden yapılan ihracat ve Mersin ilinde faaliyet gösteren firmaların ihracatı aşağıda verilmiştir.

Tablo 118: Mersin Gümrüklerinden Yapılan İhracat (1000 USD)

	2009	2010	2011	2012
Mersin Güm. Md.	4,072,270	5,162,641	6,141,305	6,776,144
Mersin Yolcu Salonu Güm. Md.	244,806	312,784	364,600	395,857
Mersin Serbest Bölge Güm. Md.	213,006	232,095	319,874	265,635
Mersin Akaryakıt Güm Müd.		443	426	57
Mersin Taşucu Güm. Md.	150,184	202,776	183,565	164,046
Toplam	**4,680,266**	**5,910,739**	**7,009,770**	**7,601,739**
Mersin Firmaları İhracatı	1,048,626	1,182,399	1,339,368	1,311,390
Payı (%)	**22.4**	**20.0**	**19.1**	**17.3**

Mersin Türkiye'nin en önemli limanlarından birine ve içinde bulunduğu bölgenin olumlu özelliklerine rağmen, Türkiye ihracatına katkısı bakımından düşük bir paya sahiptir. 2002 yılında Mersin ili toplam ihracatı 320 milyon USD düzeyinde gerçekleşmiş olup, ülke toplam ihracatı içindeki payı %0.89'dur. 2002-2012 döneminde il ihracatında önemli bir artış olmasına rağmen ülke ve bölge ihracatına katkısı sınırlı düzeylerde kalmıştır. 2012 yılında 1.31 milyar USD olarak gerçekleşen il ihracatı, ülke toplam ihracatının %0.86'sını oluşturmaktadır. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi ihracatı 2002 yılında 1.48 milyar USD'den

2012 yılında 7.42 milyar USD'ye, Türkiye toplam ihracatı ise 36.1 milyar USD'den 152.46 milyar USD'ye yükselmiştir. 2002-2012 döneminde Mersin ili ihracatı %309.8, Akdeniz Bölgesi ihracatı %401.2, Türkiye'nin toplam ihracatı ise %322.8 artmıştır. Mersin ili ihracatında dönem içinde yıllık artış hızı %15.15, Akdeniz Bölgesi'nde yıllık artış hızı %17.49, Türkiye geneli yıllık artış hızı ise %15.50 olmuştur. Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ihracatındaki gelişmeler Tablo 119'da verilmiştir.

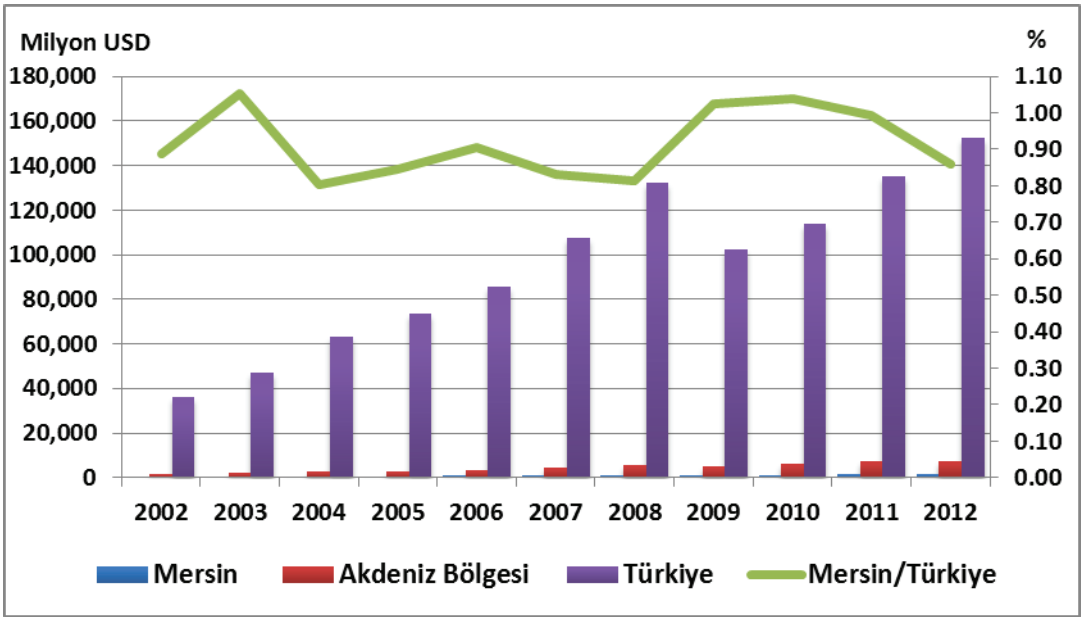
Tablo 119: İhracatın Gelişimi (Milyon USD)

	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	Mersin/Akdeniz (%)	Mersin/Türkiye (%)
2002	320	1,481	36,059	21.61	0.89
2003	497	2,081	47,253	23.90	1.05
2004	507	2,751	63,167	18.43	0.80
2005	621	3,004	73,476	20.66	0.84
2006	775	3,529	85,535	21.96	0.91
2007	893	4,421	107,272	20.19	0.83
2008	1,076	5,530	132,027	19.45	0.81
2009	1,049	4,934	102,143	21.25	1.03
2010	1,182	6,028	113,883	19.61	1.04
2011	1,339	7,260	134,907	18.45	0.99
2012	1,311	7,421	152,462	17.67	0.86

Kaynak: TÜİK

Mersin ili ihracatı Akdeniz Bölgesi ihracatının %20'lerini oluştururken ülke toplam ihracatının ancak %1'leri seviyesinde kalmaktadır. 2002 yılında, Akdeniz Bölgesi ihracatına Mersin'in katkısı %21.61, Türkiye toplam ihracatına katkısı %0.89 civarında iken, 2012 yılında Akdeniz Bölgesi ihracatına katkısı %17.67'ye düşmüş, Türkiye toplam ihracatı içindeki payı ise %0.86'ya gerilemiştir. Grafik 46'da Mersin ili ihracatındaki gelişmeler ve Türkiye ihracatına katkısı görülebilir.

Grafik 46: Mersin'in Türkiye İhracatına Katkısı

Mersin ilinin ihracatında ana sektörler itibariyle incelendiğinde, ağırlıklı olarak iki sektör tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Tarım ve ormancılık sektörü ile imalat sanayi sektörü toplam ihracatının il toplam ihracatı içindeki payı %98'ler civarındadır. 2002 yılında il toplam ihracatının %58.4'ünü Tarım ve ormancılık, %40.3'ünü imalat sanayi sektörü oluştururken, 2012 yılında Tarım ve ormancılık sektörünün payı %41.7'ye gerilemiş, imalat sanayi sektörünün payı ise %56.2'ye yükselmiştir. 2002-2012 döneminde Mersin ili imalat sanayi ürünleri ihracatının payı istikrarlı bir şekilde artmıştır. Diğer ana sektörlerin Mersin ili toplam ihracatı içindeki payı ise ihmal edilecek düzeylerdedir.

Mersin ili ihracatının ana sektörlere göre dağılımı Tablo 120'de verildiği gibidir.

Tablo 120: Mersin İhracatının Ana Sektörlere Göre Dağılımı (USD)

Yıl	Tarım ve ormancılık	Balıkçılık	Madencilik ve taşocakçılığı	İmalat sanayi	Toptan ve perakende ticaret	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmetler	Toplam
2002	186,879,358	1,222,696	2,704,537	128,873,959	291,449	412	319,972,411
2003	261,678,813	1,624,083	5,160,291	228,096,723	693,191	1,075	497,254,176
2004	269,058,440	913,574	7,445,236	229,183,336	585,458	5,588	507,192,452
2005	306,606,475	1,346,763	7,070,810	304,593,879	1,115,485	2,091	620,739,125
2006	388,470,588	2,081,316	11,620,391	369,581,806	3,315,187	6,730	775,076,018
2007	402,665,990	1,181,744	7,744,800	478,466,998	2,456,944	548	892,530,140
2008	461,330,344	1,864,919	13,607,940	595,865,572	3,155,676	7,943	1,075,866,617
2009	540,066,452	2,528,495	12,212,218	491,697,904	2,119,901	539	1,048,626,371
2010	555,016,609	5,435,938	18,871,151	601,179,878	1,894,079	0	1,182,398,544
2011	630,343,471	6,588,099	15,779,413	681,536,832	5,093,593	26,115	1,339,367,523
2012	547,423,850	3,331,480	19,329,946	737,282,302	4,016,664	5,161	1,311,389,823

Kaynak: TÜİK

Mersin ilinin, yıllara göre sayısı değişmekle birlikte, son yıllarda yaklaşık olarak 200 ülke ile dış ticaret ilişkisi bulunmaktadır. 2002-2012 döneminde 12'si serbest bölge, 1'i kesinleşmemiş ülkeler ve 184'ü de dünyanın muhtelif bölgelerinden ülkeler olmak üzere 197 ülkeye Mersin ilindeki firmalar tarafından ihracat yapılmıştır. 2012 yılı itibariyle Mersin ilinden yapılan ihracatta ilk on ülkenin payı yaklaşık olarak %56'dır. 2012 yılında en fazla ihracat (%23.2) Irak'a yapılmıştır. Irak son yıllarda Mersin için önemi giderek artan bir ticari partner olmuştur. 2002 yılında dış ticaret ilişkisinin olmadığı Irak 2003 yılından itibaren hacmi giderek artan bir pazar olmuştur. Mersin ili ihracatının ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 2012 yılı ihracat tutarlarına göre ilk 10 ülke sırasıyla; Irak, Rusya Federasyonu, Almanya, Ukrayna, İran, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, İsrail, Libya, Meksika ve Sudan'dır. Mersin ihracatında ilk 10 sırada yer alan ülkelerin 7 tanesi bölge ülkelerinden oluşmakta, 1 tanesi Afrika, 1'i Güney Amerika, 1'i de Avrupa kıtasındandır.

Mersin firmalarının en çok ihracat yaptığı ilk on ülke ve ülkelerin il toplam ihracatı içindeki payları Tablo 121'de verilmiştir.

Tablo 121: Mersin İli İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD)

Ülke Adı	2002		2006		2009		2012	
	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)
Irak	0	0.0	114,165	14.7	223,854	21.3	303,853	23.2
Rusya Federasyonu	11,678	3.6	44,193	5.7	88,060	8.4	112,926	8.6
Almanya	32,101	10.0	61,506	7.9	56,657	5.4	79,145	6.0
Ukrayna	12,482	3.9	28,408	3.7	37,398	3.6	44,478	3.4
İran	749	0.2	4,608	0.6	25,393	2.4	41,065	3.1
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	8,350	2.6	51,457	6.6	51,319	4.9	39,936	3.0
İsrail	8,257	2.6	24,891	3.2	30,549	2.9	30,909	2.4
Libya	469	0.1	4,758	0.6	13,603	1.3	30,802	2.3
Meksika	103	0.0	6	0.0	1	0.0	27,417	2.1
Sudan	412	0.1	13,015	1.7	14,406	1.4	23,856	1.8
Toplam	74,602	23.3	347,008	44.8	541,238	51.6	734,387	56.0
Genel Toplam	**319,972**	**100.0**	**775,076**	**100.0**	**1,048,626**	**100.0**	**1,311,390**	**100.0**

Kaynak: TÜİK

4.3. İthalat

Türkiye 2012 yılı itibarıyla net ithalatçı bir ülkedir. Akdeniz Bölgesinde de ihracatı aşan tutarlarda ithalat yapılmaktadır. Ancak Mersin dış ticaret fazlası vermektedir. Ülkemiz açısından önemli bir sorun olan cari işlemler açığının azalmasında Mersin'in küçükte olsa bir katkısı bulunmaktadır. 2012 yılı itibariyle Türkiye'nin ithalatı 236.5 Milyar USD, Akdeniz Bölgesi'nin ithalatı 11.2 Milyar USD ve Mersin'in ithalatı 1.1 Milyar USD düzeyindedir. 2002-2012 dönemi incelendiğinde; 2002 yılında Mersin ili toplam ithalatı 164 milyon USD düzeyinde gerçekleşmiş olup, ülke toplam ithalatı içindeki payı %0.32 civarında olmuştur. 2002-2012 döneminde sürekli artan il ithalatı 2012 yılında 1.13 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Aynı dönemde Akdeniz Bölgesi ithalatı 2002 yılında 1.57 milyar USD'den 2012 yılında 11.21 milyar USD'ye, Türkiye toplam ithalatı ise 51.6 milyar dolardan 236.55 milyar dolara yükselmiştir. Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ithalatındaki gelişmeler Tablo 122'de verilmiştir.

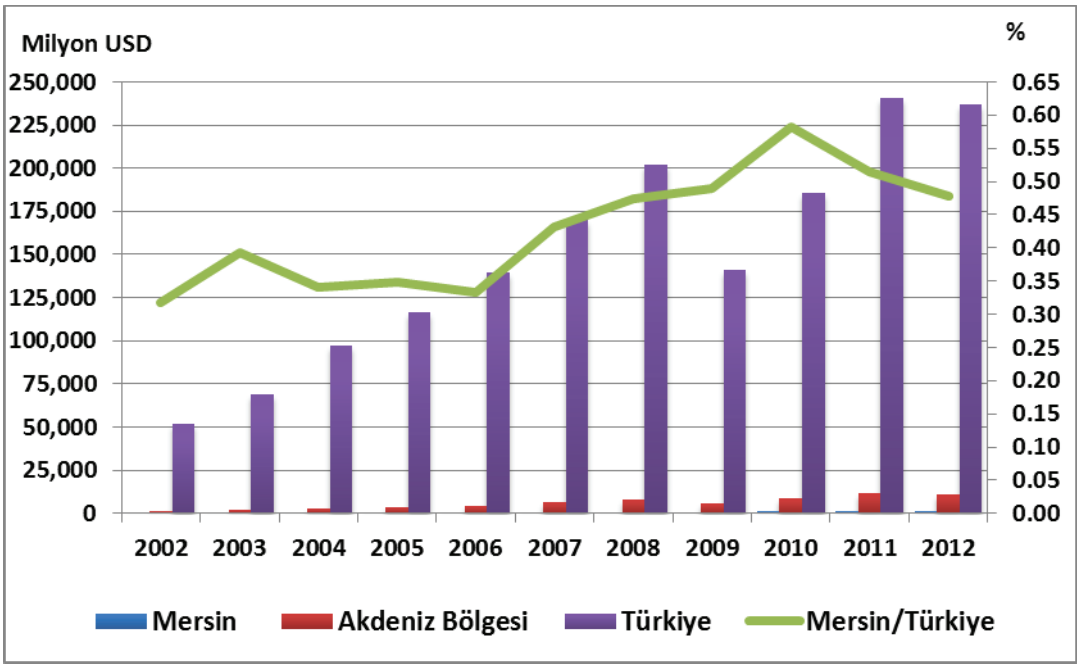
Tablo 122: İthalatın Gelişimi (Milyon USD)

	Mersin	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	Mersin/Akdeniz	Mersin/Türkiye
2002	164	1,571	51,554	10.41	0.32
2003	273	2,079	69,340	13.13	0.39
2004	332	2,911	97,540	11.41	0.34
2005	406	3,560	116,774	11.41	0.35
2006	466	4,532	139,576	10.27	0.33
2007	733	6,558	170,063	11.18	0.43
2008	957	7,737	201,964	12.36	0.47
2009	690	6,190	140,928	11.14	0.49
2010	1,080	8,483	185,544	12.74	0.58
2011	1,237	11,664	240,842	10.60	0.51
2012	1,129	11,210	236,545	10.07	0.48

Kaynak: TÜİK

Mersin ili ithalatı Akdeniz Bölgesi ithalatının %10'larını oluştururken ülke toplam ithalatından da %0.5 civarında pay almaktadır. 2002 yılında, Akdeniz Bölgesi ithalatından %10.41 pay alan Mersin, Türkiye toplam ithalatından %0.32 pay almakta iken 2012 yılında Akdeniz Bölgesi'nden aldığı pay %10.07'ye düşmüş, Türkiye toplam ithalatından aldığı pay ise %0.48'e yükselmiştir. 2002-2012 döneminde Türkiye'nin toplam ithalatı %369, Akdeniz Bölgesinin ithalatı %613 oranında artmış, Mersin'in ithalatındaki artış ise %591 olmuştur. Mersin, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye ithalatının yıllar itibariyle gelişimi ve Mersin ili ithalatının Türkiye toplam ithalatı içindeki payı Grafik 47'de görülebilir.

Grafik 47: İthalatın Gelişimi

Mersin'in ithalatı ana sektörler itibariyle değerlendirildiğinde; ithalatın önemli bir bölümünün imalat sanayi sektörü tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. 2002-2012 döneminde Mersin ili ithalatı içinde imalat sanayinin payı yıllar itibariyle %58-%70 arasında seyretmiştir. On bir yıllık dönemin ortalamasına göre Mersin iline yapılan toplam ithalatın %64'ü imalat sanayi sektörü tarafından yapılmıştır. Mersin ili ithalatının sektörlere göre dağılımında imalat sanayiinden sonra ikinci sırada yer alan Tarım ve ormancılık sektörü gelmektedir. Bu sektörün toplam ithalat içindeki payı ise, 2002-2012 yılları arasında en düşük 2006 yılı %30.2, en yüksek 2002 yılı %42.1 ve on bir yılın ortalaması %34.5 olmuştur. Diğer sektörlerin payı ise önemsiz düzeylerdedir.

Mersin ili ithalatının ana sektörler itibariyle dağılımı Tablo 123'de verilmiştir.

Tablo 123: Mersin İli İthalatının Ana Sektörlere Göre Dağılımı (Bin USD)

	Tarım ve ormancılık	Balıkçılık	Madencilik ve taşocakçılığı	İmalat sanayi	Toptan ve perakende ticaret	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmetler	Toplam
2002	68,787	0	121	94,041	578	0	163,527
2003	98,556	0	1,339	170,407	2,521	4	272,830
2004	105,065	12	3,698	220,428	2,947	1	332,150
2005	156,355	25	2,797	245,958	1,093	0	406,237
2006	140,601	111	1,845	321,503	1,543	6	465,610
2007	223,976	142	1,104	506,592	1,566	4	733,383
2008	347,843	145	1,413	604,272	2,909	2	956,589
2009	248,150	200	840	438,787	1,740	12	689,729
2010	351,266	57	128	708,194	20,640	100	1,080,384
2011	388,514	51	312	802,008	45,818	175	1,236,879
2012	387,824	14	458	723,750	17,193	3	1,129,242

Kaynak: TÜİK

Mersin ilinin, ihracat bölümünde de ifade edildiği üzere TÜİK verilerine göre 197 (12'si Serbest Bölge 1'i Kesinleşmemiş Ülke veya Bölge) ülkeyle dış ticaret ilişkisi bulunmaktadır. 2012 yılında 113 ülkeden (2'si Serbest Bölge, 1'i Kesinleşmemiş Ülke veya Bölge) Mersin'e ithalat yapılmıştır. 2012 yılı itibariyle ithalat yapılan 113 ülkenin ilk 10'undan yapılan ithalat, İl toplam ithalatının yaklaşık %66'sını oluşturmaktadır. 2012 yılında en fazla ihracat yapılan on ülkenin iki tanesi (Rusya Federasyonu ve Almanya) aynı zamanda en çok ithalat yapılan on

ülke arasında da yer almaktadır. 2012 yılı sıralamasına göre ithalatın ilk iki sırasında ABD ve Hindistan bulunmaktadır. 2012 yılında ABD, Mersine en çok mal satan ülke olmuş ve Mersin toplam ithalatının yaklaşık %12'si bu ülkeden gerçekleştirilmiştir. Mersin ili ithalatı içinde en çok paya sahip ülkeler sıralamasında ikinci sırada Hindistan, üçüncü sırada Rusya Federasyonu, dördüncü sırada Çin yer almaktadır. Bu ülkelerden yapılan ithalatın Mersin ili toplam ithalatı içindeki payı sırasıyla %10.8, %7.9, %7.4'tür. Mersin ilinin en çok ithalat yaptığı ülkeler yıllar itibariyle istikrarsız bir seyir izlemiştir. İlk sırada yer alan ABD'den ithalat il toplam ithalatının 2002 yılında %6.8'ini oluştururken, 2006 yılında %11.8'e çıkmış, 2009 yılında %2.4'e düşmüş 2012 yılında ise %12.3'lük bir pay almıştır. Diğer ülkelerde de benzer bir seyir izlenmekte olup, örneğin üçüncü sırada yer alan Rusya Federasyonu'ndan ithalat 2002 yılında 6 milyon USD civarında iken 2006 yılında 52.7, 2009 yılında 161.9 milyon USD'ye yükselmiş, 2012 yılında ise 89.5 milyon USD'ye gerilemiştir. Mersin ili ithalatının ilk on sırasında yer alan ülkeler ve payları Tablo 124'de verilmiştir.

Tablo 124: Mersin İli İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD)

Ülke Adı	2002		2006		2009		2012	
	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)
ABD	11,078	6.8	54,918	11.8	16,270	2.4	138,406	12.3
Hindistan	5,391	3.3	13,054	2.8	20,546	3.0	121,684	10.8
Rusya Federasyonu	6,035	3.7	52,719	11.3	161,879	23.5	89,518	7.9
Çin	11,786	7.2	46,788	10.0	49,861	7.2	83,538	7.4
İtalya	7,766	4.7	13,876	3.0	25,355	3.7	67,825	6.0
Yunanistan	1,416	0.9	7,059	1.5	4,015	0.6	60,596	5.4
Kanada	5,102	3.1	15,510	3.3	71,174	10.3	50,745	4.5
Almanya	16,410	10.0	27,183	5.8	21,278	3.1	48,096	4.3
Güney Kore	302	0.2	1,585	0.3	3,335	0.5	42,420	3.8
Ekvator	2,885	1.8	10,078	2.2	26,510	3.8	42,022	3.7
Toplam	68,173	41.7	242,769	52.1	400,224	58.0	744,852	66.0
Genel Toplam	**163,527**	**100.0**	**465,610**	**100.0**	**689,729**	**100.0**	**1,129,242**	**100.0**

Kaynak: TÜİK

4.4. Dış Ticarette Yoğunlaşma

Dış ticarette yoğunlaşma dış ticaretin belirli sayıdaki firma tarafından kontrol edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak; dış ticaretin belli ülkelerde, belli fasıllarda ya da maddelerde

yoğunlaşması da hesaplanabilmektedir. Yoğunlaşma için yaygın olarak iki ölçüt kullanılmaktadır; Yoğunlaşma oranı (CR_m) ve Herfindahl indeksi (H-I).

Yoğunlaşma oranı (CR_m), kolayca hesaplanabilmesi nedeniyle, yaygın olarak kullanılan bir yoğunlaşma ölçüsüdür. Yoğunlaşma oranı, belli sayıdaki firma, ürün, fasıl (sektör) veya ülkenin toplam paylarını ifade eden bir kavramdır. Burada CR_1 en büyük birimin payı, CR_m ise m inci birimin kümülatif payıdır. m değerinin seçilme işlemi tamamen keyfidir. Genellikle yapılan çalışmalarda, CR_4, CR_8 değerleri hesaplanmaktadır. Birim sayısının az oluşu yoğunlaşmanın artması ve dış ticaretin az sayıdaki birim tarafından kontrol edilmesi anlamına gelir.

CR_m 0 ile 100 arasında bir değer almakta ve aşağıda belirtilen formül yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$CRm = \sum_{i=1}^{m} Pi * 100$$

Formülde, CR_m: Yoğunlaşma oranını, Pi ise firma, madde, fasıl veya ülkenin payını göstermektedir.

Herfindahl indeksi (H-I):

Bu indeks, yoğunlaşma oranı hesaplanacak tüm birimlerin toplamdaki paylarının kareleri toplamı olarak tanımlanabilir ve aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanır:

$$H - I = \sum_{i=1}^{n} P_i^2$$

n birim sayısı olmak üzere indeks, $1/n \leq H\text{-}I \leq 1$ değer aralığında bulunur. Tek bir birim için hesaplandığında indeks değeri 1'dir. Tüm birimler eşit dağılmış ise, indeks en küçük değer olan 1/n bulunur. İndeks, zaman boyutu içerisinde her birimin dağılımdaki paylarının değişikliklerini göstermekle birlikte, tüm dağılımı hesaba kattığı ve birim sayısındaki değişikliklere duyarlı olduğu için iyi bir ölçüttür. Birim sayısı (n) arttıkça H değeri azalmakta

veya birimlerin büyüklükleri arasında eşitsizlik arttıkça H indeksi yükselmektedir. Böylece rekabet ortamı az, yoğunlaşma yüksek olur.[18]

4.4.1. İhracatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması

Bu bölümde Mersin ili ihracatında ülkelere göre ve sektörel düzeyde yoğunlaşma düzeyi incelenecektir. Yoğunlaşma değerleri, ihracatta sektörel ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından, dış ticaret analizlerinde son derece önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Dışa açık, ihracata dayalı büyüme modeli çerçevesinde dünya ekonomisine entegre olan bir ekonomide, ihracat gelirleri az sayıda sektöre ve/veya ülkeye dayanıyorsa, bu malların fiyatlarında ortaya çıkabilecek dalgalanmalar veya dış talepte meydana gelebilecek olası daralmalar ihracat gelirlerinde düşüşe ve istikrarsızlığa neden olabilmektedir. Ancak, ihracat çok çeşitli ürün kompozisyonuna dayanıyor veya çok sayıda ülkeye yönelik yapılıyorsa, düşen fiyatlara ve belli ülkelerde meydana gelecek talep daralmasına rağmen ihracat gelirleri fazla düşmeyecektir. Bu nedenle Mersin iline ilişkin sektör ve ülke yoğunlaşmalarının hesaplanması, belirtilen hususların ortaya konması açısından önemlidir.

4.4.1.1. İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları

Bu alt bölümde ihracatta ülke yoğunlaşma oranları hesaplanacaktır. İhracata ilişkin yoğunlaşma oranlarını incelemeden önce, Mersin ilinin ülkeler bazında ihracat yapısına kısaca değinmek yararlı olacaktır. Buna göre aşağıda yer alan tabloda yıllar itibariyle Mersin ihracatında öne çıkan ülkeler ve payları yer almaktadır.

[18] Bu bölümdeki hesaplama yöntemiyle ilgili açıklama ve formüller için "Dış Ticarette Yoğunlaşma 2003, TÜİK, Ankara" kaynağından yararlanılmıştır.

Tablo 125: Mersin İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (Bin USD ve % Pay)

2002			2006			2009			2012		
Ülke Adı	**İhracat**	**Pay (%)**	**Ülke Adı**	**İhracat**	**Pay (%)**	**Ülke Adı**	**İhracat**	**Pay (%)**	**Ülke Adı**	**İhracat**	**Pay (%)**
Almanya	32,101	10.03	Irak	114,165	14.73	Irak	223,854	21.35	Irak	303,853	23.17
Kesinleşmemiş Ülke ve Böl.	30,008	9.38	Almanya	61,506	7.94	Rusya Federasyonu	88,060	8.40	Rusya Federasyonu	112,926	8.61
Mersin Serbest Bölgesi	19,296	6.03	Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	51,457	6.64	Almanya	56,657	5.40	Almanya	79,145	6.04
Mısır	17,824	5.57	Mersin Ser. Bölgesi	50,698	6.54	Mersin Ser. Bölgesi	54,780	5.22	Mersin Ser. Bölgesi	49,597	3.78
İtalya	15,124	4.73	Rusya Federasyonu	44,193	5.70	Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	51,319	4.89	Ukrayna	44,478	3.39
Lübnan	14,746	4.61	Ukrayna	28,408	3.67	Ukrayna	37,398	3.57	İran	41,065	3.13
Fransa	14,321	4.48	İsrail	24,891	3.21	Mısır	33,902	3.23	Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	39,936	3.05
Ukrayna	12,482	3.90	İspanya	24,822	3.20	İsrail	30,549	2.91	İsrail	30,909	2.36
Rusya Federasyonu	11,678	3.65	İtalya	21,640	2.79	İtalya	25,578	2.44	Libya	30,802	2.35
Hollanda	10,287	3.22	Fransa	19,729	2.55	İran	25,393	2.42	Mısır	27,417	2.09
İspanya	9,406	2.94	Hollanda	19,121	2.47	Suriye	24,506	2.34	Sudan	23,856	1.82
İngiltere	9,226	2.88	Mısır	18,686	2.41	Suudi Arabistan	22,938	2.19	Çin	21,212	1.62
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	8,350	2.61	Bangladeş	17,058	2.20	İngiltere	20,335	1.94	İngiltere	20,607	1.57
İsrail	8,257	2.58	İngiltere	17,047	2.20	Hollanda	19,228	1.83	Romanya	19,741	1.51
Sri Lanka	7,755	2.42	Romanya	15,570	2.01	Romanya	15,347	1.46	Hollanda	19,217	1.47
Suudi Arabistan	7,019	2.19	Sri Lanka	13,790	1.78	Fransa	14,445	1.38	İtalya	19,017	1.45
AHL Serbest Bölgesi	5,144	1.61	Sudan	13,015	1.68	Sudan	14,406	1.37	Azerbaycan	18,230	1.39
Bangladeş	5,029	1.57	Suriye	12,560	1.62	Polonya	14,383	1.37	BAE	17,992	1.37
Cezayir	4,839	1.51	Suudi Arabistan	11,769	1.52	Bulgaristan	13,811	1.32	Suriye	17,301	1.32
Hindistan	4,813	1.50	Yunanistan	9,681	1.25	Libya	13,603	1.30	Suudi Arabistan	17,042	1.30
Romanya	4,376	1.37	Çek Cumhuriyeti	8,812	1.14	İspanya	12,938	1.23	Polonya	15,707	1.20
Portekiz	4,159	1.30	Polonya	8,427	1.09	Tunus	12,777	1.22	İspanya	15,670	1.19
ABD	4,066	1.27	Cezayir	8,393	1.08	Çek Cumhuriyeti	12,508	1.19	Bulgaristan	14,549	1.11
Bulgaristan	3,529	1.10	Bulgaristan	8,261	1.07	Azerbaycan	11,225	1.07	Fransa	13,334	1.02
Yunanistan	3,294	1.03	Avusturya	7,442	0.96	Lübnan	11,093	1.06	Belarus	13,114	1.00
Kuveyt	3,022	0.94	BAE	7,361	0.95	Yunanistan	11,085	1.06	ABD	11,195	0.85
Azerbaycan	2,976	0.93	Tunus	6,623	0.85	Sırbistan	7,254	0.69	Gürcistan	10,867	0.83
Sırbistan-Karadağ	2,718	0.85	Sırbistan	6,581	0.85	Cezayir	6,737	0.64	Lübnan	10,108	0.77
Danimarka	2,321	0.73	Pakistan	6,573	0.85	Gürcistan	5,559	0.53	Çek Cumhuriyeti	10,047	0.77
Macaristan	2,219	0.69	Çin	6,019	0.78	ABD	5,463	0.52	Sırbistan	9,012	0.69
Diğer	39,586	12.37	Diğer	110,778	14.29	Diğer	151,497	14.45	Diğer	233,443	17.80
Toplam	**319,972**	**100.00**	**Toplam**	**775,076**	**100.00**	**Toplam**	**1,048,626**	**100.00**	**Toplam**	**1,311,390**	**100.00**

Kaynak: TÜİK

Mersin ihracat değerlerinin ülkeler bazında dağılımı incelendiğinde; Akdeniz ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri ağırlıklı olmak üzere uzak doğudan Amerika kıtasına kadar çok çeşitli ülkeye ihracat yapıldığı görülmektedir. Özellikle Irak, İran, Suriye, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Gürcistan, Azerbaycan gibi Türkiye'ye komşu ülkelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte Almanya, İngiltere, Hollanda, İtalya, İspanya vb. Avrupa ülkeleri ile Çin ve ABD gibi uzak ülkelerinde önemli ihraç pazarları olduğu anlaşılmaktadır. 2012 yılı verileri dikkate alındığında, Mersin ili ihracatında Irak %23.2 oranında bir paya sahipken, Rusya Federasyonu %8.6, Almanya %6.0 payla ilk üç sırayı oluşturmaktadır.

Yıllar itibariyle Mersin ihracatı için hesaplanan ülke yoğunlaşma oranları da aşağıda verilmiştir.

Tablo 126: Mersin'in İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları

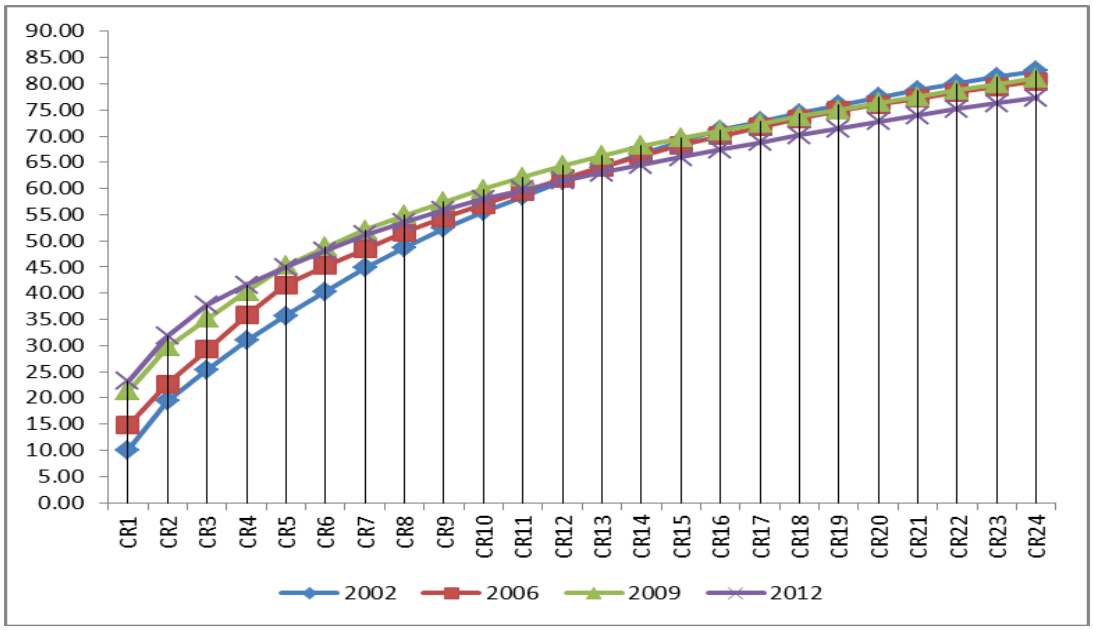
	2002			2006			2009			2012		
CR_m	Ülke Adı	Pay (%)	CR_i	Ülke Adı	Pay (%)	CR_i	Ülke Adı	Pay (%)	CR_i	Ülke Adı	Pay (%)	CR_i
CR_1	Almanya	10.03	10.03	Irak	14.73	14.73	Irak	21.35	21.35	Irak	23.17	23.17
CR_2	Kesinleşmemiş	9.38	19.41	Almanya	7.94	22.67	Rusya Fed.	8.40	29.75	Rusya Fed.	8.61	31.78
CR_3	Mersin Ser. Böl.	6.03	25.44	K.Kıb. Türk Cum	6.64	29.30	Almanya	5.40	35.15	Almanya	6.04	37.82
CR_4	Mısır	5.57	31.01	Mersin Ser. Böl.	6.54	35.85	Mersin Ser. Böl.	5.22	40.37	Mersin Ser. Böl.	3.78	41.60
CR_5	İtalya	4.73	35.74	Rusya Fed.	5.70	41.55	K.Kıb. Türk Cum	4.89	45.27	Ukrayna	3.39	44.99
CR_6	Lübnan	4.61	40.35	Ukrayna	3.67	45.21	Ukrayna	3.57	48.83	İran	3.13	48.12
CR_7	Fransa	4.48	44.82	İsrail	3.21	48.42	Mısır	3.23	52.07	K.Kıb. Türk Cum	3.05	51.17
CR_8	Ukrayna	3.90	48.72	İspanya	3.20	51.63	İsrail	2.91	54.98	İsrail	2.36	53.52
CR_9	Rusya Fed.	3.65	52.37	İtalya	2.79	54.42	İtalya	2.44	57.42	Libya	2.35	55.87
CR_{10}	Hollanda	3.22	55.59	Fransa	2.55	56.96	İran	2.42	59.84	Mısır	2.09	57.96
CR_{11}	İspanya	2.94	58.53	Hollanda	2.47	59.43	Suriye	2.34	62.18	Sudan	1.82	59.78
CR_{12}	İngiltere	2.88	61.41	Mısır	2.41	61.84	Suudi Arabistan	2.19	64.36	Çin	1.62	61.40
CR_{13}	K.Kıb. Türk Cum.	2.61	64.02	Bangladeş	2.20	64.04	İngiltere	1.94	66.30	İngiltere	1.57	62.97
CR_{14}	İsrail	2.58	66.60	İngiltere	2.20	66.24	Hollanda	1.83	68.14	Romanya	1.51	64.48
CR_{15}	Sri Lanka	2.42	69.03	Romanya	2.01	68.25	Romanya	1.46	69.60	Hollanda	1.47	65.94
CR_{16}	Suudi Arabistan	2.19	71.22	Sri Lanka	1.78	70.03	Fransa	1.38	70.98	İtalya	1.45	67.39
CR_{17}	AHL Ser. Böl.	1.61	72.83	Sudan	1.68	71.71	Sudan	1.37	72.35	Azerbaycan	1.39	68.78
CR_{18}	Bangladeş	1.57	74.40	Suriye	1.62	73.33	Polonya	1.37	73.72	BAE	1.37	70.15
CR_{19}	Cezayir	1.51	75.91	Suudi Arabistan	1.52	74.85	Bulgaristan	1.32	75.04	Suriye	1.32	71.47
CR_{20}	Hindistan	1.50	77.41	Yunanistan	1.25	76.10	Libya	1.30	76.34	Suudi Arabistan	1.30	72.77
CR_{21}	Romanya	1.37	78.78	Çek Cum.	1.14	77.23	İspanya	1.23	77.57	Polonya	1.20	73.97
CR_{22}	Portekiz	1.30	80.08	Polonya	1.09	78.32	Tunus	1.22	78.79	İspanya	1.19	75.17
CR_{23}	ABD	1.27	81.35	Cezayir	1.08	79.40	Çek Cum.	1.19	79.98	Bulgaristan	1.11	76.28
CR_{24}	Bulgaristan	1.10	82.46	Bulgaristan	1.07	80.47	Azerbaycan	1.07	81.05	Fransa	1.02	77.29
CR_{25}	Yunanistan	1.03	83.49	Avusturya	0.96	81.43	Lübnan	1.06	82.11	Belarus	1.00	78.29
CR_{26}	Kuveyt	0.94	84.43	BAE	0.95	82.38	Yunanistan	1.06	83.17	ABD	0.85	79.15
CR_{27}	Azerbaycan	0.93	85.36	Tunus	0.85	83.23	Sırbistan	0.69	83.86	Gürcistan	0.83	79.97
CR_{28}	Sırbistan-Karadağ	0.85	86.21	Sırbistan	0.85	84.08	Cezayir	0.64	84.50	Lübnan	0.77	80.75
CR_{29}	Danimarka	0.73	86.93	Pakistan	0.85	84.93	Gürcistan	0.53	85.03	Çek Cum.	0.77	81.51
CR_{30}	Macaristan	0.69	87.63	Çin	0.78	85.71	ABD	0.52	85.55	Sırbistan	0.69	82.20

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Ülke yoğunlaşma oranlarının artması ihracatın az sayıda ülkeye yapıldığı, azalması ise ülke (pazar) çeşitliliğinin arttığı anlamına gelmektedir. Literatürde sıklıkla CR_4 ve CR_8 yoğunlaşma oranları göz önüne alınmaktadır. Bu bağlamda Mersin ili ihracatında 2002, 2006 ve 2009 ve

2012 yılları için ilk 4 ülkenin toplam payını gösteren CR_4 sırasıyla %31.01, %35.85, %40.37 ve %41.60 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR_8 sırasıyla %48.72, %51.63, %54.98 ve %53.52 olarak tespit edilmiştir. Mersin'in ülke yoğunlaşma oranları yıllar itibariyle artış eğilimindedir. Bu da ihraç pazarlarında ülke çeşitliliğini yıllar itibariyle azaldığı ve kırılganlıklara daha açık hale geldiği anlamına gelmektedir.

Grafik 48: Mersin İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranı

4.4.1.2. İhracatta Sektörel Yoğunlaşma Oranları

Mersin ili ihracatında sektörel düzeyde yoğunlaşmanın ortaya konması; hangi sektörlerde ilin ihracatta avantajlı konuma geldiği hangi sektörlerde ihracatta zorlandığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Sektörel yoğunlaşma oranlarını incelemeden önce, Mersin ili ihracatında önemli ağırlığa sahip sektörlerin belirlenmesi sektörel yoğunlaşmanın daha iyi anlaşılması açısından gerekli görülmektedir. Bu nedenle ihracatın sektörlere göre dağılımı öncelikle değerlendirilecektir.

Mersin ili ihracatının ISIC Rev. 3 bazında sektörel dağılımını gösteren Tablo 127 incelendiğinde, 2012 yılında öne çıkan sektörler şunlardır; Tarım ana sektöründe Tarım ve hayvancılık (%41.1), İmalat sanayi ana sektöründe Gıda ürünleri ve içecek (13.8), Metalik olmayan diğer mineral ürünleri (%8.6), Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat

(%7.1), Plastik ve kauçuk ürünleri (%7.0), Metal eşya sanayi (%6.2), Ana metal sanayi, (%3.1), Kimyasal madde ve ürünler (%2.8).

Tablo 127: Mersin İhracatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı

	2002		2006		2009		2012	
ISIC Rev. 3 Sektör Adı	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)	1000 USD	Pay (%)
A. TARIM	**186,879**	**58.4**	**388,471**	**50.1**	**540,066**	**51.5**	**547,424**	**41.7**
1. Tarım ve hayvancılık	185,737	58.0	384,375	49.6	538,207	51.3	538,773	41.1
2. Ormancılık ve tomrukçuluk	1,142	0.4	4,096	0.5	1,859	0.2	8,651	0.7
B. BALIKÇILIK	**1,223**	**0.4**	**2,081**	**0.3**	**2,528**	**0.2**	**3,331**	**0.3**
5. Balıkçılık, Balık Üretme …	1,223	0.4	2,081	0.3	2,528	0.2	3,331	0.3
C. MADENCİLİK	**2,705**	**0.8**	**11,620**	**1.5**	**12,212**	**1.2**	**19,330**	**1.5**
10. Maden kömürü, linyit ve turb	12	0.0	57	0.0	363	0.0	140	0.0
11. Ham Petrol ve Doğal Gaz	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
12.Uranyum ve toryum cevherleri	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
13. Metal cevherleri	0	0.0	5,591	0.7	4,976	0.5	10,608	0.8
14. Taş ocakçılığı ve diğer mad.	2,693	0.8	5,973	0.8	6,874	0.7	8,582	0.7
D. İMALAT SANAYİ	**128,874**	**40.3**	**369,582**	**47.7**	**491,698**	**46.9**	**737,282**	**56.2**
15. Gıda ürünleri ve içecek	16,074	5.0	82,567	10.7	104,049	9.9	181,582	13.8
16. Tütün Ürünleri	0	0.0	586	0.1	5,581	0.5	14,376	1.1
17. Tekstil ürünleri	59,325	18.5	42,425	5.5	14,114	1.3	20,453	1.6
18. Giyim eşyası	6,462	2.0	20,372	2.6	25,892	2.5	13,296	1.0
19. Deri, deri işleme ve ayakkabı	157	0.0	871	0.1	672	0.1	765	0.1
20. Ağaç ve mantar ürünleri	7,241	2.3	7,172	0.9	5,704	0.5	4,492	0.3
21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	2,482	0.8	4,026	0.5	5,396	0.5	8,176	0.6
22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.	30	0.0	343	0.0	648	0.1	430	0.0
23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	8	0.0	1,048	0.1	1,557	0.1	1,655	0.1
24. Kimyasal madde ve ürünler	3,909	1.2	29,288	3.8	21,636	2.1	36,217	2.8
25. Plastik ve kauçuk ürünleri	4,948	1.5	27,349	3.5	31,378	3.0	91,912	7.0
26. Metalik olmayan diğer min. ür.	4,338	1.4	50,650	6.5	120,188	11.5	112,216	8.6
27. Ana metal sanayi	928	0.3	11,502	1.5	17,146	1.6	40,798	3.1
28. Metal eşya sanayi	1,855	0.6	22,220	2.9	69,098	6.6	81,270	6.2
29. B.y.s makine ve teçhizat	14,491	4.5	49,046	6.3	46,788	4.5	92,955	7.1
30. Büro, muh. ve bilgi işl. mak.	9	0.0	153	0.0	144	0.0	412	0.0
31. B.y.s elektrikli mak. ve cihazlar	978	0.3	5,793	0.7	3,524	0.3	6,916	0.5
32. Radyo, tv., haber. teç. ve chz.	1,342	0.4	241	0.0	231	0.0	463	0.0
33. Tıbbi aletler; hassas optik aletler	453	0.1	900	0.1	2,080	0.2	1,412	0.1
34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar	1,890	0.6	5,593	0.7	9,411	0.9	10,901	0.8
35. Diğer ulaşım araçları	98	0.0	99	0.0	161	0.0	4,985	0.4
36. Mobilya ve b.y.s. diğer ürünler	1,856	0.6	7,337	0.9	6,303	0.6	11,600	0.9
E. ELEKTRİK GAZ SU	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**1**	**0.0**	**0**	**0.0**
40. Elektrik, gaz ve su	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0
G. TİCARET	**291**	**0.1**	**3,315**	**0.4**	**2,120**	**0.2**	**4,017**	**0.3**
51. Atık ve hurdalar	291	0.1	3,315	0.4	2,120	0.2	4,017	0.3
K. GAYRİMENKUL, KİR. VE İŞ FAAL.	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**
74. Diğer İş Faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
O.DİĞER SOS., TOP. VE KİŞ. HİZ. FAAL.	**0**	**0.0**	**7**	**0.0**	**1**	**0.0**	**5**	**0.0**
92. Eğl., kültür ve sporla ilgili faal.	0	0.0	7	0.0	1	0.0	5	0.0
93. Diğer hizmet faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
TABLO TOPLAMI	**319,972**	**100.0**	**775,076**	**100.0**	**1,048,626**	**100.0**	**1,311,390**	**100.0**

Kaynak: TÜİK

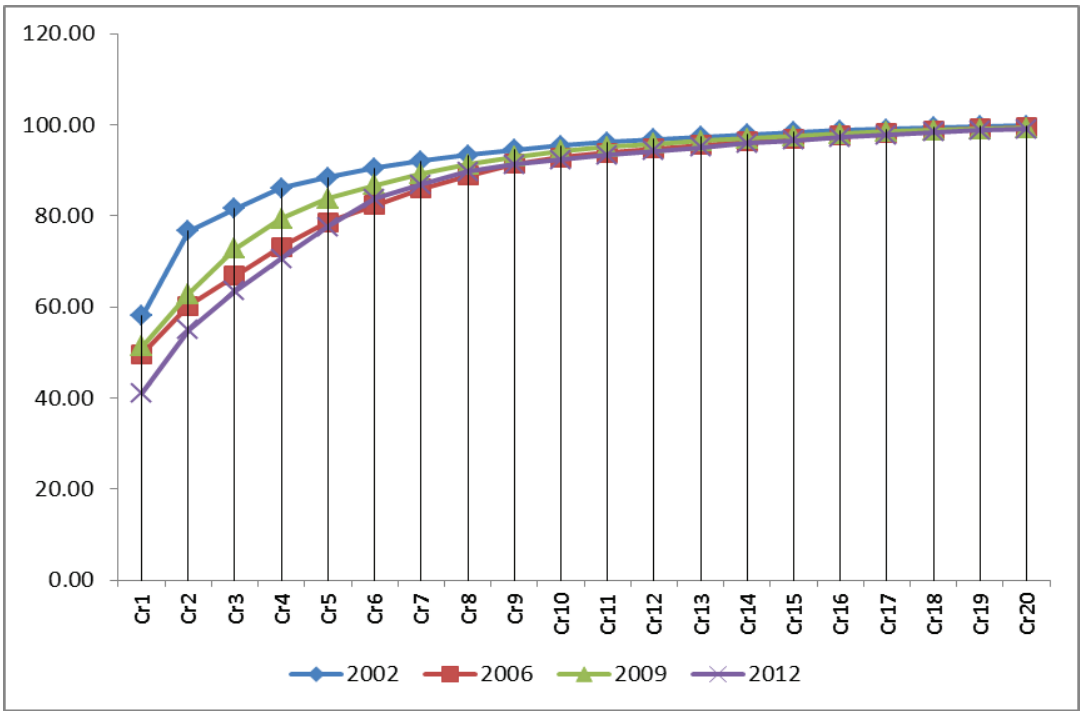
2002, 2006 ve 2009 ve 2012 yılları için Mersin ihracatında ISIC Rev. 3 bazında sektörel yoğunlaşma oranları da aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 128: Mersin'in İhracatında 2'li Dijitte Sektör Yoğunlaşma Oranları

	2002			2006			2009			2012		
Cr_m	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i
Cr_1	1. Tarım ve hayvancılık	58.05	58.05	1. Tarım ve hayvancılık	49.59	49.59	1. Tarım ve hayvancılık	51.32	51.32	1. Tarım ve hayvancılık	41.08	41.08
Cr_2	17. Tekstil ürünleri	18.54	76.59	15. Gıda ürünleri ve içecek	10.65	60.24	26. Metalik olm. diğer min. ür.	11.46	62.79	15. Gıda ürünleri ve içecek	13.85	54.93
Cr_3	15. Gıda ürünleri ve içecek	5.02	81.61	26. Metalik olm. diğer min. ür.	6.53	66.78	15. Gıda ürünleri ve içecek	9.92	72.71	26. Metalik olm. diğer min. ür.	8.56	63.49
Cr_4	**29. B.y.s makine ve teçhizat**	**4.53**	**86.14**	**29. B.y.s makine ve teçhizat**	**6.33**	**73.11**	**28. Metal eşya sanayi**	**6.59**	**79.30**	**29. B.y.s makine ve teçhizat**	**7.09**	**70.58**
Cr_5	20. Ağaç ve mantar ürünleri	2.26	88.40	17. Tekstil ürünleri	5.47	78.58	29. B.y.s makine ve teçhizat	4.46	83.76	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	7.01	77.58
Cr_6	18. Giyim eşyası	2.02	90.42	24. Kimyasal madde ve ürünler	3.78	82.36	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	2.99	86.75	28. Metal eşya sanayi	6.20	83.78
Cr_7	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	1.55	91.97	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	3.53	85.89	18. Giyim eşyası	2.47	89.22	27. Ana metal sanayi	3.11	86.89
Cr_8	**26. Metalik olm. diğer min. ür.**	**1.36**	**93.33**	**28. Metal eşya sanayi**	**2.87**	**88.76**	**24. Kimyasal madde ve ürünler**	**2.06**	**91.28**	**24. Kimyasal madde ve ür.**	**2.76**	**89.65**
Cr_9	24. Kimyasal madde ve ürünler	1.22	94.55	18. Giyim eşyası	2.63	91.38	27. Ana metal sanayi	1.64	92.92	17. Tekstil ürünleri	1.56	91.21
Cr_{10}	14. Taş ocakçılığı ve diğer mad.	0.84	95.39	27. Ana metal sanayi	1.48	92.87	17. Tekstil ürünleri	1.35	94.27	16. Tütün Ürünleri	1.10	92.31
Cr_{11}	21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	0.78	96.16	36. Mobilya ve b.y.s. diğer ür.	0.95	93.81	34. Motorlu kara taşıtı ve röm.	0.90	95.16	18. Giyim eşyası	1.01	93.32
Cr_{12}	**34. Motorlu kara taşıtı ve röm.**	**0.59**	**96.76**	**20. Ağaç ve mantar ürünleri**	**0.93**	**94.74**	**14. Taş ocakçılığı ve diğer mad.**	**0.66**	**95.82**	**36. Mobilya ve b.y.s. diğ.ür.**	**0.88**	**94.21**
Cr_{13}	36. Mobilya ve b.y.s. diğ. Ür.	0.58	97.34	14. Taş ocakçılığı ve diğer mad.	0.77	95.51	36. Mobilya ve b.y.s. diğer ür.	0.60	96.42	34. Motorlu kara taşıtı ve röm.	0.83	95.04
Cr_{14}	28. Metal eşya sanayi	0.58	97.92	31. B.y.s elektrikli mak. ve cih.	0.75	96.26	20. Ağaç ve mantar ürünleri	0.54	96.96	13. Metal cevherleri	0.81	95.85
Cr_{15}	32. Radyo, tv., hab.teç. ve chz.	0.42	98.33	34. Motorlu kara taşıtı ve röm.	0.72	96.98	16. Tütün Ürünleri	0.53	97.50	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.66	96.51
Cr_{16}	**5. Balıkçılık, Balık Üretme ...**	**0.38**	**98.72**	**13. Metal cevherleri**	**0.72**	**97.70**	**21. Kâğıt ve kağıt ürünleri**	**0.51**	**98.01**	**14. Taş ocakçılığı ve diğer mad.**	**0.65**	**97.16**
Cr_{17}	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.36	99.07	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.53	98.23	13. Metal cevherleri	0.47	98.48	21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	0.62	97.79
Cr_{18}	31. B.y.s elektrikli mak. ve cih.	0.31	99.38	21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	0.52	98.75	31. B.y.s elektrikli mak. ve cih.	0.34	98.82	31. B.y.s elektrikli mak. ve cih.	0.53	98.31
Cr_{19}	27. Ana metal sanayi	0.29	99.67	51. Atık ve hurdalar	0.43	99.18	5. Balıkçılık, Balık Üretme ...	0.24	99.06	35. Diğer ulaşım araçları	0.38	98.69
Cr_{20}	**33. Tıbbi al.; hassas optik al.**	**0.14**	**99.81**	**5. Balıkçılık, Balık Üretme ...**	**0.27**	**99.44**	**51. Atık ve hurdalar**	**0.20**	**99.26**	**20. Ağaç ve mantar ürünleri**	**0.34**	**99.04**
Cr_{21}	51. Atık ve hurdalar	0.09	99.90	23. Rafine edilmiş petrol ür.	0.14	99.58	33. Tıbbi al.; hassas optik al.	0.20	99.46	51. Atık ve hurdalar	0.31	99.34
Cr_{22}	19. Deri, deri işleme ve ayakkabı	0.05	99.95	33. Tıbbi al.; hassas optik al.	0.12	99.70	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.18	99.64	5. Balıkçılık, Balık Üretme ...	0.25	99.60
Cr_{23}	35. Diğer ulaşım araçları	0.03	99.98	19. Deri, deri işleme ve ayakkabı	0.11	99.81	23. Rafine edilmiş petrol ür.	0.15	99.79	23. Rafine edilmiş petrol ür.	0.13	99.72
Cr_{24}	**22. Bas. ve yay. plak, kaset vb.**	**0.01**	**99.99**	**16. Tütün Ürünleri**	**0.08**	**99.88**	**19. Deri, deri işl.ve ayakkabı**	**0.06**	**99.85**	**33. Tıbbi al.; hassas optik alet.**	**0.11**	**99.83**

Mersin ili ihracatında 2002, 2006, 2009 ve 2012 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR_4 sırasıyla %86.14, %73.11, %79.30 ve %70.58 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 sektörün toplam payını gösteren CR_8 ise sırasıyla %93.33, %88.76, %91.28 ve %89.65 olarak tespit edilmiştir. Mersin'in ihracatında sektörel yoğunlaşmanın çok yüksek olduğu görülmektedir. Dönem başlangıcı olan 2002 yılına göre 2012 yılında yoğunlaşma oranları biraz düşse de yine çok yüksek oranlardadır. İhracatta yoğunlaşma oranlarının düşük olması sektörel çeşitliliğin artması anlamına geleceğinden krizlere karşı daha dirençli bir ihracat kompozisyonu oluşacaktır. Bu bağlamda Mersin'de ihracatçı sektörlerin hem sayısını arttırarak çeşitliliği sağlamak hem de sektörel payların düşmesi büyük önem taşımaktadır.

Grafik 49: Mersin İhracatında Sektörel Yoğunlaşma Oranı

Mersin ili ihracatındaki sektörel yoğunlaşma 4'lü sektör ayrımında incelendiğinde 2012 yılı itibarıyla öne çıkan sektörler şöyle sıralanmaktadır: Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri (%27.4), Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler (%9.3), Çimento, kireç ve alçı (%7.1), Plastik ürünleri (%4.9), Maden, taşocağı ve inşaat makineleri (%4.0), Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamuller (%3.9), Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri (%3.7), Öğütülmüş tahıl ürünleri (%3.6), Demir-çelik ana sanayi (%3.0) ile Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya (%2.9).

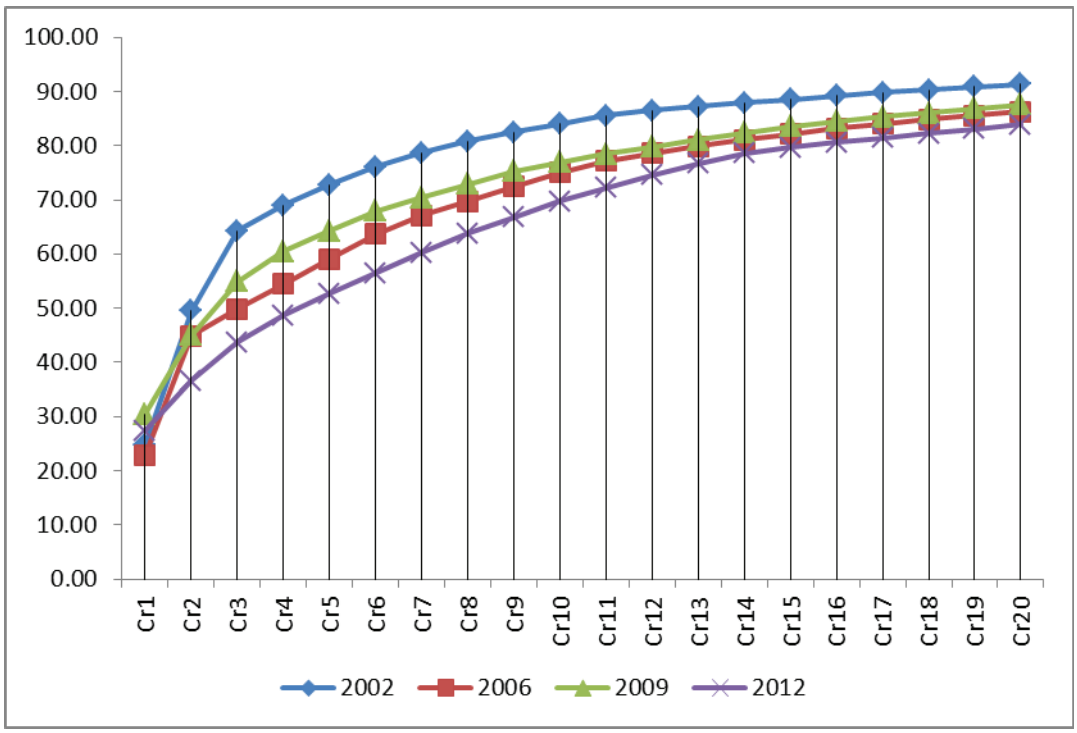
Tablo 129: Mersin İhracatında (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları (2002, 2006, 2009, 2012)

	2002			2006			2009			2012		
Cr_m	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i Oranı	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i Oranı	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i Oranı	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i Oranı
Cr_1	111.Tah. ve bys bitkisel ür.	24.82	24.82	113.Mey. sert kab. İç. ve bah. bit.	22.93	22.93	113.Mey. sert kab. İç. ve bah.bit.	30.46	30.46	113.Mey. sert kab. İç. ve bah..	27.40	27.40
Cr_2	113.Mey. sert kab. İç. ve bah. bit.	24.72	49.55	111.Tah. ve bys bitkisel ür.	21.93	44.86	111.Tah. ve bys bitkisel ür.	14.53	44.99	111.Tah. ve bys bitkisel ür.	9.25	36.66
Cr_3	1711.Teks. Ely. ip. ve dok. Tekstil	14.74	64.28	1711.Teks. Ely. ip. ve dok. tekstil	4.94	49.81	2694.Çimento, kireç ve alçı	9.97	54.97	2694.Çimento, kireç ve alçı	7.08	43.73
Cr_4	112.Seb. Bah. ve kül. bit. Ür.	4.69	68.97	2694.Çimento, kireç ve alçı	4.71	54.51	112.Seb. Bah. ve kül. bit. Ür.	5.55	60.51	2520.Plastik ürünleri	4.89	48.62
Cr_5	121.Sığ. Koy. keçi, at, eşek, bardo, katır	3.78	72.75	112.Seb. Bah. ve kül. bit. Ür.	4.57	59.09	1531.Öğütülmüş tahıl ürünleri	3.78	64.29	2924.Mad., taşocağı ve inş. Mak.	4.01	52.63
Cr_6	1721.Giyim eş. dışındaki hazır tekstil ür.	3.34	76.09	2924.Mad., taşocağı ve inş. Mak.	4.56	63.64	2811.Metal yapı malzemeleri	3.64	67.94	1544.Mak. şeh. Kuskus, unlu mam.	3.85	56.48
Cr_7	2924.Maden, taşocağı ve inş. Mak.	2.65	78.74	1531.Öğütülmüş tahıl ürünleri	3.43	67.07	2924.Mad., taşocağı ve inş. Mak.	2.51	70.45	112.Seb. Bah. ve kül. bit. Ür.	3.72	60.19
Cr_8	1810.Giyim eş. (kürk hariç)	2.02	80.76	1514.Bit. ve hay. sıvı ve katı yağ.	2.69	69.76	1810.Giyim eşyası (kürk hariç)	2.47	72.92	1531.Öğütülmüş tahıl ürünleri	3.60	63.79
Cr_9	1514.Bit. ve hay. sıvı ve katı yağlar	1.70	82.47	2424.Sabun, det.. tem.mad. parfüm; kozm. ve tuv. Malz.	2.65	72.41	2899.BYS metal eşya	2.35	75.27	2710.Demir-çelik ana sanayi	2.99	66.78
Cr_{10}	1531.Öğütülmüş tahıl ürünleri	1.58	84.05	1810.Giyim eşyası (kürk hariç)	2.63	75.04	2519.Diğer kauçuk ürünleri	1.66	76.93	2899.BYS metal eşya	2.91	69.69
Cr_{11}	2010.Kereste ve parke	1.50	85.55	2519.Diğer kauçuk ürünleri	2.16	77.19	2710.Demir-çelik ana sanayi	1.49	78.42	2811.Metal yapı malzemeleri	2.47	72.16
Cr_{12}	2519.Diğer kauçuk ürünleri	0.93	86.48	2710.Demir-çelik ana sanayi	1.37	78.56	1544.Mak. Şeh. v.b . unlu mam.	1.34	79.76	1513.İşl. Seb. ve meyveler	2.39	74.55
Cr_{13}	1429.BYS madencilik ve taşocakçılığı	0.74	87.21	2520.Plastik ürünleri	1.36	79.92	2520.Plastik ürünleri	1.33	81.09	2519.Diğer kauçuk ürünleri	2.10	76.65
Cr_{14}	2691.Yapı mal. dışı, ateşe day. Olm. ser	0.70	87.91	2811.Metal yapı malzemeleri	1.14	81.06	1513.İşlenmiş sebze ve meyveler	1.30	82.39	1511.Mezbahacılık	1.87	78.52
Cr_{15}	1541.Fırın ürünleri	0.63	88.54	2899.BYS metal eşya	1.08	82.15	1511.Mezbahacılık	1.11	83.50	1600.Tütün ürünleri	1.10	79.61
Cr_{16}	2520.Plastik ürünleri	0.62	89.16	1513.İşlenmiş sebze ve meyveler	1.00	83.15	2423.Tıpta ve ecz. Kul. kim. ve bitkisel kaynaklı ür.	0.96	84.46	1810.Giyim eşyası (kürk hariç)	1.01	80.63
Cr_{17}	2102.Oluklu karton ve muk. ile kağ. ve muk. Ambalajlar	0.60	89.77	1544.Mak. şeh., kuskus vb. unlu mam.	0.92	84.06	1711.Teks. elyafından ip. ve dok. tekstil	0.81	85.28	1514.Bit. ve hay. sıvı ve katı yağ.	0.84	81.47
Cr_{18}	2919.Diğer genel amaçlı makineler	0.57	90.34	3610.Mobilya	0.74	84.81	122.BYS hay. ve hay. Ür.	0.78	86.05	1320.Demir dışı metal cevherleri	0.81	82.28
Cr_{19}	2423.Tıpta ve ecz. Kul. kim. ve bitkisel kaynaklı ür.	0.55	90.88	2423.Tıpta ve ecz. Kul. kim. ve bitkisel kaynaklı ür.	0.73	85.54	1541.Fırın ürünleri	0.77	86.83	1711.Teks. elyafından ip. ve dok. tekstil	0.80	83.08
Cr_{20}	1513.İşlenmiş sebze ve meyveler	0.48	91.36	1320.Demir dışı metal cevherleri	0.72	86.27	1514.Bit. ve hay. sıvı ve katı yağ.	0.70	87.52	2913.Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	0.77	83.84

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Mersin ihracatında 4'lü dijitte 2002, 2006, 2009 ve 2012 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR_4 sırasıyla %68.97, %54.51, %60.51 ve 48.62 olarak gerçekleşmiştir. İlk 8 sektörün toplam payını gösteren CR_8 sırasıyla %80.76, %69.76, %72.92 ve %63.79 olarak tespit edilmiştir. Mersin ihraç ettiği ürünlerde 2'li ve 4'lü ayrımda 2009 ekonomik krizi sonrasında sektörel çeşitliliğe gidildiği dikkat çekmektedir. Buna rağmen yoğunlaşma oranları hem CR_4 hem de CR_8 olarak yüksek düzeylerdedir.

Grafik 50: Mersin İhracatında Sektörel Yoğunlaşma Oranı (Dört Dijit)

4.4.2. İhracatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi

Mersin için ISIC Rev. 3'e göre hesaplanan sektörel ve ülkelere göre yoğunlaşma oranları yatay kesit analizine dayandığından, yani sadece belirli bir yıla ilişkin bir bulgu niteliği taşıdığından (analizimizde 2002, 2006, 2009 ve 2012 yıllarını kapsanmaktadır) ihracattaki yoğunlaşmanın zaman içerisinde nasıl geliştiğini yeterince gösterememektedir. Bu nedenle ihracattaki gerek ülke gerekse sektör yoğunlaşmasının nasıl geliştiğini görmek amacıyla, 2002-2012 dönemi için Herfindahl endeksi (H-I) hesaplanarak yıllar itibariyle yoğunlaşmanın nasıl bir seyir izlediği tespit edilmiştir.

H-I=$\sum_{i=1}^{n} p_i^2$. Formülde H-I: Herfindahl endeksini ve P_i ise sektör veya ülkenin payını göstermektedir. Buna göre Mersin ihracatı için hesaplanan ülkelere göre yoğunlaşma endeksi Tablo 130'da verilmiştir.

Tablo 130: Mersin İhracatında Ülkelere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

Yıllar	Herfindahl Endeksi (H-I)	H-I (2002=100)
2002	0.042438814	100.0
2003	0.054684671	128.9
2004	0.050253230	118.4
2005	0.047872834	112.8
2006	0.050003438	117.8
2007	0.042991799	101.3
2008	0.046828141	110.3
2009	0.069237061	163.1
2010	0.058821132	138.6
2011	0.055320131	130.4
2012	0.074570966	175.7

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

Mersin ihracatında ülkelere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, ülkelere göre ihracat yoğunlaşma endeksinin istikrarsız bir seyir izlediği görülmektedir. 2002-2012 döneminde inişli çıkışlı bir görünüm arşeden Herfindahl Endeksi, dönem içinde yükselme eğilimindedir. 2002 endeks değeri 100 kabul edildiğinde 2012 yılında 175.7 değerine ulaşan endeks, Mersin ihracatında yoğunlaşmanın arttığını ve daha az sayıda ülkeye bağımlı bir ihracat yapısının oluştuğu izlenimi vermektedir.

Mersin ihracatında sektörlere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, sektörlere göre ihracat yoğunlaşma endeksinin ülke yoğunlaşma endeksinin tersine bir eğilim gösterdiği ve büyük oranda düşüş kaydettiği dikkat çekmektedir. Özellikle ekonominin krizden çıkış döneminde 10 puandan daha fazla bir düşüş olduğu izlenmektedir. Başka bir anlatımla, Mersin'in ihracatında zaman içerisinde bir sektör çeşitlenmesine gidilerek daha çok sektöre dayalı bir yoğunlaşma gözlenmektedir. Bu durum, il ekonomisinin küresel kriz ortamında hareket kabiliyetinin nispeten yüksek olduğu ve sektörel çeşitlilik konusunda dinamik bir yaklaşım sergilediği sonucunu yansıtmaktadır.

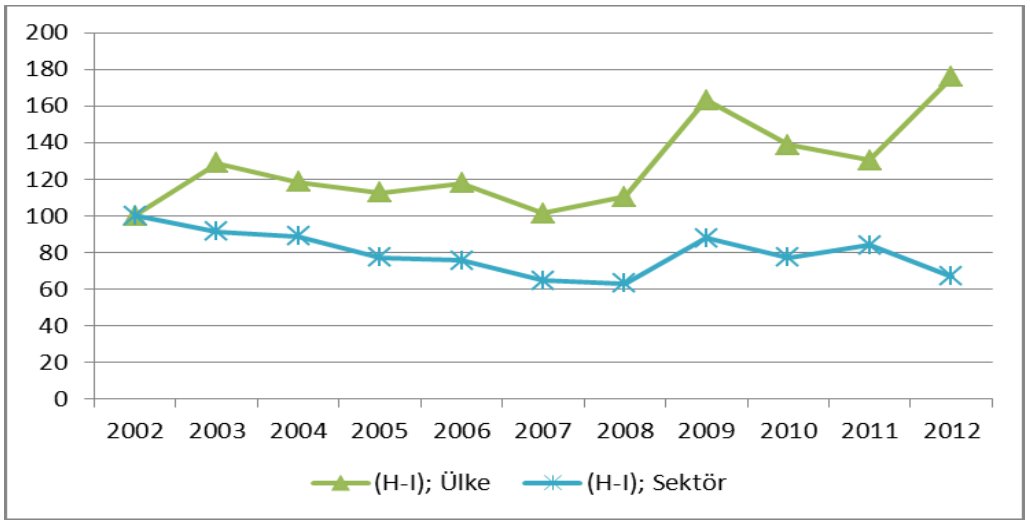
Tablo 131: Mersin İhracatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

Yıllar	2 Dijite Göre		4 Dijite Göre	
	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2002=100)	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2002=100)
2002	0.377696584	100.0	0.151679425	100.0
2003	0.313925589	83.1	0.138840760	91.5
2004	0.304407514	80.6	0.134799052	88.9
2005	0.271905508	72.0	0.117295334	77.3
2006	0.273440363	72.4	0.114760251	75.7
2007	0.229058381	60.6	0.098344829	64.8
2008	0.223340499	59.1	0.095722848	63.1
2009	0.295417242	78.2	0.133349024	87.9
2010	0.247705825	65.6	0.117209952	77.3
2011	0.250474154	66.3	0.127526913	84.1
2012	0.211670868	56.0	0.101621575	67.0

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

H-I endeksine göre, ülke ve sektör yoğunlaşması eğilimini birlikte gösteren grafik incelendiğinde, yukarıda bahsedilen durum daha net gözlenmektedir. Ülke yoğunlaşmasında dönem içinde yukarıya doğru bir eğilim görülüp yoğunlaşma artarken, sektörel yoğunlaşmada eğilim aşağı doğru olup yoğunlaşma düşmektedir. İl ihracatında ürün çeşitliliğinin sağlanabilmesine yönelik bu eğilim son derece olumlu bir gelişmedir. Ancak ülke çeşitliliğinin azalması belirli sayıda ülkeye yönelik ihracatın yoğunlaşması il ihracatını ülke bazında kırılgan bir hale getirmektedir.

Grafik 51: H-I Endeksine Göre Mersin İhracatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması (2002=100)

4.4.3. İhracatta Yoğunlaşma Katsayısı ve İl İhracatında Öne Çıkan Sektörlerin Belirlenmesi:

İl sektör ihracatının il toplam ihracatındaki payının, sektörün ülke toplam ihracatındaki payına oranını ifade eden ihracat yoğunlaşma veya uzmanlaşma katsayısı, sektörün ülke ihracatındaki göreli üstünlüğünü ifade etmektedir ve şu formülle hesaplanmaktadır;

İl İhracat Yoğunlaşma Katsayısı (PECR)

PECR = $(X_{ij} / X_i)/(X_j/X)$

X_{ij} : i ilinde j sektörünün ihracatı,

X_i: i ilinin toplam ihracatı,

X_j: Türkiye'deki j sektörünün toplam ihracatı,

X: Türkiye'nin toplam ihracatı

Yoğunlaşma katsayılarının tamamı için, 1'in üzerindeki değerler sektörün Mersin'deki göreli üstünlüğü/avantajını ifade etmektedir. Buna göre, 2002-2012 döneminde sırasıyla Ormancılık ve tomrukçuluk (2), Tarım ve hayvancılık (1), Maden kömürü, linyit ve turb (10), Tütün ürünleri (16), Metalik olmayan diğer mineraller (26), Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. Örülerek yapılan maddeler (20), Balıkçılık (5), Gıda ürünleri ve içecek (15), Taşocakçılığı ve diğer madencilik (14) sektörlerinin il ihracatında uzmanlaşmış ve öne çıkan sektörler olduğu görülmektedir.

Tablo 132: Mersin'de Sektörlere Göre İhracat Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler

ISIC Rev. 3.1.	ISIC Sektör Adı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
02	Ormancılık ve tomrukçuluk	12.38	12.51	17.74	23.03	32.50	47.26	39.40	16.92	25.03	31.01	46.32	27.65
01	Tarım ve hayvancılık	12.00	11.72	13.15	10.85	12.24	12.85	14.30	12.09	10.79	12.22	12.12	12.21
10	Maden kömürü , linyit ve turb	0.90	0.90	0.99	2.28	5.19	18.36	1.16	23.76	3.61	3.25	2.44	5.71
16	Tütün ürünleri	0.00	0.00	0.09	1.98	0.36	0.34	0.17	2.04	14.38	7.43	4.02	2.80
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	0.33	0.52	1.50	1.73	2.00	3.26	3.98	3.11	2.46	2.64	3.19	2.25
20	Ağaç ve mantar ür. (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan mad.	6.89	2.76	2.75	2.66	2.36	2.06	1.14	1.09	0.84	0.77	0.79	2.19
05	Balıkçılık	2.68	1.91	1.10	1.14	1.76	0.90	0.95	1.30	3.36	3.57	2.03	1.88
15	Gıda ürünleri ve içecek	0.96	2.44	1.12	2.09	2.10	1.81	2.35	1.71	1.58	1.69	2.22	1.82
14	Taşocakçılığı ve diğer madencilik	1.08	1.34	2.01	1.37	0.98	0.80	0.63	0.75	0.88	0.81	0.63	1.02
25	Plastik ve kauçuk ürünleri	0.51	0.50	0.71	0.91	1.00	1.01	0.95	0.76	1.52	1.35	1.66	0.99
28	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	0.22	0.30	0.65	0.71	0.73	0.94	1.20	1.51	1.35	1.25	1.43	0.94
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0.79	0.71	1.18	1.03	0.90	0.97	0.98	0.56	0.71	0.84	0.91	0.87
21	Kağıt ve kağıt ürünleri	0.92	0.70	0.96	0.63	0.74	1.00	0.84	0.54	0.69	0.67	0.58	0.75
51	Atık ve hurdalar	0.22	0.36	0.32	0.47	0.90	0.62	0.90	0.62	0.40	0.81	0.87	0.59
24	Kimyasal madde ve ürünler	0.28	0.41	0.81	0.55	0.93	0.67	0.70	0.49	0.42	0.51	0.58	0.58
17	Tekstil ürünleri	1.21	0.94	0.89	0.64	0.51	0.49	0.41	0.14	0.10	0.14	0.18	0.51
13	Metal cevherleri	0.00	0.00	0.00	0.00	1.32	0.30	0.96	0.70	0.51	0.32	0.92	0.46
33	Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	0.57	0.22	0.44	0.67	0.41	0.46	0.78	0.55	0.29	0.30	0.26	0.45
74	Diğer iş faaliyetleri	0.00	0.00	0.08	1.58	0.00	0.96	2.20	0.00	0.00	0.00	0.09	0.45
22	Basım ve yayım; plak, kaset vb.	0.07	0.36	0.22	0.11	0.35	0.46	0.38	0.43	0.31	0.25	0.32	0.30
36	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	0.22	0.27	0.29	0.37	0.34	0.37	0.30	0.22	0.19	0.19	0.27	0.27
92	Eğlence, kültür ve sporla ilgili faaliyetler	0.03	0.11	0.43	0.27	0.53	0.05	0.58	0.02	0.00	0.53	0.26	0.26
18	Giyim eşyası	0.11	0.14	0.12	0.16	0.22	0.09	0.14	0.26	0.27	0.29	0.13	0.18
31	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar	0.10	0.34	0.22	0.24	0.23	0.27	0.12	0.08	0.11	0.06	0.14	0.17
30	Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	0.03	0.12	0.38	0.20	0.19	0.10	0.11	0.14	0.14	0.08	0.32	0.17
19	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	0.08	0.12	0.22	0.29	0.22	0.16	0.16	0.13	0.16	0.10	0.10	0.16
35	Diğer ulaşım araçları	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	1.14	0.01	0.01	0.01	0.04	0.33	0.14
27	Ana metal sanayi	0.03	0.06	0.10	0.15	0.14	0.14	0.12	0.11	0.19	0.16	0.16	0.12
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0.06	0.06	0.06	0.06	0.05	0.16	0.19	0.07	0.04	0.05	0.08	0.08
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0.10	0.27	0.08	0.01	0.01	0.01	0.02	0.01	0.02	0.02	0.02	0.05
23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar	0.00	0.00	0.04	0.02	0.03	0.04	0.01	0.04	0.03	0.02	0.03	0.02
40	Elektrik, gaz ve su	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11	Hampetrol ve doğalgaz	0.00	0.00	0.00	6.64	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
93	Diğer hizmet faaliyetleri	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
99	Gizli veri	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Yıl toplamı	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

Yukarıda ISIC Rev. 3'e göre iki dijitte incelenen Mersin ili ihracatta "yoğunlaşma katsayıları ve öne çıkan sektörler" dört dijitte değerlendirildiğinde alt sektörler itibariyle öne çıkan sektörleri görmek mümkün olacaktır. Dört dijite göre yoğunlaşma katsayıları 1'in üzerinde çıkan sektör sayısı 41'dir. Bunlardan 27 tanesi imalat sanayi alt sektörüdür. 11 yıllık ortalama yoğunlaşma katsayılarına göre ilk beş sırada Ormancılık ve tomrukçuluk (27.6),Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler (15.8), Turba (14.8), Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır vb. (11.6), Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri (11.5) ve Kereste parke (10.7) alt sektörleri bulunmaktadır.

Mersin ili ihracatında öne çıkan sektörleri dış ticaretteki rekabet durumuna göre analiz etmek için; Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü tarafından yapılan 2012 tarihli ''Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi''[19], çalışmasında imalat sanayiinin her bir alt sektörü için hesaplanan, sektörlerin "Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler" olarak adlandırılan RCA değerlerine bakılmıştır.

Sektörlerin dış ticaretteki rekabet gücünü tespit etmek amacıyla hesaplanan RCA skorlarına göre, ortalama skor değeri 50 ve üzerinde olan sektörler (RCA>50) Rekabet Gücü Yüksek, RCA skorları -50'den büyük, 50'den küçük olan sektörler (50>RCA>-50) Rekabet Gücü Sınırda, RCA skorları -50'den küçük sektörler (-50>RCA) ise Rekabet Gücü Düşük Sektörler olarak belirlenmiştir. Söz konusu çalışmada, 2005-2010 dönemi itibariyle İmalat Sanayiinin ortalama RCA değeri 14 olarak hesaplanmış olup, İmalat Sanayi bu değer ile "sınırda rekabet gücü" kategorisinde yer almaktadır.

İl ihracat yoğunlaşma katsayısı bakımından öne çıkan sektörlerde tüm sektörleri kapsayan genel sıralamada imalat sanayi alt sektörlerinden "Kereste ve parke" ile "Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamuller" sektörleri 6 ve 9. sırada yer almıştır. Bu sektörlerin 2005-2010 dönemi için hesaplanan ortalama RCA değerleri -162 ve 133'tür. Kereste ve parke sektörünün rekabet gücü düşük, Makarna, şehriye, kuskus vb. sektörünün rekabet gücü ise yüksektir. Öne çıkan sektörler genel sıralamasında 12. sırada yer alan "Çimento, kireç ve alçı" sektörünün 2005-2010 dönemi için ortalama RCA değeri 365 olup, sektör bu ortalama endeks değeri ile yüksek rekabet gücüne sahiptir. İl ihracat yoğunlaşma katsayısı bakımından

[19] Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle), Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012, Ankara

öne çıkan sektörler genel sıralamasında 13, 14 ve 15. sıralarda yer alan “Maden taşocağı ve inşaat makineleri”, “Öğütülmüş tahıl ürünleri” ve “Ağaçtan yapılan ambalaj malzemeleri” sektörlerinin, 2005-2010 dönemi itibariyle, ortalama RCA değerleri sırasıyla -80, 95 ve -61 olup, öğütülmüş tahıl ürünleri sektörünün rekabet gücü yüksek diğer iki sektörün ise düşüktür.

İl ihracatında öne çıkan diğer imalat sanayi sektörlerinden Şeker imalatı RCA 133, Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları RCA 61 yüksek endeks değerlerine sahipken, Mezbahacılık RCA -59, düşük bir rekabet gücüne sahiptir.

Tablo 133’de ihracat yoğunlaşma katsayıları ve öne çıkan ilk 40 sektör ISIC Rev. 3 bazında dört dijitte verilmiştir.

Tablo 133: Mersin'de Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler (4 Dijit)

ISIC Kod	ISIC Sektör Adı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
200	Ormancılık ve tomrukçuluk	12.4	12.5	17.7	23.0	32.5	47.3	39.4	16.9	25.0	31.0	46.3	**27.6**
111	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	15.9	16.8	19.2	14.9	16.4	19.0	19.3	12.9	12.0	14.0	13.1	**15.8**
1030	Turba(turb)	14.8	39.7	9.1	42.5	18.0	9.6	9.5	8.8	10.2	0.1	0.5	**14.8**
121	Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır vb.	49.4	9.7	31.0	33.2	2.9	0.0	0.0	0.8	0.0	1.2	0.0	**11.6**
113	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	9.4	8.9	10.7	9.2	10.3	11.2	13.5	13.3	12.0	14.0	13.9	**11.5**
2010	Kereste ve parke	15.2	11.1	15.0	17.2	15.6	16.4	6.9	7.7	5.3	4.8	2.9	**10.7**
1422	Tuz	6.2	20.8	24.0	13.8	9.5	8.8	9.4	8.8	2.1	1.2	4.0	**9.9**
112	Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	10.4	10.4	11.5	11.2	10.4	10.2	11.8	8.3	6.9	7.2	7.9	**9.7**
1544	Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamuller	0.6	1.1	2.2	8.6	9.8	10.9	15.5	9.2	12.7	13.2	16.4	**9.1**
1010	Maden kömürü	0.0	0.0	0.2	0.0	1.6	28.9	0.8	62.3	0.2	0.4	0.0	**8.6**
1020	Linyit	0.2	0.0	0.0	1.3	7.4	10.7	5.2	0.0	53.0	7.0	5.5	**8.2**
2694	Çimento, kireç ve alçı	0.2	1.0	5.6	6.0	8.4	14.3	12.3	8.0	7.2	9.3	12.2	**7.7**
2924	Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	7.9	7.7	11.1	9.1	8.7	8.8	8.3	4.7	5.0	5.6	6.3	**7.6**
1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	5.8	10.1	7.2	7.5	7.8	6.1	7.7	4.9	3.0	3.4	4.5	**6.2**
2023	Ağaçtan yapılan ambalaj malzemeleri	17.2	4.6	2.7	1.4	1.9	3.0	4.3	1.5	1.8	4.3	7.0	**4.5**
1542	Şeker	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	34.5	0.4	0.9	1.5	0.2	4.9	**4.0**
1511	Mezbahacılık	1.8	1.1	1.6	0.5	1.2	0.2	12.4	6.4	4.6	3.7	4.9	**3.5**
1554	Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	0.3	1.2	1.5	14.8	6.9	4.1	0.9	0.9	1.0	0.9	1.2	**3.1**
2695	Çimento ve alçı ile sertleştirilmiş maddeler	0.4	7.7	3.6	2.7	5.9	4.6	2.2	1.6	1.2	1.3	2.1	**3.0**
1520	Süt ürünleri	1.4	0.7	1.2	4.7	6.8	6.9	6.2	1.6	1.8	1.1	0.9	**3.0**
2519	Diğer kauçuk ürünleri	2.1	2.3	3.0	3.3	3.8	4.0	4.1	2.7	2.2	2.5	2.8	**3.0**
1429	Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocakçılığı	2.6	3.5	4.8	3.5	2.3	2.2	1.6	2.7	4.0	2.9	2.3	**2.9**
1600	Tütün ürünleri	0.0	0.0	0.1	2.0	0.4	0.3	0.2	2.0	14.4	7.4	4.0	**2.8**
1514	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	3.8	11.0	0.9	1.1	4.6	1.1	1.1	1.4	1.9	1.0	1.1	**2.6**
122	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	0.3	0.1	2.2	3.8	3.6	1.8	6.2	5.4	1.5	1.2	2.9	**2.6**
2102	Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavvadan ambalajlar	3.4	2.4	3.1	1.8	1.8	3.2	2.8	1.7	2.1	2.1	1.8	**2.4**
2230	Manyetik şeritli kartlar (ses kaydı yapılmış)	0.0	0.0	23.3	0.0	0.0	0.0	0.2	0.5	0.0	0.0	0.0	**2.2**
2813	Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	0.4	0.1	0.2	0.4	0.9	0.2	1.4	5.6	2.4	1.6	8.2	**1.9**
500	Balıkçılık	2.7	1.9	1.1	1.1	1.8	0.9	1.0	1.3	3.4	3.6	2.0	**1.9**
3420	Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	1.2	3.1	3.8	1.0	1.0	1.1	3.8	0.8	1.1	2.3	1.3	**1.9**
1541	Fırın ürünleri	1.8	1.3	1.5	2.8	2.2	2.6	2.6	1.9	1.3	1.1	1.0	**1.8**
2811	Metal yapı malzemeleri	0.4	0.4	1.0	0.8	1.1	1.9	2.9	2.7	3.3	3.1	2.0	**1.8**
2423	Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	1.2	0.8	1.4	1.8	1.7	1.8	2.0	1.9	1.5	1.4	1.4	**1.5**
1532	Nişasta ve nişastalı ürünler	0.1	0.1	0.1	14.2	0.1	0.2	0.1	0.3	0.4	0.3	0.5	**1.5**
4020	Gaz	0.0	0.0	0.0	4.1	0.0	6.9	2.6	1.4	0.4	0.0	0.0	**1.4**
7494	Fotoğrafçılıkla ilgili faaliyetler	0.0	0.0	3.5	0.6	0.0	5.8	5.1	0.0	0.0	0.0	0.3	**1.4**
1711	Tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil	3.0	2.2	2.6	1.8	1.3	1.3	1.0	0.3	0.1	0.2	0.3	**1.3**
3694	Oyun ve oyuncak	1.1	0.8	1.3	1.1	2.7	1.4	1.4	0.9	0.7	0.4	0.4	**1.1**
2310	Kok fırını ürünleri	0.4	0.2	1.8	1.8	3.5	0.3	0.3	3.2	0.3	0.0	0.0	**1.1**
2424	Sabun, det., temizlik , cilalama mad.; parfüm; koz. ve tuv. malz.	0.3	0.9	2.3	0.9	3.0	1.4	0.3	0.4	0.6	0.8	0.6	**1.1**
2429	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	0.8	0.8	1.7	1.0	0.6	0.5	0.8	0.9	1.1	1.8	1.4	**1.0**

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

4.4.4. İthalatta Ülke ve Sektör Yoğunlaşması

Bu bölümde Mersin ili ithalatında ülke ve sektörel düzeyde yoğunlaşma düzeyi incelenecektir. Yoğunlaşma oranları, ithalatta sektörel ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından, dış ticaret analizlerinde son derece önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Dışa açık bir ekonomide, ödemeler dengesi ve katma değer açısından ithalata bağımlı bir üretim yapısının yanı sıra üretimde kullanılan ithal girdilerin az sayıda ülkeye (tedarikçiye) bağımlı olması, uygun maliyet oluşturma ve tedarik sürecinde (özellikle zaman açısından) sıkıntılara yol açabilecektir.

Ancak, ithalat ürün çeşitlenmesine dayanıyor ve çok sayıda tedarikçi ülkeden yapılıyorsa, belli ülkelerde meydana gelebilecek üretim düşüşleri ve maliyet artışlarına rağmen sektörün girdi maliyetlerinde fazla artış olmayacağı gibi girdi tedarikinin sürekliliği açısından da sorunla karşılaşılmayacaktır.

4.4.4.1. İthalatta Sektör Yoğunlaşma Oranları

Mersin ithalatında sektörel yoğunlaşma oranlarını incelemeden önce il ithalatının alt sektörler itibariyle dağılımına göz atmak ve öne çıkan sektörleri belirlemek önem arz etmektedir. Mersin ithalatının 2012 yılı sektörel dağılımı (iki dijit) incelendiğinde Tarım hayvancılık %34.3), Rafine edilmiş petrol ürünleri (%28.6), Kimyasal madde ve ürünler (%11.6), Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat (%7.0), Gıda ürünleri ve içecek (%4.5) ve Tekstil ürünleri (%2.1) en yüksek paya sahip alt sektörler olduğu görülmektedir. İl ithalatının sektörlere göre dağılımı 2002, 2006, 2009 ve 2012 yılları için aşağıda verilmiştir.

Tablo 134: Mersin İthalatının Sektörlere Göre Dağılımı

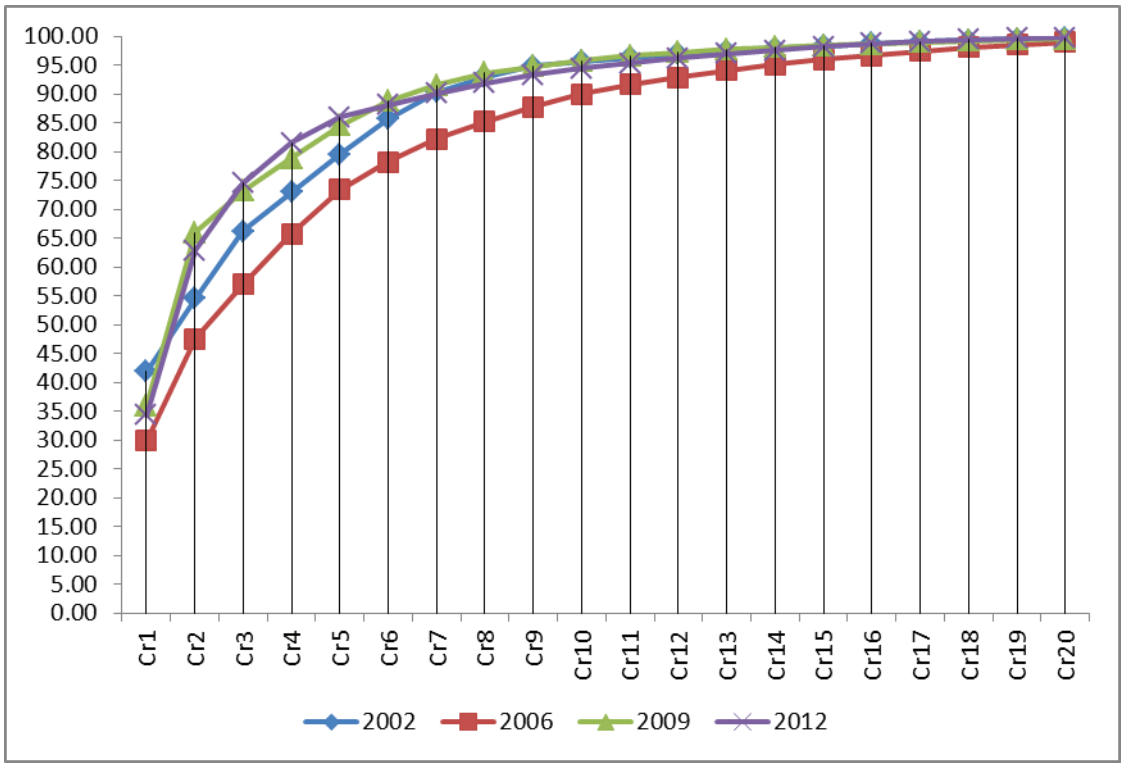
ISIC Sektör Kodu ve Adı	2002		2006		2009		2012	
	Değer (USD)	Pay (%)	Değer (USD)	Pay (%)	Değer (USD)	Pay (%)	Değer (USD)	Pay (%)
A. TARIM	**68,786,853**	**42.1**	**140,601,263**	**30.2**	**248,150,223**	**36.0**	**387,823,528**	**34.3**
1. Tarım ve hayvancılık	68,351,969	41.8	138,956,862	29.8	247,760,502	35.9	386,860,322	34.3
2. Ormancılık ve tomrukçuluk	434,884	0.3	1,644,401	0.4	389,721	0.1	963,206	0.1
B. BALIKÇILIK	**0**	**0.0**	**111,415**	**0.0**	**199,939**	**0.0**	**13,552**	**0.0**
5. Balıkçılık, Balık Üretme …	0	0.0	111,415	0.0	199,939	0.0	13,552	0.0
C. MADENCİLİK	**121,048**	**0.1**	**1,845,096**	**0.4**	**88,383**	**0.0**	**458,137**	**0.0**
10. Maden kömürü, linyit ve turb	43,126	0.0	20,591	0.0	0	0.0	4,587	0.0
11. Ham Petrol ve Doğal Gaz	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
12.Uranyum ve toryum cevherleri	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
13. Metal cevherleri	0	0.0	0	0.0	572	0.0	624	0.0
14. Taş ocakçılığı ve diğer madencilik	77,922	0.0	1,824,505	0.4	87,811	0.0	452,926	0.0
D. İMALAT SANAYİ	**94,041,069**	**57.5**	**321,502,931**	**69.0**	**438,786,842**	**63.6**	**723,750,227**	**64.1**
15. Gıda ürünleri ve içecek	10,997,918	6.7	14,234,085	3.1	39,228,138	5.7	50,409,874	4.5
16. Tütün Ürünleri	0	0.0	789,017	0.2	1,019,217	0.1	55,966	0.0
17. Tekstil ürünleri	10,821,768	6.6	35,727,005	7.7	29,132,907	4.2	23,726,612	2.1
18. Giyim eşyası	219,720	0.1	4,912,266	1.1	2,213,483	0.3	10,328,667	0.9
19. Deri, deri işleme ve ayakkabı	46,628	0.0	298,375	0.1	270,400	0.0	1,096,300	0.1
20. Ağaç ve mantar ürünleri	141,972	0.1	10,472,640	2.2	811,878	0.1	3,213,813	0.3
21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	9,842,191	6.0	18,302,648	3.9	14,352,089	2.1	12,262,911	1.1
22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.	3,944	0.0	56,017	0.0	218,116	0.0	408,018	0.0
23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	1,260,791	0.8	82,528,915	17.7	207,390,376	30.1	323,444,116	28.6
24. Kimyasal madde ve ürünler	20,722,894	12.7	43,657,935	9.4	49,590,448	7.2	130,959,297	11.6
25. Plastik ve kauçuk ürünleri	1,107,874	0.7	7,358,410	1.6	4,069,656	0.6	7,007,884	0.6
26. Metalik olmayan diğer mineral ür.	2,995,735	1.8	11,877,822	2.6	19,478,466	2.8	21,825,313	1.9
27. Ana metal sanayi	4,436,900	2.7	6,026,447	1.3	6,726,950	1.0	9,035,502	0.8
28. Metal eşya sanayi	1,068,578	0.7	2,995,055	0.6	6,288,624	0.9	6,158,795	0.5
29. B.y.s makine ve teçhizat	19,236,394	11.8	40,785,471	8.8	38,826,086	5.6	79,567,479	7.0
30. Büro, muhasebe ve bilgi işleme mak.	294,939	0.2	352,078	0.1	570,557	0.1	444,841	0.0
31. B.y.s elektrikli makina ve cihazlar	573,531	0.4	3,534,252	0.8	1,805,923	0.3	9,025,419	0.8
32. Radyo, tv., haberleşme teç. ve chz.	1,037,483	0.6	5,522,249	1.2	2,340,621	0.3	3,209,716	0.3
33. Tıbbi aletler; hassas optik aletler	601,912	0.4	3,560,915	0.8	3,490,361	0.5	4,566,756	0.4
34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar	7,660,508	4.7	22,543,293	4.8	7,823,860	1.1	20,148,092	1.8
35. Diğer ulaşım araçları	292,733	0.2	2,265,073	0.5	1,209,658	0.2	100,022	0.0
36. Mobilya ve b.y.s. diğer ürünler	676,656	0.4	3,702,963	0.8	1,929,028	0.3	6,754,834	0.6
E. ELEKTRİK GAZ SU	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**
40. Elektrik, gaz ve su	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
G. TİCARET	**577,722**	**0.4**	**1,543,448**	**0.3**	**1,740,061**	**0.3**	**17,193,416**	**1.5**
51. Atık ve hurdalar	577,722	0.4	1,543,448	0.3	1,740,061	0.3	17,193,416	1.5
K. GAYRİMENKUL, KİRALAMA VE İŞ FAAL.	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**0**	**0.0**	**331**	**0.0**
74. Diğer İş Faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	0	0.0	331	0.0
O.DİĞER SOS., TOP. VE KİŞİSEL HİZ. FAAL.	**0**	**0.0**	**6,245**	**0.0**	**0**	**0.0**	**1,247**	**0.0**
92. Eğl., kültür ve sporla ilgili faal.	0	0.0	6,245	0.0	0	0.0	1,247	0.0
93. Diğer hizmet faaliyetleri	0	0.0	0	0.0	11,743	0.0	1,520	0.0
TABLO TOPLAMI	**163,526,692**	**100.0**	**465,610,398**	**100.0**	**688,965,448**	**99.9**	**1,129,240,438**	**100.0**
Gizli Veri	0	0.0	0	0.0	751,343	0.1	0	0.0
Toplam	**163,526,692**	**100.0**	**465,610,398**	**100.0**	**689,716,791**	**100.0**	**1,129,240,438**	**100.0**

Kaynak: TÜİK

Mersin İthalatında Sektörel Yoğunlaşma

Mersin ili ithalatında 2002, 2006, 2009 ve 2012 yılları için iki dijite göre ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR_4 sırasıyla %73.0, %65.7, %78.9 ve %81.5 olarak gerçekleşirken, ilk 8 sektörün toplam payını gösteren CR_8 sırasıyla %93.0, %85.2, %93.6 ve 91.8 olarak tespit edilmiştir. Mersin ili ithalatında sektörel yoğunlaşmanın çok yüksek olduğu görülmektedir.

Grafik 52: Mersin İthalatında Sektörel Yoğunlaşma Oranı (iki dijit)

Aşağıdaki tabloda ise 2002, 2006, 2009 ve 2012 yılları için Mersin ithalatında ISIC Rev. 3 (2 dijit) bazında sektörel yoğunlaşma oranları ayrıntılı olarak verilmektedir.

Mersin ithalatının yıllar itibariyle dağılımına bakıldığında, "Tarım ve hayvancılık ürünleri", "Rafine edilmiş petrol ürünleri", "Kimyasal maddeler", "Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat", "Gıda ürünleri ve içecek" ile "Tekstil ürünleri" sektörlerinin her yıl ithalattaki ilk sıralarda yer aldığı (sıraları değişmekle birlikte) dikkat çekmektedir.

Tablo 135: Mersin ithalatında 2'li Dijitte Sektör Yoğunlaşma Oranları

	2002			2006			2009			2012		
Cr_m	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr_i
Cr_1	1. Tarım ve hayvancılık	41.8	41.8	1. Tarım ve hayvancılık	29.8	29.8	1. Tarım ve hayvancılık	35.9	35.9	1. Tarım ve hayvancılık	34.3	34.3
Cr_2	24. Kimyasal madde ve ürünler	12.7	54.5	23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	17.7	47.6	23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	30.1	66.0	23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	28.6	62.9
Cr_3	29. B.y.s makine ve teçhizat	11.8	66.2	24. Kimyasal madde ve ürünler	9.4	56.9	24. Kimyasal madde ve ürünler	7.2	73.2	24. Kimyasal madde ve ürünler	11.6	74.5
Cr_4	**15. Gıda ürünleri ve içecek**	6.7	73.0	**29. B.y.s makine ve teçhizat**	8.8	65.7	**15. Gıda ürünleri ve içecek**	5.7	78.9	**29. B.y.s makine ve teçhizat**	7.0	81.5
Cr_5	17. Tekstil ürünleri	6.6	79.6	17. Tekstil ürünleri	7.7	73.4	29. B.y.s makine ve teçhizat	5.6	84.5	15. Gıda ürünleri ve içecek	4.5	86.0
Cr_6	21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	6.0	85.6	34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar	4.8	78.2	17. Tekstil ürünleri	4.2	88.7	17. Tekstil ürünleri	2.1	88.1
Cr_7	34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar	4.7	90.3	21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	3.9	82.2	26. Metalik olmayan diğer mineral ür.	2.8	91.5	26. Metalik olmayan diğer mineral ür.	1.9	90.0
Cr_8	**27. Ana metal sanayi**	2.7	93.0	**15. Gıda ürünleri ve içecek**	3.1	85.2	**21. Kâğıt ve kağıt ürünleri**	2.1	93.6	**34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar**	1.8	91.8
Cr_9	26. Metalik olmayan diğer min. ür.	1.8	94.8	26. Metalik olmayan diğer mineral ür.	2.6	87.8	34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar	1.1	94.8	51. Atık ve hurdalar	1.5	93.3
Cr_{10}	23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	0.8	95.6	20. Ağaç ve mantar ürünleri	2.2	90.0	27. Ana metal sanayi	1.0	95.7	21. Kâğıt ve kağıt ürünleri	1.1	94.4
Cr_{11}	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	0.7	96.3	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	1.6	91.6	28. Metal eşya sanayi	0.9	96.6	18. Giyim eşyası	0.9	95.3
Cr_{12}	**28. Metal eşya sanayi**	0.7	96.9	**27. Ana metal sanayi**	1.3	92.9	**25. Plastik ve kauçuk ürünleri**	0.6	97.2	**27. Ana metal sanayi**	0.8	96.1
Cr_{13}	32. Radyo, tv., hab. teç. ve chz.	0.6	97.6	32. Radyo, tv., haberleşme teç. ve chz.	1.2	94.1	33. Tıbbi aletler; hassas optik aletler	0.5	97.7	31. B.y.s elektrikli makina ve cihazlar	0.8	96.9
Cr_{14}	36. Mobilya ve b.y.s. diğer ür.	0.4	98.0	18. Giyim eşyası	1.1	95.1	32. Radyo, tv., haberleşme teç. ve chz.	0.3	98.1	25. Plastik ve kauçuk ürünleri	0.6	97.6
Cr_{15}	33. Tıbbi aletler; hassas optik al.	0.4	98.3	36. Mobilya ve b.y.s. diğer ürünler	0.8	95.9	18. Giyim eşyası	0.3	98.4	36. Mobilya ve b.y.s. diğer ürünler	0.6	98.2
Cr_{16}	**51. Atık ve hurdalar**	0.4	98.7	**33. Tıbbi aletler; hassas optik aletler**	0.8	96.7	**36. Mobilya ve b.y.s. diğer ürünler**	0.3	98.7	**28. Metal eşya sanayi**	0.5	98.7
Cr_{17}	31. B.y.s elektrikli makina ve cih.	0.4	99.0	31. B.y.s elektrikli makina ve cihazlar	0.8	97.4	31. B.y.s elektrikli makina ve cihazlar	0.3	98.9	33. Tıbbi aletler; hassas optik aletler	0.4	99.1
Cr_{18}	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.3	99.3	28. Metal eşya sanayi	0.6	98.1	51. Atık ve hurdalar	0.3	99.2	20. Ağaç ve mantar ürünleri	0.3	99.4
Cr_{19}	30. Büro, muhasebe ve bilgi iş.mak.	0.2	99.5	35. Diğer ulaşım araçları	0.5	98.6	35. Diğer ulaşım araçları	0.2	99.4	32. Radyo, tv., haberleşme teç. ve chz.	0.3	99.7
Cr_{20}	**35. Diğer ulaşım araçları**	0.2	99.7	**14. Taş ocakçılığı ve diğer madencilik**	0.4	99.0	**16. Tütün Ürünleri**	0.1	99.5	**19. Deri, deri işleme ve ayakkabı**	0.1	99.8
Cr_{21}	18. Giyim eşyası	0.1	99.8	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.4	99.3	20. Ağaç ve mantar ürünleri	0.1	99.6	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.1	99.9
Cr_{22}	20. Ağaç ve mantar ürünleri	0.1	99.9	51. Atık ve hurdalar	0.3	99.6	30. Büro, muhasebe ve bilgi iş.mak.	0.1	99.7	14. Taş ocakçılığı ve diğer madencilik	0.0	99.9
Cr_{23}	14. Taş ocakçılığı ve diğer madencilik	0.0	99.9	16. Tütün Ürünleri	0.2	99.8	2. Ormancılık ve tomrukçuluk	0.1	99.8	30. Büro, muhasebe ve bilgi iş. mak.	0.0	99.9
Cr_{24}	**19. Deri, deri işleme ve ayakkabı**	0.0	100.0	**30. Büro, muhasebe ve bilgi iş. mak.**	0.1	99.9	**19. Deri, deri işleme ve ayakkabı**	0.0	99.8	**22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.**	0.0	100.0
Cr_{25}	10. Maden kömürü, linyit ve turb	0.0	100.0	19. Deri, deri işleme ve ayakkabı	0.1	100.0	22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.	0.0	99.8	35. Diğer ulaşım araçları	0.0	100.0
Cr_{26}	22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.	0.0	100.0	5. Balıkçılık, Balık Üretme ...	0.0	100.0	5. Balıkçılık, Balık Üretme ...	0.0	99.9	16. Tütün Ürünleri	0.0	100.0
Cr_{27}	5. Balıkçılık, Balık Üretme ...	0.0	100.0	22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.	0.0	100.0	14. Taş ocakçılığı ve diğer madencilik	0.0	99.9	5. Balıkçılık, Balık Üretme ...	0.0	100.0
Cr_{28}	**11. Ham Petrol ve Doğal Gaz**	0.0	100.0	**10. Maden kömürü, linyit ve turb**	0.0	100.0	**93. Diğer hizmet faaliyetleri**	0.0	99.9	**10. Maden kömürü, linyit ve turb**	0.0	100.0
Cr_{29}	12.Uranyum ve toryum cevherleri	0.0	100.0	92. Eğl., kültür ve sporla ilgili faal.	0.0	100.0	13. Metal cevherleri	0.0	99.9	93. Diğer hizmet faaliyetleri	0.0	100.0
Cr_{30}	13. Metal cevherleri	0.0	100.0	11. Ham Petrol ve Doğal Gaz	0.0	100.0	10. Maden kömürü, linyit ve turb	0.0	99.9	92. Eğl., kültür ve sporla ilgili faal.	0.0	100.0
Cr_{31}	16. Tütün Ürünleri	0.0	100.0	12.Uranyum ve toryum cevherleri	0.0	100.0	11. Ham Petrol ve Doğal Gaz	0.0	99.9	13. Metal cevherleri	0.0	100.0
Cr_{32}	**40. Elektrik, gaz ve su**	0.0	100.0	**13. Metal cevherleri**	0.0	100.0	**12.Uranyum ve toryum cevherleri**	0.0	99.9	**74. Diğer İş Faaliyetleri**	0.0	100.0
Cr_{33}	74. Diğer İş Faaliyetleri	0.0	100.0	40. Elektrik, gaz ve su	0.0	100.0	40. Elektrik, gaz ve su	0.0	99.9	11. Ham Petrol ve Doğal Gaz	0.0	100.0
Cr_{34}	92. Eğl., kültür ve sporla ilgili faal.	0.0	100.0	74. Diğer İş Faaliyetleri	0.0	100.0	74. Diğer İş Faaliyetleri	0.0	99.9	12.Uranyum ve toryum cevherleri	0.0	100.0
Cr_{35}	93. Diğer hizmet faaliyetleri	0.0	100.0	93. Diğer hizmet faaliyetleri	0.0	100.0	92. Eğl., kültür ve sporla ilgili faal.	0.0	99.9	40. Elektrik, gaz ve su	0.0	100.0
Cr_{36}	**Gizli Veri**	0.0	100.0	**Gizli Veri**	0.0	100.0	**Gizli Veri**	0.1	100.0	**Gizli Veri**	0.0	100.0

Kaynak: TÜİK'den hareketle kendi hesaplamamız.

"Metalik olmayan diğer mineral ürünler", "Motorlu kara taşıtı ve römorklar", "Kağıt ve kağıt ürünleri", "Ana metal sanayi" ve "Plastik ve kauçuk ürünleri" en çok ithalat yapılan diğer ürünlerdir. En çok ithalat yapılan sektörlerin ilk sıralarında yer alan Tarım ürünleri ve Rafine edilmiş petrol ürünleri gibi sektörler Mersin'in coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. İthalatta dikkat çeken bir diğer husus yoğunlaşmanın çok yüksek olmasıdır. Bunda da Mersin'in Türkiye'nin Doğu Akdeniz'e açılan kapısı olması ve Türkiye'nin belirli sektörlerdeki ihtiyacının Mersinli firmalar tarafından yurtdışından tedarik edilmesinin etkili olduğu tahmin edilmektedir. Ara malı üretiminde girdi olarak kullanılan petrol, petrol türevleri, kara taşıtları ve makine teçhizat sektörlerinin genellikle yüksek maliyetli ürünleri barındırdığı göz önüne alınırsa, söz konusu ürünlerin ithal edilmesi il katma değerinin içselleştirilmesi önünde ciddi engeldir. Bu girdilerin tedarikinde veya maliyetinde yaşanacak herhangi bir darboğazda, il ekonomisinde öne çıkan sektörlerde sıkıntılar yaşanması ihtimali her zaman mevcut olabilecektir.

Mersin ithalatında son yıllarda atık ve hurdaların payı giderek artmış ve 2012 yılında %1.5'e ulaşmıştır. Ülkemizde gün geçtikçe hurdacılık ve atık dönüştürme kültürü ve ekonomisi yaygınlaşmaktadır. Bu noktada, sektörde ithalatın daha uygun şartlarda ilde üretimle ikame edilmesi mümkündür.

Mersin'in ithalatı 4 dijit bazında değerlendirildiğinde, öne çıkan sektörler şöyle sıralanabilir: Rafine edilmiş petrol ürünleri (%28.6), Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler (%27.4), Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeleri (%7.7), Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri (%6.5).

Mersin ithalatında 4'lü dijitte 2002,2006, 2009 ve 2012 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR_4 sırasıyla %50.7, %52.4, %70.4 ve %70.3 olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR_8 sırasıyla %65.1, %65.5, %80.2 ve %76.9 olarak tespit edilmiştir. Hem 2'li hem de 4'lü ayrımda kriz sonrasında sektörel yoğunlaşmanın arttığı, kriz sonrası il ithalatında sektörel çeşitliliğin azalarak belirli ürünlerin toplam il ithalatı içindeki payının arttığı gözlemlenmektedir.

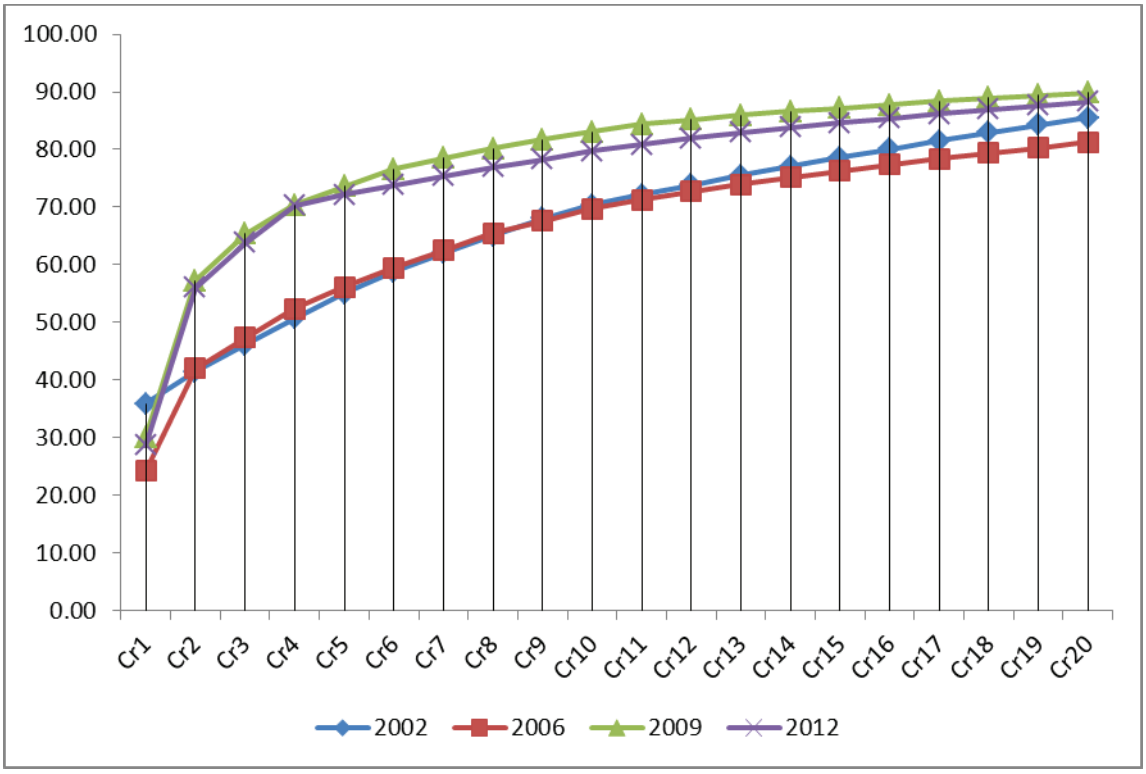
Tablo 136: Mersin İthalatında (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları

	2002				2006				2009				2012			
Cr_m	ISIC	ISIC Sektör Adı	Payı (%)	Cr_i	ISIC	ISIC Sektör Adı	Payı (%)	Cr_i	ISIC	ISIC Sektör Adı	Payı (%)	Cr_i	ISIC	ISIC Sektör Adı	Payı (%)	Cr_i
Cr_1	111	Tahıl ve bys bitkisel ürünler	35.8	35.8	111	Tahıl ve bys bitkisel ürünler	24.2	24.2	2320	Rafine edilmiş pet. ürünleri	30.1	30.1	2320	Rafine edilmiş pet. Ürünleri	28.6	28.6
Cr_2	113	Mey., sert kab., iç. ve bah. bit.	5.6	41.5	2320	Rafine edilmiş pet. ürünleri	17.7	42.0	111	Tahıl ve bys bitkisel ürünler	27.2	57.2	111	Tahıl ve bys bitkisel ürünler	27.4	56.0
Cr_3	1711	Teks. ely. iplik. ve dok. tekstil	4.7	46.1	1711	Teks. Ely.iplik. ve dok. tekstil	5.3	47.3	113	Mey., sert kab., iç. ve bah. bit.	8.1	65.3	2413	Sentetik kauçuk ve plas. ham.	7.7	63.8
Cr_4	2101	Kağıt hamuru, kağıt ve muk.	4.5	50.7	113	Mey., sert kab., iç. ve bah. bit	5.1	52.4	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	5.1	70.4	113	Mey., sert kab., iç. ve bah. bit.	6.5	70.3
Cr_5	2430	Suni ve sentetik elyaf	4.3	55.0	2101	Kağıt hamuru, kağıt ve muk.	3.7	56.1	1711	Teks. Ely.iplik. ve dok. tekstil	3.2	73.6	2915	Kaldırma ve taşıma teçhizatı	1.9	72.1
Cr_6	2929	Diğer özel amaçlı makineler	3.8	58.8	2413	Sentetik kauçuk ve plas. ham.	3.4	59.5	2413	Sentetik kauçuk ve plas. ham.	3.0	76.6	1514	Bit. ve hay. sıvı ve katı yağlar	1.7	73.8
Cr_7	2411	Ana kim.mad.(kim. gübre hariç)	3.2	62.0	3410	Motorlu kara taş. ve motorları	3.0	62.5	2696	Taş	1.9	78.5	1711	Teks. Ely.iplik. ve dok. Tekstil	1.6	75.4
Cr_8	3410	Motorlu kara taş. ve motorları	3.0	65.1	2411	Ana kim.Mad.(kim. güb. hariç)	3.0	65.5	2101	Kağıt hamuru, kağıt ve muk.	1.7	80.2	5149	Atık ve hurdalar	1.5	76.9
Cr_9	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	2.9	68.0	2021	Tah. plaka; kontrplak, yonga lev. sunta, diğer pano ve tah.	2.1	67.6	2412	Kim. güb.ve azotlu bileşikler	1.5	81.8	2411	Ana kim.Mad.(kim. güb. hariç)	1.4	78.3
Cr_{10}	2413	Sentetik kauçuk ve plas. ham.	2.4	70.4	2924	Mad.,taşocağı ve inş. Mak	2.1	69.7	2411	Ana kim.mad.(kim. güb. hariç)	1.3	83.1	1551	Mayalı maddelerden etil alkol	1.4	79.7
Cr_{11}	2412	Kim. güb.ve azotlu bileşikler	1.8	72.2	2696	Taş	1.6	71.2	2919	Diğer genel amaçlı makineler	1.3	84.4	2696	Taş	1.1	80.8
Cr_{12}	1511	Mezbahacılık	1.7	73.9	1729	B.y.s.tekstil ürünleri	1.4	72.7	2710	Demir-çelik ana sanayi	0.8	85.2	2412	Kim. güb.ve az.bileşikler	1.1	81.9
Cr_{13}	2926	Teks.giy. eş. ve deri işl. kul.mak.	1.6	75.5	3420	Mot.kara taş.karasörleri, röm.	1.3	73.9	3420	Mot.kara taş.karasörleri, röm.	0.7	85.9	3420	Mot.kara taş.karasörleri, röm.	1.0	82.9
Cr_{14}	2924	Mad.,taşocağı ve inş. mak.	1.5	77.0	2412	Kim. güb.ve azotlu bileşikler	1.2	75.2	2914	San. Fırını. ocak ve ocak at.	0.7	86.6	1810	Giyim eşyası (kürk hariç)	0.9	83.8
Cr_{15}	2922	Takım tezgahları	1.5	78.6	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	1.2	76.3	1729	B.y.s.tekstil ürünleri	0.6	87.2	2929	Diğer özel amaçlı makineler	0.8	84.6
Cr_{16}	2109	Diğer kağıt ve mukavva ür.	1.5	80.0	2929	Diğer özel amaçlı makineler	1.1	77.4	2921	Tarım ve orman makineleri	0.6	87.8	2101	Kağıt hamuru, kağıt ve muk.	0.8	85.4
Cr_{17}	2720	Dem.-çel. dışı ana met. san.	1.5	81.5	1810	Giyim eşyası (kürk hariç)	1.0	78.4	2929	Diğer özel amaçlı makineler	0.6	88.4	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	0.8	86.2
Cr_{18}	1721	Giy. Eş. Dışı. hazır teks. ür.	1.4	82.9	2710	Demir-çelik ana sanayi	1.0	79.4	112	Seb., bah.ve kültür bit. Ür.	0.6	88.9	2710	Demir-çelik ana sanayi	0.7	86.9
Cr_{19}	1520	Süt ürünleri	1.3	84.3	2915	Kaldırma ve taşıma teçhizatı	0.9	80.3	2930	B.y.s. ev aletleri	0.5	89.4	2919	Diğer genel amaçlı makineler	0.7	87.6
Cr_{20}	2710	Demir-çelik ana sanayi	1.3	85.5	3230	TV. rad.al.s. ve g. kay. ür. Teç. vb.	0.9	81.2	2912	Pompa, komp., mus.ve vana	0.5	89.9	3410	Motorlu kara taş. ve motorları	0.6	88.2
Cr_{21}	3420	Mot.kara taş.karasörleri, röm.	1.1	86.6	1514	Bit. ve hay. sıvı ve katı yağlar	0.9	82.1	2429	B.y.s. kimyasal ürünler	0.4	90.3	2922	Takım tezgahları	0.6	88.8
Cr_{22}	2912	Pompa, komp., mus. ve vana	0.8	87.4	2430	Suni ve sentetik elyaf	0.8	82.9	2520	Plastik ürünleri	0.4	90.7	2912	Pompa, komp., mus. ve vana	0.6	89.5
Cr_{23}	2320	Rafine edilmiş petrol ürünleri	0.8	88.2	2919	Diğer genel amaçlı makineler	0.8	83.7	2430	Suni ve sentetik elyaf	0.4	91.1	2925	Gıda, iç.ve tütün işl. mak.	0.6	90.0
Cr_{24}	2694	Çimento, kireç ve alçı	0.7	88.9	2912	Pompa, komp., mus. ve vana	0.8	84.5	1721	Giy. Eş. Dışı. hazır teks. Ür.	0.4	91.5	2921	Tarım ve orman makineleri	0.5	90.6
Cr_{25}	2911	İç.y.mot.ve tür.(uç., m.t. ms.mot. h.)	0.6	89.5	2520	Plastik ürünleri	0.8	85.3	2811	Metal yapı malzemeleri	0.4	91.8	2520	Plastik ürünleri	0.5	91.1
Cr_{26}	2520	Plastik ürünleri	0.6	90.1	2911	İç.y.mot.ve tür.(uç, mt. ms.mt. h.)	0.8	86.1	2109	Diğer kağıt ve mukavva ür.	0.4	92.2	2924	Mad.,taşocağı ve inş. Mak	0.5	91.6
Cr_{27}	3430	Mot.kara taş. Mot.İl.Par.ve aks.	0.5	90.7	2519	Diğer kauçuk ürünleri	0.8	86.8	3410	Motorlu kara taş. ve motorları	0.4	92.5	2429	B.y.s. kimyasal ürünler	0.4	92.0
Cr_{28}	3230	TV. rad.al.s. ve g. kay. ür. Teç. vb. il.ar	0.5	91.2	1721	Giy. Eş. Dışı. hazır teks. Ür.	0.8	87.6	2925	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	0.3	92.9	2424	Sab. det. tem. cil. mad. par.koz. ve tu. Mal	0.4	92.4
Cr_{29}	2692	Ateşe dayanıklı seramik ürünleri	0.5	91.7	2922	Takım tezgahları	0.7	88.3	2610	Cam ve cam ürünleri	0.3	93.2	1721	Giy. Eş. Dışı. hazır teks. Ür.	0.3	92.8
Cr_{30}	2921	Tarım ve orman makineleri	0.5	92.1	2429	B.y.s. kimyasal ürünler	0.7	89.0	1810	Giyim eşyası (kürk hariç)	0.3	93.5	2911	İç.y.mot.ve tür.(uç., m.t. ms.mot. h.)	0.3	93.1
Cr_{31}	2919	Diğer genel amaçlı makineler	0.4	92.6	3430	Mot.kara taş. Mot.İl.Par.ve aks.	0.6	89.6	2424	Sab. det. tem. cil. mad. par.koz. ve tu. Mal.	0.3	93.8	112	Seb., bah.ve kültür bit. Ür.	0.3	93.4
Cr_{32}	1513	İşlenmiş sebze ve meyveler	0.4	93.0	3312	Ölç.kon., test, sey. vb. al. ve cih.	0.5	90.1	2922	Takım tezgahları	0.3	94.1	3150	El. ampulü ve lam. ile ay. Teç.	0.3	93.8

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tarafımızdan hesaplanmıştır.

Dört dijitte ithalatın sektörel yoğunlaşma oranlarının yıllar itibariyle gelişimi aşağıdaki grafikte görülebilir.

Grafik 53: Mersin İthalatında Sektörel Yoğunlaşma (dört dijit)

4.4.4.2. İthalatta Ülke Yoğunlaşma Oranları

Bu alt bölümde ithalatta ülke yoğunlaşma oranları hesaplanacaktır. İthalata ilişkin yoğunlaşma oranlarını incelemeden önce, Mersin ilinin ülkeler bazında ithalat yapısına kısaca değinmek yararlı olacaktır. Mersin ilinin ithalat değerlerinin 2002-2012 döneminde ülkeler bazında dağılımını gösteren tablo verileri incelendiğinde; Almanya Çin, Rusya Federasyonu, İtalya, A.B.D. ve Hindistan'ın en temel tedarikçi ülkeler olduğu anlaşılmaktadır. 2012 yılı verilerine göre, Mersin ithalatında ABD %12.26 payla ilk sırada yer alırken, Hindistan %10.78, Rusya Federasyonu %7.93, Çin %7.40, İtalya %6.01, Yunanistan %5.37, Kanada %4.49, ve Almanya %4.26 payla il ithalatından en fazla pay alan ülkeler olmuştur.

Mersin ithalatında 2002, 2006, 2009 ve 2012 yılları için ilk 4 ülkenin toplam payını gösteren CR_4 sırasıyla %28.77, %39.00, %44.86 ve %38.36 olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR_8 sırasıyla %44.37, %51.97, %57.73 ve %58.48 olarak tespit edilmiştir. Mersin ili ithalatında dönem içinde ülke yoğunlaşma oranları hem CR_4 hem de CR_8 bazında

artış göstermiştir. İthalatta ülke yoğunlaşmasının artması, ithalatın az sayıda ülkeden yapıldığı, azalması ise tedarikçi ülke alternatiflerinin arttığı anlamına gelmektedir. Mersin ilinin tedarik anlamında dönem içinde daha az ülkeye bağımlı hale geldiği, ülke çeşitliliğinin azaldığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla tedarikçi ülkelerle yaşanabilecek siyasi bir kriz Mersin ili ithalatını olumsuz yönde etkileyecek ve özellikle ara malı tedarikinde yaşanacak bir darboğaz il üretimini ve istihdamını da olumsuz etkileyecektir. Mersin ithalatı için hesaplanan ülke yoğunlaşma oranları Tablo 137'de verilmiştir.

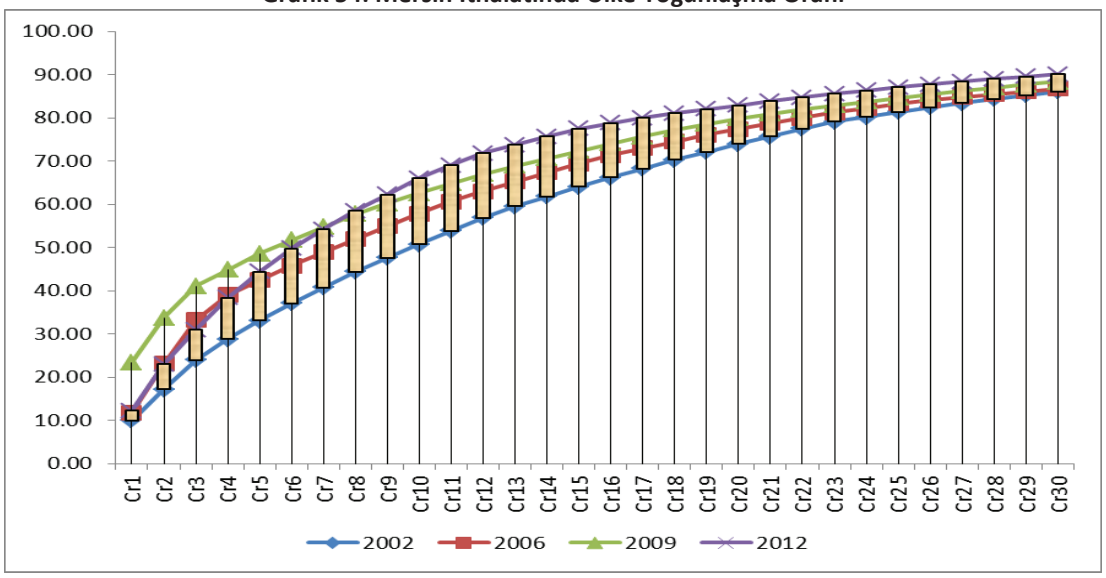
Tablo 137: Mersin İthalatında Ülkelere Göre Yoğunlaşma Oranları

	2002			2006			2009			2012		
Cr_m	Ülke adı	Pay (%)	Cr_i	Ülke adı	Pay (%)	Cr_i	Ülke adı	Pay (%)	Cr_i	Ülke adı	Pay (%)	Cr_i
Cr_1	Almanya	10.04	10.04	ABD	11.79	11.79	Rusya Fed.	23.47	23.47	ABD	12.26	12.26
Cr_2	Çin	7.21	17.24	Rusya Fed.	11.32	23.12	Kanada	10.32	33.79	Hindistan	10.78	23.03
Cr_3	ABD	6.77	24.02	Çin	10.05	33.17	Çin	7.23	41.02	Rusya Fed.	7.93	30.96
Cr_4	İtalya	4.75	28.77	Almanya	5.84	39.00	Ekvator	3.84	44.86	Çin	7.40	38.36
Cr_5	Hollanda	4.35	33.11	Bangladeş	3.51	42.51	İtalya	3.68	48.54	İtalya	6.01	44.36
Cr_6	K. Kıb.Türk Cum.	3.99	37.10	Kanada	3.33	45.84	Mısır	3.13	51.67	Yunanistan	5.37	49.73
Cr_7	Rusya Fed.	3.69	40.79	Ukrayna	3.12	48.96	Almanya	3.09	54.75	Kanada	4.49	54.22
Cr_8	Avusturya	3.58	44.37	Hollanda	3.01	51.97	Hindistan	2.98	57.73	Almanya	4.26	58.48
Cr_9	Hindistan	3.30	47.67	İtalya	2.98	54.95	Venezuela	2.44	60.17	Güney Kore	3.76	62.24
Cr_{10}	Türkmenistan	3.12	50.79	Kırgızistan	2.89	57.84	ABD	2.36	62.53	Ekvator	3.72	65.96
Cr_{11}	Kanada	3.12	53.91	Hindistan	2.80	60.65	Hollanda	2.31	64.84	Meksika	3.04	69.00
Cr_{12}	Fransa	2.96	56.87	Fransa	2.34	62.99	Bangladeş	2.11	66.95	Ukrayna	2.77	71.77
Cr_{13}	Azerbaycan	2.64	59.51	Mısır	2.27	65.26	Kırgızistan	1.96	68.91	Hollanda	2.02	73.79
Cr_{14}	Lübnan	2.29	61.80	Ekvator	2.16	67.42	Fransa	1.76	70.67	Fransa	1.92	75.71
Cr_{15}	İspanya	2.28	64.08	Belçika	2.00	69.43	K. Kıb. Türk Cum.	1.73	72.40	Nijerya	1.85	77.56
Cr_{16}	Kırgızistan	2.12	66.20	Avusturya	1.90	71.33	Arjantin	1.71	74.10	K. Kıb. Türk Cum.	1.29	78.85
Cr_{17}	Bangladeş	2.11	68.31	K. Kıb. Türk Cum.	1.67	73.01	Belarus	1.62	75.72	Arjantin	1.12	79.97
Cr_{18}	Özbekistan	2.04	70.36	İspanya	1.54	74.55	Brezilya	1.57	77.30	İran	1.04	81.00
Cr_{19}	İran	1.83	72.19	Yunanistan	1.52	76.06	Pakistan	1.33	78.62	Bangladeş	1.01	82.02
Cr_{20}	Mısır	1.78	73.96	Venezuela	1.36	77.43	Ukrayna	1.22	79.85	Kırgızistan	0.92	82.93
Cr_{21}	Ekvator	1.76	75.73	İngiltere	1.32	78.75	İsrail	1.06	80.90	İspanya	0.90	83.84
Cr_{22}	İngiltere	1.75	77.48	İsveç	1.28	80.03	İspanya	1.05	81.95	Avustralya	0.90	84.74
Cr_{23}	Suriye	1.61	79.09	Arjantin	1.20	81.23	İngiltere	0.95	82.89	Mısır	0.80	85.53
Cr_{24}	Arjantin	1.16	80.25	Brezilya	1.05	82.29	Belçika	0.89	83.79	Endonezya	0.79	86.32
Cr_{25}	İsveç	1.10	81.34	Gürcistan	1.00	83.29	Nijerya	0.86	84.65	İngiltere	0.71	87.03
Cr_{26}	Belçika	1.08	82.42	Endonezya	0.78	84.06	Türkmenistan	0.82	85.47	Etiyopya	0.66	87.69
Cr_{27}	Kazakistan	1.02	83.44	Azerbaycan	0.71	84.78	Vietnam	0.78	86.25	Suudi Arabistan	0.65	88.34
Cr_{28}	Romanya	0.91	84.36	Tayvan	0.68	85.46	Etiyopya	0.75	87.00	Kazakistan	0.62	88.96
Cr_{29}	Ukrayna	0.88	85.24	Litvanya	0.66	86.12	Irak	0.70	87.70	Malezya	0.57	89.53
Cr_{30}	Yunanistan	0.87	86.10	Etiyopya	0.66	86.78	Litvanya	0.66	88.36	Belçika	0.56	90.09

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle kendi hesaplamamız.

2002 yılında Mersin ili ithalatında ilk dört ülkenin payı %28.77 iken 2012 yılında %38.76'ya, ilk sekiz ülkenin payı da 2002'de %44.37 iken 2012 yılında %58.48'e yükselmiştir. 2002-2012 arasında Mersin ili ithalatında ülke yoğunlaşma oranlarının seyri aşağıdaki grafikte izlenebilir.

Grafik 54: Mersin İthalatında Ülke Yoğunlaşma Oranı

4.4.4.3. İthalatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi

Mersin ili ithalatında dönemsel olarak yoğunlaşmayı görebilmek için Herfindahl Endeksi'nden yararlanılmış ve il ithalatı için hem sektörel hem de ülke endeks değerleri hesaplanmıştır. Buna göre Mersin ithalatı için hesaplanan ülkelere göre yoğunlaşma endeksi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 138: Mersin İthalatında Ülkelere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

Yıllar	Herfindahl Endeksi (H-I)	H-I (2002=100)
2002	0.038327913	100.00
2003	0.05254674	137.10
2004	0.052385884	136.68
2005	0.044905368	117.16
2006	0.051830291	135.23
2007	0.068824142	179.57
2008	0.069308758	180.83
2009	0.081981898	213.90
2010	0.083027264	216.62
2011	0.053272183	138.99
2012	0.055797314	145.58

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

Mersin ithalatında ülkelere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, ülkelere göre ithalat yoğunlaşma endeksinin 2004 – 2005

yıllarında düştüğü, 2005'ten 2011 yılına kadar sürekli arttığı, 2011 yılında düşen yoğunlaşma endeksinin 2012 yılında tekrar arttığı görülmektedir. Endeks değeri 2002=100 kabul edildiğinde 2012 yılında yaklaşık 45.6 puanlık artış söz konusudur. İl ithalatında tedarikçi anlamında çeşitliliğin azaldığı ve bununla birlikte il girdi temininde ülke bağlamında krizlere açık bir durumun oluştuğu söylenebilir. Bu durum uluslararası piyasalarda girdi fiyatlarında yaşanacak dalgalanmaların etkisinin 2002 yılına göre daha fazla hissedilmesi anlamına gelmektedir.

Tablo 139: Mersin İthalatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

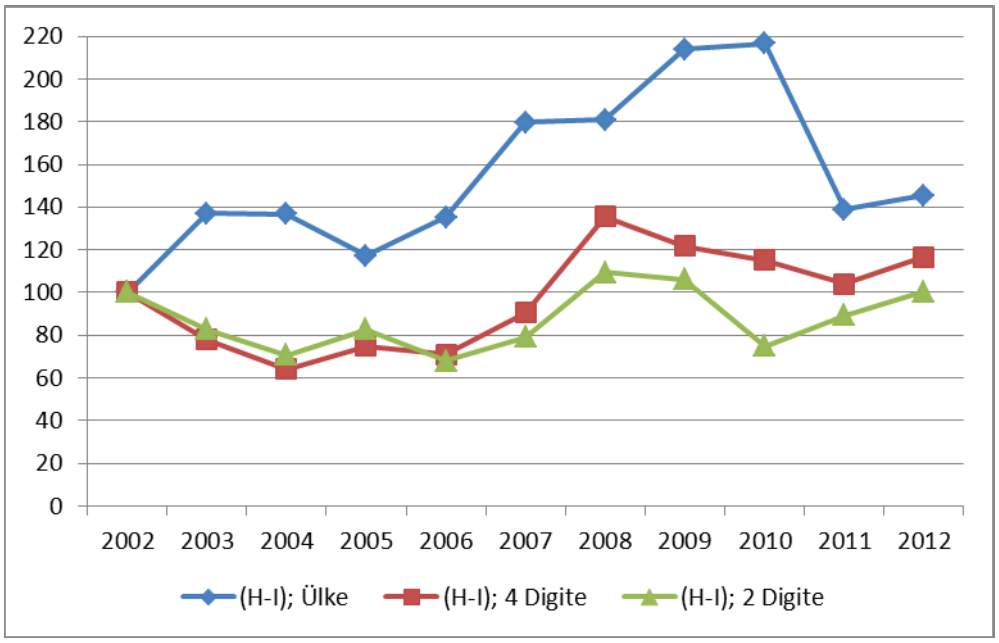
	2 Dijite Göre		4 Dijite Göre	
Yıllar	**Herfindahl endeksi (H-I)**	**H-I (2002=100)**	**Herfindahl endeksi (H-I)**	**H-I (2002=100)**
2002	0.220661509	100.00	0.145535614	100.00
2003	0.18227418	82.60	0.113533456	78.01
2004	0.155941646	70.67	0.093215115	64.05
2005	0.182614532	82.76	0.108852268	74.79
2006	0.149773328	67.87	0.103080921	70.83
2007	0.174237577	78.96	0.131492301	90.35
2008	0.241236826	109.32	0.197269783	135.55
2009	0.234460847	106.25	0.177105125	121.69
2010	0.165021747	74.79	0.167482502	115.08
2011	0.197201166	89.37	0.151353704	104.00
2012	0.221644383	100.45	0.169845714	116.70

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

Mersin ithalatında sektörlere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, sektörlere göre ithalat yoğunlaşma endeksinin 2003-2008 döneminde 2002'ye göre düşük olduğu ve sektörel çeşitlenmenin hem iki dijitte hem de dört dijitte arttığı görülmektedir. 2008'den sonra ise küresel ekonomik krizin etkisiyle tekrar artış eğilimine girmiştir. İki dijite göre sektörel yoğunlaşma 2010 yılından itibaren 2002 değerlerinin altına düşmekle beraber 2012 yılında tekrar 2002 endeks değerinin üzerine çıkmıştır. Dört dijitte sektörel yoğunlaşmayı gösteren endeks değerinde ise 2008 yılında üzerinde başlayan artış devam etmiş ve endeks değeri 2008-2012 döneminde tüm yıllarda 2002 yılının üzerinde gerçekleşmiştir.

H-I endeksine göre, ithalatta ülke ve sektör yoğunlaşması eğilimini birlikte gösteren grafik incelendiğinde, ülke yoğunlaşmasında önemli oranda artış gözlenirken, sektör yoğunlaşma oranları da artmış ancak artış ülkeye göre daha az olmuştur.

Grafik 55: H-I Endeksine Göre Mersin İthalatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması (2002=100)

4.5. İmalat Sanayi Ürünleri Dış Ticaretinde Teknoloji Düzeyi

Dış ticaretin yapısı teknoloji açısından incelenirken, yıllar itibariyle dış ticarete konu olan sektörlerin teknoloji düzeyindeki değişimin de ayrıca ele alınması, dış ticaret profili açısından yararlı görülmektedir. Bu bölümde Mersin ili ve Türkiye geneli dış ticareti ihracat ve ithalatı ayrı ayrı teknoloji düzeyi bakımından değerlendirilecek, Mersin'in Türkiye ile karşılaştırılması yapılacaktır. Teknoloji düzeyi belirlenirken OECD'nin baz aldığı teknoloji düzeyi sınıflaması[20] dikkate alınarak ISIC Rev 3 dört dijitte imalat sanayi ihracat ve ithalatı sektör bazında teknoloji düzeyine göre gruplandırılmıştır. Buna göre imalat sanayinde bulunan 120 sektörden, 50 sektör düşük teknoloji grubunda, 23 sektör orta-düşük teknolojili, 36 sektör orta-yüksek teknolojili ve 11 sektör de yüksek teknolojili sektör kapsamındadır.

4.5.1. Mersin İli İmalat Sanayi Dış Ticaretinde Teknoloji Düzeyi

Mersin imalat sanayi ihracatı 2002-2012 dönemi incelendiğinde, düşük teknolojili ürünlerden orta düşük ve orta yüksek teknolojili ürünlere doğru bir dönüşümün yaşandığı görülmektedir. Nitekim 2002 yılında "Düşük Teknolojili" ürünlerin il ihracatındaki payı %72.65 iken yıllar itibariyle azalarak 2012 yılında %34.61'e gerilemiştir. Aynı dönemde, "Orta Düşük Teknolojili"

[20] Directorate For Science, Technology And Industry, STAN Indicators (2005 edition) 1980-2003, S. 25, OECD

ürünlerin payı %9.41'den %44.81'e, "Orta Yüksek Teknolojili" ürünlerin payı %15.18'den %19.05'e yükselmiştir. Yüksek teknolojiye sahip ürünlerin il ihracatındaki payında ise düşüş söz konusu olup 2002 yılında il ihracatının %2.76'sını oluşturan bu grubun 2012 yılındaki payı %1.53'e gerilemiştir.

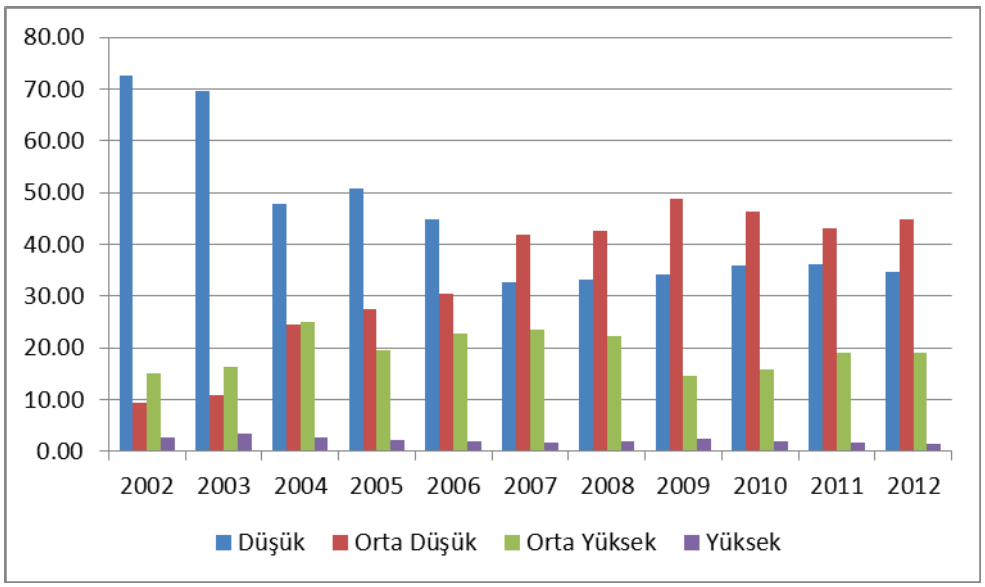
Tablo 140: Mersin İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıllar	Düşük Teknoloji	Orta Düşük Teknoloji	Orta Yüksek Teknoloji	Yüksek Teknoloji
2002	72.65	9.41	15.18	2.76
2003	69.51	10.77	16.28	3.43
2004	47.84	24.59	24.88	2.69
2005	50.80	27.53	19.55	2.11
2006	44.83	30.52	22.75	1.89
2007	32.72	41.97	23.63	1.69
2008	33.22	42.58	22.31	1.89
2009	34.24	48.69	14.51	2.56
2010	35.96	46.37	15.72	1.94
2011	36.11	43.20	19.04	1.65
2012	34.61	44.81	19.05	1.53

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır,

Mersin ili ihracatında (dört dijit) teknoloji düzeyinin gelişimi aşağıdaki grafikte görülebilir.

Grafik 56: Mersin İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Mersin imalat sanayi ithalatında "Orta Düşük Teknoloji" ürünlerinin payı artmıştır. 2002 yılında %24.06 paya sahip olan "Orta Düşük Teknoloji" ürünlerinin 2012 yılına gelindiğinde payı %32.12'ye yükselmiştir. Mersin iline ithal edilen ürünlerin teknoloji düzeyi ihracatına göre dönem içinde daha istikrarlı bir seyir izlemiştir. Dolayısıyla bir dönüşümden bahsetmek

mümkün değildir. İl ithalatında ağırlıklı pay Orta Yüksek Teknoloji grubuna ait olup, 2012 yılındaki payı %41.86'dır. Orta yüksek teknolojili ürünlerin payı 2002 yılında ise %43 civarındadır. Mersin ili ithalatında yüksek teknolojili ürünlerin payının da azaldığı dikkat çekmektedir. Yüksek teknolojili ürünlerin payı 2002 yılında %16.38 iken 2012 yılında %12.81'e gerilemiştir.

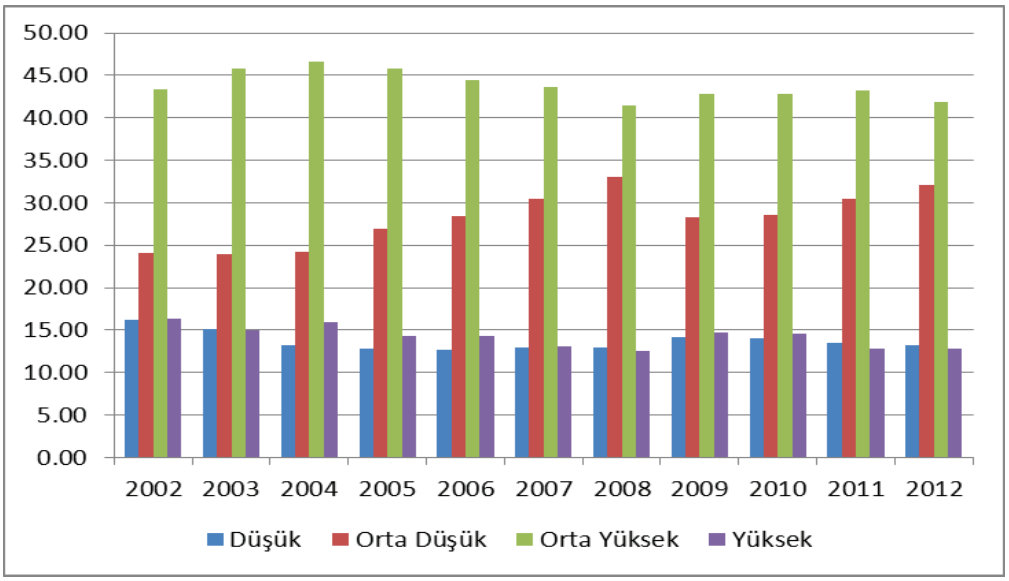
Tablo 141: Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıllar	Düşük Teknoloji	Orta Düşük Teknoloji	Orta Yüksek Teknoloji	Yüksek Teknoloji
2002	16.24	24.06	43.33	16.38
2003	15.16	24.00	45.81	15.03
2004	13.21	24.22	46.58	15.99
2005	12.83	26.99	45.87	14.31
2006	12.70	28.49	44.52	14.29
2007	12.96	30.41	43.60	13.03
2008	12.91	33.04	41.53	12.52
2009	14.22	28.26	42.80	14.72
2010	14.05	28.62	42.81	14.53
2011	13.53	30.41	43.20	12.87
2012	13.22	32.12	41.86	12.81

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Mersin ili imalat sanayi dış ticaretinde hem ihracatta hem ithalatta düşük teknoloji ürünlerin payının azaldığı görülmektedir. Ancak ihracatta yüksek ve orta yüksek teknolojili ürünlerin toplam payı %21 civarında iken ithalatta bu oran %55 düzeyindedir. Bu da bize ilin ihraç ettiğinden daha fazla yüksek teknolojili ürün ithal ettiğini göstermektedir.

Grafik 57: Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Tüm sektörleri kapsayacak biçimde teknoloji düzeyini yıllar itibariyle gösterecek bir katsayının elde edilmesi, Mersin ili imalat sanayi ürünleri ihracatı ve ithalatının teknoloji düzeyi bakımından karşılaştırılabilir olması bakımından çok önemlidir. Bunun için aşağıda anlatılan yöntemle bir katsayı hesaplanmış ve Teknoloji Düzey Puanı olarak adlandırılmıştır.

Mersin ili ihracatı teknoloji düzeyine göre 4 dijitli bazda ve ihracat paylarına göre incelenerek teknoloji puanı oluşturulmuştur. İhracat dört dijitte düşük, orta düşük, orta yüksek ve yüksek teknoloji olmak üzere sınıflandırılmış, her bir sektörün toplam ihracat içindeki payı hesaplandıktan sonra teknoloji grubuna göre puanlandırılmıştır. Hesaplanan teknoloji puanları toplanarak her bir yıl için teknoloji düzey puanı hesaplanmıştır. Teknoloji puanı, OECD'nin baz aldığı teknoloji düzeyi sınıflamasından hareketle her bir teknoloji düzeyine aşağıda gösterildiği gibi tarafımızdan puan verilmek suretiyle oluşturulmuştur.

Düşük: 1 Puan Orta Düşük: 2 Puan Orta Yüksek: 3 Puan Yüksek: 4 Puan

Her bir sektörün il toplam ihracatı içindeki payı ait olduğu teknoloji grubunun puanıyla çarpılmış (yüksek teknoloji grubundaysa 4, orta yüksek teknoloji grubundaysa 3, orta düşük teknoloji grubundaysa 2 ve düşük teknoloji grubundaysa 1'le çarpılarak) teknoloji ağırlıklı ortalama payları hesaplanmıştır. Her yıl için her bir sektörün bu yolla hesaplanan teknoloji ağırlıklı ortalama payları toplanarak her yıl için ayrı ayrı teknoloji düzey puanları bulunmuştur.

Buna göre hesaplanan teknoloji düzey puanı 1 ile 4 arasında bir değer alacaktır. Teknoloji Düzey Puanı 1'e yaklaştıkça ihracata konu imalat sanayi ürünlerinin düşük teknoloji ile üretildikleri, 4'e yaklaştıkça yüksek teknoloji ile üretildikleri varsayılmıştır. Teknoloji puanı aşağıdaki formülle hesaplanmıştır.

$$TDP = \sum_{i=1}^{n} w_i S_i \qquad S \in \{1,2,3,4\}$$

TDP= Teknoloji Düzey Puanı

i= Sektör

S_i= i. sektörün teknoloji puanı

n= sektör sayısı

w_i= i. sektör ihracatının imalat sanayi ihracatı içindeki payı ($w_i = \frac{X_i}{\sum X}$)

X_i= i. sektörün ihracatı

ΣX = İmalat sanayi ihracatı

Mersin ili imalat sanayi ihracatı için yukarıdaki formülle hesaplanan Teknoloji Düzey Puanı 2012 yılında 1.88'dir. Bu durumda Mersin ili imalat sanayii ihracatı Orta Düşük Teknoloji puanına sahiptir. 2002 yılı için hesaplanan teknoloji düzey puanı ise 1.48 olup, yine Orta düşük Teknoloji Puanına sahip olmakla birlikte Düşük teknoloji grubuna daha yakındır. Dönem içerisinde ihracatta teknoloji düzeyinin arttığı ve Orta yüksek teknoloji grubuna yaklaştığı görülmektedir. Mersin imalat sanayi ihracat verilerine bakarak son on yıllık dönemde Mersin imalat sanayi üretiminde yüksek teknoloji kullanımının arttığını söyleyebiliriz.

Mersin ili ihracatı için yapılan hesaplama ithalat için de yapılarak, Mersin'in ithalat düzey puanı oluşturulmuş ve ihracat ile ithalata konu olan imalat sanayi ürünleri teknoloji bağlamında incelenmeye çalışılmıştır. Yine ihracatta olduğu gibi Mersin ili ithalatı, teknoloji düzeyine göre 4 dijit bazda ve ithalat paylarına göre incelenerek teknoloji puanı oluşturulmuştur. İthalat dört dijitte düşük, orta düşük, orta yüksek ve yüksek teknoloji olmak üzere sınıflandırılmış, her bir sektörün toplam İthalat içindeki payı hesaplandıktan sonra teknoloji grubuna göre puanlandırılmıştır. Hesaplanan teknoloji puanları toplanarak her bir yıl için teknoloji düzey puanı hesaplanmıştır.

Yapılan hesaplamalara göre 2012 yılı itibariyle Mersin ili imalat sanayi ithalatı Teknoloji Düzey Puanı 2.21'dir. Bu puanla Mersin ili imalat sanayi ithalatı Orta yüksek teknoloji ağırlıklı bir yapıya sahiptir. İthalatın dönem içindeki teknoloji bazındaki gelişmeleri değerlendirildiğinde; 2002 yılında 2.21 olan teknoloji düzey puanının 2004 yılında 2.42'ye kadar yükseldiği, takip eden yıllarda düşerek 2007 yılındaki en düşük değer olan 2.03'e kadar gerilediği görülmektedir. Takip eden yıllarda tekrar yükselme eğilimine giren yüksek teknolojili ürün ithalatı, 2012 yılı il teknoloji düzey puanının 2.21 olarak gerçekleşmesine neden olmuştur.

Mersin ili imalat sanayi ithalat ve ihracatı teknoloji durumuna göre karşılaştırıldığında ithalatın ihracata göre daha yüksek yoğun teknoloji ürünleri kapsadığı dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki Tablo 142'de imalat sanayi ihracat ve ithalat teknoloji düzey puanı yıllar itibariyle verilmiştir.

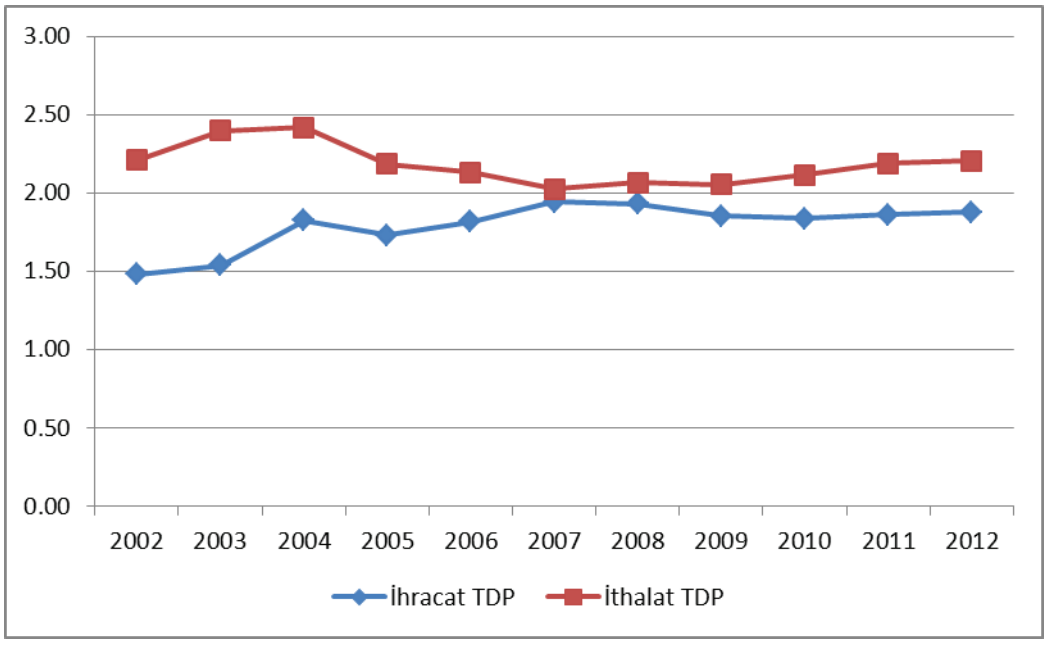
Tablo 142: Mersin İli İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzeyi

Teknoloji Düzey Puanı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İhracat	1.48	1.54	1.82	1.73	1.82	1.94	1.93	1.85	1.84	1.86	1.88
İthalat	2.21	2.40	2.42	2.18	2.13	2.03	2.07	2.05	2.11	2.19	2.21

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Tablodan da görülebileceği gibi ithalat ve ihracat teknoloji düzey puanları arasında tüm yıllarda ithalat lehine bir durum söz konusudur. İhracat ve ithalat birlikte değerlendirildiğinde, Mersin ili imalat sanayi için teknoloji yoğun mallarda daha az rekabetçi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Mersin imalat sanayi için teknoloji açığı veya yüksek teknoloji kullanan sektörlerde üretim açığı olduğunu ifade edebiliriz. Dolayısıyla Mersin için Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

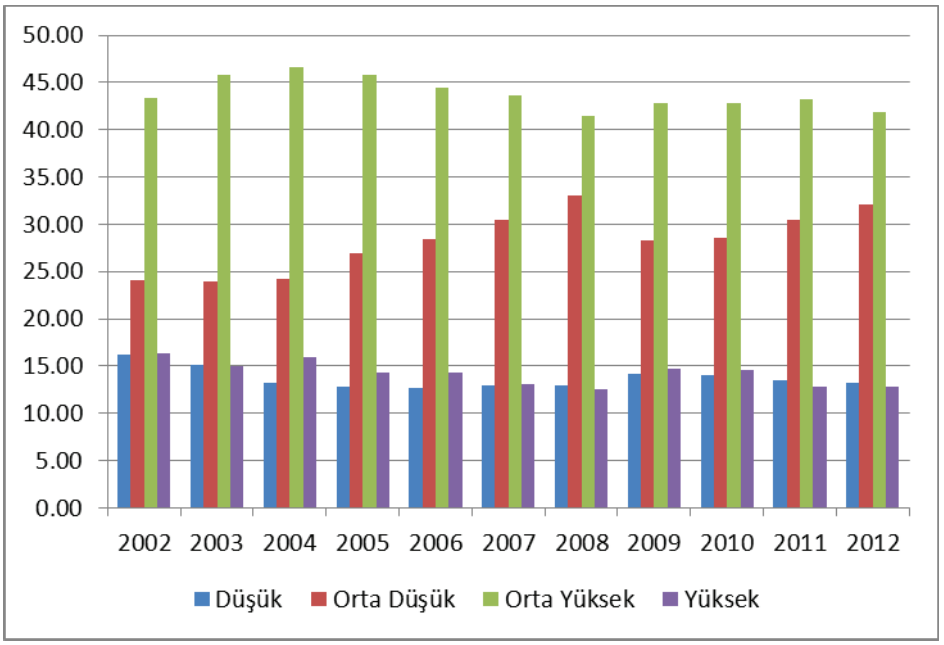
Grafik 58: Mersin İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Gelişimi

4.5.2. Türkiye Teknoloji Düzeyi ve Mersin

Türkiye imalat sanayi ihracatı 2002-2012 dönemi incelendiğinde, düşük ve orta düşük teknolojili ürünlerin imalat sanayi ihracatında ağırlıklı olduğu görülmektedir. Dönem içinde Düşük Teknolojili ve Yüksek Teknolojili ürünlerin payı azalırken Orta Düşük ve Orta Yüksek Teknolojili ürünlerin payı artmıştır. Nitekim 2002 yılında Düşük Teknolojili ürünlerin ülke ihracatındaki payı %46.76 iken yıllar itibariyle azalarak 2012 yılında %30.35'e gerilemiştir. Keza aynı dönemde, Orta Düşük Teknolojili ürünlerin payı %22.80'den %37.85'e, Orta Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %24.28'den %28.44'e yükselmiştir. Yüksek Teknolojili ürünlerin payı ise 2002 yılında %6.16 iken 2011 yılında %3.35'e gerilemiştir.

Grafik 59: Türkiye İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Mersin ili Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, Mersin ili imalat sanayi ihracatının Türkiye geneline göre daha düşük teknolojili ürünlerden oluştuğu dikkat çekmektedir. 2002 yılında düşük teknoloji ürünlerin payı Türkiye genelinde %46.76, Orta Düşük teknolojili ürünlerin payı %22.80 iken Mersin ili imalat sanayi ihracatı içindeki bu oranlar sırasıyla %72.65 ve %9.41'dir. Orta Yüksek Teknolojili ürünler 2002 yılı Türkiye imalat sanayi ihracatının %24.28'ini, oluştururken Mersin içindeki payı %15.18'dir. Yüksek Teknolojili ürünlerde de benzer bir durum söz konusu olup, Türkiye geneli imalat sanayi ihracatının %6.6'sını oluştururken Mersin ilinde bu oran %2.76'dır. Aşağıda verilen Tablo 143'de Mersin ve Türkiye imalat sanayi ihracatının teknoloji düzeyine göre dönem içindeki gelişimi görülebilir.

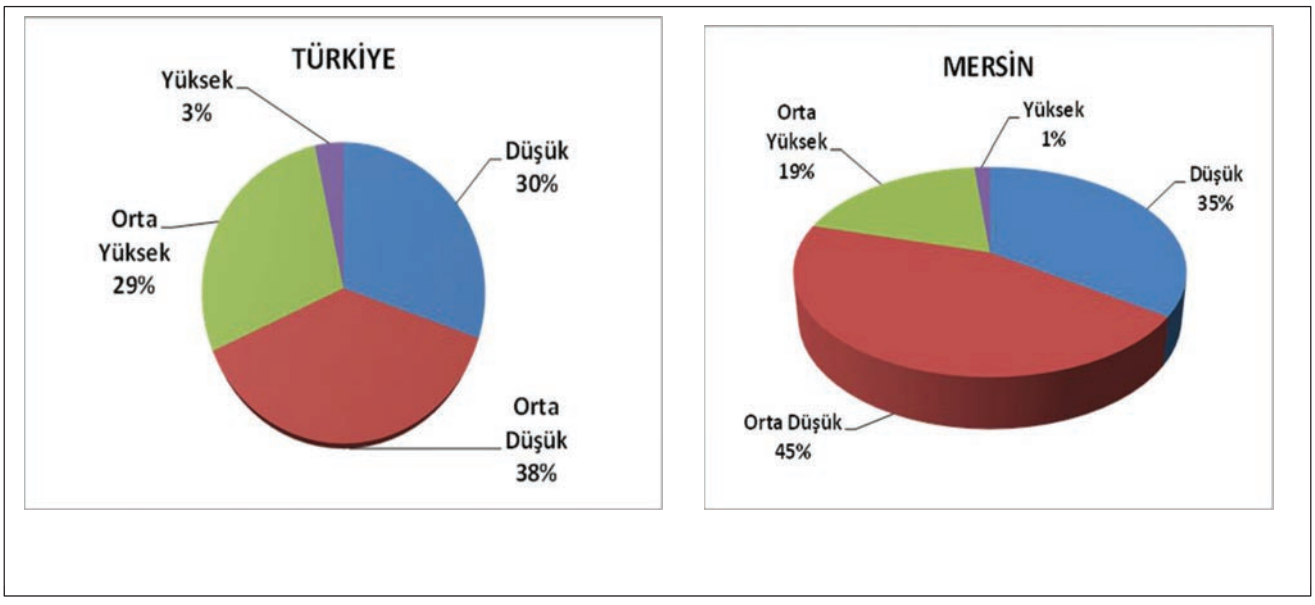
Tablo 143: Türkiye ve Mersin İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıllar	Düşük Teknoloji (%)		Orta Düşük Teknoloji (%)		Orta Yüksek teknoloji (%)		Yüksek Teknoloji (%)	
	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin
2002	46.76	72.65	22.80	9.41	24.28	15.18	6.16	2.76
2003	44.88	69.51	22.64	10.77	26.00	16.28	6.48	3.43
2004	39.62	47.84	25.75	24.59	27.90	24.88	6.73	2.69
2005	38.63	50.80	26.91	27.53	28.47	19.55	5.99	2.11
2006	34.64	44.83	29.03	30.52	30.77	22.75	5.55	1.89
2007	32.69	32.72	30.34	41.97	32.52	23.63	4.45	1.69
2008	28.29	33.22	37.66	42.58	30.92	22.31	3.13	1.89
2009	31.73	34.24	34.42	48.69	30.36	14.51	3.50	2.56
2010	32.61	35.96	31.80	46.37	32.17	15.72	3.41	1.94
2011	32.35	36.11	32.52	43.20	32.01	19.04	3.12	1.65
2012	30.35	34.61	37.85	44.81	28.44	19.05	3.35	1.53

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

2002 yılında Türkiye ihracatına göre daha düşük teknoloji düzeyine sahip bir görünüm arz eden Mersin ihracatındaki bu durum dönem içinde değişmemiş ve ülke geneline göre daha düşük teknolojili ürünlerden oluşan ihracat yapısını sürdürmüştür. 2012 yılında Türkiye imalat sanayi ihracatında Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %3.35, Mersin'de Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %1.53 gerçekleşmiştir.

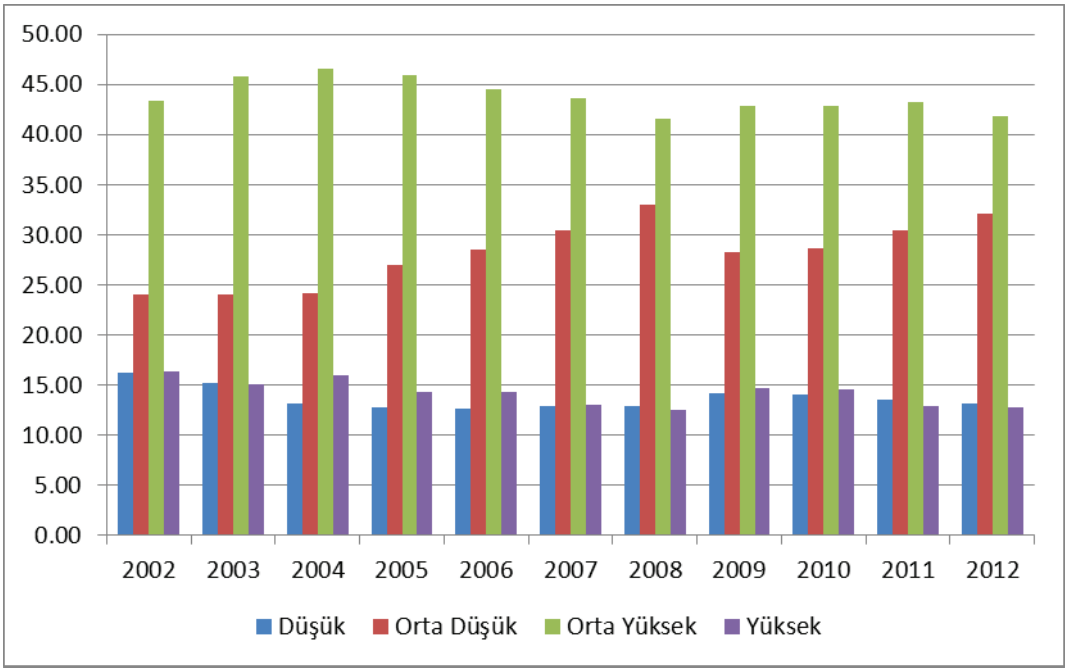
Grafik 60: 2011 Yılı İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%)

Türkiye imalat sanayi ithalatı 2002-2012 dönemi incelendiğinde, ihracattaki tablonun tersine düşük ve orta düşük teknolojili ürünlerin payının düşük, daha teknoloji yoğun orta yüksek ve

yüksek teknolojili ürünlerin payının yüksek olduğu görülmektedir. Dönem içinde düşük teknolojili ve yüksek teknolojili ürünlerin payı azalırken, orta yüksek teknoloji ürünlerin payında önemli bir değişme olmamış, orta düşük teknolojili ürünlerin payı artmıştır. Nitekim 2002 yılında Düşük Teknolojili ürünlerin ülke ithalatındaki payı %16.24 iken yıllar itibariyle azalarak 2012 yılında %13.22'ye, Orta Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %43.33'ten %41.86'ya, Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %16.38'den %12.81'e gerilemiştir. Orta Düşük Teknolojili ürünlerin payı ise 2002 yılında %24.06 iken 2012 yılında %32.12'ye yükselmiştir.

Grafik 61: Türkiye İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Mersin ili Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, il imalat sanayi ithalatının Türkiye geneline göre daha düşük teknolojili ürünlerden oluştuğu dikkat çekmektedir. 2002 yılında düşük teknoloji ürünlerin payı Türkiye genelinde %16.24 iken Mersin'de bu oran %34.83'tür. Orta Düşük Teknolojili ürünler 2002 yılı Türkiye imalat sanayi ithalatının %24.06'sını oluştururken Mersin ithalatı içindeki payı %11.80'dir. Aşağıda verilen Tablo 144'de Mersin ve Türkiye imalat sanayi ithalatının teknoloji düzeyine göre dönem içindeki gelişimi görülebilir.

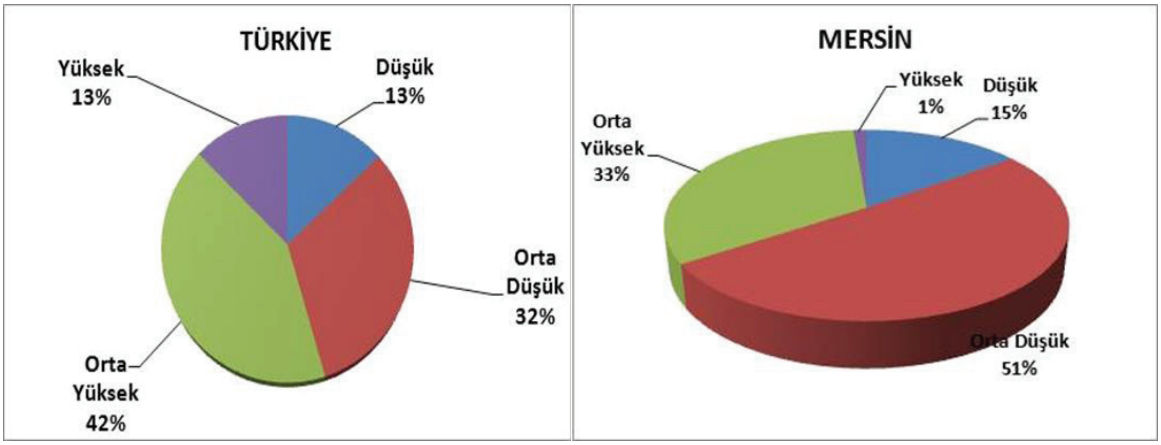
Tablo 144: Türkiye ve Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıllar	Düşük Teknoloji (%)		Orta Düşük Teknoloji (%)		Orta Yüksek teknoloji (%)		Yüksek Teknoloji (%)	
	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin	Türkiye	Mersin
2002	16.24	34.83	24.06	11.80	43.33	50.95	16.38	2.42
2003	15.16	27.98	24.00	9.06	45.81	58.25	15.03	4.71
2004	13.21	25.01	24.22	12.73	46.58	57.90	15.99	4.36
2005	12.83	33.61	26.99	18.54	45.87	43.72	14.31	4.13
2006	12.70	27.53	28.49	34.96	44.52	34.42	14.29	3.10
2007	12.96	27.72	30.41	43.71	43.60	26.91	13.03	1.66
2008	12.91	19.32	33.04	56.39	41.53	22.54	12.52	1.75
2009	14.22	20.32	28.26	55.73	42.80	22.26	14.72	1.68
2010	14.05	19.94	28.62	50.30	42.81	28.33	14.53	1.43
2011	13.53	16.62	30.41	49.38	43.20	32.52	12.87	1.47
2012	13.22	14.96	32.12	50.77	41.86	32.99	12.81	1.28

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

2002 yılı imalat sanayi ithalatında Türkiye geneline göre daha düşük teknoloji düzeyine sahip bir görünüm arz eden Mersin'in bu durumu dönem içinde fazla bir değişiklik göstermemiştir. 2012 yılında Türkiye imalat sanayi ithalatında Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %12.81, Mersin'de Yüksek Teknolojili ürünlerin payı %1.28 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde imalat sanayi ithalatında yığılma Orta düşük ve Orta Yüksek teknolojili ürünlerde görülürken, Mersin'de de yığılma bu kategoride oluşmuştur.

Grafik 62: 2011 Yılı Türkiye ve Mersin İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%)

Mersin ile ilgili bölümde yapıldığı üzere aşağıdaki formül yardımıyla Türkiye geneli imalat sanayi ihracat ve ithalat Teknoloji Düzey Puanı hesaplanacak ve hesaplanan Türkiye Teknoloji Düzey Puanı ile Mersin ili Teknoloji Düzey Puanı karşılaştırılacaktır. Her bir sektörün il toplam ihracatı/ithalatı içindeki payı ait olduğu teknoloji grubunun puanıyla çarpılmış

(yüksek teknoloji grubundaysa 4, orta yüksek teknoloji grubundaysa 3, orta düşük teknoloji grubundaysa 2 ve düşük teknoloji grubundaysa 1'le çarpılarak) teknoloji ağırlıklı ortalama payları hesaplanmıştır. Her yıl için her bir sektörün bu yolla hesaplanan teknoloji ağırlıklı ortalama payları toplanarak her yıl için ayrı ayrı teknoloji düzey puanları bulunmuştur.

$$TDP = \sum_{i=1}^{n} w_i S_i \qquad S \in \{1,2,3,4\}$$

Türkiye imalat sanayi ihracatı Teknoloji Düzey Puanı 2012 yılında 2.05 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda Türkiye imalat sanayinde ihracatı yapılan ürünlerin ortalama teknoloji düzeyi Orta Düşük Teknoloji grubuna girmektedir. 2002 yılı için hesaplanan teknoloji düzey puanı ise 1.90'dır. Türkiye imalat sanayi ihracat verilerine bakarak son onbir yıllık dönemde Türkiye imalat sanayi üretiminde yüksek teknoloji kullanımının az da olsa arttığını söyleyebiliriz.

Türkiye imalat sanayi ihracatı için yapılan hesaplama ithalat için de yapılarak, ithalat için de Teknoloji Düzey Puanı bulunmuş ve ihracat ile ithalata konu olan imalat sanayi ürünleri teknoloji bağlamında incelenmeye çalışılmıştır. Yapılan hesaplamalara göre 2012 yılı itibariyle Türkiye imalat sanayi ithalatı Teknoloji Düzey Puanı 2.54'tür. Bu puanla Türkiye imalat sanayi ithalatı Orta Düşük teknoloji ile Orta Yüksek Teknoloji grupları arasında yer almaktadır. İthalatın dönem içindeki teknoloji bazındaki gelişmeleri değerlendirildiğinde; 2002 yılında 2.60 olan teknoloji düzey puanının dönem içinde çok fazla değişmediği ve 2012 yılında az bir düşüşle 2.54 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Türkiye imalat sanayi ithalat ve ihracatı teknoloji durumuna göre karşılaştırıldığında ithalatın ihracata göre daha yüksek yoğun teknoloji ürünleri kapsadığı dikkat çekmektedir. İhracat Teknoloji Düzey Puanı ile ithalat Teknoloji Dizey Puanının farkı alınarak dış ticarete konu olan ürünlerde teknoloji açığı hesaplanmıştır. Tablodan da görüleceği gibi Türkiye daha düşük teknoloji içeren ürünler ihraç ederken daha yüksek teknoloji içeren ürünleri ithal etmektedir. Bu durum dış ticaret açığını arttıran bir sonuca yol açmaktadır.

Aşağıdaki Tablo 145'de imalat sanayi ihracat ve ithalat teknoloji düzey puanı yıllar itibariyle verilmiştir.

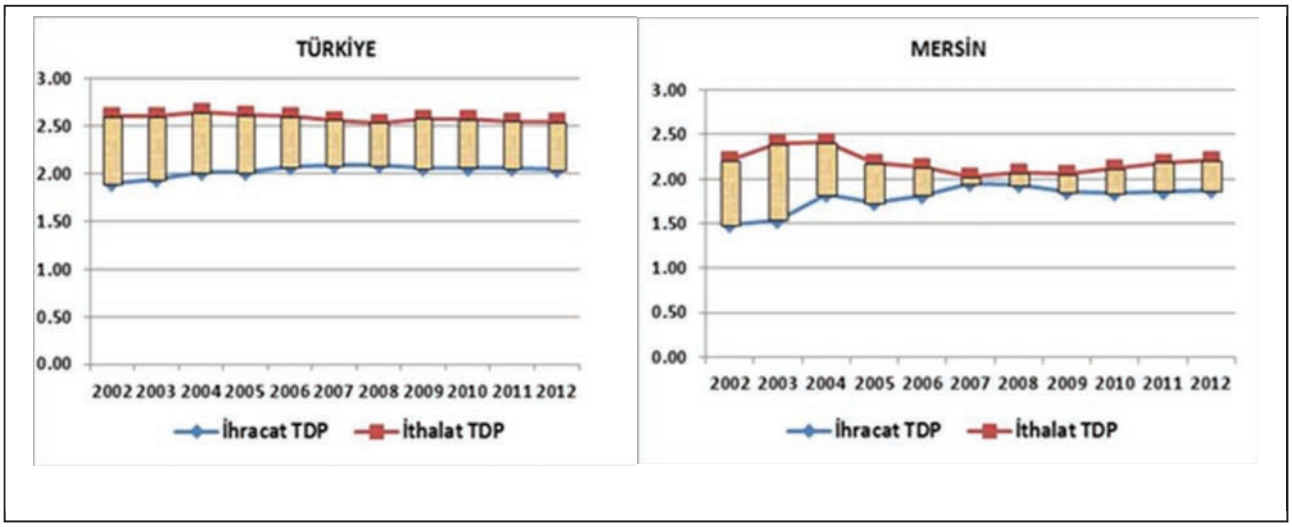
Tablo 145: Türkiye ve Mersin İli İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzeyi

Teknoloji Düzey Puanı (TDP)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye											
İhracat	1.90	1.94	2.02	2.02	2.07	2.09	2.09	2.06	2.06	2.06	2.05
İthalat	2.60	2.61	2.65	2.62	2.60	2.57	2.54	2.58	2.58	2.55	2.54
Teknoloji Açığı	**-0.70**	**-0.67**	**-0.64**	**-0.60**	**-0.53**	**-0.48**	**-0.45**	**-0.52**	**-0.51**	**-0.50**	**-0.49**
Mersin											
İhracat	1.48	1.54	1.82	1.73	1.82	1.94	1.93	1.85	1.84	1.86	1.88
İthalat	2.21	2.40	2.42	2.18	2.13	2.03	2.07	2.05	2.11	2.19	2.21
Teknoloji Açığı	**-0.73**	**-0.86**	**-0.59**	**-0.45**	**-0.31**	**-0.08**	**-0.14**	**-0.20**	**-0.28**	**-0.33**	**-0.33**

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

Türkiye ve Mersin Teknoloji Düzey Puanı açısından karşılaştırıldığında, Mersin ili imalat sanayi dış ticaretinin hem ihracatta hem de ithalatta Türkiye geneline göre daha düşük teknoloji içeren imalat sanayi ürünlerini kapsadığı dikkat çekmektedir. Teknoloji açığı bakımından Mersin'in Türkiye geneline göre daha iyi olduğunu ama buna rağmen Mersin ili diş ticaretinin de teknoloji açısından açık verdiğini daha yüksek teknoloji içeren ürün ithalatına karşın göreli olarak daha az teknoloji içeren ürünleri ihraç ettiği görülmektedir. Mersin'in teknoloji açığının Türkiye genelinden daha küçük çıkması, il ithalatında ülke geneline göre daha düşük teknolojiye sahip ürünlerin ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 63: İmalat Sanayi İhracat ve İthalatının Teknoloji Düzey Puanına Göre Gelişimi

4.6. İllere Göre Dış Ticaret ve Mersin

Bu başlık altında önce dış ticarete ilişkin bazı göstergelere göre Mersin diğer illerle karşılaştırılacak daha sonra Ekonomi Bakanlığı tarafından yayınlanan "İl İl Dış Ticaret Potansiyeli" adlı çalışmadan Mersin ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

4.6.1. Bazı Dış Ticaret Göstergelerine Göre İller ve Mersin

Mersin ilinde 2012 yılı itibariyle ihracat yapan firma sayısı 927'dir. 2002 yılında 529 olan ihracatçı firma sayısı 10 yıllık dönemde 398 yeni firmanın eklenmesiyle 2012 yılında 927'ye yükselmiştir. Mersin bu firma sayısı ile 2012 yılında Türkiye'deki 81 il arasında 9. sıradadır. Mersin'deki ithalatçı firma sayısı ise 2012 yılında 690'dır. 2002 yılında 397 olan ithalatçı firma sayısı 2012 yılına kadar geçen sürede 293 yeni ithalatçı firmanın faaliyete geçmesiyle sayı 690'a yükselmiştir. 2012 yılındaki ithalatçı firma sayısı bakımından da 81 il arasında Mersin 10. sıradadır. Mersin son on yıllık dönemde ulusal ve uluslararası düzeyde hızla ticarileşmiş, Mersin ve hinterlandında üretilen ürünlerin dış dünyaya sunulmasında önemli bir yere gelmiştir. İllere göre firma başına hesaplanan ihracat değeri Mersin ili için 2012 yılında 1,414,660 USD'dir. Mersin bu değerle iller arasında 47. sırada yer almaktadır. Türkiye geneli için firma başına ortalama ihracat tutarı 2.7 milyon USD'dir. Firma başına ithalat tutarı açısından 2012 yılında 30. sırada olan Mersin'de firma başına ithalat tutarı 1.64 milyon USD'dir. Türkiye firma başına ithalat tutarı 2012 yılı ortalaması ise 3.6 milyon USD'dir. Bu tabloya bakarak Mersin'deki firmaların gerek ihracat gerekse ithalat açısından daha küçük ölçekte dış ticaret işlemi gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Mersin ili ihracat tutarı açısından diğer illerle karşılaştırıldığında 2012 yılında yapılan 1.3 milyar USD ihracat ile 81 il arasında 13. sırada yer almıştır. İthalat tutarı açısından da benzer bir durum söz konusu olup, 2012 yılında yapılan 1.1 milyar USD ithalat ile Mersin 81 il arasında 15. sıradadır. Mersin ili dış ticaret dengesi açısından diğer illerle karşılaştırıldığında, 2012 yılında verilen 182.1 milyon USD dış ticaret fazlası ile 81 il arasında en çok fazla veren 18. il durumundadır. Dış ticaret dengesi bakımından 18. sırada olan Mersin, ihracatın ithalatı karşılama oranında 81 il arasında 36. sıradadır. Dış ticaret hacmi bakımından da ilk sıralarda olan Mersin 2012 yılı değerlerine göre 13. sırada bulunmaktadır.

Tablo 146: Seçilmiş Dış Ticaret Göstergelerine Göre Mersin'in Türkiye'deki Yeri (2012)

	Firma Sayısı				Firma Başına (1000 USD)				Dış Ticaret Değerleri									
	İhracat		İthalat		İhracat		İthalat		İhracat (Milyon USD)		İthalat (Milyon USD)		Denge (Milyon USD)		İhracat/İthalat (%)		Dış Ticaret Hacmi (Milyon USD)	
1	İSTANBUL	29,492	İSTANBUL	36,634	KOCAELİ	10,250	KARABÜK	19,313	İSTANBUL	76,624	İSTANBUL	119,605	ŞIRNAK	977.3	ARDAHAN	19,084	İSTANBUL	196,229
2	İZMİR	4,269	ANKARA	6,256	MANİSA	9,787	**OSMANİYE**	**17,143**	KOCAELİ	12,598	KOCAELİ	11,734	TRABZON	941.9	ŞIRNAK	2,499	KOCAELİ	24,331
3	ANKARA	3,854	İZMİR	4,711	KIRŞEHİR	8,472	ZONGULDAK	14,440	BURSA	11,123	İZMİR	10,577	KOCAELİ	864.0	GİRESUN	1,777	BURSA	21,439
4	BURSA	3,491	BURSA	3,002	KARABÜK	6,439	HATAY	13,039	İZMİR	8,659	ANKARA	10,489	BURSA	807.2	RİZE	1,501	İZMİR	19,235
5	KONYA	1,316	KOCAELİ	1,372	ORDU	6,426	MANİSA	9,547	ANKARA	**7,138**	BURSA	10,316	MARDİN	796.4	IĞDIR	1,043	**ANKARA**	**17,627**
6	GAZİANTEP	1,279	GAZİANTEP	1,191	SAKARYA	6,321	KOCAELİ	8,552	GAZİANTEP	5,580	GAZİANTEP	5,054	SAKARYA	670.8	HAKKARİ	933	GAZİANTEP	10,634
7	KOCAELİ	1,229	KONYA	1,135	TRABZON	5,390	KIRŞEHİR	5,425	MANİSA	4,198	HATAY	4,420	MANİSA	580.0	TRABZON	697	MANİSA	7,817
8	ADANA	941	ANTALYA	1,111	GİRESUN	5,304	BAYBURT	5,145	DENİZLİ	2,623	MANİSA	3,618	GAZİANTEP	525.9	BURDUR	656	HATAY	6,460
9	**MERSİN**	**927**	ADANA	1,059	ZONGULDAK	5,265	K.MARAŞ	4,303	HATAY	2,040	ADANA	3,046	AYDIN	418.1	MARDİN	624	ADANA	4,961
10	ANTALYA	886	**MERSİN**	**690**	ŞIRNAK	4,780	GAZİANTEP	4,243	ADANA	1,915	DENİZLİ	2,262	RİZE	363.5	BİNGÖL	515	DENİZLİ	4,885
11	DENİZLİ	821	DENİZLİ	624	RİZE	4,582	SAMSUN	4,026	SAKARYA	1,820	KAYSERİ	1,589	DENİZLİ	360.3	AFYON	502	KAYSERİ	3,172
12	KAYSERİ	815	KAYSERİ	600	GAZİANTEP	4,363	DENİZLİ	3,625	KAYSERİ	1,582	ZONGULDAK	1,256	HAKKARİ	324.1	MUŞ	409	SAKARYA	2,970
13	HATAY	718	TEKİRDAĞ	432	MARDİN	4,123	SAKARYA	3,473	**MERSİN**	**1,311**	KONYA	1,154	ANTALYA	311.2	ISPARTA	325	**MERSİN**	**2,441**
14	MANİSA	429	MANİSA	379	HAKKARİ	4,033	BURSA	3,436	KONYA	1,276	SAKARYA	1,150	ESKİŞEHİR	279.7	ORDU	321	KONYA	2,429
15	TEKİRDAĞ	357	HATAY	339	K.MARAŞ	3,556	ARTVİN	3,309	TRABZON	1,100	**MERSİN**	**1,129**	AFYON	251.8	BATMAN	312	K.MARAŞ	1,791
16	SAKARYA	288	SAKARYA	331	MUŞ	3,497	İSTANBUL	3,265	ŞIRNAK	1,018	K.MARAŞ	1,037	ORDU	229.9	NİĞDE	302	ANTALYA	1,645
17	ESKİŞEHİR	282	ESKİŞEHİR	295	ESKİŞEHİR	3,280	BİLECİK	2,982	ANTALYA	978	SAMSUN	1,007	MALATYA	185.9	ADIYAMAN	295	ZONGULDAK	1,577
18	AYDIN	259	BALIKESİR	262	KARAMAN	3,279	ADANA	2,877	MARDİN	948	OSMANİYE	840	**MERSİN**	182.1	**SİNOP**	292	ESKİŞEHİR	1,570
19	BALIKESİR	246	SAMSUN	250	DENİZLİ	3,194	KARAMAN	2,684	ESKİŞEHİR	925	ANTALYA	667	GİRESUN	165.2	MALATYA	292	SAMSUN	1,429
20	MARDİN	230	Ş.URFA	243	BURSA	3,186	SİİRT	2,677	K.MARAŞ	754	ESKİŞEHİR	645	KARAMAN	155.2	DİYARBAKIR	288	TRABZON	1,257
21	SAMSUN	230	K.MARAŞ	241	ÇANKIRI	3,182	KAYSERİ	2,649	AYDIN	711	TEKİRDAĞ	641	DİYARBAKIR	129.9	AYDIN	243	TEKİRDAĞ	1,238
22	AFYON	214	MUĞLA	240	HATAY	2,841	İZMİR	2,245	TEKİRDAĞ	597	BALIKESİR	485	BURDUR	127.4	ÇANAKKALE	236	MARDİN	1,100
23	ŞIRNAK	213	AYDIN	217	AYDIN	2,746	ESKİŞEHİR	2,187	BALIKESİR	476	KARABÜK	483	MUĞLA	122.6	KARAMAN	226	ŞIRNAK	1,059
24	K.MARAŞ	212	UŞAK	207	İSTANBUL	2,598	KÜTAHYA	2,063	SAMSUN	423	AYDIN	293	KONYA	121.9	MUĞLA	202	AYDIN	1,005
25	TRABZON	204	AĞRI	196	OSMANİYE	2,508	BOLU	1,888	RİZE	389	KIRŞEHİR	212	ISPARTA	107.4	TOKAT	183	BALIKESİR	961
26	MUĞLA	201	AFYON	147	ÇANAKKALE	2,496	BALIKESİR	1,852	HAKKARİ	363	Ş.URFA	203	ÇANAKKALE	97.9	ÇANKIRI	180	OSMANİYE	958
27	UŞAK	168	MALATYA	140	ADIYAMAN	2,438	AMASYA	1,847	ORDU	334	UŞAK	194	IĞDIR	76.5	ÇORUM	169	KARABÜK	650
28	DİYARBAKIR	162	DİYARBAKIR	137	KIRKLARELİ	2,352	ANKARA	1,677	ZONGULDAK	321	BOLU	179	ADIYAMAN	69.2	SAKARYA	158	ORDU	438
29	MALATYA	160	MARDİN	137	ADANA	2,035	ORDU	1,655	AFYON	314	TRABZON	158	ÇORUM	67.9	ANTALYA	147	RİZE	415
30	Ş.URFA	125	TRABZON	131	**MERSİN**	**1,415**	**MERSİN**	**1,637**	MALATYA	283	MARDİN	152	BATMAN	56.7	**MERSİN**	**116**	KIRŞEHİR	415

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

4.7. İl İl Dış Ticaret Potansiyeli ve Mersin'in Yeri

Ekonomi Bakanlığı tarafından, 2011 yılında Harvard Üniversitesi Profesörü Ricardo Hausmann ve MIT Öğretim Görevlisi Cesar Hidalgo ve TEPAV ile birlikte, her bir il için mevcut ve potansiyel ihracat ürünleri ile tamamlayıcı ihracat pazarlarının tespiti çalışması yapılmıştır.[21]

Çalışmanın amacı; aşağıdaki üç temel hedef etrafında açıklanmıştır:

- Her bir il için potansiyel üretim alanlarına işaret etmek suretiyle üretim deseninin ihracatımızı destekleyecek şekilde dizayn edilmesine imkan sağlamak,

- Özellikle az gelişmiş yörelerimizdeki "bölgesel güç merkezlerini" harekete geçirmek suretiyle bölgesel kalkınmaya destek vermek,

- Bu amaçlara uygun teşvik ve destek mekanizmalarının geliştirilmesine yardımcı olmak.

Bir model çerçevesinde, her bir il için aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

- İller hangi ihraç ürünlerinin üretiminde güçlüler?
- İllerin ihracatının teknolojik dağılımı nasıldır?
- Her bir il için ihraç ürünlerinin çeşitliliği, sıradanlığı nasıldır?
- Her bir ilin ihraç ürünlerinin sofistikasyonu nasıldır?
- İllerin doğal ihracat partnerleri olan ülkeler hangileridir?
- İhraç ürünlerinin üretiminde bölgesel güç merkezleri nerelerdir?
- İllerin ihracatta sıçrama kabiliyetleri ne kadardır?
- İllerin ihracatta sıçrama yapabileceği yeni ve daha nitelikli sektörler hangileridir?
- İllerin daha nitelikli ihraç ürünü üretmesi için teşvikler ve destekler nasıl dağıtılmalıdır?
- Sınır illerinin kalkınmasında dış ticaretin rolü nedir?

Bu şekilde 81 il için "ihracat yol haritaları" hazırlanmıştır. Tüm illerimiz için standart bir formatta hazırlanan yol haritaları dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar; ihracatta genel görünüm, ihracatta performans göstergeleri, tamamlayıcılık ve benzerlik göstergeleri ve rekabet gücü gündemi için stratejik yol haritasıdır.

[21] "İl İl Dış Ticaret Potansiyeli" Ekonomi Bakanlığı, 2011

İllerin ihracat performansı göstergelerine göre, Türkiye genelinde 2010 yılı 2000 yılı ile karşılaştırıldığında, 55 sektörde rekabetçi avantaja sahip il sayısı artarken, 7 sektörde rekabetçi il sayısında azalma olduğu, bunun da son 10 yılda illerin rekabetçi avantaja sahip sektör sayısında ülke genelinde önemli artışlar olduğuna işaret ettiği belirtilmiştir.

İllerin sektörlerdeki rekabet güçleri, 2000 ve 2010 yılları karşılaştırıldığında, Türkiye genelinde emek yoğun sektörlerden, sermaye yoğun sektörlere geçiş olduğu gözlemlenmiştir. Sermaye yoğun sektörlerin tümünde rekabetçi il sayısında bir artış olmuştur. 2001 ve 2009 yıllarında, Türkiye'nin ihracatta rekabetçi avantaja sahip olduğu sektörlerin, ürün uzayındaki değişimi incelendiğinde, otomotiv, makine, elektronik ve kimya sektörlerinde, ihracatta başarılar elde edildiği görülmüştür.

İhracatta çeşitlilik kriterine göre Mersin iller sıralamasında, 6. sırada yer almıştır. İllerin çeşitlilik performansları incelendiğinde, endeks değeri hesaplanan 76 ilin rekabetçi bir şekilde üretip ihraç ettiği ürün çeşitliliği ortalamasının 40 olduğu görülmüştür.

Sıradanlık, performans kriterine göre, ilin sıradanlık değerinin yüksek olması, ilde üretilip rekabetçi bir ortamda ihraç edilen ürünlerin sıradan olduğunu göstermektedir. İllerin sıradanlık sıralamasında 76 il arasında Mersin 43. sırada yer almaktadır. Bu sıra, Mersin'in sıradanlığının ortanın altında kaldığını göstermektedir. Mersin'in ihracatta çeşitliliği yüksek iken, aynı zamanda sıradanlığının düşük olması ihracat performansı açısından Mersin'in iyi bir durumda olduğunu göstermektedir. Şöyle ki Mersin sıradanlık değeri açısından Türkiye ortalamasının altında, ihracatta çeşitlilik açısından Türkiye ortalamasının üstünde değerlere sahiptir. Sıradanlık değeri en düşük ilk on il sırasıyla İstanbul, Rize, Sakarya, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli, Manisa, Tekirdağ ve Adana'dır.

Yukarıdaki verilerden hareketle; 2000-2009 yılları arasında illerimizden 64 tanesinin rekabet gücünde artış yaşanırken, yalnızca 17 ilimizin rekabetçi gücünde gerileme yaşanmıştır. Bu yıllar arasında rekabet gücünde en fazla artış gerçekleşen ilk beş il sırasıyla İstanbul, Bursa, Sakarya, Kocaeli ve Gaziantep'tir. Yine aynı dönemde ülkelerdeki talep değişimlerine uyum sağlamak suretiyle dünyadaki pazar payını artıran ilk beş ilimiz sırasıyla İstanbul, Kocaeli, Hatay, Trabzon ve İzmir'dir.

Tamamlayıcılık ve benzerlik göstergelerine göre, komşu illerin benzer ihraç sepetine sahip olduğu anlaşılmıştır. Buna göre ihracatta bölgesel güç merkezleri olarak tanımlanabilecek, bu

da bölgesel kalkınma için önemli açılımlar sağlayabilecektir. Mersin ili, komşu illerle (Antalya, Adana ve Hatay) benzerlik göstermektedir.

Her bir ilin ihracat deseni ile en çok örtüşen ithalat desenine sahip olan ülkeler tespit edilerek, illerin tamamlayıcısı ülkeler belirlenmiştir. İllerin tamamlayıcısı olan ülkeler, mevcut durumda ilin ihracat yaptığı ülkelerden farklı olarak, ilin potansiyel olarak ihracat yapabileceği ülkeleri göstermesi açısından önem taşımaktadır. Buna göre Mersin'in tamamlayıcı ülkeleri, başka bir deyişle potansiyel ihracat yapabileceği ya da pazar payını artırabileceği ülkeler Danimarka, Rusya, Cezayir, İngiltere ve Suudi Arabistan olarak belirlenmiştir.

Rekabet gücü için stratejik yol haritaları ile illerin nitelikli sıçrama kabiliyetleri derecelendirilmiştir. Nitelikli sıçrama, ilin mevcut sanayi yapısı ile daha nitelikli ürünleri ihraç edebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Mevcut üretim imkanları geniş olan iller farklı ve daha nitelikli ihraç ürünlerine daha kolay geçiş yapabileceklerdir. Nitelikli sıçrama kabiliyetine göre iller sıralanmış olup, Mersin ili ilk 20 il arasında 9. sırada yer almıştır.

İllerin sofistikasyon ve sıçrama kabiliyetleri baz alınarak, her ilin, sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi bakımından aynı düzeydeki illerin ihracatının sofistikasyon ve nitelikli sıçrama kabiliyetinin karşılaştırıldığı genel strateji matrisinde, ihracata dönük üretim modeli çerçevesinde, illerin üretim deseninin ve ihracat sepetlerinin daha nitelikli ürünlere yönlendirilmesini temin etmeye yönelik, devlet yardım ve teşviklerinin şekillendirilmesine ışık tutulacağı belirtilmiştir. Buna göre, Türkiye dört ayrı bölge bazında değerlendirilmiştir.

1. Nitelikli sıçrama kabiliyeti ve sofistikasyonu yüksek olan illere yönelik olarak, teknoloji düzeyi yüksek ve Türkiye'nin prestij ürünleri olabilecek ürünlerde, bugüne kadar verilen destek ve teşviklerin ötesinde yeni nesil teşvik olarak nitelendirilebilecek destekleri içeren yeni bir model hayata geçirilebilecektir.
2. İhracat sofistikasyonu yüksek ancak sıçrama kabiliyeti Türkiye ortalamasının altında illere, bu illerdeki mevcut sektörlerin rekabet gücünü artırmaya yönelik devlet yardımları kurgulanabilecektir.
3. İhracat sofistikasyonu Türkiye ortalamasının altında, ancak nitelikli sıçrama kabiliyeti yüksek olan illere yeni sektörlerde üretim ve ihracat yapmasını temin etmeye yönelik teşvikler anlamlı olacaktır.

4. Hem sofistikasyonu hem de nitelikli sıçrama kabiliyeti Türkiye ortalamasının altında olan illere ilişkin çok yönlü bir devlet yardımı ve teşvik mekanizmasının geliştirilmesi faydalı olacaktır.

Mersin ili, yukarıda sözü edilen bu dört grup içerisinden, nitelikli sıçrama kabiliyeti ve sofistikasyonu yüksek olan iller arasında bulunmaktadır. Bu iller için, teknoloji düzeyi yüksek ve Türkiye'nin prestij ürünleri olabilecek ürünleri konu alan, bu güne kadar verilen destek ve teşviklerin ötesinde **yeni nesil teşvik** olarak nitelendirilebilecek destekleri içeren yeni bir model hayata geçirilebilecektir. Görüldüğü gibi Mersin ili, "İl İl Dış Ticaret Potansiyeli'' çalışmasının değerlendirme kriterlerine göre; iller sıralamasında, üst sıralarda yer alarak, Türkiye geneline göre üretim ve dış ticaret kompozisyonunda, mevcut durumda gelişmiş illerden biri konumunda olup, gelişme dinamikleri açısından da potansiyel vaat eden bir il konumundadır.

5. ALTYAPI OLANAKLARI

5.1. Yeraltı Kaynakları

5.1.1. Madenler

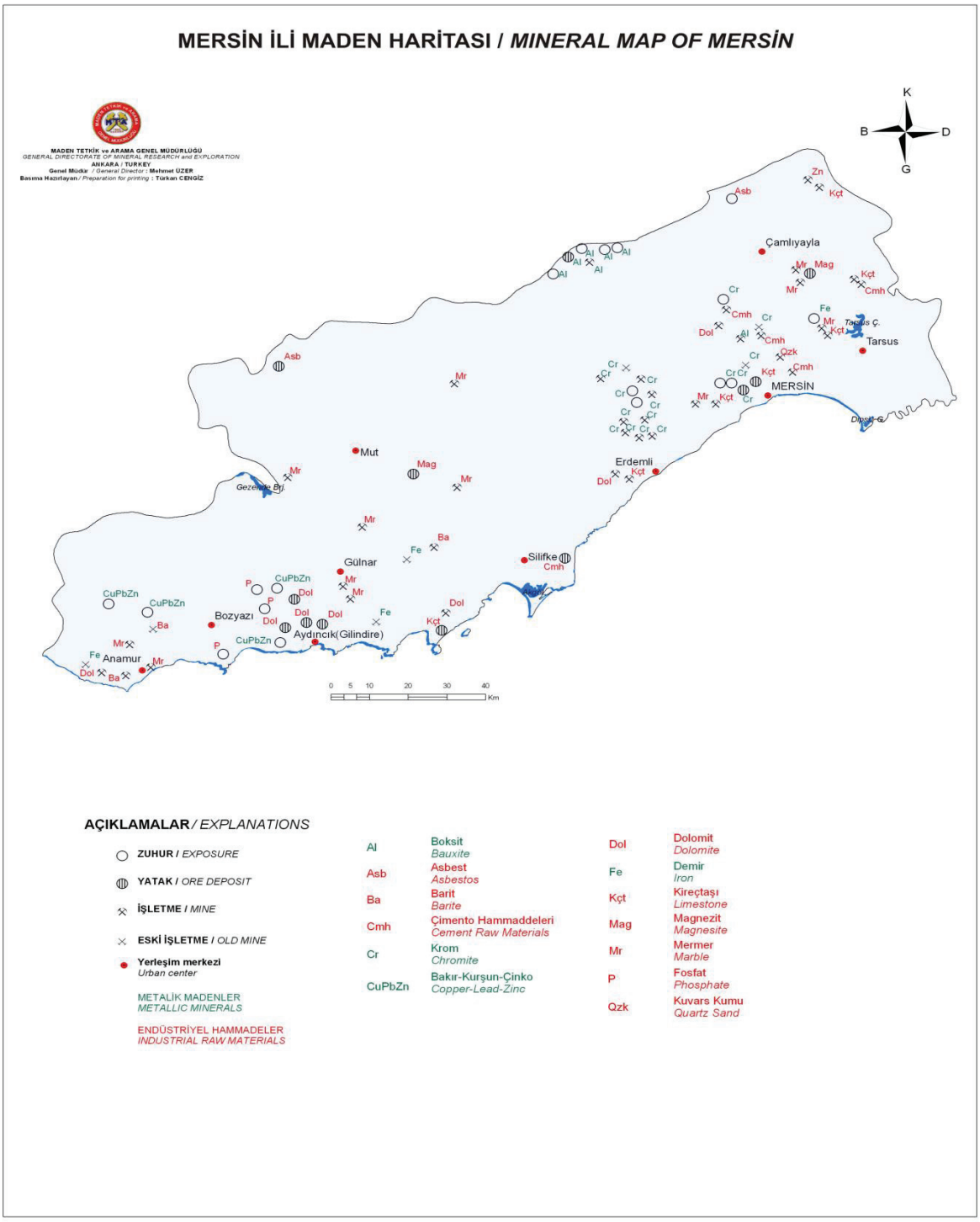
MTA'nın il ve yakın çevresinde yaptığı çalışmalar sonucunda metalik madenlerden başta krom olmak üzere demir ve bakır-kurşun-çinko, endüstriyel hammadde kaynaklarından ise başta dolomit ve barit olmak üzere çimento hammaddeleri, fosfat, kireçtaşı ve manyezit yatak ve zuhurları ortaya çıkarılmıştır.

İlin yer altı kaynakları arasında ilk sıralarda yer alan krom oluşumları il genelinde çok çeşitli yerlerde gözlenmektedir. İlde 80 civarında krom yarma ve ocakları bulunmakta olup, bunların bir kısmı işletilmiştir. Merkez ve Erdemli ilçelerinde yoğunlaşan krom yatak ve zuhurlarının % Cr_2O_3 tenörleri % 10 ile % 48 arasında değişmektedir. Bakır ve kurşun-çinko oluşumlarına Aydıncık, Çamlıyayla ve Anamur ilçelerinde rastlanmaktadır. Bunlardan sadece Anamur-Ortakonuş sahasındaki % 22 Pb, % 28 Zn ve % 1 S içerikli kurşun-çinko yatağı önemli olup, yataktan geçmiş yıllarda 60,000 ton kadar üretim yapılmıştır. Diğer bakır ve kurşun-çinko oluşumları küçük boyutlu zuhurlardır. Çok sayıda demir oluşumlarına rastlanmakta olup, genellikle bunlar Aydıncık, Gülnar ve Silifke ilçelerinde yer almaktadır. Bunlardan Gülnar-Kürtler demir yatağında % 30.8 Fe+Mn tenörlü 1,100,000 ton görünür, Gülnar-Taşbaşı demir yatağında ise % 16 Fe, % 11.5 SiO_2 ve % 30 CaO tenörlü 280,000 ton görünür rezerv belirlenmiştir. Aydıncık ilçesindeki demir yatakları ise % 20-40 Fe, % 2.72-4.53 SiO_2 ve % 2 Al_2O_3 tenör ve 120,690 rezerve sahip Örendüzü demir yatağı, % 48 Fe tenör ve 31,850 ton görünür rezerve sahip Yanışlı demir yatağı ve % 22 Fe ve % 13 SiO_2 tenör ve 147,000 ton görünür rezerve sahip Besi tepesi demir yataklarıdır. Ayrıca bu demir yatakları dışında küçük boyutlu demir zuhurları da bulunmaktadır.

Mersin ili endüstriyel hammaddeler bakımından önemli potansiyellere sahiptir. Dolomit ilin başlıca endüstriyel hammadde kaynağıdır. Aydıncık ve Gülnar ilçeleri önemli dolomit yataklarına ev sahipliği yapmaktadır. Gülnar ve Aydıncık sahalarındaki dolomitlerin % MgO değerleri 18.5 ile 20.7; % CaO değerleri ise 32.05 ile 33.46 arasında değişmekte olup, toplam görünür+muhtemel rezervleri yaklaşık 10 milyar ton, toplam mümkün rezervleri ise 21 milyar ton olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Silifke ilçesinde de % 19.45 MgO ve % 32.14 CaO içerikli 75,240,000 ton görünür, 192,199,366 ton muhtemel dolomit rezervi belirlenmiştir. Silifke

ilçesinde aynı zamanda Torul-Çilbayır sahasında % 77-96 Ba_SO_4 içerikli 70,000 ton görünür+muhtemel barit, Ovacık sahasında % 32.14 CaO, % 19.45 MgO, % 0.50 SiO_2 içerik ve 220,000,000 ton görünür+muhtemel rezerve sahip kireçtaşı ve Taşucu sahasında da çimento hammaddesi olarak kullanılmaya elverişli 111,000,000 milyon ton görünür+muhtemel rezerve sahip marn oluşumları tespit edilmiştir. İldeki bir diğer barit oluşumu ise Anamur ilçesindeki Aşağıkurin zuhurudur. %94.19 Ba_SO_4 tenörlü zuhurun görünür rezervi 2,250 tondur. Fosfat oluşumları Bozyazı ve Aydıncık ilçelerinde yer almaktadır. Bunlar genellikle küçük boyutlu zuhurlar olduklarından ekonomik değildir. Zuhurların % P_2O_5 içerikleri 2.15 ile 20.83 arasında değişmektedir. İldeki diğer endüstriyel hammadde oluşumu Tarsus-Sarıkavak manyezit zuhurudur. % 46.7 MgO içerikli zuhurun görünür+muhtemel rezervi 36,642 tondur. MTA'nın 1954-1988 yılları arasında kömür aramalarına yönelik yaptığı çalışmaları sonucunda Namrun kömür sahası ortaya çıkarılmış olup, bu sahada toplam metrajı 3,859.30 metre olan 22 adet sondaj gerçekleştirilmiştir. Sahada ortalama derinliği 50.00 metre olan ve kalınlıkları 0.,80-2.40 metre arasında değişen 8 adet linyit damarı bulunmaktadır. Bu damarlara ait ortalama ısı değeri orijinal kömürde 1926 - 3002 Kcal/kg arasındadır. Bu sahada kapalı olarak işletilebilecek 4,458,473 ton görünür rezerv belirlenmiştir. Ayrıca ekonomik değer taşımayan Mut-Kargıcak ve Mut-Aleksiköy zuhurları bulunmaktadır.

Harita 2: Mersin İli Maden Haritası

Kaynak: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

Tablo 147: Mersin İli Maden Varlığının Dağılımı ve Niteliği

Bulunduğu Yer	Cinsi	Tenör ve Kalite	Rezerv
Anamur-Ortakonuş Sahası	Bakır-Kurşun-Çinko	% 22 Pb, % 28 Zn, % 1 S, % 1 CaO	10,000 ton görünür+muhtemel
Anamur-Aşağıkuren K.	Barit	% 94.15 $BaSO_4$	2,250 ton görünür
Silifke-Torul-Çılbayır K.	"	%77-96 $BaSO_4$	70,000 gör.+muhtemel rezerv
Silifke-Taşucu Sahası	Çimento Hammaddeleri	Marn	111,000,000 ton gör.+muhtemel
Silifke-Pelitpınarı (Kürtler) Sahası	Demir	% 30.8 (Fe+Mn)	1,100,000 ton gör., 571,000 ton muh.+mümkün
Gülnar-Kocaşlı Grubu (Yanışlı, Besi T., Taşbaşı T., Kocaşlı) zuhurları	"	% 16-50 Fe	550,000 ton gör.+muh. Yanışlı'nın büyük bir kısmı alınmış olup diğer zuhurların tenörleri çok düşüktür.
Gülnar-Dedeler Sahası	"	% 40-57 Fe	Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur
Gülnar-Örendüzü Sahası	"	% 20-40 Fe, % 2.72-4.53 SiO_2 ve % 2 Al_2O_3	120,690 ton gör., 1,293,000 ton muh.
Anamur-Melleç Sahası	"	% 45-65 Fe	90,000 ton gör.+muh. Geçmişte çok az cevher alınmıştır.
Gülnar-Aydıncık Sahaları	Dolomit	% 18.5-20.7 MgO	9,616,879,800 ton gör.+muh., 21,061,565,000 ton mümkün rezerv
Silifke Sahası	"	% 19.45 MgO	75,240,000 ton görünür, 192,199,366 ton muhtemel rezerv
Bozyazı ve Aydıncık zuhurları	Fosfat	% 2.15-20.83 P_2O_5	Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur
Arslanköy Sahası	Kireçtaşı	% 54 CaO, % 0.24 MgO	Rezerve yönelik çalışma yoktur
Silifke (Ovacık) Dolomit Sahası	"	% 32.14 CaO, % 19.45 MgO, % 0.50 SiO_2 , % 0.76 Fe_2O_3	Toplam 220,000,000 ton görünür+ muhtemel
İlde çok sayıda krom oluşumları bulunmakta olup, bunların bir kısmı büyük boyutta yataklar olduğundan işletme yapılmıştır	Krom	% 10 - 48 Cr_2O_3	1.5 - 2 milyon ton muhtemel+mümkün
Mut-Çatalköy	Manyezit	% 45 MgO	100,000 ton muhtemel
Tarsus-Sarıkavak Köyü	"	% 46 MgO	
Namrun (Çamlıyayla)	Linyit	2.832 KCal/kg	4,458,000 ton görünür, 1,344,000 ton petrole, 1,921,000 ton taşkömürüne eşdeğer rezerv

Kaynak: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

Yapılan araştırmalar sonucunda, Mersin ilinde tespit edilmiş önemli linyit sahası olarak Namrun (Çamlıyayla) mevkii belirlenmiştir. Kcal değeri normal kömüre oranla düşük olsa da 4,458 bin ton görünür rezervin yüksekliği de dikkat çekicidir. Bu rezerv, 1,344 ton petrole, 1,921 ton taşkömürüne eşdeğerdir.

5.1.2. Jeotermal Kaynaklar

Mersin, ülkemizin jeotermal kaynakları açısından hayli fakir bir ilidir. MTA tarafından yapılan çalışmalardan da görüleceği üzere ilkel şartlarda çalışan bir termal tesisin yer aldığı kaynaktan başka kaynağa rastlanamamıştır.

Bulunduğu yer olan Güneyyolu'nun adı verilen bu kaynakta, suyun sondaj sıcaklığı 45.5 ºC, yüzeye çıkış sıcaklığı ise 36-37.5 ºC'dir. Debisi 35.5 lt/sn olan kaynağın potansiyel gücü 1.56 MWt'dir.

5.1.3. Su Kaynakları

Dünyadaki toplam su miktarı 1.4 milyar km^3 olup, su varlığına göre ülkeler su fakirliği (yıllık kişi başına kullanılabilir su miktarı 1,000 m^3'ten az), su azlığı (yıllık kişi başına kullanılabilir su miktarı 2,000 m^3'ten az) ve su zenginliği (yıllık kişi başına kullanılabilir su miktarı 8,000 m^3–10,000 m^3) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Türkiye'de kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarı 1,652 m^3 dolayında olup, Türkiye su azlığı yaşayan bir ülke konumundadır. Türkiye'nin toplam su potansiyeli, brüt yer üstü su potansiyeli 193 milyar m^3 ve yer altı suyu potansiyeli 41 milyar m^3 olmak üzere brüt 234 milyar m^3 olarak hesaplanmaktadır.

Mersin'de içme ve kullanma suyu tüketimine yönelik istatistikler TR62 Bölgesi ve Türkiye karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmektedir.

Tablo 148: Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye Su Tüketim İstatistikleri (2012)

	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin
İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	98	96	91
Belediyelerde kişi başı çekilen günlük su miktarı (litre/kişi-gün)	216	217	202
Toplam çekilen su miktarı (1000 m3/yıl)	4,936,342	259,139	99,236
İçme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	56	76	69
Toplam arıtılan içme ve kullanma suyu miktarı (1000 m3/yıl)	2,729,430	218,047	82,782
Belediyelerde içme ve kullanma suyu şebekesi için çekilen yüzey suyu miktarı (1000 m3/yıl)	2,592,253	221,230	83,437
Belediyelerde içme ve kullanma suyu şebekesi için çekilen yeraltı suyu miktarı (1000 m3/yıl)	2,344,090	37,909	15,799
Su temini işleri ve hizmetleri çevresel yatırım harcamaları (TL)	1,340,905,567	33,463,873	20,673,711

Kaynak: TÜİK

Mersin, Akdeniz'in hızlı büyüyen, gelişen bir kenti durumundadır. Bu hızlı büyüme ile birlikte içme suyu ihtiyaçları da büyük bir hızla artmış ve il nüfusunun 2012 yılındaki günlük ortalama toplam su tüketimi 202 litre/kişi-gün olarak gerçekleşmiştir.

İle su sağlayan en büyük kaynak Tarsus'taki Berdan Çayı üzerine kurulu Berdan İçmesuyu Arıtma Tesisleridir. Bu tesiste her birinin kapasitesi 130,000 m^3/gün olan 3 kısımdan oluşmaktadır. Tesisin toplam kapasitesi 390,000 m^3/gün 'dür. Tesisten Mersin ve Tarsus'a su verilmektedir.

Ayrıca Berdan Çayını besleyen iki koldan biri olan Cehennem Deresindeki tesislerden de yaz nüfusu artış gösteren yaylalara su sağlanmaktadır.

5.2. Ulaştırma ve Haberleşme

Ulaşım ağları, bir bölgenin diğer bölgeler ile fiziksel, sosyokültürel ve ekonomik bağlantılarının sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Mersin'i çevre illere, ülkenin diğer bölgelerine ve yurtdışına bağlayan ulaşım ağlarının geliştirilmesi, bölgesel ekonominin canlandırılması bakımından temel bir öncelik olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de yolcu taşımacılığının %96.2'si karayolu ile yapılırken, %1.7'si demiryolu, %2.1'i de havayolu ile yapılmaktadır. Ülkemizde yük taşımacılığında ise yine karayolunun payı oldukça yüksektir. Yük taşımacılığında karayolunun payı %91.7 iken, bunu %5.3 ile demiryolu, %2.9 ile denizyolu ve %0.2 pay ile de havayolu izlemektedir.

Mersin'de ulaşım ağırlıklı olarak karayolu ile sağlanmaktadır. Ülkemizdeki bütün yerleşim birimlerine karayolu ile bağlantısı bulunmaktadır. Mersin'de 511 km.si devlet yolu, 706 km.si il yolu, 157 km.si otoyol, 5.177 km.si de köy yolu olmak üzere toplam 6.551 km karayolu bulunmaktadır. 2013 yılı sonu itibariyle Mersin ilindeki motorlu kara taşıtları sayısı 484.893 'e ulaşarak Türkiye genelinde sahip olduğu %2,7'lik payla 8.büyük ilidir. 2013 yılı itibarıyla, Türkiye genelinde bin kişi başına düşen otomobil sayısı 121 iken, Mersin'de bin kişi başına düşen otomobil sayısı 116'dır.

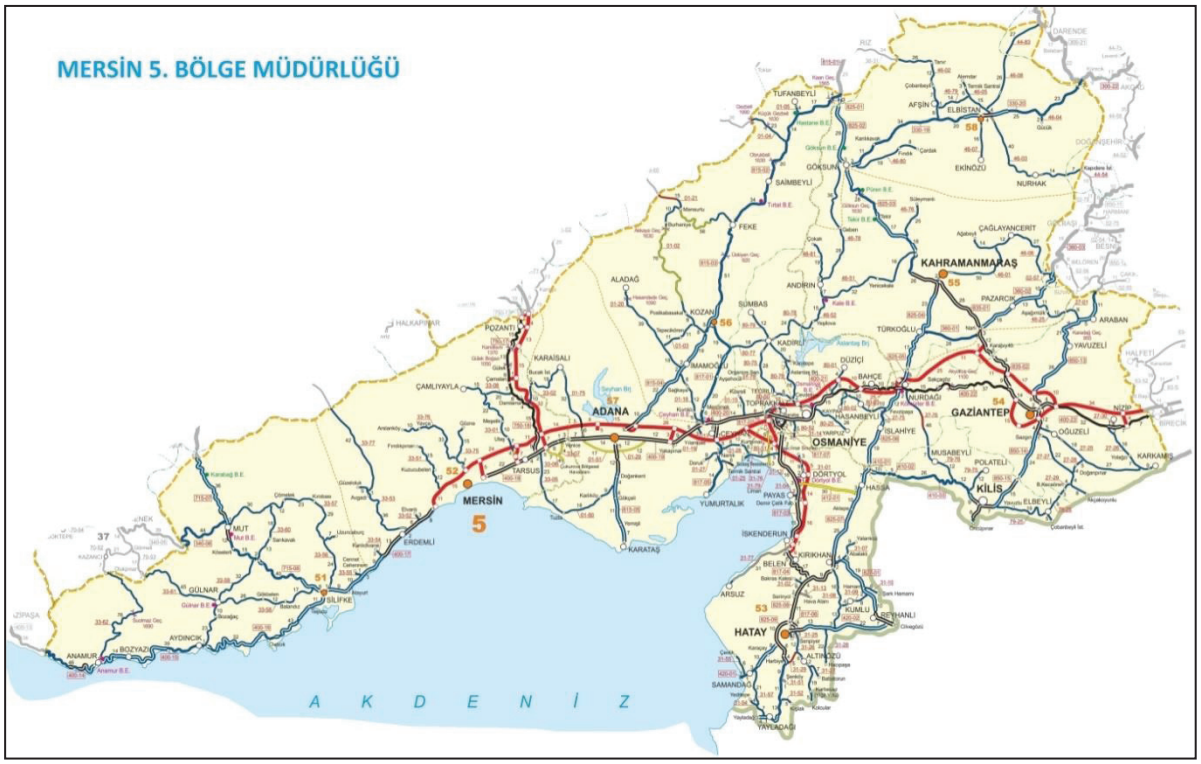
Mersin'de demiryolu bağlantısı bulunmakta ve denizyolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Havaalanı olmamasına rağmen, hava yolu ile ulaşım Adana havaalanından sağlanmaktadır (MTSO, Ekonomik Rapor 2012).

5.2.1. Karayolları

Karayolu taşımacılığı, kendi bünyesi içinde başlı başına ekonomik bir faaliyet olması yanında, diğer bütün sektörlerle de çok yakın ilişkisi olan ve bu sektörleri direk etkileyen bir hizmet türü konumundadır. Otomotiv, petrol, lojistik, taşımacılık, inşaat sektörleri başta olmak üzere tüm sektörler karayolları altyapısı hizmet seviyesi durumuna bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Bugün dünyadaki ülkelerin büyük bir çoğunluğunda karayolları, yolcu ve yük taşımacılığında en fazla tercih edilen ulaşım türüdür. Bu nedenle bugün taşımacılık sektörünün etkinliği ve verimliliği karayollarının etkinliği ve verimliliği ile ölçülmektedir.

Mersin'de yer alan Karayolları 5. Bölge Müdürlüğü'nün hizmet verdiği iller; Adana, Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Kilis'tir.

Harita 3: Mersin Karayolları Ulaşım Ağı

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü

Türkiye'de karayolu trafiğinin yük ve yolcu taşıma payı Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasına göre yüksektir. Avrupa Birliği ülkelerinde karayollarının yük taşıma payı %45, yolcu taşıma payı %79 olmasına karşılık, ülkemizde yük taşıma payı %92, yolcu taşıma payı ise %96 civarındadır.

2013 sonu itibariyle Mersin'de, 511 km'si devlet, 706 km'si de il yolu olmak üzere toplam 1,217 km devlet ve il yolu bulunmaktadır. Bu yolların 1,198 km'si asfalt iken, 2 km'si parke, 17 km'si ise geçit vermez niteliğindedir. İl genelindeki devlet yollarının 274.5 km'si bölünmüş yol iken, il yollarının ancak 7.6 km'si bölünmüş yol kapsamındadır. (Karayolları Genel Müdürlüğü).

Tablo 149: Türkiye, TR62 Bölgesi ve Mersin'de Karayolları Durumu (km) (2013)

	İl ve Devlet Yolu	Otoyol	Köy Yolu	Toplam
Mersin	1,217	157	5,177	6,551
TR62 Bölgesi	2,169	309	9,697	12,175
Türkiye	63,496	2,127	323,043	388,666

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Mersin ili karayolu ağı toplam Türkiye karayolu ağı içerisinde %1.7 oranında, TR62 Bölgesi karayolu ağı içerisinde ise %53.8'lik paya sahiptir

Çevresindeki tüm illere direkt karayolu ile bağlanma olanağına sahip olan ilde; Adana-Gaziantep ve Ankara otoyoluna uzanan Adana-Erdemli otoyolu bulunmaktadır.

Tablo 150: Mersin ve Türkiye Geneli Taşımacılık Değerleri (2012) (Milyon)

	Taşıt-Km	Yolcu-Km	Ton-Km
Mersin	**2,144**	**6,369**	**5,404**
TR62 Bölgesi	**4,070**	**12,005**	**10,440**
Türkiye	**93,989**	**258,874**	**216,123**
TR62 Bölgesi/Türkiye(%)	4.3	4.6	4.8
Mersin/TR62 Bölgesi (%)	52.7	53.1	51.8
Mersin/Türkiye(%)	2.3	2.5	2.5

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü
Not: Karayolları Genel Müdürlüğü sorumluluğu altındaki yol ağı dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Mersin ili, Türkiye toplam taşıt trafiğinin %2.3'ünü, toplam yolcu trafiğinin ve yük trafiğinin %2.5'ini karşılarken, TR62 Bölgesi taşıt trafiğinin %52.7'sini, yolcu trafiğinin %53.1'ini ve yük trafiğinin de %51.8'ini karşılamaktadır.

Tablo 151: Seçilmiş Bazı Kara Taşıtlarının Bölge ve Türkiye İle Karşılaştırılması (Aralık 2013)

	Otomobil	Minibüs	Otobüs	Kamyonet	Kamyon	Motosiklet	Bin Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı
Mersin	197,998	7,149	5,348	80,005	27,324	136,435	116
TR62 Bölgesi	448,668	16,606	10,192	163,243	45,431	259,003	116
Türkiye	9,283,923	421,848	219,885	2,933,050	755,950	2,722,826	121

Kaynak: TÜİK

Tablodan da görüldüğü üzere, Aralık 2013 yılı itibarıyla, bin kişi başına düşen otomobil sayısı Türkiye genelinde 121 iken, Mersin ve TR62 Bölgesi genelinde 116'dır. İldeki otomobil

varlığının, Türkiye genelindeki otomobil varlığından aldığı pay %2.1, TR62 Bölgesi otomobil varlığından aldığı pay ise %44.1'dir.

5.2.2. Demiryolları

Mersin'de de ilk demiryolu Mersin-Yenice arasında 1882 yılında açılmıştır. 1886 yılında ise bu hata Yenice-Adana hattı eklenmiştir.

İl sınırları içerisinde 66 km tek hat 44 km çift hat olmak üzere toplam olarak 110 km'lik hatta yolcu ve yük taşımacılığı yapılmaktadır. Yolcu trenlerinin sevk ve kabulü için 3 adet yolcu peronu ve yük trenleri için 3 adet yükleme rampası olup, Mersin limanına 250 metre demir yolu ile hat bağlantısı bulunmaktadır. Liman içinde de 31 km Demiryolu ile 51 adet makas bulunmaktadır. Deniz yolu ile gelen transit yükler demir yolu ile Ortadoğu ülkeleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine taşınmaktadır.

Mersin-Adana 2 hatlı demiryoluna 3. ve 4. hat yapımı proje aşamasındadır. Mersin-Adana arası karayoluyla bir saat civarında kat edilirken 67 km'lik bu mesafe çift hatlı demiryolu ile 45 dakikaya düşmektedir. Şimdilik karşılıklı 54 sefer düzenlenen bu hatta 3.-4. Hatların devreye alınmasıyla birlikte sefer sayısı artırılacak olup, bu da karayollarındaki yoğunluğu azaltacaktır.

Mersin-Adana arasındaki yolcu tren trafiğinin yanında yoğun olarak yük trafiği de bulunmaktadır. Mersin Limanından gelen ve giden yükler ağırlıklı olarak Adana-Toprakkale-Narlı-Gaziantep-Nusaybin koridorunda taşınmaktadır. Ankara-Kayseri üzerinden gelen yüklerin Yenice-Adana-Gaziantep-Nusaybin yönüne taşınması nedeniyle özellikle Yenice-Adana arasındaki hatta darboğaz yaşanmaktadır. Yolcu ve yük tren trafiğinin rahatlatılması için Mersin-Adana arasındaki mevcut koridorun 4 hatlı hale getirilmesi için bu proje uygulamaya konulmuştur.

Mersin ili içindeki "yük merkezi" yatırımları: Potansiyel yükün demiryolu ile taşınabilmesi, kent içinde kalmış olan yükleme-boşaltma faaliyetlerinin daha modern bir şekilde verilmesinin sağlanması, kombine taşımacılığın desteklenmesi, bölgede bulunan yük potansiyeli ve gelişmeler de dikkate alınarak liman geri sahalarında ve sanayi Bölgelerinde yük merkezi oluşturulması kapsamında Mersin Limanının içinde, yakınında ve geri sahalarında demiryolu yük elleçleme merkezleri oluşturulmaktadır.

Mersin Limanında “yük taşımacılığı”: Mersin, dünya ticaretinde uluslararası bir merkez olma yolunda giderek güçlenen bir kenttir. Akdeniz’in doğusunda toplama limanı olmaya aday limanlar; Mersin, İskenderun, Malta, İsrail’in Hayfa ve Mısır’ın Port Said Limanlarıdır. Suriye Limanları hantal bürokrasileri, yetersiz altyapıları ve içinde bulundukları karışıklık itibarıyla devre dışıdır. Suriye için ifade edilen karışıklık Hayfa ve Port Said Limanları için de geçerlidir. Malta’nın mesafesi uzak, işçilik hizmetleri pahalıdır. Bu değerlendirme ışığında Ülkemiz limanları öne çıkmaktadır. Mersin’de mevcut Limanın yanına yeni bir liman daha yapılmasına ilişkin yatırım kararının da ne kadar isabetli olduğu buradan görülebilmektedir. Dolayısıyla, yakın dönemde Mersin’de faaliyette olacak iki adet büyük ölçekli limanın arka bahçesindeki lojistik imkânların da geniş tutulması, bu limanların hinterlandlarını daha da genişletecek, buralara yönelik yük potansiyelini de aynı oranda arttıracaktır.

Mersin Limanının 2007 yılında MIP Şirketine devri sonrasında, Limandan demiryollarına yönelik yükün arttırılması için önemli yatırım kararları alınmıştır. Öncelikle, Liman içindeki demiryolu varlığının kendi ticari faaliyetlerine engel oluşturacağını düşüncesiyle işletici firma ikna edilerek, liman içinde demiryollarına yönelik 5 yollu bir yükleme merkezi oluşturulmuştur. Halen Mersin Limanında elleçlenen yaklaşık 18 milyon ton/yıl yükün yaklaşık %5’ine hitap etmekte olan demiryollarının aldığı yatırım kararlarının devreye girmesine bağlı olarak bu oranın 2023 yılı itibarıyla 15 milyon tonlara kadar çıkması beklenmektedir.

Bilindiği üzere, Avrupa ve Amerika’nın üretim noktasındaki büyüklüğünü kaybetmesi ve Asya Kıtası’nın gelişerek güçlenmesi, Ortadoğu pazarlarının, ülkemizin de içinde olduğu birçok ülkenin, çok daha büyük kapasitesiyle öne çıkmasını sağlamaktadır. Dünyadaki bu gelişme ve eğilim sürerken, Mersin çok daha stratejik ve derinlikli bir konuma gelmektedir. Mersin’in geçmişteki lojistik etkinliği sadece Türkiye ve Orta Doğu Ülkeleri ile sınırlı iken, Mersin artık; Avrupa ve Amerika’dan Asya’ya gidecekler için de zorunlu bir intermodal taşıma üssü durumuna gelmektedir.

Mersin-Yenice arasındaki 43 km.lik parkurda Mersin Liman gerisinde Mersin Tırmıl, Taşkent ve Yenice olmak üzere 3 adet lojistik etkinlik noktası bulunmaktadır.

Mersin (Tırmıl) Lojistik Merkezi: Mersin merkezde bulunan lojistik merkezin gerek şehir merkezinde kalması ve gerekse kapasite olarak talepleri karşılayamaması nedeniyle, Mersin

Limanına çok yakın konumda Tırmıl mevkiinde 160,000 m²'lik bir alanda yeni bir "Yük Merkezi" kurulması projesi kapsamında çalışmalar tamamlanmıştır. Bu çerçevede, Tırmıl'da 12 adet yol, Lojistik Hizmet Binası, 100*25 m. ebadında 1 adet rampa, 500*25 m. ebadında betonlanmış stok sahası yapılmıştır. Ayrıca, 1 adet de otomatik vagonlar için boşaltma havuzu yapılacaktır. İlaveten 1 adet yaya üst geçidinin inşasına başlanmış, 2 adet karayolu araç üstgeçidinin proje çalışmaları sürmektedir.

Yenice Lojistik Merkezi: Yenice'de hem Mersin Limanın son elleçleme ayağını oluşturan hem de Çukurova'nın demiryolu merkezinin konuşlandırıldığı bir "Yük Merkezi" oluşturulmaktadır. Proje kapsamında 12,000 m² kapalı alan, 50,000 m² beton saha ve 13,750 m² yükleme rampası yapılacak olup, lojistik merkez toplam 415,000 m² alan üzerine oturacaktır.

Projenin yaklaşık maliyeti 34,891,690.85 TL'dir. 25.06.2013 tarihinde firmaya yer teslimi yapılmıştır. İşin tamamlanma süresi 350 gündür. Bugüne kadar Yenice Lojistik Merkezi kapsamında yol altyapı işleri tamamlanmış olup, yol üst yapı işlerinin %95'i tamamlanmıştır. Tamamlandığında 1,000,000 ton/yıl taşıma yapılması beklenmektedir.

Taşkent Lojistik Merkezi: Taşkent'teki mevcut İstasyonun genişletilmesi durumunda, Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi ve Mersin Lojistik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ile büyük ölçekli çok sayıdaki sanayinin taşıma taleplerine cevap verilebilmesi mümkün olacaktır.

Taşkent'ten yapılmakta olan taşımaların 2013 yılı sonu itibarıyla gelen eşyada 400,000 ton, giden eşyada ise 450,000 ton olmak üzere toplam 850,000 ton olması beklenmektedir. Öngörülen yatırımın devreye girmesi sonrasında Taşkent Yük Merkezinden yapılacak taşımaların yaklaşık 5-6 kat artması mümkündür. Bu çerçevede, İstasyona bitişik durumdaki yaklaşık 300 dönümlük alanın kamulaştırılarak, Lojistik Merkezin kapasitesinin arttırılması planlanmaktadır.

Burada yapılacak yatırım; Mersin Limanına hitap etmenin yanı sıra Tiryaki, Aves, Yıldız Entegre, Hayat Kimya, Anadolu Cam Fabrikası ve Çimsa Çimento Fabrikasına erişim sağlayabilecektir. Doğusunda Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi, batısında Mersin Lojistik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bulunması ve her ikisine de demiryolu ile erişim mümkündür.

Burada çok verimli bir şekilde çalışmakta olan 3 adet İltisak Hattının etkinliği daha da artacaktır. Ayrıca otoyola ve D-400 karayoluna kolay erişim imkânı vardır (TCDD).

TCDD'nin Mersin ilinde gerçekleştirdiği taşımacılığa ait istatistiki veriler aşağıda verilmektedir.

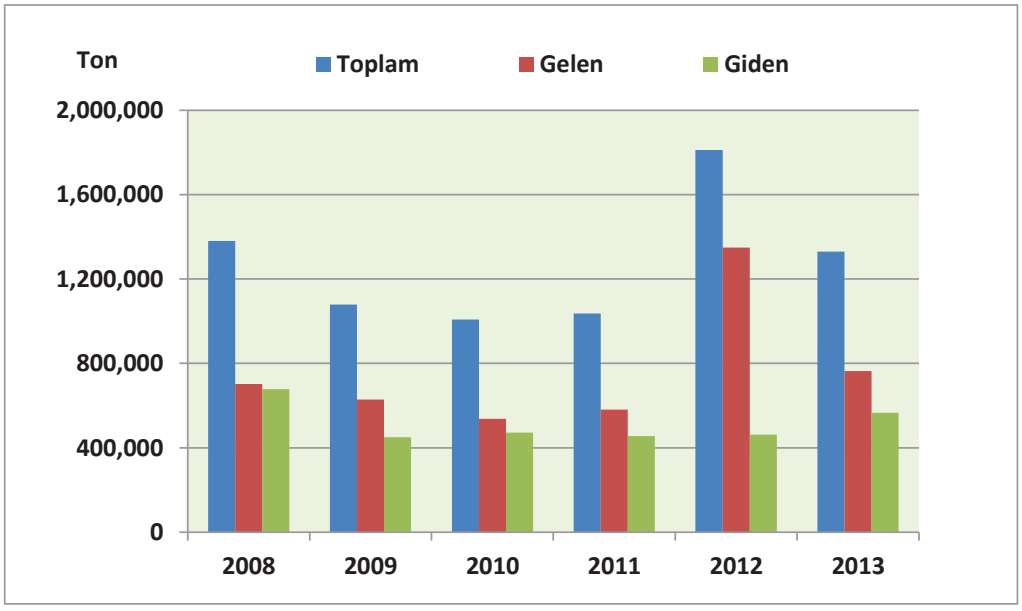
Tablo 152: Mersin İli Demiryolu Yük Taşıma İstatistikleri (Ton)

Cinsi	2012			2013		
	Gelen	Giden	Toplam	Gelen	Giden	Toplam
Kalsit	-	-	-	28,340	-	28,340
Boru	-	-	-	3,171	-	3,171
Suni Gübre	-	64,044	64,044	-	50,808	50,808
Akaryakıt	133,583	138,544	272,127	152,227	193,587	345,814
Yurt dışı	707,812	5,409	713,221	5,293	24,890	30,183
Demir	827	24,982	25,809	-	47,527	47,527
Konteyner	452,523	154,236	606,759	511,183	191,661	702,844
PVC	-	-	0	-	34,523	34,523
R.Kağıt	-	6,177	6,177	-	9,843	9,843
Ray	-	-	0	-	860	860
İplik	-	-	0	-	6,818	6,818
Diğerleri	55,004	68,369	123,373	63,950	5,549	69,499
Toplam	**1,349,749**	**461,761**	**1,811,510**	**764,164**	**566,066**	**1,330,230**

Kaynak: T.C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü Mersin Lojistik Müdürlüğü

Mersin ili demiryolu yük taşımacılığı istatistikleri incelendiğinde, 2008-2011 döneminde taşınan toplam yük miktarının azalış gösterdiği görülürken, 2012 yılında taşınan toplam yük miktarının bir önceki yıla göre önemli bir oranda arttığı dikkati çekmektedir. 2008 yılında il genelinde demiryolu yük taşıma miktarı toplam 1.4 milyon ton iken, küresel krizin etkisiyle birlikte 1 milyon ton seviyesine kadar gerilemiştir. Ancak 2012 yılında bir önceki yıla göre %75 oranında artış gösteren yük miktarı, 2013'de tekrar 2008 yılı düzeylerine inerek 1.3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 64: Yıllar İtibariyle Mersin İli Demiryolu Yük Taşıma İstatistikleri

Kaynak: T.C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü Mersin Lojistik Müdürlüğü

2012 yılı itibarıyla Mersin ili genelinde demiryolu ağı uzunluğu 106 km olup, Türkiye genelindeki demiryolu ağının %1.1'ini oluşturmaktadır. İl demir yolu ağı uzunluğu TR62 Bölgesi'nin ise %36.7'sini teşkil etmektedir. 2008-2012 döneminde Türkiye genelinde demiryolu ağı uzunluğu %10.8 oranında artış gösterirken, Mersin ve TR62 Bölgesi'nde demiryolu ağı uzunluğu sabit kalmıştır.

Tablo 153: Mersin İli, Türkiye ve Bölgede Demiryolları (Km)

	2008	2009	2010	2011	2012	Türkiye İçindeki Payı (%) (2012)
Mersin	106	106	106	106	106	1.1
TR62 Bölgesi	289	289	289	289	289	3.0
Türkiye	8,699	9,080	9,594	9,642	9,642	100.0

Kaynak: TÜİK

5.2.3. Havayolları

Mersin ilinde, havaalanı bulunmamaktadır. Havayolu ile ulaşım en yakın komşu il olan Adana'dan sağlanmaktadır. Genel olarak başta Adana olmak üzere Mersin iline yönelik hava ulaşımı talebini karşılayan Adana Havaalanına ilişkin istatistikler, bölgenin ve ilin hava ulaşımı potansiyelini ortaya koymaktadır.

2007 yılı itibarıyla Adana Havaalanına ait toplam uçak trafiği 26,007 adet iken, 2007-2013 döneminde uçuş trafiği %61 oranında artış göstererek 2013 yılında 41,930 adede yükselmiştir. Aynı dönemde ticari uçak trafiğindeki artış %64 olarak gerçekleşirken, yolcu trafiği %87, yük trafiği ise %26 oranında artış göstermiştir. Kargo trafiğinde ise 2007-2013 döneminde %12 oranında azalma meydana gelmiştir.

Tablo 154: Adana Havaalanından Kalkan Uçak, Taşınan Yük ve Yolcu İstatistikleri

		Tüm Uçak Trafiği	Ticari Uçak Trafiği	Yolcu Trafiği (Gelen/Giden)	Yük Trafiği (Bagaj,Kargo,Posta) (Ton)	Kargo Trafiği (Ton)
2007	İç Hat	20,754	14,454	1,745,450	22,458	6,005
	Dış Hat	5,253	4,703	557,085	12,262	926
	Toplam	**26,007**	**19,157**	**2,302,535**	**34,720**	**6,931**
2013	İç Hat	37,129	26,963	3,754,227	34,945	5,907
	Dış Hat	4,801	4,387	561,551	8,865	186
	Toplam	**41,930**	**31,350**	**4,315,778**	**43,810**	**6,093**
Dönemsel Değişim (%)	İç Hat	78.9	86.5	115.1	55.6	-1.6
	Dış Hat	-8.6	-6.7	0.8	-27.7	-79.9
	Toplam	**61.2**	**63.6**	**87.4**	**26.2**	**-12.1**

Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü

2007-2013 döneminde Türkiye genelinde tün uçak trafiği %78 oranında artış gösterirken, ticari uçak trafiği %85, yolcu trafiği %113, yük trafiği %79 ve kargo trafiği ise %85 oranında artış göstermiştir.

Tablo 155: Adana Havaalanındaki Uçak İniş-Kalkışlarının Türkiye Geneliyle Karşılaştırılması

Uçuş Türleri	Türkiye			Adana Havaalanı		
	2007	2013	Değişim (%)	2007	2013	Değişim (%)
İniş-kalkış yapan uçak sayısı / Toplam	688,468	1,223,795	77.8	26,007	41,930	61.2
Yolcu sayısı (Kişi)	70,296,532	149,430,421	112.6	2,302,535	4,315,778	87.4
Taşınan yük (Ton)	1,447,603	2,595,317	79.3	34,720	43,810	26.2

Kaynak: DHMİ Genel Müdürlüğü

Tablodan da görüldüğü gibi Adana Havaalanına ait uçak trafiği ile yolcu ve yük trafiği rakamları incelendiğinde, 2007-2013 döneminde Adana Havaalanına ait hava ulaşımı trafiğinin her alanda önemli oranda artış göstermesine rağmen, bu artış düzeyinin Türkiye genelinin altında kaldığı dikkati çekmektedir.

Yolcu taşıma trafiğine uygun bir şekilde planlandığı için büyük kargo uçaklarının inişine müsait olmayan Adana Havaalanı yörenin ihtiyaçlarını karşılayabilmekte zorlanmaktadır. Bu nedenle Tarsus ilçesinde "Çukurova Bölgesel Havaalanı" yapılmaktadır. Havaalanı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından Yap-İşlet-Devret modeli ile 357 milyon 71 bin 685 Euro'ya ihale edilmiş ve 25.01.2012 tarihinde sözleşme imzalanmıştır. İnşaatın sözleşmede belirtilen yapım süresi 36 ay olup ihaleyi alan firma 2015 yılı içerisinde bitirilmesini planladıklarını ifade etmektedir.

İlk aşamada 2015 yılı günlük 110 uçak, yıllık 6,5 milyon yolcu kapasitesine, 2025 yılında ise günlük 250 uçak, yıllık 15 milyon yolcu kapasitesine sahip olacak havalimanı, büyüyebilir şekilde tasarlanmış olup, hem iç hem dış hat trafiğine açık olacak, konumu dolayısıyla Mersin ve çevre illere kolay ulaşım imkânı sağlayacaktır.

5.2.4. Denizyolu Ulaşımı

Doğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve İç Anadolu Bölgeleri ithalat ve ihracat faaliyetlerini gerçekleştirmek için Mersin Uluslararası Limanı'nı kullanmaktadır. Ayrıca Ortadoğu Ülkeleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine, ABD ve AB ülkelerine ithalat-ihracat ve bu ülkelere transit yük taşımacılığı yapılmaktadır. 2007 yılına kadar, T.C. Devlet Demiryolları tarafından işletilen Mersin Limanı, 11.05.2007 tarihinde özelleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Mersin

Limanı'ndaki faaliyetler, PSA-Akfen grubuna ait Mersin Uluslararası Liman İşletmeciliği A.Ş. tarafından yürütülmektedir (MTSO, Ekonomik Rapor 2012).

PSA International-AKFEN Holding ortaklığıyla kurulan Mersin Liman İşletmeciliği AŞ, 11 Mayıs 2007 tarihinde TCDD Mersin Liman İşletmesi'ni 36 yıllığına devralmıştır. Mersin Uluslararası Limanı, Ankara, Gaziantep, Kayseri, Kahramanmaraş, Konya gibi Türkiye'nin sanayileşmiş kentleriyle, Suriye, İran ve Irak gibi sınır komşusu olan ülkelere demiryolu ve karayolu ile bağlıdır. Ortadoğu ve Karadeniz'le olan aktarma ve hinterland bağlantılarıyla Akdeniz Bölgesi'ndeki ana konteyner limanlarından biridir. Modern altyapısı ve ekipmanları, etkin kargo elleçlemesi, geniş depolama sahaları ve Serbest Bölge'ye yakınlığıyla Doğuakdeniz'in en önemli limanlarından biridir.

Toplam 110 hektar yüzölçümü olan Mersin Uluslararası Limanı'nında konteyner, genel kargo, proje kargo, RO-RO, ÖTV'siz akaryakıt istasyonu, dökme katı yük, gemiden direkt konteynere kuru yük boşaltımı, dökme sıvı yük, yolcu gemileri, pilotaj, römorkaj ve palamar hizmetleri, kesintisiz olarak verilmektedir.

Her geçen gün artan işlem hacmi, 1,000,000 TEU'nun üzerinde konteyner elleçlemesi ve 8,000,000 ton konvansiyonel kargo elleçlemesi ile Mersin Uluslararası Limanı, Doğuakdeniz'in lider limanı olma yolundadır. Konteyner dizayn kapasitesi 2,5 milyon TEU olan Mersin Uluslararası Limanı mevcut kapasitesini 4,5 milyon TEU'ya çıkarmayı ve mega konteyner gemilerine hizmet verebilmek için son teknoloji ekipmanlarını limana kazandırmayı hedeflemektedir (Mersin Liman İşletmeciliği AŞ).

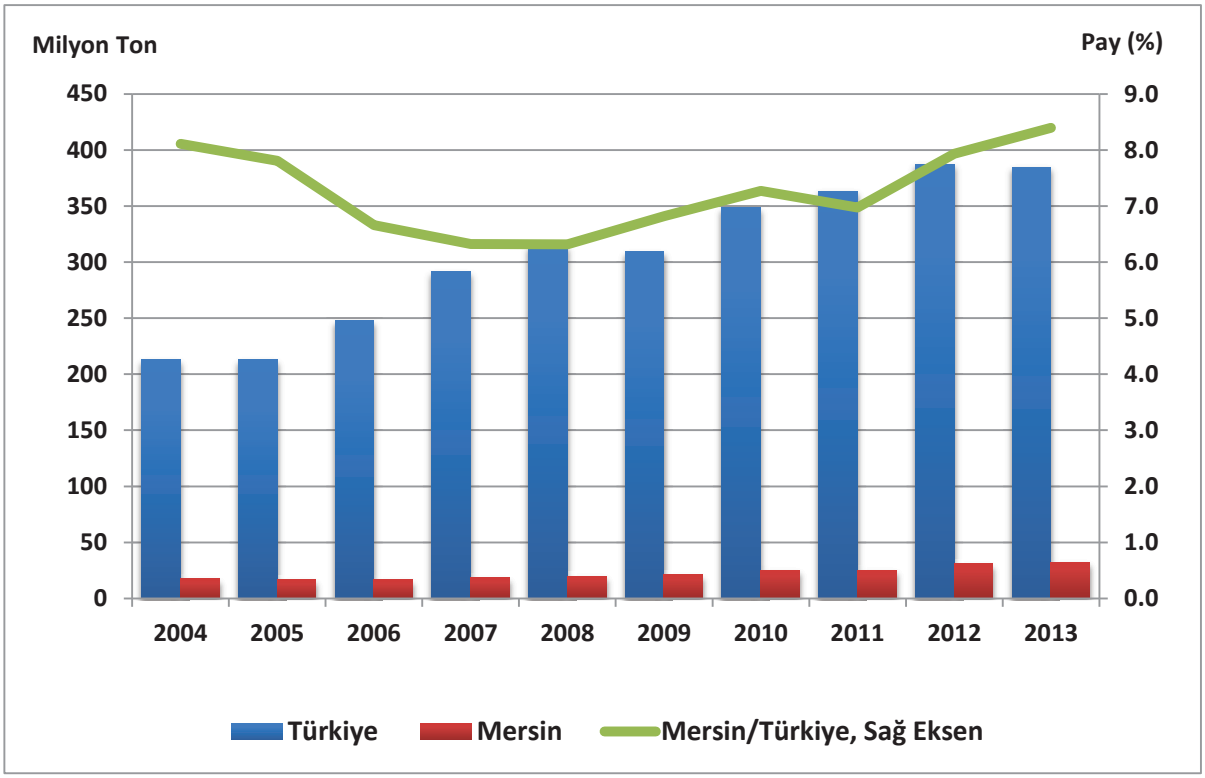
2012 verilerine göre Mersin Uluslararası Limanı'nın (MIP) 1,263 TEU'luk işlem hacmiyle 1,584 TEU'luk Marport'un arkasından Türkiye'de 2. sırada yer almıştır. Konteyner işlem hacminin %21'i Marport, %17'si MIP gerçekleştirmiştir.

Mersin Uluslararası Limanı'nda 2013 yılında elleçlenen yük miktarı 25.7 milyon ton olup, bunun %60'ını boşaltma, %40'ını da yükleme faaliyetleri oluşturmaktadır. Mersin Uluslararası Limanı, Mersin Liman Başkanlığı bünyesinde yapılan toplam elleçleme miktarının yaklaşık olarak %78'ini oluşturmaktadır.

Liman başkanlıkları bazında elleçlenen yük miktarları incelendiğinde Türkiye genelinde elleçlenen yük miktarı içinde Mersin'in payı %8 civarında olduğu görülmektedir. 2013 yılı itibarıyla Mersin Liman Başkanlığı bünyesindeki liman tesisleri tarafından elleçlenen (yükleme ve boşaltma) yük

miktarı 31 milyon ton olup, bu miktar Türkiye genelindeki elleçlenen yük miktarının %8.4'ün' oluşturmaktadır.

Grafik 65: Liman Başkanlıkları Bazında Mersin ve Türkiye Genelindeki Limanlardaki Elleçleme Miktarı

Kaynak: T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü.

5.2.5. Ulaştırma Yatırımları

Kamunun ile yaptığı yatırımlar sektörel olarak incelendiğinde; ağırlıklı olarak eğitim, diğer kamu hizmetleri, tarım ve sağlık sektörlerine yatırım yapıldığı; buna karşılık imalat, madencilik, ulaştırma-haberleşme ve turizm sektörlerinin kamu yatırımlarından daha az oranda pay aldığı görülmektedir.

Mersin ili kamu yatırım harcamaları içerisinde, Ulaştırma-Haberleşme yatırımları 2011 yılında %4.08 oranında pay almışken 2012 yılında bu pay %2.56'ya gerilemiştir. Oysa aynı dönemde ildeki toplam kamu yatırımları %83.15 oranında artarak 251,198,000 TL'den 460,060,000 TL'ye çıkmıştır.

Adana ve Mersin'in yer aldığı TR62 Bölgesinde, 2012 yılı itibarıyla gerçekleşen toplam kamu ulaştırma ve haberleşme yatırım tutarı 17,685,000 TL olup, bu tutarın %66,67'si Mersin iline aittir.

Mersin ilinde 2013 yılında yapılan kamu yatırımlarının proje aşamasında ulaştırma yatırımları %22.8 pay alırken, ödeneklere bakınca bu payın %6.9'a gerilemektedir.

Mersin ili 2013 kamu yatırımlarının sektörel dağılımı aşağıda verilmektedir.

Tablo 156: Mersin İli Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Bin TL)

Sektörü	Proje Sayısı	Proje Toplamı	Pay (%)	2013 Yılı Ödeneği	Pay (%)
Tarım	4	756,868	25.01	24,110	7.77
Enerji	2	31,000	1.02	1,500	0.48
Ulaştırma	**4**	**688,658**	**22.76**	**21,252**	**6.85**
Turizm	1	59,500	1.97	6,000	1.93
Eğitim	6	312,952	10.34	49,559	15.98
Sağlık	4	353,805	11.69	51,500	16.60
DKH	10	822,967	27.20	156,299	50.38
TOPLAM	**31**	**3,025,750**	100.00	**310,220**	100.00

Kaynak: İl Planlama Müdürlüğü

5.3. Sanayi Altyapısı

Bir bölgede sanayinin gelişmesi, diğer altyapı olanaklarının dışında, sanayi işletmelerinin tedarik, üretim ve satış işlemlerini kolaylıkla yapabilmelerini sağlayacak özel alanlar oluşturulmasına bağlıdır. Mersin ili, limana komşu konumda bir serbest bölge, iki organize sanayi bölgesi (Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi ve Silifke Organize Sanayi Bölgesi) ve Mersin Üniversitesi'nin de aktif olarak yer aldığı ve destek verdiği bir teknoloji geliştirme bölgesi ile sanayicilere, faaliyetlerinde her türlü organizasyon ve kolaylığı sağlayabilecek bir sanayi altyapısına sahip bulunmaktadır.

5.3.1. Serbest Bölgeler

Serbest bölgeler bulundukları ülkenin siyasi sınırları içerisinde yer alan fakat dış ticaret, vergi ve gümrük mevzuatı açısından gümrük hattı dışında sayılan bölgelerdir. Serbest bölgelerde sınai ve ticari faaliyetler için ülkede sağlanandan daha geniş muafiyet ve teşvikler tanınır. Serbest bölgeler sahip olduğu özellikler nedeniyle yatırımcılara ve işletmecilere önemli ölçüde avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

- Üretici kullanıcılar için vergi avantajlarından yararlanma,
- Orta ve uzun vadede geleceği planlayabilme,
- Kâr transferi,
- Ticaret kolaylığı,

- Gümrük vergisi prosedüründen arındırılmış ticari faaliyet,
- AB ve gümrük birliği kriterlerinin gerektirdiği serbest dolaşım belgelerinin temini,
- Sağlanan teşvik ve avantajlardan yerli ve yabancı bütün firmaların eşit olarak yararlanması,
- Malların, serbest bölgelerde süre kısıtlaması olmadan kalabilmesi,
- Pazar ihtiyaçlarına ve şartlarına göre serbestçe belirlenecek ticari faaliyet,
- Serbest bölgedeki faaliyetlerle ilgili her türlü ödemenin dövizle yapılması,
- Yerli ve yabancı tüm pazarlara erişim,
- Azaltılmış bürokratik prosedür ve dinamik işletme yönetimi,
- Stratejik avantaj,
- Her türlü ticari ve sınai faaliyete uygun ve ucuz altyapı,
- Tedarik zinciri imkânlarından yararlanma kolaylığı.

Türkiye'de, Serbest Bölgeler, ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek üzere kurulmuşlardır.

Serbest Bölgeler, ülkeye yabancı sermaye ve teknolojilerin getirilmesine imkân sağlayacak uygun zemin yaratılması, sanayicinin ihtiyaç duyduğu bazı hammadde ve ara malların kolaylıkla, istenilen miktarda ve zaman kaybı olmadan temin edilebilmesi, sağlanan teşvik ve avantajlarla düşük maliyetli mal üretimi ve ihracı, Türkiye dışından gelen malların transit olarak diğer ülkelere satımı, yeni istihdam olanaklarının yaratılması, Türk ihraç ürünlerinin ihracatını kolaylaştırmak ve hızlandırmak bakımından bir basamak olması işlevlerini görmektedir.

3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nda serbest bölgelerin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlar; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek olarak sıralanmıştır. Bulundukları ülke ekonomilerine sağladıkları katkıların yanında, esnek ve çağdaş idari yapılarıyla dış ticarete yönelmek isteyen firmalara modern ve gelişmiş bir yatırım ortamı sağlayan serbest bölgeler lojistik merkezler olarak ülkemizde de önemlerini artırmaktadırlar.

5.3.1.1. Genel Bilgiler

Türkiye'de, hâlihazırda 19 adet serbest bölgede faaliyet gösterilmekte olup, TR62 Bölgesi'nde 1'i Mersin'de diğeri Adana-Yumurtalık'ta olmak üzere 2 serbest bölge bulunmaktadır.

Mersin Serbest Bölgesi'nin sınırları; 04.03.1985 tarih 85/9200 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir. 06.06.1985 tarih 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu çerçevesinde resmi açılışı 03.01.1987 tarihinde yapılmıştır.

Bölge, ilk aşamada 776 dönüm alan üzerinde kurulmuş olup süreç içerisinde yapılan ilaveler ile 836 dönüme genişletilmiştir.

"Yap-İşlet-Devret" modelinde işletilmektedir. TC Ekonomi Bakanlığı-Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir.

MESBAŞ, 1986 yılında Mersin Serbest Bölgesi'ni işletmek amacı ile kurulmuş bir anonim şirkettir. Halka açık statüde kurulan şirketin sermayesi 5,402,160.- TL'dir. Sermayesinin %24'ü Kamu sektörüne, %76'sı özel sektöre aittir. Toplam ortak sayısı 177'dir.

Mersin Serbest Bölgesi'nin işletilmesi 06.08.1986 tarih 10877 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği MESBAŞ'a verilmiştir. Bu karara istinaden Mersin Serbest Bölgesi'nde tüm hizmetlerin verilmesi MESBAŞ'ın yükümlülüğüne bırakılmıştır.

Mersin Serbest Bölgesi'nde işletmeci konumdaki MESBAŞ'ın ana başlıklar itibariyle görevleri aşağıda belirtilmiştir:

- Yatırım yapılacak açık alanların kira sözleşmelerinin düzenlenmesi ve akdedilmesi,
- Açık alan kira bedellerinin tahsil edilerek Özel Hesaba aktarılması,
- Yatırım alanlarının kullanıcı firmalara teslimi ve aplikasyonu,
- Yatırımcı firmalara zemin etüdü geoteknik raporlarının verilmesi,
- Gerek yatırım ve gerekse ticari safhada elektrik enerjisi ve su temini,
- Genel limancılık hizmetlerinin yapılması,
- Depolarda tahmil, tahliye hizmetlerinin verilmesi,
- Tartı, kafeterya ve büfe işletmeciliği,
- Umumi yeşil alanların oluşturulması,
- Bölge altyapısının bakım ve onarımı,
- Depo kiralama hizmeti,

- Açık stok sahası kiralama hizmeti,
- Kullanıcı firmalar tarafından talep edilebilecek diğer hizmetler.

Mersin Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmalara ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.

Tablo 157: Serbest Bölge'de Faaliyet Gösteren Firmalar ve Firmaların Ruhsat Dağılımı

Yıllar	İşletmeci	Faaliyet Gösteren Firmalar				Faaliyet Gösteren Firmaların Ruhsat Dağılımı			
		Yerli	Yabancı	Yerli+Yab. Ortaklığı	Toplam	Yerli	Yabancı	Yerli+Yab. Ortaklığı	Toplam
2004	Kiracı	272	56	28	356	277	57	28	362
	Yatırımcı	167	16	18	201	300	28	31	359
	Toplam	**439**	**72**	**46**	**557**	**577**	**85**	**59**	**721**
2005	Kiracı	236	38	17	291	241	39	17	297
	Yatırımcı	173	16	11	200	312	28	18	358
	Toplam	**409**	**54**	**28**	**491**	**553**	**67**	**35**	**655**
2006	Kiracı	193	30	31	254	199	31	31	261
	Yatırımcı	165	15	19	199	294	26	36	356
	Toplam	**358**	**45**	**50**	**453**	**493**	**57**	**67**	**617**
2007	Kiracı	191	27	33	251	198	28	34	260
	Yatırımcı	157	16	18	191	280	27	35	342
	Toplam	**348**	**43**	**51**	**442**	**478**	**55**	**69**	**602**
2008	Kiracı	182	27	33	242	189	27	36	252
	Yatırımcı	143	12	19	174	250	20	33	303
	Toplam	**325**	**39**	**52**	**416**	**439**	**47**	**69**	**555**
2009	Kiracı	-	-	-	**-**	184	29	43	256
	Yatırımcı	-	-	-	**-**	251	23	27	301
	Toplam	**320**	**42**	**55**	**417**	**435**	**52**	**70**	**557**
2010	Kiracı	-	-	-	**-**	173	23	43	239
	Yatırımcı	-	-	-	**-**	269	17	28	314
	Toplam	**317**	**32**	**54**	**403**	**442**	**40**	**71**	**553**
2011	Kiracı	-	-	-	**-**	185	24	43	252
	Yatırımcı	-	-	-	**-**	278	17	25	320
	Toplam	**328**	**32**	**52**	**412**	**463**	**41**	**68**	**572**
2012	Kiracı	-	-	-	**-**	199	28	37	264
	Yatırımcı	-	-	-	**-**	292	20	29	341
	Toplam	**339**	**33**	**49**	**421**	**491**	**48**	**66**	**605**
2013	Kiracı	-	-	-	**-**	209	38	25	272
	Yatırımcı	-	-	-	**-**	297	27	33	357
	Toplam	**345**	**49**	**43**	**437**	**506**	**65**	**58**	**629**

Kaynak: MESBAŞ

Mersin Serbest Bölgesi'nde 2013 yılı verilerine göre 345'i yerli 49'u yabancı, 43'ü ise yerli+yabancı sermayeli 437 firma faaliyet göstermektedir. Aynı dönemde faaliyet ruhsatı alan firma sayısı ise 629'dur.

5.3.1.2. Ticaret Hacmi

Dünyada 120'den fazla ülkede, yaklaşık 3,000 adet serbest bölge bulunmaktadır. 2012 yılı itibariyle Türkiye'de 19 adet serbest bölge faaliyet göstermekte olup, bunlardan 1'i de Mersin'de yer almaktadır.

2012 yılında Türkiye'de bulunan 19 serbest bölgeye ait toplam ticaret hacmi 23.1 milyar USD olup, toplam ticaretin %16.6'sı, 2013 yılındaki 23.2 milyar USD'lik ticaretin ise %15.3'ü Mersin Serbest Bölgesi'nden gerçekleştirilmiştir. Mersin Serbest Bölgesi bu ticaret hacmiyle Ege Serbest Bölgesi'nden sonra ülke genelinde 2. sırada yer almaktadır.

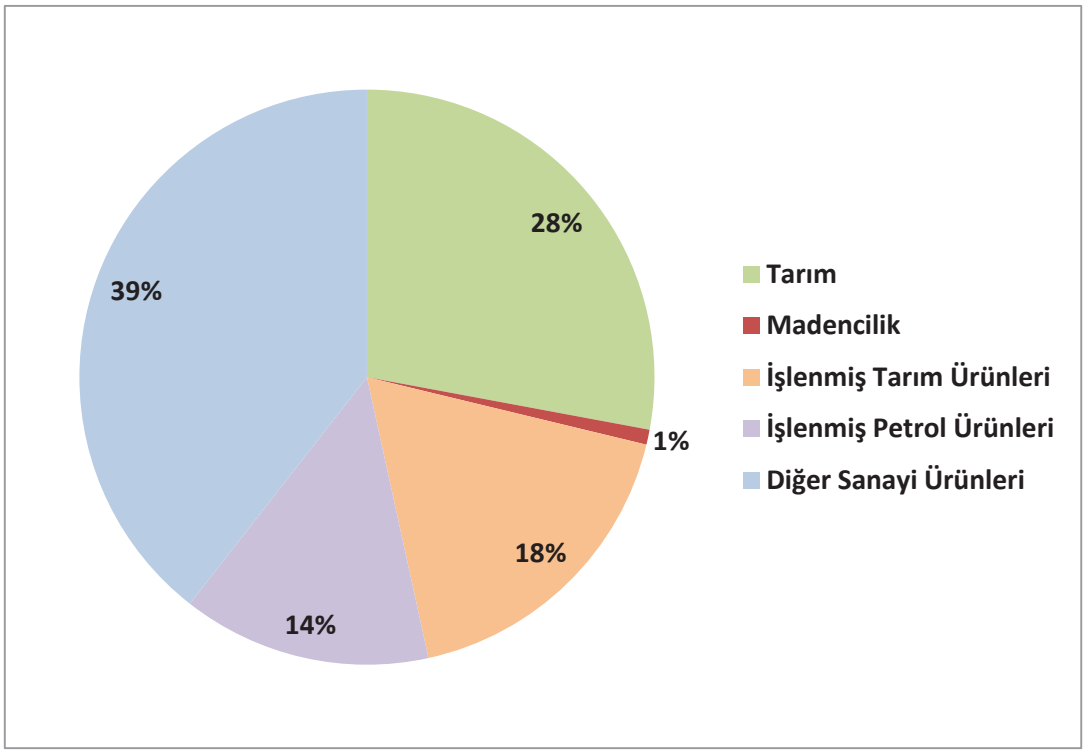
Tablo 158: Mersin'deki Serbest Bölgelerin Türkiye Genelindeki Serbest Bölgeler İçindeki Yeri (Bin USD)

Yıllar	Türkiye Geneli Serbest Bölgeler Ticaret Hacmi	Mersin Serbest Bölgesi	
		Ticaret Hacmi	Türkiye İçindeki Payı (%)
2009	17,756,882	1,918,637	10.8
2010	18,572,206	2,227,309	12.0
2011	22,646,175	2,693,049	11.9
2012	23,053,135	3,832,246	16.6
2013	23,240,397	3,552,257	15.3

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Mersin Serbest Bölgesi'nde gerçekleştirilen ticari faaliyetlerin sektörel dağılımı incelendiğinde ticaret hacminin ağırlıklı kısmının sanayi ürünlerinden oluştuğu dikkati çekmektedir. 2013 yılsonu verilerine göre toplam ticaretin %71'ini sanayi sektörü ürünleri oluştururken, %28'ini tarım sektörü ürünleri, %1'ini de madencilik sektörü ürünleri oluşturmaktadır. 2013 yılı itibarıyla 2.5 milyar USD olan sanayi ürünleri ticeret hacminin ise %25'ini işlenmiş tarım ürünleri oluştururken, %20'sini işlenmiş petrol ürünleri, %55'ini de diğer sanayi ürünleri teşkil etmektedir.

Grafik 66: Mersin Serbest Bölgesi Ticaret Hacminin Sektörel Dağılımı (2013)

Kaynak: MESBAŞ

Serbest bölgede gerçekleştirilen ticaretin ülke grupları bazında dağılımı aşağıda incelendiğinde en yüksek ticaret hacminin Türkiye ile gerçekleştirildiği görülmektedir. 2003 yılı itibariyle Mersin Serbest Bölgesi'ne ait ticaret hacminin %40.2'si Türkiye ile yapılırken, %19.1'i İslâm ülkeleri, %13.3'ü AB ülkeleri ile yapılmıştır.

Tablo 159: Mersin Serbest Bölge Ticaretinin Ülke Grupları Bazında Dağılımı (Bin USD)

	2012		2013	
	Ticaret Hacmi	Pay (%)	Ticaret Hacmi	Pay (%)
OECD ve AB Ülkeleri	**720,869**	**18.8**	**669,291**	**18.8**
AB Ülkeleri	496,245	12.9	470,685	13.3
Diğer OECD Ülkeleri	224,624	5.9	198,606	5.6
Diğer Avrupa Ülkeleri	**1,613**	**0.0**	**371**	**0.0**
Türk Cumhuriyetleri	**83,111**	**2.2**	**95,250**	**2.7**
Eski S.S.C.B	**196,907**	**5.1**	**141,610**	**4.0**
İslam Ülkeleri	**722,775**	**18.9**	**679,120**	**19.1**
Diğer Ülkeler	**450,771**	**11.8**	**539,120**	**15.2**
Türkiye	**1,656,200**	**43.2**	**1,427,496**	**40.2**
Toplam	**3,832,246**	**100.0**	**3,552,257**	**100.0**

Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası.

Mersin Serbest Bölgesinde; üretim, alım-satım, kiralama, depolama, bankacılık-sigortacılık, montaj-demontaj başta olmak üzere Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü'nce uygun görülen ve çevre kirliliği yaratmayan her türlü sanayi, ticaret ve hizmet faaliyetleri yapılmaktadır. 2013 itibariyle bölgedeki faaliyetlerin %47'si alım-satım, %25'i ise üretim faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Mersin Serbest Bölgesi'nde 2013 yılı itibarıyla 8,143'ü TC vatandaşı ve 65'i yabancı uyruklu olmak üzere 8,208 kişi istihdam edilmiştir. Bu istihdamın %49.3'ü vasıfsız, %32.9'u vasıflı işçiden oluşmaktadır. İstihdamın %6.7'sini büro elemanları oluştururken, %3.6'sını da yöneticiler teşkil etmektedir.

Türkiye genelindeki serbest bölgelerde toplam 57,010 kişi istihdam edilmekte olup, Mersin Serbest Bölgesi %14.4'lük pay ile Ege Serbest bölgesinin ardından 2. sırada yer almaktadır.

5.3.2. Organize Sanayi Bölgesi (OSB)

Organize Sanayi Bölgeleri, 4562 sayılı OSB Kanunu'nun 3'üncü maddesinde; "Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, kentleşmeyi yönlendirmek, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, sanayi türlerinin belirli bir plan dahilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla; sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dahilinde gerekli idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık alanları, teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu Kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri" olarak tanımlanmıştır.

Bu doğrultuda, OSB'lerin kuruluş amacı, yatırımlara arazi temin etmek, kümeleşmelerden yararlanmak, sanayi ve sosyal çevre arasında yaşanacak sorunları engellemek, bölgesel ekonomik gelişmeye katkı sağlamak, KOBİ'lere daha kolay ve ucuz üretim olanağı sağlamak, yüksek katma değerli üretimi özendirmek ve ülke ekonomisi için stratejik önem taşıyan sektörleri geliştirmektir.

OSB'lerin genel olarak işlevlerini ise, aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

- Özel sektör yatırımlarının belirli yörelere yönlendirilmesi,

- İşletmelerin mekânsal anlamda desteklenerek teşvik edilmesi için finansal ve fiziksel teşviklerin verilmesi,
- Sanayi işletmelerinin birbirleriyle işbirliği ve uyum içinde üretim yapmaları,
- Fabrikaların önceden planlanmış bir arazi üzerine yerleştirilmeleri,
- İşletmelerin ulaştırma, elektrik, su, kanalizasyon ve sosyal tesisler gibi ortak alt yapı hizmetlerinden birlikte yararlanmaları
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir program içinde üretim yapmaları; üretimde verimlilik ve kârlılık sağlanması,
- Sanayinin azgelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının önüne geçilmesi, altyapının gereksinmelere uygun olarak planlanması,
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir alt yapı ve ortak sosyal tesisler gibi ortak hizmet kuruluşlarının oluşturulması,
- Ortak arıtma tesisleriyle çevre kirliliğinin önlenmesi,
- OSB'lerin devlet gözetiminde kendi organlarınca yönetilmesidir.

2013 yılı itibarıyla Türkiye'de toplam 279 adet OSB bulunmakta olup, bunların parsel sayısı 74,000 adet, toplam istihdamı da 1.3 milyon kişidir.

Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi (MTOSB): 24.10.1976 yılında 13037 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ancak 1992 yılında yer seçimi gerçekleştirilen MTOSB'da, 380 hektarlık arazinin imar projeleri ve altyapı hazırlıkları tamamlandıktan sonra, 1994 Mart'ının sonlarına doğru inşaatlara başlanmıştır.

Mersin Tarsus Organize Sanayi Bölgesinin yönetim yapısı zaman içinde genişleyerek bugünkü konumuna ulaşmıştır.

Başlangıçta 2,680,544 m² alana, 1. Bölge olarak kurulan ancak zamanla yetersiz kalan MTOSB'nde 1,292,087 m²'lik alana sahip 2. Bölge devreye alınmıştır.

Tablo 160: MTOSB'nde Yer Alan Firmalar ve Parselasyon Verileri (2013)

Firmalar ve Parselasyon	1. Bölge	2. Bölge
Faaliyetteki Firma Sayısı	114	17
İnşaatı Devam Eden Firma Sayısı	11	12
Proje Aşamasındaki Firma Sayısı	1	6
İstihdam Edilen Kişi Sayısı	5.500	1.000
Toplam Yüzölçümü (m²)	2.680.544	1.292.087
Toplam Parsel Sayısı	185	61
Sanayi Parseli Sayısı	156	42

Kaynak: Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü

MTOSB'nde faaliyet gösteren firmaların sektörel dağılımı aşağıda verilmektedir.

Tablo 161: MTOSB'ndeki Firmaların Sektörel Dağılımı

Sektör Adı	2012	2013
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	2	2
İmalat	103	117
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	1	1
İnşaat	2	2
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	5	2
Ulaştırma ve Depolama	1	3
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	2	2
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	1	1
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	1	1
TOPLAM	**118**	**131**

Kaynak: Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü

Tablodan da görüleceği üzere, 2013 yılı itibariyle MTOSB'nde faaliyet gösteren firmaların büyük bir çoğunluğu (%89.3) imalat sanayinde faaliyet göstermektedir. Ancak imalat sanayi alt sektörler bazında incelendiğinde gıda ürünleri imalatı sektörünün başı çektiği görülmektedir. Bu sektörü, fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç), kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı alt sektörleri izlemektedir.

MTOSB imalat sanayi sektörünün alt sektörler bazında dağılımı aşağıda verilmektedir.

Tablo 162: MTOSB'nde İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Firmaların Alt Sektör Bazında Dağılımı

İmalat Sanayi Ekonomik Faaliyet Grupları	2013 (adet)	Pay (%)
Gıda ürünleri imalatı	19	16.24
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı	18	15.38
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	15	12.82
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	10	8.55
Ana metal sanayi	10	8.55
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	8	6.84
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	8	6.84
Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri	6	5.13
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	5	4.27
Tütün ürünleri imalatı	3	2.56
Motorlu kara taşıtı ve römork imalatı	3	2.56
Mobilya imalatı	2	1.71
Diğer imalatlar	2	1.71
İçeceklerin imalatı	1	0.85
Giyim eşyaları imalatı	1	0.85
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	1	0.85
Kok kömürü ve petrol ürünleri imalatı	1	0.85
Temel eczacılık ürünleri ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	1	0.85
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	1	0.85
Elektrikli teçhizat imalatı	1	0.85
Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	1	0.85
TOPLAM	**117**	100.00

Kaynak: Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü

Yıllar itibariyle MTOSB'nde kullanılan elektrik, su, doğalgaz tüketim miktarları aşağıda verilmektedir.

Tablo 163: Yıllar İtibariyle MTOSB'nde Elektrik, Su ve Doğalgaz Tüketimi

Yıllar	Elektrik (Kwh)	Değişim (%)	Su (m^3)	Değişim (%)	Doğalgaz (sm^3)	Değişim (%)
2006	104,739,000		312,254		111,466,000	
2007	121,651,000	16.1	569,682	82.4	118,929,949	6.7
2008	134,520,000	10.6	567,731	-0.3	103,915,925	-12.6
2009	138,585,000	3.0	540,431	-4.8	81,723,070	-21.4
2010	174,046,009	25.6	602,281	11.4	118,752,757	45.3
2011	191,420,160	10.0	673,320	11.8	130,030,985	9.5
2012	254,754,881	33.1	717,296	6.5	133,046,225	2.3
2013	316,848,220	24.4	677,124	-5.6	127,169,943	-4.4

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, MTSO

2013 yılı itibariyle MTOSB'nde tüketilen elektrik miktarı bir önceki yıla göre %24.4 artarak 316,848,220 Kwh olarak gerçekleşmiştir.

Kullanılan su miktarı ise aynı dönemde %5.6 oranında azalma göstererek 717,296 tondan 677,124 tona gerilemiştir. Aynı şekilde doğalgaz tüketimi de 2013 yılında %4.4 oranında azalarak 127,169,943 m^3 olarak gerçekleşmiştir.

Silifke Organize Sanayi Bölgesi (SOSB): Mersin-Karaman karayoluna 2 km mesafedeki Tosmurlu köyü sınırları içinde yer alan 92.8 hektarlık alana kurulan SOSB, 30.11.2000 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığından (şimdiki Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) yetki belgesi alınarak faaliyete geçmiştir.

Silifke OSB, en yakın havaalanı olana Adana-Şakirpaşa Havaalanına 149 km, en yakın demiryolu olan Mersin'e 85 km, en yakın liman olan Taşucu limanına ise 6 km uzaklıktadır. Bölgenin 1. ve 2. etap parselasyon ve altyapı projeleri tamamlanmış olup 93 parselden 46 parsel istek sahiplerine sunulacak hale getirilmiş ve bunların 45 tanesinin tahsisi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 164: Silifke OSB'de İmalat Sanayinde Faaliyet Gösteren Firmaların Alt Sektör Bazında Dağılımı

İmalat Sanayi Ekonomik Faaliyet Grupları	2013 (Adet)	Pay (%)
Taş ve toprağa dayalı sanayi	21	46,7
Gıda, içki ve tütün sanayi	13	28,9
Metal eşya, makine ve teçhizat sanayi	5	11.1
Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik sanayi	5	11.1
Kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi	1	2.2
TOPLAM	**45**	100.0

Kaynak: MTSO

Silifke OSB'de imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların üretim konularının alt sektör bazında dağılımına bakıldığında ilk sırayı %46.7 ile taş ve toprağa dayalı sanayinin aldığı görülmektedir. Onu, %28.9 ile gıda, içki ve tütün sanayi izlemektedir.

5.3.3. Küçük Sanayi Siteleri

Benzer iş kollarında çalışan ve birbirini tamamlayıcı üretim yapan işletmelerin aynı site içinde toplanmasıyla, verimliliğin ve kâr artışının sağlanması, ihtiyaçların daha ekonomik karşılanmasını ve küçük sanayicilerin, ortak hareket etme, çevresel faktörlerin maliyetini paylaşma gibi katılımcı yönetim biçiminin geliştirilmesini amaçlayan küçük sanayi siteleri bölge ekonomisinin gelişimi açısından önemli bir uygulama aracıdır.

Ağırlıklı olarak yapı kooperatifleri vasıtasıyla uygulamaya konulan küçük sanayi siteleri, daha çok tamirat ve imalatla uğraşan küçük işletmelerin yer aldığı, altyapı hizmetleri ile idare binası, çırak okulu, satış dükkanı gibi sosyal kurumlarla donatılmış işyeri topluluklarıdır.

Mersin'de 2013 yılı sonu itibariyle T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kredi desteği ile tamamlanan küçük sanayi sitesi sayısı 9 olup toplam işyeri sayısı 1,833'tür. Mersin, Türkiye genelindeki küçük sanayi sitesi sayısının %2'sini oluştururken, işyeri sayısının da %2'sini teşkil etmektedir.

Tablo 165: Mersin'de Bulunan Küçük Sanayi Siteleri * (2013)

	Küçük Sanayi Sitesi Sayısı (Adet)	İş Yeri Sayısı (Adet)
Mersin	9	1,833
Türkiye Geneli	453	93,483
Mersin/Türkiye (%)	**2.0**	**2.0**

(*): T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kredi desteği ile tamamlanan küçük sanayi sitelerini içermektedir.
Kaynak: T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü.

Mersin, küçük sanayi sitesi sayısı açısından iller arası sıralamada 13'üncü sırada yer alırken, sanayi sitesinde yer alan işyeri sayısının büyüklüğü açısından 14'üncü sırada yer almaktadır.

5.3.4. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) – Teknoparklar

2001 yılında 4691 sayılı yasayla kurulan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde; üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini

veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamak amaçlanmaktadır. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, AR-GE çalışmaları için tasarlanmış alanlar olup yüksek teknoloji alanındaki yatırımları cazip hale getirmektedir.

TGB'lerin Sağladığı Avantajlar:

- Bürolar kiralamaya hazır olarak sunulmaktadır ve tesislerin altyapısı hazırdır.
- Yazılım ve AR-GE faaliyetlerinden elde edilen kârlar 31 Aralık 2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaftır.
- TGB içinde üretilen uygulama yazılımlarının satışı 31 Aralık 2023 tarihine kadar KDV'den muaftır. Bunlara sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, farklı iş sektörleri, İnternet, mobil telefonlar ve askeri kumanda kontrol sistemlerinde kullanılan yazılımlar dahildir.
- TGB'lerde istihdam edilen araştırmacılarla yazılım ve AR-GE personeline ödenecek maaşlar 31 Aralık 2023 tarihine kadar tüm vergilerden muaftır.
- Bilgi teknolojileri ağırlıklı sektörler için gelir vergisi ile kurumlar vergisinden muaf olunan dönem boyunca KDV muafiyeti de getirilmiştir.
- Gümrük ve resimlerin yanı sıra kaynak olarak kullanılan fonlar için de muafiyet getirilmiştir.
- Akademik personel bölge içinde şirket kurma, bölgede faaliyet gösteren tanınmış firmalarda yer alma ya da bu firmaların yönetim kurullarına katılarak araştırma yapmaya teşvik edilmektedir.

2001 yılından itibaren uygulamaya konulan ve sanayicileri, araştırmacılar ve üniversiteler ile buluşturarak teknoloji yoğun üretime yönelik yeni ürün ve üretim yöntemleri geliştirmelerini sağlayacak bu kanun kapsamında, Nisan **2014 tarihi itibarıyla 55 adet Teknoloji Geliştirme**

Bölgesi (Ankara 7 adet, İstanbul 5 adet, Kocaeli 4 adet, İzmir 3, Konya, Antalya, Kayseri, Trabzon, Adana, Erzurum, Mersin, Isparta, Gaziantep, Eskişehir, Bursa, Denizli, Edirne, Elazığ, Sivas, Diyarbakır, Tokat, Sakarya, Bolu, Kütahya, Samsun, Malatya, Urfa, Düzce, Çanakkale, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Van, Çorum, Manisa, Niğde, Burdur, Yozgat, Kırıkkale, Balıkesir ve Hatay illerinde) ***kurulmuştur.*** TGB'lerin 32'si faaliyette olup, 15 tanesinin ise alt yapı çalışmaları devam etmektedir.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, Nisan 2014 tarihi itibarıyla toplam firma sayısı 2,667'ye, istihdam edilen personel sayısı 27,828'e yükselmiştir. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde ağırlıklı olarak sırasıyla; Yazılım, Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri, Elektronik, Makine ve Teçhizat İmalatı, Enerji, Medikal ve Sağlık konularında çalışan yenilikçi firmalar yer almakta olup, Nisan 2014 sonu itibarıyla, bölgelerde tamamlanan Ar-Ge proje sayısı 11,577 ve devam eden proje sayısı 7,126 adet olmuştur. Bölgelerde 112 yabancı firma faaliyet gösterirken, gerçekleştirilen ihracat 1.5 milyar USD'ye yükselmiştir.

Mersin ilinde, Valilik koordinatörlüğünde yürütülen çalışmalar sonucunda, Kuruluşu 2005 yılında gerçekleşen Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin yönetilmesi ve işletilmesinden sorumlu tüzel kişilik olan Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kurum ve İşletici Tic. A.Ş. 23/02/2006 tarihinde faaliyete geçmiştir.

06/07/2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4691 Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa göre Mersin Üniversitesi kampüsünde kurulan Mersin TGB'nin kurucu heyet yönetici şirket ortakları ise aşağıda verilmektedir.

- İl Özel İdaresi
- Mersin Üniversitesi
- Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi
- Mersin Ticaret ve Sanayi Odası
- Akdeniz İhracatçı Birlikleri
- Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası
- ODTÜ Teknopark AŞ

TGB'de yer alacak girişimcileri ve firmaların yararlandırılacağı teşvik unsurları ise şöyledir:

- Gelir vergisi muafiyeti
- SGK prim muafiyeti
- Kurumlar vergisi muafiyeti
- KDV muafiyeti
- Yabancı uyruklu personel izni

TGB'de yer alacak öğretim üyelerine sağlanacak teşvikler ise şöyledir:

- Şirket kurma
- Kurulu şirkete ortak olma
- Yönetimde görev alma
- Döner sermaye muafiyeti

Mersin TGB, 48,381 m²'si MTOSB'nde, 50,024 m²'si de Mersin Üniversitesi Kampüsü içinde olmak üzere toplam 98,405 m² alana sahiptir.

Nisan 2014 tarihi itibariyle Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde toplam 63 firma faaliyet göstermekte olup, bu firmalarda toplam 350 kişi istihdam edilmektedir. Bölgede kuruluşundan bu güne kadar olan süre içerisinde 128 proje tamamlanmış olup, halihazırda ise 98 proje üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Mersin Teknoloji Geliştirme Bölge'sinin ihracat düzeyi 1.4 milyon USD olup, Türkiye genelindeki TGB'lere ait ihracat toplamının %9.3'ünü oluşturmaktadır.

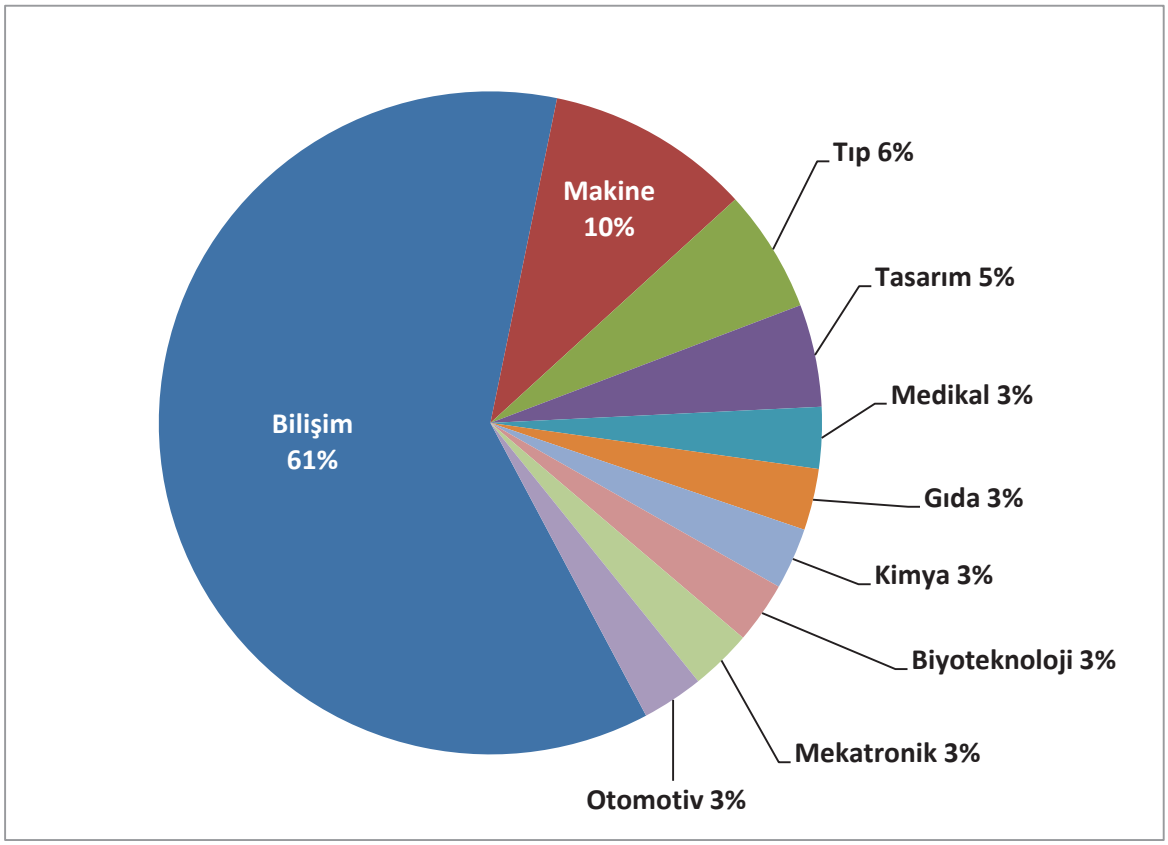
Tablo 166: Mersin ve Türkiye Genelindeki Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Faaliyetleri (Nisan (2014)

	Firma Sayısı	Yabancı&Yabancı Ortaklı Firma Sayısı	İstihdam	Tamamlanan Proje Sayısı	Devam Eden Proje Sayısı	Patent Tescil Sayısı	İhracat Milyar USD
Mersin	63	1	350	128	98	1	0.14
Türkiye	2,667	112	27,828	11,577	7,126	268	1.50
Mersin/Türkiye (%)	2.4	0.9	1.3	1.1	1.4	0.4	9.3

Kaynak: T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü ve Mersin Bölge Müdürlüğü.

Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyette bulunan firmaların ağırlıklı bir bölümü bilişim sektöründe yer almaktadır. Mayıs 2014 tarihi itibarıyla Mersin Teknopark'taki firmaların %51'i bilişim sektöründe faaliyet gösterirken, %%10'u makine, %6'sı tıp, '5'i de tasarım alanında faaliyette bulunmaktadır.

Grafik 67: Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (Mayıs 2014)

Kaynak: Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi Müdürlüğü

5.4. Enerji

Her türlü ekonomik faaliyetin temel girdisi olan enerjinin kullanım alanının, günümüzde sürekli olarak gelişen teknolojiye bağlı olarak hızlı bir şekilde artması sonucu enerji ve buna bağlı olarak elektrik enerjisi, sosyal hayatın da kaçınılmaz bir unsuru haline gelmiştir. Enerji, bir ülkenin üretimdeki rekabet gücünü etkileyen önemli unsurlardan birini oluşturmakta olup, sürdürülebilir büyümenin sağlanması için enerjinin yeterli, zamanında, kaliteli, ekonomik, güvenilir ve temiz olarak sunumu büyük önem taşımaktadır. Fosil yakıt kaynaklarının hızla tükendiği gerçeğinden hareketle, ülkeler enerji yatırımlarına önem vermekte ve sahip olduğu kaynakları (su, güneş, rüzgâr, termik vs.) etkin ve verimli kullanarak enerji ihtiyacını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadırlar.

Dünya elektrik enerjisi üretiminin %40'ı kömürden, %20'si doğal gazdan, %7'si petrolden, %15'i nükleer enerjiden, %16'sı hidrolik enerjiden ve %2'si de diğer yenilenebilir enerji kaynaklarından (rüzgâr, jeotermal, güneş vb.) karşılanmaktadır. Birçok ülke artan enerji talebine, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımıyla cevap vermeye çalışmaktadır.

Fosil kaynaklar bakımından fakir olan Türkiye, enerji açısından neredeyse %70 oranında dışa bağımlı durumdadır. Oysa ülkemiz yenilenebilir enerji kaynakları bakımından oldukça güçlü bir potansiyele sahiptir. Güneş, biyokütle, rüzgâr ve jeotermal enerji kaynakları açısından, yurdumuzun farklı kesimlerinde enerji türlerine uygun enerji sistemleri kurulması olanaklıdır. Bu konulardaki girişimler de başlamış bulunmaktadır.

Mersin ilinde elektrik üretimi il genelinde kurulu bulunan 5 adet hidroelektrik santrali aracılığıyla üretilmektedir. 2011 yılı itibarıyla Mersin'de mevcut ve yeni yatırımlarla birlikte, 26 hidroelektrik, 2 adet rüzgar ve 5 adet de doğal gaz santrali olmak üzere toplam 33 adet enerji santrali yatırımı bulunmaktadır.

İlde bulunan enerji santrallerinin toplam kurulu gücü 1,020.9 MW olup, bunun 602.5 MW'ı hidroelektrik santrali yatırımlarına ait iken, rüzgar enerjisi santrallerinin toplam kurulu gücü 72 MW, doğal gaz santrallerinin toplam kurulu gücü 346.4 MW'dır.

Tablo 167: Mersin İlindeki Enerji Santral Yatırımlarına İlişkin Veriler (2011)

	Şirket Adı	Santral Adı	Yakıt Türü	Kurulu Güç (MW)		Öngörülen Yatırım (TL)	Gerçekleşen Yatırım (TL)	Öngörülen Üretim (Kwh/Yıl)
				Toplam	Faal			
1	Akdeniz Elektrik Üretim AŞ	Mersin-RES	RES	33	33	66,000,000	66,000,000	150,000,000
2	Aksa Enerji Üretim AŞ	Efrenk-HES	HES	21.8	0	34,880,000	418,560	77,000,000
3	Beyobası Enerji Üretimi AŞ	Otluca-HES	HES	48.77	0	78,032,000	66,093,104	224,000,000
4	Camiş Elektrik Üretim AŞ	Mersin	DG	260	252.2	260,000,000	260,000,000	2,016,000,000
5	Durum Gıda San. Ve Tic. AŞ	Termik-Kojenerasyon	DG	6.5	0	6,500,000	-	51,360,000
6	Egemen Enerji Elektrik Üretim Tic. Ve San. Ltd. Şti.	Saran-HES	HES	17.83	0	28,528,000	2,795,744	67,023,000
7	Elif Grup Enerji Elektrik Üretim Ltd. Şti.	Yazılı I-II-III-HES	HES	7.36	0	11,776,000	-	28,390,361
8	Ere Hidroelektrik Üretim ve Tic. AŞ	Dağpazarı Regülatörleri ve Birkapılı-HES	HES	48.5	48.5	77,600,000	77,600,000	74,800,000
9	Enerjisa Enerji Üretim AŞ	Mersin	DG (Nafta, Motorin)	66	66	66,000,000	66,000,000	520,000,000
10	Enerjisa Enerji Üretim AŞ	Dağpazarı-RES	RES	39	0	78,000,000	936,000	120,000,000
11	Eser Elektronik Üretim San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Sarıkavak-HES	HES	8.89	0	14,224,000	4,622,800	42,599,000
12	EÜAŞ	Gezende	HES	159.38	159.38	255,000,000	255,000,000	528,000,000
13	EÜAŞ	Kadıncık-2-HES	HES	56	56	89,600,000	89,600,000	307,000,000
14	EÜAŞ	Kadıncık-1-HES	HES	70	70	112,000,000	112,000,000	315,000,000
15	EÜAŞ	Bozyazı	HES	0.42	0.42	678,400	678,400	1,500,000
16	EÜAŞ	Silifke	HES	0.4	0.4	640,000	640,000	2,300,000
17	EÜAŞ	Zeyne	HES	0.33	0.33	524,800	524,800	2,400,000
18	EÜAŞ	Anamur	HES	0.84	0.84	1,344,000	1,344,000	3,000,000
19	EÜAŞ	Mut-Derinçay	HES	0.88	0.88	1,408,000	1,408,000	3,500,000

Tablo 167 (Devam): Mersin İlindeki Enerji Santral Yatırımlarına İlişkin Veriler

	Şirket Adı	Santral Adı	Yakıt Türü	Kurulu Güç (MW)		Öngörülen Yatırım (TL)	Gerçekleşen Yatırım (TL)	Öngörülen Üretim (Kwh/Yıl)
				Toplam	Faal			
20	Frito Lay Gıda San. Ve Tic. AŞ	Kojenerasyon	DG+ Biyogaz	0.34	0	340,000	-	2,400,000
21	Gök Enerji Elektrik San. Ve Tic. AŞ	Gök-HES	HES	10.36	10.01	16,576,000	16,576,000	42,840,000
22	Güzel Enerji Üretim AŞ	Kayabaşı Reg. ve HES	HES	16.92	0	27,072,000	1,488,960	56,320,000
23	Köprübaşı Petrol Ürünleri Elektrik Üretim Taşımacılık ve İnşaat AŞ	Bozyazı Reg. ve HES	HES	10.02	0	16,032,000	609,216	26,850,000
24	Mut Elektronik Üretim Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Dinç Reg. ve HES	HES	2.19	0	3,504,000	1,149,312	11,440,000
	Özgür Elektronik Üretim AŞ	**Toplam**		**25.41**	**24.41**	**40,656,000**	**40,656,000**	**91,091,000**
25	Özgür Elektronik Üretim AŞ	Azmak-I Reg. ve HES	HES	-	-	-	-	-
26	Özgür Elektronik Üretim AŞ	Azmak-II Reg. ve HES	HES	-	-	-	-	-
27	Özgür Elektronik Üretim AŞ	Azmak-III Reg. ve HES	HES	-	-	-	-	-
28	Özgür Elektronik Üretim AŞ	Kirpilik Reg. ve HES	HES	-	-	-	-	-
29	Pamuk HES Elektrik Üretim AŞ	Pamuk-HES	HES	23.73	23.31	37,968,000	37,968,000	93,200,000
30	Sebil Enerji Elektrik Üretim San. Ve Tic. AŞ	Sebil Reg. ve HES	HES	25.15	0	40,240,000	3,018,000	75,028,000
31	TGT Enerji Üretim ve Tic. AŞ	Lamas III-IV-HES	HES	37.3	35.67	59,680,000	57,078,400	150,000,000
32	Toros Tarım Sanayi ve Tic. AŞ	Mersin Santrali	Nafta (DG)	13.55	12.13	13,550,000	13,550,000	53,534,294
33	BERDAN	Berdan	HES	10	10	16,000,000	16,000,000	47,000,000
Toplam				**1,020.9**	**803.5**	**1,454,353,200**	**1,193,755,296**	**5,183,575,655**

Kaynak: EPDK

EPDK 2011 yılı verilerine göre ildeki 33 adet mevcut ve yatırım aşamasında bulunan santrallerin öngörülen yatırım tutarı 1,454 milyon TL iken, yatırımların gerçekleşme oranı %82'dir. Santrallerin toplam kurulu gücünün ise %78.7'si kullanılmaktadır.

Mersin'de ayrıca Türkiye'nin ilk kule tipi yoğunlaştırılmış güneş enerjisi santrali de bulunmaktadır. 5 megawatt güç kapasitesine sahip olan bu güneş enerjisi santrali Toroslar ilçesinde yer almaktadır.

5.4.1. Elektrik Enerjisi

Mersin ilinde Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ)'ye bağlı olan toplam 8 adet hidroelektrik santrali bulunmaktadır. İldeki santrallerin 3 tanesi baraj tipi hidroelektrik santrali iken 5 tanesi ise kanal tipi hidroelektrik santrallerinden oluşmaktadır. Bu santrallerin toplam kurulu gücü 288.2 MW olup, yıllık üretim kapasitesi 1.16 Milyar KWh'dır. 2013 yılı itibarıyla EÜAŞ'a bağlı bu santrallerin brüt üretim miktarı yıllık üretim kapasitesinin de üzerine çıkarak 1.19 milyar Kwh olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 168: Mersin'de EÜAŞ'a ait olan Hidroelektrik Santrallerin Kurulu Gücü ve Üretim Kapasitesi

Müdürlük Adı	Santral Adı	Bulunduğu ilçe	Hizmete Giriş Yılı	Tipi	Kurulu GüÇ (MW)	Yıllık üretim Kapasitesi (Milyon Kwh)	2013 Yılı Bürüt Üretimi (Kwh)
Gezende HES İşletme Müdürlüğü	Gezende	Mut	1994	Baraj	159.4	528.0	717.8
	Mut-Derinçay	Mut	1968	Kanal	0.9	3.6	5.1
	Anamur	Anamur	1966	Kanal	0.8	3.5	2.8
	Bozyazı	Anamur	1974	Kanal	0.4	1.0	1.2
	Silifke	Silifke	1966	Kanal	0.4	2.2	1.9
	Zeyne	Gülnar	1971	Kanal	0.3	1.0	1.2
Adana ve Yöresi HES İşletme Müdürlüğü	Kadıncık 1	Tarsus	1971	Baraj	70.0	315.0	259.8
	Kadıncık 2	Tarsus	1974	Baraj	56.0	307.0	199.4
Toplam					**288.2**	**1,161.3**	**1,189.2**

Kaynak: EÜAŞ,

Mersin ilinde kurulu bulunan hidroelektrik santrallerinin elektrik üretim miktarlarına bakıldığında, üretim miktarının dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. 2004 yılında 1,031 MWh'a çıkan üretim miktarı, izleyen yıllarda düşüş trendine girerek 2011 yılında 492 MWh düzeyinde gerçekleşmiştir. 2012 yılında ise elektrik üretimi bir önceki yıla göre %65 oranında artarak 813 MWh olmuştur.

Tablo 169: Mersin'deki Hidroelektrik Santrallerinin Elektrik Üretim Miktarlarının Gelişimi (MWh)

Yıllar	Kadıncık-1	Kadıncık-2	Berdan	Gezende	Toplam
Kurulu Güç(MW)	**70.0**	**56.0**	**10.2**	**159.3**	**295.5**
2003	112	83	-	510	705
2004	281	215	-	535	1,031
2005	166	109	-	361	636
2006	208	146	-	404	758
2007	149	106	-	98	353
2008	141	102	-	234	477
2009	288	223	-	476	987
2010	297	235	-	53	585
2011	277	215	-	0	492
2012	341	269	63	140	813

Kaynak: EÜAŞ

Mersin ili elektrik üretiminin TR62 Bölgesi ve Türkiye içindeki payı incelendiğinde, Mersin'in hem Bölge hem de Türkiye içindeki payının 2003-2012 döneminde azalış kaydettiği görülmektedir.

Tablo 170: Mersin İli Elektrik Üretiminin Karşılaştırmalı Gelişimi (MWh)

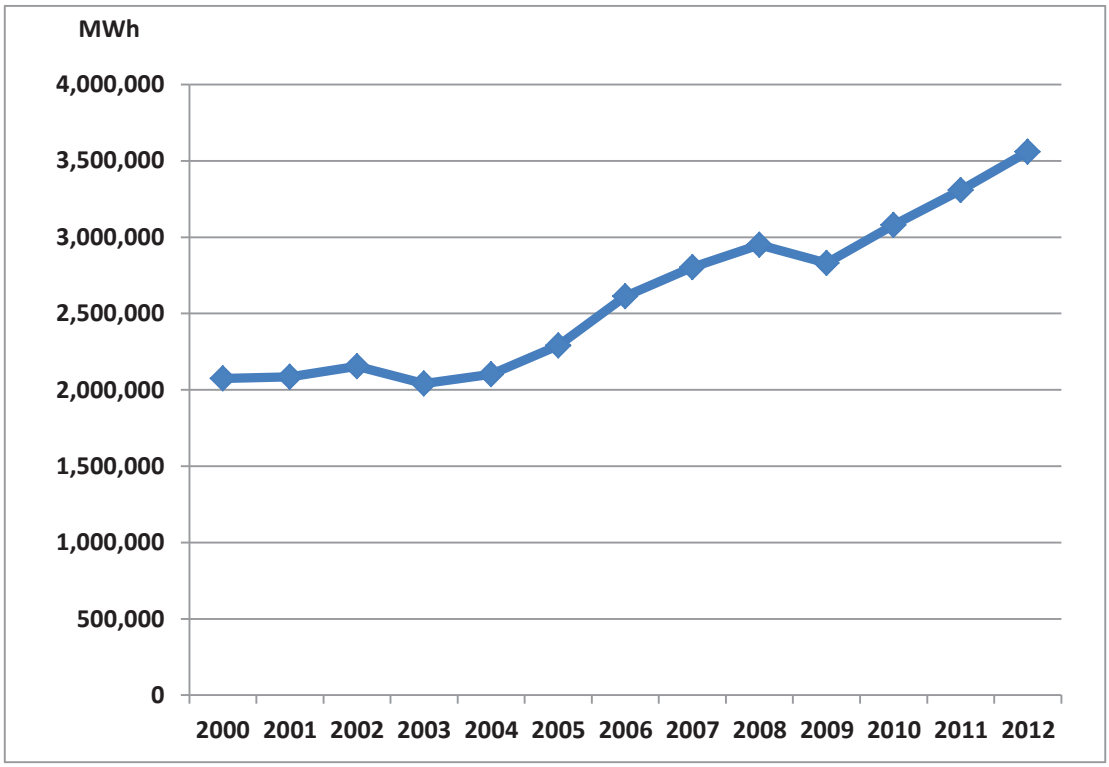
Yıllar	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin	Mersin/TR62 B. (%)	Mersin/Türkiye (%)
2003	30,027	1,344	705	52.46	2.35
2004	40,668	1,849	1,031	55.76	2.54
2005	35,045	1,153	636	55.16	1.81
2006	38,679	1,423	758	53.27	1.96
2007	30,981	708	353	49.86	1.14
2008	28,419	1,012	477	47.13	1.68
2009	28,338	1,953	987	50.54	3.48
2010	41,337	1,390	585	42.09	1.42
2011	36,888	1,406	492	34.99	1.33
2012	38,311	1,801	813	45.14	2.12

Kaynak: EÜAŞ

Elektrik Tüketimi:

Mersin ili elektrik tüketiminin gelişimi incelendiğinde, 2000 yılında 2.1 Milyon MWh olan il elektrik tüketiminin 2000-2012 dönemini kapsayan 12 yıllık süre içerisinde %72 oranında artarak, 2012 yılında 3.5 Milyon MWh düzeyine yükseldiği dikkati çekmektedir. Aynı dönemde TR62 Bölgesi elektrik tüketimi %71 oranında artış gösterirken, Türkiye elektrik tüketimindeki artış %98 olmuştur.

Grafik 68: Mersin İli Elektrik Tüketiminin Yıllar İtibarıyla Gelişimi (MWh)

Kaynak: Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş

.

Elektrik tüketiminin abone grupları itibariyle dağılımına bakıldığında, Mersin, TR62 Bölgesi ve Türkiye genelinde elektrik tüketiminin ağırlıklı olarak sanayi kesiminde kullanıldığı görülmektedir. 2012 yılı itibarıyla il elektrik tüketiminin %38.7'si sanayi kesiminde kullanılırken, %31.5'i meskenlerde, %23.4'ü ticarethaneler ve resmi dairelerde, %3.1'i tarımsal sulamada, %2.6'sı da aydınlatmada kullanılmıştır.

Tablo 171: Elektrik Tüketiminin Abone Gruplarına Göre Dağılımı (2012)

Abone Grubu	Türkiye (1)		TR62 Bölgesi (2)		Mersin (3)		Pay (%)	
	MWh	Pay %	MWh	Pay %	MWh	Pay %	(3)/(1)	(3)/(2)
Mesken	45,375,137	23.3	2,585,311	29.7	1,120,531	31.5	2.5	43.3
Ticarethane ve Resmi Daire	47,511,918	24.4	2,040,021	23.4	831,096	23.4	1.7	40.7
Sanayi	92,301,731	47.4	3,601,872	41.3	1,378,609	38.7	1.5	38.3
Tarımsal Sulama	4,545,989	2.3	227,985	2.6	108,767	3.1	2.4	47.7
Aydınlatma	3,884,688	2.0	193,242	2.2	91,822	2.6	2.4	47.5
Diğer	1,303,886	0.7	63,050	0.7	28,003	0.8	2.1	44.4
Toplam	**194,923,349**	**100.0**	**8,711,481**	**100.0**	**3,558,827**	**100.0**	**1.8**	**40.9**

Kaynak: TEDAŞ

Mersin ili elektrik tüketiminde sanayi sektörünün payı %39 civarında iken bu pay Türkiye ve TR62 Bölgesi'nin altındadır. Bununla birlikte meskenlerde tüketilen elektriğin payı ise Türkiye genelinin oldukça üzerinde TR62 Bölgesi'nin ise yaklaşık iki puan üzerindedir. Mersin'de

ticarethane ve resmi dairelerde kullanılan elektriğin payı ise gerek Türkiye geneli gerekse bölge ortalaması düzeyindedir.

Mersin ili elektrik tüketiminin Türkiye ve TR62 Bölgesi içindeki yeri incelendiğinde ise; 2012 yılı itibariyle, il toplam elektrik tüketimi Türkiye elektrik tüketiminin %1.8'ini, TR62 Bölgesi elektrik tüketiminin ise %40.9'unu oluşturduğu görülür. Elektrik tüketimi abone türüne göre değerlendirildiğinde, Mersin ili sanayi sektöründe tüketilen elektrik miktarı Türkiye sanayi sektörü elektrik tüketiminin %1.5'ini, TR62 Bölgesi tüketiminin %38.3'ünü teşkil ettiği dikkati çekmektedir. Yine meskenlerde tüketilen elektrik miktarı, Türkiye genelinin %2.5'ini, TR62 Bölgesi'nin %43.3'ünü oluşturmaktadır

Mersin'de 2012 yılı itibariyle kişi başına düşen elektrik tüketimi 1,984 Kwh iken, 2012 yılında kişi başına düşen elektrik tüketimi %6.6 oranında artarak 2,115 Kwh düzeyinde gerçekleşmiştir. Kişi başına düşen elektrik miktarı TR62 Bölgesi ve Türkiye genelinde incelendiğinde; 2012 yılı itibariyle kişi başına düşen elektrik tüketim miktarının TR62 Bölgesi'nde 2,287 Kwh, Türkiye genelinde 2,577 Kwh düzeyinde olduğu dikkati çekmektedir.

Mersin 2012 yılı itibarıyla elektrik tüketimin büyüklüğüne göre iller arası sıralamada 13'üncü sırada yer alırken, kişi başına düşen elektrik tüketimin büyüklüğü açısından 38'inci sırada yer almaktadır. Yine Mersin, sanayi sektöründe tüketilen elektrik miktarının büyüklüğü açısından iller arası sıralamada 18'inci sırada yer alırken, meskenlerde tüketilen elektrik açısından 7'inci sırada bulunmaktadır.

Elektrik sektöründeki kayıplar açısından Mersin ilinin durumu incelendiğinde, ilde kayıp ve kaçak oranının 2012 yılında bir önceki yıla göre 2.4 puan azalarak %11.8 seviyesinde olduğu görülmektedir. Mersin'de kayıp-kaçak elektrik kullanım oranının büyüklüğü açısından iller arası sıralamada 2011 yılında 14'üncü sıradayken, 2012 yılında 17. sıraya inmiştir.

Tablo 172: TEDAŞ Verilerine Göre 2012 Yılı İl Bazında Kayıp-Kaçak Oranları (%)

Sıra No (*)	İller	2011	2012	Değişim (Puan)
1 (1)	Şırnak	81.6	78.6	-3.0
2 (2)	Mardin	76.1	76.0	-0.1
3 (4)	Diyarbakır	72.3	73.3	1.0
4 (3)	Hakkari	74.9	70.9	-4.0
5 (5)	Batman	70.1	69.6	-0.5
6 (6)	Şanlıurfa	67.6	63.6	-4.0
7 (7)	Ağrı	54.3	62.0	7.7
8 (8)	Muş	53.2	54.1	0.9
9 (11)	Van	44.3	49.8	5.5
10 (9)	Bitlis	53.0	45.7	-7.3
11 (10)	Siirt	48.6	41.4	-7.2
12 (12)	Iğdır	38.0	35.7	-2.3
13 (13)	Kars	25.7	21.7	-4.0
14 (20)	Hatay	10.9	15.4	4.5
15 (17)	Bayburt	12.2	14.1	1.9
16 (28)	Gaziantep	8.0	13.2	5.2
17 (14)	Mersin	14.2	11.8	-2.4
18 (19)	Erzurum	11.6	11.4	-0.2
19 (15)	Adana	13.4	11.2	-2.2
20 (16)	İstanbul (Avrupa Y.)	12.9	10.5	-2.4
21 (18)	Antalya	11.9	10.4	-1.5

Kaynak: TEDAŞ
(*) Parantez içindeki rakamlar illerin bir önceki yıl kaçıncı sırada yer aldığını göstermektedir.

Mersin ilinde 2012 yılı itibarıyla elektrik abonesi sayısı 800,190 adet olup, elektrik abonelerinin önemli kısmı merkezde yer alan ilçelerde bulunmaktadır. Merkezde yer alan ilçeler toplam abone sayısının %34.4'ünü oluştururken, bunu %20.2 ile Tarsus, %13.6 ile Silifke izlemektedir. En az abone sayısı ise 7,267 abone ile Aydıncık ilçesine aittir.

Tablo 173: Mersin'deki Elektrik Abonelerinin İlçeler Bazında Dağılımı (2012)

İlçeler	Sanayi	Ticaret	Resmi Daire	T.Sulama	Şantiye	Mesken	Diğer Gruplar*	Toplam
Akdeniz,Yenişehir, Toroslar, Mezitli	695	45,880	1,402	9,879	7,683	206,438	3,033	275,010
Anamur	54	3,270	162	6,179	2,613	33,736	442	46,456
Bozyazı	26	1,357	99	3,840	476	13,347	266	19,411
Aydıncık	12	542	77	640	99	5,685	212	7,267
Çamlıyayla	6	511	73	697	195	10,379	248	12,109
Erdemli	80	8,393	288	7,546	256	72,255	910	89,728
Gülnar	45	1,068	183	1,037	100	26,625	805	29,863
Mut	147	2,815	253	4,440	409	40,713	654	49,431
Silifke	91	6,861	373	5,182	1,786	93,767	1025	109,085
Tarsus	380	13,699	397	3,294	2,964	138,913	2,183	161,830
Toplam	**1,536**	**84,396**	**3,307**	**42,734**	**16,581**	**641,858**	**9,778**	**800,190**

Kaynak: Toroslar Elektrik Dağıtım AŞ, Mersin
*: İçme ve Kullanma Suyu, Hayır Kurumu, Kitler, Belediye, Bedellendirilen Aydınlatma, Diğer

5.4.2. Rüzgâr Enerjisi

Türkiye, rüzgâr enerjisi santrallerinin en hızlı büyüdüğü ülkeler sıralamasında dünya birincisidir ve bu alandaki potansiyelin şimdiye kadar yalnızca %15'i kullanılmıştır. Toplam teknik rüzgâr potansiyeli yaklaşık olarak 131,756 MW değerindedir.

Hızla büyüyen ülke ekonomisine paralel olarak, Türkiye'nin enerji talebi de yılda ortalama %9 oranında artış göstermektedir. Bu büyümeye cevap verebilmek ve enerji arz–talep oranını dengede tutmak için yerli ve alternatif enerji kaynaklarına yatırım yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. 2005 yılında "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun"un çıkarılmasıyla rüzgâr enerjisi yatırımları hız kazanmış ve 1 yıl içinde kurulu güç değeri %400 artış göstermiştir. Ayrıca 2007 yılında açılan rüzgâr enerjisi lisans başvurularının ardından kurulu güçte 300 MW'lık bir artışla %200 büyüme kaydedilmiştir. 2010 yılında Türkiye'de 528 MW yeni kurulum ile rüzgâr enerjisi kurulu gücü 1,329 MW mertebelerine ulaşmış ve büyüme oranı ise %60 olarak hesaplanmıştır. Bu rakam Nisan 2012 itibarıyla 1,875.7 MW değerine ulaşmıştır.

Kasım 2007'de EPDK tarafından açılan lisans başvurularına yoğun bir ilgi olmuş ve EPDK'ya rüzgâr enerjisine dayalı toplam 78,000 MW kurulu gücünde 752 adet başvuru yapılmış, 2011 yılı sonu itibarıyla toplam 301 projeye lisans verilmiştir. Bu lisansların toplamı 11,180 MW kurulu güce karşılık gelmektedir. Bu başvuru döneminde Mersin ilinden herhangi bir başvuru bulunmamaktadır.

Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı ve EPDK tarafından lisans alan projelerin, 2015 yılı sonuna kadar tamamlanması öngörülmektedir. Bu değer yaklaşık olarak 9,000 MW olup, 2,5 MW'lık rüzgâr türbinlerinden 3,600 adet yeni kuruluma karşılık gelmektedir. Türkiye, 2023 yılındaki elektrik enerjisi ihtiyacının %30'unu (hidroelektrik dâhil) yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılayabilme hedefine ulaşmak için rüzgâr enerjisi kurulu gücünü 2023 yılına kadar 20 GW üzerine çıkarmayı planlamaktadır.

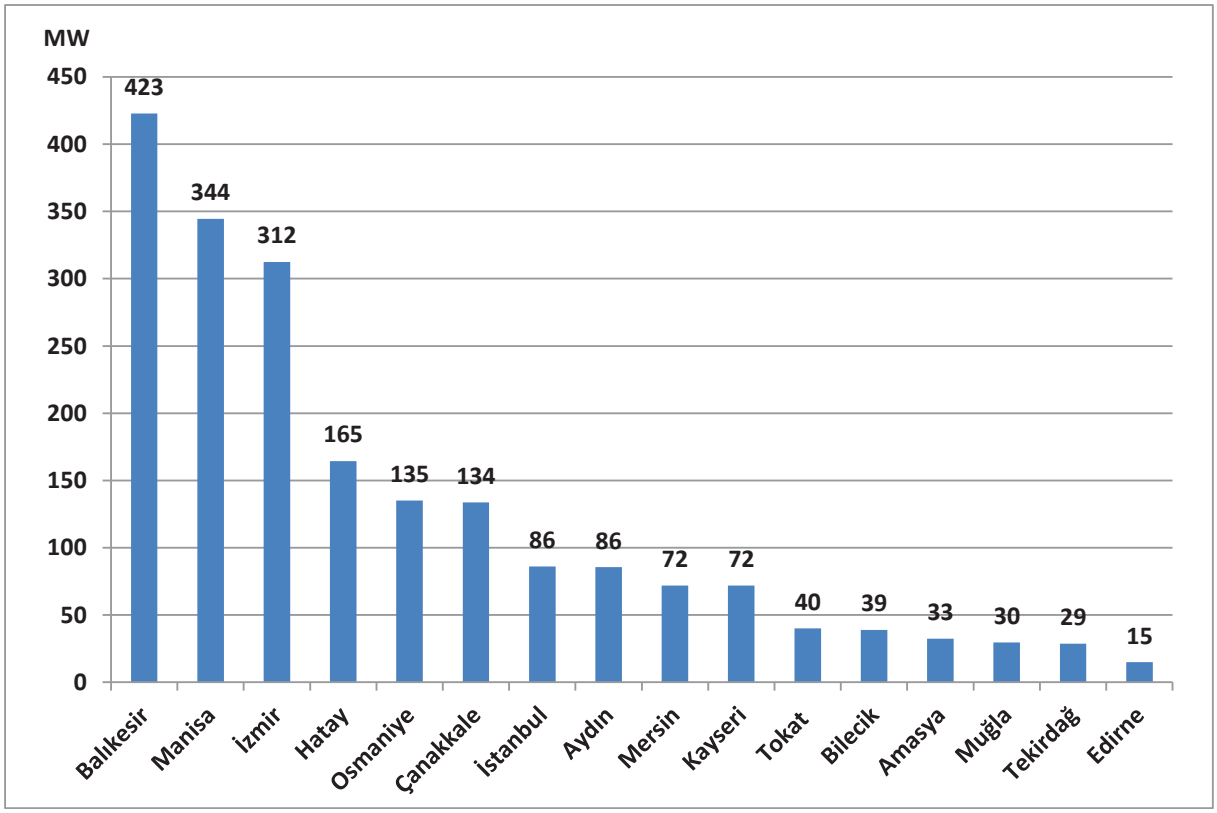
Türkiye'de elektrik enerjisi ihtiyacının %26.4'ü yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılanırken, bu oranın büyük bir kısmını hidroelektrik santraller oluşturmaktadır. Yeni düzenlemelerle sağlanan teşvikler, özellikle rüzgâr ve güneş enerjisine olan ilginin giderek artmasını tetiklemiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın desteğiyle, TÜBİTAK öncülüğünde, üniversite–sanayi işbirliği çerçevesinde sürdürülen MİLRES (Milli Rüzgâr Enerji

Sistemleri Geliştirilmesi ve Prototip Türbin Üretimi) projesi kapsamında, 2014 yılına kadar 500 kW ve 2.5 MW güçlerinde yerli prototip rüzgâr türbini üretimi gerçekleştirilmiş olacaktır.

Türkiye'deki rüzgâr enerjisinden elektrik enerjisi üreticileri, elde ettikleri elektrik enerjisini bir güç havuzuna satabildikleri gibi, ikili anlaşmalar ile de kanunda belirlenen teşvikten daha yüksek fiyatlarla elektrik enerjisi satma hakkına sahiptirler.

Rüzgâr enerjisi kurulu güç tablosuna bakıldığında kurulu güçte Ege Bölgesi %42.8 ile ilk sırada yer alırken, onu %37.9 ile Marmara Bölgesi ve %17.7 ile Akdeniz Bölgesi takip etmektedir. Mersin ilinde ikisi de Mut ilçesinde olmak üzere toplam 72 MW kurulu güce sahip rüzgar santrali bulunmaktadır. Mersin'deki rüzgar santrallerine ait kurulu güç, ülke genelinde işletilen rüzgar santrallerinin %3.6'sını oluşturmaktadır

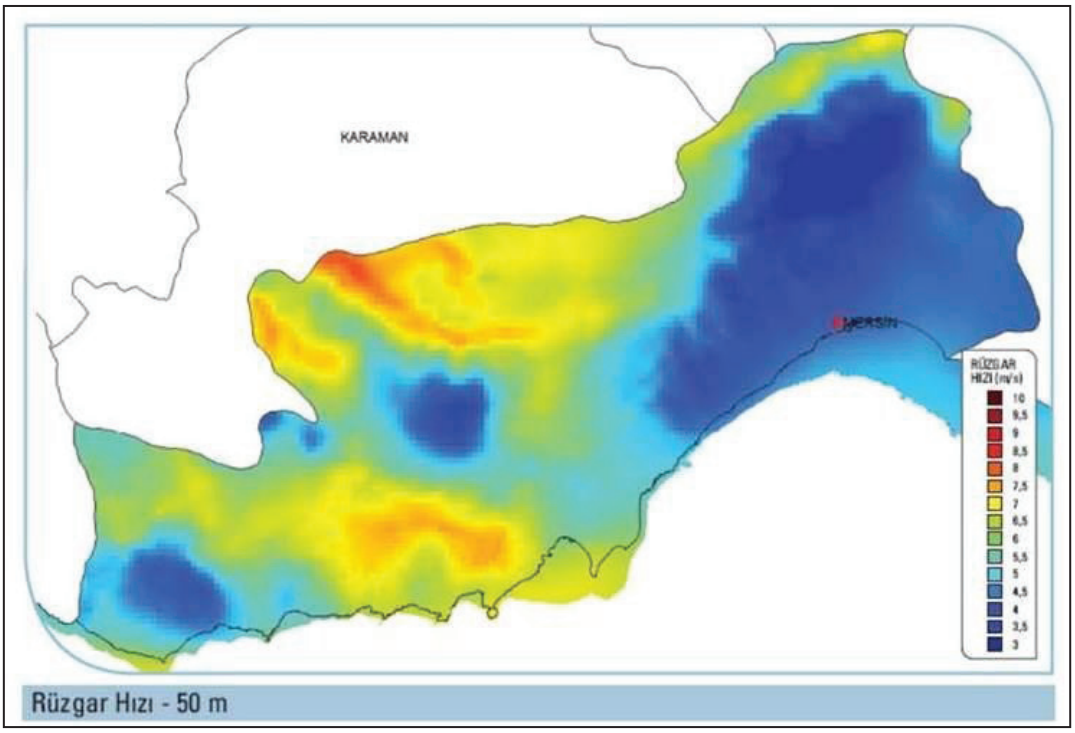
Grafik 69: İşletmedeki RES'lerin Kurulu Güç Bakımından İllere Göre Dağılımı (MW)

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

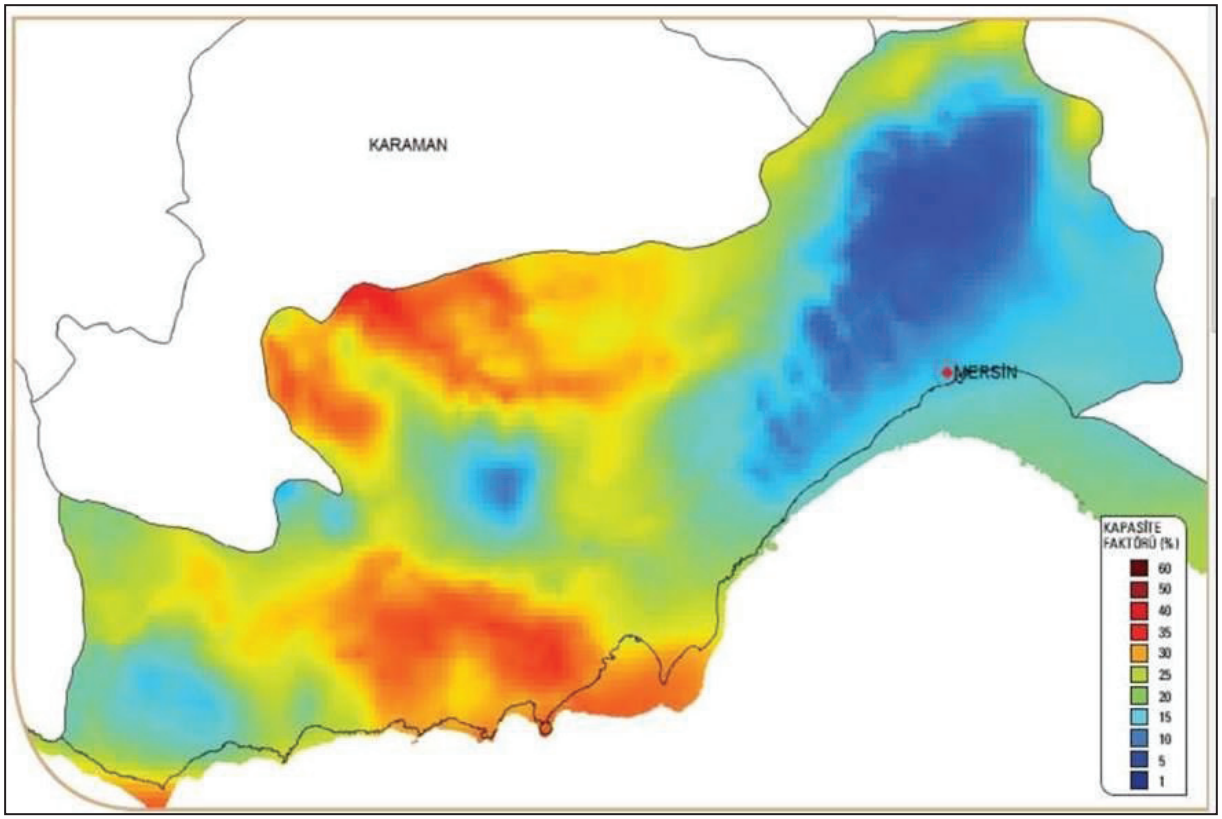
Mersin ilinde rüzgar enerjisinden elektrik üretimi sağlanabilmesi için gerekli ve yeterli koşulları gösteren, rüzgar hız dağılımı, rüzgar enerjisi kapasite faktörü ve rüzgar enerjisi kurulabilecek alanlar aşağıdaki haritalarda verilmektedir.

Harita 4: Mersin İli Rüzgar Hız Dağılımı (*)

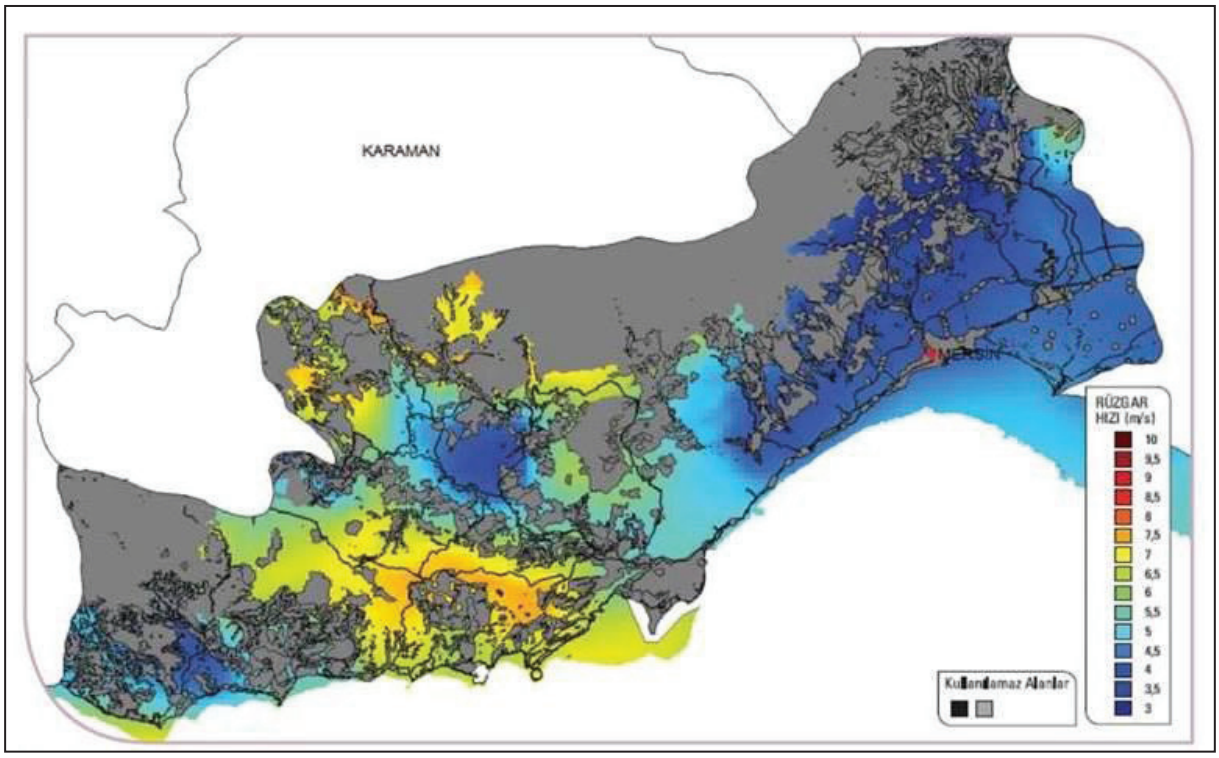
Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü
(*): Ekonomik RES yatırımı için 7 m/s veya üzerinde rüzgar hızı gerekmektedir.

Harita 5: Mersin İli Rüzgar Enerjisi Kapasite Faktörü (50 m) (*)

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü
(*): Ekonomik RES yatırımı için %35 veya üzerinde kapasite faktörü gerekmektedir.

Harita 6: Mersin İlinde Rüzgâr Enerjisi Santralı Kurulabilecek Alanlar (*)

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü
(*): Gri ve siyah alanlara rüzgâr santrali kurulamayacağı kabul edilmiştir.

Bu verilerin ışığında Mersin iline kurulabilecek rüzgâr enerjisi santrallerine ilişkin potansiyel güç kapasiteleri aşağıda verilmektedir.

Tablo 174: Mersin İli Potansiyel RES Kapasiteleri

50 m'de Rüzgâr Gücü (W/m²)	50 m'de Rüzgâr Hızı (m/s)	Toplam Alan (km²)	Toplam Kurulu Güç (MW)
300-400	6.8-7.5	340.56	1,702.80
400-500	7.5-8.1	191.94	959.68
500-600	8.1-8.6	138.61	693.04
600-800	8.6-9.5	35.14	175.68
>800	>9.5	0.00	0.00
Toplam		**706.24**	**3,531.20**

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

İldeki rüzgar potansiyeline göre 706.24 km²'lik alana 3,521.20 MW gücünde santral kurulabileceği öngörülmektedir.

İlçeler bazında bakıldığında; Mut, Gülnar, Silifke, Aydıncık ilçeleri rüzgâr enerjisi potansiyeli açısından oldukça iyi durumdadır. Bu ilçelerin belirli bölümlerinde 50 metre yükseklikte yıllık ortalama rüzgâr hızları 6-8 m/s aralığında değişmektedir. Ortalama 7 m/s'nin üzerindeki rüzgâr hızında rüzgâr türbini yatırımları yapılabilmektedir.

5.4.3. Güneş Enerjisi

Türkiye güneş enerjisi üretimi açısından coğrafik olarak avantajlı bir konuma sahiptir ve en verimli bölgeler güneye en yakın olan bölgelerdir. Güneş enerjisi yatırımına uygunluk açısından, alanın yeryüzündeki konumu, iklim özellikleri ve alanın konumsal özellikleri dikkate alınması gereken kriterlerdir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na göre, Türkiye'de güneş enerjisi kullanarak güç üretme potansiyeli yıllık 380 milyar Kwh değerindedir. Bu değer ülkede üretilen toplam gücün yaklaşık iki katıdır. Türkiye'nin toplam güneş enerjisi potansiyeli yıllık tahmini 35 Mtoe değerindedir. Güneş enerjisi üretiminin 2020 yılında 1,119 Ktoe değerlerine ulaşması beklenmektedir.

Mersin ili ve TR62 Bölgesi ile Türkiye global radyasyon değerleri karşılaştırıldığında Mersin'in güneş enerjisi açısından hem Bölge hem de Türkiye'ye kıyasla daha avantajlı olduğu görülmektedir.

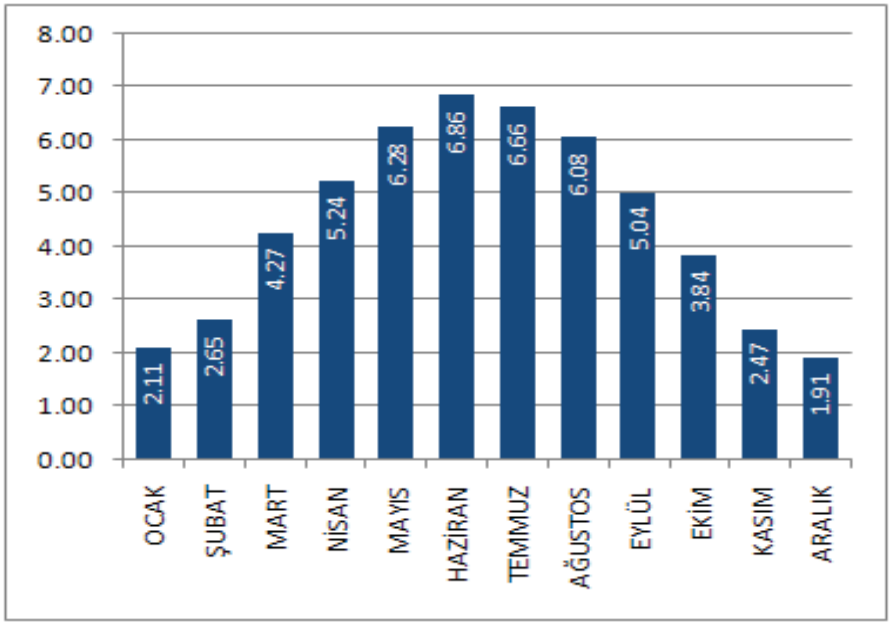
Tablo 175: Mersin İli Global Radyasyon Değerleri TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (KWh/m²-gün)

Aylar	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin	Mersin-Türkiye	Mersin-TR62 B.
Ocak	1.79	2.05	2.11	0.32	0.06
Şubat	2.50	2.54	2.65	0.15	0.12
Mart	3.87	4.20	4.27	0.40	0.07
Nisan	4.93	5.11	5.24	0.31	0.13
Mayıs	6.14	6.18	6.28	0.14	0.11
Haziran	6.57	6.77	6.86	0.29	0.09
Temmuz	6.50	6.56	6.66	0.16	0.10
Ağustos	5.81	6.00	6.08	0.27	0.09
Eylül	4.81	4.97	5.04	0.23	0.07
Ekim	3.46	3.80	3.81	0.35	0.02
Kasım	2.14	2.40	2.47	0.33	0.07
Aralık	1.59	1.86	1.91	0.32	0.05
Ortalama	**4.18**	**4.37**	**4.45**	**0.27**	**0.08**

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Mersin'de radyasyon değerleri aylar itibarıyla incelendiğinde, radyasyon değerinin en yüksek olduğu aylar mayıs, haziran, temmuz ve ağustos ayları olup, ortalama radyasyon yüksekliği 6 KWh/ m²-gün seviyesinin üzerindedir.

Grafik 70: Mersin İlinde Global Güneş Radyasyon Değerleri (KWh/ m²- gün)

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Güneşlenme süresi açısından değerlendirildiğinde ise Mersin'in, TR62 Bölgesi ve Türkiye değerlerinden daha yüksek bir güneşlenme süresine sahip olduğu dikkati çekmektedir.

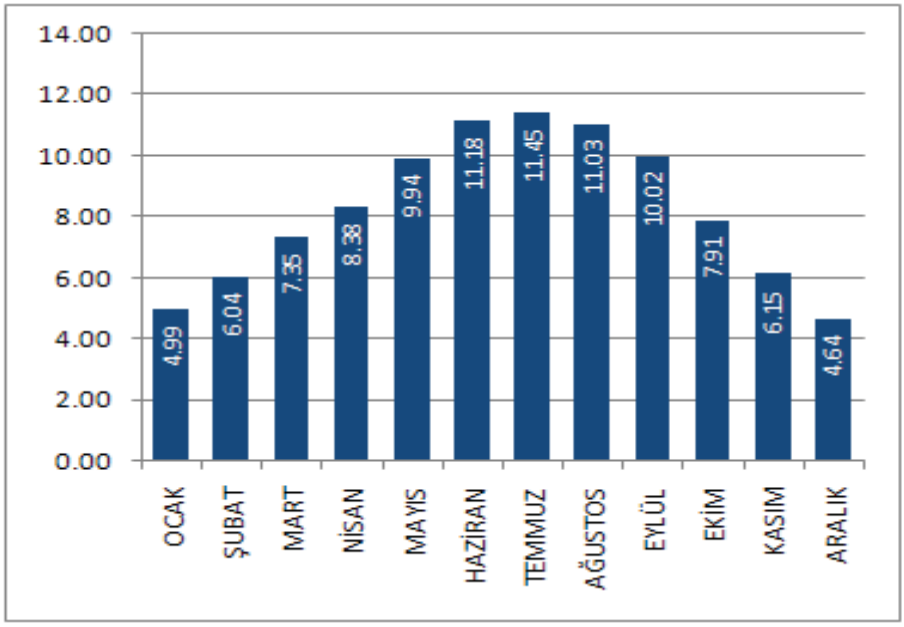
Tablo 176: Mersin İli Güneşlenme Sürelerinin TR62 Bölgesi ve Türkiye Karşılaştırması (saat)

Aylar	Türkiye	TR62 Bölgesi	Mersin	Mersin-Türkiye	Mersin-TR62 B.
Ocak	4.11	4.83	4.99	0.88	0.16
Şubat	5.22	5.85	6.04	0.82	0.19
Mart	6.27	7.16	7.35	1.08	0.19
Nisan	7.45	8.11	8.38	0.93	0.27
Mayıs	9.10	9.83	9.94	0.84	0.11
Haziran	10.81	11.24	11.18	0.37	-0.05
Temmuz	11.31	11.61	11.45	0.14	-0.16
Ağustos	10.70	11.13	11.03	0.33	-0.10
Eylül	9.23	10.09	10.02	0.79	-0.07
Ekim	6.87	7.85	7.91	1.04	0.06
Kasım	5.15	6.01	6.15	1.00	0.15
Aralık	3.75	4.43	4.64	0.89	0.22
Ortalama	**7.50**	**8.18**	**8.26**	**0.76**	**0.08**

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Mersin'de güneşlenme süresinin en yüksek olduğu aylar haziran, temmuz ve ağustos ayları olup, ortalama güneşlenme süresi 11 saatin üzerindedir.

Grafik 71: Mersin İlinde Güneşlenme Sürelerinin Aylar İtibariyle Gelişimi (saat)

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİE), Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (YEGM) tarafından, yapılan ölçümlerden elde edilmiş yatay düzleme gelen günlük tüm güneş ışınımı verilerinin aylara göre değişimi ile güneşlenme sürelerinin ortalama değerlerinin aylara göre değişimine göre, güneş enerjisi potansiyeli açısından, Akdeniz bölgelerindeki şehirler ve özellikle Mersin en avantajlı şehirlerden birisidir.

Mersin ili, hem ısıl hem de ışık kaynağı olarak yüksek enerji potansiyeline sahiptir. Güneş kolektörleri kullanılarak, hali hazırda güneş enerjisi potansiyeli değerlendirilirken, bir ışık kaynağı olarak elektrik enerjisi üretimi potansiyeli yeterince kullanılamamaktadır.

Mersin'de Türkiye'nin ilk kule tipi yoğunlaştırılmış güneş enerjisi santrali bulunmaktadır. Toroslar ilçesinde yer alan bu güneş enerjisi santrali 5 megawatt güç kapasitesine sahiptir.

5.4.4. Nükleer Enerji

Türkiye'de, nükleer enerjinin hayata geçirilmesi ile ilgili ilk mevzuat 1959 yılında hazırlanmış ve uzun yıllar hayata geçirilmesi çabası sürmüş ve nihayet 2010 yılında Türk ve Rus Hükümetleri arasında bu konuda bir anlaşma imzalanmıştır.[22]

Mersin ilinin Gülnar ilçesinde bulunan Akkuyu mevkiinde yapımı devam eden nükleer enerji santrali, Türkiye'nin ilk nükleer enerji santrali olacaktır

[22]Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., TR72 Bölgesi (Kayseri, Sivas, Yozgat) Enerji Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi Raporu, Mayıs 2013

Nükleer güç santrali kurma fikri asıl olarak Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma'nın 12 Mayıs 2010 tarihinde imzalanmasıyla gerçekleşmeye başlamıştır. Söz konusu Anlaşma, 15 Temmuz 2010 tarihinde TBMM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 6 Ekim 2010 tarihli ve 27721 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Adı geçen Anlaşmanın gerçekleştirilmesi kapsamında Proje Şirketi, 13 Aralık 2010 tarihinde Ankara'da Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş. adı ile kurulmuştur.

Akkuyu NES'in, 4,800 MW toplam kapasiteli 4 reaktörden oluşması ve yaklaşık 20 milyar Dolara mal olması beklenmektedir. Santrali Rus firması işletecek ve enerjiyi Türkiye'ye 15 yıl boyunca 12.35 sent/kws sabit fiyatıyla satacaktır.

Ülkemizde elektrik enerjisi arz ve talep projeksiyonlarına bağlı olarak, 2020 yılına kadar, nükleer enerji santrallerinin, elektrik enerjisi üretimi içerisindeki payının en az yüzde 5 seviyesine ulaşması hedeflenmektedir. Akkuyu Nükleer Santralinin ilk üç ünitesinin (3x1200 MW) 2020, 2021, 2022 yıllarında işletmeye alınacakları tahmin edilmektedir. Akkuyu Nükleer Santralının ömrü 60 yıldır. Enerji arzı hesapları da bu doğrultuda yapılmaktadır. (ETKB, 2013)

AKKUYU NGS Projesi'nin gerçekleştirilmesinde 4 aşamalı bir program öngörülmektedir.[23]

1. Aşama – Hazırlık Dönemi (2010–2015)

Bu dönemde; Akkuyu NGS Elektrik Üretim Anonim Şirketi'nin kurulması, AKKUYU NGS inşaatı için Proje Şirketi'ne arazi tahsisinin gerçekleştirilmesi, mühendislik etütlerinin yürütülmesi, halkın katılımının sağlanması, AKKUYU NGS'nin tesisi için tüm gerekli lisans ve izinlerin alınması; inşaat için ön hazırlık çalışmalarının yapılması planlanmıştır.

2. Aşama – AKKUYU NGS İnşaatı (2016–2023)

Birinci güç ünitesinin işletmeye alınması 2020.

İkinci güç ünitesinin işletmeye alınması 2021.

Üçüncü güç ünitesinin işletmeye alınması 2022.

Dördüncü güç ünitesinin işletmeye alınması 2023.

[23] http://www.akkunpp.com/proje-asamalari

3. Aşama – AKKUYU NGS'nin İşletilmesi ve Teknik Destek (2020–2083)

4. Aşama – Nükleer Santralin İşletmeden Çıkarılması (2083 yılından itibaren)

Santrallerin yapımında özellikle yerli inşaat sektörüne büyük iş fırsatları doğmaktadır. Nükleer santrallerde inşaat maliyetleri toplam maliyetin yüzde 70'ine kadar ulaşabilmektedir. Örneğin Akkuyu nükleer santral projesinde 280 adet bina yapılacağı, 2 milyon metreküp beton ve 500 bin ton çelik konstrüksiyon kullanılacağı tahmin edilmektedir. Santralin yapımında tercih edilecek sektörlerde yerli tedarikçilerin 6 milyar USD'lik iş yapma kapasitesi olabileceği belirtilmektedir.

Aşağıda Mersin'de yapımı devam eden Akkuyu Nükleer Santralında ihtiyaç duyulan ve yerli tedarikçiler tarafından Türkiye'de dolayısıyla Mersin yöresinde üretilebileceği tahmin edilen ürün ve hizmetler verilmiştir.

İnşaat ve Yapı Malzemeleri

- Beton karışımı ve çimento harcı için dolgu malzemeleri: Moloz, kum, granit mıcırı, elektrik artığı
- Serpantinit moloz ve gal (çakıl)
- Katı borik asit (H_3B0_3) (analizde kullanılacak saflıkta)
- Ağır beton karışımları için dolgu malzemesi: Demir cevheri peletleri, Haddelenmiş çelik pullar
- Beton karışımları için organik ve inorganik katkılar
- Çimento ve diğer klinker yapıştırıcılar: Değişik amaçlı çimento türleri
- Yapı kimyasalları, beton ve karışımlar için katkı maddeleri: Beton ve karışımlara hususi özelliklerin kazandırılması için malzemeler
- Genel inşaat amaçlı bitümü, soğuk ve sıcak uygulama macunu, derz dolgusu
- Asfalt ve yol kaplama malzemeleri
- Bitümlü ve/veya bitümlü bağlayıcı bazlı hidroizolasyon ve çatı malzemeleri (Hidroizolasyon ve çatı için macun ve rulo malzemeler (alaşımlı malzemeler dahil)
- Aşınmayı önleyen malzemeler: Boya, cilalar ve vernik malzemeleri
- Ateşe dayanıklı inşaat malzemeleri ve asbest bazlı malzemeler
- Alçı taşı ve klinkersiz inorganik bağlayıcı esaslı malzemeler: Kireç taşı, alçı bağlayıcı esaslı karışımlar; sade, neme dayanıklı, ateşe dayanıklı alçı panel

- Isı izolasyonu malzemeleri: Organik ve inorganik bağlayıcı esaslı sert, yarım sert ve hafif ısı izolasyonu malzemeleri
- Cüruf bağlayıcı bazlı hidroizolasyon malzemeler
- Cam ve cam ürünleri; Sıvı cam bazlı bağlayıcılar
- Isı yalıtımı: Cam ve bazalt elyaf
- Boşluk dolumu için gereken malzemeler (özel amaçlı olanlar hariç): Kapı, pencere
- Kaplama ve perdahlama malzemeleri: Zemin kaplamaları, seramik ürünler, doğal ve yapay taş malzemeleri
- Betonarme yapılar
- Biyolojik koruma yapmak için özel inşaat malzemeleri

Demir-Çelik Sanayi

- Betonarme yapıların güçlendirilmesinde kullanılan ön germesiz çelik çubuklar: Sıcak haddelenmiş, düz ve nervürlü, çelik çubuklar, düz ve nervürlü çelik teller
- Çelik yapılar için haddelenmiş levha ve fason profiller: Soğuk haddelenmiş, sıcak haddelenmiş levha, sıcak haddelenmiş köşebent i-profili, u-demiri, genişletilmiş profil, özel profil
- Vinç yolu için haddelenmiş çelik profiller: Vinç yolları için çelik kirişler ve raylar
- Çelik yapılar
- Genel amaçlı bağlantı malzemeleri ve ürünleri: cıvata, somun, pul, tespit cıvatası, bağlantı cıvatası, v
- Tesisat ürünleri ve genel amaçlı bağlantı parçaları
- Hasır tel (örgü tel)
- Çelik yapılar için haddelenmiş çelik sac
- Korozyona ve ısıya dayanıklı haddelenmiş çelikten levhalar
- Yük kaldırma araçları için asma yolları yapmak için haddelenmiş çelik sac
- Sabitleme malzemeleri ve donanımları
- Teknik bor karbür
- Dökme (font) demir mermi, çelik mermi
- Serpantinit demir bazında malzemeler

Borular ve Tesisat Sanayi

- Genel amaçlı polimer ürünler: Basınçlı ve basınçsız borular için boru malzemeleri
- Alçak basınçlı karbon ve paslanmaz çelik borular ve boruların fason elemanları
- Alçak basınçlı borulama ve tesisat bağlantı parçaları

Makine Sanayi

- Kaldırma araçları
- Standart olmayan ekipmanlar (tank, kap, kapı, metal kapaklar)
- Ventilasyon ekipmanı, hava taşıma üniteleri, fanlar
- Yük kaldırma ve taşıma ekipmanları
- Pompa ekipmanı
- Mekanik işleme ekipmanı

Endüstriyel Gazlar ve Kaynak Sanayi

- Endüstriyel gazlar: Oksijen, argon, karbondioksit, hidrokarbon gazı ve diğer
- Kaynak ekipmanları, aletler, sarf malzemesi, inşaat ve montaj gereçleri
- Kaynak işi için sarf malzemeleri (elektrotlar, kaynak teli, akı ve endüstriyel gazlar)

Elektrik-Elektronik Sanayi

- Kablo ve elektrik malzemeleri (4'üncü sınıf)
- Kablo tavaları
- Lokal kontrol paneli
- Trafolar
- Elektrik motorları
- Aydınlatıcılar, elektrik malzemeleri ve yardımcı elektrik montaj malzemeleri
- Elektrikli kaloriferler
- Split sistemler
- Kablo ve teller

Kalite Kontrol ve Laboratuvar Ekipman Sanayi

- Kalite kontrol ekipmanları
- Laboratuvar ekipmanları ve malzemeleri

İş Güvenliği Ekipmanları Sanayi

- Özel iş elbiseleri, koruma gereçleri

Yangın Söndürme Ekipmanları Sanayi

- Yangın söndürme ekipmanları ve araçları

5.4.5. Biyokütle Enerjisi

Biyokütle, 100 yıllık periyottan daha kısa sürede yenilenebilen, biyolojik kökenli, fosil olmayan organik madde kitlesidir. Ana bileşenleri karbonhidrat bileşikleri olan bitkisel ve hayvansal kökenli tüm organik maddeler biyokütle enerji kaynağı, bu kaynaklardan elde edilen enerji ise biyokütle enerjisi olarak tanımlanır. Biyokütle ve diğer organik atıklar; elektrik ve ısı enerjisi üretimi, taşıt araçları için sıvı ya da gaz yakıt üretimi ve yan ürün olarak çeşitli kimyasal madde eldesi özellikleri nedeni ile hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde büyük ölçüde kullanılmaktadır.

Biyokütle enerjisi üretimi için kullanılabilecek başlıca kaynaklar, tarımsal ve hayvansal atıklar, organik içerikli evsel, kentsel ve endüstriyel atık/atıksular, biyolojik arıtma çamurları, enerji bitkileri, klasik ormanlar, enerji ormanları, sucul ekosistemlerde yetişen alg ve yosun gibi canlılardır. Özellikle endüstriyel dönüşüm için gerekli olan yüksek miktarlarda elde edilebilmeleri ve istendiğinde yakıt değerleri için enerji çiftliklerinde yetiştirilebilmeleri nedeniyle enerji bitkileri ve enerji ormanları diğerlerine göre tercih edilmektedir.

Biyokütle enerjisinin kullanımı klasik ve modern yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Klasik kullanımda, odun, bitki ve hayvan atıkları gibi biyokütle materyallerinin direkt yakılmasıyla enerji sağlanmaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Modern kullanımda ise, hayvansal ve tarımsal atıklar, organik içerikli evsel, kentsel ve endüstriyel atık/atıksular, enerji bitkileri, enerji ormancılığı ürünleri, orman atıkları gibi biyokütle materyallerinden dönüşüm yöntemleri ile proses ısısı, elektrik ve sıvı ya da gaz yakıt elde etmek mümkündür. Biyokütleye uygulanan teknolojiler; termokimyasal, biyokimyasal ve fizikokimyasal dönüşüm olmak üzere 3 grupta toplanmaktadır. Günümüzde enerji amaçlı kullanılan biyokütlenin büyük bir kısmı termokimyasal yöntemle ısı ve elektriğe dönüştürülmektedir.

2010 yılı verilerine göre Dünya'da biyokütle enerjisi global enerji tüketiminde %14.6 paya sahiptir. 2010 yılında Dünya biyoyakıt üretimi 2009 yılına oranla %13.8 artış gösterirken,

Amerika ve Brezilya sırasıyla %42.8 ve %26.3 biyoyakıt üretim oranları ile dünya liderleridir. Avrupa'da ise %25.8 pay ile lider olan Almanya'yı sırasıyla %20.4 ile Fransa, %10.4 ile İspanya ve %5.9 ile İtalya takip etmektedir. Amerika biyoetanol üretiminde, Avrupa ise biyodizel üretiminde öne çıkmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerden elde edilen atık ve artıklar, endüstriyel atıklar, enerji bitkileri yetiştiriciliği, enerji ormancılığı gibi farklı faaliyet alanlarından elde edilen biyokütle, üretilmek istenen yakıt türüne göre (sıvı–katı–gaz), farklı yöntemlerle dönüşüme uğratılmaktadır.

Ülkemiz için teorik olarak yıllık potansiyel biyokütle enerjisi 135–150 milyon TEP olarak hesaplanmaktadır. Olası kayıplar da bu işlemden çıkarılırsa net olarak yaklaşık 90 milyon TEP değeri karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, tüm üretim alanları yıl boyunca, sadece biyokütle üretimi için kullanılamamaktadır. Bu durum da göz önüne alındığında, ülkemizde yaklaşık olarak yıllık 40 milyon TEP biyoenerji üretim potansiyeli bulunmaktadır.

Türkiye'deki başlıca birincil kaynaklar; şeker pancarı ve artıkları, patates, melas, buğday ve artıkları, mısır ve koçanı, diğer lignoselülozik materyaller (çimen, bitkisel atık/artıklar, enerji tarımı ürünleri vb.) olarak sıralanmaktadır. Türkiye için en uygun hammaddeler şeker pancarı ve küspesi, mısır, patates ve diğer selülozik biyokütle kaynaklarıdır.

Biyokütle dönüşüm yöntemleri (ısıl, fizikokimyasal, biyokimyasal yöntemler) ile mevcut atıklar biyoyakıtlara dönüştürülerek kullanılabilmektedir. Biyokütleden elektrik enerjisi, doğalgaza alternatif biyogaz ve ulaşım sektörü için benzin ve dizele alternatif yakıt üretmek mümkündür. Bu enerjinin kullanımıyla, sera gazı yaratan faktörler ortadan kaldırılabilmektedir.

Biyokütle enerjisi potansiyel açısından, ülkemiz için en önemli yenilenebilir enerji kaynaklarından biridir. Ülkemizin coğrafik yapısı ve topraklarının biyokütle üretimi açısından elverişli olması, halkımızın tarımsal faaliyetlerle iç içe yaşaması ve başta kırsal bölgeler olmak biyokütle enerjisi ile ilgili taleplerin artması, biyokütle enerjisini ön sıralara taşımaktadır. Türkiye toplam nüfusunun (yaklaşık 74 milyon) yaklaşık %35'lik kısmı, tarımsal faaliyetlerle ilgilenmektedir. Ülkemiz topraklarının yaklaşık %55,6'sı ekilebilir alanlardan oluşurken, bu alanın %15'ini de ormanlar kaplamaktadır. Hali hazırda ekili alan 28 milyon hektardır.

Tarımsal üretim açısından ülkemizde ilk başta %76'lık payla sebze–meyve yetiştiriciliği gelirken, bunu sırasıyla hayvan yetiştiriciliği, ormancılık ve balıkçılık takip etmektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2010 yılı Genel Enerji Dengesi Raporu'na göre Türkiye'nin birincil enerji arzında biyokütle enerjisi kullanımı 14,000 ton olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda yine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yayınlanan Bütçe Sunumu'na göre, yenilenebilir enerji kaynaklarına desteklerin artacağı belirtilmektedir.

Sıvı biyoyakıtların dışında, ülkemizde en çok rağbet gören konulardan biri biyogazdır. Biyogaz, organik materyallerin (hayvansal atık, bitkisel atık/artık, arıtma çamurları vb.) oksijensiz ortamda fermentasyona uğratılmasıyla elde edilen, doğalgaza alternatif bir gazdır. Biyogaz, doğalgazın ve LPG'nin kullanıldığı her alanda kullanılabilmektedir. Biyogaz üretimi, sadece enerji değil, aynı zamanda çevreye zarar veren ya da verebilecek organik kökenli atıkların bertarafının sağlanması için de önemlidir. Bunun yanı sıra, biyogaz üretim prosesi sonucunda ortaya çıkan fermente gübre de tarımsal aktivitelerde büyük rol oynamaktadır. Diğer yenilenebilir enerjiler kaynaklarının aksine, biyogaz üretimi ve sistemleri coğrafi kısıtlamalara ve üstün teknoloji isteklerine gerek duymamaktadır.

Biyogaz, küçük modifikasyonlar yapılarak kombilerde, fırınlarda, gaz lambalarında, taşıma araçlarında ve içten yanmalı motorlarda kullanılabilmektedir. Bu enerji, ısıl enerjiye ve elektrik enerjisine çevrilebilmektedir. Proses sonunda ortaya çıkan fermente gübre, ülkemizde yaygın olarak kullanılan gübrelere oranla daha verimlidir. Bu gübrenin karbon–azot oranı, bitki yetiştiriciliği açısından oldukça uygundur. Aynı zamanda hayvansal atıkların kullanıldığı sistemler başta olmak üzere gübrenin içindeki patojenlerin yok edilmesi ve kokunun giderilmesi de fermente gübrenin avantajları arasında sayılabilmektedir. Toplam biyokütle enerji potansiyeli yaklaşık olarak 16–32 milyon TEP, hayvansal atık miktarı ise 2.3 milyon TEP olarak ele alınmaktadır. Özellikle ülkemizin kırsal alanlarında biyogazın üretimi ve kullanımı ile ekonomik ve sosyal kalkınmaya destek vermek mümkündür. Nitekim, hayvansal atıkların kullanıldığı biyogaz sistemlerinden yıllık yaklaşık olarak 2.2–3.9 milyar m^3 biyogaz elde edilebileceği bilinmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından olan biyokütle enerjisinin, Mersin'de kullanılması, yaygınlaştırılması ve üretim süreçleri konularında araştırma–geliştirme çalışmaları yapılmasının; fosil kaynaklı yakıt kullanımının azaltılmasında, yerli üretimden sağlanan

biyoyakıtların kullanımıyla enerji için harcanan giderlerin azaltılmasında ve çevresel kirliliğin önlenmesinde önemli rol oynayacağı bilinmektedir. Tüm bu çıktılar ele alındığında, Mersinin biyokütle enerjisi bakımından kendi içinde sürdürülebilirliğini sağlayabileceği, bu sektör analizinin önemli bir sonucudur. Mersin'de tarımsal faaliyetler, özellikle kırsal kesimlerde oldukça önemlidir. Başta Erdemli, Silifke ve Anamur olmak üzere, tüm ilçelerde tarıma elverişli arazi mevcuttur. Farklı tarım ürünlerinin yetiştirilmesi amacıyla kullanılan arazilerde 2-3 ürün alınmaktadır.

Hemen hemen tüm ilçelerde bulunan hayvansal ve bitkisel atık ve artıkların enerjiye dönüşümü, ekonomik açıdan kalkınma sağlarken, kişilerin bertaraf etmek istediği organik maddelerin giderimi de gerçekleşmektedir. Ayrıca biyogaz üretim sistemlerinde ikinci bir çıktı olarak fermente gübre üretimi de söz konusudur. Özellikle bitki yetiştiriciliği açısından bu gübre, büyük bir öneme sahiptir. Bu şekilde enerji üretiminin yanı sıra organik atıkların bertarafının sağlanması ve tarımsal üretim için önemli bir girdi olarak fermante gübre elde edilmesi, biyogaz üretim sistemleri başta olmak üzere biyokütle enerjisinin önemini daha da artırmaktadır.

5.5. Kamu Yatırım Harcamaları

Kamu yatırımları, bir yörenin altyapı eksiklerinin giderilmesinde en önemli faktörlerden birisidir. Kamu yatırımlarının Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Mersin için 2000-2012 yılları arasındaki gelişimi aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 177: Kamu Yatırım Tahsisleri (Cari Fiyatlarla, Bin TL)

Yıllar	Türkiye	Akdeniz Bölgesi	Mersin	Mersin/Akdeniz (%)	Mersin/Türkiye (%)
2000	7,612,580	554,826	83,944	15.13	1.10
2001	8,197,996	715,721	97,187	13.58	1.19
2002	15,533,564	1,382,629	183,847	13.30	1.18
2003	16,009,223	952,818	203,136	21.32	1.27
2004	16,093,343	1,048,508	182,417	17.40	1.13
2005	19,899,447	1,106,973	181,103	16.36	0.91
2006	21,608,226	1,102,939	192,802	17.48	0.89
2007	21,513,108	1,404,123	230,239	16.40	1.07
2008	21,915,452	1,537,111	294,801	19.18	1.35
2009	27,458,727	1,481,703	292,244	19.72	1.06
2010	33,832,966	1,474,548	258,671	17.54	0.76
2011	36,400,287	1,404,114	251,198	17.89	0.69
2012	44,434,287	2,147,948	460,100	21.42	1.04

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı

Türkiye genelinde kamu yatırımları 2000 yılına göre cari fiyatlarla %483.7 oranında artarak, 2012 yılında 44.4 milyar TL'ye ulaşırken, Akdeniz Bölgesine yönelik kamu yatırımlarının %287.1 arttığı, Mersin'e yönelik kamu yatırımlarının ise %448.1 oranında artarak, 2012 yılında 460.1 milyon TL olduğu görülmektedir. Mersin ili, 2000 yılında Türkiye toplam kamu yatırımlarının %1.10'unu, Akdeniz Bölgesi kamu yatırımlarının %15.13'ünü almışken, 2012 yılında Türkiye toplam kamu yatırımlarından aldığı pay %1.04'e gerilemiş, Akdeniz Bölgesi içindeki payı ise %21.42'ye yükselmiştir. Kamu yatırım tahsislerinin illere göre sıralamasında, 2000 yılında Mersin ili 11. sırada yer almışken, Mersin'in 2012 yılı il sıralamasındaki yeri iki basamak yükselmiş ve 9. sırada yer almıştır. Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve Mersin için 2012 yılı itibarıyla kamu harcamalarının sektörlere göre dağılımı da aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 178: 2012 Yılı Kamu Yatırım Harcamalarının Sektörel Dağılımı (Milyon TL)

Sektör Adı	Türkiye (1)		Akdeniz (2)		Mersin (3)		Pay (%)	
	Milyon TL	Pay (%)	Milyon TL	Pay (%)	Milyon TL	Pay (%)	(3)/(2)	(3)/(1)
Tarım	5,852	13.17	362	16.83	42	9.03	11.49	0.71
Madencilik	1,208	2.72	161	7.49	0	0.02	0.05	0.01
İmalat Sanayi	538	1.21	0	0.00	0	0.00	100.00	0.00
Enerji	3,733	8.40	296	13.80	30	6.58	10.21	0.81
Ulaştırma/Haberleşme	13,878	31.23	85	3.94	12	2.56	13.93	0.08
Turizm	294	0.66	62	2.89	19	4.08	30.16	6.37
Konut	480	1.08	2	0.11	0	-	-	-
Eğitim	6,491	14.61	577	26.88	187	40.74	32.46	2.89
Sağlık	2,162	4.86	149	6.93	38	8.28	25.58	1.76
Diğer	9,798	22.05	453	21.11	132	28.72	29.14	1.35
Toplam	**44,434**	**100.00**	**2,148**	**100.00**	**460**	**100.00**	**21.42**	**1.04**

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı

Kamu yatırım harcamalarının sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, Türkiye genelinde en fazla yatırım ulaştırma/haberleşme sektörüne (%31.2) yapılırken, Mersin'de %40.7 pay ile en fazla yatırım eğitim sektörüne yapılmıştır. Mersin'de kamu yatırım harcamalarından görece önemli pay alan diğer sektörler, %9.0 ile tarım, %8.3 ile sağlık, %6.6 ile enerji ve %4.1 ile de turizm sektörüdür. Madencilik, imalat sanayi ve konut sektörlerinin, il kamu yatırım harcamaları içindeki payları ise %1'in altında kalmıştır.

Mersin ilindeki kamu yatırımlarının, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye genelindeki kamu yatırımlarından sektörel açıdan aldığı paylar incelendiğinde ise, Akdeniz Bölgesi'nden en fazla pay alınan sektörün eğitim sektörü olduğu (%26.9), Türkiye genelindeki en fazla pay alınan sektörün ise ulaştırma ve haberleşme sektörü (%31.2) olduğu görülmektedir.

6. BÖLGENİN GELİŞMİŞLİK DURUMU VE EKONOMİK-SOSYAL GÖRÜNÜM

6.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve GSKD Açısından Mersin İli

Mersin ilinin gelir düzeyinin gelişimini ve Türkiye geneli içindeki durumunu ortaya koymak için farklı iki zaman kesiti kullanılmış, 1987-2001 dönemini kapsayan cari ve 1987 fiyatlarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve 2004-2011 yıllarını kapsayan Gayri Safi Katma Değer rakamları incelenmiştir.

1987 yılında Mersin ilinin ülke gayri safi hasılasındaki payı %2.67 olup, bu oran 2001 yılına kadar çok az bir artış göstermiş ve 2001 yılında %2.82 olmuştur. Bölge illerinde gerçekleşen GSYİH'nın Türkiye hasılası içindeki payı incelendiğinde, 1987 yılında Mersin ili %2.67 pay ile sekizinci sırada yer alırken, Adana toplam GSYİH içindeki %3.47 pay ile altıncı sırada, Antalya ili %2.1 pay ile onuncu sırada, Hatay ili %1.77 pay ile onbirinci sırada yer almıştır. 2001 yılı itibarıyla ise; Mersin ili GSYİH'dan aldığı %2.82 pay ile tüm iller arasında 1987 yılına göre bir basamak yükselerek yedinci sıraya çıkmıştır. 2001 yılında Adana ili %2.98 pay ile altıncı sırada, Antalya ili %2.64 payla sekizinci sırada, Hatay ili %1.48 payla onikinci sırada ve Kahramanmaraş ili de %1.08 payla yirmiikinci sırada yer almıştır. Mersin ilinin, Akdeniz Bölgesi GSYİH'ndan aldığı pay ise 1987 yılında %22.30 iken, 2001 yılında küçük bir artışla %23.08 olarak gerçekleşmiştir.

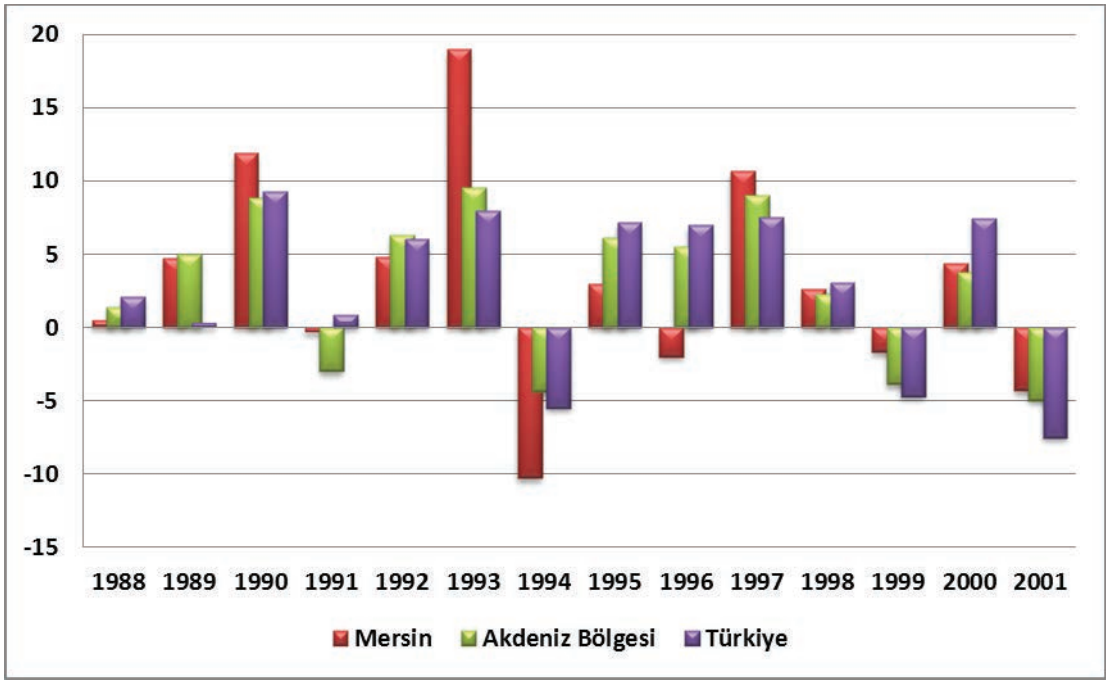
Tablo 179: Mersin İli GSYİH'nın Gelişimi, Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri (Cari Fiyatlarla, Milyar TL)

	GSYİH (Milyar TL)			Pay (%)		
	Türkiye (1)	Akdeniz (2)	Mersin (3)	3/1	3/2	2/1
1987	74,722	8,937	1,993	2.67	22.30	11.96
1988	129,225	15,109	3,405	2.63	22.54	11.69
1989	227,324	27,302	5,994	2.64	21.95	12.01
1990	393,060	47,052	11,071	2.82	23.53	11.97
1991	630,117	73,115	17,323	2.75	23.69	11.60
1992	1,093,368	128,820	29,210	2.67	22.68	11.78
1993	1,981,867	241,257	60,227	3.04	24.96	12.17
1994	3,868,429	484,572	112,048	2.90	23.12	12.53
1995	7,762,456	964,148	219,465	2.83	22.76	12.42
1996	14,772,110	1,817,377	398,738	2.70	21.94	12.30
1997	28,835,883	3,591,592	797,356	2.77	22.20	12.46
1998	52,224,945	6,471,178	1,419,094	2.72	21.93	12.39
1999	77,415,272	9,509,365	2,181,421	2.82	22.94	12.28
2000	124,583,458	15,024,442	3,424,606	2.75	22.79	12.06
2001	178,412,438	21,841,724	5,040,086	2.82	23.08	12.24

Kaynak: TÜİK

Mersin ili gayri safi yurtiçi hasılasının (1987 fiyatlarıyla) büyüme hızı incelendiğinde, GSYİH'nın 1991, 1994, 1996, 1999 ve 2001 yılları hariç olmak üzere devamlı olarak pozitif bir büyüme hızına sahip olduğu görülmektedir. 2001 yılı itibarıyla %4.3 negatif büyüme hızı kaydeden Mersin ili gayri safi yurtiçi hasılası, 1987–2001 döneminde yıllık ortalama %2.8 oranında büyümüştür. Aynı dönemde (1987–2001) Türkiye gayri safi yurtiçi hasılası yıllık %2.8 oranında bir büyüme hızı kaydederken, Akdeniz Bölgesi gayri safi yurtiçi hasılası da yıllık %2.8 oranında bir büyüme hızı kaydetmiştir.

Grafik 72: GSYİH Büyüme Hızı (%) (Sabit fiyatlarla)

Kişi başına gelir düzeyi açısından Mersin ili incelendiğinde, 1987 yılı itibarıyla 2,061 USD olarak gerçekleşen kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılanın, 2001 yılında 2,452 USD seviyesine yükseldiği dikkati çekmektedir.

Kişi başına gelir düzeyi bakımından, 1987'de iller arası sıralamada 8. sırada yer alan Mersin, 2001 yılında 16. sıraya gerilemiştir. 2001 yılı itibarıyla kişi başına gelir düzeyi açısından Mersin, Akdeniz Bölgesinde bulunan sekiz il arasında 1. sırada yer almaktadır.

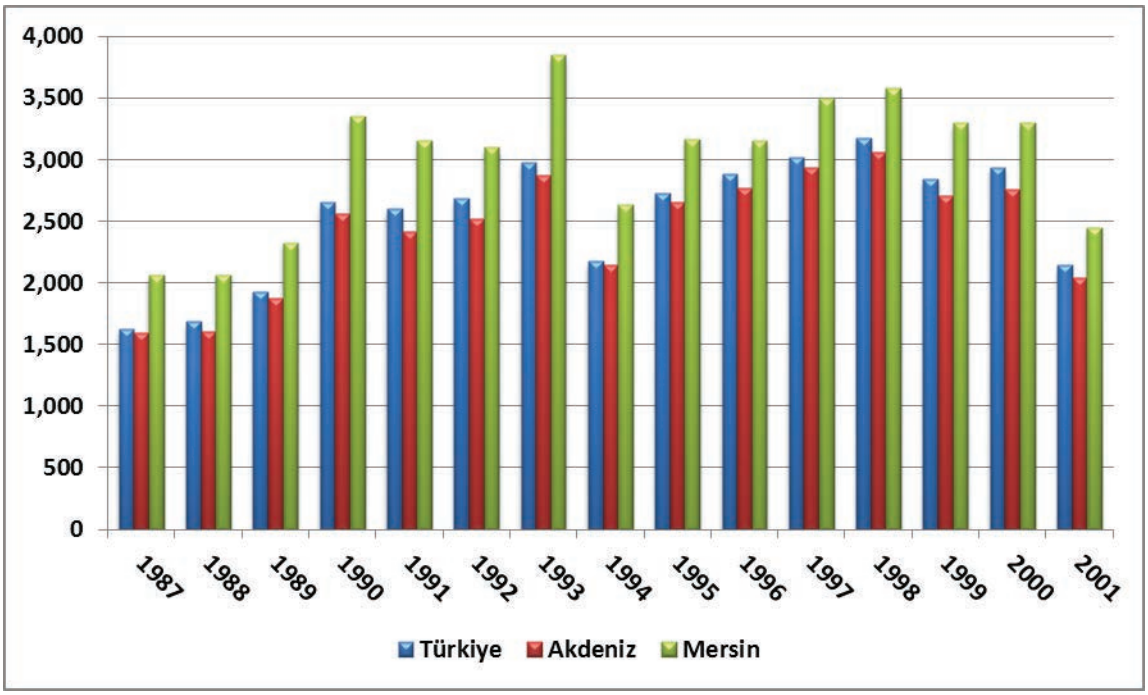
Tablo 180: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Gelişimi (USD)

Yıllar	Türkiye	Akdeniz Bölgesi	Mersin
1987	1,629	1,596	2,061
1988	1,685	1,604	2,065
1989	1,933	1,880	2,327
1990	2,655	2,558	3,351
1991	2,603	2,418	3,150
1992	2,682	2,516	3,099
1993	2,981	2,872	3,850
1994	2,173	2,143	2,630
1995	2,727	2,651	3,167
1996	2,888	2,766	3,150
1997	3,021	2,941	3,495
1998	3,176	3,064	3,579
1999	2,847	2,712	3,299
2000	2,941	2,761	3,297
2001	2,146	2,041	2,452

Kaynak: TÜİK

Mersin 2001 yılında 2,452 USD'lik kişi başına düşen gelir ile hem Akdeniz Bölgesi (2,041 USD), hem de Türkiye (2,146 USD) ortalama kişi başına düşen gelirden daha yüksek bir değere sahiptir.

Grafik 73: Kişi Başına Düşen GSYİH'nın Gelişimi

Gayri Safi Katma Değer (GSKD) istatistikleri TÜİK tarafından il bazında verilmediğinden bu bölümde Düzey 2 bazında değerlendirme yapılacak ve TR62 (Mersin, Adana) verileri incelenecektir. TR62 Düzey 2 Bölgesi ili gayri safi katma değerinin 2004-2011 döneminde

%126.3 oranında artarak, 2011 yılı itibarıyla 45.5 Milyar TL düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. TR62 2011 yılı verilerine göre, Türkiye GSKD'nin %3.96'sını oluştururken, Akdeniz Bölgesi GSKD'nin de %37.61'ini oluşturmaktadır. TR62, Türkiye GSKD'den aldığı pay ile 26 Düzey 2 bölgesi içinde 7. sırada bulunmaktadır.

2004-2011 yılları arasında, Türkiye, Akdeniz Bölgesi ve TR62 Düzey 2 Bölgesi için cari fiyatlarla gayri safi katma değer rakamları, karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmektedir.

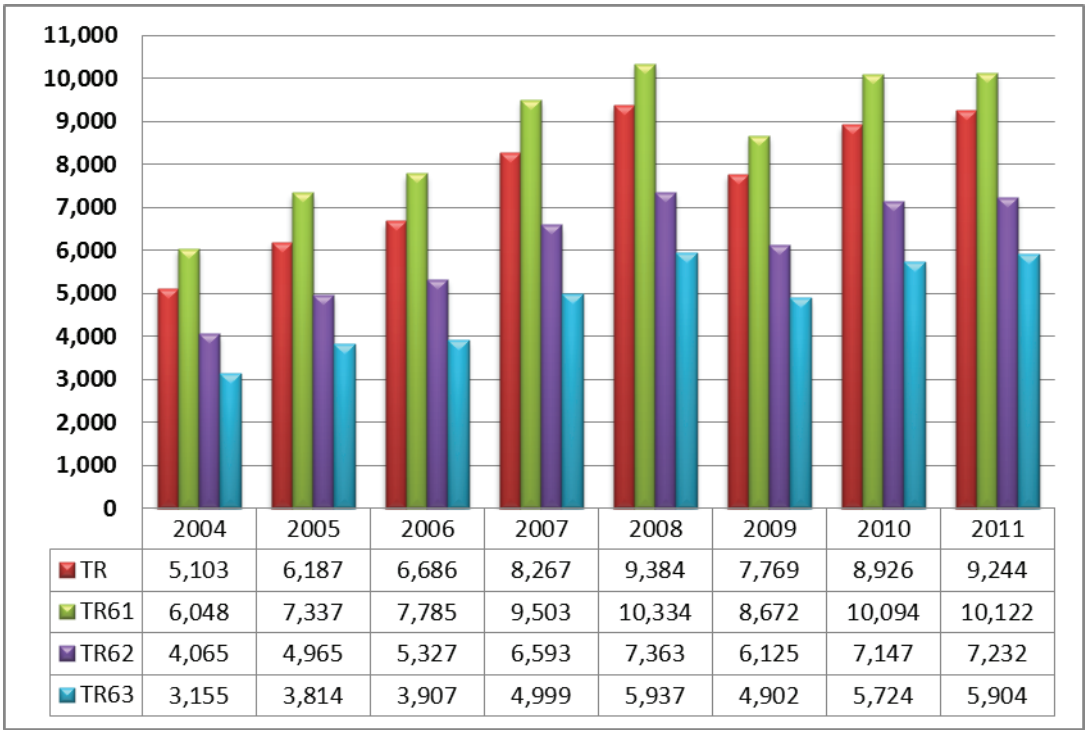
Tablo 181: TR62 Düzey 2 Bölgesi GSKD'nin Gelişimi ve Bölge ve Türkiye İçindeki Yeri (1,000 TL)

Yıllar	TR62 (Mersin, Adana)	Akdeniz Bölgesi	Türkiye	TR62/Akdeniz Bölgesi (%)	TR62/Türkiye (%)	Akdeniz Bölgesi/Türkiye (%)
2004	20,120,471	51,582,976	494,884,058	39.01	4.07	10.42
2005	23,416,918	60,168,507	571,714,470	38.92	4.10	10.52
2006	27,180,415	69,302,744	668,418,265	39.22	4.07	10.37
2007	30,708,639	79,037,989	754,384,542	38.85	4.07	10.48
2008	34,120,118	88,942,963	854,585,214	38.36	3.99	10.41
2009	34,686,590	91,085,069	864,449,686	38.08	4.01	10.54
2010	39,909,003	105,544,678	980,547,016	37.81	4.07	10.76
2011	45,529,304	121,066,360	1,150,453,139	37.61	3.96	10.52

Kaynak: TÜİK

Kişi başına gayri safi katma değer açısından incelendiğinde, 2004 yılı itibarıyla 4,065 USD seviyesinde olan TR62 Düzey 2 Bölgesi kişi başına düşen gayri safi katma değerin 2004-2011 döneminde %77.90 oranında artarak 2011 yılında 7,232 USD düzeyine ulaştığı görülmektedir. Aynı dönemde kişi başına gayri safi katma değer artış oranı Akdeniz Bölgesinde yer alan TR61 Bölgesinde %67.4, TR63 Bölgesinde %87.2 iken Türkiye genelinde %81.2 düzeyinde gerçekleşmiştir.

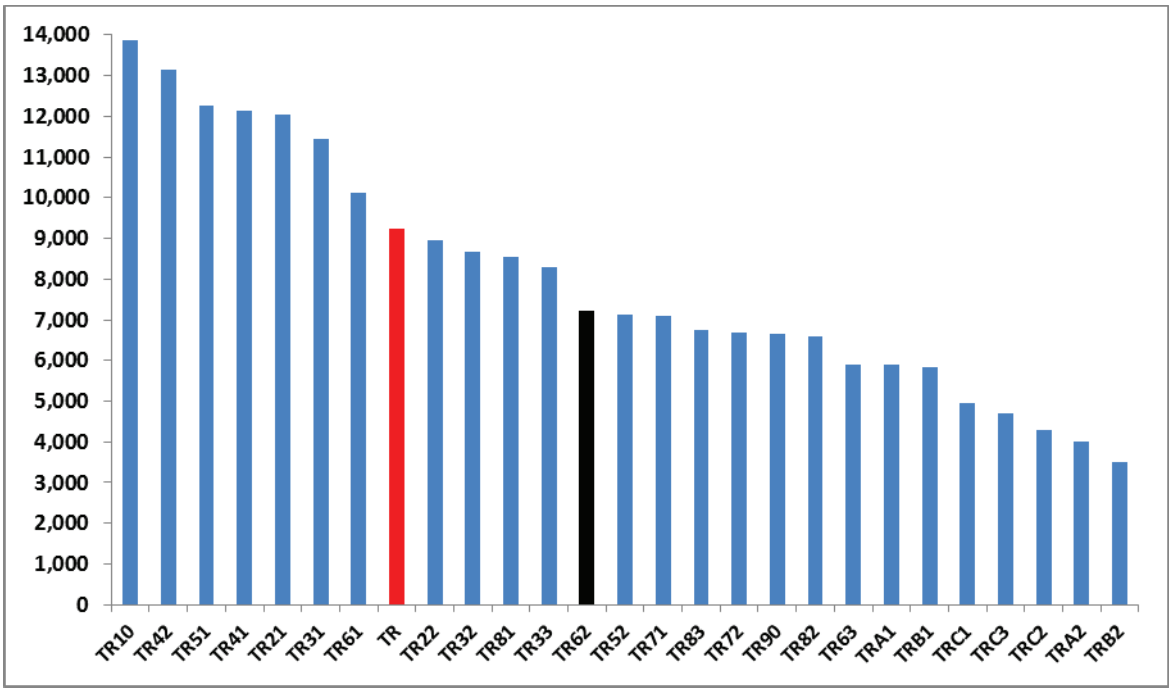
Grafik 74: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Katma Değerin Gelişimi (USD)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TR	5,103	6,187	6,686	8,267	9,384	7,769	8,926	9,244
TR61	6,048	7,337	7,785	9,503	10,334	8,672	10,094	10,122
TR62	4,065	4,965	5,327	6,593	7,363	6,125	7,147	7,232
TR63	3,155	3,814	3,907	4,999	5,937	4,902	5,724	5,904

Kişi başına düşen gayri safi katma değerine Düzey 2 bölgeleri sıralaması açısından bakacak olursak, 2011 yılı itibarıyla TR62 (Mersin, Adana) bölgesi kişi başı gayri safi katma değerinin, 26 bölge içinde 12. sırada yer aldığı görülmektedir.

Grafik 75: Düzey 2 Bölgeleri Kişi Başı Gayri Safi Katma Değer (2011-USD)

6.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi Açısından Mersin

1970'li yıllara kadar gelişmenin temel göstergesi olarak görülen kişi başına gelir; toplumsal gelişmişliği yeterince açıklayamayan, yalnızca talep genişlemesini açıklayabilen dar kapsamlı bir göstergedir. Gerçekte gelişme kavramı; fiziki kapasite büyüklüğü ve gelir artışı gibi iktisadi gelişmeler yanında, bunların gelir grupları ve bölgeler arası dağılımı ile sosyal ve kültürel birikimlerin yansıtılabildiği toplumsal gelişme düzeyini ifade etmektedir. Bu anlayışla gelişme; ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapılarındaki ilerlemeyi kapsamakta ve bir bütün oluşturmaktadır. Bu bakımdan, illerin ve bölgelerin gelişmişlik sıralamasında; kişi başına düşen milli gelirin artırılması şeklinde özetlenebilecek iktisadi büyüme kavramıyla beraber, yapısal ve insani gelişmeyi içine alan ve ölçülebilen bütün sosyal değişkenleri de içeren bir "sosyo-ekonomik gelişme" ölçütü daha anlamlı olabilmektedir.

Bu amaçla bu bölümde Mersin ilinin sosyo-ekonomik yapısı; kişi başına gelir düzeyinin yanı sıra, diğer göstergeler (ekonomik, sosyal, kültürel) açısından da ele alınıp değerlendirilmiştir. Mersin ilinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi incelenirken; Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nce 2003 ve 2011 yıllarında yapılmış olan ***"İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları"***ndan yararlanılmıştır.

Coğrafi bölge tanımı çerçevesinde yapılan sıralama sonuçlarına göre Mersin ilinin de içinde yer aldığı, 8 ilden oluşan Akdeniz Bölgesi, 2003 yılında yapılan çalışmaya[24] göre; 0,02069 endeks değeriyle 4. sırada yer almıştır. Akdeniz Bölgesi, sahip olduğu endeks değeriyle ülke ortalamasını en iyi yansıtan bölge konumundadır. Akdeniz Bölgesinde tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri hızlı bir gelişme içerisindedir. Tarımda sanayi bitkileri üretiminde uzmanlaşmış Çukurova ve tüm bölgede yaygınlaşmış seracılık faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. Sanayide de tarımsal sanayilerin yanı sıra demir-çelik ve petro-kimya gibi ana sanayi dalları bölge ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bölgede yer alan uluslararası limanlar ve serbest bölgeler, ticari faaliyetlerin gelişmesine önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca hızla gelişen turizm faaliyetleri, bölgenin iktisadi yapısını daha da çeşitlendirmiştir. Bölgede mekânsal düzeyde tek bir kutuba dayalı gelişme gözlenmemektedir. Bölgede yer alan illerin çoğu başlı başına birer kutup niteliği taşımaya başlamıştır. İstatistiki bölge

[24] T.C. Başbakanlık Devlet Planlama teşkilatı, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), Mayıs 2003.

birimleri sınıflandırmasına göre Düzey 1 sınıflandırmasına göre 12 coğrafi bölge içinde Akdeniz Bölgesi 6 sırada yer almaktadır. 2003 endeks değerlerine göre pozitif değere sahip altı bölgeden biri de Akdeniz Bölgesidir. TR61 (Antalya, Isparta, Burdur), TR62 (Adana, Mersin) ve TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) alt bölgelerinden oluşan TR6 Akdeniz Bölgesi, sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre, 12 Düzey 1 bölgesi arasında 6. sırada bulunmaktadır. Düzey 2 sınıflandırmasına göre Adana ve Mersin'den oluşan TR62 alt bölgesi 26 Düzey 2 bölgesi içinde 7. sırada bulunmaktadır (İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması araştırması-2003).

2011 yılı verilerinin[25] yer aldığı çalışmada Düzey 2 bazında bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre, 14 bölge ülke ortalamasının üzerinde, bir bölge ülke ortalaması düzeyinde, 11 bölge ise ortalamanın gerisinde endeks değerlerine sahiptir. Tek ilden oluşan İstanbul, Ankara ve İzmir gibi Düzey 2 bölgeleri en gelişmiş bölgeler olurken, TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) ve TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) Düzey 2 bölgeleri dördüncü ve beşinci sırada yer almışlardır. Akdeniz bölgesinde, Batı Akdeniz bölgesindeki hızlı yükselişe karşılık Çukurova ve Doğu Akdeniz bölgeleri daha alt sıralarda yer almıştır

Göstergeler itibarıyla değerlendirme yapıldığında, işsizliğin Adana, Mersin, Van, İzmir ve İstanbul gibi özellikle göç alan illerde yoğunlaştığı görülmektedir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan iller ise göç veren iller olarak, istihdam piyasasındaki etkinlikten ziyade gelişmemiş işgücü piyasaları nedeniyle düşük işsizlik oranına sahiptir. Ekonomik yapının tarımsal üretim ağırlıklı olması nedeniyle bu iller aynı zamanda işgücüne katılma oranının yüksek göründüğü illerdir. İşgücüne katılma oranının düşük seviyede kaldığı iller ise Güneydoğu Anadolu bölgesinde temerküz etmektedir.

Bir önceki çalışmada yedinci sırada yer alan TR62 (Adana, Mersin) Düzey 2 bölgesi bu çalışmada 0.5211 endeks değeriyle dokuzuncu sırada bulunmaktadır. Düzey 2 Bölgeleri içinde pozitif endeks değerine sahip 14 alt bölgeden biri de TR 62 bölgesidir. Düzey 2 sıralamasında ilk dört sıra değişmediği gibi son beş sırada yer alan Düzey 2 bölgelerinde de değişim görülmemektedir. Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer alan TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) Düzey-2 bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan TRC1

[25] T.C. Kalkınma Bakanlığı, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralama Araştırması (SEGE 2011), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara 2013.

(Gaziantep, Adıyaman, Kilis) Düzey 2 bölgesi dışındaki diğer beş bölgenin gelişmişlik sıralamasında herhangi bir değişim görülmemektedir.

Akdeniz Bölgesini oluşturan illerin gelişmişlik sıralaması incelendiğinde; 2003 yılı araştırmasına göre; TR62 Düzey 2 illerinden Adana ülke genelinde 8. sırada yer alırken, Mersin 17. Sırada yer almıştır. Diğer Akdeniz Bölgesi illerinden Antalya 10., Isparta 28., Hatay 29., Burdur 31., Osmaniye 47 ve Kahramanmaraş 48. Sıralarda yer almışlardır. 2011 araştırmasına göre ise TR62 Düzey 2 illerinden Adana 16 ve Mersin 24. Sırada yer almıştır. Diğer Akdeniz Bölgesi illerinden Antalya 5., Isparta 21., Burdur 26., Hatay 46., Osmaniye 53., ve Kahramanmaraş 60. sıralarda yer almıştır.

Akdeniz Bölgesi illerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ve endeks değerleri Tablo 182'de görülebilir.

Tablo 182: Akdeniz Bölgesi İlleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

İller	Sıra 2003	Endeks 2003	İller	Sıra 2011	Endeks 2011	Sıra Değişikliği (2003-2011)
Adana	8	0.94901	Antalya	5	1.5026	5
Antalya	10	0.91480	Adana	16	0.5666	-8
Mersin	**17**	**0.51934**	Isparta	21	0.5272	7
Isparta	28	0.21187	**Mersin**	**24**	**0.4636**	**-7**
Hatay	29	0.19613	Burdur	26	0.3684	5
Burdur	31	0.14395	Hatay	46	-0.1302	-17
Osmaniye	47	-0.33321	Osmaniye	53	-0.2892	-6
Kahramanmaraş	48	-0.34968	Kahramanmaraş	60	-0.4677	-12

2011 yılı çalışmasında sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergeleri açısından Mersin nüfusu 1 milyonun üzerinde olan 19 ilden birisidir. Mersin'de de göçten kaynaklanan sorunların etkili olduğu söylenebilir. İlin yüzde 14,1'lik işsizlik oranı, ülke ortalamasının üzerindedir. Mersin'in sağlık altyapısı ülke ortalamasının altındadır. 2010 yılı verilerine göre, yüz bin kişi başına düşen hastane yatak sayısında ülke ortalaması 250 iken Mersin'de 194'tür. On bin kişiye düşen hekim ve diş hekimi sayıları da ülke ortalamasından düşüktür. Mersin diğer göstergeler açısından görece iyi durumda olmasına rağmen işgücü ve sağlık alanlarında kaydettiği gelişme nispi olarak daha kısıtlı kalmıştır. SEGE-2003 çalışmasında 17'nci sırada yer alan Mersin, 2011 yılı itibarıyla 24'üncü sırada yer bulmuştur.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırmasının diğer amaçlarından birisi de, eşdeğer gelişmişlik seviyesine sahip illerin belirlenmesi ve ülke genelinde homojen alanların saptanmasıdır. Yapılan çözümlemeler ve değerlendirmeler sonucunda ülke; illeri temelde yüksek, orta ve düşük olmak üzere üç gelişmişlik kademesinde incelenmiştir. Yüksek gelişmişlik grubunda bir, orta gelişmişlik rubunda dört ve düşük gelişmişlik grubunda 1 olmak üzere iller altı kademeye ayrılmıştır. Bu çerçevede, iller toplamda altı kademeli bir gelişmişlik dağılımı göstermektedir. Buna göre, birinci kademe gelişmiş 8 il, ikinci kademe gelişmiş 13 il, üçüncü kademe gelişmiş 12 il, dördüncü kademe gelişmiş 17 il, beşinci kademe gelişmiş 16 il ve altıncı kademe gelişmiş 15 il bulunmaktadır.

Mersin sosyo ekonomik gelişmişlik endeks değerleriyle üçüncü kademe gelişmişlik grubunda yer almaktadır. Akdeniz Bölgesinde bulunan 8 ilden 1'i birinci kademe gelişmişlik grubunda, 2'si ikinci kademe gelişmişlik grubunda, 2'si üçüncü kademe gelişmişlik grubunda, 1'i dördüncü kadem gelişmişlik, 1'i de beşinci kademe gelişmişlik grubunda yer almaktadır. Bu çerçevede Akdeniz Bölgesi illerinden sadece Antalya yüksek gelişmişlik grubunda yer almakta, Adana, Isparta, Mersin, Burdur, Osmaniye ve Kahramanmaraş illeri orta gelişmişlik grubunda yer almaktadır. Düşük gelişmişlik grubunda Akdeniz Bölgesinden il bulunmamaktadır.

Tablo 183'de illerin gelişmişlik kademelerine göre dağılımı görülebilir.

Tablo 183: Gelişmişlik Endeksine Göre Kademeli İl Grupları (2011)

1. Kademe			2. Kademe			3. Kademe			4. Kademe			5. Kademe			6. Kademe		
İller	**SEGE 2011 Sırası**	**Endeks Değeri**	**İller**	**SEGE 2011 Sırası**	**Endeks Değeri**	**İller**	**SEGE 2011 Sırası**	**Endeks Değeri**	**İller**	**SEGE 2011 Sırası**	**Endeks Değeri**	**İller**	**SEGE 2011 Sırası**	**Endeks Değeri**	**İller**	**SEGE 2011 Sırası**	**Endeks Değeri**
İstanbul	1	4.5154	Tekirdağ	9	0.9154	Balıkesir	22	0.4764	Rize	34	0.1550	Sinop	51	-0.2479	Diyarbakır	67	-1.0014
Ankara	2	2.8384	Denizli	10	0.9122	Manisa	23	0.4711	Düzce	35	0.1056	Giresun	52	-0.2564	Kars	68	-1.0923
İzmir	3	1.9715	Bolu	11	0.6394	**Mersin**	**24**	**0.4636**	Nevşehir	36	0.1029	**Osmaniye**	**53**	**-0.2892**	Iğdır	69	-1.1184
Kocaeli	4	1.6592	Edirne	12	0.6383	Uşak	25	0.3737	Amasya	37	0.0510	Çankırı	54	-0.3312	Batman	70	-1.1203
Antalya	**5**	**1.5026**	Yalova	13	0.6263	**Burdur**	**26**	**0.3684**	Kütahya	38	0.0198	Aksaray	55	-0.3671	Ardahan	71	-1.1384
Bursa	6	1.3740	Çanakkale	14	0.5999	Bilecik	27	0.3634	Elazığ	39	-0.0103	Niğde	56	-0.3761	Bingöl	72	-1.1920
Eskişehir	7	1.1671	Kırklareli	15	0.5923	Karabük	28	0.2916	Kırşehir	40	-0.0211	Tokat	57	-0.3821	Şanlıurfa	73	-1.2801
Muğla	8	1.0493	**Adana**	**16**	**0.5666**	Zonguldak	29	0.2758	Kırıkkale	41	-0.0687	Tunceli	58	-0.3892	Mardin	74	-1.3591
			Kayseri	17	0.5650	Gaziantep	30	0.2678	Malatya	42	-0.0785	Erzurum	59	-0.4327	Van	75	-1.3783
			Sakarya	18	0.5641	Trabzon	31	0.2218	Afyon	43	-0.0797	**Kahramanmaraş**	**60**	**-0.4677**	Bitlis	76	-1.4003
			Aydın	19	0.5597	Karaman	32	0.1864	Artvin	44	-0.1046	Ordu	61	-0.4810	Siirt	77	-1.4166
			Konya	20	0.5308	Samsun	33	0.1579	Erzincan	45	-0.1056	Gümüşhane	62	-0.4814	Şırnak	78	-1.4605
			Isparta	**21**	**0.5272**				**Hatay**	**46**	**-0.1302**	Kilis	63	-0.5733	Ağn	79	-1.6366
									Kastamonu	47	-0.1471	Bayburt	64	-0.5946	Hakkari	80	-1.6961
									Bartın	48	-0.1976	Yozgat	65	-0.6079	Muş	81	-1.7329
									Sivas	49	-0.2208	Adıyaman	66	-0.9602			
									Çorum	50	-0.2405						

Kaynak: İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara, 2013.
Not : Akdeniz bölgesinde yer alan iller koyu olarak belirtilmiştir.

Mersin ilinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ilçeler itibarıyla değerlendirildiğinde; 2004 yılı itibarıyla Mersin'in yalnızca bir ilçesi birinci derecede gelişmiş ilçeler grubunda bulunurken, 1 ilçesi ikinci derecede gelişmiş ilçeler grubunda, 7 ilçesi üçüncü derecede gelişmiş ilçeler grubunda ve 1 ilçesi de dördüncü derecede gelişmiş ilçeler grubunda yer almıştır. 2004 yılından sonra Mersin büyükşehir olmuş ve yukarıda verilen değerlendirme , yeni çalışma yapılmadığından 2004 yılındaki ilçeler itibariyle yapılmıştır. 2004 yılı itibarıyla toplam 10 ilçesi bulunan Mersin'in 3 ilçesi negatif sosyo-ekonomik gelişmişlik endeks değerine sahiptir.

Mersin ilinin ilçeler itibarıyla, toplam 872 ilçe arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik sırası ve endeks değerleri aşağıdaki Tablo 184'de verilmiştir.

Tablo 184: İlçeler İtibariyle Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu

İlçe Adı	Endeks	Gelişmişlik	
		Grubu	Sırası
Merkez	3.35555	1	13
Tarsus	1.29431	2	77
Silifke	0.52395	3	179
Anamur	0.44577	3	198
Erdemli	0.29564	3	230
Bozyazı	0.14344	3	272
Çamlıyayla	0.00132	3	327
Mut	-0.03611	3	342
Aydıncık	-0.12373	3	388
Gülnar	-0.54569	4	621

Kaynak: DPT, "İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması", 2004.

6.3. İnsani Gelişme Endeksi (İGE) Açısından Mersin

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yapılan İnsani Gelişme Endeksi (İGE), üç göstergeye dayanan birleşik bir endekstir: Doğumda yaşam beklentisi ile ölçülen yaşam beklentisi, erişkin okur-yazarlık oranı (ağırlığı üçte iki) ve birleşik ilk, orta ve yüksekokul kayıt oranları (ağırlığı üçte bir) kombinasyonu ile ölçülen eğitim düzeyi ve kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasıla ile ölçülen yaşam standartları.

Birleşmiş Milletler'in uluslararası sıralamalarda kullandığı İGE göstergesi, bir süredir Türkiye'deki iller arasındaki gelişmişlik sıralamasını göstermek için de kullanılmaktadır. Dolayısıyla, Mersin ilinin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesi ve Türkiye içindeki yerinin belirlenebilmesi açısından bu çalışmanın sonuçlarından da yararlanılmıştır. Türkiye'ye yönelik

ve 2000 yılı verileri kullanılarak yapılan İnsani Gelişme Endeksi çalışmasının sonuçları aşağıda verilmiştir:

UNDP tarafından 2004 yılında yapılan İnsani Gelişme Raporu'nda gerek Türkiye geneli gerekse bölgeler bazında İGE değerleri verilmeyip, raporda yayınlanan İnsani Gelişme Endeks Tabloları, Türkiye'nin 81 iline yönelik insani gelişmenin göreli düzeyini karşılaştırmaktadır.

Ancak, bu çalışma kapsamında, iller bazında verilen İGE değerinden hareketle, illerin bölge nüfusu içindeki ağırlıkları dikkate alınarak, Düzey 2 bölgeleri bazında da İGE değerleri hesaplanmış ve bölgesel düzeyde karşılaştırmalar yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada illere yönelik İGE değerlerinin yanı sıra bölgesel düzeyde de İGE değerleri verilerek, illerin ve bölgelerin sıralamadaki göreli üstünlükleri vurgulanmaya çalışılacaktır.

2004 İnsani Gelişme Raporu'na göre, yüksek insani gelişme grubu içerisinde başta Kocaeli olmak üzere Yalova, İstanbul, Bursa, İzmir, Muğla, Sakarya, Bolu ve Tekirdağ illeri yer almaktadır.

Mersin ili, diğer Akdeniz Bölgesi illeriyle birlikte, orta insani gelişme grubunda yer almaktadır. 2004 İnsani Gelişme Raporu verilerine göre Mersin ilinin insani gelişmişlik endeks değeri 0.757 olup, bu değer ile Türkiye'deki tüm iller arasında 23. sırada bulunmaktadır. İnsani gelişme endeksi açısından, düşük insani gelişme grubu içerisinde herhangi bir il bulunmamaktadır. Mersin ilinin yaşam beklentisi endeksi 0.694, eğitim endeksi 0.863 ve gelir endeksi 0.714 olarak belirlenmiştir.

Tablo 185: TR6 Akdeniz Bölgesi ve Mersin İli İnsani Gelişme Endeksi (2004)

Akdeniz Bölgesi İlleri	Yaşam Beklentisi Endeksi	Eğitim Endeksi	Gelir Endeksi	Cinsiyete Göre Endeks*	İGE Endeksi	İGE İl Sırası
Antalya	0.770	0.901	0.693	0.764 (16)	0.788	13
Mersin	0.694	0.863	0.714	0.743 (22)	0.757	23
Adana	0.656	0.884	0.714	0.742 (24)	0.751	24
Hatay	0.716	0.861	0.665	0.728 (29)	0.747	26
Burdur	0.670	0.887	0.683	0.735 (25)	0.746	28
Isparta	0.688	0.844	0.639	0.710 (42)	0.724	39
Osmaniye	0.655	0.853	0.589	0.689 (50)	0.699	52
Kahramanmaraş	0.590	0.806	0.625	0.670 (58)	0.674	60

(*) : Parantez içindeki değer. cinsiyete göre il sırasını göstermektedir.
Kaynak: İnsani Gelişme Raporu, 2004, UNDP

İllere ait İGE değerinden hareketle, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü'nce hesaplanan bölgesel İGE değerleri incelendiğinde, en yüksek İGE değerine İstanbul bölgesinin sahip olduğu ve bunu, Kocaeli ve İzmir alt bölgelerinin izlediği

görülmektedir. TR62 Düzey 2 Bölgesi olarak (Adana, Mersin), 0.754 İGE değeriyle Düzey 2 Bölgeleri arasında 10. sırada yer almaktadır. TR62 (Adana, Mersin) Bölgesi, Düzey 2 bölgeleri arasında, eğitim endeksi açısından ise 11. sırada, GSYİH endeksi açısından 7. sırada ve yaşam beklentisi endeksi açısından ise 18. sırada yer almaktadır.

Tablo 186: Düzey 2 Bölgeleri Bazında İnsani Gelişme Endeksi

Düzey 2 Alt Bölgeler	Yaşam Beklentisi Endeksi	Eğitim Endeksi	GSYİH Endeksi	İnsani Gelişme Endeksi İGE Değeri	Kişi Başına Reel GSYİH Sıralaması - İGE Değeri
TR10- İstanbul	0.791	0.956	0.763	0.837	1
TR42- Kocaeli	0.798	0.927	0.770	0.832	-1
TR31- İzmir	0.787	0.940	0.759	0.829	0
TR41- Bursa	0.798	0.930	0.723	0.817	2
TR32- Aydın	0.787	0.885	0.710	0.794	3
TR51- Ankara	0.698	0.926	0.752	0.792	-2
TR22- Balıkesir	0.768	0.901	0.698	0.789	2
TR21- Tekirdağ	0.686	0.934	0.733	0.784	-3
TR61- Antalya	0.743	0.888	0.681	0.770	2
TR62- Adana, Mersin	**0.674**	**0.874**	**0.714**	**0.754**	**-3**
TR81- Zonguldak	0.689	0.885	0.687	0.754	-1
TR33- Manisa	0.737	0.847	0.663	0.749	0
TR52- Konya	0.714	0.838	0.654	0.735	1
TR83- Samsun	0.690	0.837	0.640	0.722	1
TRC1- Gaziantep	0.715	0.816	0.613	0.715	4
TR72- Kayseri	0.687	0.838	0.613	0.713	5
TR63- Hatay	0.659	0.839	0.637	0.712	-1
TR71- Kırıkkale	0.628	0.838	0.656	0.707	-5
TR90- Trabzon	0.684	0.808	0.614	0.702	1
TR82- Kastamonu	0.651	0.807	0.630	0.696	-3
TRB1- Malatya	0.647	0.799	0.617	0.687	-3
TRA1- Erzurum	0.617	0.788	0.578	0.661	1
TRC2- Şanlıurfa	0.683	0.665	0.580	0.643	-1
TRC3- Mardin	0.639	0.685	0.546	0.623	0
TRA2- Ağrı	0.589	0.731	0.511	0.611	0
TRB2- Van	0.619	0.665	0.509	0.598	0

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu, 2004, UNDP

Not: Bölgesel bazda İGE değeri hesaplamalarında, UNDP, Türkiye 2004, İnsani Gelişme Raporu verilerinden yararlanılmış ve illerin bölge nüfusu içindeki ağırlıkları dikkate alınmıştır.

7. YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI (DESTEK UNSURLARI)

7.1. Genel Durum

Bir ülkede yatırımların özendirilmesinde uygulanan teşvik unsurlarından biri de yatırım teşvik tedbirleridir. Devlet, bölgeler ve/veya iller arasındaki gelişmişlik farkını gidermek amacıyla illere farklı yatırım teşvikleri (başka bir ifadeyle Devlet Yardımları) sağlamaktadır. Yine, devlet belirli sektörlerin ülke içinde gelişmesini sağlamak amacıyla, gelişmesini istediği sektörlere (özel önem taşıyan sektörlere) farklı teşvik tedbirlerini (destek unsurlarını) uygulamaktadır.

15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 19.06.2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren yeni teşvik sisteminin, açıklanan hedefleri ve yeni bir teşvik sistemi getirilmesinin nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Ülkenin ekonomik büyüklüğünü artırmak,
- Ülkenin mal ihracatını artırmak,
- Kişi başına milli geliri artırmak,
- Üretim sektörlerinin ithalat bağımlılığını azaltmak,
- Yatırım döneminde vergi indirimi sağlamak,
- Yeni bir bölgesel haritanın çizilmesi,
- 2011 sonu itibarıyla azalan destek oran ve sürelerini artırmak,
- Desteklenen yatırım konularının gözden geçirilmesi,
- Stratejik ve teknolojik dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi,
- En az gelişmiş bölgelerde, yatırımlara sağlanan destek miktarının artırılması.

Yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak için yeni teşvik sisteminin araçları ise aşağıdaki gibidir:

- KDV istisnası,
- Gümrük vergisi muafiyeti,
- Vergi İndirimi
- SSK primi işveren hissesi desteği,
- Yatırım yeri tahsisi,
- Faiz desteği,
- KDV iadesi.

7.2. Yeni Teşvik Sistemi ve Mersin

Türkiye'de yatırımlara sağlanan kamu desteklerinin çerçevesini belirleyen, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, Bakanlar Kurulu'nca 15.06.2012 tarihinde onaylanmış ve 19.06.2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni Teşvik Sistemi; Genel Teşvik Uygulamaları, Bölgesel Teşvik Uygulamaları, Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki ve Stratejik Yatırımların Teşviki şeklinde dört ana bölümden oluşmaktadır.

7.2.1. Genel Teşvik Uygulamaları

Bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar ile teşvik edilmeyecek yatırım konuları ve teşviki için öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari yatırım tutarı şartını sağlayan yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın aşağıdaki destek unsurlarından yararlandırılmaktadır.

a) Gümrük vergisi muafiyeti.
b) Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası.
c) Gelir vergisi stopajı desteği (6'ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
ç) Sigorta primi işveren hissesi desteği (tersanelerin gemi inşa yatırımları için).

7.2.2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Bölgesel teşvik uygulamalarında, yeni bir bölgesel harita-il bazlı bölgesel teşvik sistemine geçilmekte olup Türkiye sosyo-ekonomik gelişmişlik durumuna göre 6 bölgeye ayrılmaktadır.

Harita 7: Yeni Teşvik Sistemi Bölgeler Haritası

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı.

TR622 Düzey 3 Bölgesi olan Mersin ili, yeni teşvik sistemine göre 3. derecede gelişmiş illerin yer aldığı 3. Bölgede bulunmaktadır.

İller itibarıyla belirlenen sektörler, asgari yatırım tutarı şartını yerine getirmek üzere, aşağıdaki desteklerden yararlandırılmaktadır.

a) Gümrük vergisi muafiyeti.
b) KDV istisnası.
c) Vergi indirimi.
ç) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
d) Yatırım yeri tahsisi.
e) Faiz desteği (3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerdeki yatırımlar için).
f) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
g) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

Tablo 187: Yeni Teşvik Sistemine Göre Bölgeler

1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge	6.Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	**Mersin**	Erzincan	Kahramanmaraş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	
			Sivas		

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Mersin'de bölgesel teşvik desteklerinden yararlanabilecek sektörler şöyle sıralanmıştır.

Tablo 188: Mersin'de Bölgesel Teşvik Desteklerinden Yararlanabilecek Sektörler

Sektör Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	Asgari Yatırım tutarı
1	Entegre damızlık hayvancılık yatırımları dahil olmak üzere entegre hayvancılık yatırımları (dipnot 5'te belirtilen asgari kapasite şartlarına uymayan yatırımlar hariç)	500 Bin TL
2	Su ürünleri yetiştiriciliği (balık yavrusu ve yumurtası üretimi dahil)	500 Bin TL
3	Gıda ürünleri ve içecek imalatı (dip not 6'da belirtilen yatırım konuları hariç)	1 Milyon TL
4	Tekstil ürünleri imalatı (dip not 8'de belirtilen şartları sağlamayan iplik ve dokuma yatırımları hariç)	Tekstilin aprelenmesi yatırımları için 10 Milyon TL, diğer yatırım konularında 1 Milyon TL
5	Giyim eşyası imalatı	1 Milyon TL'nin üzerindeki tevsi ve modernizasyon yatırımları
6	Derinin tabaklanması ve işlenmesi	1 Milyon TL
8	Bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı vb. imalatı	1 Milyon TL
9	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç), hasır ve buna benzer örülerek yapılan maddelerin imalatı	2 Milyon TL
10	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	10 Milyon TL
11	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	2 Milyon TL
12	Kimyasal Gübre ve Azotlu Bileşenlerin İmalatı	2 Milyon TL
13	Pestisit (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı	2 Milyon TL
14	İlaç/eczacılıkta ve tıpta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünlerin imalatı	2 Milyon TL
15	Parfüm ile kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı	1 Milyon TL
16	Patlayıcı madde imalatı	1 Milyon TL
17	İç ve dış lastik imalatı	2 Milyon TL

Tablo 188 (Devam): Mersin'de Bölgesel Teşvik Desteklerinden Yararlanabilecek Sektörler

Sektör Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	Asgari Yatırım tutarı
18	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (cam ve cam ürünleri, fırınlanmış kilden kiremit, briket, tuğla ve inşaat malzemeleri, çimento, hazır beton ve harç hariç)	2 Milyon TL
19	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (çok katlı yalıtım camları, kiremit, briket, tuğla, çimento, hazır beton ve harç hariç)	2 Milyon TL
20	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (fırınlanmış kilden, kiremit, biriket, tuğla ve inşaat malzemeleri, çimento, inşaat amaçlı beton ürünleri, hazır beton, harç, çok katlı yalıtım camları hariç)	2 Milyon TL
21	Düz cam, düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi (çok katlı yalıtım camları hariç) çukur cam ve cam elyafı imalatı	2 Milyon TL
22	Düz cam, düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi (çok katlı yalıtım camları hariç) çukur cam, cam elyaf ve camdan elektrik izolatörleri ve seramik yalıtım malzemeleri imalatı	2 Milyon TL
23	Seramikten yapılan sıhhi ür. seramik yalıtım malz., seramik karo ve kaldırım taşı im.	2 Milyon TL
24	İnşaat amaçlı beton ürünleri imalatı	2 Milyon TL
25	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı; inşaat amaçlı beton ürünleri imalatı, kireç, alçı	2 Milyon TL
26	İnşaat amaçlı beton ür. imalatı ve ısı veya ses izole edici eşya ve karışımlar	2 Milyon TL
27	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi, metal döküm sanayi	2 Milyon TL
28	Metal eşya	2 Milyon TL
29	Merkezi ısıtma radyatörleri ve kazanlarının imalatı, buhar kazanı imalatı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	2 Milyon TL
30	Makine ve teçhizat imalatı	2 Milyon TL
31	Sınai kalıp	2 Milyon TL
32	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	2 Milyon TL
33	Elektrikli makine ve cihazları imalatı	2 Milyon TL
34	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	2 Milyon TL
35	Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı	500 Bin TL
36	Motorlu kara taşıtı ve yan sanayi	Motorlu kara taşıtlarında yatırım tutarı 50 Milyon TL; motorlu kara taşıtları yan sanayinde yatırım tutarı 2 Milyon TL
37	Hava taşıtları ve motorlarının bakım ve onarımı	2 Milyon TL
38	Motosiklet ve bisiklet üretimi	2 Milyon TL
39	Mobilya imalatı (sadece metal ve plastikten imal edilenler hariç)	2 Milyon TL
40	Mobilya imalatı (sadece plastikten imal edilenler hariç)	2 Milyon TL
41	Oteller	3 yıldız ve üzeri
42	Öğrenci yurtları	100 öğrenci
43	Soğuk hava deposu hizmetleri	1.000 metrekare
44	Lisanslı depoculuk	1 Milyon TL
45	Eğitim hizm. (okul öncesi eğitim hiz. dahil, yetişkinlerin eğitilmesi vd hariç)	500 Bin TL
46	Hastane yatırımı, huzurevi	Hastane: 500 Bin TL, Huzurevi: 100 kişi
47	Akıllı çok fonksiyonlu teknik tekstil	500 Bin TL
48	Atık geri kazanım veya bertaraf tesisleri	500 Bin TL
49	Kömür gazı üretimi (sentez gazı)	50 Milyon TL
50	Seracılık	20 dekar

7.2.2.1. Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Destek Unsurları:

Bölgesel teşvik uygulamalarında, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği ve faiz desteği unsurlarında destek süre ve oranlarında değişiklikler yapılmıştır.

7.2.2.1.1. Vergi İndirimi:

Tablo 189: Yeni Teşvik Sisteminde Yatırıma Katkı Oranı

BÖLGELER	YATIRIMA KATKI ORANI (%)			
	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	
	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar
I	15	10	25	20
II	20	15	30	25
III (Mersin)	25	20	35	30
IV	30	25	40	35
V	40	30	50	40
VI	50	35	60	45

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Vergi indirimi desteği münhasıran teşvik belgesine konu yatırımdan elde edilecek kazançlara uygulanmakla birlikte, 2., 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde yatırım yapan firmalar için, yatırıma katkı tutarının belirli bir kısmı yatırım döneminde tüm faaliyetlerinden elde ettiği kazançlar üzerinden uygulanabilecektir**.** Söz konusu uygulama 3. Bölgede yer alan Mersin için de geçerli olup, yapılacak yatırımlarda, yatırım döneminde de vergi indirimi söz konusu olacaktır.

Tablo 190: Yeni Teşvik Sisteminde Vergi İndirimi

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	**Yatırıma Katkı Oranı (%)**	**Vergi İndirim Oranı (%)**	**İşletme/Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)**	
			Yatırım Dönemi	**İşletme Dönemi**
I	15	50	0	100
II	20	55	10	90
III (Mersin)	25	60	20	80
IV	30	70	30	70
V	40	80	50	50
VI	50	90	80	20
BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLARIN TEŞVİKİ UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	**Yatırıma Katkı Oranı (%)**	**Vergi İndirim Oranı (%)**	**İşletme/Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)**	
			Yatırım Dönemi	**İşletme Dönemi**
I	25	50	0	100
II	30	55	10	90
III (Mersin)	35	60	20	80
IV	40	70	30	70
V	50	80	50	50
VI	60	90	80	20

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Mersin ilinde yapılacak yatırımlar için bölgesel teşvik uygulamalarında vergi indirimi, III. bölgede yer alan oranlar üzerinden şöyledir: Yatırıma katkı oranı %20 ve vergi indirim oranı %50, yatırım döneminde uygulanacak yatırıma katkı oranı %20 ve işletme döneminde uygulanacak yatırıma katkı oranı %80.

Mersin ilinde yapılacak büyük ölçekli yatırımların teşviki uygulamalarında vergi indirimi III. bölgede yer alan oranlar üzerinden şöyledir: Yatırıma katkı oranı %30 ve vergi indirim oranı %50, yatırım döneminde uygulanacak yatırıma katkı oranı %20 ve işletme döneminde uygulanacak yatırıma katkı oranı %80.

7.2.2.1.2. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği:

Sigorta primi işveren hissesi desteğinden, Mersin ili 31.12.2013'e kadar olan yatırımlarda 5 yıl süre ile yararlanabilecektir. 01.01.2014 tarihinden itibaren Mersin'in içinde bulunduğu III. bölgede söz konusu destek 3 yıl olarak uygulanacaktır. Bölgesel teşvik uygulamalarında destek tavanı %20, büyük ölçekli yatırımların teşvikinde destek tavanı %8'dir.

Tablo 191: Yeni Teşvik Sisteminde Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Bölgeler	31.12.2013'e kadar	01.01.2014 itibarıyla	Destek Tavanı (Sabit Yatırıma Oranı %)	
			Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
I	2 yıl	-	10	3
II	3 yıl	-	15	5
III (Mersin)	5 yıl	3 yıl	20	8
IV	6 yıl	5 yıl	25	10
V	7 yıl	6 yıl	35	11
VI*	10 yıl	7 yıl	50	15

*6. Bölgede yer alan OSB'de destek 12 yıl süreyle uygulanacaktır.
Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

7.2.2.1.3. Faiz Desteği, Gelir Vergisi Stopajı Desteği, Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği

Yeni teşvik sisteminde Mersin'in de içinde yer aldığı III. Bölgede, yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde üç puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde bir puanı, bütçe kaynaklarından karşılanabilecektir. Ayrıca Bölge ayrımı yapılmaksızın tüm bölgelerde gerçekleştirilecek stratejik yatırımlar, AR-GE yatırımları ve çevre yatırımları için Türk Lirası cinsi kredilerde beş puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde iki puanı bütçeden karşılanabilecektir. Bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yapılacak yatırımlarda proje bazında sağlanacak faiz desteği tutarı Mersin'in içinde yer aldığı 3. bölgede beşyüzbin TL'yi geçemez.

Tablo 192: Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Sağlanan Destek Unsurları

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**
Gümrük Vergisi Muafiyeti			**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	**15**	**20**	**25**	**30**	**40**	**50**
		OSB İçi	**20**	**25**	**30**	**40**	**50**	**55**
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB Dışı	**2 yıl**	**3 yıl**	**5 yıl**	**6 yıl**	**7 yıl**	**10 yıl**
		OSB İçi	**3 yıl**	**5 yıl**	**6 yıl**	**7 yıl**	**10 yıl**	**12 yıl**
Yatırım Yeri Tahsisi			**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**	**VAR**
Faiz Desteği	İç Kredi		YOK	YOK	**3 Puan**	**4 Puan**	**5 Puan**	**7 Puan**
	Döviz / Dövize Endeksli Kredi				**1 Puan**	**1 Puan**	**2 Puan**	**2 Puan**
Sigorta Primi Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	**10 yıl**
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	**10 yıl**

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

7.2.2.2. Öncelikli Yatırımlar:

Yeni teşvik sisteminde öncelikli alanlarda yapılacak yatırımlar, 1., 2., 3., 4. ve 5. Bölgelerde yer alması durumunda 5. Bölge desteklerinden yaralanacaklardır. Mersin ilinde yapılacak öncelikli yatırımlar da 5. Bölge desteklerinden yararlanacaktır. Öncelik arz eden yatırım konuları şunlardır:

- Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları,
- Madencilik yatırımları,
- Demiryolu ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar,
- 20 Milyon Türk lirası üzeri belirli ilaç ve savunma sanayi yatırımları,
- Test merkezleri, rüzgar tüneli ve bu mahiyetteki yatırımlar (otomotiv, uzay veya savunma sanayine yönelik olanlar),
- Asgari 50,000 m^2 kapalı alana sahip uluslararası fuar yatırımları,
- Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek okul öncesi ilkokul, ortaokul ve lise eğitim yatırımları.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin veya parçaların üretimine yönelik yatırımlar.

Yukarıda bulunan öncelikli yatırım konularından, kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları maddesinde belirtilen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi olarak 28 bölge belirlenmiştir. Belirlenen bölgeler arasında, Mersin-Tarsus-Karboğazı kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi ile Mersin Tarsus kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesinde yapılacak turizm yatırımları öncelik arz eden yatırım konuları arasında bulunmaktadır.

7.2.3. Kümelenme ve Ar-Ge Yatırımları:

Bölgesel teşvik uygulamalarının yatırım havzalarının oluşturulması ve kümelenmenin desteklenmesi hedefleri çerçevesinde, kümelenme ve Ar-Ge yatırımları şu şekilde tanımlanmıştır:

- Organize Sanayi Bölgeleri'nde yapılacak yatırımlar,
- Sektörel işbirliğine dayalı yatırımlar,
- TÜBİTAK tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünün üretimine yönelik yatırımlar.

Kümelenme ve Ar-Ge yatırımları grubuna giren yatırımlar, vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi destekleri açısından bir alt bölgede uygulanan desteklerden yararlanacaklardır. Mersin ilinde yapılacak herhangi bir kümelenme ve Ar-Ge yatırımı da vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi destekleri açısından 4. Bölgenin oran ve sürelerine tabi olacaktır.

Bölgesel teşvik uygulamasında diğer önemli değişiklikler şöyle sıralanabilir:

- Demir cevheri ve linyit kömürü yatırımları bölgesel teşvik sistemi kapsamında desteklenecektir.
- Tersanelerin inşa edecekleri gemilerde, yatırım döneminde istihdam edilen işçiler için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı Ekonomi Bakanlığı tarafından karşılanacaktır.

7.2.4. Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki

Teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini artıracak ve uluslararası alanda rekabet üstünlüğü sağlayacak büyük ölçekli yatırımlar;

- KDV istisnası,
- Gümrük Vergisi Muafiyeti,
- Vergi İndirimi,
- Sigorta Primi İşveren Hissesi desteği,
- Yatırım Yeri tahsisi

şeklindeki teşvik unsurları ile desteklenecektir. Büyük ölçekli yatırım konuları aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Tablo 193: Teşvik Sistemine Göre Büyük Ölçekli Yatırım Konuları

Yatırım Konuları	Asgari Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)
Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	200
Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1,000
Transit Boru Hattıyla Taşımacılık Hizmetleri Yatırımları	50
Motorlu Kara Taşıtları Ana Sanayi Yatırımları	200
Motorlu Kara Taşıtları Yan Sanayi Yatırımları	50
Demiryolu ve Tramvay Lokomotifleri ve/veya Vagon İmalatı Yatırımları	50
Liman ve Liman Hizmetleri Yatırımları	200
Elektronik Sanayi Yatırımları	50
Tıbbi Alet, Hassas ve Optik Aletler İmalatı Yatırımları	50
İlaç Üretimi Yatırımları	50
Hava ve Uzay Taşıtları ve/veya Parçaları İmalatı Yatırımları	50
Makine (Elektrikli Makine ve Cihazlar Dahil) İmalatı Yatırımları	50
Metal Üretimine Yönelik Yatırımlar: Maden Kanunu'nda belirtilen IV/c grubu metalik madenlerin cevher ve/veya konsantresinden nihai metal üretimine yönelik yatırımlar (bu tesislere entegre madencilik yatırımları dahil)	50

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Mersin ilinde yapılacak büyük ölçekli yatırımların yararlandırılacağı destek unsurları aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Tablo 194: Teşvik Sistemine Göre Mersin'de Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki

Destek Unsurları	
KDV İstisnası	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var
Vergi İndirimi Yatırıma Katkı Oranı (%) OSB Dışı	30
Vergi İndirimi Yatırıma Katkı Oranı (%) OSB İçi	35
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (Destek Süresi) OSB Dışı	8 yıl
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (Destek Süresi) OSB İçi	10 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi	Var
Faiz Desteği	Var
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	Yok
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği	Yok

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Yukarıdaki tablodan görüldüğü gibi, Mersin'de yapılacak büyük ölçekli yatırımlara sağlanan destek unsurları şöyledir:

- KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyeti uygulaması,
- Vergi indirimi yatırıma katkı oranı, Organize Sanayi Bölgesi dışındaki yatırımlarda % 30, Organize Sanayi Bölgesi içindeki yatırımlarda %35'dir.

- Sigorta primi işveren hissesi desteği destek süresi, Organize Sanayi Bölgesi dışındaki yatırımlarda 8 yıl, Organize Sanayi Bölgesi içindeki yatırımlarda 10 yıldır.
- Yatırım yeri tahsisi vardır.
- Faiz desteği vardır
- Gelir vergisi stopajı desteği ve sigorta primi işçi hissesi desteği yoktur.

7.2.5. Stratejik Yatırımların Teşviki

Stratejik yatırım konuları, %50'den fazlası ithalatla karşılanan ara malları veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar olarak tanımlanmıştır. Münhasıran bu yatırımların enerji ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilecek enerji yatırımları da stratejik yatırım konularına dahildir.

Stratejik yatırımların teşviki ile Girdi Tedarik Stratejisi ve İthalat Haritası çerçevesinde, cari açığın azaltılması amacıyla ithalat bağımlılığı yüksek ara malları ve ürünlerin üretimine yönelik, uluslararası rekabet gücünü artırma potansiyeline sahip, yüksek teknolojili ve yüksek katma değerli yatırımları teşvik etmek amaçlanmıştır.

Stratejik yatırımları değerlendirme kriterleri de şöyledir:

- İthalat bağımlılığı yüksek ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar,
- Asgari yatırım tutarı 50 milyon TL olan yatırımlar,
- %50'den fazlası ithalatla karşılanan yatırımlar,
- Asgari %40 katma değer üreten yatırımlar,
- Üretilecek ürünle ilgili toplam ithalat değeri son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon USD olan (yurt içi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmayacaktır) yatırımlar.

Mersin'de yapılacak bir stratejik yatırımın yararlanacağı destek unsurları aşağıdaki gibidir:

Tablo 195: Mersin'de Stratejik Yatırımların Teşviki

Destek Unsurları	
KDV İstisnası	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var
Vergi İndirimi Yatırıma Katkı Oranı	%50
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği Destek Süresi	7 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi	Var
KDV İadesi	500 Milyon TL'nin üzerindeki yatırımların bina-inşaat harcamaları için
Faiz Desteği	Yatırım tutarının %5'ini geçmemek kaydıyla azami 50 Milyon TL'ye kadar

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Yukarıdaki tablodan görüldüğü gibi, Mersin'de yapılacak stratejik yatırımlar, KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyetinden yararlanmaktadırlar. Bu tip yatırımlarda, vergi indirimi yatırıma katkı oranı %50, sigorta primi işveren hissesi desteği destek süresi 7 yıl olup yatırım yeri tahsisi yapılacaktır. Diğer destek unsurlarından KDV iadesi 500 milyon TL'nin üzerindeki yatırımların bina-inşaat harcamaları için uygulanacak, faiz desteği de yatırım tutarının %5'ini geçmemek kaydıyla azami 50 Milyon TL'ye kadar uygulanacaktır.

7.3. Mersin Bölgesinin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeyi

2001–2014(Ocak Sonu) döneminde genel teşvik sistemi kapsamında Mersin iline toplam 911 adet yatırım teşvik belgesi verilmiş olup bu belgeler kapsamındaki projelerin yatırım tutarı 5.78 milyar TL iken oluşturulacak yeni istihdam da 20,741 kişidir. 2001–2014(Ocak) döneminde Türkiye genelinde düzenlenmiş olan yatırım teşvik belgelerinden %2.04 oranında pay alan Mersin, Akdeniz Bölgesi'ne verilen teşvik belgelerinin ise %16.84'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 196: Mersin ve Türkiye Geneli 2001–2014* Dönemi Yatırım Teşvik İstatistikleri

	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam (Kişi)
Mersin	**911**	**5,776**	**20,741**
Yerli	59	1,231	3,515
Yabancı	852	4,546	17,226
Akdeniz Bölgesi	**5,411**	**71,032**	**274,292**
Yerli	267	8,289	43,516
Yabancı	5,144	62,742	230,776
Türkiye	**44,559**	**435,118**	**1,788,897**
Yerli	2,524	77,352	255,188
Yabancı	42,035	357,766	1,533,709
Mersin/Akdeniz Pay (%)	**16.84**	**8.13**	**7.56**
Yerli	22.10	14.85	8.08
Yabancı	16.56	7.24	7.46
Mersin/Türkiye Pay (%)	**2.04**	**1.33**	**1.16**
Yerli	2.34	1.59	1.38
Yabancı	2.03	1.27	1.12
Akdeniz/Türkiye Pay (%)	**12.14**	**16.32**	**15.33**
Yerli	10.58	10.72	17.05
Yabancı	12.24	17.54	15.05

Not (*): 2014 Ocak Ayı Sonu
Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

2001-2014(Ocak) yılları arasında Mersin'deki firmalar için hazırlanmış olan yatırım teşvik belgeleri incelendiğinde, toplam teşvik belgesinin 393 tanesinin Hizmetler, 379 tanesinin İmalat sanayi, 67 tanesinin Tarım, 47 tanesinin Madencilik ve 25 tanesinin Enerji sektörüne yönelik olduğu görülmektedir. 2001-2014(Ocak) döneminde Mersin ilinde alınan yatırım

teşvik belgelerinin sayı olarak yaklaşık %41.6'sı toplam sabit yatırım tutarının %46.1'i ve yaratılacak istihdamın da yaklaşık %45.5'i imalat sanayine aittir.

Tablo 197: 2001–2014 Dönemi İtibarıyla Mersin İli Yatırım Teşvik İstatistikleri

		TOPLAM	ENERJİ	HİZMETLER	İMALAT	MADENCİLİK	TARIM
2001	Belge Sayısı	23	1	7	14		1
	Sabit Yatırım Tutarı	114.45	23.83	22.27	67.91		0.44
	İstihdam	1,130	50	115	915		50
2002	Belge Sayısı	51	0	30	20	0	1
	Sabit Yatırım Tutarı	135.15		55.93	78.91		0.31
	İstihdam	1,084		410	662		12
2003	Belge Sayısı	76		47	26	1	2
	Sabit Yatırım Tutarı	218.04		90.17	125.33	0.24	2.30
	İstihdam	1,200		408	716	10	66
2004	Belge Sayısı	54		31	17	3	3
	Sabit Yatırım Tutarı	135.35		55.89	66.01	10.44	3.01
	İstihdam	987		366	388	132	101
2005	Belge Sayısı	71	3	39	25	1	3
	Sabit Yatırım Tutarı	185.57	62.62	66.65	48.83	4.37	3.09
	İstihdam	1,349	17	543	685	42	62
2006	Belge Sayısı	75		47	22	2	4
	Sabit Yatırım Tutarı	208.82		79.51	121.80	0.27	7.24
	İstihdam	1,210		522	617	7	64
2007	Belge Sayısı	71	2	27	22	2	18
	Sabit Yatırım Tutarı	205.22	96.05	64.20	25.61	4.18	15.18
	İstihdam	1,590	35	826	468	55	206
2008	Belge Sayısı	76	4	20	40	1	11
	Sabit Yatırım Tutarı	424.42	133.78	75.47	202.99	1.83	10.35
	İstihdam	1,571	25	382	965	15	184
2009	Belge Sayısı	67	3	18	39	2	5
	Sabit Yatırım Tutarı	382.73	94.61	186.63	91.32	4.05	6.11
	İstihdam	1,691	30	818	661	50	132
2010	Belge Sayısı	83	2	30	39	7	5
	Sabit Yatırım Tutarı	544.98	34.60	171.26	261.53	34.58	43.01
	İstihdam	2,340	15	863	1,069	85	308
2011	Belge Sayısı	81	1	30	35	10	5
	Sabit Yatırım Tutarı	525.27	101.36	214.70	155.19	39.26	14.76
	İstihdam	1,320	10	489	582	150	89
2012	Belge Sayısı	94	5	33	44	8	4
	Sabit Yatırım Tutarı	1,109.32	90.50	157.77	814.82	33.12	13.11
	İstihdam	2,252	48	928	1,048	142	86
2013	Belge Sayısı	81	2	32	33	9	5
	Sabit Yatırım Tutarı	1,246.27	78.80	788.56	301.43	27.62	49.87
	İstihdam	2,728	10	1,989	473	127	129
2014 (Ocak)	Belge Sayısı	8	2	2	3	1	
	Sabit Yatırım Tutarı	340.64	7.20	25.31	300.80	7.34	
	İstihdam	289	8	66	190	25	
Toplam	**Belge Sayısı**	**911**	**25**	**393**	**379**	**47**	**67**
	Sabit Yatırım Tutarı	**5,776.24**	**723.35**	**2,054.32**	**2,662.48**	**167.30**	**168.78**
	İstihdam	**20,741**	**248**	**8,725**	**9,439**	**840**	**1,489**

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

Mersin'de hizmetler sektörüne yönelik teşvik belgeli yatırımlar da önemli düzeylere ulaşmaktadır. 2001-2014(Ocak) döneminde, yatırım teşvik belgesi alan yatırımların; belge sayısının %43.1'i, sabit sermaye tutarlarının %35.6'sı, yaratılacak istihdamın da %42.1'i hizmetler sektörüne aittir.

2004–2009 döneminde KOBİ teşvik sistemi kapsamında ise Mersin Bölgesine toplam 128 adet yatırım teşvik belgesi verilmiş olup, bu sayı Türkiye genelinin %3.5'ini teşkil etmektedir.

Tablo 198: 2004–2009 Dönemi KOBİ Yatırım Teşvik İstatistikleri

	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım Tutarı (Bin TL)	İstihdam (Kişi)
Mersin	128	62,957	1,132
Akdeniz Bölgesi	495	387,076	7,333
Türkiye	3,690	2,693,458	55,359
Mersin/Akdeniz Bölgesi (%)	25.86	16.26	15.44
Mersin/Türkiye (%)	3.47	2.34	2.04

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

8. SWOT ANALİZİ VE GELİŞİM BİLEŞENLERİ

Bu bölümde, Mersin ilinin güçlü ve zayıf yönlerini, il için fırsat ve tehdit yaratan koşulları irdeleyen genel bir analiz (GZFT veya SWOT Analizi) yer almaktadır.

Bölge veya ilin içinde yer alabileceği veya rekabet edebileceği faaliyetlerdeki veya piyasalardaki kritik başarı faktörlerinin belirlenmesi, güçlü ve zayıf yanların tespit edilmesi için kaynak profilinin kritik başarı faktörleriyle karşılaştırılması ve güçlü ve zayıf yanların, kaynakların ya da becerilerin yeterli bir rekabet avantajı yaratıp yaratmayacağının görülebilmesi açısından GZFT analizi, uygun yatırım alanları araştırmasında önemli bir adım oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında, Mersin ilindeki ilgili kamu ve özel kurumlarla, kişilerle yapılan görüşmeler ve Mersin iline ilişkin araştırma, analiz ve değerlendirmeler sonucunda ilin ilgili sektörlerdeki güçlü ve zayıf yönleri ortaya konulmuş, il için fırsat ve tehdit yaratan koşullar irdelenmiştir.

8.1. Güçlü Yönler

GZFT analizinin bileşenlerinden **güçlü yönler**, esas itibarıyla sahip olunan beşerî ve fizikî kaynaklardan ve rekabetçilik özelliğinden kaynaklanmaktadır. Ön plana çıkartılacak ve korunacak içsel unsurları içeren bu başlık altında ele alınabilecek hususlar, Mersin özelinde aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

GÜÇLÜ YANLAR	
• Coğrafi konumu itibarıyla, Ortadoğu ve Akdenize geçişi sağlayan konumu nedeniyle kuruluş yeri faktörü açısından cazip olması, • Konumu itibarıyla ticaret merkezi olması ve köklü bir ticaret kültürüne sahip olması, • Komşu illerle yoğun bir ticari ilişki içerisinde bulunması, • Ortadoğu, Kafkaslar ve Doğu Akdeniz ülkelerine yönelik ticaretin merkezinde bulunması • Yer altı kaynaklarının (demir, bakır, kurşun, çinko, krom gibi metalik madenler, linyit, marn, manyezit, ve dolomit) varlığı ve çeşitliliği, • Türkiye ulaşım ve ticaretine yön veren önemli limanlardan birinin ilde olması, • Demiryolu ulaşımının olması • İlin karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu erişimi ile kombine taşımacılık, depolama ve ulaşım hizmetlerinin sağlanabileceği entegre ve modern tesislerin kurulabilmesine uygun olması, • Lojistik Köy Projesinin varlığı, • Yurtiçi ve yurtdışı havayolu ulaşımının olması, • Tüm Doğu Akdenize hitap edebilecek limanı olması, ayrıca Taşucu'nda bulunan limanın da geliştirilmeye müsait olması, • Rüzgâr enerjisi santrali kurulabilecek rüzgâr potansiyeli ve alanlarının olması, • Güneş enerjisi santralı kurulabilecek güneşlenme değerlerine ve uygun arazi varlığı na sahip olması, • Çalışma çağındaki genç nüfusun, toplam nüfusun önemli bir bölümünü oluşturması, • Sosyal güvenlik kapsamı açısından Türkiye ortalamasına göre daha iyi durumda olması,	• Okur yazarlık ve eğitim düzeyi göstergelerinin yüksek olması, • 3 üniversitesi ile il ve Türkiye geneline yönelik iş gücü yetiştiren konuma gelmesi, • İnovasyon, Ar-Ge gibi konularda farkındalığın olduğu ve bu konularda ilde çalışmaların yapılması. • İnanç turizmi açısından Tarsus gibi bir merkezin bulunması ve diğer yerleşim birimlerininde önemli bir potansiyele sahip olması, • Tarihi ve kültürel değerlerin yanında doğa turizmi potansiyelinin olması, • Ticarete konu olan tarımsal ve sınai ürünlerde ürün çeşitliliğine sahip olması, • Dış ticarette deneyimli, aktif ve rekabetçi bir il olması, • İl ihracatına konu olan ürünlerin çeşitliliğinin fazla olması, • İhracat yapılan ülke çeşitliliğinin fazla olması, serbest bölgelerle birlikte yaklaşık 200 ülke ile dış ticaret ilişkisinin bulunması, • Coğrafi yapı ve iklim özelliklerinin, çok çeşitli tarımsal faaliyete olanak tanıması, • Tarıma elverişli arazi varlığı, • Tarımsal ürünlerin işlendiği gıda sanayinin varlığı, • Tarım ve tarımsal sanayide marka potansiyeli olan ürünlerin varlığı, • Tarımsal araç ve gereçlerin yeterliliği, • Örtüaltı ve organik tarım gibi farklı tarım tekniklerinin uygulanabilir olması, • Hayvancılıkta üretim potansiyelinin yüksekliği, • Serbest Bölge, OSB ve KSS'lerin varlığı, • İlde bankalaşma oranı ve eğiliminin yüksek olması.

8.2. Zayıf Yönler

Mevcut yapı içerisinde ve içsel unsurlar altında yer alan zayıf yanlar, tedbir alınması, geliştirilmesi ve giderilmesi gereken özellikleri içermektedir. Mersin ili özelinde belirlenen zayıf yanlar aşağıdaki gibidir:

ZAYIF YANLAR	
• Turizm açısından her türlü potansiyele sahip olmakla birlikte, turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilememesi, • Özellikle uzun bir sahil şeridine sahip olmasına rağmen deniz turizmine yönelik yeterli sayı, büyüklük ve nitelikte konaklama tesisinin bulunmaması, • Farklı tarım potansiyellerinin (organik tarım vb.) yeterince değerlendirilememesi, • Kentleşme sorunlarının giderilememiş olması, • İşsizlik oranları, Türkiye ortalamalarının üzerinde seyretmesi, • Mersin Limanı'na gerekli olan yatırımların henüz tamamlanmamış olması, • Taşucu limanının ise neredeyse atıl durumda olması	• Eğitim düzeyi iyi olmakla birlikte, mesleki eğitimin, bazı üretim sektörlerinin ihtiyacını karşılayamaması, • Ortak girişim kültürünün yeterince gelişmemiş olması, • Tarımsal sanayi dışında hammadde potansiyelinin özellikle yeraltı kaynaklarının yeterince değerlendirilmemesi, • Kapsamlı bir sanayi envanterinin tam olarak çıkarılamamış olması, • Özellikle OSB'lerin, yetersiz kalması ve sanayi için arsa üretiminde karşılaşılan güçlükler, • İlde ana sanayiden çok yan sanayilerin gelişmiş olması. • İlde önceki yıllarda yaşanan yoğun göç olgusunun yarattığı demografik sorunlar

8.3. Fırsatlar

Mersin ilinin ekonomik ve sosyal yönden gelişmesi için fırsat yaratan unsurlar aşağıda yer almaktadır:

FIRSATLAR	
• Coğrafi konum, iklim özellikleri, doğal kaynaklar, teknik ve sosyal alt yapının ekonomik gelişmelere açık ve uygun olması, • Deniz, doğa, dağ ve kış turizmine uygun doğal yapının bulunması, • Tarihi ve kültürel değerlerin zenginliğinin, ildeki turizm yatırımları açısından fırsatlar yaratması, • Yapım aşamasında olan karayollarının ve yapımı planlanan demiryollarının, havaalanının ulaşımda daha fazla kolaylık sağlayacak olması, • Doğu Akdeniz'de güvenli bir limana sahip olması • Türkiye geneline göre üretim ve dış ticaret kompozisyonunda mevcut durumda gelişmiş illerden biri olması ve gelişme dinamikleri açısından potansiyel vaat eden bir il olması,	• Rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının enerjide kaynak çeşitliliğine ve arz güvenliğine olanak sağlaması, • İlde bulunan kamu ve özel üniversiteler ile özel üniversite sayısında artışın, ilde eğitim ve bilimsellik açısından gelişmeleri tetiklemesi, bunun da ilde ekonomik, kültürel, sosyal yönlerden olumlu etkilerinin olması, • Arge ve inovasyon yatırımlarına önem veriliyor olması, • Organik tarım uygulamaları, seracılık • Tarımsal üretimin modernleşmesi, • Sanayi girdisi olacak madenlerin varlığı (demir, krom vb.), • Mersin'de Teknoparkın varlığı, • Marka bilincinin oluşması.

8.4. Tehditler

Mersin ilinin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesi önündeki engeller ve zarar verici faktörleri kapsayan tehdit unsurları aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

TEHDİTLER	
• Su kaynaklarının yetersizliği ve kaynakların azalması, • İlin Türkiye'deki kamu yatırımlarından giderek azalan oranlarda yararlanması, • İklim değişiklikleri, • Çevre kirliliği, • Tarım alanlarının yapılaşma baskısı altında olması	• Küresel krizin etkilerinin devam etmesi, • Yurtdışından canlı hayvan ithalatının yerel hayvancılık faaliyeti üzerindeki olumsuz etkisi, • Aile şirketlerinin kurumsallaşmaması, • Markalaşma maliyetinin yüksek olması. • İlin niteliksiz göç alması,

8.5. Gelişim Bileşenlerinin Bulunabilirliği

Ekonomik gelişmeyi doğrudan etkileyen ve bu sebeple de **"Gelişim Bileşenleri"** olarak adlandırılabilecek olan coğrafi yapı, teknik ve sosyal alt yapı ile sanayi ve turizm sektörlerinin yeterlilikleri, sermayenin, ham maddenin, teknolojinin ve iş gücünün vb. bulunabilirlikleri açısından Mersin ilinde mevcut durum aşağıda verilmiştir.

Mersin ili için belirlenen 21 gelişim bileşeninin 18'inin yeterli, 3'ünün kısmen yeterli olduğu değerlendirilmektedir. Bölgede gelişim bileşenleri açısından yetersiz düzeyde olan herhangi bir faktör bileşeni bulunmamaktadır.

*Gelişim Bileşenleri Tablosu*ndan da görüleceği gibi, Mersin ilinin sahip olduğu coğrafik özellikler, bölgede gerek tarımsal üretim açısından gerekse sanayi sektörü açısından önemli bir potansiyel yaratmaktadır.

Mersin ilinde coğrafi yapı ve iklim özellikleri tarımsal üretim için uygundur. Mersin ili arazisinin %25.6'sı tarım arazisi olup tarıma elverişli arazinin büyük bir bölümü, %65'i tarla alanı olarak kullanılmaktadır. Mersin'de meyve ve narenciye üretimi de önemli bir ağırlığa sahip olup, tarıma elverişli arazinin %22'sinde meyve, %7'si narenciye üretimi yapılmaktadır. Mersin ili bitkisel ürünler üretimi içinde ise başta meyve ürünleri olmak üzere tarla ürünleri ile sebze ürünleri önemli bir ağırlığa sahiptir.

Tarımsal faaliyetler içinde hayvancılık da özel bir ağırlığa sahiptir. Mersin il toprakları hayvancılık için uygun bir zemin oluşturmakta, il hayvan varlığı içerisinde ise ağırlıklı olarak küçükbaş hayvanlardan bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği de hayvancılık faaliyetleri açısından önem taşımaktadır.

Tablo 199: Mersin İli Gelişim Bileşenleri Tablosu

BİLEŞENLER		BULUNABİLİRLİK DÜZEYİ		
		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
Coğrafi Yapı		✓		
Pazara Yakınlık		✓		
Teknik Alt Yapı	Kara Yolu Ulaşımı	✓		
	Demir Yolu Ulaşımı	✓		
	Hava Yolu Ulaşımı	✓		
	Deniz Yolu Ulaşımı	✓		
	İletişim	✓		
	Enerji	✓		
Sosyal Alt Yapı	Eğitim	✓		
	Sağlık	✓		
Turizm Kaynaklarının Bulunabilirliği		✓		
Turizm Altyapı Yatırımları			✓	
Teknoloji ve İnovasyon (Yenilikçilik)		✓		
Girişimci Potansiyelinin Varlığı			✓	
İşgücü		✓		
Üst Düzey Yönetici ve Teknik Personel		✓		
Sermaye			✓	
Hammadde		✓		
Organize Sanayi Bölgesi		✓		
Küçük Sanayi Siteleri		✓		
Üniversite-Sanayi İşbirliği		✓		

Mersin'de turizm faaliyetleri daha çok deniz turizmi odaklı olup, tarihi ve kültürel eserlerin yanı sıra doğa turizmi, dağ turizmi, kış turizmi, kongre turizmi açısından da çok büyük bir potansiyel arz etmektedir. Ancak, bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediği görülmekte, bunda da koordinasyon ve organizasyon yetersizliklerinin payı olduğu düşünülmektedir.

Mersin ilinde kurulu olan ve alt yapı itibarıyla gelişmiş organize sanayi bölgelerinin bulunması, sanayi alanında yatırımcılara büyük avantajlar sağlamaktadır. Bölgede yer alan

organize sanayi bölgeleri ve serbest bölgenin sahip olduğu özellikler (alt yapı, enerji, ulaşım vs.) sanayicilere, yatırım ve işletme döneminde avantajlar sağlamanın yanı sıra, rekabet gücünün olumlu yönde gelişmesine de katkı sağlamaktadır.

Mersin ili, tarımsal ve hayvansal ürünlerle birlikte imalat sanayiinin gelişmesine paralel olarak çeşitliliği fazla olan sınai ürünleri ile iç ve dış ticari faaliyetlerin yoğun olduğu bir ildir. Mersin'de ticarete konu olan mallar açısından, tarımsal ve hayvansal ürünler önemini devam ettirmekte olup, makine ve teçhizat, tarıma dayalı işlenmiş ürünler, giyim eşyası, lastik-plastik ürünleri, metal işleme, tekstil ilde ticaret konusu olan sanayi ürünlerindendir. Mersin'de imalat sanayinin gelişmesi, dış ticaretin de gelişmesine neden olmuştur.

Bankacılık sektörü açısından, Mersin ili değerlendirildiğinde, mevduat düzeyi ve kredi kullanımı bakımından, ilin Türkiye geneline göre daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Mersin ilinde 2012 yılı itibarıyla mevduat tutarı 8,069 milyon TL olup, Türkiye'deki toplam mevduatın %1.05'ini, Akdeniz Bölgesi illerinin toplam mevduatının ise %15.67'sini oluşturmaktadır. Mersin'de kullandırılan kredi tutarı ise 11,011 milyon TL olup, Türkiye'de kullandırılan toplam kredi tutarının %1.44'ünü, Akdeniz Bölgesi toplam kredilerin ise %15.29'unu oluşturmaktadır.

Mevduat ve kredi düzeyleri açısından iller arası sıralamada; mevduat açısından 9. Sırada kredi açısından 10. sırada yer alan Mersin, gerek 4,795 TL kişi başına mevduat (26. Sıra) ile gerekse 6,543 TL kişi başına kredi (18. Sıra) miktarları açısından Türkiye geneline göre daha iyi bir görünüm sergilemektedir.

Ancak, ildeki kredi mevduat oranı incelendiğinde 2000 yılına kadar olan dönemde kredi/mevduat oranının %40'lar düzeyinde olduğu, başka bir ifadeyle finansman ihtiyaçlarının giderilmesinde bankacılık sektörünün kredi olanaklarının yeterince kullanılmadığı görülmektedir. Ancak 2012 yılına gelindiğinde ise %136 düzeylerine çıkan kredi mevduat oranı, bankacılık sektöründe Mersin ilinde kredi imkanlarından yararlanma düzeyi oldukça yükselmiş olduğunu göstermektedir.

Üretim prosesinin önemli bileşenlerinden biri olan eğitimli insan gücü açısından herhangi bir önemli problemin olmadığı Mersin'de, mesleki eğitim açısından birtakım eksiklikler bulunmakta (özellikle deneyim açısından), bazı iş kollarında (giyim eşyası imalatı, metal işleme ve makine sektörlerinde) nitelikli işgücü temini konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

9. BÖLGENİN GELİŞİM POTANSİYELİ VE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARI

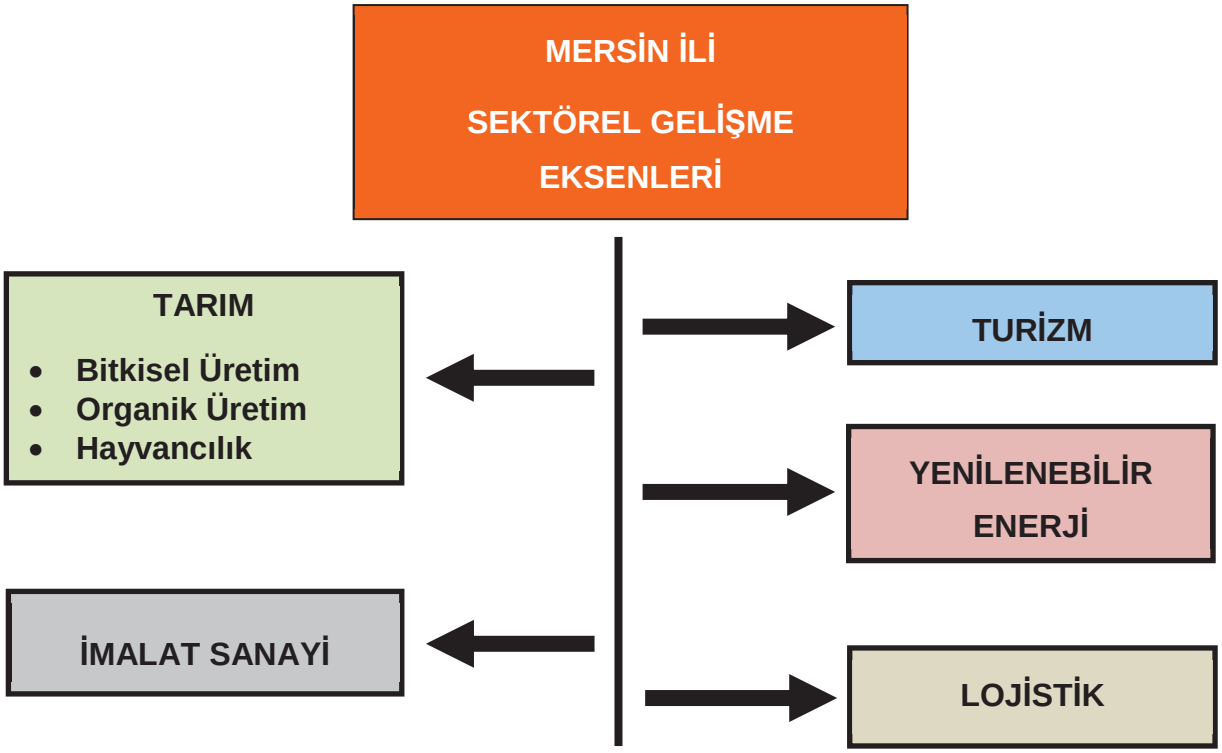
9.1. Bölgenin Sektörel Gelişme Eksenleri

Mersin ilinin sahip olduğu kaynaklar ve bu kaynakların kullanılabilme potansiyelleri ve ayrıca yeni teşvik sisteminde gelişmişlik düzeyine göre altı bölge bazında belirlenen sektörel teşvikler dikkate alındığında, Mersin ilinin temel olarak beş ana sektör çerçevesinde gelişme potansiyelinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sektörel gelişme eksenleri, bölgenin tarım, tarıma dayalı sanayi, tekstil ve metal eşya gibi geleneksel yapı arz eden sektörlerini kapsadığı gibi, aynı zamanda yeni gelişim alanlarını içeren sektörleri de kapsamaktadır.

Mersin Bölgesi sektörel gelişme eksenleri tespit edilirken; yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanmasına özen gösterilmiş ve bölgede rekabet gücünün artırılması, istihdamın artırılması, sosyal kalkınmanın sağlanması ve bölgesel gelişmenin sağlanması gibi temel gelişme stratejileri dikkate alınmıştır.

Bu kapsamda, tarımsal yapının etkinleştirilmesi, sanayi ve hizmetler sektöründe yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması amacına yönelik olarak aşağıda belirtilen sektörler ön plana çıkmıştır.

1. ***Tarım***
2. ***Turizm***
3. ***İmalat Sanayi***
4. ***Lojistik***
5. ***Yenilenebilir Enerji***

9.2. Bölge İçin Önerilen Yatırım Konularının Tespiti

Mersin ili için önerilen yatırım konularının tespitinde öncelikle ilin sahip olduğu kaynaklar ve bu kaynakların kullanılabilme potansiyelleri dikkate alınmakla birlikte, özellikle imalat sanayine yönelik yatırım önerilerinin belirlenmesinde çeşitli teknikler de kullanılmıştır. Bu tekniklerin başında kümelenme analizleri sonucunda öne çıkan ve yükselme potansiyeli gösteren imalat sanayi sektörleri, sektörel performans, sektörlerin üretim yapısı ve sektörlerarası etkileşim kriterlerini dikkate alan girdi-çıktı analizleri gelmektedir. Ayrıca Mersin'in önemli bir dış ticaret merkezi olduğu dikkate alınarak ihracat ve ithalat tutarları da yatırım konuları önerilirken dikkate alınmıştır. Dış ticaret rakamlarından hareketle bir de etki analizi yapılmış ve 2023 yılı ihracatının tahmininden hareketle sektörlere göre Mersin üretimi tahmin edilmeye çalışılmıştır.

Mersin için öne çıkan ve gelişme potansiyeli gösteren imalat sanayi sektörlerinin belirlenmesinde daha önceki bölümde gerçekleştirilen kümelenme analizi sonuçlarından da yararlanılmıştır. Gerek literatürde gerçekleştirilen çalışmalar, gerekse de kriterlerin özelikleri dikkate alındığında; kümelenmede önem verilmesi gereken kriterlerin istihdam ve ciro olduğu düşünülmektedir. Kümelenme analizi il için bulunabilen işyeri sayısı ve istihdam

verilerinden hareketle yapılmıştır. Çok sayıda işyerine sahip olan sektörlerle yüksek istihdam gösteren sektörlerin önemlilikleri ve temsil gücü düşünüldüğünde bu iki kriterin anlamlı sonuç vereceği açıktır.

Bu değerlendirmelerin yanı sıra, bir sektörün bölge, ülke ve hatta dünya bazında rekabetçi olabilmesinin yalnızca bu sektörün belirli bir bölgede yoğunlaşması ile ilgili olmadığı da unutulmamalıdır. Genel olarak, ülke genelinde rekabetçilik özelliği gösteren bir sektör için bölgede/ilde de bu sektörün gelişmesine elverişli imkânların bulunmuş olması/bulunması önemli bir pozitif katkı sağlayacaktır. Ayrıca, imalat sanayinde bir sektörün kendisine girdi tedarik eden (buradaki girdi geniş anlamda tüm üretim girdileri olarak kullanılmaktadır) sektörlerin ürünlerine ve üretim faktörlerine kolayca erişim imkânına sahip olmasının da bu sektörlerin rekabetçiliğini artıracağı kesindir.

Diğer yandan, nihai ürünü ara malı niteliğinde olan sektörlerde de (ana metal ve kauçuk/plastik ürünleri sektörleri gibi) bu sektör ürünlerini girdi olarak talep edecek sektörlerin varlığı ya da gelişme imkânının olması da önemli bir diğer noktadır.

Sektörel performans değerlendirmesinde Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü tarafından yapılan performans analiz bulguları kullanılmıştır. Çalışmada performans ölçümü, NACE Rev. 2 bazında ikili düzeyde imalat sanayinin 23 ana sektörü için ve üçlü düzeyde (verisi bulunan) 78 alt faaliyet kolu için ayrı ayrı yapılmıştır.

İkili performans sıralamasında sektörler; Üretim Endeksi, Kapasite Kullanım Oranları, Dış Ticarette Rekabet Gücü (RCA), İhracat, İstihdam Endeksi, Çalışan Kişi Başına Verimlilik Endeksi, Ciro ve Fiyat Artışları (ÜFE) kriterleri bazında 2005-2011 dönemi için analiz edilerek, her bir sektörün bu kriterler bazında gösterdiği yıllık değişimlerinden hareketle, dönem genelindeki performans sıralaması hesap edilerek, en yüksek performans gösterenden en düşük performans gösterene göre sektörler sıralanmıştır.

Üçlü performans sıralamasında ise sektörler; Üretim Endeksi, KKO, İstihdam Endeksi, Dış Ticarette Rekabet Gücü (RCA) ve Verimlilik endeksleri kullanılarak aynı dönem için sektörel performans sıralaması gerçekleştirilmiştir. Üçlü düzey bazında yapılan bu performans sıralaması, Mersin'deki sektörel bazda potansiyel imalat sanayi yatırım konularının belirlenmesinde ana referans noktasını oluşturmaktadır.

Sektörlerarası etkileşim için Girdi-Çıktı Analizi kullanılarak elde edilecek imalat sanayi alt sektörlerinin yapısal analizinin bulgularından yararlanılacaktır. Bu noktada bilhassa sektörlerin bağlantı etkilerinin analizi (doğrudan geri ve doğrudan ileri bağlantı, doğrudan toplam geri bağlantı ve toplam ileri bağlantı) önem taşımaktadır.

9.2.1. İmalat Sanayi Rekabet ve Performans Analizi

Bu bölümde imalat sanayi alt sektörlerinin Nace Rev. 2 sınıflamasına göre (2'li ve 3'lü ayrımda ayrı ayrı olmak üzere) Üretim Endeksi, İstihdam Endeksi, Verimlilik Endeksi, Ciro Endeksi, İhracat, Dış Ticarette Rekabet Gücü (RCA), Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ve Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kriterlerinden oluşan geniş bir veri setiyle analiz edilerek karşılaştırmalı bir performans değerlendirmesi yapılacaktır. Bunun için aşağıda belirtilen kriterler ve ölçü birimleri kullanılmıştır.

Tablo 200: Performans Analizinde Kullanılan Kriterler

Kriterler	Ölçü Birimi
Üretim Endeksi	Endeks (2005=100)
Kapasite Kullanım Oranı	Yüzde
İhracat	Milyon USD
Verimlilik Endeksi	Endeks (2005=100)
Dış Ticarette Rekabet Gücü	RCA Skorları
Üretimde Çalışanlar Endeksi	Endeks (2005=100)
Ciro Endeksi	Endeks (2005=100)
Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)	Yüzde Değişim (2003=100)

Kaynak: RCA skorları tarafımızca hesaplanmış olup, diğer veriler TÜİK'den elde edilmiştir.

Çalışmada, Nace Rev. 2 sınıflamasına göre imalat sanayiinin 23 alt sektörü ve 3'lü ayrımda da verisi bulunan 78 alt sektörü, inceleme dönemi olarak da 2005-2011 dönemi seçilmiş ve yıllık veriler kullanılmıştır. İmalat sanayi alt sektörlerinin seçilen kriterlere ilişkin dönemsel değerleri hem düzey veriler hem de önceki yıla göre yüzde değişimler olarak hesaplanmıştır. Sonrasında, sektörler 8 kriter bazında düzey değerlerine ve bir önceki yıla göre hesaplanan yüzde değişimler itibariyle (en yüksek değer ya da en yüksek yüzde değişim gösteren sektör ilk sırada olacak şekilde) sıralanmıştır. Bu analiz her yıl için ayrı ayrı yapılarak, kriterlerin her birine göre sektörlerin sıra değerleri elde edilmiştir (2 dijitte 23 sektör olduğundan her bir kritere göre sektörler 1 ile 23 arasında sıralanmıştır). Bu sıra değeri sektörün o kriterden aldığı "skor" olarak kabul edilmiştir. Her kriter için sektörlerin 2006-2011 yılları için 6 yıl boyunca aldıkları bu skorlar yatay olarak toplanarak, söz konusu kritere ait toplulaştırılmış dönem skoru elde edilmiştir. Söz konusu 8 kriterin aldıkları dönem skorlarının toplanmasıyla

da toplam skor elde edilmiştir. Yüksek skor, sektörün kriterlerin çoğunda alt sıralarda kaldığını göstereceği için o sektörün zayıf performans gösterdiğinin, düşük skor ise o sektörün genellikle üst sıralarda yer aldığının göstergesi olacaktır. Bu anlamda her bir kriter için söz konusu 2005-2011 döneminde 6 yıl için hesaplama yapıldığında (2005 baz yılı olduğundan) en iyi skor 6*1=6 iken, en kötü skor 6*23=138 olacaktır. "Yıllık" skor değerinde ise 8 kriter olduğundan en iyi yıl skoru 8*1=8, en kötü skor ise 8*23=184 olacaktır. "Toplam skor" değerinde ise 8 kriter ve 6 yıl olduğu için en iyi skor, 8*6*1=48, en kötü skor da 8*6*23=1,104 olacaktır.

Aşağıdaki tabloda 2005-2011 döneminde imalat sanayi sektörlerinin 2'li ayrımda, 8 performans kriteri bazında aldıkları skorlara göre 23 sektör içindeki sıra değerleri ve tüm kriterlerde aldıkları skorların toplamıyla elde edilen genel sıraları gösterilmektedir. Tablonun okunmasına dair "gıda" sektörü ele alındığında; sektörün 23 imalat sanayi sektörü içinde üretim Endeksinde 21., İstihdam endeksinde 4., Verimlilikte 18., Ciro Endeksinde 10., İhracatta 7., RCA Endeksinde 3., KKO'da 21. ve ÜFE'de 9. sırada olduğu görülmektedir. Sektör sıra numaralarına göre alfabetik olarak sıralama yapılan tabloya göre 23 sektörlü imalat sanayi analizinde toplam skor açısından en başarılı sektör (406 skor değeri alan) 24 kodlu "Ana Metal Sanayi" sektörüdür. Onu (416 skor değeriyle) 27 kodlu "Elektrikli Teçhizat" sektörü ve (445 skora sahip olan) "Metal Eşya" sektörü izlemektedir. En kötü performans sergileyen sektörler ise (678 skor değeriyle) 26 kodlu "Bilgisayar, Elektronik ve Optik", (707 skor değeriyle) 32 kodlu "Diğer İmalatlar" ve (720 skor değeriyle) 12 kodlu "Tütün Ürünleri" sektörleridir.

Tablo 201: 2005-2011 Dönemi Toplulaştırılmış Sonuçlarına Göre Kriterler Bazında Sektörlerin Sıra Değerleri

Sektör	Üretim E.	İstihdam E.	Verimlilik E.	Ciro End.	İhracat	RCA	KKO	ÜFE	Genel
10-Gıda	21	4	18	10	7	3	21	9	8
11-İçecek	22	12	23	19	23	8	18	5	19
12-Tütün	17	22	21	21	21	12	14	14	23
13-Tekstil	20	20	19	18	5	4	19	13	13
14-Giyim Eşyası	23	23	17	17	3	1	23	20	18
15-Deri ve Ürünleri	17	11	22	13	17	16	11	4	15
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	1	16	1	12	18	15	8	15	10
17-Kâğıt ve Ürünleri	13	13	4	9	16	19	3	17	16
18-Basım Yayın	7	9	3	22	22	18	5	8	17
19-Kok kömürü, rafine petrol	15	13	4	16	4	17	4	1	4
20-Kimyasal Ürünler	12	15	8	13	8	22	2	16	14
21-Eczacılık	9	7	14	20	20	23	1	18	19
22-Kauçuk&Plastik	9	2	20	4	10	7	17	11	5
23-Mineral Ürünler	17	19	14	11	12	2	22	6	11
24-Ana Metal	11	6	13	2	1	11	10	2	1
25-Metal Eşya	6	8	9	3	11	6	16	3	3
26- Bilg. Elekt. Optik	8	21	6	7	15	21	5	22	21
27-Elektrikli Teçhizat	3	1	6	5	5	10	12	7	2
28-Makine-Ekipman	5	3	11	5	9	20	7	11	7
29-Motorlu kara taşıtı	3	4	12	8	2	9	15	20	6
30-Diğer Ulaşım Araç.	2	16	2	1	18	14	9	23	9
31-Mobilya	13	9	10	15	14	5	20	10	12
32-Diğer İmalatlar	16	18	14	23	13	13	13	19	22

Her bir performans kriterine göre en iyi performans gösteren sektörlerin sıralandığı aşağıdaki tabloya göre "Üretim Endeksi" ve Verimlilik kriterlerinde 16 kodlu Ağaç ve Ağaç Ürünleri, İstihdam Endeksi kriterinde 27 kodlu "Elektrikli Teçhizat" sektörü, Ciro Endeksinde 30 kodlu "Diğer Ulaşım Araçları", İhracat kriterinde 24 kodlu Ana Metal sektörü, RCA Endeksinde 14 kodlu Giyim Eşyası, KKO'nda 21 kodlu Temel Eczacılık sektörü ve nihayet ÜFE Endeksinde ise 19 kodlu Kok Kömürü ve Rafine Petrol ürünleri sektörü en düşük skor değerlerini alarak en iyi performans gösteren sektör konumundadırlar. Aşağıda yer alan tablo yardımıyla seçilen herhangi bir kriter için en iyi ve en kötü performans gösteren sektörler belirlenebilmektedir.

Tablo 202: Her Kriter Bazında En İyi Skor Değerine Göre Sektörler

Sıra No	Üretim Endeksi		İstihdam Endeksi		Verimlilik Endeksi		Ciro Endeksi		İhracat		RCA		KKO		ÜFE	
	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor	Sektör Kodu	Skor
1	16	34	27	31	16	32	30	8	24	14	14	6	21	16	19	19
2	30	47	22	48	30	34	24	32	29	18	23	14	20	23	24	23
3	27	55	28	50	18	59	25	36	14	30	10	19	17	27	25	27
4	29	55	10	51	17	64	22	42	19	35	13	27	19	32	15	33
5	28	60	29	51	19	64	27	48	13	36	31	28	18	43	11	42
6	25	64	24	53	26	66	28	48	27	36	25	37	26	43	23	45
7	18	66	21	57	27	66	26	61	10	51	22	44	28	47	27	48
8	26	69	25	59	20	69	29	62	20	54	11	48	16	53	18	54
9	21	72	18	69	25	71	17	64	28	57	29	54	30	61	10	56
10	22	72	31	69	31	73	10	67	22	60	27	60	24	62	31	58
11	24	73	15	70	28	74	23	68	25	61	24	73	15	64	22	67
12	20	74	11	73	29	75	16	72	23	76	12	76	27	72	28	67
13	17	75	17	77	24	76	15	77	32	86	32	77	32	79	13	71
14	31	75	19	77	21	77	20	77	31	89	30	81	12	80	12	72
15	19	76	20	82	23	77	31	79	26	91	16	85	29	88	16	92
16	32	77	16	84	32	77	19	80	17	97	15	97	25	90	20	94
17	12	78	30	84	14	80	14	89	15	99	19	107	22	92	17	97
18	15	78	32	85	10	81	13	93	16	100	18	109	11	96	21	99
19	23	78	23	87	13	82	11	102	30	100	17	110	13	108	32	108
20	13	90	13	94	22	83	21	108	21	109	28	113	31	116	14	111
21	10	91	26	98	12	90	12	111	12	113	26	123	10	120	29	111
22	11	93	12	100	15	92	18	114	18	116	20	130	23	121	26	127
23	14	104	14	107	11	94	32	118	11	128	21	138	14	123	30	135

Sektörlerin toplam skorlarına göre her yıl için nasıl bir performans gösterdiği aşağıda yer alan tablo yardımıyla görülebilmektedir. Buna göre toplam skor bazında en başarılı olan sektörlerden ana metal, elektrikli teçhizat sektörü ve metal eşya sanayi hemen hemen her yıl ilk beş sektör içinde yer alarak, istikrarlı bir seyir izlemektedirler. Gıda ürünlerinin imalatı sektörü 2006'da 15. sırada iken, 2008'de yüksek bir performans göstererek 23 sektör arasından birinci sıraya yükselmiş, ancak küresel krizden sonra tekrar gerileme gösterdiği göze çarpmaktadır.

Tablo 203: Yıllar İtibariyle Sektörlerin Toplam Skorlarına Göre Sıra Değerleri

Sektör	2006	2007	2008	2009	2010	2011
10-Gıda	15	18	1	9	12	7
11-İçecek	22	12	4	21	17	22
12-Tütün	15	23	7	13	23	23
13-Tekstil	11	21	17	10	12	12
14-Giyim Eşyası	13	17	14	20	16	21
15-Deri ve Ürünleri	19	22	9	6	6	19
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	1	19	19	11	10	16
17-Kâğıt ve Ürünleri	8	20	13	16	18	16
18-Basım Yayın	18	14	11	17	20	11
19-Kok kömürü ve raf. Petrol	5	3	16	14	3	8
20-Kimyasal Ürünler	11	16	21	2	14	20
21-Eczacılık	21	4	20	18	22	14
22-Kauçuk&Plastik	7	10	18	1	7	10
23-Mineral Ürünler	9	15	11	8	10	15
24-Ana Metal	4	2	4	7	1	2
25-Metal Eşya	3	6	4	5	8	1
26- Bilg. Elekt. Optik	23	9	23	15	9	9
27-Elektrikli Teçhizat	2	8	2	2	5	3
28-Makine-Ekipman	14	13	10	12	2	4
29-Motorlu kara taşıtı	9	1	22	4	4	12
30-Diğer Ulaşım Araç.	6	7	3	22	15	6
31-Mobilya	15	5	14	19	19	4
32-Diğer İmalatlar	20	11	8	22	21	18

Aşağıda yer alan tabloda ise okuma kolaylığı sağlaması düşüncesiyle 2006-2011 döneminde her yıl için ve dönem geneli için 8 performans kriteri bazında "toplam skorda" en iyi performans gösteren sektörler sıralaması yer almaktadır. Buna göre en yüksek performans gösteren 24 kodlu "ana metal" ve 27 kodlu "elektrikli teçhizat" sektörlerinin her yıl ilk sıralarda yer alarak istikrarlı bir seyir izlediği, buna karşın en kötü performans sergileyen 12 kodlu tütün ürünleri ve 32 kodlu diğer imalat sektörlerinin düşük performansının genel olarak yıllara yaygın olduğu görülmektedir.

Tablo 204: Sektörlerin Yıllar İtibariyle En İyi Skor Değerine Göre Sıralanması

Sıra No	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Genel Toplam	
	Sektör Kodu	Sektör Kodu	Sektör Kodu	Sektör Kodu	Sektör Kodu	Sektör Kodu	Sektör Adı	Skor
1	16	29	10	22	24	25	24-Ana Metal	406
2	27	24	27	20	28	24	27-Elektrikli Teçhizat	416
3	25	19	30	27	19	27	25-Metal Eşya	445
4	24	21	11	29	29	28	19-Kok kömürü, rafine petrol	490
5	19	31	24	25	27	31	22-Kauçuk&Plastik	508
6	30	25	25	15	15	30	29-Motorlu kara taşıtı	514
7	22	30	12	24	22	10	28-Makine-Ekipman	516
8	17	27	32	23	25	19	10-Gıda	536
9	23	26	15	10	26	26	30-Diğer Ulaşım Araç.	550
10	29	22	28	13	16	22	16-Ağaç, Ağaç ürünleri	552
11	13	32	18	16	23	18	23-Mineral Ürünler	566
12	20	11	23	28	10	13	31-Mobilya	587
13	14	28	17	12	13	29	13-Tekstil	601
14	28	18	14	19	20	21	20-Kimyasal Ürünler	603
15	10	23	31	26	30	23	15-Deri ve Ürünleri	610
16	12	20	19	17	14	16	17-Kâğıt ve Ürünleri	611
17	31	14	13	18	11	17	18-Basım Yayın	630
18	18	10	22	21	17	32	14-Giyim Eşyası	650
19	15	16	16	31	31	15	11-İçecek	676
20	32	17	21	14	18	20	21-Eczacılık	676
21	21	13	20	11	32	14	26- Bilg. Elektronik, Optik	678
22	11	15	29	30	21	11	32-Diğer İmalatlar	707
23	26	12	26	32	12	12	12-Tütün	720

3'lü Dijitte Performans Analizi

Bu analizde veri seti olarak, Üretim Endeksi, İstihdam Endeksi, Verimlilik Endeksi, Dış Ticarette Rekabet Gücü (RCA) ve Kapasite Kullanım Oranı (KKO)kullanılmıştır. 2005 ve 2006 yıllarında KKO verisi bulunamadığından 2005, 2006 ve 2007 yıllarında 4 kriter, 2008-2011 döneminden itibaren ise 5 kriter bazında performans analizi yapılmıştır. Analiz tıpkı 2 dijit performans analizinde olduğu gibi aynı yöntemle, skor değeri hesaplamasıyla yapılmıştır. İmalat sanayi alt sektörlerinin seçilen kriterlere ilişkin dönemsel değerleri hem düzey veriler hem de yüzde değişimler olarak hesaplanmıştır. Sonrasında, sektörler 5 kriter bazında düzey değerlerine ve bir önceki yıla göre hesaplanan yüzde değişimler itibariyle (en yüksek değer ya da en yüksek yüzde değişim gösteren sektör ilk sırada olacak şekilde) sıralanmıştır. Bu analiz her yıl için ayrı ayrı yapılarak, kriterlerin her birine göre sektörlerin sıra değerleri elde edilmiştir (3 dijitte 78 sektörün verisi olduğundan her bir kritere göre sektörler 1 ile 78 arasında sıralanmıştır). Bu sıra değeri sektörün o kriterden aldığı "skor" olarak düşünülmüştür. Her kriter için sektörlerin 2006-2011 yılları için 6 yıl boyunca aldıkları bu skorlar yatay olarak toplanarak, söz konusu kritere ait toplulaştırılmış dönem skoru elde edilmiştir. Söz konusu 5 kriterin aldıkları dönem skorlarının toplanmasıyla da toplam skor

elde edilmiştir (Tablo 205). Üçlü dijite göre (NACE Rev. 2) imalat sanayi sektör adları ve kodları sıralaması EK 1-B'de verilmiştir.

Tablo 205: Üçlü Dijitte En İyi Skor Elde Eden Sektörler ve Skorları Sıralaması

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	Skor
A GRUBU	275- Ev Aletleri İmalatı	115
	103- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	137
	236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı	148
	221- Kauçuk Ürünlerin İmalatı	152
	251- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı	152
	239- Aşındırıcı Ürünlerin ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Metalik Olm. Min. Ür. Im.	154
	272- Akümülatör ve Pil İmalatı	154
	232- Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı	160
	291- Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı	163
	107- Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	166
	235- Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı	167
	162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı	175
	252- Metal Tank, Rezervuar Ve Muhafaza Kapları İmalatı	181
	273- Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı	183
	242- Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı	189
	293- Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı	189
	255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi	190
	253- Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylerleri) Hariç	196
	222- Plastik Ürünlerin İmalatı	197
	105- Süt Ürünleri İmalatı	200
	143- Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı	204
	241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı	205
	303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı	207
	233- Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı	208
	281- Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	209
	310- Mobilya İmalatı	209
B GRUBU	245- Metal Döküm Sanayii	210
	274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı	211
	139- Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı	214
	234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı	214
	231- Cam ve Cam Ürünleri İmalatı	217
	254- Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı	217
	279- Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı	218
	309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı	227
	106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	228
	301- Gemi ve Tekne Yapımı	228
	284- Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgahları İmalatı	231

Tablo 205 (Devam): Üçlü Dijitte En İyi Skor Elde Eden Sektörler ve Skorları Sıralaması

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	Skor
B GRUBU	271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kont. Cih. Im.	233
	142- Kürkten Eşya İmalatı	237
	244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı	237
	202- Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı	239
	101- Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	241
	261- Elektronik Bileşenlerin Ve Devre Kartlarının İmalatı	241
	292- Motorlu Kara Taşıtları Karoseri (Kaporta) İmalatı; Römork ve Yarı Römork İm.	241
	161- Ağaçların Biçilmesi ve Planyalanması	242
	203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun Im.	242
	205- Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı	245
	109- Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	246
	329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar	247
	283- Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı	250
	237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil Verilmesi ve Bitirilmesi	258
	321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı	263
C GRUBU	141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı	264
	102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	269
	264- Tüketici Elektroniği Ürünlerinin İmalatı	269
	181- Basım Ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri	271
	110- İçeceklerin İmalatı	272
	265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı	272
	302- Demir Yolu Lokomotifleri ve Vagonlarının İmalatı	272
	151- Derinin Tabaklanması ve İşlenmesi; Bavul, El Çantası, Kürkün İşlenmesi	274
	120- Tütün Ürünleri İmalatı	275
	289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	275
	282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	278
	131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi	283
	192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	283
	108- Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	291
	152- Ayakkabı, Bot, Terlik Vb. İmalatı	294
	212- Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı	294
	204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatıcı Mad.; Parfüm; Kozm. ve WC Malz. Im.	295
	243- Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı	296
	171- Kağıt Hamuru, Kağıt ve Mukavva İmalatı	298
	172- Kağıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	318
	201- Temel Kimyasal Maddelerin, Kimyasal Gübre ve Azot Bileşikleri	327
	104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	328
	325- Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı	329
	263- İletişim Ekipmanlarının İmalatı	331
	206- Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı	355
	262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı	412

İmalat sanayi 3'lü dijit bazında sektörlerin toplam skorlarına göre sıralandığı yukarıdaki tabloya göre 275 kodlu Ev Aletleri İmalatı ve 103 kodlu Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması sektörleri en iyi performans gösteren sektörler olarak ilk iki sırayı alırken, 206 kodlu 262 kodlu Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı ile Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı sektörleri en kötü performans gösteren sektörler olmuşlardır.

Aşağıdaki tabloda ise 2005-2011 döneminde imalat sanayi sektörlerinin 3'lü ayrımda, 5 performans kriteri bazında aldıkları skorlar; kriter, yıl ve toplam skor bazında ayrı ayrı gösterilmektedir.

Tablo 206: Sektörlerin Performans Kriterlerinden Aldıkları Sıra Değerleri (1 ile 78 Arası)

Sektörlerin Performans Kriterlerinden Aldıkları Sıra Değerleri (1 ile 78 Arası)

Sırası	Sektör	Üretim E.	İstihdam E.	Verimlilik	RCA	KKO	Sırası	Sektör	Üretim E.	İstihdam E.	Verimlilik	RCA	KKO
1	101	20	6	40	56	61	**40**	237	73	73	65	7	51
2	102	62	71	57	32	27	**41**	239	39	26	44	7	29
3	103	12	58	7	1	64	**42**	241	37	36	42	33	31
4	104	65	50	59	47	53	**43**	242	16	18	32	33	75
5	105	28	7	42	30	77	**44**	243	65	53	57	33	66
6	106	65	14	75	23	57	**45**	244	18	12	28	55	72
7	107	40	5	66	20	49	**46**	245	35	24	51	39	43
8	108	77	49	77	20	71	**47**	251	16	31	19	16	25
9	109	19	4	66	68	17	**48**	252	14	60	9	16	68
10	110	68	42	73	36	8	**49**	253	51	32	39	16	4
11	120	53	72	62	43	24	**50**	254	49	46	56	25	59
12	131	61	66	55	37	36	**51**	255	21	32	17	38	21
13	139	59	70	59	5	37	**52**	261	3	62	5	76	7
14	141	76	76	69	4	47	**53**	262	78	78	72	78	9
15	142	71	68	74	2	21	**54**	263	75	10	76	77	45
16	143	64	67	63	3	19	**55**	264	71	75	40	24	2
17	151	54	48	44	53	14	**56**	265	11	21	13	72	40
18	152	70	41	78	45	5	**57**	271	33	9	48	44	62
19	161	1	63	1	70	56	**58**	272	6	2	22	41	64
20	162	2	54	2	40	47	**59**	273	62	39	52	14	30
21	171	52	74	19	62	14	**60**	274	24	26	24	46	18
22	172	41	38	32	62	69	**61**	275	30	3	59	6	23
23	181	22	47	11	57	66	**62**	279	7	29	4	71	1
24	192	45	50	12	54	76	**63**	281	5	16	10	64	37
25	201	34	59	13	69	53	**64**	282	46	11	68	64	32
26	202	32	17	24	48	16	**65**	283	10	34	27	58	10
27	203	28	44	13	48	12	**66**	284	22	19	35	58	40
28	204	60	61	46	48	11	**67**	289	44	13	47	58	53
29	205	50	28	52	48	13	**68**	291	14	23	16	31	25
30	206	74	65	70	67	51	**69**	292	57	15	34	19	74
31	212	31	30	30	74	73	**70**	293	9	25	19	42	44
32	221	13	8	49	28	32	**71**	301	55	64	8	22	78
33	222	42	22	64	29	32	**72**	302	4	69	3	75	50
34	231	46	56	36	27	60	**73**	303	8	1	29	66	63
35	232	43	37	37	15	19	**74**	309	24	52	6	58	6
36	233	56	55	52	7	3	**75**	310	38	44	31	26	37
37	234	48	56	38	7	42	**76**	321	68	77	50	7	57
38	235	36	39	26	7	70	**77**	325	58	19	71	72	27
39	236	27	35	23	7	32	**78**	329	26	43	17	52	46

Sektör sıra numaralarına göre sıralama yapılan tablodan herhangi bir sektörün 5 kriterden ayrı ayrı kaçıncı olduğu görülebilmektedir. Örneğin 101 kodlu "Etin İşlenmesi ve Saklanması

İle Et Ürünlerinin İmalatı" sektörü 78 sektörlü imalat sanayi Üretim Endeksinde 20., İstihdam Endeksinde 6., Verimlilik Endeksinde 40., RCA skorunda 56. ve KKO açısından ise 61. sırada yer almaktadır. Diğer sektörler için de benzer yorumlar aynı şekilde yapılabilir.

9.2.2. Bölgedeki Sektörel Yatırım Eğilimleri

Mersin ilinin iktisadi yapısı ile Türkiye'nin iktisadi yapısı arasındaki benzeşme ve/veya farklılıkların tespit edilmesi yanı sıra, bölgede öne çıkan ve üretimde ağırlık kazanan sektörlerin belirlenmesi açısından yatırım teşviklerinin sektörler itibarıyla analiz edilmesi önem arz etmektedir.

Böylece bölgede üretim gücünün nerelere kaydığını ve nerelerde yoğunlaştığını (eğilim olarak da) gözlemlemek mümkün olacaktır. Bu amaçla hazırlanan aşağıdaki tabloda Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak 2001–2014 (Ocak sonu) dönemi için yatırım teşviklerinin genel iktisadi faaliyetler bazında dağılımı verilmektedir.

Tablo 207: Türkiye ve Mersin için İktisadi Faaliyet Kolları Bazında Sabit Sermaye Yatırımları (% Pay)

Ana Faaliyet Kolu	TR	Mersin
Enerji	22.76	12.52
Hizmetler	30.22	35.57
İmalat	41.29	46.09
Madencilik	4.03	2.90
Tarım	1.70	2.92
Toplam Sektörler	**100.0**	**100.0**

Kaynak: Yatırım teşvik verilerinden kendi hesaplamalarımız

Tablo incelendiğinde Mersin'deki imalat, hizmetler ve tarım yatırım teşviklerinin toplam yatırım teşvikleri içindeki payının Türkiye genelinin üzerinde, enerji ve madencilik sektöründeki yatırım eğiliminin ise Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir.

2001-2014(Ocak) dönemi için alt sektörler itibarıyla yatırım teşvik belgeleri Türkiye genelinde aşağıda tabloda verilmektedir.

Tablo 208: 2001-2014 Dönemi Türkiye Yatırım Teşvik Belgeleri

Sektörler	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam(Kişi)
Bitkisel Üretim	562	1,719	17,774
Ormancılık	2	4	27
Hayvancılık	891	5,456	33,558
Su Ürünleri	108	202	1,923
İstihraç ve İşleme	2,133	17,538	80,682
İşleme	5	8	145
Cam	361	4,144	11,845
Çimento	137	5,560	6,952
Demir-Çelik	377	4,704	14,001
Demir Dışı Metaller	242	2,752	5,587
Deri ve Kösele	248	514	9,353
Diğerleri	2,331	19,194	86,234
Dokuma ve Giyim	6,671	31,620	306,688
Elektrikli Makinalar	476	2,696	15,028
Elektronik	146	2,263	12,193
Gıda-İçki	4,106	16,710	131,357
Kağıt	592	5,195	16,510
Kimya	796	36,951	40,328
Lastik-Plastik	2,283	10,243	54,374
Madeni Eşya	2,071	6,509	56,820
Makine İmalat	2,220	9,303	69,988
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	216	814	5,300
Orman Ürünleri	1,109	5,588	44,762
Pişmiş Kil ve Çimentodan Gereçler	1,596	6,934	44,338
Seramik	123	1,235	9,571
Taşıt Araçları	1,644	23,792	112,489
Enerji	1,402	99,012	30,288
İnşaat	167	889	14,529
Eğitim	780	5,799	61,570
Sağlık	1,105	12,107	114,410
Turizm	2,918	32,498	222,574
Ulaştırma	2,090	33,063	74,137
Altyapı ve Belediye Hizmetleri	3,213	14,319	33,961
Ticaret-Depolama	1,438	15,786	49,601
TOPLAM	**44,559**	**435,118**	**1,788,897**

Not: 2014 Ocak sonu
Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr

Yatırım Teşvik Belgeleri aynı dönemde Mersin için aşağıdaki gibi olmuştur.

Tablo 209: 2001-2014 Dönemi Mersin Yatırım Teşvik Belgeleri

Sektörler	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam(Kişi)
Bitkisel Üretim	58	115	1,258
Ormancılık	0	0	0
Hayvancılık	9	54	231
Su Ürünleri	0	0	0
İstihraç ve İşleme	47	167	840
İşleme	0	0	0
Cam	26	322	253
Çimento	7	821	425
Demir-Çelik	3	14	110
Demir Dışı Metaller	2	7	30
Deri ve Kösele			
Diğerleri	26	61	405
Dokuma ve Giyim	8	43	970
Elektrikli Makinalar	0	0	0
Elektronik	0	0	0
Gıda-İçki	143	424	3,337
Kağıt	14	122	391
Kimya	25	433	223
Lastik-Plastik	59	159	970
Madeni Eşya	17	36	299
Makine İmalat	18	35	666
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	1	6	20
Orman Ürünleri	17	105	836
Pişmiş Kil ve Çimentodan Gereçler	21	82	405
Seramik	0	0	0
Taşıt Araçları	14	40	419
Enerji	25	723	248
İnşaat	3	10	75
Eğitim	7	26	215
Sağlık	19	622	2,729
Turizm	44	326	1,519
Ulaştırma	98	196	648
Altyapı ve Belediye Hizmetleri	80	177	520
Ticaret-Depolama	120	651	2,699
TOPLAM	**911**	**5,776**	**20,741**

Not: 2014 Ocak sonu
Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr

Türkiye geneli ve Mersin için sabit yatırım tutarları üzerinden hesaplanan yatırım teşviklerinin toplam yatırım teşviklerinden aldığı pay karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 210: Türkiye ve Mersin Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi ve Mersin'de Öne Çıkan Sektörlerin Sıralaması

Sektörler	Türkiye (%)	Mersin (%)	Mersin-Türkiye (Puan)
Çimento	1.28	14.21	12.93
Sağlık	2.78	10.76	7.98
Ticaret - Depolama	3.63	11.26	7.64
Cam	0.95	5.57	4.62
Gıda ve İçki	3.84	7.34	3.50
Bitkisel Üretim	0.40	1.99	1.59
Kağıt	1.19	2.11	0.92
Orman Ürünleri	1.28	1.81	0.53
Lastik-Plastik	2.35	2.74	0.39
Ormancılık	0.00	0.00	0.00
İşleme	0.00	0.00	0.00
İnşaat	0.20	0.17	-0.04
Su Ürünleri	0.05	0.00	-0.05
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	0.19	0.11	-0.08
Deri ve Kösele	0.12	0.00	-0.12
Pişmiş Kil ve Çim.Ger.	1.59	1.42	-0.18
Altyapı - Belediye Hizmetleri	3.29	3.06	-0.23
Seramik	0.28	0.00	-0.28
Hayvancılık	1.25	0.93	-0.32
Demir Dışı Metaller	0.63	0.12	-0.51
Elektronik	0.52	0.00	-0.52
Elektrikli Makinalar	0.62	0.00	-0.62
Demir Çelik	1.08	0.24	-0.84
Madeni Eşya	1.50	0.63	-0.86
Eğitim	1.33	0.45	-0.88
Kimya	8.49	7.50	-0.99
İstihraç ve İşleme	4.03	2.90	-1.13
Makina İmalat	2.14	0.61	-1.52
Turizm	7.47	5.64	-1.82
Diğerleri	4.41	1.06	-3.35
Ulaştırma	7.60	3.39	-4.21
Taşıt Araçları	5.47	0.70	-4.77
Dokuma ve Giyim	7.27	0.74	-6.53
Enerji	22.76	12.52	-10.23
TOPLAM	**100.00**	**100.00**	**0.00**

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr verilerinden hareketle hesaplanmıştır

Sektörlerinin toplam yatırım teşvikleri içinde aldıkları yüzde payları gösteren tablo verileri incelendiğinde, Mersin'de 2001-2014(Ocak) döneminde çimento sektörü yatırım eğiliminin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim Türkiye genelinde söz konusu sektör yüzde 1.28 pay alırken ilde yüzde 14.21 pay ile öne çıkmaktadır. ISIC 2'li sınıflandırmaya göre *çimento*, *pişmiş kil ve çimentodan gereçler*, *seramik* ve *cam* sektörleri metalik olmayan diğer mineral ürünler başlığı altında yer almaktadır. Yatırım teşvik belgelerindeki sabit yatırım tutarı bu başlık ile toplulaştırıldığında metalik olmayan diğer mineral ürünlerin yüzde 21.2 oranına sahip olduğu görülmektedir. Hizmetler sektöründeki, sağlık, ticaret ve depolama, imalat sanayiinde yer alan gıda ve içki, kağıt, orman ürünleri ve lastik plastik sektörleri ile tarım sektöründe yer alan bitkisel üretim sektörünün göreli önemlerinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, işleme ve ormancılık sektörlerinin Türkiye geneline yakın olduğu ve bunlar dışında kalan diğer sektörlerin Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

9.2.3. Girdi-Çıktı Analizi[26]

Bu bölümde sektörlerin üretim yapısı ve sektörlerin birbirlerini etkileme düzeyleri Girdi/Çıktı Analizi kullanılarak incelenecektir. Girdi/Çıktı (I/O) Analizi sektörlerin üretim yapılarını, diğer sektörlerle olan etkileşimlerini gösteren ve ekonomideki sektörel bazda hızlandıran ve çarpan etkilerini hesaplamaya olanak veren bir tekniktir.

2002 için yayınlanan Türkiye I/O tablosunda 59 sektör bulunmaktadır. Burada amaç, özellikle sanayi (ve bilhassa imalat sanayi) sektörünün yapısını incelemek olduğu için 59 sektör 33 sektör halinde toplulaştırılmıştır. Tablo 211'de toplulaştırma yapılan sektörler ve bu sektörlerin toplulaştırıldığı NACE Rev. 1.1. kodları verilmektedir[27].

[26] Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ tarafından hazırlanmıştır. Girdi/Çıktı analizi ile ilgili teknik bilgiler EK 2'de verilmiştir.
[27] NACE Rev. 2 sınıflaması ile NACE Rev. 1.1. sınıflaması alt sektörler bazında küçük farklar göstermesine rağmen genel olarak uyumludur. BU nedenle ikili düzeydeki kırılımların temsil ettiği sektörlerin içerikleri aynı kabul edilebilir.

Tablo 211: Toplulaştırma Sonrası Sektörler

NACE Kod (§)	Ürünler
01-05	Tarım, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık
10-14	Madencilik
15-16	Gıda, İçki ve Tütün
17	Tekstil
18	Giyim Eşyası, Kürkün İşlenmesi ve Boyanması
19	Derinin Tabaklanması, İşlenmesi, Deriden Mamul Eşya
20	Ağaç ve Mantar Ürünleri
21	Kağıt ve Kağıt Ürünleri
22	Basım ve yayın
23-24	Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol, Kimyasal Madde ve Ürünler
25	Plastik ve Kauçuk Ürünleri
26	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler
27	Ana Metal Sanayi
28	Metal Eşya
29	Bys Makine ve Teçhizat
30	Büro, Muhasebe ve Bilgi İşlem Makineleri
31	Bys Elektrikli Makine ve Cihazlar
32	Radyo, TV ve Haberleşme Cihazları
33	Tıbbi Aletler, Hassas ve Optik Aletler
34	Motorlu Kara Taşıtı ve Römork
35	Diğer Ulaşım Araçları
36-37	Mobilya; Bys Diğer İmalat ve Yeniden Değerlendirme
40-41	Elektrik, Gaz, Su
45	İnşaat
50-52	Toptan ve Perakende Ticaret, Bakım Onarım
55	Oteller ve Lokantalar
60-64	Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme
65-67	Finansal Aracılık
70-74	Gayrimenkul, Kiralama, ARGE
75	Kamu Yönetimi ve Savunma, Zorunlu Sosyal Güvenlik
80	Eğitim Hizmetleri
85	Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler
90-95	Diğer Toplumsal, Sosyal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri

(§) : Toplulaştırmada, Örneğin; "01-05", 01 ile 05 NACE kodları arasında kalan "Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık ve Ormancılık" sektörlerinin birleştirilmiş halini ifade etmektedir.

Bu noktada, I/O tablosundan hareketle hesaplanacak bağlantı katsayıları hakkında bilgi vermek gerekirse;

Doğrudan Geri Bağlantı: Herhangi bir sektörün üretimi içinde diğer sektörlerden kullandığı ara girdilerin toplamından hareketle hesaplanmaktadır. "Teknoloji Matrisi (Girdi Katsayıları Matrisi)"nden hareketle hesaplanan doğrudan geri bağlantı katsayısı ise, sektörün toplam üretim değeri "1" olarak kabul edildiğinde, kullanılan ara girdilerin toplam üretime

oranlarının toplamından oluşmaktadır. Doğrudan geri bağlantı katsayısının yüksekliği, o sektörün üretim için diğer sektörlerin çıktılarını yüksek oranda kullanmak durumunda olduğunu (sektörün kendisini besleyen gerideki sektörlere yüksek oranda bağımlı olduğunu) ifade etmektedir. Bir başka ifade ile, yüksek geri bağlantı katsayısı, o sektörün üretimi ile gerisindeki diğer sektörlerin üretimi arasında kuvvetli bir bağlantı olduğunu göstermektedir.

Doğrudan İleri Bağlantı: Belli bir sektör üretiminin diğer sektörler tarafından girdi olarak kullanılan kısmının (toplam ara tüketim) o sektörün ürünlerine olan toplam talebe=tüketime (ara tüketim+nihai tüketim) oranını göstermektedir. Bu anlamda, sektörün toplam üretiminin ne kadarının diğer sektörler tarafından girdi olarak kullanıldığını (ya da sektör üretiminin ne kadarının nihai tüketime gittiğini) ifade etmektedir.

Toplam Geri Bağlantı: "Leontief Ters Matrisi"nden hesaplanmaktadır. Belli bir sektördeki bir birimlik nihai talep artışının yol açtığı toplam üretim artışı, o sektörün toplam geri bağlantı etkisini göstermektedir. Doğrudan geri bağlantıda yalnızca belli bir sektörün üretimindeki diğer sektör girdilerinin payları ifade edilirken; toplam geri bağlantıda belli bir sektöre nihai talep artışı (nihai tüketiciler tarafından yalnızca o sektör ürününe bir birimlik talep artışı) olması neticesinde, hem bu talep artışını, hem de bu talep artışını karşılamak için gerçekleşen üretim artışı nedeniyle diğer sektörlerden tedarik edilen girdi artışı neticesinde ilgili (bağlantılı) tüm sektörlerde ortaya çıkan toplam üretim artışı ifade edilmektedir. Bu anlamda toplam geri bağlantı katsayısı, o sektör ürününe olan talep değişiminin tetiklediği ekonomideki toplam üretim artışını ifade etmektedir.

Toplam İleri Bağlantı: "Leontief Ters Matrisi"nden hesaplanmaktadır. Tüm sektörlerdeki birer birimlik nihai talep artışlarının belli bir sektörün üretiminde yol açtığı artış, o sektörün toplam ileri bağlantı etkisi olarak tanımlanmaktadır. Toplam ileri bağlantıda, ekonomideki tüm sektörlerin nihai ürünlerine birer birimlik bir talep artışı olduğundan hareketle üretici sektörlerin üretiminin ne kadar arttığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen tanımlamalar doğrultusunda, 33 sektörün I/O tablosundan hareketle hesaplanan bağlantı katsayıları ve karakteristik değerleri Tablo 212'de verilmektedir.

Tablo 212: Sektörlerin Bağlantı Katsayıları

NACE Kod	Sektör Adı	DGB	TGB	DİB	TİB
01-05	Tarım, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık	0.331	1.651	0.551	2.756
10-14	Madencilik	0.383	1.833	0.868	3.907
15-16	Gıda, İçki ve Tütün	0.739	2.441	0.251	1.870
17	Tekstil	0.728	2.772	0.595	2.851
18	Giyim Eşyası, Kürkün İşlenmesi ve Boyanması	0.722	2.833	0.090	1.174
19	Derinin İşlenmesi ve Deriden Mamul Eşya	0.731	2.819	0.447	1.475
20	Ağaç ve Mantar Ürünleri	0.741	2.654	0.731	1.442
21	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	0.720	2.690	0.924	2.455
22	Basım ve yayın	0.613	2.420	0.797	1.272
23-24	Rafine Edilmiş Petrol, Kimyasal Madde ve Ürün.	0.732	2.545	0.737	5.709
25	Plastik ve Kauçuk Ürünleri	0.727	2.716	0.767	2.178
26	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	0.628	2.334	0.836	2.043
27	Ana Metal Sanayi	0.757	2.923	0.852	5.894
28	Metal Eşya	0.694	2.774	0.698	1.853
29	Bys Makine ve Teçhizat	0.622	2.545	0.272	1.943
30	Büro, Muhasebe ve Bilgi İşlem Makineleri	0.561	2.310	0.304	1.128
31	Bys Elektrikli Makine ve Cihazlar	0.706	2.753	0.491	1.735
32	Radyo, TV ve Haberleşme Cihazları	0.786	3.097	0.374	2.286
33	Tıbbi Aletler, Hassas ve Optik Aletler	0.709	2.737	0.218	1.260
34	Motorlu Kara Taşıtı ve Römork	0.757	2.961	0.342	1.631
35	Diğer Ulaşım Araçları	0.537	2.279	0.474	1.145
36-37	Mobilya, Diğer İmalat ve Yeniden Değerlendirme	0.751	2.914	0.139	1.146
40-41	Elektrik, Gaz, Su	0.630	2.413	0.783	3.870
45	İnşaat	0.543	2.291	0.081	1.179
50-52	Toptan ve Perakende Ticaret, Bakım Onarım	0.383	1.766	0.484	5.794
55	Oteller ve Lokantalar	0.535	2.108	0.134	1.216
60-64	Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	0.437	1.886	0.480	5.401
65-67	Finansal Aracılık	0.362	1.643	0.640	2.858
70-74	Gayrimenkul, Kiralama, ARGE	0.267	1.587	0.390	3.679
75	Kamu Yönetimi ve Savunma, Sosyal Güvenlik	0.397	1.820	0.003	1.008
80	Eğitim Hizmetleri	0.213	1.437	0.048	1.064
85	Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	0.479	1.985	0.056	1.066
90-95	Diğer Hizmet Faaliyetleri	0.433	1.836	0.317	1.486

DGB: Doğrudan Geri Bağlantı, **TGB:** Toplam Geri Bağlantı, **DİB:** Doğrudan İleri Bağlantı, **TİB:** Toplam İleri Bağlantı
Not: Tabloda her bir kriter bazında en yüksek değerler kutu içinde belirtilmiştir.

Buna göre, en yüksek doğrudan geri bağlantısına sahip olan sektör 32 kod numaralı Radyo, TV ve Haberleşme Cihazları sektörüdür. Bu sektörde üretim girdileri içinde ara girdilerin paylarının toplamı 0.786'dır. Sektör 100 birim üretim yaparken diğer sektörlerden 78.6 birim girdi kullanmaktadır. Yine aynı sektör, en yüksek toplam geri bağlantıya sahiptir. Sektör ürünlerine olan talepte bir birim değişme olduğunda toplam üretim 3.097 birimlik artış göstermektedir.

21 kod numaralı Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri sektörü ise en yüksek doğrudan ileri bağlantı katsayısına sahiptir. Sektörün üretiminin yüzde 92.4'ü diğer sektörlerin kullanımına, ara tüketime gitmektedir.

27 kod numaralı Ana Metal sektörü 5.894'lük değeri ile en yüksek toplam ileri bağlantı katsayısına sahiptir. Toplam ileri bağlantı katsayısının, tüm sektör ürünlerine bir birim talep artışı olduğunda ilgili sektörün toplam üretimin ne kadar artacağını gösterdiği dikkate alındığında; Ana Metal sektörünün önemli bir tedarikçi sektör olduğu ve diğer sektörlerin talebinin artışından en fazla etkilenen sektör olduğu görülmektedir.

9.2.3.1. Sektörlerarası Etkileşim ve "Kısmî Bağlantı Katsayıları"

Tablo 212'de verilen bağlantı katsayıları, kısmî katsayılar olarak ifade edildiğinde daha detaylı bilgiler sağlayacaktır. Bu sayede her bir sektörün en fazla bağlantıya sahip olduğu veya en fazla tetiklediği sektörler de belirlenebilecektir. Bu anlamda, sadece İmalat Sanayii alt sektörlerine yönelik olarak, doğrudan geri, toplam geri ve toplam ileri kısmî bağlantı katsayıları "en önemli ilk 10 sektör" için hesaplanmış olup izleyen tablolarda verilecektir.

Tablo 213: İmalat Sanayi Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları

Sektör		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
1516	Katsayı	0.3603	0.1418	0.0750	0.0470	0.0226	0.0201	0.0184	0.0075	0.0067	0.0048	**0.7393**
	NACE Kodu	0105	1516	5052	6064	2324	25	21	4041	26	28	
17	Katsayı	0.3451	0.1251	0.0811	0.0415	0.0387	0.0176	0.0121	0.0057	0.0051	0.0049	**0.7285**
	NACE Kodu	17	2324	5052	6064	0105	4041	25	21	29	26	
18	Katsayı	0.4083	0.0774	0.0565	0.0416	0.0300	0.0274	0.0079	0.0070	0.0066	0.0062	**0.6219**
	NACE Kodu	17	5052	18	6064	2324	19	1516	4041	25	21	
19	Katsayı	0.2793	0.1226	0.0865	0.0797	0.0383	0.0315	0.0218	0.0117	0.0098	0.0051	**0.5612**
	NACE Kodu	19	1516	2324	5052	6064	17	25	21	4041	28	
20	Katsayı	0.1555	0.1349	0.1216	0.0845	0.0632	0.0250	0.0210	0.0176	0.0175	0.0150	**0.7407**
	NACE Kodu	20	2324	0105	5052	6064	4041	21	25	1014	27	
21	Katsayı	0.2619	0.0941	0.0859	0.0510	0.0464	0.0349	0.0228	0.0207	0.0167	0.0146	**0.7199**
	NACE Kodu	21	2324	5052	6064	4041	0105	1014	25	17	29	
22	Katsayı	0.2314	0.0804	0.0507	0.0486	0.0372	0.0304	0.0220	0.0122	0.0033	0.0031	**0.6125**
	NACE Kodu	21	5052	6064	2324	22	25	4041	29	19	27	
2324	Katsayı	0.2241	0.2165	0.0707	0.0619	0.0168	0.0159	0.0105	0.0100	0.0087	0.0068	**0.7323**
	NACE Kodu	1014	2324	5052	6064	25	0105	21	4041	27	26	
25	Katsayı	0.3103	0.0932	0.0840	0.0523	0.0289	0.0287	0.0116	0.0106	0.0105	0.0104	**0.7267**
	NACE Kodu	2324	25	5052	6064	27	4041	21	17	26	28	
26	Katsayı	0.1413	0.1404	0.0723	0.0704	0.0548	0.0323	0.0223	0.0181	0.0076	0.0064	**0.6280**
	NACE Kodu	1014	26	5052	2324	6064	4041	21	29	28	27	
27	Katsayı	0.4133	0.0751	0.0538	0.0502	0.0501	0.0313	0.0184	0.0139	0.0086	0.0058	**0.7567**
	NACE Kodu	27	5052	6064	1014	4041	26	2324	29	28	20	
28	Katsayı	0.3312	0.0800	0.0567	0.0506	0.0385	0.0225	0.0160	0.0145	0.0110	0.0092	**0.6937**
	NACE Kodu	27	5052	28	6064	2324	29	4041	25	26	21	
29	Katsayı	0.1937	0.1094	0.0758	0.0439	0.0269	0.0222	0.0186	0.0162	0.0161	0.0135	**0.6219**
	NACE Kodu	27	29	5052	6064	2324	31	28	4041	25	26	
30	Katsayı	0.1298	0.0661	0.0617	0.0404	0.0229	0.0176	0.0143	0.0103	0.0090	0.0074	**0.5612**
	NACE Kodu	32	30	5052	6064	27	2324	31	4041	21	22	
31	Katsayı	0.1471	0.1209	0.0876	0.0545	0.0473	0.0464	0.0400	0.0394	0.0210	0.0158	**0.7060**
	NACE Kodu	31	27	5052	25	6064	2324	4041	28	32	1014	
32	Katsayı	0.4075	0.1091	0.0462	0.0436	0.0432	0.0215	0.0134	0.0080	0.0075	0.0057	**0.7863**
	NACE Kodu	32	5052	27	31	6064	25	2324	21	18	33	
33	Katsayı	0.1451	0.1082	0.0747	0.0663	0.0592	0.0494	0.0383	0.0376	0.0250	0.0136	**0.7093**
	NACE Kodu	33	5052	27	2324	32	6064	29	25	26	28	
34	Katsayı	0.2267	0.1347	0.1019	0.0721	0.0706	0.0474	0.0182	0.0152	0.0083	0.0080	**0.7573**
	NACE Kodu	34	27	5052	25	28	6064	2324	26	4041	29	
35	Katsayı	0.0728	0.0711	0.0654	0.0572	0.0411	0.0325	0.0325	0.0206	0.0190	0.0176	**0.5369**
	NACE Kodu	27	28	35	5052	6064	29	2324	25	34	31	
3637	Katsayı	0.2778	0.0939	0.0601	0.0585	0.0579	0.0539	0.0316	0.0276	0.0200	0.0102	**0.7507**
	NACE Kodu	27	5052	20	17	6064	25	28	2324	3637	21	

Tablo 213'de kısmî bağlantı katsayıları anlamında, sanayi alt sektörlerinin bir birim üretim için en fazla girdi kullandıkları sektörler (sektörlerarası bağımlılık) ve bu sektörlerden kullandıkları girdilerin oranları görülmektedir. Tabloda ilk sırada sektörlerin NACE kodları yer almakta ("Sektör" sütunu), daha sonrasında ise büyüklük sırasına göre diğer sektörlerden

aldıkları girdi oranları ve bu sektörlerin hangileri olduğu (NACE kodlarına göre) görülmektedir.

Buna göre örneğin 1516 numaralı Gıda İçki ve Tütün sektörüne bakılırsa, bu sektörün toplam üretimi içindeki tüm ara girdiler toplamının 0.7393 olduğu (Tablonun "Toplam" sütunu) ve girdi kullanımında ilk sırada da 0105 kod numarası ile belirtilen Tarım, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık sektörünün 0.3603'lük bir payla yer aldığı görülmektedir (Tablonun 1 nolu sütunu). Buradan yola çıkarak Türkiye'deki Gıda İçki ve Tütün Üretiminin tarımsal faaliyetlere dayandığı ve en önemli girdinin tarımsal faaliyetlerden sağlandığı görülmektedir. Bölgesel planlama ve sektörel gelişme patikalarının belirlenmesinde, bölge coğrafyasının sağladığı hammadde temin koşullarının önemli bir parametre olduğu düşünüldüğünde, belirlenecek üretim deseninin hangi sektörlere ne kadar bağımlı olduğu ve sektörün gerisinde girdi sağlayacak faaliyetlerin yeterli olup olmadığı sorusunun cevabı bu katsayılardan hareketle görülebilmektedir. Diğer bir deyişle, yine örneğin Gıda İçki ve Tütün Üretimi için gerekli ürünler yöreden temin edilebiliyorsa (yörede yeterli tarımsal faaliyet bulunuyorsa) o yörede kurulacak Gıda İçki sektörü yatırımları önemli bir avantaj sağlayacak ve hammadde desenine uygun bir yatırım profili belirlenebilecektir. 1516 sektörünün girdi kullanımında ikinci sırada sektörün kendisi 0.1418 girdi katsayısı ile yer almaktadır. Buradan, sektörün kendi üretiminde en fazla ağırlığa sahip olan tarımsal girdilerden sonra, kendi girdilerini "ara mamul" olarak kullandığını söylemek mümkün görülmektedir. Üçüncü sırada ise görece çok daha düşük olan 0.0750 katsayısı ile 5052 kod numaralı Toptan ve Perakende Ticaret, Bakım ve Onarım sektörü gelmektedir.

Aşağıdaki tabloda verilen imalat sanayii sektörleri toplam geri bağlantıları, bu sektör ürünlerinin marjinal gelir (talep) etkisini ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile her bir sektör ürününe yönelik olarak talep bir birim arttığında bu talep artışının tetiklediği ilgili sektör üretimindeki değişmenin ve bu gelişme neticesinde de kendisinin ve diğer sektörlerin üretimlerini ne kadar tetikleyeceği görülebilmektedir. Burada tablonun ilk kolonundaki tüm kısmî toplam geri bağlantı katsayılarının birden büyük olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni, bağlantı katsayısının tanımı gereği, sektör ürününe olan bir birimlik talep artışı için başlangıçta bu talebi karşılamak amacıyla bir birim üretim artışı gerekeceğidir. Dolayısıyla katsayının "1" lik kısmı direkt olarak nihai talebi karşılamak için gereken üretimi ifade etmektedir.

Tablo 214: İmalat Sanayi Sektörlerinin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Sektör		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
1516	Katsayı	1.1855	0.5039	0.1495	0.1201	0.1084	0.0440	0.0392	0.0369	0.0365	0.0302	**2.4408**
	NACE Kodu	1516	0105	5052	6064	2324	1014	4041	21	25	27	
17	Katsayı	1.5395	0.2974	0.1914	0.1460	0.0951	0.0833	0.0709	0.0341	0.0334	0.0239	**2.7725**
	NACE Kodu	17	2324	5052	6064	1014	0105	4041	27	25	21	
18	Katsayı	1.0629	0.6734	0.1984	0.1966	0.1483	0.0666	0.0550	0.0547	0.0418	0.0313	**2.8326**
	NACE Kodu	18	17	2324	5052	6064	1014	4041	0105	19	27	
19	Katsayı	1.3883	0.2306	0.2067	0.1948	0.1436	0.1025	0.0796	0.0735	0.0534	0.0507	**2.8192**
	NACE Kodu	19	2324	1516	5052	6064	0105	17	1014	4041	25	
20	Katsayı	1.1867	0.2749	0.1850	0.1809	0.1671	0.1103	0.0827	0.0714	0.0465	0.0381	**2.6539**
	NACE Kodu	20	2324	0105	5052	6064	1014	4041	27	21	25	
21	Katsayı	1.3678	0.2303	0.1881	0.1549	0.1309	0.1161	0.0750	0.0465	0.0452	0.0445	**2.6901**
	NACE Kodu	21	2324	5052	6064	4041	1014	0105	27	17	25	
22	Katsayı	1.0437	0.3364	0.1671	0.1598	0.1408	0.0843	0.0671	0.0528	0.0403	0.0283	**2.4201**
	NACE Kodu	22	21	5052	2324	6064	4041	1014	25	27	29	
2324	Katsayı	1.3488	0.3325	0.1596	0.1585	0.0615	0.0591	0.0382	0.0350	0.0289	0.0253	**2.5450**
	NACE Kodu	2324	1014	6064	5052	4041	27	0105	25	21	29	
25	Katsayı	1.1213	0.4939	0.1853	0.1633	0.1480	0.0997	0.0915	0.0341	0.0303	0.0273	**2.7156**
	NACE Kodu	25	2324	5052	6064	1014	27	4041	21	17	26	
26	Katsayı	1.1725	0.2302	0.1577	0.1476	0.1388	0.0944	0.0546	0.0451	0.0379	0.0184	**2.3337**
	NACE Kodu	26	1014	2324	5052	6064	4041	27	21	29	28	
27	Katsayı	1.7524	0.1911	0.1744	0.1672	0.1549	0.0951	0.0702	0.0397	0.0242	0.0152	**2.9235**
	NACE Kodu	27	5052	6064	4041	1014	2324	26	29	28	21	
28	Katsayı	1.0738	0.6424	0.1901	0.1644	0.1206	0.1031	0.0977	0.0464	0.0435	0.0292	**2.7742**
	NACE Kodu	28	27	5052	6064	2324	4041	1014	29	26	25	
29	Katsayı	1.1387	0.4208	0.1725	0.1415	0.1012	0.0863	0.0733	0.0396	0.0374	0.0338	**2.5447**
	NACE Kodu	29	27	5052	6064	2324	4041	1014	26	31	28	
30	Katsayı	1.0726	0.2402	0.1449	0.1185	0.0952	0.0759	0.0481	0.0390	0.0351	0.0282	**2.3096**
	NACE Kodu	30	32	5052	6064	27	2324	4041	1014	31	21	
31	Katsayı	1.1841	0.3143	0.1978	0.1567	0.1542	0.1286	0.1033	0.0843	0.0604	0.0464	**2.7527**
	NACE Kodu	31	27	5052	6064	2324	4041	1014	25	28	32	
32	Katsayı	1.6973	0.2668	0.1886	0.1700	0.1051	0.0931	0.0574	0.0561	0.0554	0.0318	**3.0970**
	NACE Kodu	32	5052	27	6064	2324	31	25	1014	4041	21	
33	Katsayı	1.1714	0.2254	0.2207	0.1775	0.1607	0.1227	0.0782	0.0657	0.0644	0.0619	**2.7369**
	NACE Kodu	33	5052	27	2324	6064	32	1014	25	29	4041	
34	Katsayı	1.3026	0.3931	0.2347	0.1726	0.1331	0.1165	0.1088	0.0810	0.0797	0.0465	**2.9609**
	NACE Kodu	34	27	5052	6064	2324	25	28	1014	4041	26	
35	Katsayı	1.0708	0.2258	0.1347	0.1210	0.1031	0.0913	0.0615	0.0554	0.0519	0.0379	**2.2793**
	NACE Kodu	35	27	5052	6064	2324	28	4041	1014	29	25	
3637	Katsayı	1.0240	0.5415	0.2151	0.1823	0.1499	0.1046	0.0916	0.0854	0.0783	0.0760	**2.9144**
	NACE Kodu	3637	27	5052	6064	2324	17	1014	4041	20	25	

Yine, 1516 nolu sektörün diğer sektörlerden sağlayacağı toplam girdi oranlarının ne olacağına kısmî katsayılar olarak bakıldığında bu kez ilk sırayı sektörün kendisi (1516) 1.1855 katsayısı ile almaktadır. Ancak, önceki cümlede de ifade edildiği üzere, bu katsayının bir birimlik

bölümü zaten nihai talep artışının karşılanması için gereken üretim artışını ifade ettiği için, en büyük etkilenmenin yine 0105 kod numaralı tarım sektöründe olduğu görülmektedir (0.5039 katsayı ile). Burada ilişkinin şöyle düşünülmesi, anlaşılırlık açısından yararlı olacaktır:

İlgili sektörün nihai ürününe talep 1 birim arttı → talebi karşılamak için ilgili sektör üretimi 1 birim arttı → ilgili sektörün diğer sektörlerden girdi kullanımı arttı → doğrudan geri bağlantılı diğer tüm sektörlerin üretimi arttı → diğer sektörlerin kendi üretimleri için kullandıkları ilgili sektör de dahil olmak üzere doğrudan geri bağlantılı tüm sektörlerden girdi talebi arttı → ilgili sektör de dahil olmak üzere girdi tedarikçisi tüm sektörlerin üretimi artan girdi talebini karşılamak için arttı → ilgili sektör dahil olmak üzere tüm sektörlerin girdi kullanımı arttı → ..... → ...

Tabloda 1516 nolu sektör için verilen 2.4408'lik toplam geri bağlantı katsayısı, yukarıda açıklanan üretim döngüsü neticesinde ekonomideki toplam artışı göstermektedir. Kısmî katsayılar ise, yine bu döngü neticesinde geriye bağlantılı (girdi sağlanan) her sektördeki toplam üretim artışını ifade etmektedir. Bu anlamda, toplam geri bağlantı katsayılarını bir anlamda*, "katma değer yaratma zinciri"* olarak ifade etmek ve sektörlerin diğer sektörleri de tetikleyerek toplam yaratılacak üretimi gösterdiğini söylemek mümkündür.

Aşağıda yer alan tabloda ise tüm sektörlerin ürünlerine nihai talebin 1'er birim arttığı varsayımıyla bu sektörlerin üretimlerinin ne kadar artacağı toplam kısmî ileri bağlantı katsayıları olarak verilmektedir. Tablo 215 ve Tablo 216'nın ilk sütunları aynı değerlerden oluşacaktır. Çünkü burada ilgili sektörün nihai talebindeki bir birimlik artışın etkisi görülmektedir (toplam geri bağlantı etkisi ile aynı etki). Ancak, burada toplam geri bağlantıdan farklı olarak tüm sektörlerin ürünlerine aynı anda ve eşit miktarda (bir birim) talep artışı söz konusu olduğundan, sektörlerin ikinci ve sonraki sütunlarında yer alan katsayılar değişmekte, bu kez sektörler sadece diğer sektörlerin üretim artışları neticesindeki talebi karşılamanın yanı sıra, kendi sektörlerinin nihai talep artışını da karşılayacak miktarda (oranda) üretimlerini arttırmak durumunda kalmaktadırlar.

Tablo 215: İmalat Sanayi Sektörlerinin Toplam Kısmî İleri Bağlantı Katsayıları

Sektör		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
1516	Katsayı	1.1855	0.2067	0.1898	0.0421	0.0226	0.0201	0.0174	0.0151	0.0136	0.0135	**1.8703**
	NACE Kodu	1516	19	55	0105	18	85	21	2324	75	20	
17	Katsayı	1.5395	0.6734	0.1046	0.0796	0.0452	0.0303	0.0267	0.0255	0.0244	0.0243	**2.8509**
	NACE Kodu	17	18	3637	19	21	25	34	20	32	5052	
18	Katsayı	1.0629	0.0154	0.0071	0.0062	0.0054	0.0049	0.0043	0.0042	0.0042	0.0039	**1.1740**
	NACE Kodu	18	32	27	30	17	19	28	75	3637	85	
19	Katsayı	1.3883	0.0418	0.0072	0.0052	0.0039	0.0028	0.0027	0.0024	0.0019	0.0019	**1.4754**
	NACE Kodu	19	18	32	22	30	3637	17	75	20	33	
20	Katsayı	1.1867	0.0783	0.0260	0.0177	0.0140	0.0113	0.0101	0.0099	0.0070	0.0068	**1.4417**
	NACE Kodu	20	3637	45	21	27	35	28	32	31	29	
21	Katsayı	1.3678	0.3364	0.0465	0.0451	0.0382	0.0369	0.0341	0.0332	0.0318	0.0304	**2.4547**
	NACE Kodu	21	22	20	26	19	1516	25	33	32	3637	
22	Katsayı	1.0437	0.0171	0.0139	0.0133	0.0126	0.0095	0.0090	0.0085	0.0080	0.0078	**1.2724**
	NACE Kodu	22	9095	5052	30	7074	85	75	6064	80	6567	
2324	Katsayı	1.3488	0.4939	0.2974	0.2749	0.2306	0.2303	0.1984	0.1775	0.1598	0.1577	**5.7086**
	NACE Kodu	2324	25	17	20	19	21	18	33	22	26	
25	Katsayı	1.1213	0.1165	0.0843	0.0760	0.0657	0.0574	0.0528	0.0507	0.0445	0.0381	**2.1783**
	NACE Kodu	25	34	31	3637	33	32	22	19	21	20	
26	Katsayı	1.1725	0.1331	0.0702	0.0510	0.0465	0.0456	0.0435	0.0396	0.0381	0.0347	**2.0426**
	NACE Kodu	26	45	27	33	34	85	28	29	31	3637	
27	Katsayı	1.7524	0.6424	0.5415	0.4208	0.3931	0.3143	0.2258	0.2207	0.2186	0.1886	**5.8940**
	NACE Kodu	27	28	3637	29	34	31	35	33	45	32	
28	Katsayı	1.0738	0.1088	0.0913	0.0833	0.0604	0.0477	0.0338	0.0287	0.0242	0.0232	**1.8532**
	NACE Kodu	28	34	35	45	31	3637	29	33	27	25	
29	Katsayı	1.1387	0.0644	0.0519	0.0464	0.0415	0.0397	0.0379	0.0360	0.0352	0.0344	**1.9430**
	NACE Kodu	29	33	35	28	1014	27	26	31	45	21	
30	Katsayı	1.0726	0.0082	0.0027	0.0026	0.0024	0.0023	0.0022	0.0021	0.0019	0.0019	**1.1282**
	NACE Kodu	30	32	6064	27	33	80	7074	29	28	3637	
31	Katsayı	1.1841	0.0931	0.0459	0.0374	0.0351	0.0340	0.0299	0.0291	0.0249	0.0199	**1.7353**
	NACE Kodu	31	32	4041	29	30	45	33	35	1014	75	
32	Katsayı	1.6973	0.2402	0.1227	0.0464	0.0270	0.0185	0.0146	0.0115	0.0075	0.0061	**2.2855**
	NACE Kodu	32	30	33	31	29	20	6064	9095	28	3637	
33	Katsayı	1.1714	0.0209	0.0125	0.0111	0.0074	0.0042	0.0037	0.0025	0.0022	0.0021	**1.2596**
	NACE Kodu	33	85	32	30	31	34	4041	29	1014	80	
34	Katsayı	1.3026	0.0327	0.0266	0.0217	0.0151	0.0130	0.0123	0.0116	0.0107	0.0105	**1.6305**
	NACE Kodu	34	35	6064	5052	29	31	28	33	25	3637	
35	Katsayı	1.0708	0.0316	0.0071	0.0023	0.0022	0.0022	0.0015	0.0014	0.0014	0.0013	**1.1449**
	NACE Kodu	35	75	6064	1014	85	9095	2324	34	27	3637	
3637	Katsayı	1.0240	0.0092	0.0091	0.0089	0.0074	0.0055	0.0054	0.0051	0.0045	0.0045	**1.1460**
	NACE Kodu	3637	55	32	18	27	30	9095	28	21	6064	

Yine 1516 nolu sektör için tabloyu yorumlarsak, ilk satır değerinin yorumu, toplam kısmî geri bağlantı ile aynı olacaktır. Ancak, örneğin ikinci sırada yer alan sektöre bakıldığında (0.2067 katsayı ile 19 nolu Derinin Tabaklanması ve Deriden Mamul Eşya) talepteki bu sektörler bazında eşit (ama tüm sektörlere yönelik) toplam bir artış sonucunda Deri ve Deriden Mamul

Eşya sektörünün 1516 nolu sektörün ürünlerine girdi olarak kullanmak için en yüksek talep gösteren ikinci sektör olduğu anlaşılmaktadır. Deri sektörünün ikinci sırada yer almasının nedeni, Gıda ve İçecek Sektörünün içinde yer alan hayvansal yem üretimidir. Üçüncü sırada ise 55 kod numaralı Oteller ve Lokantalar sektörü yer almaktadır. Gıda İçki üretiminin önemli bir bölümünün Otel ve Lokantalarda kullanıldığı ve bu sektörlere temel girdi temin eden sektörün de 1516 nolu sektör olduğu ve gelir artışı (tüm sektörlere olan bir birimlik talep artışı anlamında) neticesinde otel ve lokantaların gıda ve içecek satışı artışı düşünüldüğünde; bu sektörlerin de Gıda İçki sektörü için ne kadar önemli bir pazar olduğu da anlaşılmaktadır. İlişkinin daha iyi anlaşılması için bir sıralama yapmak gerekirse:

Tüm sektörlere talep 1 birim arttı → Tüm sektörler bu talebin karşılanması için öncelikle üretimlerini 1 birim arttırdılar → ilgili sektör bu kez sadece kendi sektörünün nihai talep artışından dolayı gerekli olan üretim artışı için değil, diğer sektörlerdeki üretim artışından da kaynaklanan ve bu sektörden sağlanan girdi ihtiyacını (ilgili sektör nihai mamulü, diğer sektörlerin üretimi için aynı zamanda bir ara girdidir) karşılamak için de gerekli miktarda (oranda) üretimini arttırdı → ilgili sektörün artan üretimi nedeniyle girdi ihtiyacı arttığından, kendisine girdi sağlayan diğer sektör üretimleri arttı → diğer sektörlerin uyarılmış bu üretim artışı nedeniyle ilgili sektöre ara talepleri arttı → ilgili sektör üretimi, artan bu ara talep ihtiyacını karşılamak için arttı → .... →...

şeklindeki bir döngü neticesinde sektörün toplam ileri bağlantı katsayısının ne olduğu belirlenmektedir.

Raporda I/O analizinin yer almasının temel nedeni, sektörlerin karşılıklı etkileşimlerini ve düzeylerini belirlemenin yansıra, nihai olarak Mersin için önerilecek yatırım konularında hesaplanacak bağlantı katsayılarının sıralamasının da bir değerlendirme ekseni olarak dikkate alınabilmesini sağlamaktır. Bu cümleden olmak üzere, Mersin ili için önerilecek yatırım konularında imalat sanayi alt sektörlerinin bağlantı katsayılarının büyüklüklerinin belirlenmesi ve bu değerlere göre sektörlerin kendi aralarında sıralanması, etkileşimde bulunma gücü yüksek olan sektörlerin ön planda incelenebilmesine olanak sağlayacaktır.

Bu nedenle Tablo 212'de toplulaştırma yapılarak 33 sektör bazında hesaplanan bağlantı katsayıları şimdi 2002 yılı için yayınlanan I/O tablosunun toplulaştırma yapılmayan haliyle (59 sektör) için hesaplanacak ve imalat sanayinin tüm alt sektörleri NACE Rev. 1.1 sınıflamasına

göre 22 sektör için hesaplanacaktır. Tablo 216'da toplulaştırma yapılmadan imalat sanayi alt sektörleri için hesaplanan bağlantı katsayıları verilmektedir.

Tablo 216: İmalat Sanayi Sektörlerinin Bağlantı Katsayıları

NACE Rev 1.1	Sektör Adı	DGB	TGB	DİB	TİB
15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	0.7431	2.4504	0.2605	2.1488
16	Tütün ürünleri imalatı	0.6670	2.3985	0.0658	1.0725
17	Tekstil ürünleri imalatı	0.7285	2.7823	0.5952	3.2962
18	Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması	0.7218	2.8425	0.0904	1.2535
19	Derinin tabaklanması, işlenmesi; bavul, el çantası, saraçlık, koşum takımı ve ayakkabı imalatı	0.7309	2.8285	0.4473	1.5008
20	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); hasır ve buna benzer, örülerek yapılan maddelerin imalatı	0.7407	2.6147	0.7311	1.5355
21	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	0.7199	2.6880	0.9239	3.5465
22	Basım ve yayım; plak, kaset vb. kayıtlı medyanın çoğaltılması	0.6125	2.4376	0.7966	1.5537
23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı	0.8059	2.4152	0.7994	2.6855
24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	0.6957	2.5672	0.7129	6.3124
25	Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı	0.7267	2.7382	0.7672	2.5926
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı	0.6280	2.3591	0.8358	2.3064
27	Ana metal sanayii	0.7567	2.9597	0.8516	7.3207
28	Makine ve teçhizatı hariç; metal eşya sanayii	0.6937	2.7943	0.6975	2.1442
29	B.y.s. makine ve teçhizat imalatı	0.6219	2.5691	0.2723	2.3210
30	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	0.5612	2.3365	0.3037	1.2274
31	B.y.s. elektrikli makine ve cihazların imalatı	0.7060	2.7718	0.4913	2.0026
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	0.7863	3.1418	0.3742	2.5400
33	Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ile saat imalatı	0.7093	2.7554	0.2184	1.3084
34	Motorlu kara taşıtı , römork ve yarı-römork imalatı	0.7573	2.9942	0.3416	1.9259
35	Diğer ulaşım araçlarının imalatı	0.5369	2.2945	0.4738	1.2800
36	Mobilya imalatı; b.y.s. diğer imalat	0.7505	2.9300	0.1346	1.2020

DGB: Doğrudan Geri Bağlantı, TGB: Toplam Geri Bağlantı, DİB: Doğrudan İleri Bağlantı, TİB: Toplam İleri Bağlantı
Not: Tabloda her bir kriter bazında en yüksek değerler kutu içinde belirtilmiştir.

Sonuç olarak, sektörlerin kümelenme özellikleri ve performansları yeni yatırımlar için çok önemli kriterler olduğu açıksa da, daha orta ve uzun vadede ve bölgesel kalkınma perspektifinden bakıldığında üretim yapısı ve sektörlerarası etkileşim faktörlerinin de en az bu kriterler kadar belirleyici olduğu düşünülmektedir. İlde/bölgede katma değer yaratılması ya da mevcut katma değer yapısının yükseltilmesi düşünüldüğünde, "katma değer" kavramına daha geniş bir perspektifle bakılması kaçınılmaz olacaktır. Dar anlamda bakıldığında, üretim faktörlerine ödenen tutarı ifade eden katma değer kavramını, geniş anlamda sektördeki bir birim üretim neticesinde ekonomide yaratılan toplam ek hasıla olarak

(başlangıçta var olmayan ancak belli bir sektörün üretimindeki artış neticesinde ortaya çıkan değer) olarak düşünürsek, sektörel katma değer yaratma kapasitesinin, ekonomik büyümeye ve üretim artışına hızlandıran mekanizması ile taşınmasını ifade edecek değişken, Toplam Geri Bağlantı Katsayısı (TGBK) olacaktır. Elbette, burada Toplam Geri Bağlantı Katsayısının ifade ettiği büyüklüğün ulusal gelir hesaplarında kullanılan anlamda bir "katma değer" olmadığı, dolayısıyla da ortaya çıkan üretim artışının aynı miktarda bir ulusal hasıla yaratılması demek olmadığı belirtilmelidir. Ancak, TGBK yardımıyla ekonomide canlandırmanın hangi sektörlerde başlatılabileceği (hangi sektör üretimine öncelik verilirse hızlandıran mekanizmasının daha etkin çalışabileceği) ve yörenin demografik, lojistik, hammadde (geniş anlamda tüm üretim girdileri) temini, ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi faktörler de dikkate alınarak hangi sektörlerin "öncü sektör" olabilme potansiyeline daha fazla sahip olduğu görülebilecektir. Bunun yanı sıra, herhangi bir sektörün "öncü sektör" olarak seçilmesi durumunda da (kısmî TGBK kullanılarak) bu sektöre girdi sağlayan sektörlerin mevcut olup olmadığı, mevcutsa etkin çalışması için gerekli tüm etkenlerin varlığı araştırılarak gelecek dönem üretim deseni hakkında karar vermek ve önlem almak mümkün olabilecektir.

Diğer önemli ve dikkate alınması gereken katsayı da Toplam İleri Bağlantı Katsayısı (TİBK)'dır. Bu katsayının yüksekliği de, sektörün önemli bir "tedarikçi" sektör olduğunu, diğer sektörlere önemli oranda girdi temin ettiğini göstermektedir. Kısmî TİBK'den çok sayıda sektöre girdi tedarik edildiğinin görülmesi halinde de, girdi temin eden sektörlerin üretimlerini devam ettirebilmesi açısından, ilgili sektörün bir anlamda "vazgeçilmez ve üretimini mutlaka devam ettirmesi gereken" sektör olduğu anlaşılacaktır.

Yöresel bazda üretim konularının belirlenmesi anlamında, bilhassa emek faktörüne doğrudan bir gelir transferi amaçlı düzenlenecek politikalarda sektörel katma değer paylarının, belli bir sektörün üretimi baz alınarak bu sektörün bağlantılı olduğu sektörlerin hangileri olduğunun ve mevcut/gelecek dönem kapasitelerinin ve üretim kalitesinin yeterli olup olmadığının belirlenmesi anlamında Doğrudan Geri Bağlantı Katsayılarının; bölgesel üretimiençoklamak ve mümkün olduğunca daha fazla sektörü kapsayacak toptan bir ekonomik kalkınma tercihlerinde Toplam Geri Bağlantı Katsayılarının, sektörel üretimin ağırlıklı olarak kimler (nihai tüketici ya da diğer sektörler) tarafından kullanıldığını görebilmek ve buna göre satış, pazarlama ve dağıtım kanallarının geliştirilmesi, reklam ve tutundurma faaliyetlerinin

tasarlanması anlamında Doğrudan İleri Bağlantı katsayılarının, ekonomik canlanma neticesinde toplam gelirde meydana gelecek bir birimlik artış neticesinde (ya da nihai tüketicilere yapılacak ek bir gelir transferi neticesinde) hangi sektörlerde ne büyüklükte bir üretim artışı olabileceğini kestirmek anlamında da Toplam İleri bağlantı Katsayılarının kullanılması karar verme ve tercih belirtme anlamında yararlı olabilecektir.

9.2.3.2. Mersin İçin Önerilen Yatırım Konularının Belirlenmesinde Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımı

Mersin ili için gerçekleştirilen bu çalışmada sektörlerin daha detaylı olarak incelenebilmesini sağlamak açısından TÜİK'ten elde edilen 90 sektörlü Girdi-Çıktı Tablosu üzerinden hesaplamalar ve değerlendirmeler yapılacaktır[28]. Öncelikle, değerlendirmeye alınacak imalat sanayi yatırım konularının ekonomide yaratacağı toplam üretim artışı etkisini vurgulayan Toplam Geri Bağlantı Katsayılarının büyüklüğüne göre imalat sanayi sektörleri sınıflandırılarak, en yüksek 1/3'lük gruba giren sektörler belirlenecektir. Bu sektörler değerlendirmeye alınacak imalat sanayi yatırım konularının irdeleneceği tabloda "TGB" rümuzu ile ifade edilerek, yatırım konusu seçiminde il ekonomisinde daha yüksek üretim artışı sağlama potansiyeli olan sektörler de belirlenmiş olacaktır. Raporun 10. bölümünde ise Mersin ili için önerilen yatırım konularının bazıları örnek olarak seçilerek bu yatırım konularının kısmî bağlantı katsayıları sayesinde diğer sektörlerle etkileşimleri, bu yatırım konuları için önemli sektör analizi ve Mersin için seçilecek senaryolar üzerinden bir etki analizi de gerçekleştirilecektir.

90 sektörlü I/O tablosunda yer alan sektörlerin 52 tanesi imalat sanayi alt sektörüdür. Bu sektörler, I/O tablosunda yer aldıkları sıra numaraları, bu sektörlerin içerdiği üçlü kırılımdaki NACE Rev. 1.1. kodları ve Toplam Geri Bağlantı Katsayıları (TGB) Tablo 217'de verilmektedir.

[28] 90 sektörlü I/O tablosunda yer alan sektörler ve bu sektörlerin kapsadığı üçlü kırılımdaki NACE Rev. 1.1. kodları Ek 3'de verilmiştir.

Tablo 217: I/O Tablosunda Yer Alan İmalat Sanayi Sektörleri

Sıra No	Sektör I/O Sıra No	Sektör Nace Rev. 1.1. Kodu	Sektör Adı	TGB (*)
1	10	151	Et Ürün İşleme	2.664
2	11	152	Balık Ürün İşleme	2.018
3	12	153	Sebze&Meyve İşleme	2.574
4	13	154	Sıvı&Katı Yağ	2.597
5	14	155	Süt Ürünleri	2.471
6	15	156	Tahıl Ürünleri&Nişasta	2.385
7	16	157	Hayvan Yemi İm.	2.620
8	17	158	Diğer Gıda Maddeleri	2.480
9	18	159	İçecek	2.306
10	19	160	Tütün Ürünleri	2.390
11	20	171+172+173	Tekstil&Dokuma	2.783
12	21	174+175	Diğer Tekstil Ür.	2.788
13	22	176+177	Örme	2.847
14	23	181+182	Deri Giyim Eşyası	2.861
15	24	183	Kürk Mamulleri	3.082
16	25	191+192	Deri Ürünler&İşleme	2.893
17	26	193	Ayakkabı&Terlik	2.869
18	27	201	Kereste&Parke	2.433
19	28	202+203+204+205	Ağaç Ürünleri	2.641
20	29	211+212	Kâğıt Ürünleri	2.712
21	30	221	Yayım	2.223
22	31	222+223	Plak&Kaset vb.	2.514
23	32	231+232+233	Rafine Petrol&Kok Köm.	2.409
24	33	241	Ana Kimyasallar	2.652
25	34	242+243	Zirai İlaç&Boya&Vernik	2.651
26	35	244	Eczacılık Ürünleri	2.389
27	36	245+246+247	Temizlik Maddeleri	2.768
28	37	251	Kauçuk	2.397
29	38	252	Plastik	2.862
30	39	261	Cam Ürünleri	2.136
31	40	262+263+264	Seramik	2.437
32	41	265+266	Çimento&Kireç&Alçı	2.470
33	42	267+268	Yapı Taşları&Diğer	2.216
34	43	271+272+273	Demir-Çelik	3.009
35	44	274	Demir Dışı Metaller	3.028
36	45	275	Döküm	2.736
37	46	281+282+283	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	2.768

(*) : Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Tablo 217 (Devam) : I/O Tablosunda Yer Alan İmalat Sanayi Sektörleri

Sıra No	Sektör I/O Sıra No	Sektör Nace Rev. 1.1. Kodu	Sektör Adı	TGB
38	47	284+285+286+287	Diğer Metal Eşya	2.874
39	48	291+292	Genel Amaçlı Makine	2.664
40	49	293+294+295+296	Özel Amaçlı Makine	2.444
41	50	297	Ev Aletleri	2.670
42	51	300	Büro Mak&Bilgisayar	2.399
43	52	311+312+313+314+315+316	Elektrikli Makine&Cihaz	2.804
44	53	321+322+323	Radyo&TV&Haberleş. Cih.	3.169
45	54	331+332+333+334+335	Tıbbi&Optik Aletler	2.749
46	55	341+342+343	Motorlu Kara Taşıtı	2.986
47	56	351	Deniz Taşıtları	2.480
48	57	352	Demiryolu Taşıtları	2.015
49	58	353	Hava&Uzay Taşıtları	1.854
50	59	354+355	Diğer Ulaşım Araçları	2.416
51	60	361	Mobilya	2.841
52	61	362+363+364+365+366+371+372	Diğer İmalat	3.077

(*) : Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Tablo 217'de yer alan 52 adet imalat sanayi sektörü Toplam Geri Bağlantı Katsayılarının büyüklüğüne göre (büyükten küçüğe) sıralanarak ilk 1/3'lük grupta 18 sektör ve ikinci ve üçüncü 1/3'lük grupta 17'şer sektör yer alacak şekilde üç gruba bölünmüştür.

Değerlendirmeye alınacak imalat sanayi yatırım konularının belirlenmesinde kullanılmak üzere, Toplam Geri Bağlantı Katsayısı itibarıyla en yüksek ilk 1/3'lük grupta yer alarak ekonomik faaliyetleri en fazla etkileme gücüne sahip olan sektörler Tablo 218'de verilmektedir.

Tablo 218: Toplam Geri Bağlantı Katsayısı Büyüklüğüne Göre İlk 18 İmalat Sanayi Sektörü

Sıra No	I/O Sıra No	NACE Rev. 1.1. Kod	Sektör Adı	TGB
1	53	321+322+323	Radyo&TV&Haberleş. Cih.	3.1686
2	24	183	Kürk Mamulleri	3.0816
3	61	362+363+364+365+366+371+372	Diğer İmalat	3.0769
4	44	274	Demir Dışı Metaller	3.0277
5	43	271+272+273	Demir-Çelik	3.0088
6	55	341+342+343	Motorlu Kara Taşıtı	2.9865
7	25	191+192	Deri Ürünler&İşleme	2.8931
8	47	284+285+286+287	Diğer Metal Eşya	2.8741
9	26	193	Ayakkabı&Terlik	2.8689
10	38	252	Plastik	2.8620
11	23	181+182	Deri Giyim Eşyası	2.8608
12	22	176+177	Örme	2.8472
13	60	361	Mobilya	2.8415
14	52	311+312+313+314+315+316	Elektrikli Makine&Cihaz	2.8042
15	21	174+175	Diğer Tekstil Ür.	2.7878
16	20	171+172+173	Tekstil&Dokuma	2.7831
17	36	245+246+247	Temizlik Maddeleri	2.7681
18	46	281+282+283	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	2.7676

9.2.4. Kümelenme Analizi Neticesinde İmalat Sanayinde Öne Çıkan Sektörler

Çalışmanın *"2.3.2.3. Mersin Sanayi Yoğunlaşması ve Kümelenmesi"* başlıklı Sanayi Sektörü bölümünde NACE Rev. 2 dörtlü sektör kırılımında Mersin'de kümelenme özelliği gösteren sektörler, olgun küme, potansiyel küme ve aday küme olarak belirlenmişti. Burada diğer kriterlerle uyumlu olması için kümelenme analizi NACE Rev. 2 üçlü sektör kırılımında yapılmış ve Tablo 219'da verilmiştir. Tablodan görüleceği üzere;

Olgun Küme: İşyeri kriterine göre; Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, Süt ürünleri imalatı, Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, Fırın ve unlu mamuller imalatı, Diğer gıda maddelerinin imalatı, Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, Diğer kimyasal ürünlerin imalatı, Plastik ürünlerin imalatı, Cam ve cam ürünleri imalatı, Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, Metal yapı malzemeleri imalatı, Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı,

İstihdam kriterine göre; Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı, Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı, Diğer kimyasal ürünlerin imalatı, Kauçuk ürünlerin imalatı, Plastik ürünlerin imalatı, Cam ve cam ürünleri imalatı, Çimento, kireç ve alçı imalatı, Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı, Metal döküm sanayii, Metal yapı malzemeleri imalatı, Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı

Potansiyel Küme: İşyeri kriterine göre; Hazır hayvan yemleri imalatı, İçeceklerin imalatı, Tütün ürünleri imalatı, Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı, Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı, Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı, Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı, Kilden inşaat malzemeleri imalatı, Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı, Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı, Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı, Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı, Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatı, Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı, Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, Mobilya imalatı, Spor malzemeleri imalatı, Oyun ve oyuncak imalatı, Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

İstihdam kriterine göre; Süt ürünleri imalatı, Hazır hayvan yemleri imalatı, İçeceklerin imalatı, Tütün ürünleri imalatı, Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı, Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, Kilden inşaat malzemeleri imalatı, Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı, Spor malzemeleri imalatı, Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar, Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı

Aday Küme: İşyeri kriterine göre; Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı, Kauçuk ürünlerin imalatı, Çimento, kireç ve alçı imalatı, Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve

benzeri bağlantı parçalarının imalatı, Metal döküm sanayii, İletişim ekipmanlarının imalatı, Ev aletleri imalatı, Diğer elektrikli ekipmanların imalatı, Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar

İstihdam kriterine göre; Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, Oyun ve oyuncak imalatı, Diğer gıda maddelerinin imalatı, Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, Mobilya imalatı.

Tablo 219: Mersin İmalat Sanayi 3 Dijit Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde)

	YILDIZ SAYISI	TEK YILDIZ						İKİ YILDIZ						ÜÇ YILDIZ					
	KRİTERLER	İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam		
	SEKTÖRLER / KATSAYILAR	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
101	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	0.02																	
103	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması													0.02	0.04	1.31	0.01	0.03	1.02
104	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı													0.02	0.03	1.29			
105	Süt ürünleri imalatı										0.01	0.01		0.04	0.04	1.93			
106	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı													0.06	0.10	3.35	0.08	0.09	5.30
107	Fırın ve unlu mamuller imalatı													0.02	0.05	1.22			
108	Diğer gıda maddelerinin imalatı					0.02								0.02	0.04	1.04			
109	Hazır hayvan yemleri imalatı							0.02		1.16	0.01		1.03						
110	İçeceklerin imalatı							0.02		1.26	0.02		1.17						
120	Tütün ürünleri imalatı							0.13		6.84	0.08		5.60						
131	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi																		
132	Dokuma																		
133	Tekstil ürünlerinin bitirilmesi																		
139	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı																		
141	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı							0.02	0.05								0.02	0.13	1.23
143	Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı																		
151	Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, el çantası, saraçlık ve koşum takımı imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması																		
161	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması	0.02									0.03		2.20						
162	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı													0.02	0.02	1.36	0.02	0.01	1.40
171	Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı							0.03		1.50	0.02		1.49						
172	Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı	0.02			0.01														
181	Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri													0.03	0.02	1.38			
192	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı							0.03		1.73	0.02		1.57						
201	Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı							0.04		2.07							0.04	0.04	2.70
202	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı							0.03		1.37									
203	Boya, vernik ve ben. Kap. Mad. ile matbaa mür. ve macun im.																		
204	Sabun ve det. Tem. ve par. Mad. Par.koz. ve tuv. Malz. imalatı	0.01																	
205	Diğer kimyasal ürünlerin imalatı													0.03	0.02	1.53	0.04	0.02	2.73
212	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı							0.02		1.03									
221	Kauçuk ürünlerin imalatı	0.01															0.02	0.02	1.41
222	Plastik ürünlerin imalatı													0.03	0.08	1.60	0.03	0.06	1.74
231	Cam ve cam ürünleri imalatı													0.03	0.02	1.56	0.09	0.08	6.02
233	Kilden inşaat malzemeleri imalatı							0.03		1.42	0.02		1.14						
234	Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı							0.17		9.12	0.11		7.53						
235	Çimento, kireç ve alçı imalatı	0.02															0.03	0.01	2.38

Tablo 219 (Devam): Mersin İmalat Sanayi 3 Dijit Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2012, yüzde)

	YILDIZ SAYISI	TEK YILDIZ						İKİ YILDIZ						ÜÇ YILDIZ					
	KRİTERLER	İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam			İşyeri Sayısı			İstihdam		
	SEKTÖRLER / KATSAYILAR	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
236	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı													0.02	0.04	1.34	0.02	0.03	1.42
237	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi													0.02	0.02	1.08			
239	Aşındırıcı ür. ve b.y.s. metalik olmayan min. ürünlerin imalatı							0.02		1.02									
241	Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı							0.02		1.13									
242	Çelikten tüp. Boru. içi boş profiller ve ben.bağ. parçalarının im.	0.01																	
243	Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı							0.03		1.76							0.04	0.02	2.90
244	Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı																		
245	Metal döküm sanayii	0.02															0.08	0.03	5.79
251	Metal yapı malzemeleri imalatı													0.03	0.05	1.68	0.02	0.04	1.33
252	Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı							0.02		1.32							0.09	0.05	6.24
255	Metallerin döv. Pres. Baskı.ve yuvarlanması; toz metalürjisi																		
256	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme																		
257	Çatal-bıçak tak.ve diğ. kesici al. ile el al. ve gen.hır. malz. İm.																		
259	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı																		
261	Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı							0.03		1.61									
262	Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatı							0.02		1.22									
263	İletişim ekipmanlarının imalatı	0.01																	
264	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı							0.04		2.43									
265	Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı																		
271	Elektrik mot. jen. Trans. ile el. Dağ. ve kon. cihazlarının imalatı																		
274	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı							0.02		1.20									
275	Ev aletleri imalatı	0.01																	
279	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı	0.02																	
281	Genel amaçlı makinelerin imalatı																		
282	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı					0.02								0.02	0.03	1.06			
283	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı				0.01									0.03	0.02	1.64			
284	Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı																		
289	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı																0.01	0.02	1.04
292	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	0.02																	
293	Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı																		
310	Mobilya imalatı					0.02		0.01	0.04										
321	Mücevherat, bijuteri eşyaları ve ilgili ürünlerin imalatı																		
323	Spor malzemeleri imalatı							0.03		1.61	0.03		2.02						
324	Oyun ve oyuncak imalatı				0.01			0.03		1.71									
325	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı																		
329	Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar	0.02									0.03		2.17						
331	Fabrikasyon metal ür., makinelerin ve ekipmanların onarımı							0.04		2.13	0.03		1.94						

9.2.5. Sektörel Bazda Potansiyel Yatırım Konuları

Mersin için potansiyel faaliyet alanları belirlenirken, yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanmasına özen gösterilmiş, öncelikle bölgedeki doğal kaynak potansiyeli göz önünde tutulmuştur. Tarım, hayvancılık, orman varlığı, turizm ve enerji kaynaklarından meydana gelen doğal kaynak potansiyeli, öncelikle ve kolaylıkla değerlendirilebilecek kaynakları oluşturur. Bölgedeki mevcut kaynakların öncelikle değerlendirilmesi, yaratılan katma değerin de önemli bir kısmının bölgede kalmasını sağlayacağı gibi, aynı zamanda sermaye birikiminin hızlı bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır. Orta ve uzun dönemde sermaye birikiminde sağlanan bu gelişmeler sektörel bağlantılar da dikkate alınarak, yeni sanayilerin gelişmesi açısından bir kaynak transferinin gerçekleşmesini de sağlayacaktır. Mersin ekonomisinde tarım ve hayvancılık sektörü ile birlikte turizm sektörünün ağırlığı da dikkate alındığında, doğal kaynak potansiyeline öncelik verilmesinin gerekliliği çok açıktır.

Mersin'de doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi yanında özellikle yurtiçi talebi ve ihracatı karşılamaya yönelik olarak, gelecek vaat eden belli yatırımların yapılması da bölge sanayisi açısından önem arz etmektedir. Özellikle bölgede yer alan organize sanayi bölgesinde yer alması düşünülen bu yatırım konularının kümelenme çalışmaları kapsamında değerlendirilmesi, dikkat edilmesi gereken hususların başında yer almaktadır.

Üretim ve tüketim ağlarının buluşmasını sağlayan ve bu bağlamda gerek tarım ve hayvancılık sektörü gerekse imalat sanayi ve diğer sektörlerin hızlı ve sağlıklı gelişmesini sağlayan lojistik sektörü de Mersin için önem arz eden sektördür. Küreselleşme ve beraberinde yaşanan rekabetle birlikte önemi daha çok artan lojistik sektörü, Mersin ilinin mevcut durumu ve potansiyel durumu dikkate alındığında, yatırım yapılabilecek cazip alanlardan birini oluşturmaktadır.

Mersin ili için yatırım konusu önerisinde bulunurken, ürün sınıflaması yerine faaliyet sınıflaması kullanılmıştır. Faaliyet sınıflamaları ekonomik alanda faaliyet gösteren tüm istatistiki birimler ile ilgili verileri mümkün olduğunca homojen kategorilere ayıran ve sunumunu sağlayan, birimlerin ana faaliyetlerini belirleyen ve uluslararası veri karşılaştırmayı sağlayan sınıflamalardır. Bu çalışmada yatırım konusu önerilerinde, Avrupa Birliği ülkeleri

tarafından ISIC sınıflamasından türetilen ve üye ülkelerde zorunlu olarak kullanılan ekonomik faaliyet sınıflaması NACE Revize 2 kullanılmıştır.

Önerilebilecek yatırım konularında sektörler için genel yaklaşımımız; üçlü düzeyde sektörlerin genel performansı, kümelenme, yatırım eğilimleri, sektörlerarası etkileşim katsayılarının büyüklüğü ve ikili düzeyde yapılan genel performans eğilimden hareketle belirlenecektir. İmalat sanayi için değerlendirmeye alınacak yatırım konuları belirlenirken; öncelikle 3'lü düzeyde genel performans analizi sonuçlarından yararlanılmıştır. Bu amaçla, 2005-2011 dönemi kapsamında sektörler 5 kriter bazında (üretim endeksi, KKO, RCA, istihdam ve verimlilik endeksi) genel performanslarına göre sıralamaya tabi tutulmuştur. Değerlendirmeye alınan üçlü düzeydeki toplam 78 sektör 26'lık 3 gruba bölünmüştür. Birinci grup yüksek performans (A grubu); ikinci grup orta performans (B grubu); üçüncü grup ise düşük performansa (C grubu) sahip sektörleri ifade etmektedir. Gerek ilk 26'lık grupta yer alan sektörler gerekse diğer gruplarda yer alan sektörler, çalışmanın genelinde dikkate alınan tüm analizlerle (2'li düzeyde 8 kritere göre performans sıralaması, girdi çıktı tablolarından hesaplanan toplam geri ve toplam ileri bağlantı katsayıları, sektörel yoğunlaşma, kümelenme düzeyleri ve yatırım eğilimleri) birleştirmek/bağdaştırmak ve değerlendirmek amacıyla, sektörler için yapılan yukarıda sayılan analizler ve sektörel değerlendirmeler de ayrıca tekrar irdelenmiştir.

İkili düzeyde 23 sektör için yapılan performans değerlemesi neticesinde sektörleri ilk sekizde yer alanlar, ikinci sekizde yer alanlar ve son yedi sektör olarak sıralandırarak, ilk grupta yer alan sektörlerin (ilk sekiz sektörün) genel performans nedeniyle rekabetçi avantaja sahip oldukları söylenebilir. Bu ilk sekiz sektör sonrasında üçlü kırılımda alt sektörler bazında yapılacak performans değerlemesinde üçlü düzeydeki sektörel performans sıralamasında bir gösterge olarak kullanılacaktır. Bu yaklaşımın geliştirilmesinin temel nedeni de; "iyi sektörde kötü alt faaliyet alanı" (ya da tersi) durumunun her zaman karşılaşılabilecek bir durum olmasıdır. Bu kaygıdan hareketle iyi performans gösteren bir sektörün ana sektörünün durumu da belirlenerek, bu ana sektörün de iyi performansa sahip olup olmadığının belirlenmesi amacı güdülmüştür. Bu yaklaşımı şu şekilde özetlemek mümkündür: Genel olarak yörede önerilecek yatırım konularının belirlenmesinde önceliğin sektörel performansa ait olması gerektiği düşünülmektedir.

Sektörel yatırım konularının belirlenmesinde yalnızca performansın yeterli bir ölçüt olmayacağından hareketle, raporun çeşitli bölümlerinde sektörel bazda yapılan diğer analizlerle de bu belirlemenin daha sağlıklı olabilmesini teminen, sektörel karakteristikleri yansıtan diğer faktörler de dikkate alınmıştır. Bu anlamda 90 sektörlü Girdi-Çıktı tablosundan, imalat sanayi alt sektörleri için Toplam Geri Bağlantı katsayıları da büyükten küçüğe doğru sıralanarak, sektörlerin birbirlerini ve ekonominin tamamını etkileme güçleri de sınıflandırılmıştır. 3'lü düzey bazında, toplam geri bağlantı (TGB) katsayısının büyüklüğüne göre yapılan sıralamada ilk 18 sektör içinde yer alan sektörler belirlenmiştir. Bu sayede, sektörlerarası etkileşimi temsil eden bu katsayı kullanılarak önerilecek yatırım konularının etkileşim derecesi de dikkate alınmıştır.

Bölgede mevcut yatırım eğilimleri ve bölgedeki imalat sanayi yatırımlarının kümelenme özellikleri de yatırım konularının belirlenmesinde bir kriter olarak dikkate alınmış olup; olgun küme, aday küme ya da potansiyel küme özelliği gösteren sektörler belirlenerek bu kümelenme durumları da analize dahil edilmiştir. Benzer şekilde, yöredeki yatırım trendlerini ve yatırımcı tercihlerini gösteren bölge imalat sanayindeki yatırımların sektörlere göre sıralanması yapılarak, mevcut durumdaki yatırımcı davranış kalıpları da incelenmiştir.

Buna göre, üçlü düzeyde yer alan 78 faaliyet konusunun; 2'li düzeydeki genel performans sıralamasına göre 17 tanesi A grubu, 12 tanesi B grubu ve 7 tanesi C grubu faaliyet konusunu içerirken; toplam geri bağlantı katsayısının büyüklüğü açısından 9 faaliyet konusu A grubu, 11 tanesi B grubu, 8 tanesi C grubu içinde yer almaktadır. Yatırım eğilimi açısından bakıldığında ise 8 faaliyet konusu A grubu, 5 faaliyet konusu B grubu, 6 faaliyet konusu da C grubu faaliyet konularını kapsamaktadır.

3'lü düzeydeki 78 faaliyet konusu kümelenme analizi sonuçlarına göre değerlendirildiğinde, A grubunda yer alan faaliyet konularının 8'i olgun küme, 2'si potansiyel küme kapsamındadır. B grubu içinde yer alan yatırım faaliyetlerinin 4 tanesi olgun küme, 4 tanesi potansiyel küme, C grubu yatırım faaliyetlerinin ise 3 tanesi olgun küme, 4 tanesi potansiyel küme ve 3 tanesi de aday küme kapsamında olduğu dikkati çekmektedir.

Üçlü düzeydeki sektörel performans analizine göre gruplandırılan sektörlerin , Input/Output analizinden hareketle toplam geri bağlantı katsayısı, yatırım eğilimi ve kümelenme analizi sonuçlarını da gösterecek şekilde izleyen tablolarda verilmektedir.

Tablo gösteriminde kolaylık olması için tablolarda yer alan kısaltmalar ve ifadeler şöyle açıklanabilir: Üçlü bazda sıralanmış faaliyet konularının yanında yer alan *"GP"* ifadesi bu sektörün ikili ana sektörünün performans sıralamasında ilk sekiz sektör içinde yer aldığını, *"TGB"* ifadesi, yine üçlü ana sektörün toplam geri bağlantı katsayısı açısından yapılan sıralamada ilk onsekiz sektör içinde yer aldığını göstermektedir. İlin sektörel yatırım eğilimlerinin bulunmasında 2001-2014 (Ocak) dönemi toplamı için Mersin ilinde alınan teşviklerin sabit yatırım tutarları üzerinden hesaplanan hesaplanan sektörel payların, aynı sektörün Türkiye payından farkı alınarak bulunan yatırım eğilimi sıralaması kullanılmıştır. Burada, Mersin ilinde ilgili sektör payı, Türkiye'ninkinden büyük ya da eşitse o sektörde Mersin için yatırım eğiliminin yüksek olduğu varsayılmış ve Tablo 220'ye *"I"* ifadesi yazılmıştır. Üçlü sektörler bazında yapılan değerlendirme neticesinde; *"OK"* ifadesi ana sektörün olgun küme (üç yıldız), *"PK"* ifadesi potansiyel küme (iki yıldız), *"AK"* ifadesi ise aday küme (tek yıldız) özelliğini gösterdiğini belirtmektedir. Kümelenme analizi hem işyeri sayısı hem de istihdam verileri kullanılarak yapılmış olmasına karşın, Tablo 213'de istihdam kriterine göre hesaplanan kümelenme nitelikleri, daha belirleyici olduğu varsayılarak dikkate alınmıştır. Son sütunda yer alan ifadeler ise bu faaliyet konusunun kuruluş yeri faktörleri açısından değerlendirilmeye alınıp alınmadığını, eğer alındıysa hangi kriterlere göre alındığını ifade etmektedir. Örneğin; "GP,TGB,OK,I" ifadesi, faaliyet konusunun ikili sektörün genel performansı, toplam geri bağlantısının yüksekliği, olgun küme olduğu ve yatırım eğilimi açısından da üst sıralarda yer aldığı için kuruluş yeri faktörleri açısından değerlendirmeye alınacağını ifade etmektedir. Sektör buradaki dört kriterden herhangi bir kombinasyon nedeniyle (genel performans, toplam geri bağlantı, yatırım eğilimi ve kümelenme düzeyi) değerlendirmeye alınacaksa bunun hangi kriter/kriterler nedeniyle yapıldığı da ("GP, I" ya da "OK" gibi) belirtlimiştir. Bunun yanısıra uzman görüşü tabloya yansıtılarak bazı sektörler seçme kriterleri bazında uygun görünse de değerlendirmeye alınmamış ya da kriterler bazında gerekli koşulları sağlamayan bazı faaliyet alanları da yöre için uygun olacağı düşünülerek kuruluş yeri faktörlerine göre potansiyel yatırım alanlarının değerlendirilmesi aşamasına alınmıştır.

Tablo 220: İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
A GRUBU	275- Ev Aletleri Imalatı	GP				GP
	103- Sebze ve Meyvelerin Işlenmesi ve Saklanması	GP		O.K	I	GP, O.K, I
	236- Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların Imalatı			O.K	I	O.K, I
	221- Kauçuk Ürünlerin Imalatı	GP		O.K	I	G.P, OK,I
	251- Metal Yapı Malzemeleri Imalatı	GP		O.K		GP, OK
	239- Aşındırıcı Ürünlerin ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Metalik Olm. Min. Ür. Im.					UZMAN GÖRÜŞÜ
	272- Akümülatör ve Pil Imalatı	GP	TGB			GP, TGB
	232- Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin Imalatı					UZMAN GÖRÜŞÜ
	291- Motorlu Kara Taşıtlarının Imalatı	GP	TGB			GP, TGB
	107- Fırın ve Unlu Mamuller Imalatı	GP			I	GP, I
	235- Çimento, Kireç ve Alçı Imalatı			O.K	I	OK, I
	162- Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü Imalatı			O.K	I	OK, I
	252- Metal Tank, Rezervuar Ve Muhafaza Kapları Imalatı	GP		O.K		GP, OK
	273- Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar Ile Gereçlerin Imalatı	GP	TGB			GP, TGB
	242- Çelikten Tüpler, Borular, Içi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının Imalatı	GP	TGB			GP, TGB
	293- Motorlu Kara Taşıtları Için Parça ve Aksesuar Imalatı	GP	TGB			GP, TGB
	255- Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi	GP	TGB			GP, TGB
	253- Buhar Jeneratörü Imalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylerleri) Hariç	GP				GP
	222- Plastik Ürünlerin Imalatı	GP	TGB	O.K	I	GP, TGB, OK, I
	105- Süt Ürünleri Imalatı	GP		P.K	I	PK, I
	143- Örme (Trikotaj) ve Tığ Işi (Kroşe) Ürünlerin Imalatı		TGB			TGB
	241- Ana Demir ve Çelik Ürünleri Ile Ferro Alaşımların Imalatı	GP	TGB			ALINMADI
	303- Hava Taşıtları ve Uzay Araçları Ile Bunlarla Ilgili Makinelerin Imalatı					ALINMADI
	233- Kilden Inşaat Malzemeleri Imalatı			P.K		PK
	281- Genel Amaçlı Makinelerin Imalatı	GP				GP
	310- Mobilya Imalatı					UZMAN GÖRÜŞÜ

Not: GP: Genel Performans; **TGB:** Toplam Geri Bağlantı; **OK:** Olgun Küme, **AK:** Aday Küme; **PK:** Potansiyel Küme; **I:** Yatırım

Tablo 220'nin Devamı

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
B GRUBU	245- Metal Döküm Sanayii	GP		O.K		**ALINMADI**
	274- Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının Imalatı	GP	TGB			**GP, TGB**
	139- Diğer Tekstil Ürünlerinin Imalatı		TGB			**TGB**
	234- Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin Imalatı			P.K		**PK**
	231- Cam ve Cam Ürünleri Imalatı			O.K	I	**OK, I**
	254- Silah ve Mühimmat (Cephane) Imalatı	GP				**ALINMADI**
	279- Diğer Elektrikli Ekipmanların Imalatı	GP	TGB			**GP, TGB**
	309- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının Imalatı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	106- Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin Imalatı	GP		O.K	I	**GP, OK, I**
	301- Gemi ve Tekne Yapımı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	284- Metal Işleme Makineleri ve Takım Tezgahları Imalatı	GP				**GP**
	271- Elektrik Motoru, Jeneratör, Transformatör Ile Elektrik Dağıtım ve Kont. Cih. Im.	GP	TGB			**GP, TGB**
	142- Kürkten Eşya Imalatı		TGB			**TGB**
	244- Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin Imalatı	GP	TGB			**ALINMADI**
	202- Haşere Ilaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin Imalatı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	101- Etin Işlenmesi ve Saklanması Ile Et Ürünlerinin Imalatı	GP			I	**GP, I**
	261- Elektronik Bileşenlerin Ve Devre Kartlarının Imalatı		TGB			**TGB**
	292- Motorlu Kara Taşıtları Karoseri (Kaporta) Imalatı; Römork ve Yarı Römork İm.	GP	TGB			**GP, TGB**
	161- Ağaçların Biçilmesi ve Planyalanması			P.K	I	**P.K, I**
	203- Boya, Vernik ve Benzeri Kaplayıcı Maddeler Ile Matbaa Mürekkebi ve Macun Im.					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	205- Diğer Kimyasal Ürünlerin Imalatı		TGB	O.K		**TGB, O.K**
	109- Hazır Hayvan Yemleri Imalatı	GP		P.K	I	**GP, P.K, I**
	329- Başka Yerde Sınıflandırılmamış Imalatlar		TGB	P.K		**TGB, P.K**
	283- Tarım ve Ormancılık Makinelerinin Imalatı	GP				**GP**
	237- Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil Verilmesi ve Bitirilmesi					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	321- Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve Ilgili Ürünlerin Imalatı		TGB			**ALINMADI**

Not: GP: Genel Performans; **TGB:** Toplam Geri Bağlantı; **OK:** Olgun Küme, **AK:** Aday Küme; **PK:** Potansiyel Küme; **I:** Yatırım

Tablo 220'nin Devamı

	Sektör NACE Kodu ve Sektör Adı	2'li Düzey Performans An.	I/O Analizi	Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
C GRUBU	141- Kürk Hariç, Giyim Eşyası Imalatı			O.K		**O.K**
	102- Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların Işlenmesi ve Saklanması	GP			I	**GP,I**
	264- Tüketici Elektroniği Ürünlerinin Imalatı		TGB			**ALINMADI**
	181- Basım Ve Basım Ile Ilgili Hizmet Faaliyetleri					**ALINMADI**
	110- İçeceklerin Imalatı			P.K	I	**P.K, I**
	265- Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar Ile Saat Imalatı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	302- Demir Yolu Lokomotifleri ve Vagonlarının Imalatı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	151- Derinin Tabaklanması ve Işlenmesi; Bavul, El Çantası, Kürkün Işlenmesi		TGB			**ALINMADI**
	120- Tütün Ürünleri Imalatı			P.K		**ALINMADI**
	289- Diğer Özel Amaçlı Makinelerin Imalatı	GP		O.K		**GP, O.K**
	282- Genel Amaçlı Diğer Makinelerin Imalatı	GP		A.K		**GP, AK**
	131- Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi		TGB			**TGB**
	192- Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri Imalatı	GP		P.K		**ALINMADI**
	108- Diğer Gıda Maddelerinin Imalatı	GP		A.K	I	**GP, A.K, I**
	152- Ayakkabı, Bot, Terlik vb. Imalatı		TGB			**TGB**
	212- Eczacılığa Ilişkin Ilaçların Imalatı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	204- Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatıcı Mad.; Parfüm; Kozm. ve WC Malz. Im.		TGB			**TGB**
	243- Çeliğin Ilk Işlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin Imalatı	GP	TGB			**ALINMADI**
	171- Kağıt Hamuru, Kağıt ve Mukavva Imalatı			P.K	I	**P.K, I**
	172- Kağıt ve Mukavva Ürünleri Imalatı			A.K	I	**A.K, I**
	201- Temel Kimyasal Maddelerin, Kimyasal Gübre ve Azot Bileşikleri			O.K		**O.K**
	104- Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların Imalatı	GP			I	**GP, I**
	325- Tıbbi ve Dişçilik Ile Ilgili Araç ve Gereçlerin Imalatı					**UZMAN GÖRÜŞÜ**
	263- İletişim Ekipmanlarının Imalatı		TGB			**ALINMADI**
	206- Suni veya Sentetik Elyaf Imalatı		TGB			**TGB**
	262- Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri Imalatı					**ALINMADI**

Not: GP: Genel Performans; **TGB:** Toplam Geri Bağlantı; **OK:** Olgun Küme, **AK:** Aday Küme; **PK:** Potansiyel Küme; **I:** Yatırım

Gerek sektörel performans analizleri, gerekse yerinde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, Mersin iline yönelik kuruluş yeri faktörleri bazında analize tabi tutulacak ve öneri kapsamında yer alması öngörülen yatırım konuları, ana sektörel gelişme eksenleri bazında aşağıda verilmektedir:

1. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
A	**TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK**
01.1	**Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi**
01.13	Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi
01.19	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) diğer bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi (yem bitkileri, çiçek yetiştiriciliği)
01.2	**Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi**
01.22	Tropikal ve subtropikal meyvelerin yetiştirilmesi (Trabzon Hurması, İncir, Kivi)
01.23	Turunçgillerin yetiştirilmesi
01.24	Yumuşak çekirdekli meyvelerin ve sert çekirdekli meyvelerin yetiştirilmesi
01.25	Diğer ağaç ve çalı meyvelerinin ve sert kabuklu meyvelerin yetiştirilmesi (ceviz, yaban mersini, keçiboynuzu)
01.26	Zeytin Yetiştiriciliği
01.4	**Hayvansal üretim**
01.41	Sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği
01.45	Koyun ve keçi yetiştiriciliği
01.47	Kümes hayvanları yetiştiriciliği
01.49	Diğer hayvan yetiştiriciliği (Arıcılık, İpek Böcekçiliği)
01.62	Hayvan üretimini destekleyici faaliyetler (Yapay dölleme)
02.1	**Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri**
02.10	Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri
03.1	**Balıkçılık**
03.11	Deniz ve kıyı sularında yapılan balıkçılık (gırgır balıkçılığı, dalyancılık dahil)
03.21	Deniz ürünleri yetiştiriciliği
03.22	Tatlı su ürünleri yetiştiriciliği

2. İmalat sanayi ve madencilik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
B	**MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI**
07.1	**Demir cevherleri madenciliği**
07.10	Demir cevheri madenciliği (sinterlenmiş demir cevheri üretimi dahil)
07.2	**Demir dışı metal cevherleri madenciliği**
07.29	Krom madenciliği
08.1	**Kum, kil ve taş ocakçılığı**
08.11	Dolomit ve kayağan taşı (arduvaz / kayraktaşı) ocakçılığı
08.12	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı
C	**İMALAT SANAYİ**
10	**Gıda ürünlerinin imalatı**
10.1	**Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı**
10.11	Etin işlenmesi ve saklanması
10.12	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
10.13	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı
10.2	**Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması**
10.20	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması
10.3	**Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması**
10.32	Sebze ve meyve suyu imalatı
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması
10.4	**Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı**
10.41	Sıvı ve katı yağ imalatı
10.5	**Süt ürünleri imalatı**
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
10.52	Dondurma imalatı
10.6	**Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı**
10.61	Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı
10.7	**Fırın ve unlu mamuller imalatı**
10.71	Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı
10.72	Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı
10.73	Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı
10.8	**Diğer gıda maddelerinin imalatı**
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
10.83	Bitkisel çayların imalatı (nane, yaban otu, papatya, ıhlamur, kuşburnu vb. çaylar).
10.84	Baharat imalatı (karabiber, kırmızı toz/pul biber, hardal unu, tarçın, yenibahar, damla sakızı, baharat karışımları vb.) (işlenmiş)
10.85	Hazır yemeklerin imalatı
10.89	Bitki özsu ve ekstreleri ile peptik maddeler, müsilaj ve kıvam arttırıcı maddelerin imalatı (kola konsantresi, malt özü, meyan balı dahil)

2 (Devam). İmalat sanayi ve madencilik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Rev. 2 Kodu	Tanım
10.9	**Hazır hayvan yemleri imalatı**
10.91	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı
10.92	Ev hayvanları için hazır gıda imalatı
11	**İçeceklerin imalatı**
11.0	**İçeceklerin imalatı**
11.01	Damıtılmış alkollü içeceklerin imalatı (viski, brendi, cin, likör, rakı, votka, kanyak vb.)
13	**Tekstil ürünlerinin imalatı**
13.1	**Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi**
13.10	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi
13.9	**Diğer tekstil ürünlerinin imalatı**
13.96	Diğer teknik ve endüstriyel tekstillerin imalatı
14	**Giyim eşyalarının imalatı**
14.1	**Kürk hariç, giyim eşyası imalatı**
14.11	Deri giyim eşyası imalatı
14.12	İş giysisi imalatı
14.14	İç giyim eşyası imalatı
14.19	Diğer giyim eşyalarının ve giysi aksesuarlarının imalatı
14.2	**Kürkten eşya imalatı**
14.20	Kürkten eşya imalatı
14.3	**Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı**
14.31	Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) çorap imalatı
15	**Deri ve ilgili ürünlerin imalatı**
15.2	**Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı**
15.20	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı
16	**Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı**
16.1	**Ağaçların biçilmesi ve planyalanması**
16.10	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
16.2	**Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı**
16.21	Ahşap kaplama paneli ve ağaç esaslı panel imalatı
16.22	Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı
16.24	Ahşap konteyner imalatı
17	**Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı**
17.1	**Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı**
17.10	Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı
17.2	**Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı**
17.21	Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı
17.22	Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı
17.24	Duvar kağıdı imalatı
20	**Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı**

2 (Devam). İmalat sanayi ve madencilik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Rev. 2 Kodu	Tanım
20.1	**Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı**
20.12	Boya maddeleri ve pigment imalatı
20.15	Kimyasal gübre ve azot bileşiklerinin imalatı
20.2	**Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı**
20.20	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı
20.3	**Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı**
20.30	Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı
20.4	**Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malz. İmalatı**
20.41	Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatıcı maddeler imalatı
20.42	Parfümlerin, kozmetiklerin ve kişisel bakım ürünlerinin imalatı
20.5	**Diğer kimyasal ürünlerin imalatı**
20.52	Tutkal imalatı
20.53	Uçucu yağların imalatı
20.6	**Suni veya sentetik elyaf imalatı**
20.60	Suni veya sentetik elyaf imalatı
21	**Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı**
21.1	**Temel eczacılık ürünleri imalatı**
21.10	Temel eczacılık ürünleri imalatı
21.2	**Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı**
21.20	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
22	**Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı**
22.1	**Kauçuk ürünlerin imalatı**
22.11	İç ve dış lastik imalatı; lastiğe sırt geçirilmesi ve yeniden işlenmesi
22.19	Diğer kauçuk ürünleri imalatı
22.21	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı
22.2	**Plastik ürünlerin imalatı**
22.22	Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malzemelerinin imalatı
22.23	Plastik inşaat malzemesi imalatı
23	**Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı**
23.1	**Cam ve cam ürünleri imalatı**
23.11	Düz cam imalatı
23.2	**Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı**
23.20	Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı
23.3	**Kilden inşaat malzemeleri imalatı**
23.31	Seramik karo ve kaldırım taşları imalatı
23.4	**Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı**
23.41	Seramik ev ve süs eşyaları imalatı
23.42	Seramik sıhhi ürünlerin imalatı

2 (Devam). İmalat sanayi ve madencilik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Rev. 2 Kodu	Tanım
23.5	**Çimento, kireç ve alçı imalatı**
23.51	Çimento imalatı
23.52	Kireç ve alçı imalatı
23.6	**Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı**
23.61	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı
23.62	İnşaat amaçlı alçı ürünlerin imalatı
23.63	Hazır beton imalatı
23.65	Lif ve çimento karışımlı ürünlerin imalatı
23.7	**Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi**
23.70	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
23.9	**Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı**
23.91	Aşındırıcı ürünlerin imalatı
24	**Ana metal sanayii**
24.2	**Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı**
24.20	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
25	**Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)**
25.1	**Metal yapı malzemeleri imalatı**
25.11	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı
25.12	Metalden kapı ve pencere imalatı
25.2	**Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı**
25.21	Merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç) ve sıcak su kazanları (boylerleri) imalatı
25.3	**Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç**
25.30	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç
25.5	**Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi**
25.50	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
25.9	**Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı**
25.91	Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı
25.92	Metalden hafif paketleme malzemeleri imalatı
26	**Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı**
26.1	**Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı**
26.11	Elektronik bileşenlerin imalatı
26.12	Yüklü elektronik kart imalatı
26.5	**Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı**
26.51	Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazların imalatı
26.6	**Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı**
26.60	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
26.7	**Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı**
26.70	Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı
27	**Elektrikli teçhizat imalatı**
27.1	**Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı**

2 (Devam). İmalat sanayi ve madencilik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Rev. 2 Kodu	Tanım
27.11	Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı
27.12	Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları imalatı
27.2	**Akümülatör ve pil imalatı**
27.20	Akümülatör ve pil imalatı
27.3	**Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı**
27.31	Fiber optik kabloların imalatı
27.4	**Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı**
27.40	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
27.5	**Ev aletleri imalatı**
27.51	Elektrikli ev aletlerinin imalatı
27.52	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı
27.9	**Diğer elektrikli ekipmanların imalatı**
27.90	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
28	**Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı**
28.1	**Genel amaçlı makinelerin imalatı**
28.11	Motor ve türbin imalatı (hava taşıtı, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç)
28.2	**Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı**
28.21	Fırın, ocak (sanayi ocakları) ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı
28.22	Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı
28.23	Büro makineleri ve ekipmanları imalatı (bilgisayarlar ve çevre birimleri hariç)
28.25	Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç
28.3	**Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı**
28.30	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı
28.4	**Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı**
28.41	Metal işleme makinelerinin imalatı
28.49	Diğer takım tezgahlarının imalatı
28.9	**Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı**
28.92	Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı
28.93	Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı
28.94	Tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
28.95	Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
28.96	Plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı
28.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer özel amaçlı makinelerin imalatı
29	**Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı**
29.1	**Motorlu kara taşıtlarının imalatı**
29.10	Motorlu kara taşıtlarının imalatı
29.2	**Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı**
29.20	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı

2 (Devam). İmalat sanayi ve madencilik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Rev. 2 Kodu	Tanım
29.3	**Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı**
29.31	Motorlu kara taşıtları için elektrik ve elektronik donanımların imalatı
30	**Diğer ulaşım araçlarının imalatı**
30.1	**Gemi ve tekne yapımı**
30.11	Gemilerin ve yüzen yapıların inşası
30.12	Eğlence ve spor amaçlı teknelerin yapımı
30.2	**Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı**
30.20	Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı
30.4	**Askeri savaş araçlarının imalatı**
30.40	Askeri savaş araçlarının imalatı
30.9	**Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı (motosiklet, bisiklet, engelli aracı)**
30.91	Motosiklet imalatı
30.92	Bisiklet ve engelli aracı imalatı
31	**Mobilya imalatı**
31.0	**Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)**
31.01	Büro ve mağaza mobilyaları imalatı
31.02	Mutfak mobilyalarının imalatı
32	**Diğer imalatlar**
32.3	**Spor malzemeleri imalatı**
32.30	Spor malzemeleri imalatı
32.4	**Oyun ve oyuncak imalatı**
32.40	Oyun ve oyuncak imalatı
32.9	**Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar**
32.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar

3. Enerji sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
D	**ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI**
35.1	**Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı**
35.11	Elektrik enerjisi üretimi
35.3	**Buhar ve iklimlendirme temini**
35.30	Buhar ve iklimlendirme temini

4. Lojistik sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
H	**ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA**
49.4	**Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri**

49.41	Kara yolu ile yük taşımacılığı
50.1	**Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı**
50.20	Deniz ve kıyı sularında yük taşımacılığı
52.1	**Depolama ve ambarlama**
52.10	Depolama ve ambarlama
52.2	**Taşımacılık için destekleyici faaliyetler**
52.21	Kara taşımacılığını destekleyici hizmet faaliyetleri
52.22	Su yolu taşımacılığını destekleyici hizmet faaliyetleri
52.24	Kargo yükleme boşaltma hizmetleri
52.29	Taşımacılığı destekleyici diğer faaliyetler

5. Turizm sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
I	**KONAKLAMA VE YİYECEK HİZMETİ FAALİYETLERİ**
55.1	**Oteller ve benzeri konaklama yerleri**
55.10	Oteller ve benzeri konaklama yerleri
55.2	**Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri**
55.20	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
55.3	**Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri**
55.30	Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri
55.9	**Diğer konaklama yerleri**
55.90	Diğer konaklama yerleri
56.2	**Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri**
56.21	Özel günlerde dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin faaliyetleri

6. Eğitim sektörüne yönelik önerilen yatırım konuları:

NACE Revize 2 Kodu	Tanım
P	**EĞİTİM**
85	**Eğitim**
85.2	**İlköğretim**
85.20	İlköğretim (İlkokul, Ortaokul)
85.3	**Ortaöğretim**
85.31	Genel Ortaöğretim
85.32	Teknik ve Mesleki Ortaöğretim

9.2.6. Yatırım Önerilerinin Değerlendirme Kriterlerine Göre Sınıflandırılması

Yukarıda verilen yatırım konuları için "Kuruluş Yeri Faktörleri" analizi kullanılarak değerlendirme yapılmış kuruluş yeri faktörleri açısından bölgeye uygunluğu irdelenmiştir. Ürün bazında 153 yatırım konusu önerilmişken değerlendirme NACE Rev 2 üçlü kırılımda (Eğitim sektörü dörtlü kırılım) yapılmış bu nedenle 93 yatırım konusu puanlamaya tabi tutulmuştur. Kuruluş yeri kriterleri, belirli bir üretim biriminin belirli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi halinde, söz konusu üretim biriminin maliyeti, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri kapsar. Başka bir ifadeyle kuruluş yerinin seçimi genellikle işletme giderlerinin en düşük, işletme gelirlerinin en yüksek olduğu yerin belirlenmesi sürecini içermektedir.

Mersin ili için yatırım konularının değerlendirilmesinde tarım, sanayi-madencilik ve turizm-lojistik-eğitim sektörüne yönelik olmak üzere üç ayrı değerlendirme kriteri uygulanmıştır.

Tarım sektörü için önerilen yatırım konuları; *İklim Koşulları, Pazar Olanakları, Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık, Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları, Direkt İşgücü Temini, Enerji ve Su Olanakları, Tarımsal Fiziki Alt Yapı, Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu, Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları, Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları, Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı, Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)* olmak üzere 12 kriter açısından değerlendirilmiştir. Her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı; 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Sanayi sektörü için önerilen yatırım konuları ise; *Pazara Yakınlık, Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık, Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları, Direkt İşgücü Temini, Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması, Enerji ve Su Olanakları, Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu, İklim Koşulları, Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü, Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları, Yan Sanayiye Yakınlık, Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları, İletişim Alt Yapısı, Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı, Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları, Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı, Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk, vs) gibi 17 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı; 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu*

yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Lojistik,turizm ve eğitim sektörü için önerilen yatırım konuları ise; Coğrafi Konum, İklim Koşulları, Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu, Pazar Olanakları, Nitelikli İşgücü Temini, Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması, Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları, Enerji ve Su Olanakları, İletişim Alt Yapısı, Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı, Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık, Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı, Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları, Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.) gibi 14 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı; 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Ayrıca önerilen yatırım konuları kendi içlerindeki göreli üstünlüklerini yansıtmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir;

A Grubu: Kuruluş yeri faktörleri açısından bakıldığında, yöre için en fazla uygunluk gösteren yatırım konuları grubunu ifade etmektedir.

B Grubu: A grubu kadar olmamakla birlikte, kuruluş yeri faktörleri açısından yöreye uygun olabilecek yatırım konularının grubunu temsil etmektedir.

C Grubu: Kuruluş yeri faktörleri açısından yöreye uygun olmadığı, gerçekleştirilmesi halinde fazla sayıda faktör nedeniyle risk içerdiği düşünülen yatırım konularını ifade etmektedir.

Buna göre, sektörler itibariyle belirlenen yatırım konularının grup puan aralıkları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Sektörler	C Grubu Puan Aralığı	B Grubu Puan Aralığı	A Grubu Puan Aralığı
Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık	**0 – 149**	**150 – 199**	**200 +**
Turizm, Lojistik ve Eğitim	**0 – 179**	**180 – 239**	**240 +**
Sanayi ve Madencilik	**0 – 179**	**180 – 239**	**240 +**

Yatırımın yer aldığı göreli üstünlük grubu değerlendirmesinde imalat sanayi faaliyet alt dalları değerlendirilirken, ikili notasyon kullanılmıştır. Buna göre ilk harf yatırımın genel performans

üstünlüğünü gösterirken, ikinci harf kuruluş yeri faktörleri analizine göre yer aldığı grubu göstermektedir. Örnek ifadeyle, BA notunu almış olan Diğer tekstil ürünlerinin imalatı faaliyet konusu, genel performans sıralamasında B grubu, kuruluş yeri faktörleri analizine göre ise A grubunda yer almaktadır. Bu nedenle bu sektör için BA notasyonu kullanılmıştır. İkili notasyonda değerlendirilen faaliyet konularının göreli üstünlükleri şu şekilde sıralanmaktadır:

AA, AB, AC

BA, BB, BC,

CA, CB, CC

İmalat sanayi faaliyet kolları içinde önerilmesine rağmen, genel performans notasyonu olmayan faaliyet konuları üçlü düzeyde verisi olmadığı için performans analizine tabi tutulamamıştır. Bu kapsamda olan yatırım faaliyetlerine ilişkin notlama, yalnızca kuruluş yeri faktörleri analizine göre yapıldığından, bu sektörler tek bir not (A, B ya da C gibi) almıştır.

Tarım, Madencilik, Enerji, Lojistik, Eğitim ve Turizm sektörleri için ise, bu sektörlerin etkinliği ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliği tamamen kuruluş yeri ve kuruluş yerinin belirlediği faktörlerin etkisinde olacağından, belirtilen bu sektörlerin değerlendirmesinde yalnızca kuruluş yeri faktörlerinden aldıkları notlar belirleyici olmaktadır. Bu sektörlere ilişkin olarak da notasyon tek harfle (A, B ya da C gibi) ifade edilmiştir.

Mersin ili için önerilen gerek A, gerekse B ve C grubu yatırım konuları, ön değerlendirme niteliğinde olup uygulanabilirlikleri, teknik, ekonomik ve malî yapılabilirlik çalışmalarının sonucunda netleşecektir.

Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz ki, potansiyel yatırımcıların Mersin ilinde yatırım yapmaya motive edilmesine bağlıdır.

Mersin ili için önerilen yatırım konularının göreli üstünlüklerine göre sınıflandırılması ve önerilen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi, tarım, hayvancılık ve balıkçılık, sanayi, lojistik, eğitim ve turizm sektörleri için aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 221: Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi		Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi		Hayvansal üretim		Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri		Balıkçılık (deniz ürünleri ve tatlı su ürünleri yetiştiriciliği)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. İklim Koşulları	**2**	9	18	9	18	9	18	7	14	9	18
2 Pazar Olanakları	**3**	9	27	9	27	9	27	7	21	9	27
3. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	8	16	8	16	8	16	6	12	8	16
4. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	9	18	9	18	9	18	6	12	9	18
5. Direkt İşgücü Temini	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	7	7	7	7	7	7	6	6	7	7
7. Tarımsal Fiziki Alt Yapı	**3**	8	24	8	24	8	24	6	18	8	24
8. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	9	9	9	9	9	9	9	9	6	6
9. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	8	16	7	14	8	16	6	12	8	16
12. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	8	24	8	24	7	21	6	18	8	24
Toplam Faktör Puanı			207		**205**		204		**170**		204
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**A**		**A**		**A**		**B**		**A**	

Tablo 222: Sanayi Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Demir cevherleri madenciliği		Demir dışı metal cevherleri madenciliği		Kum, kil ve taş ocakçılığı		Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı		Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	**3**	7	21	6	18	6	18	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	6	12	6	12	6	12	7	14	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	6	12	6	12	6	12	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	**2**	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	**2**	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	6	6	6	6	6	6	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	6	6	6	6	6	6	7	7	8	8
8. İklim Koşulları	**1**	6	6	6	6	6	6	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	**2**	6	12	6	12	6	12	8	16	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	**1**	6	6	6	6	6	6	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	**1**	7	7	7	7	7	7	9	9	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	**1**	6	6	6	6	6	6	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	**2**	8	16	8	16	8	16	7	14	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	5	10	5	10	5	10	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	6	18	6	18	6	18	8	24	7	21
Toplam Faktör Puanı			196		193		193		239		237
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**B**		**B**		**B**		**BB**		**CB**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması		Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı		Süt ürünleri imalatı		Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı		Fırın ve unlu mamuller imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	9	27	8	24	9	27	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	8	16	8	16	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	9	9	8	8	8	8	7	7	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	9	27	9	27	9	27	7	21	7	21
Toplam Faktör Puanı		**252**			244		249		237		237
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**AA**		**CA**		**AA**		**BB**		**AB**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Diğer gıda maddelerinin imalatı		Hazır hayvan yemleri imalatı		İçeceklerin İmalatı		Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi		Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	9	27	9	27
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	8	16	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	7	7	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	6	12	6	12	6	12	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	6	18	6	18	6	18	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı		**230**		**230**		**229**		**246**		246	
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**CB**		**BB**		**CB**		**CA**		**AA**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı		Kürk hariç, giyim eşyası imalatı		Kürkten eşya imalatı		Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi		Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	9	27	9	27	9	27	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	7	14	8	16	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	8	16	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	6	12	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	7	7	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	6	12	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	6	6	8	8	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	7	14	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	7	21
Toplam Faktör Puanı			246		246		229		238		237
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		BA		CA		BB		CB		CB	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Ağaçların biçilmesi ve planlayanması		Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı		Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı		Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı		Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	**3**	9	27	9	27	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	8	8	8	8	7	7	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	**2**	8	16	8	16	5	10	7	14	5	10
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	**1**	8	8	8	8	7	7	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	**1**	8	8	8	8	6	6	7	7	6	6
13. İletişim Alt Yapısı	**1**	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	8	24	8	24	7	21	7	21	7	21
Toplam Faktör Puanı			244		244		228		235		230
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**BA**		**AA**		**CB**		**CB**		**CB**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı		Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı		Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı		Diğer kimyasal ürünlerin imalatı		Suni veya sentetik elyaf imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	7	21	9	27	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	5	10	5	10	5	10	6	12	6	12
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	8	8	7	7	7	7	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	7	21	7	21	7	21	7	21	8	24
Toplam Faktör Puanı			228		235		231		233		236
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**BB**		**BB**		**CB**		**BB**		**CB**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Temel eczacılık ürünleri imalatı		Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı		Kauçuk ürünlerin imalatı		Plastik ürünlerin imalatı		Cam ve cam ürünleri imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	9	27	9	27	9	27
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	8	16	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	5	10	6	12	5	10	5	10	6	12
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	7	14
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	7	21	7	21	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			231		233		238		240		238
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**B**		**CB**		**AB**		**AA**		**AB**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı		Kilden inşaat malzemeleri imalatı		Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı		Çimento, kireç ve alçı imalatı		Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	**3**	8	24	8	24	8	24	9	27	9	27
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	**2**	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	**1**	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	**1**	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			238		238		238		241		241
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**AB**		**AB**		**BB**		**AA**		**AA**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı		Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı		Metal yapı malzemeleri imalatı		Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı		Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	6	12	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			236		240		240		240		240
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		AA		AA		AA		AA	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi		Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı		Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı		Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı		Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	**3**	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	**1**	8	8	8	8	7	7	7	7	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	**1**	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	**1**	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	8	24	7	21	7	21	7	21	7	21
Toplam Faktör Puanı			240		237		236		236		236
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**AA**		**B**		**BB**		**CB**		**B**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı		Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı		Akümülatör ve pil imalatı		Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı		Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	**3**	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	**2**	8	16	7	14	7	14	8	16	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	**1**	7	7	7	7	7	7	8	8	7	7
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	**1**	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
13. İletişim Alt Yapısı	**1**	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	7	21	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			236		237		237		240		237
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**B**		**BB**		**AB**		**AA**		**BB**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Ev aletleri imalatı		Diğer elektrikli ekipmanların imalatı		Genel amaçlı makinelerin imalatı		Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı		Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	7	14	7	14	8	16	8	16	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			239		239		241		241		241
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		AB		BB		AA		CA		BA	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imala		Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı		Motorlu kara taşıtlarının imalatı		Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı		Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	7	14	8	16	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	5	10	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	8	24	8	24	7	21	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			237		237		230		241		241
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**BB**		**CB**		**AB**		**BA**		**AA**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Gemi ve tekne yapımı		Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı		Askeri savaş araçlarının imalatı		Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı (motosiklet, bisiklet, engelli aracı)		Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	**3**	8	24	7	21	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	**2**	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	**2**	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	**2**	7	14	7	14	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	**2**	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	**1**	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	**2**	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	**2**	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	**1**	8	8	7	7	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	**1**	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	**1**	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	**2**	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	**2**	8	16	7	14	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	**2**	7	14	5	10	8	16	8	16	8	16
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	**3**	9	27	7	21	8	24	8	24	8	24
Toplam Faktör Puanı			241		217		241		241		241
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		**BA**		**CB**		**A**		**BB**		**AA**	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 222'nin devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Spor malzemeleri imalatı		Oyun ve oyuncak imalatı		Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar		Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı		Buhar ve iklimlendirme temini	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
2. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
3. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
4. Direkt İşgücü Temini	2	8	16	8	16	7	14	7	14	7	14
5. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Enerji ve Su Olanakları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
7. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Atıkların Çevresel Etkisinin Düşüklüğü	2	7	14	7	14	8	16	8	16	8	16
10. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
12. Yatay ve Dikey Entegrasyon Olanakları	1	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8
13. İletişim Alt Yapısı	1	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Sanayi Sektörü Alt Yapısı	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
15. Sürdürülebilir Yenilikçilik Olanakları *	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
16. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	7	14	4	8	5	10
17. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	3	7	21	8	24	8	24	7	21	7	21
Toplam Faktör Puanı			237		240		239		230		232
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		A		BA		B		B	

(*): Yöredeki AR-GE olanakları, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve marka başvuru sayıları, Üniversite-Sanayi İşbirliği, İnovasyon Destek birimleri (Üniversiteler, Meslek Okullarının varlığı ve kursları, İş geliştirme kursları, Teknokentler vs),

Tablo 223: Lojistik Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri		Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı		Depolama ve ambarlama		Taşımacılık için destekleyici faaliyetler	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	8	16	8	16	8	16	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8
4. Pazar Olanakları	3	9	27	9	27	9	27	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16
9. İletişim Alt Yapısı	2	9	18	9	18	9	18	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	8	24	8	24	8	24
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	8	16	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	9	18	9	18
Toplam Faktör Puanı			250		250		252		252
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A		A		A	

Tablo 224: Eğitim Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi*

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	İlkokul		Ortaokul		Genel Ortaöğretim		Teknik ve Mesleki Ortaöğretm	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	8	16	8	16	8	16	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8
4. Pazar Olanakları	3	9	27	9	27	9	27	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16
9. İletişim Alt Yapısı	2	9	18	9	18	9	18	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	8	24	8	24	8	24
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	7	14	8	16	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			248		248		250		250
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A		A		A	

Not: (*) : İlkokul, Ortaokul ve Genel Ortaöğretimle ilgili öneriler, mevcut dershanelerin okula dönüştürüleceği fikrinden hareketle önerilmiştir. Bu alanda yapılacak yatırımlar komple yeni yatırım konusu olarak değil tevsi modernizasyon amaçlı öngörülmüştür. Teknik ve mesleki orta öğretim ise öncelikle gemi adamları eğitim tesisi ve laboratuvarlarından oluşan denizcilik sektörünün ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman yetiştirecek meslek lisesi olarak önerilmiştir. Bu nedenle alt sektörleri görebilmek için eğitim sektöründeki yatırım konuları dört dijit bazında değerlendirilmiştir.

Tablo 225: Turizm Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Oteller ve benzeri konaklama yerleri		Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri		Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri		Diğer konaklama yerleri		Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Coğrafi Konum	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
2. İklim Koşulları	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
3. Yatırımın Yöredeki Sosyal ve Kültürel Çevreye Uygunluğu	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
4. Pazar Olanakları	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
5. Nitelikli İşgücü Temini	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
6. Üst Düzey Yöneticilerin Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
7. Ulaşım Alt Yapısı ve Taşıma Olanakları	3	9	27	9	27	9	27	9	27	9	27
8. Enerji ve Su Olanakları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
9. İletişim Alt Yapısı	2	9	18	9	18	9	18	9	18	9	18
10. Turizm ve Hizmetler Sektörü Alt Yapısı	3	8	24	8	24	8	24	8	24	8	24
11. Hammadde ve Yardımcı Malzeme Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
12. Sabit Yatırım Tutarı ve İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	6	12	7	14	8	16	8	16	8	16
13. Yatırım Teşvik Tedbirleri ve Destek Unsurları	2	8	16	8	16	8	16	8	16	8	16
14. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	8	16	8	16	8	16	8	16
Toplam Faktör Puanı			248		248		250		250		250
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		A		A		A		A	

9.2.7. Kuruluş Yeri Faktörleri Açısından Önerilen Yatırım Konularının Değerlendirilmesi

Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması bazında üçlü kırılıma göre belirlenen 93 yatırım konusunun kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır. Faaliyet alanlarının 45'i A grubunda, 48'i ise B grubunda yer almaktadır. (buradaki "A" grubu; "AA", "BA", "CA" ve ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "A" grubunun toplamını, "B" grubu ise "AB", "BB", "CB" ve yine ilgili faaliyet konusunun performans değerlendirmesi olmadığı için yalnızca kuruluş yeri faktörlerine göre belirlenen "B" grubunun toplamını ifade etmektedir).

A grubu içerisinde bulunan yatırım konularına bakıldığında;

- Hem performans değerlemesinden hem de kuruluş yeri faktörlerinden de A notunu alan (AA notuna sahip faaliyet alanları) 16 yatırım konusu,

- Performans değerlemesinden B, kuruluş faktörleri açısından A notunu alan (BA notuna sahip faaliyet alanları) 6 yatırım konusu,

- Performans değerlemesinden C, kuruluş faktörleri açısından A notunu alan (CA notuna sahip faaliyet alanları) 4 yatırım konusu,

-Gerek imalat sanayi dışında yer aldığı gerekse de performans değerlemesi yapılamadığı için performans notu bulunmayan, ancak kuruluş faktörleri açısından A notunu alan (A notuna sahip faaliyet alanları) 19 yatırım konusu,

bulunmaktadır.

B grubu içerisinde bulunan yatırım konularına bakıldığında;

- Performans değerlemesinden A, kuruluş faktörleri açısından B notunu alan (AB notuna sahip faaliyet alanları) 9 yatırım konusu,

- Hem performans değerlemesinden hem de kuruluş yeri faktörlerinden de B notunu alan (BB notuna sahip faaliyet alanları) 14 yatırım konusu,

- Performans değerlemesinden C, kuruluş faktörleri açısından B notunu alan (CB notuna sahip faaliyet alanları) 14 yatırım konusu,

-Gerek imalat sanayi dışında yer aldığı gerekse de performans değerlemesi yapılamadığı için performans notu bulunmayan, ancak kuruluş faktörleri açısından B notunu alan (B notuna sahip faaliyet alanları) 11 yatırım konusu,

bulunmaktadır.

Önerilen yatırım konularının değerlendirme neticesinde aldıkları notlar, ana ve alt faaliyet dallarına göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 226: Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi

Ana Faaliyet Alanı		Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)
TARIM		A	4	**Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi,** Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi, **Hayvansal üretim,** Balıkçılık
		B	1	**Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri**
SANAYİ	Madencilik	B	3	**Demir cevheri madenciliği, Demir dışı cevheri madenciliği, Kum, kil ve taş ocakçılığı**
	İmalat Sanayi	AA	16	**Çimento, kireç ve alçı imalatı**, Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı,**Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması,** Süt ürünleri imalatı, **Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı**, Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı, **Plastik ürünlerin imalatı**, Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı**, Metal yapı malzemeleri imalatı,** Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, **Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç,** Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi, **Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı,** Genel amaçlı makinelerin imalatı, **Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı,** Mobilya imalatı (Büro, mutfak ve diğer mobilya imalatı)
		AB	9	Fırın ve unlu mamuller imalatı, **Kauçuk ürünlerin imalatı,** Cam ve cam ürünleri imalatı, **Ateşe dayanıklı (refrakter) ürünlerin imalatı,** Kilden inşaat malzemeleri imalatı, **Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı,** Akümülatör ve pil imalatı, **Ev aletleri imalatı,** Motorlu kara taşıtlarının imalatı,
		BA	6	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, Ağaçların biçilmesi ve planyalanması, **Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı,** Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı, **Gemi ve tekne yapımı,** Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar
		BB	14	**Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünler imalatı,** Hazır hayvan yemleri imalatı, **Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı,** Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı, **Diğer kimyasal ürünlerin imalatı,** Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı, **Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı,** Elektrik motoru, jeneratör, transfarmatör, ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı, **Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı,** Diğer elektrikli ekipmanların imalatı, **Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı,** Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı (motosiklet, bisiklet, engelli aracı), **Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı,** Kürkten eşya imalatı,

Tablo 226 (Devam): Önerilen Yatırım Konularının Özet Değerlendirmesi (Devam)

Ana Faaliyet Alanı		Notu	Faaliyet Sayısı	Faaliyet Adı (NACE Rev. 2)
SANAYİ	İmalat Sanayi	CA	4	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, **Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi,** Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı,
		CB	14	Balık, kabuklu deniz hayvanları ve yumuşakçaların işlenmesi ve saklanması, **Diğer gıda maddelerinin imalatı,** İçeceklerin imalatı, **Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi,** Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı, **Kağıt hamuru ve mukavva imalatı,** Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, **Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı,** Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı, **Suni veya sentetik elyaf imalatı**, Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı, **Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı,** Diğer özel amaçlı makinaların imalatı, **Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı,**
		A	2	**Askeri savaş araçlarının imalatı,** Oyun ve oyuncak imalatı
		B	5	**Temel eczacılık ürünleri imalatı,** Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, **Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı,** Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı, **Spor malzemeleri imalatı,**
	Enerji	B	2	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı, **Buhar ve iklimlendirme temini**
LOJİSTİK		A	4	Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri, **Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı,** Depolama ve ambarlama, **Taşımacılık için destekleyici faaliyetler**
TURİZM		A	5	Oteller ve benzeri konaklama yerleri, **Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri,** Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri, **Diğer konaklama yerleri,** Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri
EĞİTİM		A	4	**İlkokul,** Ortaokul, **Genel Ortaöğretim,** Teknik ve Mesleki Ortaöğretim

10. SEÇİLMİŞ BAZI YATIRIM KONULARININ SEKTÖRLERARASI ETKİLEŞİMİ VE ETKİ ANALİZİ[29]

Bu bölümde Mersin için önerilen yatırım konuları içinde yer alan ve mevcut durumda öne çıkan veya gelecek dönemde potansiyel taşıdığı düşünülen sektörler, I/O analizinin kısmî bağlantı katsayıları tekniği kullanılarak analiz edilecektir. Ayrıca, etki analizi yaklaşımı çerçevesinde gelecek dönem için bazı sektörleri için belirlenen hedeflerin Mersin ilinin mevcut üretim yapısına nasıl etki yapacağı, ilin kendi sınırları içinde bu hedeflerin ne kadarını gerçekletirebileceği ve ne miktarda diğer illere/ülkelere bağımlı olacağı araştırılacaktır.

10.1. Seçilmiş Bazı Yatırım Konuları İçin Sektörlerarası Etkileşim

Kısmî bağlantı katsayıları, bir önceki bölümde toplam olarak verilen bağlantı katsayılarının (doğrudan geri, toplam geri ve toplam ileri bağlantı katsayıları) sektörlerin etkileşimde bulunduğu sektörler detayını incelememize olanak sağlamaktadır. Buradaki analizde kullanılacak olan Girdi-Çıktı tablosu, 90 sektörlü 2002 yılına ait tablodur. Bu tablodaki sektörlerin NACE Rev. 1.1. sektör sınıflandırması ile uyumlulaştırılması tarafımızca yapılmış ve sektörlerin tam adları ve bu sektörlerin hangi NACE Rev. 1.1. kodlarını kapsadığını belirten tablo da Ek 3'de verilmiştir. Ek 3'den de görüleceği gibi, bazı sektörlerin içerdiği NACE Rev. 1.1. kodlarının fazlalığı ve sektör adlarının uzunluğu, tabloların hazırlanmasını sektörlerin Girdi-Çıktı tablosunda yer alan sıra numaraları ile ifade edilmesini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle, bundan sonraki tablolarda sektörleri temsilen Girdi-Çıktı tablosundaki sıra numaraları ve kısaltılmış isimleri kullanılacaktır (örneğin; 4 sıra nolu sektör, 015 ve 020 NACE Rev. 1.1. kodlu iki alt sektörün toplamını ifade eden Ormancılık ve Avcılık sektörünü temsil edecektir).

Mersin için detaylı olarak analiz edilecek sektörler Tablo 227'de verilmiştir. Önerilen yatırım konularının dağılımı da dikkate alınarak, incelenecek sektörlerin üç tanesi tarım, yedi tanesi imalat, dört tanesi de hizmetler sektöründe yer almaktadır.

[29] Bu bölüm Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 227: Mersin İli İçin Girdi-Çıktı Analizi Yardımıyla İncelenecek Sektörler

Sektör I/O Sıra No	Sektör NACE Rev. 1.1. Kodları	Sektör Adı
1	011	Bitkisel ür. yetiştirilmesi; bostan, meyve ve sebze yetiştirilmesi
4	015+020	Ormancılık ve avcılık
5	050	Balıkçılık
10	151	Et ve et ürünleri imalatı, işlenmesi ve saklanması
12	153	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
33	241	Ana kimyasal maddelerin imalatı
42	267+268	Süsleme ve yapı taşının kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi; metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
46	281+282+283	Metal yapı malzemeleri imalatı; tank, sarnıç, metal muhafaza ile kalorifer kazanı ve radyatör imalatı; buhar kazanı imalatı, merkezi kalorifer kazanları hariç
55	341+342+343	Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı-römork imalatı
56	351	Deniz taşıtlarının yapımı ve onarımı
69	551+552	Oteller
75	631+632+633+634	Destekleyici ve yardımcı ulaştırma faaliyetleri; seyahat acentelerinin faaliyetleri

Bu sektörlerin I/O tablosu kullanılarak elde edilen karakteristik değerleri özet olarak Tablo 228'de verilmektedir.

Tablo 228: Seçilmiş Sektörlerin Bağlantı Katsayıları ve Katma Değer Oranları

	Doğrudan Geri Bağlantı		Toplam Geri Bağlantı		Doğrudan İleri Bağlantı		Toplam İleri Bağlantı		Katma Değer Oranı[30]	
Sektör I/O Sıra No ve Adı	**Katsayı**	**Sıra**	**Katsayı**	**Sıra**	**Katsayı**	**Sıra**	**Katsayı**	**Sıra**	**Değer**	**Sıra**
1- Meyve&Sebze	0.273	82	1.565	82	0.497	45	6.119	5	0.727	9
4- Ormancılık	0.141	89	1.283	89	0.592	38	1.781	37	0.859	2
5- Balıkçılık	0.232	84	1.499	84	0.298	60	1.541	49	0.768	7
10- Et Ürün İşleme	0.873	1	2.664	24	0.096	85	1.917	30	0.127	90
12- Sebze&Meyve İşleme	0.808	3	2.574	31	0.234	66	1.310	61	0.192	88
33- Ana Kimyasallar	0.801	7	2.652	26	0.944	5	4.951	8	0.199	84
42- Yapı Taşları&Diğer	0.598	45	2.216	52	0.863	10	1.303	62	0.402	46
46- Metal Yapı Malz.&Kazanlar	0.675	33	2.768	18	0.556	40	1.378	58	0.325	58
55- Motorlu Kara Taşıtı	0.760	14	2.986	6	0.351	56	2.493	23	0.240	77
56- Deniz Taşıtları	0.618	43	2.480	33	0.709	25	1.181	74	0.382	48
69- Oteller	0.462	61	1.934	64	0.162	77	1.311	60	0.538	30
75- Diğer Ulaştırma&Acente.	0.530	56	2.073	56	0.690	28	3.352	18	0.470	35

Tablo 228'deki sektörel karakteristiklere göz atıldığında;

10-Et Ürünleri İşleme sektörünün en yüksek doğrudan geri bağlantı (en düşük katma değer oranı) katsayısına sahip sektör olduğu görülmektedir. Bu haliyle sektörün üretiminde üretimde kullanılan ara girdiler (hammadde, yardımcı madde, enerji, işletme malzemesi vb)

[30] Katma değer oranı, (1- Doğrudan Geri Bağlantı Katsayısı) ilişkisi yardımıyla hesaplanmıştır.

toplam üretim değerinin yüzde 87.3'ünü oluşturmaktadır. Bu nedenle de sektör incelenen 90 sektör içinde en düşük katma değer oranına sahiptir (toplam üretim değerinin yüzde 12.7'si). 4-Ormancılık sektörü ise en düşük doğrudan geri bağlantı katsayısına (toplam üretim değerinin yüzde 14.1'i) sahip olup bu sektörün katma değer oranı toplam üretim değerinin yüzde 85.9'unu oluşturmaktadır.

İlgili sektörün ürününe olan talepteki bir birim artış neticesinde ekonominin bütününde üretimin kaç birim artış olacağını ifade eden toplam geri bağlantı katsayıları açısından bakıldığında, incelenen 12 sektör arasında ilk sırayı 2.986'lık katsayı ile 55- Motorlu Kara Taşıtları imalatı sektörü almaktadır. Sektör, bu katsayısı ile 90 sektör içinde 6 sıradadır. Ekonomideki sektörel hızlandıran mekanizmasını ifade eden toplam geri bağlantı katsayısı, sadece ilgili sektör talebi artması durumunda ekonomideki tüm sektörel etkileşimleri dikkate almakta ve bu sektörün diğer sektörleri de etkileyerek ekonominin tamamında kaç birim üretim artışı olacağını göstermektedir. Yüksek toplam geri bağlantı katsayısı ekonomik yapıdaki hızlandıran mekanizmasının büyüklüğünü de göstermektedir.

Bir sektörün üretiminin ne kadarının diğer sektörlerin üretimlerinde girdi olarak kullanıldığını (dolayısıyla ne kadarının da nihai tüketici tarafından talep edildiğini) ifade eden doğrudan ileri bağlantı katsayıları açısından sektörlere bakıldığında, ilk sırayı 0.944'lük katsayısı ile 33- Ana Kimyasallar sektörü almaktadır (90 sektör içinde de 5. sıradadır). Bu sektörün üretiminin yüzde 94.4'ü diğer sektörler tarafından girdi olarak kullanılmakta, geriye kalan yüzde 5.6'lık bölümü ise nihai tüketiciler tarafından (ihracat dahil) talep edilmektedir. Doğrudan ileri bağlantı katsayısı, her bir sektör ürününün niteliği hakkında (hammadde, ara malı ya da nihai tüketim malı) önemli ipuçları vermektedir. Örneğin; 10-Et Ürünleri İşleme sektörünün 0.096'lık katsayısı bu sektör üretiminin yüzde 90.4'ünün nihai tüketici tarafından talep edildiğini ve üretilen ürünün tam bir nihai tüketim malı olduğunu göstermektedir. Yalnızca doğrudan ileri bağlantı katsayılarına bakılarak da sektörel pazarlama ve tutundurma stratejilerinin muhataplarının başka sektörler mi yoksa nihai tüketici mi olması gerektiği konusunda da bir yargıya ulaşmak mümkün olmaktadır.

Tüm sektörlerin nihai talebinde aynı anda bir birim artış olduğunda her bir sektörün üretiminde kaç birim artış olacağını gösteren toplam ileri bağlantı katsayılarına bakıldığında, incelenen 10 sektör içinde ilk sırayı 6.119'luk katsayısı ile 1- Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği sektörü almaktadır (90 sektör içinde ise 5. sıradadır). Sektörel üretimin gelir (talep

anlamında) değişimlerine duyarlılığını gösteren bu katsayıya göre bir değerlendirme yapıldığında, örneğin; 56-Deniz Taşıtları İmalatı sektörünün katsayısının 1.181 olması deniz taşıtları üreten bir tesisin üretiminin toplam gelirdeki artış nedeniyle ortaya çıkan dolaylı talebe (diğer sektörlerin ürünlerine olan talep artışı durumunda, diğer sektörlerin üretimlerinde kullanmak üzere girdi olarak deniz taşıtları talep etmesi neticesinde deniz taşıtları üretiminin artması) çok da duyarlı olmadığını göstermektedir. Sektörün üretimi zaten kendi nihai talebindeki bir birim artışı karşılamak için her durumda bir birim artacaktır. Bu sektör için dolaylı talep nedeniyle ortaya çıkan üretim artışı yalnızca 0.181 birimdir (1.181 – 1).

10.1.1 Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Bağlantı Katsayıları

Bağlantı katsayıları (ister doğrudan isterse toplam katsayılar olsun) herhangi bir sektörle ilgili sonuçları tek bir katsayı ile ifade etmektedir. Bu katsayının alt sektörler itibarıyla dağılımı ve ilgilenilen sektörün ilişkide bulunduğu sektörlerin detaylarını görebilmek için kısmî bağlantı katsayılarının bilinmesi gereklidir. Kısmî bağlantı katsayıları; doğrudan geri bağlantı için teknoloji (A) matrisinin ilgili elemanlarının ve buna karşılık gelen sektörlerin, kısmî toplam geri ve kısmî toplam ileri bağlantı katsayıları için ise Leontief Ters Matrisinin $[(I-A)^{-1}]$ elemanlarının ve buna karşılık gelen sektörlerin belirtilmesi ile oluşturulmaktadır. Çalışmamızda Mersin için incelenen sektörlerin bağlantı katsayısının değeri ile bu sektörlerin her birisi için en büyük kısmî bağlantı katsayısına sahip ilk beş sektörü, tablolaştırılarak verilmiştir.

10.1.1.1. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları

Mersin için incelenen 12 sektörün kısmî doğrudan geri bağlantı katsayıları Tablo 229'da en yüksek değere sahip ilk beş sektörü içerecek şekilde verilmiştir.

Tablo 229: İlgili Sektörlerin Kısmî Doğrudan Geri Bağlantı Katsayıları ile En Yüksek Katsayıya Sahip İlk 5 Sektör

Sektör I/O Sıra No ve Adı		1. Sıradaki Sektör	2. Sıradaki Sektör	3. Sıradaki Sektör	4. Sıradaki Sektör	5. Sıradaki Sektör	İlk Beş Toplamı	İlk Beş Payı (%)	Toplam
1-Meyve&Sebze	Katsayı	0.0466	0.0318	0.0310	0.0268	0.0252	0.1614	59.1	0.2734
	Sektör	1-Meyve&Sebze	77-Mali Aracılık	3-Tarım Hizm.	33-Ana Kimyasallar	32-Rafine Pet.Kok Köm.			
4-Ormancılık	Katsayı	0.0273	0.0232	0.0157	0.0143	0.0118	0.0923	65.5	0.1409
	Sektör	67-Toptan Ticaret	66-Taşıt Sat.&Bak.On.	32-Rafine Pet.&Kok Köm.	41-Çim.&Kireç&Alçı	72-Karayolu Taş.			
5-Balıkçılık	Katsayı	0.0433	0.0336	0.0253	0.0224	0.0183	0.1429	61.5	0.2325
	Sektör	67-Toptan Ticaret	56-Deniz Taşıtları	32-Rafine Pet.&Kok Köm.	16-Hayvan Yemi İm.	5-Balıkçılık			
10-Et Ürün İşleme	Katsayı	0.6305	0.0583	0.0460	0.0366	0.0280	0.7994	91.6	0.8731
	Sektör	2-Hayvancılık	72-Karayolu Taşımacılık	68-Perakende Ticaret	67-Toptan Ticaret	16-Hayvan Yemi İm.			
12-Sebze&Meyve İşleme	Katsayı	0.3651	0.1175	0.0474	0.0446	0.0357	0.6101	75.5	0.8083
	Sektör	1-Meyve&Sebze	12-Sebze&Meyve İşleme	72-Karayolu Taş.	67-Toptan Ticaret	68-Perakende Tic.			
33-Ana Kimyasallar	Katsayı	0.2346	0.0984	0.0586	0.0561	0.0545	0.5022	62.7	0.8009
	Sektör	9-Taşocakçılığı	77-Mali Aracılık	33-Ana Kimyasallar	1-Meyve&Sebze	72-Karayolu Taş.			
42-Yapı Taşları&Diğer	Katsayı	0.2399	0.0805	0.0361	0.0274	0.0239	0.4078	68.2	0.5978
	Sektör	9-Taşocakçılığı	77-Mali Aracılık	72-Karayolu Taşımacılık	67-Toptan Ticaret	42-Yapı Taşları&Diğer			
46-Metal Yapı Malz.&Kazanlar	Katsayı	0.2470	0.1043	0.0340	0.0329	0.0271	0.4454	66.0	0.6747
	Sektör	43-Demir-Çelik	44-Demir Dışı Metaller	67-Toptan Ticaret	72-Karayolu Taşıma.	77-Mali Aracılık			
55-Motorlu Kara Taşıtı	Katsayı	0.2297	0.0749	0.0607	0.0532	0.0450	0.4634	61.0	0.7600
	Sektör	55-Motorlu Kara Taş.	43-Demir-Çelik	47-Diğer Metal Eşya	66-Taşıt Sat.Bak.Onar.	45-Döküm			
56-Deniz Taşıtları	Katsayı	0.0823	0.0669	0.0659	0.0503	0.0395	0.3048	49.3	0.6181
	Sektör	77-Mali Aracılık	47-Diğer Metal Eşya	43-Demir-Çelik	48-Genel Amaçlı Ma.	67-Toptan Ticaret			
69-Oteller	Katsayı	0.0752	0.0305	0.0301	0.0299	0.0241	0.1898	41.1	0.4619
	Sektör	1-Meyve&Sebze	18-İçecek	62-Elektrik	77-Mali Aracılık	72-Karayolu Taş.			
75-Diğer Ulaştırma&Acente.	Katsayı	0.1931	0.1340	0.0411	0.0220	0.0166	0.4068	76.7	0.5303
	Sektör	75-Diğer Ulaşt.Acente.	72-Karayolu Taşımacılık	70-Lokantalar	83-Diğer İş Faaliyet.	77-Mali Aracılık			

Tablo 229, örneğin 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü için yorumlanırsa;

10 nolu sektörün doğrudan geri bağlantı katsayısı 0.8731'dir. Buna göre, sektörün birim üretim değeri içinde diğer sektörlerden kullandığı girdilerin payı 0.8731 birimdir. Bu sektörün üretimi için en büyük oranda girdi kullandığı sektör 0.6305'lik katsayısı ile 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) imalatı sektörüdür. Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü için temel tedarikçi niteliğinde olan Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) sektörü, tek başına ara girdilerin yüzde 72.2'sini (0.6305/0.8731) oluşturmaktadır[31].

İkinci sıradaki önemli tedarikçi sektör ise 0.0583'lük kısmî doğrudan geri bağlantı katsayısı ile 72 sıra nolu Diğer Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı sektörüdür. 10 nolu sektör, üretimini gerçekleştirirken toplam üretim değerinin 0.0583'lük kısmına karşılık gelen tutarda 72 nolu sektör ürünlerini girdi olarak kullanmaktadır. Üçüncü sırada yer alan sektör ise, 0.0460'lık katsayısı ile 68 nolu Perakende Ticaret, Kişisel ve Ev Eşyalarının Tamiri (Motorlu Taşıtlar Hariç) sektörüdür.

10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün en yüksek kısmî doğrudan geri bağlantı gösterdiği (üretiminde en yüksek tutarda girdisini kullandığı) ilk beş sektörden aldığı ara girdilerin sektörün toplam ara girdilerine oranı %91.6'dır. Çalışmada 90 sektör olduğu için söz konusu hesaplamanın bu 90 sektörün tamamı için yapıldığı dikkate alındığında, ilk beş sektörün ara girdilerin neredeyse tamamını temsil ettiği anlaşılmaktadır.
Doğrudan geri bağlantı katsayıları, herhangi bir sektörün temel girdi tedarikçilerini bu tedarikçilerin toplam üretim girdileri içinde ne kadar önemli olduğunu da belirtecek şekilde gösterdiği için, önemli bilgi sağlamaktadır. Mersin ilinde önerilen yatırım konuları için tedarikçi sektörlerin mevcudiyeti ya da gelişme olasılıkları; ana sektörün sorunsuz girdi tedariki sağlaması, üretimdeki dikey entegrasyonun bölge bazında gerçekleştirilerek yaratılacak katma değerin bölgede kalmasını sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bölgesel planlama ve sektörel gelişme patikalarının belirlenmesinde, bölge coğrafyasının sağladığı hammadde temin koşullarının önemli bir parametre olduğu düşünüldüğünde, belirlenecek üretim deseninin hangi sektörlere ne kadar bağımlı olduğu ve sektörün

[31] Girdi-Çıktı tabloları değer olarak ifade edildiği için bu pay, fiziki üretim girdisi oranı olarak değil, toplam ara girdi maliyetleri içindeki oranı olarak yorumlanmalıdır.

gerisinde girdi sağlayacak faaliyetlerin yeterli olup olmadığı sorusunun cevabı bu katsayılardan hareketle görülebilmektedir. Diğer bir deyişle, yine örneğin Et ve Et Ürünleri üretimi için gerekli ürünler yöreden temin edilebiliyorsa (yörede yeterli hayvan varlığı bulunuyorsa) o yörede kurulacak Et ve Et Ürünleri sektörü yatırımları önemli bir avantaj sağlayacak ve hammadde desenine uygun bir yatırım profili belirlenebilecektir.

10.1.1.2. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Toplam geri bağlantı katsayısı, herhangi bir sektörün nihai talebindeki bir birim artış neticesinde ekonomideki (tüm sektörlerin toplamı anlamında) toplam üretim artışını gösterdiğinden, kısmî toplam geri bağlantı katsayısı da ilgili sektörün talebi bir birim arttığında bu sektörün girdi tedarikçisi niteliğinde olan sektörlerin her birinin üretiminin ne kadar arttığını ifade edecektir. Doğaldır ki, toplam katsayı, kısmî katsayıların toplamından oluşmaktadır. Bu sayede herhangi bir sektörün nihai talep artışı neticesinde, bu sektöre girdi tedarik ettikleri için üretimini en fazla arttıran sektörleri analiz etmek mümkün olmaktadır. Toplam geri bağlantı katsayılarında (toplam ileri bağlantı katsayılarında da olduğu gibi) ilgili sektörün nihai talebinin artışıyla ilk önce bu talep artışını sağlamak için üretim yapılacağından, her zaman ilk sırada en büyük (ve birden büyük) kısmî bağlantı katsayısı ile sektörün kendisi yer alacaktır. Sektörün katsayısının tamsayı (1'lik) kısmı bir birim nihai talep artışı için yapılacak üretimi, ondalık kısmı ise sektörlerin zincirleme olarak tetiklenen üretim artışı neticesinde oluşan üretim artışını ifade etmektedir.

Mersin için seçilen sektörlerin kısmî toplam geri bağlantı katsayıları Tablo 230'da verilmektedir.

Tablo 230: Seçilen Sektörlerin Kısmî Toplam Geri Bağlantı Katsayıları

Sektör I/O Sıra No ve Adı		1. Sıradaki Sektör	2. Sıradaki Sektör	3. Sıradaki Sektör	4. Sıradaki Sektör	5. Sıradaki Sektör	İlk Beş Toplamı	İlk Beş Payı (%)	Toplam
1-Meyve&Sebze	Katsayı	1.0552	0.0493	0.0397	0.0385	0.0328	**1.2154**	**77.7**	**1.5651**
	Sektör	1-Meyve&Sebze	77-Mali Aracılık	33-Ana Kimyasallar	32-Rafine Pet.&Kok Köm.	3-Tarım Hizm.			
4-Ormancılık	Katsayı	1.0109	0.0335	0.0285	0.0223	0.0219	**1.1171**	**87.1**	**1.2828**
	Sektör	4-Ormancılık	67-Toptan Ticaret	66-Taşıt Sat.&Bak.&Onar.	32-Rafine Pet.&Kok Köm.	72-K.yolu Taşımacılık			
5-Balıkçılık	Katsayı	1.0186	0.0556	0.0355	0.0353	0.0277	**1.1728**	**78.2**	**1.4991**
	Sektör	5-Balıkçılık	67-Toptan Ticaret	32-Rafine Pet.&Kok Köm.	56-Deniz Taşıtları	72-K.yolu Taşımacılık			
10-Et Ürün İşleme	Katsayı	1.0209	0.6701	0.2553	0.1020	0.0750	**2.1232**	**79.7**	**2.6635**
	Sektör	10-Et Ürün İşleme	2-Hayvancılık	1-Meyve&Sebze	72-K.yolu Taşımacılık	16-Hayvan Yemi İm.			
12-Sebze&Meyve İşleme	Katsayı	1.1337	0.4558	0.0961	0.0801	0.0555	**1.8213**	**70.7**	**2.5744**
	Sektör	12-Sebze&Meyve İşl.	1-Meyve&Sebze	72-K.yolu Taşımacılık	67-Toptan Ticaret	68-Perakende Ticaret			
33-Ana Kimyasallar	Katsayı	1.0939	0.2737	0.1502	0.1116	0.0789	**1.7084**	**64.4**	**2.6519**
	Sektör	33-Ana Kimyasallar	9-Taşocakçılığı	77-Mali Aracılık	72-K.yolu Taşımacılık	1-Meyve&Sebze			
42-Yapı Taşları&Diğer	Katsayı	1.0262	0.2703	0.1164	0.0770	0.0669	**1.5568**	**70.2**	**2.2164**
	Sektör	42-Yapı Taşları&Diğer	9-Taşocakçılığı	77-Mali Aracılık	72-Karayolu Taşımacılık	62-Elektrik			
46-Metal Yapı Malz.&Kazanlar	Katsayı	1.0297	0.4470	0.2202	0.1104	0.0976	**1.9049**	**68.8**	**2.7676**
	Sektör	46-Metal Yapı Mlz.&Kaz.	43-Demir-Çelik	44-Demir Dışı Metaller	62-Elektrik	72-K.yolu Taşımacılık			
55-Motorlu Kara Taşıtı	Katsayı	1.3111	0.2398	0.1125	0.0965	0.0900	**1.8499**	**61.9**	**2.9865**
	Sektör	55-Motorlu Kara Taşıtı	43-Demir-Çelik	72-K.yolu Taşımacılık	47-Diğer Metal Eşya	44-Demir Dışı Metaller			
56-Deniz Taşıtları	Katsayı	1.0239	0.1798	0.1242	0.0856	0.0801	**1.4936**	**60.2**	**2.4803**
	Sektör	56-Deniz Taşıtları	43-Demir-Çelik	77-Mali Aracılık	47-Diğer Metal Eşya	67-Toptan Ticaret			
69-Oteller	Katsayı	1.0025	0.1053	0.0729	0.0537	0.0521	**1.2864**	**66.5**	**1.9338**
	Sektör	69-Oteller	1-Meyve&Sebze	62-Elektrik	72-K.yolu Taşımacılık	77-Mali Aracılık			
75-Diğer Ulaştırma&Acente.	Katsayı	1.2603	0.2044	0.0537	0.0458	0.0443	**1.6085**	**77.6**	**2.0731**
	Sektör	75-Diğ. Ulaş.&Acente	72-K.yolu Taşıma.	70-Lokantalar	83-Diğer İş Faaliyetleri	77-Mali Aracılık			

Tablo 230'da, örneğin 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörüne bakıldığında; bu sektörün nihai talebinin bir birim artması durumunda kendi üretimi 1.0209 birim artmaktadır (daha önce de ifade edildiği gibi bu artışın 1 birimlik kısmı nihai talebi karşılamak için gerçekleşmiştir). İkinci sırada yer alan sektör 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) imalatı sektörüdür. Et ve Et ürünleri sektörünün talebi bir birim arttığında bu sektörün üretimi 0.6701 birim artış göstermektedir. Üçüncü sırada ise 0.2553 birimlik üretim artışı ile 1 nolu Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi sektörü yer almaktadır. 10 nolu sektörün nihai talebi bir birim arttığında ekonomideki toplam üretim artışı 2.6635 birim olmaktadır.

Tablo 230, sadece ekonomideki hızlandıran etkisini vermemekte, ayrıca bölgesel olarak bakıldığında geriye doğru üretim artışı tetiklenecek sektörlerin bu üretim artışını karşılayacak mevcut kapasitesinin karşılaştırılması gereğini de göstermektedir. Yine 10 nolu sektör örneğinden gidersek; eğer bu sektörün bölgede desteklenerek üretiminin arttırılması, sektör ürünlerine olan talepte artış olacağı beklentisi/hedeflemesi ile gelecek dönemde oluşacak bölgesel üretim kapasitesinin (hizmetler sektörü de dahil) bu artışa yetip yetmeyeceği araştırılacaksa, Tablo 230 sonuçları bu senaryoyu şimdiden değerlendirme olanağı vermektedir. 10 nolu sektörün desteklenmesi (ya da talebinde artış beklenmesi) durumunda bu sektörün tedarikçisi sektörlerin mevcut kapasitelerinin de gelecek dönem hedefleri ile birlikte düşünülmesi, gerekirse tedarikçi sektör kapasitelerinde de bir desteklemenin yapılması gerekecektir. Aksi taktirde, bölgedeki tedarikçi sektörler yetersizse (yetersiz kalacaksa), üretim artışı neticesinde yaratılacak olan ve bölgede kalması beklenen katma değer, ya ithalat yoluyla yurtdışına ya da diğer bölgelerdeki sektörlere kayacaktır.

Tabloda örneğin Et ve Et Ürünleri sektörü için verilen 2.6635'lik toplam geri bağlantı katsayısı, bu sektörün talebinin bir birim artması neticesinde ekonomideki toplam artışı, kısmî katsayılar ise geriye bağlantılı (girdi sağlanan) her sektördeki toplam üretim artışını ifade etmektedir. Bu anlamda, toplam geri bağlantı katsayılarını bir anlamda, ***"katma değer yaratma zinciri"*** olarak ifade etmek ve sektörlerin diğer sektörleri de tetikleyerek toplam yaratılacak üretimi gösterdiğini söylemek mümkündür.

10.1.1.3. Seçilmiş Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları

Toplam ileri bağlantı katsayısı, ekonomideki tüm sektörlere nihai talep bir birim arttığında her bir sektörün üretiminin ne kadar arttığını göstermektedir. Kısmî katsayılar ise sektörün bu üretim artışının hangi sektörler tarafından sağlandığını, diğer sektörlerin bu üretim artışı içindeki paylarını göstermektedir. Her sektörün nihai talebi artınca, bu sektörler kendisine girdi sağlayan sektörleri tetiklemektedirler. İncelenen sektör de tedarikçi bir sektör olarak diğer sektörlerin artan üretimlerini karşılamak için kendisinden talep edilen ürünü kadar üretimini arttırmaktadır. Elbette, toplam geri bağlantıda olduğu gibi burada da, incelenen sektörün üretim artışının bir birimlik kısmı kendi nihai talebini karşılamak için yapılacağından, bu sektörün kısmî toplam ileri bağlantı katsayısı da 1'den büyük olacaktır.

Mersin ili için seçilmiş sektörlerin kısmî toplam ileri bağlantı katsayıları Tablo 231'de verilmektedir.

Tablo 231: Seçilen Sektörlerin Kısmî Toplam İleri Bağlantı Katsayıları

Sektör I/O Sıra No ve Adı		1. Sıradaki Sektör	2. Sıradaki Sektör	3. Sıradaki Sektör	4. Sıradaki Sektör	5. Sıradaki Sektör	İlk Beş Toplamı	İlk Beş Payı (%)	Toplam
1-Meyve&Sebze	Katsayı	1.0552	0.7495	0.4920	0.4558	0.3789	**3.1314**	**51.2**	**6.1188**
	Sektör	1-Meyve&Sebze	15-Tahıl Ür.&Nişasta	16-Hayvan Yemi İm.	12-Sebze&Meyve İşl.	13-Sıvı&Katı Yağ			
4-Ormancılık	Katsayı	1.0109	0.3458	0.1334	0.0522	0.0200	**1.5622**	**87.7**	**1.7811**
	Sektör	4-Ormancılık	27-Kereste&Parke	28-Ağaç Ürünleri	29-Kâğıt Ürünleri	60-Mobilya			
5-Balıkçılık	Katsayı	1.0186	0.4955	0.0093	0.0075	0.0011	**1.5321**	**99.4**	**1.5413**
	Sektör	5-Balıkçılık	11-Balık Ürün İşleme	70-Lokantalar	69-Oteller	12-Sebze&Meyve İşl.			
10-Et Ürün İşleme	Katsayı	1.0209	0.3635	0.2797	0.0952	0.0211	**1.7803**	**92.9**	**1.9171**
	Sektör	10-Et Ürün İşleme	24-Kürk Mamulleri	25-Deri Ürünler&İşleme	26-Ayakkabı&Terlik	36-Temizlik Maddeleri			
12-Sebze&Meyve İşleme	Katsayı	1.1337	0.0351	0.0215	0.0093	0.0078	**1.2075**	**92.2**	**1.3095**
	Sektör	12-Sebze&Meyve İşl.	70-Lokantalar	18-İçecek	69-Oteller	17-Diğer Gıda Mad.			
33-Ana Kimyasallar	Katsayı	1.0939	0.2804	0.2770	0.2243	0.2133	**2.0888**	**42.2**	**4.9514**
	Sektör	33-Ana Kimyasallar	34-Zirai İlaç&Boya&Ver.	38-Plastik	35-Eczacılık Ürünleri	36-Temizlik Maddeleri			
42-Yapı Taşları&Diğer	Katsayı	1.0262	0.0463	0.0207	0.0105	0.0099	**1.1137**	**85.5**	**1.3029**
	Sektör	42-Yapı Taşları&Diğer	41-Çimento&Kireç&Alçı	65-İnşaat	37-Kauçuk	56-Deniz Taşıtları			
46-Metal Yapı Malz.&Kazanlar	Katsayı	1.0297	0.0475	0.0114	0.0109	0.0100	**1.1094**	**80.5**	**1.3779**
	Sektör	46-Met. Yapı Mlz.&Kaz.	65-İnşaat	61-Diğer İmalat	44-Demir Dışı Metaller	43-Demir-Çelik			
55-Motorlu Kara Taşıtı	Katsayı	1.3111	0.1643	0.0568	0.0396	0.0354	**1.6071**	**64.5**	**2.4933**
	Sektör	55-Motorlu Kara Taşıtı	59-Diğ. Ulaşım Araçları	66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	72-K.yolu Taşımacılık	80-Makine&Eşya Kira.			
56-Deniz Taşıtları	Katsayı	1.0239	0.0353	0.0295	0.0259	0.0173	**1.1320**	**95.8**	**1.1814**
	Sektör	56-Deniz Taşıtları	5-Balıkçılık	84-Devlet Hizmetleri	73-Su Yolu Taşımacılık	11-Balık Ürün İşleme			
69-Oteller	Katsayı	1.0025	0.0126	0.0086	0.0073	0.0073	**1.0384**	**79.2**	**1.3106**
	Sektör	69-Oteller	7-Petrol&Gaz Çıkarma	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	75-Diğ.Ulaş.&Acente.	74-H.yolu Taşımacılık			
75-Diğer Ulaştırma&Acente.	Katsayı	1.2603	0.1322	0.1118	0.0886	0.0448	**1.6377**	**48.9**	**3.3516**
	Sektör	75-Diğer Ulaş.&Acente.	74-H.yolu Taşımacılık	73-Su Yolu Taşımacılık	72-K.yolu Taşımacılık	86-Sağlık&Sosyal Hiz.			

Tablo 231, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü için yorumlanırsa;

Tüm sektörlere olan nihai talep bir birim arttığında sektörün üretimi 1.9171 birim artmaktadır. Bu üretim artışının 1.0209'luk kısmı sektörün kendisinden kaynaklanmaktadır (1 birimlik kısmı nihai talep artışını karşılamak için, 0.0209'luk kısmı ise diğer sektörlerin bu sektörden girdi talep etmeleri nedeniyle). Sektörün üretim artışında, ikinci sıradaki etkiyi 24 nolu Kürkün İşlenmesi ve Boyanması; Kürk Mamulleri İmalatı sektörünün girdi talebi gerçekleştirmektedir. 10 nolu sektörün üretimini üçüncü büyüklükte tetikleyen sektör ise 25 nolu Derinin Tabaklanması ve İşlenmesi; Bavul, El Çantası ve Benzerleri ile Saraçlık ve Koşum Takımı İmalatı sektörüdür (10 nolu sektörün üretim artışının 0.2797'lik kısmı).

Tüm sektörlerin ürününe bir birim talep artışı olduğunda Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektöründeki üretim artışının %92.9 ilk beş sıradaki sektör tarafından sağlanmaktadır. Bu anlamda bu beş sektör Et ve Et Ürünleri sektörünün en önemli talep birimlerini oluşturmaktadır. Et ve Et Ürünlerine nihai tüketicinin talebini birincil talep olarak düşünürsek, bu beş sektörün Et ve Et ürünlerine olan talebi de sektörün üretiminin artışını sağlayan ikincil talep birimleri olmaktadırlar.

10.1.1.4. Önemli Katsayılar Analizi

Genel olarak, I/O tablosu kullanılarak hesaplanan katsayıların yüksekliği o sektörün diğer sektörlerle ilişkisinin düzeyini vermektedir. Yüksek doğrudan geri bağlantı katsayısı, sektörün üretim değeri içinde diğer sektörlerden kullandığı girdilerin önemli bir pay tuttuğunu, yüksek doğrudan ileri bağlantı katsayısı, sektörün üretiminin diğer sektörler tarafından ara girdi olarak kullanılma oranının yüksekliğini (bu anlamda da sektörün nihai malının ara mal ya da hammadde niteliğinde olduğunu), yüksek toplam geri bağlantı sektörün ekonomideki toplam üretimi arttırma kabiliyetini, yüksek toplam ileri bağlantı ise sektör üretiminin toplam talep değişiminden etkilenme düzeyinin yüksekliğini ifade etmektedir. Buna karşın, katsayıların tümü için bu etkilenme ya da diğer sektörlerle bağlantıların kaç tane sektörle ilgili olduğu anlamında bir bilgi sağlandığı söylenemez. Bir sektör yüksek doğrudan (ya da toplam) geri bağlantıya sahip olabilir, ancak bunu sadece 3 ya da 4 sektörle gerçekleştiriyor olabilir. Bu durumda sektörün katsayısı yüksek olsa da, bu sektörün ekonomi üzerinde yapacağı büyük etki yalnızca birkaç sektör vasıtasıyla gerçekleşecek, ekonomideki sektörlerin diğerine yansımayacaktır.

Bu konuya açıklık getirmek için kullanılan tekniklerden bir tanesi, her bir sektörün (ve bilhassa toplam geri ve toplam ileri bağlantı katsayıları için) bağlantı katsayılarının Değişim Katsayısını (Coefficient of Variance –CV) hesaplanmasıdır. Bu konu ilk önce Hazari tarafından öne sürülerek, sektörlerin CV'lerinin hesaplanmasını ve yalnızca yüksek toplam bağlantı katsayısının değil, aynı zamanda düşük CV'ye sahip sektörlerin de belirlenmesinin ekonomiye yayılacak etkiyi daha iyi ölçeceğini iddia etmiştir (Hazari, 1970). Bu yöntemle, sektörleri yalnızca bağlantı katsayılarının yükseklği ya da düşüklüğüne göre sınıflandırmakla kalınmamakta, aynı zamanda her bir sektörün CV si de hesaplandığından, sektörler dörtlü bir ayrıma tabi tutulabilmektedirler (yüksek bağlantı katsayılı ve yüksek CV'li sektörler, yüksek bağlantı katsayılı ve düşük CV'li sektörler, düşük bağlantı katsayılı ve yüksek CV'li sektörler ve düşük bağlantı katsayılı ve düşük CV'li sektörler olarak). Burada önerilen, yüksek bağlantı katsayılı ve düşük CV'li sektörlerin ekonomi üzerinde daha yüksek ve daha iyi yayılan bir etki yapacaklarından hareketle, bu sektörlerin ön plana çıkarılmasıdır.

Her ne kadar bağlantı katsayılarının CV'lerinin hesaplanması, sektörlerin kısmî katsayılarının dağılımı ve yayılımı hakkında fikir veriyor olsa da, yine de "ilgilenilen sektörün daha önemli olarak ilişkili olduğu sektörler hangileridir" sorusuna yanıt vermemektedir. Buradaki "daha önemli" ifadesini, "ortalamadan yüksek" olarak düşündüğümüzde, o zaman her bir sektör için hesaplanacak kısmî bağlantı katsayılarının ortalamasını alıp, ortalamanın üzerinde kalan sektörleri "önemli" olarak belirleyebiliriz. Ekonominin karmaşıklığı arttıkça, sektörler arasındaki dolaylı ilişki miktarı da artmakta, diğer yandan da bu ilişkiler artan sektör sayısını da içinde barındırmaktadır. Bu nedenle, IC'nin ekonomideki birbirleri ile yüksek doğrudan bağlantılı iki sektör olduğunda görünmesi, aynı anda da bu sektörlerin daha fazla sayıda dolaylı bağlantıyla da birbirlerine bağlandığı beklenir (Reyes, 2002).

"Önemli katsayılar" (Important Coefficients – IC) yaklaşımı konusunda literatürde farklı uygulama örnekleri olmasına karşın, gerek hesaplanma kolaylığı gerekse de verdiği bilgi nedeniyle yukarıda özetlediğimiz çerçeve kullanılarak Mersin için önerilen sektörlerin önemli katsayıları ve bu sektörlerle ilişkili önemli katsayıya sahip diğer sektörler belirlenecektir. Tablo 232'de Et ve Et Ürünleri sektörü için önemli katsayılar verilmektedir.

Tablo 232: Et ve Et Ürünleri Sektörünün Önemli Katsayı Analizi

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	2-Hayvancılık	1-Meyve&Sebze	23-Deri Giyim Eşyası
2-Hayvancılık	10-Et Ürün İşleme	2-Hayvancılık	24-Kürk Mamulleri
10-Et Ürün İşleme	24-Kürk Mamulleri	13-Sıvı&Katı Yağ	25-Deri Ürünler&İşleme
16-Hayvan Yemi İm.	25-Deri Ürünler&İşleme	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta	26-Ayakkabı&Terlik
67-Toptan Ticaret	36-Temizlik Maddeleri	16-Hayvan Yemi İm.	36-Temizlik Maddeleri
68-Perakende Tic.	70-Lokantalar	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	
72-Karayolu Taşımacılık		33-Ana Kimyasallar	
		62-Elektrik	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		77-Mali Aracılık	

Not: Sektörler I/O tablosundaki kodlarına göre sıralanmıştır.

Tablo 232'den 10 nolu Et ve Et Ürünleri Sektörü için önemli katsayıya sahip sektörler görülmektedir[32]. Bu sektör için tablo bulgularını yorumlarsak;

10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün doğrudan geri bağlantılı olduğu sektör sayısı 7'dir. Bu sektörlerin kısmî doğrudan geri bağlantı katsayıları, 10 nolu sektörün doğrudan geri bağlantı katsayısının ortalamasından daha büyüktür. Bu önemli sektörler (tabloda *"Girdi Kullandığı Sektörler"* olarak ifade edilmiştir); 1 nolu Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi sektörü, 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) sektörü, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü, 16 nolu Hazır Hayvan Yemleri İmalatı sektörü,..., 72 nolu Diğer Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı sektörleridir.

Tabloda *"Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler"* ifadesi ise, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün hangi sektörlerde önemli bir girdi tedarikçisi olduğunu göstermektedir. Burada, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün ilgili sektörün doğrudan geri bağlantı katsayısının ortalamasının üzerinde bir kısmî doğrudan geri bağlantısına sahip olması şartı aranmaktadır. Tablo 146'dan 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün 6 adet sektörde ortalamanın üzerinde bir kısmî bağlantı katsayısı ile önemli girdi tedarikçisi olduğu görülmektedir. Bu sektörler ise 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik) sektörü, 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörü,..., 70 nolu Lokantalar sektörleridir.

[32] Diğer 11 sektör için belirlenen önemli katsayıya sahip sektörler, Ek 4'de izleyen tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 232'deki *"Üretimini Etkilediği Sektörler"* ifadesi 10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörüne nihai talep bir birim arttığında bu sektörün toplam kısmî geri bağlantı kanalıyla üretimlerini ortalamanın üzerinde tetiklediği sektörleri göstermektedir. Bu niteliğe sahip (10 nolu Et ve Et Ürünleri İmalatı, İşlenmesi ve Saklanması sektörünün ortalama toplam geri bağlantı katsayısından daha büyük değere sahip toplam kısmî geri bağlantı katsayılı sektörler) 12 sektör bulunmaktadır. Bu sektörler ise; 1 nolu Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi, 2 nolu Hayvancılık ve Hayvancılıkla Birlikte Bitkisel Ürünlerin Yetiştiriciliği (Karma Çiftçilik), 13 nolu Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı,..., 77 nolu Mali Aracı Kuruluşlar ve Bunlara Yardımcı Faaliyetler sektörleridir.

Tablodaki *"Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor"* kolonunda yer alan sektörler, kendi talepleri bir birim arttığında Et ve Et ürünleri sektörü ürünlerine olan talepleri aratan ve bu sayede de Et ve Et ürünleri sektörünün üretiminin artışını tetikleyen sektörlerdir. Bu kategoride beş sektör yer almaktadır.

10.2. Mersin İçin Önerilen Yatırım Konularının Etki Analizi

Mersin ili içi önerilen yatırım konularının her birinin belirlenecek talep artışı neticesinde bölgede yaratacağı toplam üretim artışı etkisini ve bu üretim artışının hangi sektörlerden kaynaklanacağını görebilmek amacıyla, bu yatırım konuları için etki analizi gerçekleştirmek mümkündür. Bu sayede seçilecek sektörlere ilişkin bir hedef talep belirlendiğinde ilde gerçekleştirilecek toplam üretimin benzetim modelini (simülasyonunu) ve bu sayede de bölgesel etki modelini (regional impact analysis) oluşturmak mümkün olacaktır.

Bölgesel Girdi-Çıktı analizinde, uluslararası literatürde (değişik versiyonları mevcut olsa da)[33] uygulanan yöntem, istihdam üzerinden hesaplanan bölgenin sektörler bazındaki uzmanlaşma katsayılarını (LQ, Location Quotient) ulusal Girdi-Çıktı tablolarından hesaplanan doğrudan girdi katsayıları matrisi (A matrisi) elemanları ile çarpmaktır. Burada,

[33] Bu konudaki değişik uygulamalar için (Miller ve Blair, 2009), (Flegg ve Tohmo, 2013), (Kowalewski, 2012)'ye bakılabilir.

$LQ_i = (e_{ij}/e_{nj}) / (E_i/E_n)$ (1)

LQ_i : i sektörünün uzmanlaşma katsayısı,

e_{ij} : j ilinde i sektörü istihdamı,

e_{nj} : j ilinin toplam istihdamı,

E_i : i sektörünün toplam (Türkiye) istihdamı,

E_n : Türkiye toplam istihdamı,

olmak üzere; doğrudan girdi katsayıları aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

$$a_{ij}^R = \begin{cases} a_{ij}^C & LQ_i \geq 1 ise \\ LQ_i \,.\, a_{ij}^C & LQ_i < 1 ise \end{cases} \quad (2)$$

burada,

a_{ij}^R : Bölge için hesaplanacak doğrudan girdi katsayıları matrisi elemanlarını,

a_{ij}^C : Ülke girdi katsayıları matrisi (A) elemanlarını,

ifade etmektedir. Yukarıdaki (2) nolu eşitlikten de anlaşılacağı gibi, bölge için sektörler bazında hesaplanan uzmanlaşma katsayısının birden büyük ya da eşit olduğu sektörler için, bu sektörün ülke doğrudan girdi katsayıları satırı aynen alınmakta; uzmanlaşma katsayısının birden küçük olduğu sektörler için de doğrudan girdi katsayıları sektörün uzmanlaşma katsayısı ile çarpılmaktadır. Sonrasında elde edilen yeni (uzmanlaşma katsayıları ile düzeltilmiş) doğrudan girdi katsayıları matrisi, bölgenin doğrudan girdi katsayıları matrisi kabul edilerek, Leontief Ters Matrisi ve dolayısıyla da toplam ileri ve toplam geri bağlantı katsayıları elde edilmekte ve etki analizleri bu matris kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

Tarafımızca yukarıda özetlenen yaklaşım, yaklaşımda ülke girdi katsayıları matrisi yerine uzmanlaşma katsayıları yardımıyla elde edilen girdi katsayıları matrisinin kullanılmasının ve buradan hareketle Leontief Ters matrisinin elde edilmesinin hatalı olduğu gerekçesi ile aynen uygulanmayacaktır[34]. Mersin ili için yapılacak etki analizi çalışmasında istihdam verileri kullanılarak sektörel bazda uzmanlaşma katsayıları hesaplanmış, elde edilen bu katsayılar ise doğrudan girdi katsayıları matrisi elemanları ile değil, Leontief Ters Matrisi elemanları ile

[34] Rapor kapsamı ile doğrudan ilgili olmadığı için bu konuda detaylı teknik açıklamalara girilmeyecektir. Konuyla ilgili yaklaşımın detayları için (Küçükkiremitçi, 2013; s. 42-44)'e bakılabilir.

çarpılarak, ilin Leontief Ters Matrisi elde edilmiştir. Dolayısıyla (1) nolu eşitlikte verilen LQ_i katsayıları hesaplanmış, ancak (2) nolu dönüştürme/uyarlama işlemi yerine aşağıda verilen yöntem izlenmiştir.

$$b_{ij}^{R} = \begin{cases} b_{ij}^{C} & LQ_i \geq 1 ise \\ LQ_i \,.\, b_{ij}^{C} & LQ_i < 1 ise \end{cases}$$

burada,

b_{ij}^{R} : Bölge için hesaplanacak Leontief Ters Matrisi $[(I-A)^{-1}]$ elemanlarını,

b_{ij}^{C} : Ülke Leontief Ters Matrisi matrisi elemanlarını,

ifade etmektedir. Leontief Ters Matrisi kullanılarak ve bu matrisin elemanları ilin sektörel uzmanlaşma katsayıları ile çarpılarak, herhangi bir sektörün nihai talebinin tahmin edilmesi/planlanması/hedeflenmesi durumunda bu talebin karşılanabilmesi için sektörlerin ne düzeyde üretim yapması gerekeceği ve bu üretimin ne kadarının ilden ne kadarının da il dışından karşılanması gerekeceği ortaya çıkacaktır. Burada nihai talep olarak örneğin hedeflenecek ihracat rakamları kullanıldığında, il için sektör bazında belirlenecek ihracat hedefleri için gerekli üretim düzeyinin ne olacağı görülebilecektir.

Yukarıda yöntemi özetlenen etki analizi çalışması için öncelikle Mersin ilinin sektörel istihdam verilerinin Girdi-Çıktı tablosundaki 90 sektöre göre uyumlaştırılması gerekmiştir. Mersin ili için verisi bulunan Nace Rev. 2 bazında üçlü kırılımdaki 81 sektör için hem il hem de Türkiye geneli istihdam rakamları Ek 5'de verilmiştir. Bu veriler, I/O tablosunda yer alan 90 sektörle uyumlaştırılarak, (1) nolu eşitlikte verilen formül yardımıyla Mersin ili için sektörel bazda uzmanlaşma katsayıları (LQ_i)'ler hesaplanmış ve aşağıdaki tabloda verilmiştir[35]. Tablo düzenlenirken Mersin ilinde istihdam verisi olmayan sektörlerin uzmanlaşma katsayıları sıfır kabul edilerek, bu sektörler için mevcut durumda da ihtiyacın il dışından karşılandığı kabul edilmiştir[36].

[35] Uzmanlaşma katsayıları hesaplanmasında kullanılan veriler Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'ndan temin edilmiştir.

[36] Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO) tarafından Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından temin edilerek gönderilen verilerde imalat sanayi sektörlerine ilişkin detaylı bilgi bulunmasına karşın, tarım, madencilik ve hizmetler sektörüne ait veri bulunmamaktadır. Bu nedenle, verisi eksik sektörler için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Sosyal Güvenlik Kurumu veri tabanı kullanılarak MTSO tarafından hesaplanan uzmanlaşma katsayıları kullanılmıştır. Bu kapsamda (MTSO tarafından ağırlıklı tarım, madencilik ve hizmetler sektörü için hesaplanan) kullanılan uzmanlaşma katsayıları tabloda ayrıca belirtilmiştir.

Tablo 233: Mersin İli İçin Hesaplanan Uzmanlaşma Katsayıları (LQ_i)

I/O Kod	Sektör Adı	İstihdam		LQ_i (*)
		Mersin	Türkiye	
1	Meyve&Sebze			1.698
2	Hayvancılık	3	809	0.256
3	Tarım Hizmetleri			0.200
4	Ormancılık			2.730
5	Balıkçılık			0.532
6	Kömür Madenciliği			0.168
7	Petrol&Gaz Çıkarma			0.100
8	Cevher Madenciliği	320	13,585	1.626
9	Taşocakçılığı	873	63,705	0.946
10	Et Ürün İşleme	153	33,456	0.316
11	Balık Ürün İşleme			0.010
12	Sebze&Meyve İşleme	697	47,455	1.014
13	Sıvı&Katı Yağ	184	17,878	0.711
14	Süt Ürünleri	381	29,291	0.898
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	2,712	82,011	2.283
16	Hayvan Yemi İmalatı	198	13,327	1.026
17	Diğer Gıda Maddeleri	561	88,314	0.439
18	İçecek	242	14,413	1.159
19	Tütün Ürünleri	332	4,120	5.564
20	Tekstil&Dokuma	497	208,736	0.164
21	Diğer Tekstil Ürünleri	56	57,916	0.067
22	Örme	36	18,730	0.133
23	Deri Giyim Eşyası	3,594	203,591	1.219
25	Deri Ürünler&İşleme	5	7,222	0.048
27	Kereste&Parke	267	8,440	2.184
28	Ağaç Ürünleri	386	19,227	1.386
29	Kâğıt Ürünleri	619	41,724	1.024
31	Plak&Kaset vb.	220	19,355	0.785
32	Rafine Petrol&Kok Kömürü	209	9,246	1.561
33	Ana Kimyasallar	1,086	27,995	2.678
34	Zirai İlaç&Boya&Vernik	3	14,984	0.014
35	Eczacılık Ürünleri	126	12,561	0.693
36	Temizlik Maddeleri	579	25,755	1.552
37	Kauçuk	646	31,825	1.401
38	Plastik	1,767	70,532	1.730
39	Cam Ürünleri	2,215	25,578	5.979
40	Seramik	275	15,846	1.198
41	Çimento&Kireç&Alçı	1,312	56,377	1.607
42	Yapı Taşları&Diğer	193	19,562	0.681
43	Demir-Çelik	793	58,127	0.942
44	Demir Dışı Metaller	53	18,997	0.193
45	Döküm	817	9,809	5.751
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	2,449	68,493	2.469
47	Diğer Metal Eşya	770	113,654	0.468

(*) : Kırmızı ile gösterilen uzmanlaşma katsayıları, MTSO tarafından TOBB ve SGK verileri kullanılarak hesaplanan sektörleri göstermektedir. Bu sektörlerin uzmanlaşma katsayıları farklı veri tabanları ve yaklaşım kullanılarak hesaplandığı için, istihdam rakamları verilmemiştir.

Tablo 233 (Devam): Mersin İli İçin Hesaplanan Uzmanlaşma Katsayıları (LQ_i)

I/O Kod	Sektör Adı	İstihdam		LQ_i (*)
		Mersin	Türkiye	
48	Genel Amaçlı Makine	591	65,053	0.627
49	Özel Amaçlı Makine	610	46,059	0.914
50	Ev Aletleri	26	38,220	0.047
51	Büro Makineleri&Bilgisayar	5	3,440	0.100
52	Elektrikli Makine&Cihazlar	179	41,694	0.296
53	Radyo&TV&Haberleşme Cihazları	59	12,543	0.325
54	Tıbbi&Optik Aletler	20	21840	0.063
55	Motorlu Kara Taşıtı	179	61754	0.200
57	Demiryolu Taşıtları			0.210
59	Diğer Ulaşım Araçları			0.545
60	Mobilya	661	86331	0.529
61	Diğer İmalat	585	29879	1.352
62	Elektrik	260	17858	1.005
63	Gaz&Buhar	28	1799	1.075
64	Su			2.994
65	İnşaat			1.231
66	Taşıt Satış&Bakım&Onar.	434	25841	1.160
67	Toptan Ticaret	35	2157	1.120
68	Perakende Ticaret	124	4442	1.927
69	Oteller			0.621
70	Lokantalar			0.871
72	Karayolu Taşımacılık			1.213
73	Su Yolu Taşımacılık			0.977
75	Diğer Ulaştırma&Acente.			1.985
76	İletişim			0.689
77	Mali Aracılık			0.565
78	Sigorta&Emeklilik Fonları			0.292
79	Gayrimenkul			0.769
80	Makine&Eşya Kiralama			0.897
81	Bilgisayar Faaliyetleri			0.566
82	ARGE			0.343
83	Diğer İş Faaliyetleri			1.155
84	Devlet Hizmetleri			1.261
85	Eğitim			1.282
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler			0.980
87	Dernek Faaliyetleri			1.302
88	Eğlence&Kültür&Spor			1.067
89	Diğer Hizmet			1.183
90	Ev İçi Çalışan Personel			0.390
	TOPLAM	**29,425**	**2,031,556**	

(*) : Kırmızı ile gösterilen uzmanlaşma katsayıları, MTSO tarafından TOBB ve SGK verileri kullanılarak hesaplanan sektörleri göstermektedir. Bu sektörlerin uzmanlaşma katsayıları farklı veri tabanları ve yaklaşım kullanılarak hesaplandığı için, istihdam rakamları verilmemiştir.

Girdi-Çıktı analizi kullanarak gerçekleştirilecek etki analizinin ikinci aşamasında senaryoda kullanılacak sektörün ya da sektörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenecek bu sektör(ler) için gelecek döneme yönelik bir nihai talep tahmini yapılarak, talep(ler)in bu düzeyde gerçekleşmesi halinde ekonomik yapıda meydana gelecek değişimler, her bir sektörün bu talep(leri) karşılaması için gerçekleştirmesi gereken üretim tutarı ve bu üretimin ne kadarının il içinden ne kadarının ise il dışından karşılanacağı görülebilecektir.

Mersin ili için etki analizinde kullanılacak sektörlerin belirlenmesinde nihai talep göstergesi olarak ihracat seçilmiştir. Bu kapsamda bir değerlendirmeyi yapabilmek için öncelikle ilin uzun dönemli ihracat yapısının dikkate alınmasının daha belirleyeceği olacağı düşüncesinden hareketle, son yıl ihracat verilerini kullanarak sektörel ihracat paylarını bulmak yerine, ilin 2002-2012 dönemi (11 yıl) sektörel ihracat verilerinin dönem ortalamaları kullanılarak sektörlerin dönem ortalama ihracatı hesaplanmıştır. Aynı dönem için Türkiye'nin sektörel ihracat rakamların da ortalamaları alınarak, Türkiye için de 2002-2012 dönemi ortalama sektörel ihracat tutarları bulunmuştur. Bu sayede, sektörel bazda Mersin ilindeki ihracatçı sektörlerin toplam ihracat içindeki payları elde edilmiştir. X. Kalkınma Planı hedeflerinden birisi de 2023 yılı için 500 milyar USD'lik hedefi olduğu dikkate alınarak, 2023 yılı için Türkiye ihracatı 500 milyar USD kabul edilmiş ve Türkiye sektörlerinin 2002-2011 dönemi ihracat payları kullanılarak 2023 yılı için Türkiye ihracatının kompozisyonuna ulaşılmıştır. Sonrasında da 2002-2012 dönemi verilerinden bulunan Mersin ili ihracatçı sektörlerinin Türkiye sektörel ihracatı içindeki payları kullanılarak 2023 yılı için Mersin iline yönelik ihracat kompozisyonu sektörel bazda elde edilmiştir. Buna ek olarak, Mersin ilinin turizm potansiyelini de analize dahil edebilmek amacıyla Mersin ilinin turizmden elde edeceği döviz geliri (döviz kazandırıcı hizmet geliri) de ihracat kabul edilmiştir. 2002-2012 dönemi Türkiye turizm gelirlerinin ortalaması (21.4 milyar USD) hesaplanmış ve bu değer Mersinin aynı dönem Türkiye toplam ihracatındaki payı ile (% 0.9) çarpılarak, turizm sektörü potansiyel dış talebi olarak (196 milyon USD) dikkate alınmıştır. İl bazında ihracat verileri ISIC Rev. 3.1. sınıflandırmasına göre bulunmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre yukarıda özetlenen aşamalar sonucu elde edilen

Mersin İli ihracatçı sektörlerinin 2023 yılı için tahmin edilen ihracat tutarları[37] Tablo 234'de verilmektedir.

Tablo 234: 2023 Yılı Mersin İli Sektörleri Tahmini İhracatı (Milyon USD)

ISIC Rev. 3.1.	Sektör Adı	Mersin 2023 İhracatı
011	Bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi	2,127
012	Hayvancılık	23
020	Ormancılık	21
050	Balıkçılık	13
132	Metal cevherlerin madenciliği	20
141	Kum, kil ve taş ocakçılığı	6
142	BYS madencilik ve taşocakçılığı	31
151	Sıvı ve katı yağlar, sebze, meyve, balık ve et ür.	161
152	Süt ürünlerin imalatı	15
153	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta, vb. üretimi	165
154	Diğer gıda maddeleri imalatı	134
155	İçecek imalatı	11
160	Tütün ürünleri imalatı	43
171	Tekstil iplik, dokuma ve apre	163
172	Diğer tekstil ürünleri imalatı	35
181	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	89
201	Kereste ve parke sanayii	15
202	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı	15
210	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	29
241	Ana kimyasal maddelerin imalatı	20
242	Diğer kimyasal ürünlerin imalatı	94
251	Kauçuk ürünleri imalatı	90
252	Plastik ürünleri imalatı	112
261	Cam ve cam ürünleri imalatı	21
269	BYS mineral ürünlerin imalatı	363
271	Demir-çelik ana sanayii	78
272	Demir-çelik dışı ana metal sanayii	7
281	Tanklar, sarnıç ve buhar kazanı vb.	133
289	Diğer metal eşyaların imalatı	77
291	Genel amaçlı makine imalatı	49
292	Tarım ve orman makineleri imalatı	224
293	BYS ev aletleri imalatı	17
311	Elektrik motoru, jeneratör vb.	8
313	İzole edilmiş tel ve kablo imalatı	7
331	Tıbbi araç ve gereçler, ölçme, vb.	6
341	Motorlu kara taşıtlarının imalatı	21
342	Mot. kara taş. karoseri; römork vb.	18
343	Motorlu kara taş., parça ve aksesuar	13
351	Deniz taşıtlarının yapımı ve onarımı	14
361	Mobilya imalatı	26
369	BYS diğer imalatlar	9
551	Otel, motel, pansiyon, kamp vd konaklama yerleri	196
	TOPLAM	**4,711**

[37] Tablonun gereksiz yere büyümesini önlemek ve önemli sektörleri görebilmek amacıyla tahmin edilen ihracat tutarı 5 milyon USD'nin altında olan sektörler dikkate alınmamıştır. Bu nedenle, toplam ihracat rakamı, sadece tabloda verilen sektörlerin toplam ihracat rakamıdır.

Tablo 234'de elde edilen sonuçlar ISIC. Rev. 3.1. sınıflandırmasına, I/O tablosunda yer alan sektörler ise NACE Rev. 1.1. sınıflandırmasına göre verildiği için, bu aşamadan sonra Tablo 234 sektörleri ile I/O sektörlerinin uyumlaştırılması gerekmiştir. Bu iki sınıflama aynı kırılım düzeyinde birbiri ile tam örtüşmemekte, bazı durumlarda Tablo 234'ün sektörlerinin alt kırılımını (dörtlü düzey) kullanmak, bazı durumlarda da Tablo 234'ün bazı sektörlerini toplayarak I/O tablosundaki sektörel kırılımla uyumlaştırmak gerekmiştir. Dönüştürme aşamasında bu işlemlere tabi tutulan sektörler ve I/O tablosunda hangi alt sektör içinde dikkate alındığını gösteren dönüşüm anahtarı, Tablo 235'de verilmiştir.

Tablo 235: Dönüşüm İçin Detaylandırma/Toplulaştırma Uygulanan Sektörler

Dönüştürülmesi Gereken Sektörler		I/O Tablosunda Eşleştiği Sektörler	
ISIC Rev.3.1.		NACE Rev. 1.1.	I/O Sıra No
Üçlü Kırılım	Dörtlü Kırılım		
151	1511	151	10
	1513	153	12
	1514	154	13
242	2423	244	35
	2424	244+245+247	36
	2429		
269	2691	262+263+264	40
	2692	262+263+264	
	2693	262+263+264	
	2694	265+266	41
	2695		
	2696	267+268	42
	2699		
311		321+322+323	53
313			
341		341+342+343	55
342			
343			

Dönüştürme işlemi de tamamlandıktan sonra seçilen bir baz senaryo bazında etki analizinin yapılması aşamasına geçilmiştir. Bundan sonraki bölümde senaryo açıklanacak ve bu senaryonun gerçekleşmesi durumunda Mersin ili sektörlerinin ulaşabileceği ve il dışından tedarik edilmesi gerekecek sektörel üretim değerleri belirlenecektir.

10.2.1. Seçilen Senaryo Bazında Mersin İli İçin Etki Analizi

Bu bölümde seçilen bir baz senaryoda belirlenen talebin karşılanabilmesi için Mersin ili sektörlerinin üretim düzeyinin ne olacağı ve il dışından karşılanması gereken üretim değerleri ayrı ayrı belirlenecektir. Senaryonun hedef yılı olarak 2023 alınmıştır. Ayrıca, etki analizinde

belirlenen taleplerin sadece ihracat hedefi olduğuna, iç talebi dikkate almadığı için de sektörlerin 2023 yılındaki toplam üretim değerlerinin tahminini değil, ***sadece ek ihracat talebini karşılamak için gerekli ek üretim değerini*** ifade ettiğine dikkat edilmelidir. Bu nedenle, bu senaryo sonucunda bulunan sektörel üretim değerlerinin sektörlerin o dönemdeki mevcut üretimlerine ek olarak senaryodaki ihracat hedeflerine göre yapmaları gereken ek üretimleri ifade ettiği unutulmamalıdır.

Senaryo : Türkiye'nin 2023 yılında 500 milyar USD'lik ihracat hedefi gerçekleşiyor, Mersin ili sektörlerinin 2023 yılı Türkiye ihracatından alacakları pay 2002-2012 döneminde Türkiye ihracatından aldığı paya eşit olacaktır (Tablo 234'de verilen sektörel ihracatlar). Ayrıca, döviz kazandırıcı turizm talebi de 196 milyon USD olacaktır. Bu ihracat hedefi durumunda Mersin ili sektörlerinin ulaşacağı üretim düzeyi kaç milyon USD olacaktır ve gereken toplam üretimin ne kadarlık kısmı il dışından karşılanacaktır?

Etki Analizi Sonucu : Bu durum, Mersin ilinin toplam ihracatının 4.711 milyar USD olması anlamına gelmektedir. Bu ihracatın gerçekleştirilmesi durumunda ve bu ihracatın karşılanabilmesi için tüm sektörlerin yapması gereken üretim değeri toplamı 9.855 milyar USD olmalıdır. Bu üretimin 8.153 milyar USD'lik kısmı Mersin ilindeki sektörler tarafından gerçekleştirilebilecekken, kalan 1.702 milyar USD'lik kısım ise il dışından karşılanmak durumunda kalınacaktır.

Yukarıda özeti verilen etki analizinin sektörel bazdaki detayları ise Tablo 236'da verilmektedir.

Tablonun sütun başlıkları olan;

Hedef Talep : Senaryoda sektörler bazında belirlenen ihracat hedeflerini,

Δ Bölge Üretim : Senaryoda belirlenen hedef talepleri karşılamak için Mersin ilinde ilgili sektörde gerçekleşecek üretim artışını,

Δ Dış Üretim: Senaryoda belirlenen hedef talepleri karşılamak için Mersin ili dışında gerçekleşecek üretim artışını,

Δ Toplam Üretim : Senaryoda belirlenen hedef talepleri karşılamak için gerçekleştirilmesi gereken Mersin ili içi ve Mersin ili dışı toplam üretim artışını (Δ Bölge Üretim + Δ Dış Üretim),

ifade etmektedir.

Tablo 236: Mersin İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
1	Meyve&Sebze	2,127	2,558	0	2,558
2	Hayvancılık	23	28	82	110
3	Tarım Hizm.		16	64	80
4	Ormancılık	21	38	0	38
5	Balıkçılık	13	8	7	15
6	Kömür Madenciliği		5	25	30
7	Petrol&Gaz Çıkarma		15	131	145
8	Cevher Madenciliği	20	48	0	48
9	Taşocakçılığı	37	174	10	184
10	Et Ürün İşleme	37	14	31	45
11	Balık Ürün İşleme		0	0	0
12	Sebze&Meyve İşleme	64	79	0	79
13	Sıvı&Katı Yağ	58	64	26	90
14	Süt Ürünleri	15	16	2	18
15	Tahıl Ürünleri&Nişasta	165	200	0	200
16	Hayvan Yemi İm.		11	0	11
17	Diğer Gıda Maddeleri	134	74	94	168
18	İçecek	11	20	0	20
19	Tütün Ürünleri	43	46	0	46
20	Tekstil&Dokuma	163	59	300	359
21	Diğer Tekstil Ür.	35	4	59	63
22	Örme		1	6	7
23	Deri Giyim Eşyası	89	112	0	112
24	Kürk Mamulleri		0	0	0
25	Deri Ürünler&İşleme		0	5	5
26	Ayakkabı&Terlik		0	1	1
27	Kereste&Parke	15	24	0	24
28	Ağaç Ürünleri	15	34	0	34
29	Kâğıt Ürünleri	29	130	0	130
30	Yayım		0	2	2
31	Plak&Kaset vb.		20	6	26
32	Rafine Petrol&Kok Köm.		189	0	189
33	Ana Kimyasallar	20	267	0	267
34	Zirai İlaç%Boya&Vernik		1	57	58
35	Eczacılık Ürünleri	34	35	15	50
36	Temizlik Maddeleri	55	170	0	170
37	Kauçuk	90	123	0	123
38	Plastik	112	215	0	215
39	Cam Ürünleri	21	57	0	57
40	Seramik	13	45	0	45
41	Çimento&Kireç&Alçı	331	395	0	395
42	Yapı Taşları&Diğer	20	30	14	45
43	Demir-Çelik	78	387	24	411
44	Demir Dışı Metaller	7	33	138	171
45	Döküm		16	0	16

Tablo 236 (Devam) : Mersin İli 2023 Senaryosunun Sektörel Etki Analizi (Milyon USD)

I/O Kod	Sektörler	Hedef Talep	Δ Bölge Üretim	Δ Dış Üretim	Δ Toplam Üretim
46	Metal Yapı Malz.&Kazanlar	133	149	0	149
47	Diğer Metal Eşya	77	68	77	145
48	Genel Amaçlı Makine	49	67	40	107
49	Özel Amaçlı Makine	224	285	27	312
50	Ev Aletleri	17	1	26	27
51	Büro Mak&Bilgisayar		0	1	2
52	Elektrikli Makine&Cihaz	15	16	38	54
53	Radyo&TV&Haberleş. Cih.		7	14	21
54	Tıbbi&Optik Aletler	6	1	11	12
55	Motorlu Kara Taşıtı	51	23	92	115
56	Deniz Taşıtları	14	0	17	17
57	Demiryolu Taşıtları		0	1	1
58	Hava&Uzay Taşıtları		0	1	1
59	Diğer Ulaşım Araçları		0	0	0
60	Mobilya	26	19	17	35
61	Diğer İmalat	9	18	0	18
62	Elektrik		258	0	258
63	Gaz&Buhar		6	0	6
64	Su		23	0	23
65	İnşaat		22	0	22
66	Taşıt Satış&Bakım&Onar.		117	0	117
67	Toptan Ticaret		249	0	249
68	Perakende Ticaret		142	0	142
69	Oteller	196	128	78	207
70	Lokantalar		10	2	12
71	Demiryolu Taşımacılık		0	5	5
72	Karayolu Taşımacılık		287	0	287
73	Su Yolu Taşımacılık		54	1	55
74	Havayolu Taşımacılık		0	11	11
75	Diğer Ulaştırma&Acente.		72	0	72
76	İletişim		29	13	42
77	Mali Aracılık		136	105	241
78	Sigorta&Emeklilik Fonları		5	13	18
79	Gayrimenkul		32	10	42
80	Makine&Eşya Kiralama		3	0	4
81	Bilgisayar Faaliyetleri		4	3	6
82	ARGE		0	0	0
83	Diğer İş Faaliyetleri		119	0	119
84	Devlet Hizmetleri		3	0	3
85	Eğitim		4	0	4
86	Sağlık&Sosyal Hizmetler		7	0	7
87	Dernek Faaliyetleri		9	0	9
88	Eğlence&Kültür&Spor		17	0	17
89	Diğer Hizmet		1	0	1
90	Ev İçi Çalışan Personel		0	0	0
	Toplam	**4,711**	**8,153**	**1,702**	**9,855**

Bazı örnek sektörler için etki analizi sonuçlarının açıklanmasının, Tablo 236'nın anlaşılmasını daha kolaylaştıracağı düşünülmektedir (bundan sonraki değer ifadelerinin tamamı milyon USD olarak okunmalıdır). Bu noktada, hedef taleplerin aynı anda gerçekleşeceğinin varsayıldığı, bireysel sektör bazında yapılan değerlendirmelerde, ifade edilmese de, sektörün toplam üretim artışının sadece kendi ürününe olan ihracat talebini karşılamak için değil, bunun yanında diğer sektörlerin üretim artışlarının yaratacağı ilgili sektör girdi talebini de karşılamak için gerçekleşeceği hatırda tutulmalıdır. Şöyle ki; I/O tablosundaki 1- Meyve ve Sebze sektörünün ihracatının 2023 yılında 2,127 USD'ye ulaşacağını, ama diğer sektörlerin ***hiçbirisinin*** ihracat gerçekleştirmeyeceğini varsayalım. Bunun anlamı; diğer sektörlerden meyve ve sebze işleme sektörüne ***herhangi bir ek talep gelmediği*** (diğer sektörlerin talebinde artış olmadığı için, girdi talepleri artmamıştır, dolayısıyla da girdi olarak kullanmak için meyve sebze sektörü ürünlerine ek talepte bulunmamışlardır), meyve sebze sektörünün ***yalnızca*** kendi sektör ürünlerindeki ihracatı karşılamak için üretim artışı gerçekleştireceğidir. Bu durumda, diğer sektörlerin ihracat talepleri (hedef talep) sıfır kabul edilerek, I/O analizinde yalnızca 1- Meyve ve Sebze sektörünün hedef talebine 2,127 yazılacak ve hesaplama buna göre yapılacaktır (bilgi için; bu hesaplama sonucunda bu sektörün kendisinin üretim artışı 2,244 USD, ekonomide yaratacağı toplam üretim artışı (kendi sektörü dahil) 3,328 USD olacaktır). Oysa, yalnızca bu sektörün değil, Tablo 234'de verilen baz senaryodaki ilgili sektörlerin ihracat hedeflerinin de ***eş anlı*** gerçekleştiği düşünüldüğünde, meyve sebze sektörünün üretim artışı 2,558 USD olmaktadır. Burada, 2,244 USD'lik artış nihai talep artışı neticesinde ve ***dolaysız olarak***, 314 USD'lik artış ise (2,558 – 2,244) diğer sektörlerin meyve sebze sektörüne talebi neticesinde ***dolaylı olarak*** gerçekleşmiştir.

Mersin ili için 1- Meyve ve Sebze sektörünün uzmanlaşma katsayısı birden büyük olduğundan, bu sektörde gerçekleşmesi beklenen üretim artışının tamamı il içinden karşılanabilecektir.

Tabloda kendilerine ilişkin bir hedef rakamı belirlenmemesine rağmen örneğin, 2- Elektrik sektöründe 258 USD'lik, 72- Karayolu Taşımacılık sektöründe de 287 USD'lik bir üretim (hizmet) artışı olacağı görülmektedir. Bu sektörler diğer sektörlerin önemli bir girdi tedarikçisi olduklarından, kendilerine münhasır bir talep artışı önerilmemesine rağmen, diğer sektörlerin girdi talebi nedeniyle bu üretim artışını gerçekleştireceklerdir. Her iki sektör için de ilin uzmanlaşma katsayısı birden büyük olduğundan bu üretim artışının il imkânları ile

karşılanması mümkün olacaktır. Kendisi için bir talep artışı öngörülmemesine karşın, üretimi en fazla artması beklenen bir diğer sektör de 77- Mali Aracılık sektörüdür. Bu sektörün uzmanlaşma katsayısı birden küçük olduğundan; gerçekleşecek 241 USD'lik artışın 136 USD'lik kısmı il içinden, 105 USD'lik kısmı ise il dışından karşılanacaktır.

Diğer yandan, örneğin 20- Tekstil ve Dokuma ürünleri mobilya sektörü için koyulan 163 USD'lik ihracat hedefi için gereken toplam 359 USD'lik üretimin, 300 USD'lik kısmı il dışından karşılanacak, il içinde ise 59 USD'lik bir üretim artışı ortaya çıkacaktır. İl içindeki üretim artışının sınırlı kalmasının temel nedeni bu sektör için hesaplanan uzmanlaşma katsayısının küçüklüğüdür.

Tablo 234'de sektörel detayları verilen 2023 yılı Mersin ili ihracat bazlı senaryosuna göre 43 sektörde hedef ihracat rakamları oluşturulmuştur. Buna karşın, sektörlerarası etkileşimler neticesinde, 90 sektörün 85 tanesinde üretim artışı gerçekleşmiştir.

Tablo 236'daki etki analizinin sektörlerin verilen ihracat hedeflerine ulaşabilmesi için gerçekleştirmesi gereken üretim değerleri olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar görülmektedir. Bu anlamıyla, etki analizi, sektörlerin üretimdeki kullandıkları girdiler üzerinden (bu girdiler diğer sektörlerin ürünleri olarak hammadde, yardımcı madde, işletme malzemesi ile katma değeri oluşturan temel üretim girdileri toplamıdır) giderek üretimin ulaşması gereken toplam değerini göstermektedir. Analizin yapısı gereği sonuçlar, yatırımlar ve sektörel yatırım ihtiyacını göstermemektedir. Sektörel bazdaki ek yatırım ihtiyaçları (ve/veya sektörel atıl kapasiteler) ulaşılacak üretim hedefleri ile sektörlerin mevcut üretim kapasitesinin karşılaştırılması ile elde edilmelidir. Buradan hareketle, ilde yapılması planlanan yatırım konuları, desteklenmesi gereken yatırım konuları, atıl kapasite olan/oluşacak yatırım konuları gibi unsurların, gelecek dönemde ulaşılacak hedef üretim rakamları ile mevcut üretim kapasitesinin karşılaştırılması ile belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada, temel senaryonun baz alınarak gerçekleştirilen etki analizinin sektörlerin toplam üretim değerini değil, yalnızca ihracat hedeflerine göre gerçekleştirilmesi gereken ek üretim değerlerini ifade ettiğinin bir kez daha vurgulanmasında yarar görülmektedir. İç talep ve mevcut durumda ithal edilen bazı ürünlerin de il içinde üretilmesinin hedeflenmesi durumunda yeni bir talep unsuru olarak dikkate alınması gereken ithalatın (hem sektörlerin kullandıkları ara girdiler hem de nihai tüketim için gerçekleştirilen ithalat) sektörel talep hedeflerini daha da büyüteceği, sektörlerin daha fazla üretim yapmaları gerekeceği açıktır.

11. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir yörenin yatırımcılar için çekim merkezi olması ülke ve bölgenin gelişmişliği yanında, kendi özel konum ve koşullarına da bağlıdır. Yerleşim yerlerinin gelişmişlik düzeyi, kendi iç dinamizmleri ve/veya kamunun desteği ile şekillenmektedir. Bir yörenin, gelişme dinamiklerini oluşturan unsurlar, genel olarak doğal altyapı, maddi altyapı, kurumsal altyapı ve beşeri altyapıdan oluşmaktadır. Söz konusu altyapılar birbirlerini tamamlayarak geliştiği ölçüde yörenin/bölgenin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi de artmaktadır.

Sosyo-ekonomik gelişmenin büyüklük, yoğunluk ve nitelikleri bir yandan illerin sahip olduğu nüfus, altyapı ve üstyapı donatımlarına, diğer yandan da bunlar arasındaki bileşim, etkileşim ağı, firmalar arası ileri ve geri bağlantılar ile yerleşim yeri faktörlerine bağlı bulunmaktadır. Dolayısıyla, devlet yatırımlarının dışsal etkileri, belediyelerin kent planlaması, meslek kuruluşlarının uyarıcı ve yönlendirici faaliyetleri bir bütün olarak şehirlerin sosyo-ekonomik düzeyini şekillendirmektedir.

Bölgesel veya ulusal gelişmenin sağlanabilmesi, ancak rasyonel kararlar doğrultusunda, üretim faktörlerinin etkin kullanılmasıyla, verimli alanlara, uygun zamanda gerekli yatırımların yapılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu noktada "kalkınmanın" temel faktörlerden birini de, tasarrufların yani finansal kaynakların kârlı ve verimli alanlara tahsis edilmesi oluşturmaktadır. Bu amaca hizmet edecek olan Mersin ilinin beşerî ve fizikî kaynaklarının dikkate alınması suretiyle tespit edilen yatırım konularının gerçekleşmesinde, kamu otoritesinin ilgi ve desteğinin özel sektör girişimciliğiyle buluşturulması büyük önem arz etmektedir.

Finansal kaynakların kârlı ve verimli alanlara yönlendirilmesinde ve yörenin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini artırıcı yatırım projelerinin değerlendirilmesinde ilk adım olan uygun yatırım alanları araştırması önem kazanmaktadır. Uygun yatırım alanları araştırmasında temel amaç, yörenin kısa ve uzun dönemde beklenen gelişmeleri de dikkate alınarak, yöre kalkınmasına katkıda bulunacak, yöre kaynakları ile uyumlu, iç ve dış talebe yönelik uygun yatırım konularını önermektir.

Uygun yatırım konuları önerilerinin tespitinde yöresel kaynakların yansıra yatırım eğilimi, sektörel yoğunlaşma, kümelenme analizi gibi farklı teknikler de kullanılmış, tespit edilen yatırım konuları kuruluş yeri faktörleri analizine göre değerlendirilmiştir. Kuruluş yeri

faktörleri, belirlenen üretim konusunun belli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi durumunda, söz konusu üretim konusunun yatırım ve işletme maliyetleri, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri kapsamaktadır. Bir yatırım projesinde kuruluş yeri, işletmenin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları yerine getirebilecek özellikleri taşımalıdır. Bu amaca yönelik olarak, kuruluş yerinin belirlenme sürecinde verimlilik, ekonomiklik ve kârlılık şeklinde üç temel ekonomik unsur dikkate alınmalıdır.

Mersin İli, limanı, serbest bölgesi, GAP'taki tarımsal ürünü işleyen ve bunları ihraç edebilen merkez oluşu, gelişmiş tarım potansiyeli, ticaret ve turizm potansiyeli ile Dünya pazarından daha fazla yararlanabilecek durumdadır. İlde altyapı büyük ölçüde tamamlanmış, tespit edilen eksiklikler de etkin bir koordinasyon ve işbirliği ile giderilebilecek görünümdedir.

Mersin Doğu Akdeniz Bölgesinde yer almaktadır. Doğu Akdeniz Bölgesi Türkiye için stratejik bir öneme sahiptir. GAP bölgesi ürünlerinin ihracat limanı Mersin ve İskenderun limanlarıdır. Ayrıca önemli bir sanayi ve tarım bölgesi olan Çukurova'nın bu bölgede yer alması, mevcut Kerkük-Yumurtalık ve planlanan Bakü-Ceyhan petrol boru hatlarının bu bölgede son bulması ve Dünya piyasasına sunulması, KKTC'ne yakınlığı gibi nedenler Doğu Akdeniz'in dolayısıyla Mersin ilinin önemini daha da artırmaktadır.

Mersin'de ihracata yönelik bir üretim dalı fazlaca öne çıkmamakla beraber, dış pazarlara yönelik uluslararası ambalajlama ve kalite standartlarına da uyacak şekilde, üretim sektörlerinin belirlenerek geliştirilmesi, Türkiye'nin de ihracat potansiyelinin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda tarımsal üretimde yeni ürün çeşitlerinin denenmesi, bazı tarımsal ürünlerinin öncelikli ihracat olarak öne çıkarılması, yurtiçi ve yurtdışı pazarlara daha etkili hitap edilmesi gerekmektedir. Bu ise Dünya piyasalarına göre rekabete hazır olma ve rekabet üstünlüğüne yönelik çalışmaların hızlandırılması ile olanaklıdır. Yurtdışında rekabet güçlerinin geliştirilmesi; işgücü maliyetleri, doğal ve tarihi avantajları ve ürün kalitesinin geliştirilmesi, hammadde fiyatlarının cazipliği, dış piyasa konusundaki bilgi düzeyinin yükseltilmesi, eğitim ile insan kaynaklarının geliştirilmesi, teknoloji kullanma ile artırılacaktır. Öte yandan iç turizm açısından belli bir odak noktası olan Mersin İlinin dış turizm açısından da değerlendirilmesi gereken önemli bir potansiyeli bulunmaktadır. Kısaca Mersin İli Türkiye ekonomisi içinde gelecekte daha fazla önemli ve öncelikli bir yer elde etmeye adaydır.

Doğu Akdeniz'de gerek GAP Bölgesi için ve gerekse komşu ülkeler için bir geçiş kapısı konumunda olan Mersin ilinin sahip olduğu önemli fırsatlardan birisi, ürün işleme, transit görevi yapma ve ticaret konularındaki birikimidir. Bunların değerlendirilmesi, bölgenin refah düzeyini artıracağı gibi bölgesel bütünleşmenin hızlandırılmasına da katkı sağlayacaktır.

Bölge için yapılan SWOT analizinin ortaya koyduğu, güçlü yönleri oluşturan unsurların, gelecek beş veya on yıllık dönem içinde hazırlanacak stratejik planlamanın yol göstericiliğinde bölgeyi ulaştıracağı noktaya gelinmesinde, potansiyelin ortaya çıkartılması için atılacak adımların rolü büyük olacaktır.

Mersin, coğrafi konumu, doğal kaynakları, altyapısı, ulaşım imkânları ve tarımdan imalat sanayiine geniş bir üretim yelpazesine dayalı olarak gelişen iç ve dış ticaretteki deneyimiyle çağlardan beri ulusal ve uluslararası ticaretin de merkezlerinden biri olagelmiştir. İlin, sahip olduğu sosyoekonomik birikimi, yeni yatırımlara uygun altyapısı, konumu, tarihî deneyimi ve insan kaynakları ile önümüzdeki dönemlerde de yeni yatırımlar ve yatırımcılar için cazibe merkezi olma konumunu sürdüreceği tahmin edilmektedir. Çalışmada yer alan sosyal ve ekonomik göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, Mersin'in çoğu gösterge açısından Türkiye ortalamalarının üzerinde olduğu ve Türkiye'nin birçok iline göre üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Mersin, Yeni Teşvik Sistemi'ne göre sosyoekonomik gelişmişlik açısından 3. derecede gelişmiş illerin yer aldığı 3. bölgede bulunmaktadır. Bölge bu anlamda devlet yardımlarından 1 ve 2. Bölgelere göre daha çok devlet yardımı alma imkanı sunmakta bu da yatırımcılar açısından ili daha cazip hale getirmektedir.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde verildiği üzere Mersin ili kısa ve orta vadede arzulanan gelişme atılımını gerçekleştirecek kaynakları ve potansiyele sahiptir. Bu kaynakların harekete geçirilmesi, ortaya çıkacak fırsatların etkili bir şekilde değerlendirilmesi, olası tehditlerin bertaraf edilmesi ve zayıf yönlerin ortaya çıkardığı dezavantajları aşmakla yakından ilgilidir. Var olan fırsatların etkin bir şekilde kullanılması, belirlenen hedefe ulaşmada önemli bir unsur olmakla birlikte, aynı zamanda, bölgenin zayıf yönlerinin sayıca azaltılmasına yardımcı olabilecek, güçlü yönlerinin artmasına ve daha da kuvvetlenmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada, Mersin'de, kısa ve orta dönemde yapılabilirliği olası görülen, yeni istihdam alanları yaratabilecek 93 yatırım konusu önerilmiştir. Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik

koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak NACE Revize 2 faaliyet sınıflaması ve üçlü dijit bazında belirlenen 93 yatırım konusunun kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi neticesinde, faaliyet alanlarının 45'i A grubunda, 48'i ise B grubunda yer almaktadır.

Mersin'in sektörel bazda 2023 yılı ihracat hedeflerinin belirlendiği senaryo için gerçekleştirilen etki analizine göre, 5 milyon USD'nin üzerinde ihracat yapması öngörülen 43 sektör için tahmin edilen 4.7 milyar USD'lik ihracat hedefi dikkate alındığında, yalnızca bu ihracat için gerekli toplam üretim tutarının 9.9 milyar USD olduğu ve Mersin ilinin mevcut durumdaki üretim yapısı ve sektörel üretim imkânları dikkate alındığında bu üretimin 8.2 milyar USD'lik kısmının (toplam üretim ihtiyacının %83'ü) il sınırları içinde gerçekleştirilebileceği görülmüştür. Buna göre il içinde en fazla üretimi artacak olan sektörler meyve sebze üretimi (2.6 milyar USD), çimento, alçı ve kireç üretimi (395 milyon USD), ana metal (demir çelik) üretimi (387 milyon USD), özel amaçlı makinelerin üretimi (285 milyon USD)'dir. Bunun yanı sıra, görece düşük ihracat hedefleri belirlenen bazı sektörlerde, sektörlerarası etkileşim ve sektörel bağlantıların etkisiyle önemli bir üretim artışı potansiyeli olduğu da etki analizi neticesinde görülmektedir. Örneğin; ihracat hedefi 20 milyon USD olan ana kimyasallar sektörü ilde 267 milyon USD'lik üretim, ihracat hedefi 29 milyon USD olan kâğıt ürünleri sektörü de ilde 130 milyon USD'lik bir üretim potansiyeli yaratmaktadır. Ayrıca, 2023 yılı için kendilerine bir ihracat hedefi belirlenmemiş olmasına karşın, hemen tüm sektörlerin girdi olarak kullandığı elektrik sektörü 258 milyon USD, toptan ticaret sektörü 249 milyon USD, karayolları taşımacılığı sektörü ise 287 milyon USD'lik bir üretim artışını ilde sağlayacaktır.

Mersin ilinin, ekonomik, sosyal ve doğal koşulları ve gelişme dinamikleri dikkate alınarak yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda, belirlenen yatırım konuları öneri niteliğinde olup, bu yatırım konularının yapılabilirliği, her konu için teknik, ekonomik ve mali değerlendirmelerin yapılacağı fizibilite çalışmaları sonucunda belirlenecektir. Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz potansiyel yatırımcıların Mersin ve yöresinde yatırım yapmaya motive edilmesine ve tasarrufların yeterli oranlarda yatırımlara kanalize edilmesine bağlıdır.

EK 1-A: NACE REVİZE 2 ÜÇLÜ DİJİTE GÖRE MERSİN'DE VERİSİ BULUNAN SEKTÖRLER TABLOSU

Kod	Sektör Adı	Kod	Sektör Adı
011	Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi	181	Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri
012	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi	182	Kayıtlı medyanın çoğaltılması
013	Dikim için bitki yetiştirilmesi	191	Kok fırını ürünlerinin imalatı
014	Hayvansal üretim	192	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı
015	Karma çiftçilik	201	Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, plastik ve sentetik kauçuk imalatı
016	Tarımı destekleyici faaliyetler ve hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili faaliyetler	202	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı
017	Avcılık, tuzakla avlanma ve ilgili hizmet faaliyetleri	203	Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı
021	Orman yetiştirme (Silvikültür) ve diğer ormancılık faaliyetleri	204	Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı mad.; parfüm; kozmetik ve tuvalet malz.
022	Endüstriyel ve yakacak odun üretimi	205	Diğer kimyasal ürünlerin imalatı
023	Tabii olarak yetişen odun dışı orman ürünlerinin toplanması	211	Temel eczacılık ürünleri imalatı
024	Ormancılık için destekleyici faaliyetler	212	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı
031	Balıkçılık	221	Kauçuk ürünlerin imalatı
032	Su ürünleri yetiştiriciliği	222	Plastik ürünlerin imalatı
051	Taş kömürü madenciliği	231	Cam ve cam ürünleri imalatı
061	Ham petrol çıkarımı	233	Kilden inşaat malzemeleri imalatı
071	Demir cevherleri madenciliği	235	Çimento, kireç ve alçı imalatı
072	Demir dışı metal cevherleri madenciliği	236	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
081	Kum, kil ve taş ocakçılığı	237	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi
089	Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı	241	Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı
099	Madencilik ve taş ocakçılığını destekleyici diğer faaliyetler	242	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı
101	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	243	Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı
103	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	244	Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı
104	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı	245	Metal döküm sanayii
105	Süt ürünleri imalatı	251	Metal yapı malzemeleri imalatı
106	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı	252	Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı
107	Fırın ve unlu mamuller imalatı	253	Buhar jeneratörü imalatı, merkezi ısıtma sıcak su kazanları (boylerleri) hariç
108	Diğer gıda maddelerinin imalatı	254	Silah ve mühimmat (cephane) imalatı
109	Hazır hayvan yemleri imalatı	255	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi
110	İçeceklerin imalatı	256	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme
120	Tütün ürünleri imalatı	257	Çatal-bıçak takımı ve diğer kesici aletler ile el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı
131	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi	259	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
132	Dokuma	261	Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı
133	Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	263	İletişim ekipmanlarının imalatı
139	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	266	Işınlama, elektro medikal ve elektro terapi ile ilgili cihazların imalatı
141	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	267	Optik aletlerin ve fotografik ekipmanların imalatı
143	Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı	271	Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı
151	Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, el çantası, saraçlık, kürkün işlenmesi	273	Kablolamada kullanılan teller ve kablolar ile gereçlerin imalatı
152	Ayakkabı, bot, terlik vb. imalatı	274	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
161	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması	275	Ev aletleri imalatı
162	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı	279	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı
171	Kâğıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı	281	Genel amaçlı makinelerin imalatı
172	Kâğıt ve mukavva ürünleri imalatı	282	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı

Ek 1-A (Devam): NACE Revize 2 Üçlü Dijite Göre Mersin'de Verisi Bulunan Sektörler Tablosu

Kod	Sektör Adı	Kod	Sektör Adı
283	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	466	Diğer makine, ekipman, aksam ve parçaları ile büro mobilyalarının toptan ticareti
289	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı	467	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret
291	Motorlu kara taşıtlarının imalatı	469	Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki toptan ticaret
292	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	471	Belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret
293	Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı	472	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda gıda, içecek ve tütün perakende ticareti
301	Gemi ve tekne yapımı	473	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda otomotiv yakıtının perakende ticareti
302	Demir yolu lokomotifleri ve vagonlarının imalatı	474	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda ICT teçhizatının perakende ticareti
309	Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçlarının imalatı	475	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer ev eşyalarının perakende ticareti
310	Mobilya imalatı	476	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda kültür ve eğlence mallarının perakende ticareti
321	Mücevherat, bijuteri eşyaları ve ilgili ürünlerin imalatı	477	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti
324	Oyun ve oyuncak imalatı	478	Tezgâhlar ve pazar yerleri vasıtasıyla yapılan perakende ticaret
325	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı	479	Mağazalar, tezgâhlar ve pazar yerleri dışında yapılan perakende ticaret
329	Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar	491	Demir yolu ile şehirlerarası yolcu taşımacılığı
331	Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı	493	Kara taşımacılığı ile yapılan diğer yolcu taşımacılığı
332	Sanayi makine ve ekipmanlarının kurulumu	494	Kara yolu ile yük taşımacılığı ve taşımacılık hizmetleri
351	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı	495	Boru hattı taşımacılığı
352	Gaz imalatı; ana şebeke üzerinden gaz yakıtların dağıtımı	501	Deniz ve kıyı sularında yolcu taşımacılığı
353	Buhar ve iklimlendirme temini	502	Deniz ve kıyı sularında yük taşımacılığı
360	Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtılması	503	İç sularda yolcu taşımacılığı
370	Kanalizasyon	504	İç sularda yük taşımacılığı
381	Atıkların toplanması	521	Depolama ve ambarlama
382	Atıkların ıslahı ve bertarafı	522	Taşımacılık için destekleyici faaliyetler
383	Materyallerin geri kazanımı	531	Evrensel hizmet yükümlülüğü altında postacılık faaliyetleri
390	İyileştirme faaliyetleri ve diğer atık yönetimi hizmetleri	532	Diğer posta ve kurye faaliyetleri
411	İnşaat projelerinin geliştirilmesi	551	Oteller ve benzeri konaklama yerleri
412	İkamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı	552	Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri
421	Kara ve demir yollarının inşaatı	553	Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler (römork) park hizmetleri
422	Hizmet projelerinin inşaatı	559	Diğer konaklama yerleri
429	Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı	561	Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri
431	Yıkım ve şantiyenin hazırlanması	562	Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin faaliyetleri ve diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri
432	Elektrik tesisatı, sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri	563	İçecek sunum hizmetleri
433	Binanın tamamlanması ve bitirilmesi	581	Kitapların, süreli yayınların yayımlanması ve diğer yayımcılık faaliyetleri
439	Diğer özel inşaat faaliyetleri	582	Yazılım programlarının yayımlanması
451	Motorlu kara taşıtlarının ticareti	591	Sinema filmi, video ve televizyon programı faaliyetleri
452	Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı	592	Ses kaydı ve müzik yayıncılığı faaliyetleri
453	Motorlu kara taşıtlarının parça ve aksesuarlarının ticareti	601	Radyo yayıncılığı
454	Motosiklet ve ilgili parça ve aksesuarların ticareti, bakımı ve onarımı	611	Kablolu telekomünikasyon faaliyetleri
461	Bir ücret veya sözleşmeye dayalı olarak yapılan toptan ticaret	612	Kablosuz telekomünikasyon faaliyetleri
462	Tarımsal hammadde ve canlı hayvanların toptan ticareti	613	Uydu üzerinden telekomünikasyon faaliyetleri
463	Gıda, içecek ve tütün toptan ticareti	619	Diğer telekomünikasyon faaliyetleri
464	Ev eşyalarının toptan ticareti	620	Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler
465	Bilgi ve iletişim teknolojisi ekipmanlarının toptan ticareti	631	Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler; web portalları

Ek 1-A (Devam): NACE Revize 2 Üçlü Dijite Göre Mersin'de Verisi Bulunan Sektörler Tablosu

Kod	Sektör Adı	Kod	Sektör Adı
639	Diğer bilgi hizmet faaliyetleri	812	Temizlik faaliyetleri
641	Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	813	Çevre düzenlemesi ve bakımı faaliyetleri
643	Trustlar, fonlar ve benzeri mali varlıklar	821	Büro yönetimi ve destek faaliyetleri
649	Diğer finansal hizmet faaliyetleri (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)	822	Çağrı merkezlerinin faaliyetleri
651	Sigorta	823	Kongre ve ticari gösteri organizasyonu
652	Reasürans	829	Başka yerde sınıflandırılmamış işletme destek hizmet faaliyetleri
661	Finansal hizmetler için yardımcı faaliyetler (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)	841	Ülke yönetimi ve toplumun ekonomik ve sosyal politikalarının yönetimi
662	Sigorta ve emeklilik fonuna yardımcı faaliyetler	851	Okul öncesi eğitim
663	Fon yönetimi faaliyetleri	852	İlköğretim
681	Kendine ait gayrimenkulün alınıp satılması	853	Ortaöğretim
682	Kendine ait veya kiralanan gayrimenkulün kiraya verilmesi veya işletilmesi	854	Ortaöğretim sonrası yükseköğretim derecesinde olmayan eğitim ve yükseköğretim
683	Bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetleri	855	Diğer eğitim
691	Hukuk faaliyetleri	856	Eğitimi destekleyici faaliyetler
692	Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı	861	Hastane hizmetleri
701	İdare merkezi faaliyetleri	862	Tıp ve dişçilik ile ilgili uygulama faaliyetleri
702	İdari danışmanlık faaliyetleri	869	İnsan sağlığı ile ilgili diğer hizmetler
711	Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ve ilgili teknik danışmanlık	871	Hemşireli yatılı bakım faaliyetleri
712	Teknik test ve analiz faaliyetleri	872	Zihinsel engellilik, ruh sağlığı ve madde bağımlılığına yönelik yatılı bakım faaliyetleri
721	Doğal bilimler ve mühendislikle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri	873	Yaşlılara ve bedensel engellilere yönelik yatılı bakım faaliyetleri
722	Sosyal bilimlerle ve beşeri bilimlerle ilgili araştırma ve deneysel geliştirme faaliyetleri	879	Diğer yatılı bakım faaliyetleri
731	Reklamcılık	881	Yaşlılar ve bedensel engelliler için barınacak yer sağlanmaksızın verilen sosyal hizmetler
741	Uzmanlaşmış tasarım faaliyetleri	889	Barınacak yer sağlanmaksızın verilen diğer sosyal hizmetler
742	Fotoğrafçılık faaliyetleri	900	Yaratıcı sanatlar, gösteri sanatları ve eğlence faaliyetleri
743	Tercüme ve sözlü tercüme faaliyetleri	910	Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler
749	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	920	Kumar ve müşterek bahis faaliyetleri
750	Veterinerlik hizmetleri	931	Spor faaliyetleri
771	Motorlu kara taşıtlarının kiralanması ve leasingi	932	Eğlence ve dinlence faaliyetleri
772	Kişisel eşyaların ve ev eşyalarının kiralanması ve leasingi	941	İş, işveren ve meslek kuruluşlarının faaliyetleri
773	Diğer makine, ekipman ve maddi malların kiralanması ve leasingi	942	Sendika faaliyetleri
783	Diğer insan kaynaklarının sağlanması	949	Diğer üyelik organizasyonlarının faaliyetleri
791	Seyahat acentesi ve tur operatörlerinin faaliyetleri	951	Bilgisayarların ve iletişim araç ve gereçlerinin onarımı
799	Diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler	952	Kişisel eşyalar ile ev eşyalarının onarımı
801	Özel güvenlik faaliyetleri	960	Diğer hizmet faaliyetleri
802	Güvenlik sistemleri hizmet faaliyetleri	970	Ev içi çalışan personelin işverenleri olarak hanehalklarının faaliyetleri
811	Tesis bünyesindeki kombine destek hizmetleri	990	Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri

EK 1-B: ÜÇLÜ DİJİTE GÖRE İMALAT SANAYİ ALT SEKTÖRLERİ TABLOSU (NACE REV. 2)

Kod	Sektör Adı	Kod	Sektör Adı
101	Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı	237	Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil Verilmesi ve Bitirilmesi
102	Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması	239	Aşındırıcı Ürünlerin ve bys Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı
103	Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması	241	Ana Demir ve Çelik Ürünleri İle Ferro Alaşımların İmalatı
104	Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı	242	Çelikten Tüpler, Borular, İçi Boş Profiller ve Benzeri Bağlantı Parçalarının İmalatı
105	Süt Ürünleri İmalatı	243	Çeliğin İlk İşlenmesinde Elde Edilen Diğer Ürünlerin İmalatı
106	Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı	244	Değerli Ana Metaller ve Diğer Demir Dışı Metallerin İmalatı
107	Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı	245	Metal Döküm Sanayii
108	Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı	251	Metal Yapı Malzemeleri İmalatı
109	Hazır Hayvan Yemleri İmalatı	252	Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı
110	İçeceklerin İmalatı	253	Buhar Jeneratörü İmalatı, Merkezi Isıtma Sıcak Su Kazanları (Boylerleri) Hariç
120	Tütün Ürünleri İmalatı	254	Silah ve Mühimmat (Cephane) İmalatı
131	Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi	255	Metallerin Dövülmesi, Preslenmesi, Baskılanması ve Yuvarlanması; Toz Metalürjisi
139	Diğer Tekstil Ürünlerinin İmalatı	261	Elektronik Bileşenlerin ve Devre Kartlarının İmalatı
141	Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı	262	Bilgisayar ve Bilgisayar Çevre Birimleri İmalatı
142	Kürkten Eşya İmalatı	263	İletişim Ekipmanlarının İmalatı
143	Örme (Trikotaj) ve Tığ İşi (Kroşe) Ürünlerin İmalatı	264	Tüketici Elektroniği Ürünlerinin İmalatı
151	Derinin Tabaklanması ve İşlenmesi; Bavul,El Çantası,Saraçlık,Kürkün İşlenmesi	265	Ölçme, Test ve Seyrüsefer Amaçlı Alet ve Cihazlar İle Saat İmalatı
152	Ayakkabı, Bot, Terlik vb. İmalatı	271	Elektrik Motoru,Jeneratör,Transformatör İle Elektrik Dağıtım ve Kontrol Cihazları
161	Ağaçların Biçilmesi ve Planyalanması	272	Akümülatör ve Pil İmalatı
162	Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı	273	Kablolamada Kullanılan Teller ve Kablolar İle Gereçlerin İmalatı
171	Kağıt Hamuru, Kağıt ve Mukavva İmalatı	274	Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı
172	Kağıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı	275	Ev Aletleri İmalatı
181	Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri	279	Diğer Elektrikli Ekipmanların İmalatı
192	Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı
201	Temel Kimyasal Maddelerin, Kimyasal Gübre ve Azot Bileşikleri	282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı
202	Haşere İlaçları ve Diğer Zirai-Kimyasal Ürünlerin İmalatı	283	Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı
203	Boya, Vernik vb. Kaplayıcı Maddeler İle Matbaa Mürekkebi ve Macun İmalatı	284	Metal İşleme Makineleri ve Takım Tezgahları İmalatı
204	Sabun ve Deterjan, Temizlik ve Parlatıcı Mad; Parfüm; Kozmetik ve Tuvalet Mal.	289	Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı
205	Diğer Kimyasal Ürünlerin İmalatı	291	Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı
206	Suni veya Sentetik Elyaf İmalatı	292	Motorlu Kara Taşıtları Karoseri İmalatı; Treyler (Römork) ve Yarı Treyler
212	Eczacılığa İlişkin İlaçların İmalatı	293	Motorlu Kara Taşıtları İçin Parça ve Aksesuar İmalatı
221	Kauçuk Ürünlerin İmalatı	301	Gemi ve Tekne Yapımı
222	Plastik Ürünlerin İmalatı	302	Demir Yolu Lokomotifleri ve Vagonlarının İmalatı
231	Cam ve Cam Ürünleri İmalatı	303	Hava Taşıtları ve Uzay Araçları İle Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı
232	Ateşe Dayanıklı (Refrakter) Ürünlerin İmalatı	309	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ulaşım Araçlarının İmalatı
233	Kilden İnşaat Malzemeleri İmalatı	310	Mobilya İmalatı
234	Diğer Porselen ve Seramik Ürünlerin İmalatı	321	Mücevherat, Bijuteri Eşyaları ve İlgili Ürünlerin İmalatı
235	Çimento, Kireç ve Alçı İmalatı	325	Tıbbi ve Dişçilik İle İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı
236	Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı	329	Başka Yerde Sınıflandırılmamış İmalatlar

EK 2: GİRDİ-ÇIKTI (INPUT-OUTPUT) TABLOLARI[38]

Input-Output tabloları sayesinde belirli bir zaman kesiti için de olsa üretici sektörlerin kullandıkları girdiler, bu girdilerin hangi sektörlerden ve ne oranlarda temin edildiği, sektörlerin ekonomi içindeki payı, sektör üretiminin hangi sektörlerce (nihai tüketim de dahil olmak üzere) ve ne oranda kullanıldığı, sektörlerin ekonomide yaratabilecekleri çarpan etkisi, üretim içinde ithal girdilerin oranı gibi ekonomik yapıya ilişkin tüm bilgiler detaylı bir şekilde elde edilebilmektedir.

Input-Output (I/O) tablosu (matrisi), bir ekonomideki sektörlerin her birinin bir birim üretim yapabilmek için diğer sektörlerden kullanmak durumunda olduğu girdileri ve bu sektörlerin her birinin çıktılarının hangi sektörlerde ne miktarda girdi olarak kullanıldığını gösteren bir tablodur. I/O tekniği, ekonomideki tek bir sektörü inceleyebilmek, sektörlerarası etkileşimi görebilmek, Keynesyen genel denge modelinde gerekli olan "toplam üretim düzeyi", "fiyatlar genel düzeyi", "toplam ihracat", "toplam istihdam" ya da "ortalama verimlilik" gibi bazı kavramların hem genel olarak ülke ekonomisi bazında hem de alt sektörler bazında elde edilebileceğini ifade etmektedir (Leontief, 1949:274). I/O yaklaşımı ile herhangi bir sektörün üretim yapısı belirlenirken aynı zamanda, bu sektörün bağlantılı olduğu diğer sektörlerle olan ilişkisi de incelenebilmektedir. Örneğin; ayrıştırma (decomposition) yöntemi kullanılarak bir sektörün geriye doğru bağlantılı olduğu sektörlerle olan ilişkileri belirlenebilmektedir (Roman ve Weil, 1968).

I/O tablosunda sütunlarda ve satırlarda sektörler yer almaktadır. Sütunlar itibarıyla bakıldığında, bir sektörün üretiminin bileşenleri (diğer sektörlerden aldığı girdiler ve temel üretim girdileri), sektörün üretim değerinin toplamı ve o sektör nihai mamulü ithalatından oluşan toplam arz görülmektedir.

Satırlar itibarıyla bakıldığında ise, bir sektörün üretiminin diğer sektörler tarafından kullanılan kısmı (ara tüketim) ile o sektör ürününe olan nihai talepten (iç tüketim, stok değişmeleri, ihracat dahil olmak üzere) oluşan toplam kullanım yer almaktadır.

I/O tablosu aynı zamanda bir kare matristir (satır sayısı sütun sayısına eşittir).

[38] Bu bölümün yazımında Oktay KÜÇÜKKİREMİTÇİ, "Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Üretim Yapılarının Girdi-Çıktı Analizi ve Benzeşme Testleri Yöntemiyle Karşılaştırılması", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2013' den yararlanılmıştır.

Leontief'in temel statik I/O modeli, iki tür ilişkiden oluşmaktadır: denge denklemleri ve yapısal denklemler. Bir sektörün üretimi ya kendisi ve diğer sektörler tarafından ya da üretici sektörler dışında (tüketiciler tarafından) kullanılmaktadır. Nihai tüketiciler dışındaki j sektörlerinin sayısı n ise, i. sektörün denge denklemi aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Hurwicz, 1955) :

$$X_i = x_{i1} + x_{i2} + ... + x_{in} + y_i \qquad \text{(i = 1,2,...,n ve j = 1,2,...,n)}$$

burada,

X_i : i. sektörün toplam üretimini,

x_{ij} : i. sektörün üretiminin j. sektör tarafından girdi olarak kullanılan kısmını,

y_i : i. sektörün üretiminin nihai tüketiciler tarafından kullanılan kısmını

ifade etmektedir.

j sektörünün bir birim üretim için kullandığı i sektörü üretimi a_{ij} olarak gösterilmekte ve j sektöründe kullanılan i sektörü ürününün girdi katsayısı bu katsayılardan oluşan matrise de girdi (teknoloji) katsayıları matrisi adı verilmektedir (Leontief, 1985:22-23).

$$a_{ij} = \frac{x_{ij}}{X_j}$$

Tüm sektörler için ülkenin I/O tablosuna karşı gelecek şekilde girdi katsayılarından (a_{ij}'ler) oluşturulacak matrise ekonominin yapısal matrisi (A matrisi) adı verilmektedir. Yapı matrisi, ekonomide farklı sektörlerin girdi yapısı hakkında sayısal bilgiler vermektedir. Her durumda yapısal matris elemanları bir oran olarak yorumlanmalı ve matrisi oluşturan bu oranların da iki fiziksel değerin birbirine oranlanması ile elde edildiği unutulmamalıdır.

Girdi katsayıları matrisinde satırların toplanmasının ise bir iktisadi anlamı bulunmamaktadır. Ancak yukarıdaki girdi katsayıları matrisini A, elemanlarını a_{ij} olarak adlandırırsak ve her bir sektörün çıktı düzeylerini de x_i olarak gösterirsek, bu değer, (ve ihracatı da nihai talebin bir bileşeni olarak düşünürsek), her sektörün kendisi de dahil olmak üzere diğer sektörlerin girdisini ($a_{11}x_1 + a_{12}x_{1+ ...} + a_{1n}x_1$) ve nihai talebi (nihai tüketim+ihracat) karşılamak için gerekli üretim miktarının toplamını ifade edecektir.

Yukarıda genel biçimi verilen ekonominin genel üretim ve talep yapısını gösteren matriste bir sektörün üretimini gösteren X_i ler, bağımsız malların talep fonksiyonu olarak ifade edilmiş ve A matrisi de sabit teknoloji katsayıları olarak gösterildiği için bu matris Leontief tarafından ekonominin yapısal matrisi olarak adlandırılmıştır (Leontief, 1949:278). Genel biçimi verilen I/O modelinden, her bir sektörün denge üretim değerini bulmak mümkündür. Bunun için n tane üretici sektör ve n tane nihai talep vektörü için üretici sektörler açısından gerekli üretim değerlerini yazarsak (x'ler sektörlerin üretim değerlerini, a'lar teknik katsayıları ve y'ler de nihai talep vektörünü ifade etmek üzere);

$x_1 = a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + ... + a_{1n}x_n + y_1$

$x_2 = a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + ... + a_{2n}x_n + y_2$

...

$x_n = a_{n1}x_1 + a_{n2}x_2 + ... + a_{nn}x_n + y_n$

şeklini alacaktır. Burada nihai talep vektörü olan y'yi yalnız bırakarak denklemi düzenlersek;

$(1 - a_{11}x_1) - a_{12}x_2 - ... - a_{1n}x_n = y_1$

$- a_{21}x_1 + (1 - a_{22}x_2) - ... - a_{2n}x_n = y_2$

...

$- a_{n1}x_1 - a_{n2}x_2 - ... + (1 - a_{nn}x_n) = y_n$

olacaktır. Yukarıdaki denklem sistemi matris notasyonu ile gösterilirse;

$$\begin{bmatrix} (1-a_{11}) & -a_{12} & \dots & -a_{1n} \\ -a_{21} & (1-a_{22}) & \dots & -a_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ -a_{n1} & -a_{n2} & \dots & (1-a_{nn}) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ x_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ y_n \end{bmatrix}$$

Yukarıda sol tarafta yer alan matris birim matristen (I) temel girdi katsayıları matrisi (A) nın farkına eşittir ve (I-A) olarak ifade edilebilir. X, sektörlerin üretim vektörünü (x_1, x_2, ..., x_n), Y

de nihai talep (iç talep ve ihracat toplamı) vektörünü (y_1, y_2, ..., y_n) göstermek üzere, yukarıdaki ifade;

$(I-A)\ X = Y$

olarak yazılabilir.

Nihai talebin bilindiği (ya da planlandığı) durumda yapılacak iş, yukarıdaki denklem sistemindeki X vektörünü çözmektir. Matris cebrine göre eşitliğin her iki yanını da $(I-A)^{-1}$ [(I-A) matrisinin tersi)] matrisi ile önden çarparsak;

$(I-A)^{-1}(I-A)\ X = (I-A)^{-1}\ Y$

haline gelecektir. Bir matrisin tersi ile çarpımı birim matrisi (I) vereceğine göre,

$(I-A)^{-1}(I-A) = I$ matrisi olacaktır.

Yine bir matrisin birim matrisle çarpımı da kendisini vereceğinden,

$I\ X = X$

olacaktır. O halde, denge üretim miktarını gösteren x vektörünün çözüm değeri,

$X = (I-A)^{-1}\ Y$

olacaktır.

Burada $(I-A)^{-1}$ matrisi, Teknoloji Ters Matrisi (Leontief Ters Matrisi) olarak adlandırılmakta ve tipik elemanları, j sektörü ürününe olan 1 birimlik nihai talep artışının, i sektörü üretiminde kaç birimlik artış meydana getireceğini göstermektedir. Buraya kadarki anlatımda girdiler toplam (yurtiçi + ithal) olarak ifade edilmiştir. Oysa sektörler bir kısım girdiyi yurt içinden temin ederken bir bölümünü de ithal etmektedir. Bu durumda A teknoloji katsayıları matrisini yerli (A^d) ve ithal (A^m) olarak bileşenlerine ayırabiliriz.

$A= A^d+ A^m$ olacaktır.

Bir malın üretimi için ara malı ithalatı katsayısının girdi katsayıları gibi üretim düzeyinin sabit bir oranı şeklinde gösterilebileceği varsayılacaktır. Ara malı ithalat katsayıları matrisi (ithalat

matrisi) A^m ile gösterildiğinde; bu matrisin her bir elemanı j; sektörünün bir birimlik üretimi için i yabancı sektöründen ne kadar ithalat yapacağını göstermektedir.

I/O tablosu, değinildiği gibi, ekonomideki üretici ve üretici olmayan sektörlerden oluşan bir tablodur. Dolayısıyla n tane üretici sektör olduğunda, bu tablo sektörler arasındaki ürün akışını ifade etmektedir. I/O tablosu daha da genişletilerek ulusal hesaplar sistemi olarak da kullanılmaktadır. Burada, nihai talep vektörü kişisel tüketimler, özel yatırımlar ve diğer kalemleri içerecek şekilde brüt harcamaları, maaş ve ücretler, kurumsal karlar ve bunun benzeri faktör gelirleri ise brüt geliri (diğer bir deyişle katma değer ya da birincil üretim girdilerini) göstermektedir (Leontief vd, 1985:228).

I/O matrisine bir satır ve sütun eklenmesi ile üretici sektörlerin birbirleri ile/üretici olmayan sektörlerle olan işlemleri yanı sıra üretici olmayan sektörlerin ilişkileri de irdelenebilir. Bölümlenmiş bir matris gösterimi ile bunu ifade edersek (Ohiorhenuan, 1975:69);

$$\left[\begin{array}{cccc:c} x_{11} & x_{12} & ,\ldots, & x_{1n} & y_1 \\ x_{21} & x_{22} & ,\ldots, & x_{2n} & y_2 \\ . & . & & . & . \\ . & . & & . & . \\ . & . & & . & . \\ x_{n1} & x_{n2} & ,\ldots, & x_{nn} & y_n \\ \hdashline w_1 & w_2 & ,\ldots, & w_n & s \end{array}\right]$$

olacaktır. Burada, x_{ij}'ler sektörlerarası dağıtımı, y_i yurtiçi ve yurtdışı nihai talep toplamını, w_j ise üretim sistemi içinde üretilmeyen girdileri (birincil üretim girdisi-katma değer) göstermektedir. s ise w_j'lerin toplamı olarak gelir yönünden GSYİH'yı, y_i'lerin toplamı olarak da harcamalar cinsinden GSYİH'yı ifade edecektir (bu anlamda gelir ve harcama yönünden ifade edilen GSYİH birbirine eşit olmak durumundadır). Eğer bir ekonomide i sektörünün brüt üretim düzeyi X_i ise,

$X_i = \sum_{j=1}^{n} X_{ij} + y_i$, i = 1, 2, ..., n olarak ifade edilebilmekte ve herhangi bir ürünün talebinin ara tüketim ve nihai tüketim toplamından oluştuğunu göstermektedir. Buna ilaveten, herhangi bir j sektörünün toplam üretimi de ;

$X_j = \sum_{i=1}^{n} X_{ij} + w_j$, j = 1, 2, ..., n olarak üretilen girdilerin (temel girdiler) ve birincil girdilerin (katma değer) toplamı olarak ifade edilebilmektedir. Bu toplamlar ekonomideki doğrudan karşılıklı bağımlılıkların bir göstergesidir. Her bir sektör için ileri bağlantı ilgili satırdaki sektörlerin sayısı ve büyüklüğü tarafından belirlenmektedir. Benzer şekilde, geri bağlantılar da ilgili sütundaki sektörlerin sayısı ve büyüklüğü ile gösterilmektedir. İleri bağlantılar bir sektörün üretimine yardımcı olduğu farklı malların sayısını gösterirken, geri bağlantılar da herhangi bir malın üretilmesi için gerekli olan malların çeşitliliğini yansıtmaktadır (Ohiorhenuan, 1975:70).

EK 3: 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI

Sektör No	NACE Rev. 1.1. Karşılığı	Sektör Adı
1	011	Bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi; bostan, meyve ve sebze yetiştirilmesi
2	012+013	Hayvancılık ve hayvancılıkla birlikte bitkisel ürünlerin yetiştiriciliği (karma çiftçilik)
3	014	Tarım ve hayvancılıkla ilgili hizmetler (veterinerlik hariç)
4	015+020	Ormancılık ve avcılık
5	050	Balıkçılık
6	101+102+103	Maden kömürü, linyit ve turba madenciliği ve çıkarımı
7	111+112+120	Tetkik ve araştırma hariç, petrol ve gaz çıkarımı ve bunlarla ilgili hizmet faaliyetleri ile uranyum ve toryum cevheri madenciliği
8	131	Metal cevheri madenciliği
9	132+141+142+143+144+145	Taşocakçılığı ve diğer madencilik
10	151	Et ve et ürünleri imalatı, işlenmesi ve saklanması
11	152	Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve saklanması
12	153	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
13	154	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı
14	155	Süt ürünleri imalatı
15	156	Öğütülmüş tahıl ürünleri; nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı
16	157	Hazır hayvan yemleri imalatı
17	158	Diğer gıda maddeleri imalatı
18	159	İçecek imalatı
19	160	Tütün ürünleri imalatı
20	171+172+173	Tekstil elyafının hazırlanması ve eğrilmesi; tekstil dokumacılığı; dokumanın aprelenmesi
21	174+175	Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri imalatı; diğer tekstil ürünleri imalat
22	176+177	Trikotaj (örme) ve tığ-işi kumaş imalatı
23	181+182	Deri giyim eşyası imalatı; diğer giyim eşyası ve aksesuarların imalatı
24	183	Kürkün işlenmesi ve boyanması; kürk mamulleri imalatı
25	191+192	Derinin tabaklanması ve işlenmesi; bavul, el çantası ve benzerleri ile saraçlık ve koşum takımı imalatı
26	193	Ayakkabı, terlik vb. imalatı
27	201	Ağacın hızarlanması, planyalanması ve emprenye edilmesi (kereste ve parke sanayi)
28	202+203+204+205	Ağaç ürünleri imalatı
29	211+212	Kağıt hamuru, kağıt ve kağıt ürünleri imalatı
30	221	Yayım
31	222+223	Basım ve hizmet faaliyetleri; plak, kaset vb. kayıtlı medyanın çoğaltılması

EK 3 (DEVAM): 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI

Sektör No	NACE Rev. 1.1. Karşılığı	Sektör Adı
32	231+232+233	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı
33	241	Ana kimyasal maddelerin imalatı
34	242+243	Pestisid (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı; boya, vernik benzeri kaplayıcı maddeler ile mürekkebi ve macun imalatı
35	244	Eczacılık ürünlerinin, tıbbi kimyasalların ve botanik ürünlerinin imalatı
36	245+246+247	Sabun ve deterjan, temizlik ve cilalama mad.; parfüm; kozmetik ve tuvalet malz. imalatı; diğer kimyasal ürünlerin imalatı; suni elyaf imalatı
37	251	Kauçuk ürünleri imalatı
38	252	Plastik ürünlerin imalatı
39	261	Cam ve cam ürünleri imalatı
40	262+263	Seramik ürünleri imalatı
41	265+266	Çimento, kireç ve alçı imalatı; beton, çimento ve alçıdan yapılmış maddelerin imalatı
42	267+268	Süsleme ve yapı taşının kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi; metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
43	271+272+273	Demir-çelik-ana sanayii
44	274	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayii
45	275	Döküm sanayii
46	281+282+283	Metal yapı malz. im.; tank, sarnıç, metal muhafaza ile kalorifer kazanı ve radyatör im.; buhar kazanı im., merkezi kalorifer kazanları hariç
47	284+285+286+287	Diğer metal eşyaların imalatı, metal işleri ile ilgili hizmet faaliyetleri
48	291+292	Genel amaçlı makine imalatı
49	293+294+295+296	Özel amaçlı makinelerin imalatı
50	297	B.y.s. ev aletleri imalatı
51	300	Büro makineleri ve bilgisayar imalatı
52	311+312+313+314+315+316	B.y.s. elektrikli makine ve cihazların imalatı
53	321+322+323	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı
54	331+332+333+334+335	Tıbbi aletler; hassas ve optik aletler ve saat imalatı
55	341+342+343	Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı-römork imalatı
56	351	Deniz taşıtlarının yapımı ve onarımı
57	352	Demiryolu ve tramvay lokomotifleri ile vagonlarının imalatı
58	353	Hava ve uzay taşıtları imalatı
59	354+355	B.y.s. ulaşım araçları imalatı
60	361	Mobilya imalatı

EK 3 (DEVAM): 90 SEKTÖRLÜ GİRDİ-ÇIKTI TABLOSUNDA YER ALAN SEKTÖRLERİN NACE REV. 1.1. KARŞILIKLARI

Sektör No	NACE Rev. 1.1. Karşılığı	Sektör Adı
61	362+363+364+365+366+371+372	B.y.s. diğer imalat; geri dönüşüm
62	401	Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı
63	402+403	Gaz üretimi; ana borularla gazlı yakıtların dağıtımı; Buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı
64	410	Suyun toplanması, arıtılması ve dağıtımı
65	451+452+453+454+455	İnşaat
66	501+502+503+504+505	Motorlu taşıtların satışı, bakımı ve onarımı; yakıtının perakende satışı
67	511+512+513+514+515+518+519	Toptan ticaret ve ticaret komisyonculuğu (motorlu taşıtlar hariç)
68	521+522+523+524+525+526+527	Perakende ticaret, kişisel ve ev eşyalarının tamiri (motorlu taşıtlar hariç)
69	551+552	Oteller
70	553+554+555	Lokantalar
71	601	Demiryolu taşımacılığı
72	602+603	Diğer kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı
73	611+612	Su yolu taşımacılığı
74	621+622+623	Havayolu taşımacılığı
75	631+632+633+634	Destekleyici ve yardımcı ulaştırma faaliyetleri; seyahat acentelerinin faaliyetleri
76	641+642	Posta ve telekomünikasyon
77	651+652	Mali aracı kuruluşlar ve bunlara yardımcı faaliyetler
78	660+671+672	Sigorta ve emeklilik fonları ile ilgili faaliyet (zorunlu sosyal güvenlik hariç) ve bunlara yardımcı faaliyetler
79	701+702+703	Gayrimenkul faaliyetleri
80	711+712+713+714	Operatörsüz makine ve teçhizat ile kişisel eşya ve ev eşyalarının kiralanması
81	721+722+723+724+725+726	Bilgisayar ve ilgili faaliyetler
82	731+732+741+742+743+744+745+746	Araştırma ve geliştirme faaliyetleri
83	747+748	Diğer iş faaliyetleri
84	751+752+753	Devlet hizmetleri
85	801+802+803+804	Eğitim hizmetleri
86	851+852+853+900	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler
87	911+912+913	B.y.s. üye olunan kuruluşların faaliyetleri
88	921+922+923+924+925+926+927	Eğlence, dinlenme, kültür ve sporla ilgili faaliyetler
89	930	Diğer hizmet faaliyetleri
90	950+960+970+990	Ev içi çalışan personelin hanehalklarındaki hizmetleri

EK 4: SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

1- Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	1-Meyve&Sebze	2-Hayvancılık	2-Hayvancılık
2-Hayvancılık	2-Hayvancılık	3-Tarım Hizm.	10-Et Ürün İşleme
3-Tarım Hizm.	10-Et Ürün İşleme	7-Petrol&Gaz Çıkarma	12-Sebze&Meyve İşleme
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	12-Sebze&Meyve İşleme	9-Taşocakçılığı	13-Sıvı&Katı Yağ
33-Ana Kimyasallar	13-Sıvı&Katı Yağ	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	14-Süt Ürünleri
34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	15-Tahıl Ürün.&Nişasta	33-Ana Kimyasallar	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta
37-Kauçuk	16-Hayvan Yemi İm.	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	16-Hayvan Yemi İm.
38-Plastik	17-Diğer Gıda Maddeleri	36-Temizlik Maddeleri	17-Diğer Gıda Maddeleri
48-Genel Amaçlı Makine	18-İçecek	37-Kauçuk	18-İçecek
49-Özel Amaçlı Makine	19-Tütün Ürünleri	38-Plastik	19-Tütün Ürünleri
55-Motorlu Kara Taşıtı	20-Tekstil&Dokuma	43-Demir-Çelik	20-Tekstil&Dokuma
62-Elektrik	33-Ana Kimyasallar	44-Demir Dışı Metaller	24-Kürk Mamulleri
64-Su	69-Oteller	48-Genel Amaçlı Makine	25-Deri Ürünler&İşleme
66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	70-Lokantalar	49-Özel Amaçlı Makine	33-Ana Kimyasallar
67-Toptan Ticaret	84-Devlet Hizmetleri	55-Motorlu Kara Taşıtı	69-Oteller
68-Perakende Ticaret		62-Elektrik	70-Lokantalar
72-Karayolu Taşımacılık		65-İnşaat	
77-Mali Aracılık		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		73-Su Yolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

4- Ormancılık ve Avcılık Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
4-Ormancılık	4-Ormancılık	7-Petrol&Gaz Çıkarma	6-Kömür Madenciliği
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	6-Kömür Madenciliği	9-Taşocakçılığı	27-Kereste&Parke
41-Çimento&Kireç&Alçı	27-Kereste&Parke	29-Kâğıt Ürünleri	28-Ağaç Ürünleri
64-Su	28-Ağaç Ürünleri	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	29-Kâğıt Ürünleri
65-İnşaat	29-Kâğıt Ürünleri	33-Ana Kimyasallar	30-Yayım
66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.		41-Çimento&Kireç&Alçı	31-Plak&Kaset vb.
67-Toptan Ticaret		43-Demir-Çelik	60-Mobilya
68-Perakende Ticaret		55-Motorlu Kara Taşıtı	
69-Oteller		62-Elektrik	
72-Karayolu Taşımacılık		64-Su	
75-Diğer Ulaştırma&Acente.		65-İnşaat	
76-İletişim		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		73-Su Yolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		76-İletişim	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

5- Balıkçılık Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
5-Balıkçılık	5-Balıkçılık	1-Meyve&Sebze	11-Balık Ürün İşleme
16-Hayvan Yemi İm.	11-Balık Ürün İşleme	7-Petrol&Gaz Çıkarma	69-Oteller
17-Diğer Gıda Maddeleri	69-Oteller	13-Sıvı&Katı Yağ	70-Lokantalar
29-Kâğıt Ürünleri	70-Lokantalar	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta	
32-Rafine Petrol&Kok Köm.		16-Hayvan Yemi İm.	
34-Zirai İlaç%Boya&Vernik		17-Diğer Gıda Maddeleri	
56-Deniz Taşıtları		20-Tekstil&Dokuma	
66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.		29-Kâğıt Ürünleri	
67-Toptan Ticaret		32-Rafine Petrol&Kok Köm.	
68-Perakende Ticaret		33-Ana Kimyasallar	
72-Karayolu Taşımacılık		34-Zirai İlaç%Boya&Vernik	
73-Su Yolu Taşımacılık		38-Plastik	
75-Diğer Ulaştırma&Acente.		43-Demir-Çelik	
		44-Demir Dışı Metaller	
		56-Deniz Taşıtları	
		62-Elektrik	
		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		73-Su Yolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		76-İletişim	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

12- Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	12-Sebze&Meyve İşleme	1-Meyve&Sebze	7-Petrol&Gaz Çıkarma
12-Sebze&Meyve İşleme	18-İçecek	7-Petrol&Gaz Çıkarma	11-Balık Ürün İşleme
17-Diğer Gıda Maddeleri	69-Oteller	17-Diğer Gıda Maddeleri	13-Sıvı&Katı Yağ
29-Kâğıt Ürünleri	70-Lokantalar	29-Kâğıt Ürünleri	14-Süt Ürünleri
33-Ana Kimyasallar		32-Rafine Petrol&Kok Köm.	16-Hayvan Yemi İm.
38-Plastik		33-Ana Kimyasallar	17-Diğer Gıda Maddeleri
39-Cam Ürünleri		38-Plastik	18-İçecek
47-Diğer Metal Eşya		39-Cam Ürünleri	53-Radyo&TV&Haberleş. Cih.
67-Toptan Ticaret		43-Demir-Çelik	69-Oteller
68-Perakende Ticaret		44-Demir Dışı Metaller	70-Lokantalar
72-Karayolu Taşımacılık		47-Diğer Metal Eşya	74-Havayolu Taşımacılık
83-Diğer İş Faaliyetleri		62-Elektrik	75-Diğer Ulaştırma&Acente.
		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	82-ARGE
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

33- Ana Kimyasal Maddelerin İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	1-Meyve&Sebze	1-Meyve&Sebze	16-Hayvan Yemi İm.
2-Hayvancılık	6-Kömür Madenciliği	2-Hayvancılık	17-Diğer Gıda Maddeleri
7-Petrol&Gaz Çıkarma	8-Cevher Madenciliği	7-Petrol&Gaz Çıkarma	18-İçecek
9-Taşocakçılığı	9-Taşocakçılığı	9-Taşocakçılığı	19-Tütün Ürünleri
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	12-Sebze&Meyve İşleme	20-Tekstil&Dokuma	20-Tekstil&Dokuma
33-Ana Kimyasallar	14-Süt Ürünleri	29-Kâğıt Ürünleri	21-Diğer Tekstil Ür.
36-Temizlik Maddeleri	16-Hayvan Yemi İm.	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	22-Örme
38-Plastik	17-Diğer Gıda Maddeleri	36-Temizlik Maddeleri	23-Deri Giyim Eşyası
44-Demir Dışı Metaller	18-İçecek	38-Plastik	25-Deri Ürünler&İşleme
62-Elektrik	20-Tekstil&Dokuma	43-Demir-Çelik	26-Ayakkabı&Terlik
67-Toptan Ticaret	21-Diğer Tekstil Ür.	44-Demir Dışı Metaller	28-Ağaç Ürünleri
68-Perakende Ticaret	25-Deri Ürünler&İşleme	62-Elektrik	29-Kâğıt Ürünleri
72-Karayolu Taşımacılık	26-Ayakkabı&Terlik	66-Taşıt Satış&Bak.&Onar.	31-Plak&Kaset vb.
73-Su Yolu Taşımacılık	28-Ağaç Ürünleri	67-Toptan Ticaret	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
75-Diğer Ulaşt.&Acente.	29-Kâğıt Ürünleri	68-Perakende Ticaret	35-Eczacılık Ürünleri
77-Mali Aracılık	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	72-Karayolu Taşımacılık	36-Temizlik Maddeleri
83-Diğer İş Faaliyetleri	33-Ana Kimyasallar	73-Su Yolu Taşımacılık	37-Kauçuk
	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	75-Diğer Ulaştırma&Acente.	38-Plastik
	35-Eczacılık Ürünleri	77-Mali Aracılık	40-Seramik
	36-Temizlik Maddeleri	83-Diğer İş Faaliyetleri	50-Ev Aletleri
	37-Kauçuk		52-Elektrikli Makine&Cih.
	38-Plastik		53-Radyo&TV&Haber. Cih.
	39-Cam Ürünleri		54-Tıbbi&Optik Aletler
	40-Seramik		55-Motorlu Kara Taşıtı
	42-Yapı Taşları&Diğer		56-Deniz Taşıtları
	44-Demir Dışı Metaller		60-Mobilya
	46-Metal Yapı Mlz.&Kazan.		
	47-Diğer Metal Eşya		
	49-Özel Amaçlı Makine		
	50-Ev Aletleri		
	52-Elektrikli Makine&Cihaz		
	54-Tıbbi&Optik Aletler		
	56-Deniz Taşıtları		
	60-Mobilya		
	61-Diğer İmalat		
	64-Su		
	79-Gayrimenkul		

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

42- Süsleme ve Yapı Taşının Kesilmesi, Şekil Verilmesi ve Kullanılabilir Hale Getirilmesi; Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünlerin İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
9-Taşocakçılığı	37-Kauçuk	7-Petrol&Gaz Çıkarma	3-Tarım Hizm.
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	41-Çimento&Kireç&Alçı	9-Taşocakçılığı	20-Tekstil&Dokuma
33-Ana Kimyasallar	42-Yapı Taşları&Diğer	29-Kâğıt Ürünleri	22-Örme
41-Çimento&Kireç&Alçı	56-Deniz Taşıtları	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	23-Deri Giyim Eşyası
42-Yapı Taşları&Diğer	57-Demiryolu Taşıtları	33-Ana Kimyasallar	29-Kâğıt Ürünleri
48-Genel Amaçlı Makine	65-İnşaat	36-Temizlik Maddeleri	37-Kauçuk
49-Özel Amaçlı Makine	79-Gayrimenkul	41-Çimento&Kireç&Alçı	40-Seramik
62-Elektrik		43-Demir-Çelik	41-Çimento&Kireç&Alçı
66-Taşıt Satış&Bak.Onar.		44-Demir Dışı Metaller	43-Demir-Çelik
67-Toptan Ticaret		48-Genel Amaçlı Makine	45-Döküm
68-Perakende Ticaret		49-Özel Amaçlı Makine	46-Metal Yapı Malz.&Kaz.
72-Karayolu Taşımacılık		62-Elektrik	47-Diğer Metal Eşya
77-Mali Aracılık		66-Taşıt Satış&Bakım&On.	48-Genel Amaçlı Makine
83-Diğer İş Faaliyetleri		67-Toptan Ticaret	49-Özel Amaçlı Makine
		68-Perakende Ticaret	55-Motorlu Kara Taşıtı
		72-Karayolu Taşımacılık	56-Deniz Taşıtları
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	57-Demiryolu Taşıtları
		76-İletişim	58-Hava&Uzay Taşıtları
		77-Mali Aracılık	61-Diğer İmalat
		79-Gayrimenkul	65-İnşaat
		83-Diğer İş Faaliyetleri	66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.
			79-Gayrimenkul
			80-Makine&Eşya Kiralama

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

46- Metal Yapı Malzemeleri İmalatı; Tan, Sarnıç, Metal Muhafaza ile Kalorifer Kazanı ve Radyatör İmalatı; Merkezi Kalorifer Kazanları Hariç Buhar Kazanı İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
9-Taşocakçılığı	6-Kömür Madenciliği	7-Petrol&Gaz Çıkarma	3-Tarım Hizm.
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	8-Cevher Madenciliği	8-Cevher Madenciliği	6-Kömür Madenciliği
33-Ana Kimyasallar	9-Taşocakçılığı	9-Taşocakçılığı	8-Cevher Madenciliği
34-Zirai İlaç%Boya&Vernik	46-Metal Yapı Mlz.&Kazan.	29-Kâğıt Ürünleri	9-Taşocakçılığı
38-Plastik	65-İnşaat	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	18-İçecek
39-Cam Ürünleri	79-Gayrimenkul	33-Ana Kimyasallar	38-Plastik
43-Demir-Çelik		38-Plastik	43-Demir-Çelik
44-Demir Dışı Metaller		43-Demir-Çelik	44-Demir Dışı Metaller
46-Metal Yapı Mlz.&Kazanlar		44-Demir Dışı Metaller	45-Döküm
47-Diğer Metal Eşya		47-Diğer Metal Eşya	47-Diğer Metal Eşya
62-Elektrik		62-Elektrik	48-Genel Amaçlı Makine
67-Toptan Ticaret		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	49-Özel Amaçlı Makine
68-Perakende Ticaret		67-Toptan Ticaret	50-Ev Aletleri
72-Karayolu Taşımacılık		68-Perakende Ticaret	52-Elektrikli Makine&Cih.
73-Su Yolu Taşımacılık		72-Karayolu Taşımacılık	53-Radyo&TV&Hab.Cih.
77-Mali Aracılık		73-Su Yolu Taşımacılık	54-Tıbbi&Optik Aletler
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	55-Motorlu Kara Taşıtı
		77-Mali Aracılık	56-Deniz Taşıtları
		83-Diğer İş Faaliyetleri	57-Demiryolu Taşıtları
			58-Hava&Uzay Taşıtları
			59-Diğer Ulaşım Araçları
			60-Mobilya
			61-Diğer İmalat
			62-Elektrik
			65-İnşaat
			79-Gayrimenkul

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

55- Motorlu Kara Taşıtı, Römork ve Yarı Römork İmalatı Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
37-Kauçuk	1-Meyve&Sebze	7-Petrol&Gaz Çıkarma	3-Tarım Hizm.
38-Plastik	3-Tarım Hizm.	9-Taşocakçılığı	7-Petrol&Gaz Çıkarma
39-Cam Ürünleri	7-Petrol&Gaz Çıkarma	20-Tekstil&Dokuma	9-Taşocakçılığı
43-Demir-Çelik	9-Taşocakçılığı	29-Kâğıt Ürünleri	32-Rafine Petrol&Kok Köm.
44-Demir Dışı Metaller	55-Motorlu Kara Taşıtı	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	33-Ana Kimyasallar
45-Döküm	59-Diğer Ulaşım Araçları	33-Ana Kimyasallar	38-Plastik
47-Diğer Metal Eşya	66-Taşıt Satış&Bak.&On.	36-Temizlik Maddeleri	41-Çimento&Kireç&Alçı
52-Elektrikli Mak.&Cihaz	67-Toptan Ticaret	37-Kauçuk	47-Diğer Metal Eşya
55-Motorlu Kara Taşıtı	68-Perakende Ticaret	38-Plastik	48-Genel Amaçlı Makine
66-Taşıt Satış&Bak.&Onar.	72-Karayolu Taşımacılık	39-Cam Ürünleri	49-Özel Amaçlı Makine
67-Toptan Ticaret	73-Su Yolu Taşımacılık	43-Demir-Çelik	50-Ev Aletleri
68-Perakende Ticaret	80-Makine&Eşya Kir.	44-Demir Dışı Metaller	52-Elektrikli Makine&Cihaz
72-Karayolu Taşımacılık	81-Bilgisayar Faaliyetleri	45-Döküm	53-Radyo&TV&Hab. Cih.
83-Diğer İş Faaliyetleri	82-ARGE	47-Diğer Metal Eşya	54-Tıbbi&Optik Aletler
		52-Elektrikli Makine&Cih.	59-Diğer Ulaşım Araçları
		62-Elektrik	60-Mobilya
		66-Taşıt Satış&Bakım&On..	63-Gaz&Buhar
		67-Toptan Ticaret	66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.
		68-Perakende Ticaret	67-Toptan Ticaret
		72-Karayolu Taşımacılık	72-Karayolu Taşımacılık
		73-Su Yolu Taşımacılık	73-Su Yolu Taşımacılık
		75-Diğ. Ulaştırma&Acente.	75-Diğer Ulaştırma&Acente.
		77-Mali Aracılık	80-Makine&Eşya Kiralama
		83-Diğer İş Faaliyetleri	82-ARGE

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

56- Deniz Taşıtlarının Yapımı ve Onarımı Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
33-Ana Kimyasallar	5-Balıkçılık	7-Petrol&Gaz Çıkarma	5-Balıkçılık
34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	56-Deniz Taşıtları	9-Taşocakçılığı	11-Balık Ürün İşleme
38-Plastik	73-Su Yolu Taşımacılık	20-Tekstil&Dokuma	73-Su Yolu Taşımacılık
42-Yapı Taşları&Diğer	84-Devlet Hizmetleri	29-Kâğıt Ürünleri	84-Devlet Hizmetleri
43-Demir-Çelik		32-Rafine Petrol&Kok Köm.	
47-Diğer Metal Eşya		33-Ana Kimyasallar	
48-Genel Amaçlı Makine		34-Zirai İlaç&Boya&Vernik	
49-Özel Amaçlı Makine		36-Temizlik Maddeleri	
52-Elektrikli Makine&Cihaz		38-Plastik	
56-Deniz Taşıtları		43-Demir-Çelik	
62-Elektrik		44-Demir Dışı Metaller	
67-Toptan Ticaret		47-Diğer Metal Eşya	
68-Perakende Ticaret		48-Genel Amaçlı Makine	
72-Karayolu Taşımacılık		49-Özel Amaçlı Makine	
73-Su Yolu Taşımacılık		52-Elektrikli Makine&Cihaz	
77-Mali Aracılık		62-Elektrik	
		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	
		67-Toptan Ticaret	
		68-Perakende Ticaret	
		72-Karayolu Taşımacılık	
		73-Su Yolu Taşımacılık	
		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	
		77-Mali Aracılık	
		83-Diğer İş Faaliyetleri	

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

69- Oteller Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
1-Meyve&Sebze	4-Ormancılık	1-Meyve&Sebze	7-Petrol&Gaz Çıkarma
2-Hayvancılık	7-Petrol&Gaz Çıkarma	2-Hayvancılık	8-Cevher Madenciliği
5-Balıkçılık	9-Taşocakçılığı	7-Petrol&Gaz Çıkarma	9-Taşocakçılığı
12-Sebze&Meyve İşleme	67-Toptan Ticaret	15-Tahıl Ürünleri&Nişasta	24-Kürk Mamulleri
15-Tahıl Ürünleri&Nişasta	77-Mali Aracılık	17-Diğer Gıda Maddeleri	28-Ağaç Ürünleri
17-Diğer Gıda Maddeleri		18-İçecek	32-Rafine Pet.&Kok Köm.
18-İçecek		20-Tekstil&Dokuma	33-Ana Kimyasallar
32-Rafine Petrol&Kok Köm.		29-Kâğıt Ürünleri	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
36-Temizlik Maddeleri		32-Rafine Petrol&Kok Köm.	35-Eczacılık Ürünleri
60-Mobilya		33-Ana Kimyasallar	38-Plastik
62-Elektrik		36-Temizlik Maddeleri	40-Seramik
63-Gaz&Buhar		38-Plastik	41-Çimento&Kireç&Alçı
64-Su		43-Demir-Çelik	42-Yapı Taşları&Diğer
67-Toptan Ticaret		60-Mobilya	45-Döküm
68-Perakende Ticaret		62-Elektrik	54-Tıbbi&Optik Aletler
72-Karayolu Taşımacılık		64-Su	55-Motorlu Kara Taşıtı
75-Diğer Ulaştırma&Acente.		66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	56-Deniz Taşıtları
76-İletişim		67-Toptan Ticaret	62-Elektrik
77-Mali Aracılık		68-Perakende Ticaret	63-Gaz&Buhar
79-Gayrimenkul		72-Karayolu Taşımacılık	66-Taşıt Satış&Bak.&Onar.
83-Diğer İş Faaliyetleri		75-Diğer Ulaştırma&Acente.	67-Toptan Ticaret
		76-İletişim	72-Karayolu Taşımacılık
		77-Mali Aracılık	73-Su Yolu Taşımacılık
		79-Gayrimenkul	74-Havayolu Taşımacılık
		83-Diğer İş Faaliyetleri	75-Diğer Ulaş.&Acente.
			77-Mali Aracılık
			78-Sigorta&Emekli. Fonları
			80-Makine&Eşya Kiralama
			86-Sağlık&Sosyal Hizm.
			87-Dernek Faaliyetleri
			88-Eğlence&Kültür&Spor

EK 4 (DEVAM): SEÇİLMİŞ SEKTÖRLERİN ÖNEMLİ KATSAYILAR ANALİZİ

75- Destekleyici ve Yardımcı Ulaştırma Faaliyetleri; Seyahat Acentelerinin Faaliyetleri Sektörünün Önemli Katsayı ile İlişkide Olduğu Sektörler

Girdi Kullandığı Sektörler	Sektör Ürününü Girdi Olarak Kullanan Sektörler	Üretimini Etkilediği Sektörler	Hangi Sektörler Sayesinde Üretimi Artıyor
32-Rafine Petrol&Kok Köm.	4-Ormancılık	1-Meyve&Sebze	8-Cevher Madenciliği
37-Kauçuk	5-Balıkçılık	7-Petrol&Gaz Çıkarma	9-Taşocakçılığı
66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	8-Cevher Madenciliği	29-Kâğıt Ürünleri	20-Tekstil&Dokuma
70-Lokantalar	9-Taşocakçılığı	31-Plak&Kaset vb.	21-Diğer Tekstil Ür.
72-Karayolu Taşımacılık	27-Kereste&Parke	32-Rafine Petrol&Kok Köm.	23-Deri Giyim Eşyası
74-Havayolu Taşımacılık	30-Yayım	33-Ana Kimyasallar	26-Ayakkabı&Terlik
75-Diğer Ulaştırma&Acente.	31-Plak&Kaset vb.	36-Temizlik Maddeleri	27-Kereste&Parke
76-İletişim	33-Ana Kimyasallar	37-Kauçuk	28-Ağaç Ürünleri
77-Mali Aracılık	39-Cam Ürünleri	43-Demir-Çelik	29-Kâğıt Ürünleri
79-Gayrimenkul	66-Taşıt Sat.&Bak.&Onar.	44-Demir Dışı Metaller	30-Yayım
83-Diğer İş Faaliyetleri	67-Toptan Ticaret	55-Motorlu Kara Taşıtı	31-Plak&Kaset vb.
	68-Perakende Ticaret	62-Elektrik	33-Ana Kimyasallar
	69-Oteller	66-Taşıt Satış&Bakım&Onar.	34-Zirai İlaç&Boya&Vernik
	70-Lokantalar	67-Toptan Ticaret	35-Eczacılık Ürünleri
	72-Karayolu Taşımacılık	68-Perakende Ticaret	36-Temizlik Maddeleri
	73-Su Yolu Taşımacılık	70-Lokantalar	38-Plastik
	74-Havayolu Taşımacılık	72-Karayolu Taşımacılık	40-Seramik
	75-Diğer Ulaş.&Acente.	74-Havayolu Taşımacılık	41-Çimento&Kireç&Alçı
	76-İletişim	76-İletişim	43-Demir-Çelik
	80-Makine&Eşya Kiralama	77-Mali Aracılık	44-Demir Dışı Metaller
	81-Bilgisayar Faaliyetleri	79-Gayrimenkul	45-Döküm
	82-ARGE	83-Diğer İş Faaliyetleri	46-Metal Yapı Mlz.&Kaz.
	83-Diğer İş Faaliyetleri		47-Diğer Metal Eşya
	84-Devlet Hizmetleri		60-Mobilya
	85-Eğitim		61-Diğer İmalat
	86-Sağlık&Sosyal Hizmetler		66-Taşıt Sat.&Bak.&Onar.
	88-Eğlence&Kültür&Spor		67-Toptan Ticaret
	89-Diğer Hizmet		69-Oteller
			72-Karayolu Taşımacılık
			73-Su Yolu Taşımacılık
			74-Havayolu Taşımacılık
			80-Makine&Eşya Kiralama
			81-Bilgisayar Faaliyetleri
			82-ARGE
			86-Sağlık&Sosyal Hizm.
			88-Eğlence&Kültür&Spor

EK 5: MERSİN İLİ VE TÜRKİYE İÇİN SEKTÖREL İSTİHDAMLAR

		Sektör İstihdamı (Kişi)	
NACE Rev. 2.	Sektör Adı	Mersin	Türkiye
014	Hayvansal üretim	3	809
072	Demir dışı metal cevherleri madenciliği	320	13585
081	Kum, kil ve taş ocakçılığı	825	52622
089	Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taş ocakçılığı	48	11083
101	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı	153	33,456
103	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması	697	47,455
104	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı	184	17,878
105	Süt ürünleri imalatı	381	29,291
106	Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı	2,334	30,631
107	Fırın ve unlu mamuller imalatı	378	51,380
108	Diğer gıda maddelerinin imalatı	561	88,314
109	Hazır hayvan yemleri imalatı	198	13,327
110	İçeceklerin imalatı	242	14,413
120	Tütün ürünleri imalatı	332	4,120
131	Tekstil elyafının hazırlanması ve bükülmesi	77	84,023
132	Dokuma	277	53,678
133	Tekstil ürünlerinin bitirilmesi	143	71,035
139	Diğer tekstil ürünlerinin imalatı	56	57,916
141	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı	3,594	203,591
143	Örme (trikotaj) ve tığ işi (kroşe) ürünlerin imalatı	36	18,730
151	Derinin tabaklanması ve işl.; bavul, el çantası, saraçlık ve koşum takımı imalatı; kürkün işl. ve boyanması	5	7,222
161	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması	267	8,440
162	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı	386	19,227
171	Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı	244	11,371
172	Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı	375	30,353
181	Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri	220	19,355

EK 5 (DEVAM): MERSİN İLİ VE TÜRKİYE İÇİN SEKTÖREL İSTİHDAMLAR

		Sektör İstihdamı (Kişi)	
NACE Rev. 2.	Sektör Adı	Mersin	Türkiye
192	Rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	209	9,246
201	Temel kimyasal maddelerin, kimyasal gübre ve azot bileşikleri, birincil formda plastik ve sentetik kauçuk imalatı	1,086	27,995
202	Haşere ilaçları ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı	1	1,223
203	Boya, vernik ve benzeri kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun imalatı	2	13,761
204	Sabun ve deterjan, temizlik ve parlatıcı maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı	57	12,444
205	Diğer kimyasal ürünlerin imalatı	522	13,311
212	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı	126	12,561
221	Kauçuk ürünlerin imalatı	646	31,825
222	Plastik ürünlerin imalatı	1,767	70,532
231	Cam ve cam ürünleri imalatı	2,215	25,578
233	Kilden inşaat malzemeleri imalatı	258	15,689
234	Diğer porselen ve seramik ürünlerin imalatı	17	157
235	Çimento, kireç ve alçı imalatı	406	11,856
236	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı	906	44,521
237	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi	193	19,562
239	Aşındırıcı ürünlerin ve başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	108	11,267
241	Ana demir ve çelik ürünleri ile ferro alaşımların imalatı	350	36,196
242	Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı	33	12,116
243	Çeliğin ilk işlenmesinde elde edilen diğer ürünlerin imalatı	410	9,815
244	Değerli ana metaller ve diğer demir dışı metallerin imalatı	53	18,997
245	Metal döküm sanayii	817	9,809
251	Metal yapı malzemeleri imalatı	1,004	52,398
252	Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı	1,445	16,095
255	Metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması ve yuvarlanması; toz metalürjisi	32	13,542
256	Metallerin işlenmesi ve kaplanması; makinede işleme	179	16,362
257	Çatal-bıçak takımı ve diğer kesici aletler ile el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı	152	26,623
259	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	299	45,860
261	Elektronik bileşenlerin ve devre kartlarının imalatı	7	2,099

EK 5 (DEVAM): MERSİN İLİ VE TÜRKİYE İÇİN SEKTÖREL İSTİHDAMLAR

		Sektör İstihdamı (Kişi)	
NACE Rev. 2.	Sektör Adı	Mersin	Türkiye
262	Bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri imalatı	5	3,440
263	İletişim ekipmanlarının imalatı	3	3,599
264	Tüketici elektroniği ürünlerinin imalatı	49	6,845
265	Ölçme, test ve seyrüsefer amaçlı alet ve cihazlar ile saat imalatı	9	11,889
271	Elektrik motoru, jeneratör, transformatör ile elektrik dağıtım ve kontrol cihazlarının imalatı	110	27,222
274	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı	51	9,034
275	Ev aletleri imalatı	26	38,220
279	Diğer elektrikli ekipmanların imalatı	18	5,438
281	Genel amaçlı makinelerin imalatı	76	20,366
282	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı	515	44,687
283	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	126	10,128
284	Metal işleme makineleri ve takım tezgahları imalatı	3	3,650
289	Diğer özel amaçlı makinelerin imalatı	481	32,281
292	Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	139	11,582
293	Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı	40	50,172
310	Mobilya imalatı	661	86,331
321	Mücevherat, bijuteri eşyaları ve ilgili ürünlerin imalatı	15	5,958
323	Spor malzemeleri imalatı	20	687
324	Oyun ve oyuncak imalatı	23	1,809
325	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı	11	9,951
329	Başka yerde sınıflandırılmamış imalatlar	284	9,107
331	Fabrikasyon metal ürünlerin, makinelerin ve ekipmanların onarımı	124	4,442
351	Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı	260	17858
353	Buhar ve iklimlendirme temini	28	1799
383	Materyallerin geri kazanımı	243	12318
452	Motorlu kara taşıtlarının bakım ve onarımı	434	25841
467	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticaret	35	2157
	TOPLAM	**29,425**	**203,1556**

KAYNAKLAR

Görüşmeler

- Akdeniz İhracatçı Birlikleri
- Çukurova Kalkınma Ajansı
- M.I.P. Mersin Uluslararası Liman İşletmesi Müdürlüğü
- Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- Mersin Deniz Ticaret Odası
- Mersin Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
- Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü
- Mersin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü
- Mersin Serbest Bölge Müdürlüğü
- Mersin Ticaret Borsası
- Mersin Ticaret ve Sanayi Odası
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
- T.C. Mersin Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
- T.C.D.D. Lojistik Müdürlüğü (6. Bölge Adana)
- TÜİK, Adana Bölge Müdürlüğü
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Mersin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Basılı Kaynaklar

- OECD, Directorate For Science, Technology And Industry, **STAN Indicators (2005 edition) 1980-2003**, s. 25
- FLEGG, Anthony T., TOHMO, Timo.; ” Estimating Regional Input Coefficients and Multipliers: The Use of the FLQ is Not a Gamble” , **Economics Working Paper Series**, No. 1302, University of West England, November 2013
- HAZARI, Bharat R.; “Empirical Identification of Key Sectors in the Indian Economy”, **The Review of Economics and Statistics***,* Vol. 52, No. 3, Aug. 1970, s. 301-305

- HURWICZ, Leonid.; "Reviewed Work(s): Studies in the Structure of the American Economy: Theoretical and Empirical Explorations in Input-Output Analysis by Wassily Leontief", **The American Economic Review***,* Vol. 45, No. 4, 1955, s. 627-628
- KOWALEWSKI, Julia.; "Regionalization of National Input-Output Tables: Empirical Evidence on the use of the FLQ Formula", **Hamburg Institute of International Economics (HWWI) Research Paper**, June 2012
- KÜÇÜKKİREMİTÇİ, Oktay.; **Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Üretim Yapılarının Girdi-Çıktı Analizi ve Benzeşme Testleri Yöntemiyle Karşılaştırılması**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2013
- LEONTIEF, Wassily.; "Structural Matrices of National Economics", **Econometrica**, Vol.17, Supplement Report of the Washington Meeting, (Jul. 1949), s. 274
- LEONTIEF, Wassily.; "Input-Output Analysis", **Input-Output Economics** içinde, Oxford University Press, New York, 2nd Edition, 1985, s. 22-23
- LEONTIEF, Wassily, vd.; "New Approaches in Economic Analysis", **Science**, New Series, Vol. 228, No. 4698, 1985, s. 228
- MAESTRO DANIŞMANLIK, **Mersin Lojistik Strateji Planı**, Bölüm 1: Mevcut Durum Raporu, Ekim 2008
- MERSİN İL PLANLAMA MÜDÜRLÜĞÜ, **İl Brifingi**, 2013
- MERSİN İLİ ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜĞÜ, **Özet Rapor**, 2013
- MERSİN İNOVASYON STRATEJİSİ 2006-2016, **Mersin Rekabet İçin Stratejiniz**
- MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI, **Yıllıklar**, 2004-2012
- MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI, **İl Tanıtım Kitabı**, 2014
- MERSİN TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGESİ KURUM VE İŞLETİCİ TİC. AŞ, **Firma Rehberi**
- MERSİN LİMAN İŞLETMECİLİĞİ AŞ, **Mersin International Port Sunum**, 2013
- TCDD, **Mersin İl Müdürlüğü Sunumu**, 2013
- MERSİN SERBEST BÖLGE AŞ, Çeşitli İstatistikler

- MILLER, Ronald, E., BLAIR, Peter, D.; **Input-Output Analysis Foundations and Extensions**, Second Edition, Cambridge University Press, New York, 2009
- MTA, İl Maden Potansiyelleri, **Mersin İli Maden ve Enerji Kaynakları**, 2012
- OHIORHENUAN, John F. E.; **"Structural Factors in the Macro-Economic Planning Process : A Study of Planning in Nigeria"**, Open Access Dissertations and Theses, Paper 3040, 1975, s. 69
- REYES, Fidel Aroche.; "Structural Transformations and Important Coefficients in the North American Economies", **Economic Systems Research**, Vol.14., 2002, No. 2
- T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, **İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003)**, Mayıs 2003.
- T.C. BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI, Sanayi Genel Müdürlüğü, **81 İl Durum Raporu**, 2012
- T.C. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI, Orman Genel Müdürlüğü, **Orman Varlığımız**, 2006
- T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, **İl İl Dış Ticaret Potansiyeli Raporu,** 2011
- T.C. KALKINMA BAKANLIĞI, **İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralama Araştırması (SEGE 2011)**, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara 2013.
- T.C. KALKINMA BAKANLIĞI, **Kamu Yatırımlarının İllere Göre Dağılımı**, Yatırımlar ve Proje Analiz Dairesi Başkanlığı, Temmuz 2012
- T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler**, 2012
- T.C. MERSİN VALİLİĞİ, **Mersin Ören Yerleri, Kaleleri, Müzeleri, İkinci Baskı**, İstanbul, Mayıs 2009
- TÜİK, **Bölgesel Göstergeler**, 2010-2011-2012
- TÜİK, **Dış Ticarette Yoğunlaşma**, Ankara, 2003
- TÜİK, **İller ve Bölgeler İtibariyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki Gelişmeler (1987-2000)**
- TÜİK, **İllere Göre GSYİH (1987-2001)**

- TÜİK, **İstatistiklerle Türkiye**, 2011
- TÜİK, **Seçilmiş Göstergelerle İl Sıralamaları**
- TÜİK, **Seçilmiş Göstergelerle Mersin**, 2012
- TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ, **Türkiye Bankacılık Sistemi Banka, Şube, Mevduat ve Kredilerin İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı**, 2013
- TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Mersin Çalışma Ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, **İşgücü Piyasası Analizi Raporu**, (2013)
- TÜRKİYE KALKINMA BANKASI, **Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle)**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012, Ankara
- TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş., **TRC3 Mardin Alt Bölgesi Stratejik Gelişme Raporu**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2010
- TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş., **TR72 Bölgesi (Kayseri, Sivas, Yozgat) Enerji Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi Raporu**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Mayıs 2013
- TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş., **İzmir İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü ,Eylül 2012
- UNDP, Türkiye, **İnsani Gelişme Raporu: Bilişim ve İletişim Teknolojileri**, 2004
- WEIL Jr. ve ROMAN L.; "The Decomposition of Economic Production Systems", **Econometrica**, Vol. 36, No. 2, Apr., 1968, s. 260-278
- WORLD BANK, **Connecting to Compete 2012**, Trade Logistics in the Global Economy, The Logistics Performance Index and Its Indicators, 2012

Web Siteleri

- www.bolge4.ormansu.gov.tr
- www.akkunpp.com
- www.mersinkulturturizm.gov.tr
- www.clusterobservatory.eu
- www.deprem.gov.tr
- www.dsi.gov.tr
- www.eie.gov.tr

- www.ekonomi.gov.tr
- www.epdk.gov.tr
- www.iskur.gov.tr
- www.kalkinma.gov.tr
- www.kgm.gov.tr
- www.kultur.gov.tr
- www.meb.gov.tr
- www.mta.gov.tr
- www.ogm.gov.tr
- www.orman.gov.tr
- www.osym.gov.tr
- www.saglik.gov.tr
- www.sanayi.gov.tr
- www.sgk.gov.tr
- www.tarim.gov.tr
- www.tbb.org.tr
- www.tcdd.gov.tr
- www.tedas.gov.tr
- www.teias.gov.tr
- www.tim.org.tr
- www.tobb.org.tr
- www.TÜİK.gov.tr
- www.turkiye.gov.tr
- www.turkpatent.gov.tr
- www.ubak.gov.tr
- www.worldbank.org
- www.meteor.gov.tr
- www.enerji.gov.tr
- www.sgk.gov.tr
- www.mersin.meb.gov.tr

- www.mersin.edu.tr
- www.mersinsaglik.gov.tr
- www.mersinhsm.gov.tr
- www.saglik.gov.tr
- www.mta.gov.tr
- www.kgm.gov.tr
- www.ubak.gov.tr
- www.dhmi.gov.tr
- www.ekonomi.gov.tr
- www.mtosb.org.tr
- www.sanayi.gov.tr
- www.mersin.sanayi.gov.tr
- www.epdk.gov.tr
- www.turkiye.gov.tr/elektrik-uretim-as-genel-mudurlugu
- www.emo.org.tr
- www.tedas.gov.tr
- www.toroslaredas.com.tr
- www.eie.gov.tr

Çukurova Kalkınma Ajansı
Çınarlı Mah. Atatürk Cd. Sabancı İş Mrk.
No:1/7 Seyhan 01160 Adana/TÜRKİYE
T:+90 322 363 00 40 -F.+90 322 363 00 41
www.cka.org.tr / info@cka.org.tr

Üç Ocak Mah. Turgut Özal Blv.
Mersin Ticaret Kompleksi
(Liman D Kapısı Yanı)
Kat:2 3/21 Akdeniz/MERSİN
T.+90 324 237 80 86 - F.+90 324 237 86 26